

آرٽي 'اوم جڳه' جڳد یش هري

- اوم جڳه، جڳد یش هري، سوامي جڳه جڳد یش هري
- ۱- ڀڳت جنون کي سنگت، ڇن ۾ دور ڪري ... اوم
جو ڏهاوي ڳل ڀاوي، ڏک- ٻن سي من ڪا
سک، سمهت گهر آوي، ڪشت مٽي ڏکا ... اوم
 - ۲- مانت پتا ٿم ميري، شرن گهون ڪسڪي
ٿم ٻن اور ڏ، دوجا، آش ڪرون ڪسڪي ... اوم
 - ۳- ٿم ٻون ٻرم-ا-ما، ٿم انٽ-ري-امي
ٻار ٻرهم ٻرميشور، ٿم سڀڪي سوامي ... اوم
 - ۴- ٿم ڪرڻا کي ساگر، ٿم ٻالن ڪرڻا
مڃن مورو، ڪل ڪامي، ڪرڻا ڪرو ٻرانا ... اوم
 - ۵- ٿم هو اک اڳوڇر، سڀ کي ٻران ٻڌي
ڪس ٻڌ ملون ڏامي، ٿم ڪو مين ڪمڻي ... اوم
 - ۶- ڏين ٻڌو ڏک، هر-ٿا، ٿم رکشڪ ميري
ٻڌي هانت ٻراندو، شرن ٻڙا ٿي-ري ... اوم
 - ۷- وشي- وڪار مٽائو، ٻاپ هر-ڏو
شرڏا ڀڳتي ٻرائو، سنتن کي شيوا ... اوم

سماديت

هيءُ ڪتاب شري صورراج-جي- ٻڌواڻي انقلاب ٻرڻنگ، ٻرڻس
آلهاس نگر ۳ (ڏون ۶۶) ۾ ڇپيو ۽ شري اشوڪ- کي- لعلواڻي
ٻاران ايل ڪشچند انڊ سنس او ڪسيلرس ۽ پبلشرس آلهاس نگر ۲
مان ڇپائي پڌرو ڪيو.

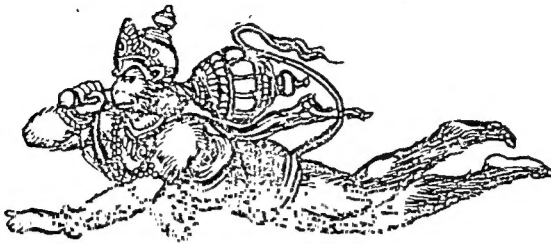
- ۳- ٽو ٻه ڀڃ چار ڇتر ڀڃ، اشت ڀڃ ٽي سو هي،
ٽيڊو روپ ٽوڪي، ٽر ڀون جن مو هي، اوم
- ۴- اڪشمالا ان مالا، روڻڊ مالا ڌاري،
چندن، مرگمڊ، چنڊاڻ ڀالي شويڪاري - اوم
- ۵- سويتامير، ڀيتامير، ڀاگامير انگي،
برهمڌڪ، شڪاڌڪ، ڀوڻاڌڪ سنگي، اوم
- ۶- ڪر مڌرو ڪمڊل، ڪر ٽر شول ٽر ٽا،
جڳ ڪر ٽا، جڳ ڀوڻا، جڳ سنهتي ڪر ٽا، اوم
- ۷- برهما وشدو سدا شو، جانب اوڀر ڪا،
ڀوڻوا ڪشتر ڪي مڌي، ڀي ٽيڊو اڳا، اوم
- ۸- ٽرگٽ سوامي ڪي آڻي، جو ڪوئي ٽر - ٽاري گاوي،
ڀيت شوانڊ سوامي، من وانچيت ڦل ڀاوي، اوم جڳ شو.

آرٽي شري گڻيش ديوتا جي

- جڳ گڻيش، جڳ گڻيش، جڳ گڻيش ديوتا
ماتا ٽيري ڀارڻي، ڀتا مهاديوتا - جڳ گڻيش
- ۱- ايڪ دنت ديوانت، چار ڀڃا ڌاري
مستڪ ۾ سندو سرهي، چوڙهي ڪي سواري - جڳ
 - ۲- انڌن ڪو آنڪ، ديت، ڪوڙهن ڪو ڪاڀا
وانجهن ڪو ڀتر ديت، ٽوڏن ڪو ماڀا - جڳ
 - ۳- لڏوئن ڪو ڀوڳ، لڳت، سبت ڪرڻ سيرا
هار چوڙهي ٿول چوڙهي، اوم چوڙهي ميرا - جڳ
 - ۴- داسن ڪي لاج راک، شو ڪمار جڳسي
سگل مدرت ڀوڙن ڪرو، جانون ڀلهاري - جڳ

آرتي هندومان ديوتا جي

آرتي ڪيچي هندومان لال ڪي، دشت دٻن رگهندا ڪلا ڪي
 ڄاڪي ٻل سي ڳروڙ ڪانهي، روڳ دوش ڄاڪي نڪت نه جهانپي
 انجي پتر مها ٻلدائي ستن ڪي پڙيو سدا سهائي،
 دي ويرا رگهندا پٺائي، لڪا ڄلائي سڀيئا سد لائي
 لڪا اڀي ڪوت سندر انسي ڪائي، جاف پُون سرف ٻار نه لائي
 لڪا ڄار اُسر سڀ ماري، سڀيئا رام جي ڪي ڪاج سنواري
 لڪش مورچيت پڙي ڌرتي پي، آن سنجيئون پراڻ اڀاري
 پيم پاتال توڙيم ڪاڻ، اُهي راوڻ ڪي پوڄا اڪاري
 ٻائين پوڄا اسر سهارِي، داهين پوڄا سڀ سبت اوري
 سو نرهن جن آرتي اٿارن، جڳ جڳ جڳ هندومان جي اچارن
 ڪڇن ٿل ڪپور ڪي ٻائي، آرتي ڪرم انجني مائي
 جو هندومان جي ڪي آرتي ڪاوي، وس ونڪت امر ٻد ٻاوي
 لڪ وڌونس ڪيئي رگهرائي، نلسيداس سوامي ڪي آرتي گائي.
 آرتي شو (شڪر پڳوان) جي

- ۱- جڳ شو اونڪارن هر شو اونڪارا
 برهما وشنو سدا شو، ارڏانگي ڌارا، اوم
- ۲- ايڪائن چتورانن، پنڃائن راڄي،
 هسانن ڳرڙاسن، نرڪ ورهن راڄي، اوم

آرٽي جڏهن سڀيتارام جي

- اوم جڏهن سڀيتارام هري، سوامي جڏهن سڀيتارام هري
پڳڻن جا دڪ سنڪٽ، ٻل ۾ دور گري -
- ۱- تون ئي دشمن نندن، تون ئي سڀيتا پتي سوامي
ٻار اوهڻ ٻرميشور، تون ئي جڳ جو سوامي
 - ۲- تون ئي رڳهندن ٻرمانا، تون ئي انٿرامي
اوهڻا وشو ٻرميشور، تون ئي سڀ جو سوامي
 - ۳- تون ئي اوتار ڌري ٻريو، دشت ناس ڪرڻ آئين
لائڻ ٻار ٻرڻويءَ تان، ماڻش روپ ڌاري
 - ۴- ٻرمار سندا شپريءَ جا، کائي ٻيرون آئين
ٻرمار جو آهين بکيو تون، ڏنڻو مڪتي دان ڪري
 - ۵- ديان ڊيانو ٿو ئي، گدڪا کي ٿارو
ڪرڻا ڪري ڪيوت ئي، آهليا کي ٿارو
 - ۶- آرٽي سڀيتارام جي، جو ”اٽم“ نت ڳائي
پاپ مٽائي من جا، مڪتي ٻڌ پائي.

آرٽي جانڪيءَ جي (سڀيتا مالا جي)

- آرٽي ڪيڇڙي جڏهن لڳي ڪي
وام مذوڻ من ڪمل ڪلي ڪي
- ۱- وام چنڊر مڪ چنڊر ڇڪوري،
آٽر سانڙو، ٻاهر گوري،
سڪل سو منگل سڻل ٿلي - آرٽي
 - ۲- اٽم ڌرڳ ڌرڳ جڳ ٻڌن ڌوري
ٻيڻ ٻرمار رس واس ڪشوري،
ٻيڻان گئي دشارام لڳي - آرٽي
 - ۳- روپ واس ڪڻا نڌي جڳ سرامني
ٻرمار ٻرمار وام اٽرامني،
سو اس ٽن هر چنڊ ڪلي ڪي - آرٽي .

آرڻي سري رامچندر جي

- آرڻي ڪيڇيءَ راجا رامچندر ڪي جيءَ
هر هر ڀڳت ڪرو ٿيرا نام چويءَ ،
پرپ جي اپنا درشن ڏيڇيءَ - آرڻي ڪي جيءَ
- ۱- ٻهلي آرڻي پشپ ڪي مالا
آرڻي ڪر گئي ٻال گوڻال - آرڻي ڪي جيءَ
- ۲- دوسري آرڻي ديو ڪي نندن ،
آرڻي ڪر گئي ٻال مڪندن - آرڻي ڪي جيءَ
- ۳- ٽيسري آرڻي ٿر ڀون موهي ،
وان سنگهاسن راجا رامچندر سو هي - آرڻي ڪي جيءَ
- ۴- چوٿي آرڻي ڇهه بگ ٻوڇا ،
ايڪ نونجن سوامي اور نا ڊوڇا - آرڻي ڪي جيءَ
- ۵- ٻانڇوي آرڻي رام جي ڪو ٻاوي ،
رام ڪي ڇرڻ هرڊيه ڀر ڏاوي - آرڻي ڪي جيءَ
- ۶- ڇهين آرڻي سندر اسي ،
ڌرو ٻر هلال پيشط چيسي - آرڻي ڪي جيءَ
- ۷- ستين آرڻي سني ستاوي ،
جنم مرڻ ڏک ڪٿيا جاوي - آرڻي ڪي جيءَ

ڀڳت وٺل هئي، ڀڳوان - ڀڳتن جي لڏج واکو رام
سٺ سهاڻڪ جهڙو گهٽيا - مڪند واري وادي شيام
رگهٽ واکو راجا رام - پتي نمر پادون سڀتا رام

ڏٺي

هري رام هري رام - رام رام هري هري
هري ڪرشن هري ڪرشن - ڪرشن ڪرشن هري هري
هري ڪوبند هري ڪوبند - ڪوبند ڪوبند هري هري

ڄڳت ٽارڻ آيو رام!

- ۱- ستم جو سورج ساڻ ڪٽي، انڌڪار مٽائڻ آيو رام
وڻو مڊل کي گيان سڌو پرڪاش پٽائڻ آيو رام
جڳ جي آڇڙال ڦلڙڙيءَ ۾ آيو خاص بسنت پٽي،
گنڊا پي گل پڙهي پيا، جنهن جاءِ پيس پورن جي پٽي،
وڻ ۽ وڻيت مرجهايل مڪڙان چيو وڌائڻ آيو رام
- ۲- جاڳيا پاڳ، پارڻ جا ۽ جاڳي پارڻ جي پورن،
خاڪ جي ڏورن ساهه پٽيو ٿي، ڏرتي ساري ٿي جهرمي،
چيٽتا سان ڪوئي ڪوئي کي ڇوڪائڻ آيو رام
- ۳- ظلم و ستم جو راج هٽو ۽ نياءَ کان دنيا دور هئي،
ڀڳتي پاڻ، مڙهت جڳ کي ڪين ڪڏهن منظور هئي،
رامت نيت ۽ پريت جا ٽنهن وار ٻڌائڻ آيو رام
- ۴- راج سنگهاڻن ٻرڪ ڪيائين، ويس فقيري پائائين،
هڻ ۽ پي ۽ آڳيا کي سڀني سان پنهنجي لائين،
سورن ۾ سکر جيڪو آهي، سو سمجهاڻ آيو رام
- ۵- جيسين قائم ٿرتي آهي، جيسين رهندو هي آڪاش،
نيسين رهندو ضياءَ جڳ ۾ رام جي نام سڌو پرڪاش،
ڪمراڻن کسي اڻاسي منزل ٿي رسائڻ آيو رام

آرتي رگهور کي

آرتي ڪهڙي شري رگهور کي - دسرف نندن سڀتا وڻ =
دسرف نندن جانڪي وڻ کي - آرتي ڪهڙي شري رگهور ڏ
ڀڳتي گا ديوڪ پرام کي آرتي - ساڻو سڀتا ڪري ٿن رائي
آرتي ڪهڙي شري هيرومت کي - آرتي ڪهڙي شري رگهور کي
رام ڪٿا نٺ شو جي ڳائي - آرتي ڪهڙي شري رگهور کي .

ساڻ وٺي سندس روپي ساگر جي ڪناري تي اچي پهتا. انهيءَ وقت اڪيان روپي راوڻ ٺڪرائي، سرل ڀاو روپي ويهيشڻ اوهم ڪيان روپي رام سان اچي مليو. سندس ساگر کان پار ٿي وڏي ويچار روپي سهيل ڀارت تي پهچي اتي هنن ٿورو جهليو ۽ اڪيان روپي راوڻ وٽ مدين روپي انگڊ کي دوت ٻڌائي موڪليو. جڏهن مدين روپي انگڊ جي چوڻ ڪري، رام شانت روپي سينا اڪيان روپي راوڻ نه ٿي، ٿڌن اوهم ڪيان روپي رام جي آڳيا سان شرم نه ٿي ۽ وغيره ٻاري سمهدا روپي سينا، اڪيان روپي راوڻ جو ايمان ٻاڪند ڪروڙا وغيره آسوري سمهدا روپي سينا سان پيندڪر گهمسان ٻڌ شروع ڪئي. جڏهن رام روپي اوهم ڪيان ڪيڪرڻ روپي ڪار کي ماري ڇڏيو ٿڌن اڪيان روپي راوڻ ڪروڙ روپي ميگهناٽ ڪي ووڻڪ روپي لڪشڻ سان لڙڻ لاءِ موڪليو. جڏهن درواسدا روپي اهرگه شڪتيءَ سان ووڻڪ روپي لڪشڻ تي وار ڪيو جڏهن ڪري هو موروچت ٿي ڪري ٻيو هن کي هوش ۾ آڻڻ لاءِ ٿڌاسن روپي سيني ڪير گهرايو جڏهن جي آڳيا سان ٻوٽو ويچار روپي هدمان، اوهم آڪار ورت روپي اهرت سنجوڻي ٻوٽي ڪٽي آيو، انهيءَ ٻوٽي مان جيئرو ٿي ووڻڪ روپي لڪشڻ ڪروڙ روپي ميگهناٽ کي ماري ڇڏيو. ٿڌن کان پوءِ اڪيان روپي راوڻ، اوهم ڪيان روپي رام سان اچي ڪچي آسوري سمهدا سينا ساڻ وٺي لڙڻ لاءِ آيو. اوهم ڪيان روپي رام تنومس ٿڌن ۽ اهر اوهم آسر ٻار سان اڪيان روپي راوڻ کي ماري ٻوم شانت روپي سينا کي وري ٻوڙت ڪيو. ۽ مل هردي روپي اوڏا ٻوڙت ڪيان روپي وشست اوهم ڪيان روپي رام جي مستڪ ٿي ٻوم آندو روپي راج تلڪ ٿيو.

راجا رامچندر ڪي جه

ٻون پتر هدمان ڪي جه

ٻولي سيني ستن ڪي جه

ڏي رگهيت راگهو راجا رام

رگهيت راگهو راجا رام - پتي نه، ٻاون سينا رام

جه رگهيدن جه سيارام - چانڪي وٺ سينا رام

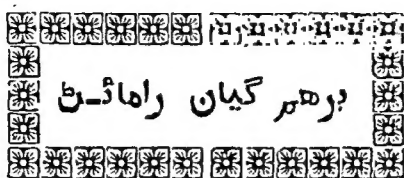
جه رگهيدن جه گهمشيام - ڪرشن مراري راڏي شيام

جه سيارام جه سيارام - مرلي ماڏو جه گهمشيام

رگهيت راگهو راجارام - موهن مراري سندو شيام

دين ديار ديانڌان - اڇ ٻاري راڏي شيام

گيان اندرمان روئي پنڇوئي ۾ ٻهتا، موهر روئي ماروڀ هروڀ جو روپ ڌارو
 ڪيو. ٻوم شانت، آتم گيان روئي رام کي راڳ روئي هروڀ جي سندرتا روئي
 کل گهري. موهر روپ ماروڀ ڪي ماروڀ لاءِ اوهم گيان روئي رام لٽو مس
 ڌنڌ ۽ اهم اوهم آسم روئي ٻاڻ ڪيو. هلندي وقت وواڪ روئي لڪشمڻ
 کي ڇو پائي! جيستائين مان موهر روئي ماروڀ ڪي ماري واپس نه، روئي
 اڇان نيستائين هوشيار ۽ سان ٻوم شانت روئي سيتا جي رکيا ڪندو رهڃ
 مٿان ڪوئي (دروڳ) دشت روئي راکش هن ڪي چورائي نه وڃي. ائين
 ڇڏي آتم گيان روئي رام، موهر روئي ماروڀ جي پٺيان پيو. اوهم گيان
 روئي رام لٽو مس ڌنڌ کي ٺاڻي، اهم اوهم اسم ٻاڻ موهر روئي ماروڀ ڪي
 ماروڀ لاءِ ڇڏو، موروڳ وقت هن ڪوئي رام جي آواز سان وواڪ روئي
 لڪشمڻ کان سهائتا گهري جنهن کي ٻڌي ٻوم شانت روئي سيتا وٺاڪل
 ٿي ۽ وواڪ روئي لڪشمڻ کي اوهم گيان روئي رام جي سهائتا لاءِ موڪليو
 وواڪ روئي لڪشمڻ هروڀ وقت مرادا روئي ليڪر پائي ڇو هـي ٻوم
 شانت روئي سيتا! وواڪي مرادا جي ٻاهر نه وڃڻ. هيڏانهن اڳيان روئي
 راوڳ ٻاڪڊ ڪري مٺي ويس ۾ اچي الڪهه ڳايو، جهڙهن ٻوم شانت روئي
 سيتا، وواڪي مرادا ليڪي کان ٻاهر وڌ ٿياڳ روئي اڪيا ٿي-ٻاڻ لڳي
 ٿڏهن اڳيان روئي راوڳ ٻوم شانت روئي سيتا کي چورائي هليو وار ۽ ملين مس
 روئي لڌڪا ۾ سمدوشي اشوڪ وڻ جي هيٺان وهاري ڇڏو. هيڏانهن
 وواڪ روئي لڪشمڻ جهڙهن اوهم گيان روئي رام سان مليو نه رام چٽا ۾
 پئجي ڇو هـي پائي! وواڪ روئي لڪشمڻ، ٻوم شانت روئي سيتا کي
 دشت وڃار روئي ڪوئي راکش ضرور چورائي ڪڍي وڃو هوندو ڇاڪاڻ
 ته اوهم گيان روئي رام ۽ وواڪ روئي لڪشمڻ ٻن ٻوم شانت روئي سيتا
 رهي ڪيئن سگهي ٿي؟ ٻڌ روئي ٻاڻ ڪيا ڪي ٻوم شانت روئي سيتا
 ٻن خالي ٿڌي ٻنهي پاسن ٻاٽر وڃار روئي مهاوڙ سان ملي سنٽوش
 روئي سگرو سان مٿرتا ڪئي. ڪڇ وقت کانپوءِ ملين مـن روئي ڇوماسو
 ختم ٿيڻ کانپوءِ ٻوڙ، ٻاٽر وڃار روئي مهاوڙ کي ٻوم شانت روئي سيتا جو
 سماچار وٺڻ لاءِ موڪليو. اوهم گيان روئي رام ڏٺاڻان موڪليل مهاوڙ سڃاڻي
 روئي سرما جي مڪه مان نڪري ملين مس روئي لڌڪا ۾ پئجي ٻوم شانت
 روئي سيتا سان مليو، اتي هن لوپ روئي اڪيه ڪمار ڪي ماري ملين مس
 روئي لڌڪا کي ڄاڻائي وري ٻوم شانت روئي سيتا جو اوهم گيان روئي
 رام کي سڀ سماچار ٻڌايو، تنهن کان ٻوڙ سنٽوش روئي سگرو سڃاڻي ڪي

(رامائڻ جو سار)

راجا دشرٽ روپي جهڳياسو۔ ان جون ٽي
استريون، شد ٻڌ روپي ڪوشليا، ڀڳتيءَ روپي
سمترا، ديا روپي ڪيڪي، شد ٻڌ روپي
ڪوشليا مان اوهم گيان روپي رام آهن ٿيو۔
ڀڳتي روپي سميترا مان وويڪ وويڪي روپي
لڪشمڻ ۽ شتر وگهن ٻہ ٻت ٿيا۔ ديا روپي
ڪيڪيءَ مان ٽرم روپي ڀرم ٿيو ويدانت وڃار
روپي راجا جنڪ جي ڌيءَ ٻرم شانت روپي سبتا،
اوهم گيان روپي رام جي ٽرم پتي ٿي۔

راجا دشرٽ روپي جهڳياسو، شد ٻڌ روپي ڪوشليا سان صلاح ڪري
اوهم گيان روپي رام کي پنهنجي ومل هڙدي روپي اڀڙيا ۾ راج ٿاڪ ڪرڻ
چاهيو ٿي، تڏهن ڪسنگ روپي متترا داسيءَ ديا روپي ڪيڪيءَ کي
آيتيون سميتون ڳالهيون ٻڌائي ٿو ديا ٻڌايو۔ بيان ديا هن ٽرم روپي
ڀرم کي راج ۽ اوهم گيان رام کي چوراسي لک چوڻ روپي سنسار ۾
چوڻهن ورهين موڪلڻ لاءِ ٻہ ور ڪهريا۔ جڏهن اوهم گيان روپي رام ومل
هڙدي روپي اڀڙيا کي چڏي چوڻهن ورهين لاءِ سنسار ۾ وڃڻ لڳو،
تڏهن ٻرم شانت روپي سبتا وويڪ روپي لڪشمڻ، اوهم گيان روپي رام
سان گڏ ويا۔ سنسار روپي ۾ وڃي پنج گيان ۾ اندرين روپي ٻڌو ٿي ۽ ۾
رهڻ لڳا۔ ڪمٽ روپي شور ٻڌڪا اوهم گيان روپي رام سان چوڻ چاڙ ڪئي۔
اوهم گيان روپي رام جي اشاري سان ڪمٽ روپي شور ٻڌڪا جو ڪوڙ ٿندا
روپي ٻئي ڪن ۽ دشت روپي ٺڪ، وويڪ روپي لڪشمڻ ڪاڻي چڏيو۔
ڪوڙ ۾ ڀرجي ڪمٽ روپي شور ٻڌڪا ستوڳ ۽ چوڳ ٺوڳ روپي ڪر دوشڻ
۽ ترشوار کي اوهم گيان روپي رام سان لڙڻ لاءِ موڪليا، آخر گيان روپي رام
ان کي سڏيا سميت ٽنهي ڳڻن کي ماري چڏيو۔ تڏهن کان پوءِ ڪمٽ روپي
شور ٻڌڪا ٽن گيان روپي رام جي ٻرم شانت روپي شريمتي سبتا کي چوڻ لڳا
لاءِ اڳيان روپي راوڻ کي ٻروڻا ڪئي۔ موهن روپي ماريچ کي ساڻ وٺي

اڃا سماجي ويندي آهي. سڀ بيٺل مٿس ڏيو ڊارٽائون رشي مٺي ڇيڙن تي ويا نه هي ڇا ٿيو ۽ ڪنهنڪي ڪل ڪانڊ ٻڌي. ٻڪڙم سري رام ڇڏيو پنهنجو اونار ڪيئن سمجهت ڪيو ڇا ڏسن ته اها ٿر موروئي ڀڳوان جي آهيئي ڪانڊ ڪاڪ پشندي ڳرڻ کي ڇڏيو هي ڳرڻ! ان وقت ٿرلڪي ۽ جو سڀاءُ ۽ ڀڳوان جي ليلا تمام وڇتر هيون. بس! هاڻ اڳتي ڇوڙ جي مون ۾ همت نه آهي. ائين چئي ٻيڙ سان ڀڳتيءَ ۾ لڏي ٿي وارو ۽ هڪدم سماڏي ڪڍي ڇاڙهيائين جڏهنڪل مشڪل پئي لڳو. ڳرڻ هڃي اهڙي دشا ڏسي ڏاڍو ڀروسن ٿي کيس ٻيڙ ڪري هليو ويو.

اٺت ۾ مهالو ڇوڙ لڳو هي پاروئي! ٿر ڇيڪي نه مون کان پڇيو سو مون پنهنجي ٻڌيءَ اُٿسار ٿرڪي چئي سمجهائي ٻڌايو. هي پاروئي! ٿر ڇيڪي جي ليلا اُٿو اُٿار آهي ڪنهن نه ڇيڪي ڪي طاقت نه آهي جو ان جي مهما جو ورنن ڪري سگهي. سري رام جا ڳڻ، ڪرم ۽ سڀاءُ ٻي اٺت آهن جن جو ورنن ڪرڻ ئي مشڪل آهي. هن ڪلم کي طاقت نه آهي جو ڇيڪي پئي سري رام جا ڳڻ، ڪرم لکي سگهي. مٿي جا وار ڳڻجي سگهن ٿا، سمند جي پاڻيءَ جا ٿڙا ڳڻجي سگهن ٿا ۽ واريءَ جا ڪڻا ڳڻجي سگهن ٿا پر سري رام جا ڳڻ ۽ ڪرم ڳڻي نٿا سگهجن.

سري رام ٻي اٺت، ٻي اٺت ۽ ٻي اٺت آهي. هن جو سڀاءُ نه ٻي اٺت آهي، ان جو ٻيڙو طرح ورنن هزار ڇيڪن وارو شيش نانگ ۽ شاورا به نٿا ڪري سگهن.

رام آيو روپ ڌاري — مٿس جو ڇوڙو وٺي

رٽ رڳهڙ ڪل جي ٻڌائڻ — سنڌ جو ڇوڙو وٺي

هي پاروئي! سري رام جو ڀڄڻ ڪرڻ واري کي ئي سمجهڻ ۾ سچو سڪ ۽ شائيتي ملي ٿي. ان ڪري سنسار ساگر مان ٻڌار ٻڌڻ لاءِ سري رام ئي سهارو آهي. هي سنسار ڏک، آبدانن ۽ ٻيڙين جو گهر آهي. انهن ڏکين کان چوٽڪارو حاصل ڪرڻ لاءِ سري رام جو سمجهڻ ڪرڻ ضروري آهي. سري رام اونڌاهيءَ ۾ روشنيءَ ۾ اٿي، انڌي لاءِ لڪ آهي ۽ ٻيڙيءَ لاءِ سڪان آهي. ان ڪري مٿس کي هن ٻيڙي سري رام جو ڌيان ۽ چپ ڪرڻ گهرجي. ڀڳوان شڪر، پاروئيءَ کي جڏهن ڀڳوان رام جي مهما ٻڌائي تڏهن سندس نيرن مان ٻيڙو ڇل جي ڌارا وهڻ لڳي، ٻيڙيءَ کي سري رام جي ٻيڙو ڀڳتيءَ ۾ ڏسي ڇڏيو، ”هي نانگ! مون کي ٽوهانجي مهما سمجهه ۾ نٿي اچي. هو ڏانهن سري رام ڇڏيو ٻيڙو ڀڳتي ۽ هيڏانهن ٽوهين

شڪتي ساڪياڻ پوماڻا رام سان گڏ هليا، ان وقت اردڙا ۾ اهڙو ڪرائي ۱-
جيو رهيل ڪونه هو جو ڀڳوان رام کان اتي مڪ هجي. سري رامچندر جي ٺيڪر
چڏڻ ڪري سڄي اردڙا سڄي ئي ويئي. ٺيڪر کان ڪهڙو پري نڪري ويٺا
کانڊو سري رگهڻاڪ وشڻو ڀڳوان جي نيترون مان پرگهت ٺيل ڀڳوان رار سرور
ندي ڏسي ياد ڪري ٻوٽو ڪوڙ واري ڀڳوان رام ان کي ڏسي ڏاڍو عرس
ٿيو ٻوٽو سهڻو ڀڳت کي پنهنجي هردي ۾ ڏسڻ لڳو، ان وقت ارهما ۽ ٻيا
ديوتائن رشي ۽ سن گڏ اتي سڀيئي اراجمان هئا.

ڀڳوان رام هڪ ڀيرو سرور نديءَ جو ڄل کڻي آچمن ڪري ڇرڻ سان
پنهنجي ٻارڪرما ڪئي. ان وقت ارهما هڪ جوڙي ڀڳوان کي ڇوڙ لڳو ۽
رام! توهين سڀ جا ساڪي، نت آند سرور، سرور، پري ٻارن ۽ ساڪياڻ
وشڻو ڀڳوان آهيو. توهين هڪ ڪري پنهنجي شڪتي ۽ نتو کي ارهڻ تي
ڄاڻو ٿا، هي اڪليشورا! توهان مون داس جي ويٺي ٻڌي مهنجر ڪار، سن
ڪيو، سو ٺيڪ آهي. هي ٻڌيمان رام! توهين ڀڳت وٺڻ آيو. هي ٻار!
هاڻي توهين پاڻن سميت پنهنجي اصل روپ وشڻو ڏاهه ۾ پرواش ٿي
ڪري اسان سڀني جو ٻالڻ ڪراو. توهان ئي ڏار اڏيئي وشڻو ڀڳوان آيو.
هن ڳالهه کي مون کان سواءِ ٻيو ڪوئي پيش نٿو ڄاڻي. هي ڏاڍو! توهان
کي هزار وار نمسڪار آهي، توهين ٻارن ٿيو توهان کي هر هر نمسڪار آهي
تڏهن ارهما جي پراڻا ئي ڀڳوان سڀني ديوتائن جي ڏسندي ڏسندي انهن
جي نظر کي ڇوڙائيندو ڇوڪر سنڪ گدا پدم چترپڇ روپ پرگهت ڪيو.
اڌ ڀوت ٿڻ ڏاڍو ڪري ڀڳوان جي ڄاڻا روپ ۾ شيش نانڪ پرگهت ٿيو،
ڀوت ڀڙشتروڪهن سنڪ ڇوڪر ٿي پيا، سيتا ۽ ٻيا ٻار ٺيڪر ٺيڪر ٿي ويئي
هئي ڀڳوان رام پراڻو پيش وشڻو ڀڳوان ٿي آهي هو پاڻن سميت پنهنجي
اصلي سوار سان ٺيڪ وارو عجيب سرور ٿي پيو. آڪاش مان ٿولن جي
ورڪا ٺيڪ لڳي، ويدن جا اچار ڪري ٻارن ٿي ڀوت ۽ شتروڪهن کي رام
مشڪي پنهنجي سرور ۾ ملائي ڇڏيو. ٻانڌر ۽ ٻيا شيوڪ سڀ پنهنجي
پنهنجي لوڪ هليا ويا، سگرو وار وار ڀڳوان جي ڇرڻ جي وٺڻا ڪري سرور
ٺيڪي ارهما کي گهرائي ٻوٽو وڃن ڇيا، هي ارهما! تون هڪ مهيني تائين
سرور نديءَ جي ڪناري تي نواس ڪر، پنهنجي پوريءَ ۾ ڪوئي نه جيو
اچي ان کي سندس وٽان ڏيئي موڪلي ڇڏج سي مڙڪي، پاڻي مونسان اچي
ملن. اهي وڃن ڇڏي ٻوٽو اهڙي طرح اٿڻ ڏيان ٿي ويو جيئن ٻانڌر ۾

آهيان. ڀڳوان سڀني جو ڀڪو وڃار ڏسي چوڻ لڳو هي ويهڻو! مان نوسان
 پوڻ ٿو ڪريان ته جيستائين پوڻو ئي ڀڄا ٿا ته اهي جيستائين مون منهنجي
 چوڻ موجب راکشن تي راڄ ڪر ۽ اُنٽ سڀي ئي مون سان اچي ملين.
 هاڻي هن منهنجي رڻيل رڻ ۾ رڪاوٽ نه وجهو. ويهڻو کي لائين ڇڏي
 وري هندوان کي کلي چوڻ لڳو هي ڪپورو! مون گهڻو وقت جيٿو ره
 اڳين ۽ ڳالهه کي ڪوڙو نه ڪر. وري جامونٽ کي چيو ته مون دواڀور جي
 پڇاڙيءَ تائين ره ڪنهن ڪارڻ ڪري نهنجي ۽ منهنجي ٻڌ ٿيندي.
 وري سري رامچندر باقي ٻين ٻانڌن ۽ وڃن کي ديا پورو ڪيو ته هيئن
 سڀئي هن سان گڏ هليو. هيڏانهن ڀڄا ڏک کان وياڪل ٿي پوڻو ئي
 ڪري پئي. تڏهن وڻن مان ڀڄي پيو هي ڀڳوان! سڀي ڀڄا پوڻو ئي
 ڪري پئي آهي انهن ڏي نه ديا درشتيءَ سان نهاريو. هي رام! منهنجي
 پريم پاڻ اُٿسار توهان کي نه ڪرڻ گهرجي. ڪرو وڻن جا اهي وڃن
 ٻڌي سري رامچندر انهن سڀني کي اٿاريو ۽ انهن جو آدرستڪار ڪري پوڻ
 سان پڇو لڳو هي پائو! چيو مان توهان جي لاءِ ڇا ڪريان؟ تڏهن ننگرواسي
 ڀڄا هٿ جوڙي پکيڙي پاڻ سان چوڻ لڳي هي رام! توهين جيڏانهن وڃڻ
 چاهيو ٿا اسين نه اڏانهن هلنداسين اها اسانجي لاءِ وڏي خوشيءَ جي ڳالهه
 آهي ۽ وڏو ڌرم آهي. هي رام! اسانجي هڙدي ۾ توهين ڀڄا مان رهو
 اهو ئي اسانجو نڀڄو وڃار آهي. نهنجي ڪري هي رڳهندن! توهين پوڻو ٻن
 ننگرواسي ۾ پئي ڪنهن نه هڏو وڃو. هاڻ اسين استري پٽن سان گڏ سڀ
 ڪڇ ٽياڳ ڪري توهان سان گڏ هلنداسين. تڏهن رڳهندن هڏن جي مٿن ۾
 ڀڪو وشواس ڏسي ۽ ڪال اچڻ جو وقت ڄاڻي انهن ڀڳتن ننگرواسين ڀڄا
 کي ”تمام چڱو“ (اڄن ئي ڪڇو) مونسان گڏ هليو.

پئي ڏينهن سڀو وڏي دل وارو ڪمل نين ڀڳوان رام ويهڻو وستر ڌارڻ
 ڪري ڪوڙن ڀڄن چنڊرمان جي سمان سوڀاوان ٻين جو پوڻو هٿ ۾ ڪڍڻ
 پيل ننگر کان اهڙي طرح نڪتو جيئن اچن ٻاڌلن مان چنڊرما نڪرندو آهي.
 انجي ساڄي هٿ ۾ اچو ڪمل هو ۽ ڪمل سمان وڻن واري اکشمي
 سان هلي ۽ ڏاڻي پاسي کان هٿ ۾ ڳاڙهو ڪمل جو قول مڙهي تمام سندر
 شيام ورڻ پوڻو هلي لڳي ان کان ڀڳوان جي اڳيان سمورو شاستر، ويد
 ۽ هٿيار ان جو ڏنڻ ڀاڱو موري روپ ۾ هلي لڳا اهڙي طرح سڀئي مٽي
 جن اوزار ۽ ويد مانا گائتري اهي سڀئي سرور ڌارڻ ڪري سري هريءَ
 سان گڏ هلي لڳا. اهي سڀئي سندس کان ورڪت ٿي پوءِ پيشوڙ ٻي اُنٽ

لکشمڻ جو درشن ڪرڻ لاءِ آيا.

سري مهاديڙ چوڻ لڳو هي ٻار وٺي! لکشمڻ کي ٽياڳڻ کان وٺي سري
 راجپندر وياڪل ٿي منترن ۽ گرو وشت کي چيو ته، اڄ مان ٻڌمان ٻرڻ
 کي راج ٿلڪ ڪري مان به پنهنجي ڏاڻا هليو وڃان. رگھونات جي اهڙي طرح
 چوڻ ڪري سڀ ننگرواسي وڃي ٿي ٻار ٺوڙي ٿي ڪري پيا ۽ ٻرڻ ڏک به
 وياڪل ٿي راج جي ننڍا ڪري چوڻ لڳو هي رام! مان ستيه ٻار ٽيا ڪري
 چران ٿو ته هي ٻار ٻار! مون کي ٽوهان جي چرڻ جو قسم آهي مون کي ٽوهان
 کان سواءِ سرڳڻ لوڪ يا ماريو لوڪ ڪٿي به راج ڪرڻ جي ڀاڱا نه آهي. هي
 مهاراج! هن ٿو ۽ ڪش کي ڪٿي راج ٿلڪ ڏيو. ٻرڻ جا اهي وڃن ٻڌي
 سري راجپندر پنهنجي پٽن کي گهرائي وار ڪش کي اتر به راج ٿلڪ ڏيو ۽
 ٿو کي اوڀر جو راجا بڻائي راج ٿلڪ ڏيو. انهن مان هر هڪ کي اٺ هزار رٿ
 هڪ هزار هائي ۽ سٺ هزار گهرڙا ۽ تمام گھڻن ڌن ۽ رڻن ۽ ڪيترا وارا چران
 ماڻهو به ساڻ ڏنا، پوءِ سري راجپندر کين ڌرم ڏيئي سيکاري اڀارڻ ڏنو.
 پوءِ ڪش ۽ ٿو سري راجپندر کي ٻرڻ-ام ڪري ڏيڻو مشڪلات سان ويا.
 اوڏي مڙ رگھونات شتروگهن کي گهرائڻ لاءِ دوسف موڪليو. جڏهن دوسف
 وڃي کال جي اچڻ، درواسا جا ڪرڻ، لکشمڻ جو سرڳراس ٻڌارڻ،
 رگھونات جي ٻارنگيا، ٿو ڪش کي راج ٿلڪ، هاڻ رام چانو ڪرڻ چاهي اهو
 سڀ سماچار شتروگهن کي وڃي ٻڌايو. اهڙي طرح پنهنجي ڪل جي ناس
 ٿيڻ جو سماچار ٻڌي شتروگهن کي ڏيڻو ڏک ٿيو ۽ تمام جلدي سري راجپندر
 جي درشن لاءِ اڀرڻا به آيو اتي پهچي پٽن ۽ پشهي ڪوڙن سان مين سان
 گھيرال سري راجپندر کي ڏسي ويجهو اچي ٻرڻام ڪيو ۽ هٿ جوڙي ڌرم
 ڏيئي موجب چوڻ لڳو هي ٻار! مون پنهنجي پٽن کي راج ٿلڪ نه ڏيو
 ٿي ڏيئي ڇڏيو آهي. هي راجن! هاڻ توهين هڪ چانو نه مان به ٽوهان سان
 گڏ هليو جو ٻڪو ارادو ڪيو آهي. هي وارا! مان توهانجو پڳت آهيان تنهن
 ڪري توهان کي مون کي پنهنجو شيرڪ ڄاڻي اڪيلو ڇڏي وڃڻ نه گهرجي.
 شتروگهن جو ٻڪو نشوور ڏسي سري رگھونات چوڻ لڳو هي ٻرڻ! مون اڄ
 منجهند جي وقت تيار رهج. ان وقت پنهنجي مرضيءَ موجب روپ ڌارڻ
 وارا باندر ۽ رشي ڏور تائين جا پٽ سڀيئي چوڻ لڳا هي ٻار! توهين اسان
 کي پنهنجي پٺيان هليو لاءِ لائق سمجهي اسان کي نه وٺي هارو. ايتري به
 مها ٻي سرڳر ٻرڻام ڪري پڳت وٺل رگھونات کي چيو هي رام! مان
 مها ٻي انڪڊ کي راج ٿلڪ ڏيئي توهان سان گڏ هليو لاءِ هڪ ڪري آيو

۽ وياڪل ٿي وار ۽ ڪنڌ هيٺ ڪري واهي وهيو. هن کي ڪڇ چٽي ٺٽي
 سگهيو، سري رامچندر کي دڪي ۽ وياڪل ٿي لڪشمڻ چرڻ لڳو هي
 رڪهندڻن | منهنجي ڪري ڇڏيا نه ڪريو. هي ٻڙ ٻڙا ٻهراڻين مڙن نشي
 ڪري ڇڏيو هو، ڪال جي گتي اهڙي آهي. توهان جي ٻونگيا ڀنگ ٿيڻ
 ڪري مڙن کي ٺرڪ ڀڙڳڻو ٻڙندو. ٽهندڪري جيڪڏهن توهان جي مڙن تي
 ٻرڻ آهي ۽ جيڪڏهن مان آڏو ڳهر ڪرڻ لائق آهيان ته هي ٻڙمان وار جي!
 مڙن کي ماري شڪا مٽايو. هي ٻڙو! ٻنهنجي ٿڌم جو نياڳ نه ڪريو.
 لڪشمڻ جا اهي وڃن ٻڙي سري رامچندر جو چٽ چٽل ٿي ٻيو. ٻڙهه سڀني
 مڙن ۽ ڳرو وشت کي گهرائي سمورو حال ڪري ٻڌايو. سري رامچندر
 درواسا مٽيءَ جي اڇڻ کان وٺي ٿڌمراج جو پاشڻ ۽ ٻنهنجي ٻونگيا ٻاٻت
 سرستي ڳالهه ڪري ٻڌائي. سري رامچندر جو ڪٿن ٻڙي مٽيءَ وشت چرڻ
 لڳو هي ٻڙو! ٻڙاريءَ جا ٻار لالچ وارا، لڪشمڻ جو ٻهراڻين وارو ٿيڻ لڳو
 آهي اها ڳالهه مون کيان درشتيءَ سان ٿي آهي ٽهندڪري هي وار! جلد ئي
 لڪشمڻ جو نياڳ ڪريو. هي ٻڙو! ٻنهنجي ٻونگيا ڀنگ نه ڪريو. ڇاڪاڻ
 ته ٻونگيا ڀنگ ڪرڻ سان سڄو ٿڌم نسل ٿي ويندو آهي ۽ هي وار! سڄو
 ٿڌم نسل ٿيڻ کان ٻڙهه ٻڪ ٿيڻي لوڪ ناس ٿي ويندا. هي رڳو سرشت!
 توهين سڀني لوڪن جا رڳو آهي، ٽهندڪري توهان کي اڪيلو لڪشمڻ جو
 نياڳ ڪري ٽنهي لوڪن جي رڳو ڪرڻ گهرجي. سري رڳو ڪندڻ سڄا ٻڙ وٺل
 ٿڌم ٿيڻيءَ جا وڃن ٻڙي ان وقت لڪشمڻ کي ڇڏو هي لڪشمڻ! جتي
 ٻنهنجي اڇا هجي اتي وڃ، جيئن ٿڌم ٻڙ ڪنڊن نه ٻڙي. سٺ ٻڙن جي لاءِ
 نياڳ ۽ مڙهه ٻڙي هڪ ٻڙو آهن. سري رامچندر جا اهي وڃن ٻڙي لڪشمڻ
 سري رامچندر جا ڇڙن ڇهي ٻڙڻا ڪري گهر وار، اٿان ئي سرچونديءَ جي
 ڪناري وٽ پهتو. اتي ٻنهنجي آڇمن ڪري هٿ جوڙي نئون اندرڻ کي
 روڪي ٻڙن کي اهرم رٿڻر ٻڙ اسٽر ڪيو. وري جو واسو ٻڙنالي اولهه آهستي
 ٻڙ اهرم ٻڙ آهي ان ٻڙم ٿڌم جو چٽ ٻڙ ٿڌان ڪيو، اهڙي طرح ٻڙن روڪڻ
 وقت ريشين ۽ اگني ٻڙ سميت سڀئي ٻڙن لڪشمڻ جي مٿان پشپ ورسائڻ
 لڳا ۽ ان جي آستولي ڪئي. ان وقت ٻڙراج اندر ڪنهن به ٻڙن جي
 ٿڌم ڪان سواءِ لڪشمڻ جو سڙو ڪٽي سڙو لڳو هليو ويو. تڏهن وشت
 ڀڳران جي چوٽين سڙو لڪشمڻ کي ٿڌي سڀني ٻڙن ۽ ٻڙن ريشين ان
 جي ٻڙ جا ڪٽي. ڀڳران لڪشمڻ جي سڙو ٻڙ ڪري اهرما سميت
 سڌ لوڪ نواسي سڀئي لوڪن جي ٿڌو ٻڙن ٿي شيش ٿڌو روپ ٿاري

مٺيءَ جو سندر روپ ڌاري آڏو ڏٺا پر آڏو ان جي ڪمر ۾ سندر مرڻ ڇڏي هئي.
 لڪشمڻ جلد وڃي مٺيءَ جي اچڻ جو سماچار سري رامچندر کي ڏنارو. مٺيءَ
 جي اچڻ جو ٻڌي سري رامچندر دروازي وٽ اچي مٺيءَ کي ٻار ٿام ڪري
 اندر وٺي آيو ۽ آند ڪشڻ لڳي آسڻ ڏيئي وهاريو، ٿڌن مٺيءَ ۽ ڇو هڻي
 سر وڳي! ڪرڻالو! سور، ڪل جا سوامي! ٻڌو مان مٺيءَ جي روپ ۾ آڏو
 آهيان هن اسٿان تي، مان ۽ تون ٻن کانسواءِ ٿڌن نه هجي ڇو نه ٿڌن ڇڏو
 ٻڌندو ته ان جو پڪ مٽيو ٿيندو، جيڪڏهن خود مهالو ارها ۽ شري ۽
 منهنجي ڳالهه ٻڌندو ته مان انهن کي ۽ سراب ڏيندس. ٿڌن سري رامچندر
 ڇڏي هڻي لڪشمڻ! تون وڃي دروازي وٽ ويهه، نه ڪرڻي ايندو ۽ نه ڪرڻي
 ڳالهائيندو. انهيءَ هوندي ۽ جو ايندو اهو پڪ ٿي موندو؟ ٿڌن ٿڌي
 مٺيءَ وائي ۽ ٻه ڇو هڻي وڳهٽ وڳا ڪرڻ! وڳا ڪرڻ! ٻو ٻرم ڌام هڻڻ
 ٻه سارو اٿاس ڇڻي مست ڪرڻ. ايشور جي اڃا هڻڻ هار، پاوي وٺي
 ٻان آهي، ان وقت درواسا مٺي آيو. مٺيءَ کي ايندو ٿڌي لڪشمڻ اڳيان
 وڃي ان سان مليو ۽ ٻار سان ويٺي ڪئي. مٺيءَ ۽ ٻڏو سري رام جي
 ڪٿي آهي. هي لڪشمڻ! مان ان وٽ وڃڻ چاهيان ته جيڪڏهن تون اڃ
 ان جي باري ۾ جواب نه آڻي ٿڌين ته مان ٻڏو گهر، ٺگر ۽ راج پسر
 ڪري ڇڏيندس. لڪشمڻ مٺيءَ جا اهي وڃن ٻڌي ٿڪي وارو. سري مهالو
 چوڻ لڳو هي ٻاروئي! هن ٻڏو مٽيو ڇاڻي اندر وارو ۽ هٿ چوڙي ٻارو
 کي ڇو، هي رام! مهراج درواسا مٺي توهان سان ملڻ چاهي ٿو. ٿڌن
 سري رامچندر چوڻ لڳو هي لڪشمڻ! توهيءَ وڏو ڀاري دوش ڪيو آهي
 ڪال ۽ ڌرم جي گتي ٿاري نه ٿئي ٿري، هي ڪرڻ! هاڻي اڳتي جو پوسنگ
 ٻڌ. ڪرڻالو ڇو مٺيءَ کي اندر وٺي اچ. لڪشمڻ مٺي درواسا کي
 اندر وٺي آيو. مٺيءَ کي اندر آيو ٿڌي ڀڳوان رام اٿي آڏو ستڪار ڪري
 آسڻ ڏيئي وهاريو ۽ جل ڪڍي مٺيءَ جا چوڻ ڏوٽي چوڻا امڙ ورتو ۽ ڇو
 هي مٺي سرشت! مون کي ٻڏو مٽيو شيوڪ ڇاڻي آڳيا ٿڌو ته مان ضرور
 توهانجي آڳيا ٻان ڪندس، ٿڌن مٺي چوڻ لڳو هي ڏاڍا ساگر! مان
 گهڻي وقت کان وٺي ورت ورت جي ڪري ٻڪايل آهيان، پر اڄ جي ڪري
 هري رهيو آهيان. مٺيءَ جا اهي وڃن ٻڌي سري رامچندر مٺي درواسا کي من
 پسند ڀڄن ڪارائي ويٺي ڪئي، ٿڌن سميت سان مٺيءَ ۽ آشيواد ڏيئي
 استوئي ڪئي. ٻو مٺيءَ کي پوسن ڪري رواتر ڪيو ٿڌن کان ٻو
 سري رامچندر ڌرم راج جي ڇيل وڃن کي ٻڌ ڪري شوڪ ۽ دک ۾ اداس

جانڪيءَ کي پريم سان ٻنهي ٻانهن ۾ ڪٽي ان جو آدرستڪار ڪري ان سنگهاسن تي وهاريو پوءِ شيش ٽانگ سنگهاسن سميت ٻانڌل ۾ اُلپ ٿي ويو. اها مهم ڪهڙي طرح ڇڏي وڃي؟ لڪشمي سڀ چرلر ويئي ڏنڌر انهي اکين مان آنس جي ڌارا وهڻ لڳي. سينا کي پهلويءَ ۾ پروش ٿيندو ڏسي سڄو سنسار موٽ ٿي ويو. ڀڳوان رام ٿيڻ واري ڪار، کي ڄاڻي، اڻ ڄاڻن وانگر سينا لاءِ شوڪ ڪرڻ لڳو انڏهن رشين سميت اوهما رگھنات ڪي سمجهايو تنهن کان پوءِ ٻنهي پٽن پائرن ۽ سڏا سميت ٻالهيڪ رشيءَ کان موڪل وٺي پنهنجي راجڌانيءَ ۾ آيو ۽ اچي پنهنجو رڳي شروع ڪرايائين. رڳي شائتيءَ سان سمايت ٿيڻ کان پوءِ سري رامچندر ساري پرجا کي خوش ڪري روانو ڪيو تنهن کانپوءِ رشين مٿين ۽ راجا جيڪي ٻنهي گرن کي چرڻ وٺندا ڪري سڀني کي روانو ڪيو. برهمڻن کي دل گهريو دان ڏيئي خرش ڪيو. سري مهاديو چوڻ لڳو ڪڇ وقت گذرڻ کانپوءِ اڪرا پراڪرمي پرم ڪي؟ پنهنجي مامي ڀڄاڇيت گهريو ٺڏهن پرم ڀڳوان رام کان آگيا وٺي سڏا سميت اوڏانهن ويو اتي پهچي رگھنات پرم ٿي ڪروڙ گندرون کي ماري ۽ نگر وسايا ان مان پشڪر نالي پٽ کي پشڪراوئيءَ جو راجا بڻايو ۽ نگر نالي پنهنجي پٽي پٽ کي نڪيشلا جو راجا بڻايو. ٻنهي پٽن کي راج ٺاڪ ڏيئي انهن کي اُن ڌن سڀ سڪن جو سامان ڏيئي موٽي اچي ڀڳوان رام جي شيوا ۾ حاضر ٿيو تنهن کانپوءِ رگھنات پرم ٿي پريم سان لڪشمي کي چيو هي سمترائندن! تون پنهنجي ٻنهي پٽن کي وٺي اولهه ڏسا ۾ وڃ اتي سڀني جو نرادر ڪرڻ وارن دشت پيلن کي جيتي ٻنهي جي لاءِ ۽ نگر وسا ٺاهين مان مها بلوان ۽ پراڪرمي انگڊ ۽ چتر ڪيتر کي هاڻي گهوڙا ڏن ۽ وٺ ڏيئي انهن جو راج ٺاڪ ڪري وري پرم ٿي مڙن وٽ موٽي اچ ڀڳوان رام، هي آگيا مڇي لڪشمي هاڻي گهوڙا ساڻ وٺي اتي ويو ۽ سڀني دشمنن کي ماري ٻنهي ڪمارن کي راج ٺاڪ ڏيئي موٽي آيو ۽ اچي سري رامچندر جي شيوا ۾ حاضر ٿيو.

اهڙي طرح سري رامچندر کي گهوڙو وقت گذري ويو ۽ پنهنجي ڌار وڃڻ جو سندر موقعو هٿ آيو. جڏهن اوهما ڏنڌر ۾ ڀڳوان جي هاڻي مدد پوري ٿي آهي تڏهن ناردميءَ کي چيو ته سري رامچندر پنهنجي ڌار اچڻ چاهي ته تون تنهن ڪري تون ڌرم راج وٽ وڃي ان کي پنهنجي پاران وٺي ڪري سمجهائي ڇڏ. ناردمي اوهما جي چرڻ موجب ڌرم راج وٽ آيو ۽ سمورو حال ڪري ٻڌايائينس تڏهن ڌرم راج رامچندر جو هردي ۾ ڏٺاڻ ڪري

ڪم ڪيو آهي هاءِ افسوس! مونکي نه اوهان وڌو ۽ نه ٻڌو ۽ هاڻي ڪم ڪري ٿو ڪش ڪاله ڪي نياڳ ڪري ڇڏن، ڪاٺيون ۽ اڱر ڪٽي اچو مان پنهنجي پتيءَ سان گڏ جلدبس لڏهن ميسور! ڄاڻڪيءَ کي ڌار ڌار ٿيڻي ٻالڪن سان گڏ سڀني کي ساڻ وٺي هليو. ٻڌ ٻالڪن جو چارو ڏسي مٺي ڏاڍو ٻارن ٿيو.

ميسور ٿو ڪش ۽ سڀني کي ساڻ وٺي سري راجندر وٽ آيو ۽ اچي چوڻ لڳو هي دشمن نندن! هن پتو ڏنو ته مان ٻالڪن ڏانهن ڪش ڪاله ڪي ڪڇ وقت ٿيو نه نوهان لوڪن جي اُهاڙيءَ کان ٻڌي ٻيڙي ان ۾ پنهنجي آسرو جي پوسان لڪهڻ ڇڏي وڃو هو، هاڻي هوءَ پنهنجو وشراس ڏيڻ چاهي ٿي. نوهين هن کي آڳيا ڏنو، هي ٻئي پٽ ڪش ۽ ٿو سڀني کي هڪ ئي وقت انهن ٿيا هئا، مان سڄا ٿو چوان نه هيءَ ٻئي وٽ نوهان جو ئي سڀني آهي. هي راڳهڙا! مان پڇاڻي پڇي ٿو چوان پٽ آهيان ۽ ٻڌن ڪڏهن نه ڪوڙ نه ڳالهائو آهي، انهيءَ ڪري مان نوهان کي چوان ٿو ته هي ٻالڪ نوهان جا ئي پٽ آهن، جيڪڏهن هن چو ڪڏهن به ڪوئي دوش هوندو ته مونکي هن ٿيسيا جو ڪوئي ڦل نه ملندو.

ٻالڪن ۽ رشيءَ جي اهڙي طرح چوڻ ڪري سري راجندر چوڻ لڳو هي ميسور! مونکي نه نوهانجي ڳالهائڻ موجب وشراس ٿي وڃي آهي، ڄاڻڪيءَ نه لڏڪا ٻڌو، ڏيواناڻن جي سامهون تمام ڪنن پڙهيا ڏني هي، انهيءَ ڪري مون هن کي گهر ۾ رکيو هو ليڪن هي اوهان! هن سڀني سڀني جي ٿو دوش هوندي، مون هن لوڪ ٿيڻا جي ڀڙ کان ڪڇ وقت ٿيو جو مون کيس نياڳ ڪيو هو تنهن ڪري نوهين پنهنجو ارادو ڪميا ڪرايو مان اهو نه ڄاڻان ٿو ته هيءَ ٻئي پٽ ڪش ۽ ٿو مون مان ئي انهن ٿيا آهن سڀني جو ٻڌو ساڌو سڀني سان پنهنجو گهڻو ٻڌو آهي. انهيءَ وقت سري راجندر جو رخ ڏسي سڀني ڏيواناڻن ٻارن ٿي اوهان کي اڳيان ڪري هزارن جي تعداد ۾ اتي آيا ان کان سواءِ ڪيترا ننگو واسي به خوش ٿيڻا اچي گڏ ٿيا لڏهن ريشي وٽر ٻهراڻ سڀني اتر طرف منهن ڪري اکيون هيٺ ڪري هڪ ٻئي چوڻ لڳي هي ڌرتي مانا! جيڪڏهن مون ٻڌو ٿو مان کان سواءِ مونکي پنهنجي شرن ڏي، سڀني جي اهڙي طرح ٻڌو ٿي ڌرتي ڦاٽي به اُٿ ٿي يعني لڏهن شيش نانگ اچي هزار ڦڙيون ڏيکارين ان ڌرتيءَ مان هڪ وٽن ۽ مٿين سان جڙيل تمام سندر سنگهاسن ڪٿو جو سڄو جي سمان ليڄ هو جو ناگراج ڏيواناڻن جو ٺهيل سرپشت سنگهاسن هو. ان وقت ٻڌو ٿي ڌرتي

آهي. بالڪن جا رهي وڃن ٻڏي من ۾ واپار ڪري سري رامچندر ڇڏو نه. هين کي مارڻ ڏور نه آهي پر وري بالڪن کي چوڻ لڳو ته اسانجي سمع جا ٻڌا اچن ٿا اهيئي توهان سان چڱي طرح مقابلو ڪندا. انهن چئي سري رامچندر اڳڪٿي ٿيل، جامونٽ، سگرو ۽ ٻين سميت ڪي گهرايو. هيڏانهن بلوان لڙ ساوڌائيءَ سان ڏنڀن سان ڪٽي ٻوڙيو ۽ وپيشڻ جي سامهون اچي ڪروڙ مان ڇڏو هي مورڪ ٻڌا! ٽيون ڀاءُ کي لڙائي ۽ ٻه مارائي شتروءَ سان وڃي مليو آهي ته هڪڙو وڏو ڀاءُ پتا جي سيمان ٻوڙ ۾ هڻو ان جي استريءَ کي زوريءَ گهر ۾ رکيو هي ٻائي! ان کي تو انيڪ وار مانا چئي هڪڙو هرنڊو تنهن کي تو استري بڻائي گهر ۾ رکيو آهي اهڙي تنهنجو ڏور آهي. اڙي ظالم! اي ايمان! سمندر ۾ وڃي ٻڏي مر، يا گلر ڪاٺي وڃي مر، رڻ ڀوميءَ ۾ آيو آهيون مقابلو ڪرڻ! شرم ٿيو اچي؟ منهنجي اکين جي سامهون ٿوري وڃ نه ته تنهنجو نه موجب جلد اچڻ وارو آهي. اهڙا ڪندڙ وڃن ٻڏي وپيشڻ ڏاڍو لڳي ٿو ۽ هڪدم هٿ ۾ گدا ڪٽي وار ڪيو. لڙ ان کي ٻاڻ سان ڪاٺي لڪرا لڪرا ڪري ڇڏيو. تڏهن وپيشڻ ڪروڙ ۾ لڙجي نرشل ٿيو ڪيو جو لڙ جي سرور ۾ بچائيءَ وانگر وڃي لڳو تڏهن وري ٻنهي ڀائرن نرشل ڪيڏي هڪ ڪرال ٻاڻ هنيو جنهن جي لڳڻ سان جامونٽ سگرو ٺل اڻڪڻ ۽ ٻيا ورلاڻ ڪرڻ لڳا ۽ جيڪي به رڻ ۽ ٻهاڙ ٻانڌر ڪٽي ٿي آيا انهن کي ٻنهي ڀائرن مٽيءَ جي سيمان اڏائي ٿي ڇڏيو جهڙو جهنگي لائق هو ان کي اهڙي ڦل مليو پر اهو هڪ ٻاڻ ڏنڀ ۾ چاڙهي اهڙو نه زور سان ڇڏيو جهنگي لڳڻ سان سگرو سٺ ٻوڙ ٻوي وڃي ڪرايو وري جامونٽ ڪروڙ ڪري ٻوڙيو پر ڪش ملهه ڪشتي وڙهي جهنگي ٻل سان جامونٽ کي هڪڙي هٿ ٻي ٻڏي ڇڏيا پر هومان کي به ٻڏي گهوڙي جي ويجهو ٻهارو تڏهن لڙ کي رڪاري لاءِ ڇڏي ڪش سري رامچندر وٽ آيو ۽ اچي ٽسي ته رام وٽ ٻه سهڻا ٻيڙا آهن. ڪش لڳي ٿي موٽي آيو پر سندر آستر شستر ۽ ٻيڙي گهوڙي ٿي رکي هومان ۽ جامونٽ کي ساڻ وٺي ٻئي ڀائر مانا سينا وٽ آيا ۽ سر نوائي مانا جي اڳيان بڳو جو گهوڙو ۽ ٻانڌر آڻي پيٽ رکي.

ٻنهي ٻانڌرن کي سڃاڻي ۽ ٻيڙي ٽسي سينا ڏکي ويئي اوڏي مهل بالمڪ رشي به اتي اچي نڪتو ۽ سينا هومان ۽ جامونٽ جا ٻڌن کولي پتن کي چڱيءَ طرح سهجائي ڇڏو ته سري رام لڪشمڻ ڀرت شتروڪهن هين سيني کي رڻ ڀوميءَ ۾ سهاري ڇڏيو، هي پتر! توهان ڪل ۾ ڪلڪ جهڙو

ئي ٻهرو ان کي ٿل ڏنو. وري ٻيو هڪ ٻاڻ هڻي ٿل ۽ ٺهل کي آڪاش ۾ اڏائي ڇڏيو. جڏهن انهن کي وري پڙويءَ تي ڪرندو ئي ڏار لڏهن وار وار لڪاري ٻاڻ تي هنيو. اهي ڪڏهن آڪاش ۾ ڪڏهن پڙويءَ تي پئي ڪرا لڏهن هڪ چوڙي چوڙ لڳا هي ٻهرو! اسين توهانجي شرڻ آيا آهيون. اسان کي پنهنجي ڀل جو وڏو ايمان هو. هي سنسار جا سوامي! اسان توهان کي نه سڃاتو. تڏهن ڪش ٻنهي ٻانڌون کي مارڻ کان بچائي مشڪي پڙي ڏنو. هيڏانهن ڄاموٽ، هيرمان ۽ ٻيا ٻانڌر وڻ ۽ ٻرست ڪڍي ڊوڙيا تڏهن اڻ ڪروڙ مان ٻاڻ ڪشي هنيو. ان ٻاڻ لڳڻ سان سگرڊر ۽ ٻيا سمنڊي مارجي ٿي ڪري پيا. ساري سمنڊ کي ناس ٿيندو ڏسي ٻرست ڪروڙ ۾ ٻرجي لڻ جي ڄاڻيءَ ۾ ٻاڻ هنيو ان ٻاڻ لڳڻ ڪري لڻ مارجي ٿي ڪري پيو. پاڻ کي ڪرندو ڏسي ڪش ڪروڙ ۾ ٻرجي ڏٺس ٿي ٻاڻ ڇاڙهي ڪن ٿاڻن ڇڪي ٻرست ڪي هردي ۾ هڪ سو ٻاڻ هنيو. ٻاڻ لڳڻ شرط ٻرست مارجي ٿي ڪري پيو. ٻه ڪش لڻ کي ڪڍي هردي سان لڳا، ٿوري ڊار کان ٻه لڻ هرش ۾ آيو، پئي ڇڏا ڪرو ۽ مالا جي چرڻن جو ڌيان ڪري ٻڌ ۾ جيتي رهيا هئا. ان وقت چار دوست ٻڌ جي خبر وٺڻ لاءِ آيا ۽ اچي ٻرست جي سمنڊ ڏٺي، جنهن ۾ خون جي ننڍي وهندي ڏسي ٻڌي ويا. ان ننڍي ۾ رست، گهوڙا ۽ هائي لڙهي رهيا هئا. اهو حال ڏسي دوست مڙي اهوڻا ويا ۽ سڄي ڳالهه ڪري وڃي راجندر کي ٻڌايائون.

اؤ ڪش جو راجندر سان وارنالاڻ

دوئن جي اها ڳالهه ٻڌي سري راجندر کي ڏاڍو دک ٿيو ۽ ٻي ڪشي ڇڏي سمنڊ ڪڍ ڪري ڪروڙ ۾ ٻرجي اتي آيو جتي سمنڊ جا وار ٻوڏا مٽا پيا هئا. اتي ايتل سندر بالڪن کي ڏسي ٻوڏا ڪري انهن کي ٻاڻ وٽ ڪوٺار ۽ ٻنهي کان پڇيو هي بالڪر! توهين پنهنجي مالا پتا جو نالو ٻڌايو؟ ۽ ڪهڙي ديس ۾ رهندا آهيو. توهان وڏي پست ڪري سوچ ڪتي آهي. تڏهن پئي ٻاڻ چوڙ لڳا هي شريمان! توهان کي نالي ۽ ديس پڇڻ مان ڇا ورتو. سرڳ ۾ وڃي اهو معلوم ڪجو. تڏهن راجندر چوڙ لڳر هي واريو! ٻيا نالي ۽ وٽس ڄاڻڻ کان سواءِ مان توهان کي مدوهر سرڳ ۾ ٻاڻ نه هٽندس تڏهن پئي ڪمار چوڙ لڳا هي رام! اسان جي مالا جو نالو سميت آهي ۽ راجا چنڪ جي ڌيءَ آهي. هي لالو! اسان کي بالڪر رشيءَ پالو آهي تنهن ڪري پتا جو وٽس نٿا ڄاڻون. هي رام جي! نالو اسان جو لڻ ۽ ٻيو ڪش

ان ٻار کان اچي ٿي سگهيو، ڪش اهو ٻار ڪشي لڪشڻ جي هڙي ۾ هنيو، ٻار لڳڻ شرط لڪشڻ موديت ٿي ٿڙي ٿي ڪري پيو، پر ڪڇ سڌ نه رهيس. اهو حال ڏسي ساري سڻا پڇي ويئي ۽ اڀڙا مڙجي سرستو حال ڪري سري رامچندر کي ٻڌائو، جهڙي طرح وار لڪشڻ ٻڙي ٿي ڪرايو هو. وري چوڻ لڳا هي ٻڙو! جهڙي طرح هنن ٻڙي ٿي ساري سڻا ماري آهي انهن کي اسان اکين سان ڏٺو آهي. ٿڌهن ٻڙي هٿ جهڙي چيو هي رام! هيءُ سڻا کي تياڳ ڪرڻ جو ڦل ٻڙها ڏٺو آهي. ٿڌهن سري رام چيو هي ڀائي! ڇا ٺهندو هڙو ٻڌ کان هارجي وار آهي؟

سري رامچندر حڪم ڪيو ته مسٽ هائي گهوڙا وٽ تيار ڪرايو ۽ ٻڙي کي چيو هي ٻڙي! تون بگهه جي رکيا ڪر ته مان وڃي انهن ٻالڪن کي ڏسان ٿو، اهي ٻالڪ راولپ سمان ڏکڻائي آهن. اهڙا ٺڪا وڃن ٻڙي ٻڙي ڏاڍو اچي ٿو.

ڀرت، هڙومان انگڊ ۽ ٻين يوڌن سان گڏ ڀت ڀوم ۾

سري رامچندر پنهنجي شيوڪن هڙومان، انگڊ، جاموٽ، سگرو ۽ ويٺڻ کي آڳا ڏئي چيو هي وارو! توهين ٻن کي ساڻ وٺي دشمنن کي ماري يا ڀڄائي ٻڙي وار ٻالڪن کي ٻڙي وٺي اچو. سري رامچندر جي آڳا مڇي سڀيئي ٻڌ جي ميدان ۾ آيا، جتي ٻڙي وار ٻالڪن کي ڏسي سڀيئي وڃ ٻانڌو ٻڄي ويا. اس ٻڙي ٻڌ لڳي. ٻڙي ٻانڌو ٻڄو ٻڌ ڪري سڀيئي ٻانڌون کي ڪيرائي ڇڏيو، ٿڌهن ٻڙي ٻڙي خلاف ڄاڻي ٻڌ ٻڙي ۾ آيو، ڇا ڏسي ته سڀيئي وڃ ٻانڌو وياڪل آهن، ٻانڌو لڳڻ ڪري ڏک پائي رهيا آهن. ٻڙي ٻڙي، جاموٽ، سگرو، انگڊ، هڙومان ۽ سهاڪ ٻانڌون کي گهرائي چيو ته توهين سڀيئي ويٺڻ سان گڏ وڃو ۽ انهن ٻڙي ٻالڪن کي ٻڙي اچو.

سري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻڙو! ٻيا انيڪ وڃ ۽ ٻانڌو سڀيئي اچي گڏ ٿيا پر انهن سري رامچندر جي مهماني کي نه ڄاتو. ٿڌهن ڪش چوڻ لڳو هي. انگڊ ٻڌ. ٺهندو ٻڌ سسار ۾ مشهور آهي هاڻ ٻڌا کي مارائي ماءُ کي ٻڙي جي گهر ۾ رکي لڄ کي ٻڙاڻ لاءِ تون آيو آهين ان جو ڦل ٻڌ ٻڌ ٻڌ ۽ ساري ڪلڪ کي دور ڪر. اهڙا ٻڌ ٻڌو وڃن ٻڙي انگڊ ڪروڙ ۾ ٻڙي هٿ ۾ ٻڙاڻ ڪڍي ٻڌو، وڏي ٻڙاڻ کي سامهون ايندو ڏسي ڪش هن کي ٻانڌو سان ٺڪرا ٺڪرا ڪري ڇڏيو، جهڙو انگڊ کي ايمان هو اهڙو

۽ گهرڙو ڇو ڇڏيو آهي ۽ پتر لکي ڇو گهرڙي کي ٻڌو آهي. هي ٻائي!
ڪڏهن پنهنجي سرور ۾ ايل نه آهي نه هيءَ لکيل پتر ۽ گهرڙو ڇڏي گهر
وڃ. اهڙي لکي پاڻي ٻڌي شتروڪهن ڏاڍو لڳي ٿيو، اُسڙ ٻاڪڙي
ن چئي ڪلڻ نه ڳوڙ ڪڏهن اڻ ڇوڙ لڳو بلوان وڃا اسان کي لڳاري رهيا
ن، ڇا ٿاڙي وڃان ٿو سان ڪڏهن شينهن ٻڃندو آهي؟ ائين چئي هڪ ۾
ش اسان ڪٿي مٽيءَ جي چرٽن ۾ سر نمان ٻڙه وٽ گهرڙا ساري سڀ
ي ڇڏيا. ٻيهي چئن هڪ هڪ ڪري سرور ۾ کي لڳاري ماري ڇڏار
جيڪي اسان کانتر هرا سي ڀڄي رامجندڙ وٽ ويا ۽ وڃي سدر و حال
نري رامجندڙ کي ٻڌار.

اڻ ڪش ۽ لڪشمڻ جي ڀٽ

لڏهن سري رامجندڙ لڪشمڻ کي آڳيا ڏيئي چيو ته تون وڃي مٽيءَ
لکن کي ٻڌي وٺي اچ ڇو ته مٽيءَ ٻالڪن کي مارڻ نيڪ نه آهي. سري
امجندڙ جي آڳيا مڇي لڪشمڻ سڻيا سميت آيو جتي وڏي ٻڌ لکي ٻڌي
ٿي، مٽيءَ ٻالڪن کي ڏسي لڪشمڻ چيو هي مٽيءَ ٻالڪو! توهين پنهنجي
مان اچائي گهر هليا وڃو ڇو ته سور ۽ ونشي، ڏيڙاڻن ۽ اوهڻن جا رکڻڪ
اهن. هي ٻالڪو! هيٺ توهين پنهنجي اکين کان ٿري پاسي ٿي وڃو،
ڇاڪاڻ ته سرور ۾ ڪوڙ وڌي رهيو آهي. لڪشمڻ جا اهي سرشت وڃن ٻڌي ٻڌي
ٻالڪ کي ڇوڙ لڳا هي وڏن ٿيڻ تون پنهنجي ننڍي ڀاءُ جي حالت ڏسي گهر
هليو وڃ. تنهن ٿي لڪشمڻ چيو هي مردڪ! هاڻي پنهنجي سهارا ڪڍڻ کي
سڏي اچو ڇو توهان کي مارڻ ۾ پلائي نه آهي. لڪشمڻ جا اهي وڃن ٻڌي
ڪش ڪرال ٻاڻ ٽاهيو. هڪدم ٽولي ٽڏڻ لڳي، شيش لانگهه گهرائجي وار.
هي ڳوڙا ٻڙه نه وڃن ٻڌ لڳي، ٻاڻ ٻاڻن کي ڪاٽيندو رهيو. ٻئي وٽ ٻڌ
ڪن ٿا، خوشيءَ سان وڙهن ٿا ٻار هار ڪڍيندي ٿي ٿي، لڏهن لڻو وڃو
جي سامهون هڪ گهرشو لڪشمڻ کي هنيو، جو لڳن سان وٻاڪل ٿي من ۾ هار
وٻاڪل ڪري ڪهڙائي ڇڏيو. اڻ سميت ۽ مٽيءَ جو ڌيان ڪري اسان هڻي لڻو کي
۽ هڪدم ٻاڻ کي جهن ٻاڻ سان ميگهناڪ ۽ ٻيا شترو مٿا هڻا انهيءَ سان
سڀني کي ٻاڻ هڻي ڪهڙائي ڪري ٻوليءَ ٿي ڪهڙائي ڇڏيو. لڪشمڻ ٻالڪن
کي اٺان ڏسي ڏاڍو وٻاڪل ٿي عجب ۾ پئجي ويو، من ۾ سميتا جي لپاڇ جو
شرڪ هرس، هر سوچي رهيو هو ته ڪيئن اٺان لپاڇيان. لڏهن لڻو اهو اسان
نٿي جيڪو مٽيءَ مٿي ٻڙهي ڏنو هرس، ٻوليءَ، آڪاش ۽ پاڻال ۾ ڪرني جهڙو

هڪدم اتي ڳرندو ڪروڙ ۾ اڇي چوڙ لڳو مان هيءَ سڄي سڃا ڄمندا ۾
 اڙي ڇڏيندس ۽ شتروگهن کي پٿر، سميت ماري ڇڏيندس ائين چئي ٻڌ
 ڪوڙ لڳو پوءِ نه پيڻڪر ٻڌ چڙهي پيئي، نوجوان ٻڌا ڪروڙ ۾ پـرجي
 هڪ ٻئي کي مارڻ لڳا، نيڪ شتروگهن سري رامچندر جو سمرڻ ڪري هڪ
 ڪرال پاڻ ڪڍي لوٽاس کي هنيو جنهن جي لڳل سان گهاٽل ئي ٻارئيءَ تي
 ڪري پيو ۽ هري واپس ڏٺائين جي مرڻ جو ٻڌي ديوتائون ومانن تي چڙهي
 آيا ۽ ڏنڊي وڃائي ڦول ورسائڻ لڳا ۽ چوڙ لڳا هي ٿاڻا اڄ اسان جا سڀ
 دڪ دور ٿي ويا، تنهن کان پوءِ شتروگهن اتي ٻه سندر نگر وسائي ٻنهي
 پٽن کي اتي جو راڄ ڏنو هڪ جيسو مٿا نگر نالو رکيو، وڌيڪ جي مهما
 وڌن ڳائي آهي، ٻل ٻڌ ۾ مهان وڏي پٽ ساھوءَ کي ڄمندا جي ڪناري
 مٿا جو راڄا بڻايو ۽ ٻئي پٽ ارمپ ڪيترن کي وڌيڪ نگر جو راڄا بڻايو جو
 اولهه ۾ تمام پري هئو.

پٽن کي آسرواد ڏئي شتروگهن بگه واري گهوڙي کي ڏکڻ طرف هلندو
 ڏسي پاڻ به سڃا ساڻ وٺي ڄمندا ڄل ۾ پٿر ڄمندا جي ڄل کي چوڙ وٺندا
 ڪري سڄي سڃا گهوڙي سان گڏ هلي. ديوتائون چترنگي سڃا کي ٻوسن
 ڏسي پشپ ورسائڻ لڳا. سڃا هلندي هلندي منزل ڪندي ٻالميڪ وڃي
 جي آسرن جي ويجهو پهتي، اتي سڃا پنهنجي ٻنهي ٻارن ٻالڪن سان گڏ
 رهندي هئي جنهن جو ٻانهن جي ٻل جو ٻارتاب سرج جي ٽيڙهه سمان هو.
 انهن ٻنهي ٻالڪن ويجهو وڃي بگه جو گهوڙو ڏسي پٿر پڙهي گهوڙي کي
 ٻڌي ڇڏيو. گهوڙي کي وٺڻ جي هيٺان ٻڌل ڏسي هنن ڪي ٻالڪ ڄاڻي
 سڄي چوڙ لڳا هي ٻالڪرا گهوڙو اسان کي ڏئي نرهين گهر وڃو، توهان
 جو مانا پيا ڏنه، آهن جن توهان کي ڄمندا ڏنو آهي. تڏهن ٻالڪ چوڙ لڳا
 هي پاڻي ٻڌ ۾ وڃي ڪٿي ڪل ۾ ڪلڪ لڳائي ٻه ٻڌل آيا آهيون ڪٿي
 ڪل ۾ ڪلڪ نه لڳايو، ڇو ته وار ٻڌ ۾ ئي سندر سوڀيا ڏيندا آهن، جيڪڏهن
 توهين ڪهڙو آهيو نه گهوڙي کي ڇڏي ڏئون ۽ پنهنجي گهر موٽي وڃون
 اهڙا ئي ڇڏيندڙ ٻالڪا وڃن ٻڌي واپس ٻڌا ٻالڪ مارڻ لاءِ ٻوڙيا ٻڌن
 اڻ هڪ پاڻ ڇڏيو جنهن سڀني کي گهاٽل ڪري ڇڏيو، تڏهن شتروگهن
 چوڙ لڳس جي هنس جي سمان مٿي ٻالڪرا پنهنجو ڪروڙ تياڻي گهوڙو
 موٽائي ڏنو ته پري پوڄا ڪري پنهنجو جنم سڦار ڪندو. اهو ٻڌي
 ٻئي ٻالڪ چوڙ لڳا، هي راڄن! توهان جو نالو ڇا آهي؟ ڪهري
 نگر ۾ رهو ٿا؟ پنهنجي سڃا وٺي جهنگل ۾ ڇو ٿا ڦرو؟ سڃا ٿاڻا توهان

ننگر جي ٻاهران سرجو ٺڌيءَ جي ڪناري وٽ انهن کي ٿرساو، ٻڌو ندين
پاڻن کي راج سماج سوانهي ٻڙو اٿي آيو جتي راجا جنگ هو اٿي اچي
هڪ ٻئي ۾ ٽٽائي ٻارڻ سان گڏيا. ڀڳوان رام جو چنڊر مک ۽ شيام سرور ٽسي
راجا خوشيءَ ۾ نه ٻئي سمايو. سري رامچندر مهمائن جي شيوا ڪرڻ لاءِ
پرڻ ۽ منترن کي گهرايو، راجا جنگ جي شيوا جو ٻار پرڻ سماليو. هي
ڀڳوراج ٻڌو. آندو ڪندو سري رامچندر مهمائن جو آدرستڪار ڪري ڪرو
شتاند کي سر نوائي من گهري آشيواد وٺي ٽٽيو خوش ٿيو.

ٽن هزارن مڻن سميت سري رامچندر بگهه شالا ۾ آيو ٽنهن ڪرو وشت
ڇوڻ لڳو هي رام! سڀني ڌرم ۾ جنجي ويدن ۽ واکاڻ ڪئي آهي ۽ شاسترن
جو ڇوڻ آهي نه ڪو به بگهه دان پڇ بهجي استريءَ کان سواءِ نه ڪجي.
الهيءَ ڪري جانڪيءَ کي گهرانڙو ٻڌو؟ ڪروءِ جا اهي وچن ٻڌي سري
رامچندر ڇپ ٿي ويو. سچ ڪوڙ ڪڇ ۽ چٽي نه سگهيو ۽ هڪ ڇوڙي ڇوڻ
لڳو هي مهاراج! منهنجي ٻارڻ ڪيل هيءُ شپ ڪرم ڇاڻي ڏيا ڪري ائين
ٿي ڪرو جيئن بگهه ڀڄي جي سڦلنا ٿئي ٽنهن ٻنهي پاسن کان ڪرو ٺارڻ ۽
سڌ ڪري مڻيشورن ائين چيو نه هي اٿان ٻارڻ رام! ٻڌي سون جي سندر
مڻن سان جڙيل شيلوڻي سڀني جي روپ ۾ هڪ سندر استريءَ جي مورتي
ٻڌو. سري رامچندر ڪروءِ ۽ مڻن جا اهي وچن ٻڌي هڪ سون جي سڀني
مورتي ٺاه ڪرائي ان جي انگ انگ ۾ انيڪ آيو شپ لڳائي ۽ سندر وستن
سان سينگارڻ سڀني جي جاءِ تي استاڻ ڪئي، ان جي روپ کي ٽسي
ڪامڊو ۽ لڳي ٻئي ٿيو. انيڪ استارن ۽ ٻارڻ هن کي سڃاڻي نه سگهيا.
۽ سڀني جي مورتيءَ کي ٽسي عجب ۾ پئجي ٿي ويا. ٻه هزار سرشت ۽ وڏوان
ارهڻ جيڪي ويدن کي چڱيءَ طرح ڄاڻندڙ هو انهن کان ٿي بنا وگهن بگهه جو
ڪرم ڪانڊ ڪرايو. ٻڌو سري رامچندر بگهه شالا ۾ اچي ويٺو ٽنهن ڪروءِ گيس
ڇوڻ هي رام! ويدن جي انوسار گهوڙو وٺي اچو. ڪروءِ جا اهي وچن ٻڌي
سري رامچندر لڪشمڻ کي آڳيا ٽنهن لڪشمڻ ٻڙام ڪري هڪ گهوڙو
سندر اچي رنگ جو جنهن جا ڪن ڪارا هوا جنهن سورج ڏي جي گهوڙن کي
ڏيڻ ٻڙڪاش ڪري رهيو آهي مٿي تي ٻڌو ٻنڪ ۽ مٿي لڳل هئي ڇوڻ سورج
اڪاش ۾ ٺارا ٿري رهيا آهن ان کي سندر وستن ۽ آيو شپن سان سينگارڻ
۽ جيئن وشواتر چيو ائين ٿي ڪيو، وڏيءَ مڙج رام انيڪ دان ٽنهن ۽

ڪرڻ جو ويچار ڪيو آهي ۽ سڀني ننگر واسين کي اڻسو ميٽ بگهه ڏسڻ جي مرضي آهي. هي ڪروچي! توهين آڳيا ڏيڻ لاءِ مان وڃي بگهه ڪريان. اهڙا ٻولڻ ٻريا وڃن ٻڌي مٺي ٻارن ٿي ڇوڻ لڳو هي ران! توهين اهڙا ايتي سان ٻريل وڃن ڪيئن نه ڇوڙدا. ارهه توهانجو مڙو پورو ڪندو. هي ٻارو! اتي بگهه لاءِ پڙهند وڃي ڪو. مٺيءَ جا وڃن ٻڌي ٻارو، شتر وگهن ۽ لڪشمڻ ڏاڍو خوش ٿي گهر هليا، اتي وڃي پنهنجي شيون مٽرن ۽ ٻارو ڪي گهرائي ٻار سان ڇيو ته بازارين، گهٽيون، گهر وڃي سينگارو ۽ لنگر ۾ سندر منڊ بڻايو. سڀني آڳيا مڇي شهر کي اهڙو ڏکي سينگارو ڇڻ ٻڌا هڪ سرڳ جو ڌام بڻجي پيو. جڏهن راجندر ڪروچ سان گڏ آيو تڏهن شهر جي سجاوٽ ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ اوڏي مهل جدڪ پور ڏانهن دوت موڪليائين تنهن کان سواءِ جامونٽ، سگرپو، ويهڻ، نل، نيل کي گهرايو ويو ۽ وڻ ڪٽيو ايم ڪال ۽ ٻيا سڀ اتي آيا جتي ڪرپالو سري راجندر هئو. ديوتائون ومانن ۾ ويهي ڳائي رهيا هئا ۽ انڪ مينشور، ڇندوما، سورج، هر مهادي، ارهه، سدڪ آدي مٺي ۽ ٻيا ديوتا به اتي آيا تنهن کان سواءِ پاراشو، انگرا، نارڊ، وياس، اڪستيه ۽ ديورشي سميت ٻي سڀ ٻيون سڀ مٿن جون اوليئون آيون.

سري راجندر جو موڪليل دوت جدڪ پور پهتو ان کي ڏسي جدڪ پور واسي ڏاڍو خوش ٿيا، راجا جدڪ دوت کي آيو ڏسي هڪدم ڏوڙي آيو ان وقت راجا جي من ۾ اٿڻو ته ٻولڻ انهن ٿيو جو ڪوئي ديوتوان نه ان ٻولڻ جو ورتن ڪري ٿو سگهي. تسليداس جي چري ٿو ان وقت آند جي خبر ٻڌي سڀئي جڳهه ڪار ڪرڻ لڳا. راجا جدڪ دوت کي گهرائي آدرستگار ڪيو ۽ ڪش منگل ٻڌيو. پوءِ راجا ڪروچ وٽ وڃي سمورو حال ڪري ٻڌايو. راجا جدڪ جا اهي وڃن ٻڌي شتاند ڏاڍو خوش ٿيو ۽ ڇوڻ لڳو هي راجن! هلو مان به توهان سان هلي بگهه ڏسندس تنهنڪري تون جلد وڃي سڻا ٺار ڪو. ڪروچ جا وڃن ٻڌي راجا جدڪ درٻار ۾ اچي شيون کي گهرائي ڇيو ته توهين جلدي چترنگي سڻا تيار ڪرايو انهن ڇئي گهر ويو ۽ سارو سماچار اچي راجن کي ٻڌايو جو ٻڌي راجن ڏاڍو خوش ٿيون ۽ ارهه ڪي گهرائي جهجهو دان ڏنو. اها خبر ٻڌي سڄي شهر ۾ آند ڇانڻجي ويو ۽ گهر گهر ۾ خوشيون ٿيڻ لڳيون. اهڙي طرح راجا جدڪ پنهنجي ڪروچ ۽ سڻا سميت خوشيون منائيندا راجا وڃانيندا پئي ڏانهن منجهند جو اچي اڀڙا ٻڌي ٻڌي وڃي وڃي رهيا. سري راجندر راجا جدڪ جي اچڻ جو ٻڌي

من ۾ ٻرڻن آئي ٻڙ لڪشمڻ کي ويا ڪل ڏسي عجب ۾ پئجي اهڙو نه گهٻرائجي ويئي جيئن مٽيءَ بنا سانڀ. هوءَ من جو وڃار چئي نئي سگهي نيٺ رت کي گهاٽي ان ۾ ايندڙ ڏسي سميتا ڊڄي ويئي ۽ مٺي واٽيءَ ۾ چوڙ لڳي هي ڏارم! هٿ نه مڏين جا آڇرم ڏسڻ ۾ ئي نٿا اچن ٽون ڪٿي وٺي آڇرم هيءُ ان نه ٻڌي، هڙڻ، شمين، واڳو، هاڻي، رڍن ۽ بگهڙن سان ڀرڻ ٻيو آهي ڪوئي مٺي ايندو ويندو نه ڏسڻ ۾ نٿو اچي - منهنجو نه ساهه ئي نڪري ٿو وڃي، ائين چئي سميتا مورچت ٿي ڪري پئي. ٻڙيءَ ئي ڪرڻ وقت لڪشمڻ ان کي ڀڄائي ڇڏيو، سميتا کي اهڙي طرح ويا ڪل ڏسي لڪشمڻ من ۾ چوڙ لڳو نه اوهه هيءُ ڇا ڪيو؟ هاڻ نه منهنجا بنا جيئن جي ٻڙا نڪري ويندا، اهڙي طرح ٻڙا کي ڌڪاريندي جان ڏيڻ لاءِ تيار ٿي ايندو نه ايتري ۾ آڪاش واٽي ٿي نه اي لڪشمڻ! سميتا کي ٽون هڻي بنا ڪنهن ڊپ جي ڇڏي هليو وڃ، هن کي ڪنهن نه قسم جي تڪليف نه رسندي. جنهن مهل لڪشمڻ اهي وڃن آڪاش واٽيءَ جا ٻڌا ٺهن مهل پنهنجي من کي آلت ڏئي سميتا کي رت مان هيٺ لاهي چوڙ لڳو هي مانا! سري رامچندر لوڪ ننڍا جي ڪري ٺوڪي ٿيا ڳ ڪري ان ۾ مرڪاو آهي. هي مانا! انهيءَ ۾ منهنجو دوش نه آهي هاڻي ٽون منيڇرون جي آڇرم ڏانهن هلي وڃ - ائين چئي لڪشمڻ مانا سميتا کي ٺي ٻوڪو ماڻون ۽ ٻارن سان ٻڙڻ ڪري موٽي اٿڻا ۾ وادو.

لڪشمڻ جي وڃڻ کان پوءِ سڀيتا تمام دک ۾ پئجي مورو، زالن وانگر ورلاپ ڪرڻ لڳي ته ايتري ۾ ٻالھڪ رشي گھمندو اتي اچي نڪتو، سڀيتا مٺيءَ کي سڃاڻي ان ۾ اچڻ جو سرڻستو حال ٻڌائي چوڻ لڳي هي منيور! مان راجا جنگ جي ڏيءَ ۽ سري رامچندر جي استري آهيان، مان ڪجهه سمجهي نٿي سگهان ته سري رامچندر مونکي ڇاچي ڪري ٿياڳيو آهي، ڇو ته اوهان جي گت نڀاري آهي. جنهنڪري ڏارم لڪشمڻ مونکي هٿ ڇڏي وڃو آهي ليڪن هي منيشور! مون کي انهيءَ باري ۾ ڪڇ نه خبر نه آهي. تڏهن ٻالھڪ رشي چوڻ لڳو هي پتري! تنهنجو پيءُ جنگ منهنجو شش آهي. هي ڪماري! تون چنتا نه ڪر، نيٺ انت ۾ سري رامچندر کوسان وري اچي ملندو. اهڙي طرح سڀيتا کي ڏارج ڏيئي سمجهائي پنهنجي ڪٿيا ۾ وٺي آيو. اتي اچي سڀيتا گنگاڇيءَ ۾ سنان ڪيو، پوءِ سري رامچندر جو سمون ڪري ان جي مورتي من ۾ رکي. مٺيءَ هن کي آشيرواد ڏيئي کانئ لاءِ قل ڏنو ۽ نت روز منيشور سڀيتا کي انيڪ ڪٿائون ٻڌائيندو هئو. مٺيءَ

انا آهي ۽ ٺهڻي لوڪن جو مالڪ سنسار ٺوهان کي ڇاڻي ٿو. جهنڊو وڌ
 ٻارڻ نه جس ڳائين ٿا، ٺوهين ستيروادي مويادا پيشوهر آهيرو، جهنڊو وڌ
 ۽ شيش ٺانگه نه ورنن ٺا ڪري سگهن ۽ ڄاڻڪي سوييواران، ڪنن جي ڪاڻ
 ۽ آندڻ ڏيڻ واري آهي. ان جي پاڇي موجب جهڪي استراريون پيشوهر ڌرم
 ٻالن ڪنديون سي نه پو ساگر پار ڪري وينديون. هي ڪرناٿو! ڇا! مڇي
 نه پاڻي ۽ بنا ڪڏهن جيئري رهي سگهي ٿي؟ ڇا! ڪيتي بنا اوساف جي
 ڪڏهن آباد ٿي سگهي ٿي؟ اهڙي طرح ٺوهان کان سواءِ ڇا ڳاڻواران سڃاڻي
 سڃا هڪ ٻل نه جيئري رهي سگهندي؟ دبا ۽ اهر سان پيرال پيشوهر ڇا
 اهي وڃن ٻڌي ڳوڻ ڳوڻ لڳو هي پيشوهر! ٺو اراڻو ڌرم ۽ ٺيٽي ۽ جي ڳالهه
 چئي آهي ٺڏهن نه راجا کي سدائين ٺيٽي، ڏن ۽ ڌرم جي رکيا ڪرڻ ۽ بنا
 ڪنهن راجا جي ٺيٽي ۽ موجب منو ڳالهائڻ، پو پو ۽ شپ ڪرڻ سان پو پو ۽
 ٺي راجا جو ٻالڻ ڪرڻ گهرجي ۽ جهڪي دوش ڏويءِ جي پاري ۾ وڃن
 ڇڏا هوا، سي پيشوهر کي ٻڌائي ڇوڻ لڳو هي پيشوهر! گل ۾ اهر پاري ڪلڪ
 لڳائي، سورا، ولس ۾ اٽڪ راجا هڪ ٻئي کان وڌيڪ ڳيائي ٿيا آهن.
 مهاراج دشمن نه سنسار ۾ مشهور آهي، جنهن پرائن جي موهه کان نه وڃن
 نه ڇڏيو. انهيءَ گل ۾ ٺو رو نه ڪلڪ ٻڌڻ ڪري جيئرو رهڻ نه ٻڌڻ جي
 اراڻو آهي، ٺڏهن پيشوهر ڇوڻ لڳو هي پو پو سڃا ٺڪلڪ آهي ڇاڪاڻ ته
 اوهان، شُر ۽ ٻين ديوتائن پريڪها وٺڻ وقت سڃا جي واکاڻ ڪئي هئي ۽ جو
 نه سڃا کي ڪلڪي چوي ٺو اهر مورو ڪروڙين جنم ٺوڪ ۾ رهي ڏک
 پوکيندو ٺوڪ ۾ رهي ٺو.

سڃا کي ٻن ۾ هوڪڻ

سري رامچندر جا ڪروڙ ۾ پيرال ٺيٽو ٺسي پيشوهر لڪشمڻ جي پنهان
 هليو ويو، ٺڏهن ڳوڻ لڪشمڻ کي سڏ ڪري ڇوڻ لڳو هي پائي! هڪ
 وڏائي ڇڏي ٻڌا سڃا جي ڪري منهنجي ٺوڪ ۾ ننڍا ٺسي پيشوهر آهي
 ٺيٽڪري ٺون سڃاڻي سوراڻي سڃا کي رت ۾ ڇاڙهي والهيڪ رشيءَ جي
 آشور پيشان ڇڏي هليو اچا هن پاري ۾ جيڪڏهن ٺون ڪڇ نه ڇوڻدين ته
 ڇو منهنجي هٿيا ڪنديون. سنسار پو چاهي اهو، جيڪڏهن ٺون نه منهنجي
 آڳيا ٺوڻدين ته ياد رک مون کان سواءِ عمر پو پيشوهر ٺيٽدين. ڳوڻ جي آڳيا
 ٻڌي لڪشمڻ ٻڌي ويو، صبح جو سوراڻي سو منيتر کان رت تيار ڪرائي
 ان ۾ ڄاڻڪيءَ کي ڇاڙهي ترس ٺي ٻن ۾ هليو ويو. رام جي پياري سڃا

اڻي رشين ۽ مدين جي استرڻن سان گڏ ويهي ڌرم چرچا ڪندي هيس ٿڌهن
منهنجو من ٿاڻو شانتِيءَ ۾ رهندو هو. هاڻي انهيءَ کان سواءِ ٿاڻو اهاڻڪي
ٿي پيئي آهيان. سو هي لاشا ڪرڻا ڪري مرڻڪي وري انهن رشين جي
استرڻن سان ملڻ جو پرامڻ ڪرايو. ٿڌهن ڀڳوان مدين جي استرڻن جا وستر
آپڻو سڀا ڪي پرام سان پارائي چوڻ لڳو هي سڀا! سڀاڻي ٿڌهجي مـن
جي لڇا پڙي ٿيندي.

رات جا چار ٻار گذريا صبح جو جڳت پئي لڪشمي نراس سري رامچندر
 جاڳيو ته ٻاچڪ ڀڳران جو ڪل سمان سندر مڪڙو ڏسي خوش ٿي ڳائڻ لڳا-
 ڀرت، لڪشمي ۽ شتروگهن جتي ڪربانڌان رام ويندو هو- اتي آيا ۽ اچي سر
 نرائي پڙڻ لڳا- پر سري رامچندر پنهنجي مک مان ڪڇ نه ڇڏيو، ڀڳران کي
 چيئا پر گھيريل ڏسي ٿيئي ڀائر گھيرائجي ويا ۽ چوڻ لڳا هي ڀڳران! توهان
 جي ليلا ڇاڻي ٿئي سگھجي- ائين چئي ڇپ ٿي ويا. هنن کي واکل ڏسي
 ڀڳران ڊگھو ساھ کڻي گھوار وقت ڇاڻي مڏ ورائي ۽ ٻر چوڻ لڳو هي لڪشمي!
 تون منهنجي آڳيا سان ڄاڻڪيءَ کي ان ۾ ڇڏي هليو اچ. سري رامچندر جا
 اهڙا ڪندڙ وڃن ٻڏي ٿيئي ڀائر گھيرائجي ويا، هردي ۾ دڪ- ٻڌا ٿين ۽
 سرور چلڻ لڳن. ٿيئي انهيءَ ويچار ۾ پئجي ويا ته ٻوڙو سچ چئي رهيو آهي
 يا ڪل مسخري ڪري رهيو آهي ڇو ته ڪڏهن به اهڙا ڪندڙ وڃن ڪنهنجي
 مک مان نه نڪتا آهن. تڏهن ڀرت ۽ ٻيا ڀائر واکل ٿي هٿ جوڙي
 شتروگهن نيتن مان جل آڻي چوڻ لڳو هي ٻوڙو! توهان جا وڃن ٻڏي من
 ڏاڍو منجهي پيو آهي ڇو ته- سڀيتا مانا جڳت جي مانا آهي ۽ سچو سندس
 هن کي ڇاڻي ٿو، توهين سچا نند ٻار ٻهر سڀني جا پٽا آهيو. هي ٻوڙو!
 چاچي ڪري توهان سڀيتا جو نياڻو ڪير آهي؟ هره نه من وائي ۽ ڪرم سان
 توهان جي چرڻ جي داسي آهي. سوگو! هره ڳوڙي آهي توهان هيءُ ڪروڙ
 پريا وڃن ڪل مسخريءَ ۾ چيا آهن يا سچ پچ چيا اٿس. شتروگهن جا اهي
 وڃن ٻڏي سري رامچندر جي اکين ۾ آنسون پوري آيا ۽ مٺيءَ وائيءَ ۾
 سمجهائي ڇڏو هي ڀائي! منهنجي آڳيا اڻ ٿرندڙ آهي، جي ڪڏهن
 ٿري ويندي ته منهنجي سرور ۾ نه رهندي. انشور جي اڃا هوڻهار ٻاوي
 وڏي ٻڙان آهي توهان جو هن ۾ ڪلياڻ آهي. هي ڀائي! منهنجو وڃن مڃي
 ڄاڻڪيءَ کي وڃي ان ۾ ڇڏي اچ. تڏهن ڀرت هٿ جوڙي چوڻ لڳو
 هي ٻوڙو! منهنجي مٿ ٿوري آهي توهين سوگو آهيو، منهنجي ويندي
 ٻڏو. هي ڀڳران! سرور وٽس ۾ دشرت اسان جو پٽا ۽ ڪرڻا اسان جي

بهنجي گهر ۾ اچڻ نه ڏيندس ڇو ته مان گهر وامجندو ٿوروئي آهيان جو هيترو وقت راکشن جي گهر ۾ رهي نهن هوندي به سينا کي وٺي واپس گهر آيو. هي ٻيو ڏوٻيءَ جي اها ڳالهه ٻڌي مان جهٽ هيڏانهن هلڻو آيس. تڏهن ڀڳوان رام بوسنگ وس وڃي. نالي دونه کان پڇيو هي وڃي! منهنجي سينا جي ۽ مالا ڪيڪي جي باري ۾ انگريزي ڇا چوڻ لا توکي منهنجو قسم آهي تون به ڏپ نه ڪر ۽ سچ سچ ٻڌاء. ڀڳوان جي اهڙي طرح پڇڻ ڪري وڃي ڇوڻ لڳو هي ڏاڍا سڀيئي ماڻهو ائين چوڻ لا ته آخر ڳياني رام جيڪي نه ڪار نه ڪيا آهن سي سڀيئي مشڪل هئا پر هن راولڻ کي ماري سينا کي ٻڌا ڪنهن شڪ شبر جي ڀاڱا سان گڏ آڻي وهاريو آهي اهو ڪم سڌو نه ڪيو اٿس، ڀلا جنهن سينا کي در آيا راولڻ تڄن ٻن ۾ چورائي ڪڍي وڌو هو پوءِ خبر نه آهي اهڙي ڀڙڳ ڀڙڳل استريءَ مان الائي ان کي ڪهڙو سڪ ملندو. هاڻي اسان کي به بهنجي استرڻ سان هن موجب ورڻاءَ ڪرڻو پوندو ڇاڪاڻ ته جهڙو راجا ٿيندو آهي اهڙي راجا نه ٿيندي.

دونه جي وائڻ ڏوٻيءَ جي اها خبر ٻڌي ڀڳوان رام بهنجي مڻن ۾ رکي ۽ رات جو نه سونهي ۾ ائين ئي ٿسي جاڳي اٿيو ۽ ڏاڍو ڏکي ٿيو. جڏهن هڪ ٻڳ راج ڪندي گذري ويو تڏهن ڪرپالڻ ڀڳوان ويچار ڪيو ته هاڻي باقي هڪ هزار ورهيه پتا جو راج ڪندس ۽ سينا کي بدواس موڪلي ڇڏيندس جنهن جي ڪري وڌن جي مرڻاڏا قائم رهي ۽ ڌرم به نه وڃي. اهو مڻن ۾ تشويع ڪري سينا وٽ آيو ۽ مٺي واطيءَ ۾ چوڻ لڳو هي سينا! ٻڌ. ارڪ جي ننڍا ٿيڻ ڪري سنساري پاشن وانگر مان توکي ٿيڻ ڪري ان ۾ ڇڏي ايندس اتي توکي سري ٻامڪ وشي جي آشور ۾ به بالڪ ٿيندا ٿيندا. هن وقت تون گهڙو آهين، بالڪن جي ٿيندا کان پوءِ تون وري مون وٽ ايندين ۽ لوڪن کي سکيا ڏيڻ لاءِ پري سان ڏيان ڪري پسرلوي ڦاڻڻ وقت ان ۾ سماجي ويندين ۽ اندران ئي اندران وٽڪت هلي ويندين پوءِ مان به اوڏانهن ايندس تنهنڪري تون مایاوي ٻاڇو سينا روپ ۾ پرتويءَ تي چڙهي تون بهنجي پريتر ڌار ۾ وڃي ره. سري وامجندو جا اهي وچن ٻڌي سينا پوءِ کي چورن وڌندا ڪري بهنجي ڇاپا ڇڏي انڙن-انڙي ٿي وئي. تڏهن ڀڳوان هن مایاوي ڇاپا سينا کي سمجهائي ڇڏيو هي سينا! هاڻ ڪهر جيڪي گهرڻو هجيئي. تڏهن سينا چوڻ لڳي هي ناندا ڪيترا ڏينهن ٿيا آهن جو توهان سان گڏ مٺي جن جو آشور چڙهي مان گهر آئي آهيان،

ڇا! ٻيءَ جي ويٺي پٽ مري وڃي؟ ارهڻ جا اهي وڃن ٻڌي انٿرامي
پگوان نـر لـيلا ڪرڻ لاءِ ڪرپارو پگوان ويچار ڪرڻ لڳو تـهـ ارهڻ جو پٽ
ڇاڇي ڪري مـرـو. وري ارهڻ کي ڏسي پگوان رام ڏاڍو وباڪل ٿيو تـهـ
انٿري ۾ آڪاش واٽي ٿي تـهـ هي شونگ ڌاري! ٿوهان جي واڃ ۾ وندياچل
ٻرست جي ٻرسان ۾ ۾ هڪ شودر ٽپ ڪري رهيو آهي انهيءَ جي ڪري
ٿي هن ارهڻ جو پٽ مـرـو آهي. اها آڪاش واٽي ٻڌي سري رامچندر جهٽ
رست تي چڙهي روانو ٿيو، اتي پهچي سامهون ۾ سندر ٻرست ڏسي ڏاڍو
خرش ٿيو ۽ ٻريان شودر جي پٽ کي ويٺل ٽپسيا ڪندو ڏسي سري رامچندر
ڪروڙ ۾ پڙجي هڪ ٻاڳ کيس مستڪ ۾ هنيو جنهن جي لڳل شرط ڏکي ٿي
ٽڙ ٽڙ ٿي، سري رامچندر ان کي ڏکي ڏسي ڏيا آڻي ان کي سندر پگتي
ڏيئي اڌار ڪيو ۽ ٻريو جي ڪرپا سان وٽڪ ڌام هليو وڌو. اوڏي مهل
ارھڻ جو پٽ ڪلندو اٿي ڪڙو ٿيو. تنهن کان پوءِ پگتن جو پٽ مٽائيندڙ
سڪدانڪ پگوان رام موٽي ننگو ۾ آيو ۽ اچي سنڌيا وٽ ڪري پوءِ پگتن کي
سڪ ڏيڻ واري شر جي پوڄا ڪري پوڄن کائي وڃي آرام ڪيو ۽ جيڪي
سڀا ۾ ويٺل هئا سي سڀئي پنهنجي پنهنجي گهر هليا ويا.

ڌوڀيءَ جو رامچندر نالي طعنو هڻڻ

جڏهن صبح ٿيو تڏهن رامچندر سڀا ۾ آيو ۽ وري سڀا لڳي ويئي ۽
هر ڪر پنهنجي پنهنجي ڪم کي لڳي وڌو. سري رامچندر ٺٽ روڙ ڀاڙن
سميت ٻراڻن جي ڪٿا ٻڌي. ارامڻن کي دان ڏيندو هر وري پوءِ سنڌيا
وٽ ڪري پريو جي آڳاٽي وٺي سڀڪو پنهنجي گهر هليو ويندو هو. هڪڙي
ڏينهن سري رامچندر انيڪ دوست اڀرڻا ۾ پڄا جي ڏڪر سڪر جي خبر وٺڻ
لاءِ شهر ۾ موڪليا ۽ شام جو اچي سري رامچندر کي سڄو سماچار ٻڌائڻ لڳا.
سڀني الڳ الڳ بيان ڪري ٻڌايو، انهن مان هڪڙي دوست ڪڇ نه ٻڌايو.
تڏهن سري رامچندر ان کي چٽ ڏيئي پريو سان پڇڻ لڳو هي ڀائي! تون
ڇا نه ۽ جيڪو به سماچار هجي سو چئي ٻڌاء. سري رامچندر ڇا اهڙا منڙا
وڃن ٻڌي دوست چوڻ لڳو هي پگوان! ڇا چران؟ جهڙن مان ٿوهانجي آڳاٽي
سان پهرو ڏيندو پئي وٺس تيئن ڏٺو ته هڪڙي ڌوڀيءَ جي گهر ۾ ڏاڍو گرڙ
شور لڳو پيو آهي، ڳالهه ته فقط هن رست آهي جو ڌوڀيءَ جي زال پنهنجي
پٽيءَ جي موڪل کان سواءِ ٻيڪي گهر وٺي هتي پوءِ هوءَ جڏهن به ٿي
ڏينهن رهي موٽي آئي تڏهن ڌوڀيءَ پنهنجي زال کي چيو ته مان توکي

ڏام ڏور سان منزل ڪندا اچي ڪاشي پهتا، اتي ٻهڙي ڪاشيءَ کي سري
شڪر پڳران جو اسٿان ڄاڻي کيس پڙڻاڻ ڪيو، تنهن کان پوءِ گنگاڇيءَ ۾
سدان ڪري پوئتي ئي سري ڪاشي ورتو ۽ جتي مندر ۾ وڃي ڏاڍي پور
پاڙ سان شڪر پڳران جي استراني ڪرڻ لڳا. پوءِ ٻاهر اچي سداسين جو
پرچن ڪري غريبن ۽ ارههڻن کي دان ڏنو، ايترو ته دان ڏنو جنهن جو تان
نقو ڪري سگهجي جنهن کي ڏسي ڪجهه نه لڳي ٻئي ٿيو، اهڙي طرح
سري رامچندر ڪڇ ڏينهن اتي رهي دشمنن مٿن کي پوسن ڪيو تنهن کان
پوءِ هڙي پنهجي ڏيک ۾ آيو، اڀرڻا ۾ اٺ روزن انڊ لپڻ لڳا ۽ پڳران
اٺ روزن دان ڪندو هو. هي ڪرڙا اتي ڪو به ڪوڙ شور، ڏک شوڪ، غم ۽
ڪوڙو وڃن ٻڌڻ ۾ نٿي آيو. سڀئي ماڻهو جتي ڪٿي ڏري ويد شاستر پڙهڻ
ٻڌڻ لڳا، ڏيکرواسي پوءِ جي ڪرڻا ڄاڻي آندڻ ۾ رهڻ لڳا. هڪ ڏينهن
سري رامچندر من ۾ ويچار ڪري چوڻ لڳو ته مون کي يارهن هزار ورهه، ٽي
دهڙو آهي تنهنڪري اشرم ۾ بيه ڪريان جنهن جو جس ڳائي سنداري
مڻش پوساڱو پاري ٿي ويندا، پوءِ جلدي مان پنهجي وشو لوڪ هليو وڃان ۽
ارهه جا وڃن ته سڄا ڪريان. صبح جو اڀرندي من ۾ ويچار ڪري ڪروڙ
کان بگهه ڪرڻ جي آڏيا وٺي آيو. بگهه ڏام ڏور سان ڪيو ويندو اهڙو بگهه
اڳ ڪڏهن نه ڪرڻ ٿيو آهي. رام جي بگهه هڻڻ ڪري پڙوئيءَ تان سڀ
ٻاپ مڙجي ويندا، وشي مٽي ان ۾ اچي ٻيا ٿي پور سان ٽهسيا. ڪرڻ لڳندا
پڙوي ۽ ان سڙيلوان ٿي پوندو. پسون ۽ ٻڪري سڀئي گڏجي ڪيلڻ لڳندا
رام وڃ ۾ ڪٿي به، وڏو وروڌ ٻڌڻ ۾ نه آيو، سڀئي پور سان رهڻ لڳا
انڪ ڪرڻ، سمريون، سرسوتي، ارهه، مهاديو ۽ ڪوڙن شيش ٽانگه سري
رامچندر پوءِ جا گن ڳائي ان جو اٺ پائي نه سگهيا.

برههڻ جو سري رامچندر وٽ دانهين اچڻ

سري مهاديو چوڻ لڳو هي پڙوئي ڪاڪ پشندي ڪرڻ کي ڇو نه هاءِ
جيئن اڳتي سري رامچندر اٻار چڙو ڪيا سي ڏيان ڏيئي ٻڌ، هڪڙي ڏينهن
وڃ سڀا ۾ سري رامچندر سان گڏ سڀئي پائر ويٺا هئا ته اتي هڪ پوءِ
وڻندو آيو ۽ اچي هٿ چوڙي سري رامچندر کي چوڻ لڳو هي پڳران ا
سندار ۾ سرور وٺڻ جي رهندي به اهڙو انداز ۾ اڀرڻا ۾ رڳهو، دلير
شو، سکر ۽ ٻيا پڙاي وڃا ٿي ويا پر انهن جي هرلدي انهن ڪڏهن نه ٿي

سري رامچندر جو ڪٽنب سميت ڪاشي ۾ وڃڻ

سري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! ڪاڪ
پيشنديءَ جي مڪ مان اهڙي ٻاروئيءَ ۾ ڪٿا ٻڌي
گرڙ ڏاڍو خوش ٿيو ۽ ٻئي هڪ جهڙي چوڻ لڳو
هي ڪوڙيا ڏاڏا! هاڻي منهنجو من ٺڌي ۽ سمان
ٻوٽو ٿي وڃي، توهان جي چوڻ ڪم ۾ ٻوٽو آهي
سو جيمر جنمائون ۾ نه هلندو، ٻوٽو جي ڳڻن کي
ٻڌي منهنجو من ٻوٽو ٿي وڃي. هي ڪاڪ
سرشت! توهان جي ڪوڙيا سان ٻوٽو جي ڳڻن جي
ڪٿا منهنجي من ۾ رهي وئي. هاڻ منهنجي من

۾ سندس اچي وڃي، ٻوٽو ٿي وڃي. جنهنجو ڪوئي نه وڃڻ نظر ڪري
سگهي ۽ جيڪي به مڏس سکر جي ڌام اٿوڏا ۾ رهن ٿا سي مري وڃن ڪاڪ
ٻوٽو سرڳ لوڪ ۾ وڃن ٿا سو هي ٿاڪ! منهنجي من ۾ اها وڏي شڪا
آهي. مان توهان کي پتا سمان جاڻي هڪ ڪري چوان ٿو ته توهين مون کي
سڀ سمجهائي وستار سان ٻڌايو ته ڪهڙي طرح سري رامچندر اڻسوميت ٻڌي
ڪيو. گرڙ جا آهي وڃن ٻڌي ڪاڪ پيشندي ٻاروئي چوڻ لڳو هي گرڙ
رام جي ڪوڙيا سان منهنجي من جو شڪ، شوڪ، موهر ۽ ٻي سڀ وڃندو
رهن ٿيندو ٿوڻ ٺهڻ، توهين ٿي نه وڃي ڪوڙيا ڪٿي آهي.
هي گرڙ! سري رامچندر ٻاروئي هزار ورهيه اٿوڏا ۾ راج ڪري جيڪا به لڳا
ڪٿي آهي اها سڄي ڪٿا سندس جي اڳڪار ۽ پلي لاءِ آهي جا وستار سان
ٻوٽو ٿي ٻڌايو ٿو سو ٿوڻ ٺهڻ ٿي ٻڌي ٻڌي.

هي گرڙ! ٻوٽو جي وڃڻ موجب ٻوٽو ساگر ٻوٽو اڃا مان رهيو، سميت
سان رهڻ ڪندو اٿوڏا ۾ رهڻ لڳو. سميت ۽ رام جي جهڙيءَ جي سونهن
سو ٻيا ٿي ڪوڙيا ڪامڊو لڳي پئي ٿيا. ڪهڙي ٺهڻ سري رامچندر
مڪر سندس ويجهو آيل ٿي ٿيڪ يا ٿا ڪرڻ لاءِ ڪاشي ۾ وڃڻ جو
ويچار ڪري ڪوڙيا کان آڳاٽا وٺي ڪٽنب سميت ڪجهه سڌا ساڻ وٺي

ڇو ته هڪ ئي روڳ جي وس ٿي منڊل ماري ويندو آهي. ان ڪمان سراءِ
 ۾ انيڪ ٻيا به روڳ آهن جيڪي ڇوڙ کي سدائين ڪلپش ڏين ٿا، پوءِ هر
 شانت ڪيئن ٻائي. هي ڳرڙا! نيم، ڌرم، آچار، ٽهسيا، گمان، جپ، ٺپ
 ۽ دان وغيره ڪروڙين پوٽيون آهن پر انهن سان به روڳ مڙجي نٿو. هي
 ڳرڙا اهڙيءَ طرح جهنگ ۾ سڀ روڳي آهن. جيڪي دڪ، سڪ، پاڻ، ٻرپ
 ۽ ويوگر کان ڏکي آهن. مون ٿوري ۾ ئي منڊل روڳ ڇڏي ٻڌايا آهن، اهي
 ٽين نه سڀني کي ٿا پر ٿورن ماڻهن انهن کي سمجهيو آهي.

هي تلسي ڪرم رامائڻ ٻچ روپ ۾ ٻاٻ ناس ڪندڙ سدائين منگل ڪاري
 وگيان ۽ ڀڳتي ڌانڪ، ماما موهر کي لاس ڪندڙ، ٻرم ٺول، ٻارڻ روڻي
 جل سان پورڻ منگل ڌانڪ آهي، جو منڊل هن مانس سرور ۾ ڀڳتي ڀاڙو
 سان سنان ڪري ٿو اهو سنسار روڻي پر ڇنڊ ۽ سورج جي اکر ڪرڻ سان
 سنڀل نٿو ٿئي.

سري مهاديرو چوڻ لڳو هتي ٻاروئي! ڀڳت تلسيداس ڀڳوان رام جي
 درشن ڪرڻ لاءِ دنيا جا سڀ وهندڙ ڇڏي ڪري هندو مان جي پٺيان لڳو
 ته جيئن ڀڳوان رام جو درشن ٿئي. اها رام نام روڻي ٻڪي پيڙي ائيم
 جنهن تي هي ڇوڙ چڙهي سولائيءَ سان هن مها ڀڙ ساگر ڪمان ٽري
 ٻار ٿي سگهي ٿو.

شري اوم نت ست تلسي ڪرم رامائڻ جو
 سري شو ٻاروئي سواد انر ڪانڊ
 سنسار ساگر ٻار ڪرڻ لاءِ
 ستون ڏاڪر سماپت ٿيو.

سڪ، ڪهڙو آهي؟ سر ٿوري ۾ ئي ويچار ڪري ٻڌايو. سنڌ ۽ آسنت جا
پيد توھين ڄاڻو ٿا ان جو سھج سياغ ٻڌايو. ھسي ڪربالو ويدن ۾ مشھور
مها پڇ ۽ گھرو پاپ ڪهڙو آهي سر ٻڌايو، پوءِ مانس روڳن بابت سمجھائي
ٻڌايو، توھين سرونڊ آھين، مون تي توھان جي ڪرپا ۾ گھڻي آھي.

نڌھن ڪا ڪ پشندي چون ٿا ھي ڳرڙا ھاڻ پريم سان ڏيان ڏيئي ٻڌو.
منش ڏيھ، جي ارار اي ڪائي ڏيھ، نه آھي. چر اچر ھيو سڀ جنھن کي
چاھين، اھو منش سرار ٽرڪ سرڳ، ھڪ مڪتيءَ جي ڏاڪڻ آھي ۽ ڳيان
وبراڳ پڳتي ۽ سڪ، ڏيھ واري آھي. اھڙو سرار حاصل ڪري ۾ جنر ھريءَ
جو پڇن ٿو ڪري ۽ وشن ۾ پريت رکي ٿو اھو مورڪ کان ۾ وڌيڪ مها مورڪ
آھي اھو چڻ امراڪ ھيروھتن مان وڃائي ٿو ڇڏي ۽ ان جي بدلي ۾ ڪانچ
جو ٽڪرو ٿو ڳڻي. جڳت ۾ ڪنگال منش جي سمان ٻيو دڪ نه آھي ۽
سنڌ ملڪ جي سمان جڳت ۾ ٻيو ڪو به سڪ نه آھي. ھي ڳرڙا من وڃن ۽
سرار سان پراڻڪار ڪرڻ اھوئي ستن جو سنو سياغ آھي ٻئي جي ڀلائيءَ
لاءِ سنڌ دڪ سھندا آھن ۽ ٺاڳا آسنت ٻين کي دڪ ڏيندا آھن. ھي ڳرڙا
دشت سنڌ ٻڌا ڪنھن ڪارڻ جي ئي ٻئي کي نقصان ٻھڙائين ٿا ۽ جھڻ
نانگ، ڪوئي کي، ڪي پرائي ملڪيت کي لشت ڪري پاڻ به ناس ٿي
وڃن ٿا. اھنسا، ويدن ۾ سرشت ڌرم ڄاڻايو آھي ۽ پو ٺندا جي ازار ٻيو وڏو
پاپ ڪوئي نه آھي. شڪر ۽ گروءَ جي ننڍا ڪرڻ وارو ڏيڏر جي چوڻ
پاڻي هزار ورھين تائين دڪ پوڳي ٿو، ٻرھمن جي ننڍا ڪرڻ وارو تمام ٽرڪ
پوڳي پوءِ ڪانءَ جو جنم وٺي ٿو، جو گھمبدي ۽ ويدن جي ننڍا ڪندڙ آھي
اھو اُڀر پکيءَ جو جنم وٺي ٿو. ھي ڳرڙا ھاڻ منش روڳ جو وستار ٻڌو،
جھڻڪري لوڪ دڪ پائين ٿا. سيني روڳن جي جوڙ موھ آھي، انھيءَ
مان وري اٽڪ دڪ پيدا ٿين ٿا. ڪام ھو مثل آھي. تمام لوپ ڪف آھي
۽ ڪروڙ پست آھي جو ڇائي جلائي ٿو جھڻڪڏھن اھي ٽيئي پٿار پريم ڪن
نه دڪ ڏيھ وارا سنيھاس روڳ پيدا ٿيو بدن ٿا، انھن جا نالا ڪير ڄاڻي ٿو،
مھتا ڏي آھي ۽ ٻيائي خارس آھي. آند ۽ شوڪ گلي جي ڳنڍ روڳ. ڪان
وڌيڪ آھي. ٻين کي سڪي ڏسي ويس ڪرڻ نقصان ڪارڪ آھي. دشتپڙ
۽ من جي ٻي ايماني ڪرڙھ آھي. اھڻڪار مها دڪڏائڪ ڳنڍ جو روڳ آھي
پاڪند، ڪپت، مد ۽ مان اھي ٺھرو ٿا روڳ آھي. ترشنا وڏي، جلدور روڳ
آھي، ٽن قسمن جي اڇا (استري، پٽ ۽ ڌن) ٻلوتتي اڇاري آھي. متسرتا
اووڪ بخار آھي. اھڙا اٽڪ خراب روڳ آھن جي ڪيستائين ٻڌايان،

۾ به ڪنن آهي. جيڪڏهن سڄو ڳوٺ وس سڌو اٿي وڃي تڏهن به وري وڳهن نٿي آهن. هي ڳوٺاڻ ڪيائون جو پٽ ڪرپاڻ جي ڌار آهي، انهيءَ ڪر ڪرندي ڏيڻ نه لڳندي آهي. جو ڪيائي به وڳهن جي هن مارڪ ڪسي نياڻي وڃي ٿو اهر مرڪه. ٻڌ کي پائي ٿو.

هي ڪرڙا مون هيءُ گيان جو سڌانت توکي سمجهائي ٻڌار آهي، هاڻي
مڻيءَ روپي پڳتيءَ جو پوپاڻ ٻڌ. جنهن جي هردِي ۾ پڳتي وسي ئي، اهو
ڏينهن رات تمام اڻڄ روپ ۾ ئي رهندو آهي. ان کي دٻا پتي ٿيڻ ڪڇ
۾ نه گهرجي. موه، روپي لڌڪ ان وقت نٿو اچي ۽ لوپ روپي هـرا ان کي
وسائي نٿي سگهي ان جو اوندو روپي انگڪار مڙجي وڃي ٿو. ڪوئي ٻڌ
وارا پتنگن سمان هار کائي وڃن ٿا. ڪام ۽ ٻيا دشت ان جي وڃڻ وڃن ئي
ٿا. جنهن جي هردِي ۾ پڳتي وسي ئي ان کي زهر اُڀرڻ سمان ۽ شترو
۾ مٽر ئي پون ٿا. انهيءَ مڻيءَ سمان پڳتيءَ کان سواءِ ڪڏهن به ڪوئي سڪ
پائي نٿو سگهي. جنهن جي من ۾ پڳتي وسي ئي ان کي سڀني ۾ به ڏک نٿو
ٿئي. ويٺو پراڻ پوئو اُڀرڻ آهي. سري رام ڪٿا ان ۾ سندر ڪاٺ آهي.
سنت موهي آهن. سندر ٻڌ ڪوڏار آهي، گيان ۽ ويراڳ به ايترو آهن. جو
پروهي ٻڌو ٿي اهو سڀني نڪن جي ڪاٺ پڳتيءَ روپي مڻيءَ کي حاصل
ڪري ٿو. هي پورا منهنجي من ۾ اڄڻو ئي وشواس آهي رام پڳت
سري رام چندر کان به وڌيڪ آهن. سري رام چندر سندر آهي. نه ڏار پُرش
بادل آهن. سري هري چندر جو ورڻ آهي ۽ سنت هوا آهن. سڀني جو
سندر ڦل هري پڳتي آهي. ان کي سنت بنا ڪنهن به نه ٻارو آهي. هي
ڪرڙا جو منس ستسنگ ڪري ٿو ان کي ئي رام پڳتي حاصل ٿئي ٿي. اهو
سندر آهي گيان منڌراچل آهي سنت ڏارو آهن جو هن سندر کي واورڙي
ڪيا روپي اُڀرڻ ڪين ٿا جنهن ۾ پڳتي روپي مڌرتا وسندي آهي. هي
ڪرڙا وڃار ڪري ڏس نه ويراڳ روپي ڏال ۽ گيان روپي ٿلوار سان جو لوپ
موه. روپي دشمن کي ماري جنهن وڃي پائي آهي اهاڻي سڄي پڳتي آهي.

سنت سوال

وڙي پڪير لڄ ٻرل سان پڇڻ لڳو هي ڊالوا جيڪڏهن ٺوھانجو مون ئي ٻرل آهي تہ ھو اڪي پھنجو شيوڪ ڇاڻي ڪرڻا ڪري مھنجن ستن سولن جا جواب وٺار سان ٻڌارو. هي ٻڌار ٻڌا هي ٺاھ! اول اھر ٻڌار تہ سڀ کان وڌيڪ دلچسپ سوال ڪهڙو آهي؟ سڀ کان وڏو دڪ؟ سڀني کان وڏو

برگهت ڪري ڀلي اري گرم روي آڱر لڳائي ممتا روي مٿل جلائي لڏهن
 شد ڪيان روي گهر يعني ٻڌ ڪي سٺيل ڪر لڏهن وگيان جو نروڻو ڪرڻ
 واري ٻڌ روي شد گهر حاصل ڪري ڇت روي ديهڪ ۾ ڀري سم درشتي
 روي سمهتا جي وٽ بڻائي ان ئي رکي پوءِ ٺهڻي اوسٿائن (ڇاڳرڪ، سمن
 سٺمٽ) ۽ ٺيڻي گڻ (ستو، رجو، ٺوڙ) روي ڪواهر سان ٺريا اوسٿا روي
 روئي ڪي ڪڍي ڇڏي طرح سنڀالي ان جي سخت وٽ بڻائي انهيءَ
 وانگر ٽيچ ٻچ وگيان ۾ ديهڪ جلائي جنهن جي ڀرسان وڇڻ سان خراب ٻڌ
 وارا سڀيئي پتنگ جلي ويندا (سو اهم آسم) اهو اهرمان آهيان اهڙو جو
 اکڊ وڇار آهي اهرائي ان وقت ديهڪ جي وڏي ٺڪي لالت آهي. جڏهن
 آتم اڻيو جي سکر جو سندر ٻرڪاش ڦهلاجي ٿو ته سندسار جي ڪارڻ روپ
 ٻڌ ۽ ڀرم جو ناس ٿي وڃي ٿو. تمام اوڏا جي ٻروار، موهر، وغيره جو
 گهور انڌڪار دور ٿي ويندو آهي. لڏهن اهائي وگيان ڪي نروڻو ڪرڻ
 واري ٻڌ ٻرڪاش حاصل ڪري هڙدي روي گهر ۾ واهي ان جڙ ڇهتن جي
 ڳنڍ ڪي ڪولي ٿي جڏهن اها ٻڌ ان ڳنڍ ڪي ڪولي سگهي ٿي لڏهن هيءَ
 جهڙو مڪت ٿي وڃي ٿو.

هي پڪيراج! ڳنڍ ڪي ڪلندو ڇاڻي مايا انيڪ وگهن وجهندي آهي. هي
 پاڻي! هوءَ انيڪ سڌيون رشي منين ڏانهن موڪلي ٿي جي اچي ٻڌ ڪي
 لاڳائين ٿيون ۽ داغ پيچ چل ول ڪري ديهڪ وٽ پهچي انڇل جي هوا
 سان ان ڪي وسائي ڇڏين ٿيون. جيڪڏهن ٻڌ سڀاڻي ٿي ٻري ته ان ڪي
 دشمن سمجهي ان ڏانهن ٺهارن ته ٺهڻون جيڪڏهن وگهن ۾ ٻڌ ته ڦاسي ته
 وري ڊرٽائون وگهن وڃهن ٿا. اندرون جي دٻارن انيڪ اسٿان آهن جو
 هر هڪ دٻار ٿي ڊرٽا اڙ ڇماڻي ويندو آهي، جڏهن هو وشه روي هوا ڪي
 اڀندو ڏسندا آهن لڏهن هٿ ڪري دروازو ڪولي ڇڏيندا آهن جيئن وشه
 روي هوا هڙدي روي گهر ۾ پهچي وڃي، هوا پهچندي ڪيان جو ديهڪ
 وسائي ڇڏيندي آهي. ڳنڍ به نه ٿئي ۽ ٻرڪاش ويندو رهيو. وشه روي
 هوا سان ٻڌ وياڪل ٿيڻ ڪري اندرون ۽ ڊرٽائون ڪي ڳالهه، ٺٽي وڻي،
 ڇاڪاڻ ته ان جي ٻرڪاش سڌائين وشه ڀرڻ ۾ رهي ٿي، جڏهن وشه روي
 هوا ٻڌ ڪي ڀلائي ڇڏيو لڏهن وري ان جو وڌيڪ سان ديهڪ ڪير جلائي،
 پوءِ جهڙو انيڪ طرح جا دڪ ڀرڻي ٿو.

هي پڪيراج ٻرڻو جي مايا ڏاڍي ٻرڻي آهي. ان ڪي سولائيءَ سان ٻار
 ڪرڻ مشڪل آهي. وياڪ سان ڇوڻ ۾ ڪنن، سمجهڻ ۾ ڪنن ۽ ڏاڏو

هي ڪرڙا سري هريءَ جي مايا ئي استري روپ ۾ ٻارگهت آهي نهن
ڪري استري جي روپ ئي استري موهت ئي نه ٿي سگهي. هيءَ مايا
۽ ڀڳتي اهي ٻئي استريون آهن اهو هڪو ڄاڻي ٿو. وري ڀڳتي نه رکهار
کي ٻياري آهي ۽ مايا نه ويڃاري ان جي پٺيان نچڻ واري آهي. رام جي
ڀڳتيءَ کان مايا ڏاڍو ٻڌندي آهي، نه هڪڙي ٻڌا ڪنهن اهاڏيءَ رام ڀڳتيءَ
ان جي من ۾ واسو ڪري ٿي. ان کي ڏسي مايا لڳي ٿي ڀڄي وڃي ٿي ۽
هڪڙو ڀل ان ئي ڪڇ ۾ اٿڻ لڳو ڪري. اهڙو ويڄار ڪري جهڪي وڃي ٿي
من ۾ آهن، اهي سڀئي ڳڻن جي ڪاڻ ڀڳتي گهرن ٿا. سري رامچندر جي
هن ڳوڙهي پيد کي ڪوئي ڄاڻي نٿو سگهي. ڀڳوان رام جي ڪرڻا سان هر
هن گمان کي حاصل ڪري ٿو ان کي سهي ۾ نه موه لڳي ٿي.

هي ڪرڙا گمان ۽ ڀڳتيءَ جا ٻيا نه پيد ٻڌن. جنهن کي ٻڌي سري رامچندر
جي چوڻن ۾ سدا لاءِ پريم آهن ٿي ويندو. هي ٽالڪا جيءُ نه ايشور جو آتش
آهي، اڻاسي، چيئن، ٺول، ۽ سڀا کان سڪ جي ڪاڻ آهي. هي سوامي!
اهي مايا جي وس ٿي طوطي ۽ بانڊر وانگر ڦاسي پرن ٿا. اهڙي طرح ڄڻ
مايا ۽ چيئن جهڙو ۾ گڏيل هجي ويئي آهي، جيڪڏهن اهو ڪرڙ آهي ۽ ان
جي چيئن ۾ ڏکيائي آهي تڏهن کان هيءُ جيءُ سنساري ٿي پيو آهي نه ڪا
گڏيل کي ٿي ۽ نه هيءُ سڪي ٿي ٿو. ويد ۽ ٻاراڻيڪ اپاڻ ٻڌائين ٿا پر
اها گڏيل نه ٿي کلي، تڏهنون ٿيڻون وڌندي وڃي ٿي. جيءُ جي هردي ۾
اڳيان روپي انڌڪار اصل روپ جي مٿان ڇانئجي وار آهي انهيءَ ڪري
اها گڏيل ٻڌل ان کي ڏسڻ ۾ نٿي اچي، وري چئي نه ڪيئن؟ جڏهن ايشور
اهڙو سڄوڳ ڪري ٿو ته هوءُ ڪڏهن گڏيل چئي نٿي سگهي. ايشور جي
ڪرڻا سان ساڻسڪ شردا روپي ڪار ٿيو جيڪڏهن جيءُ جي هردي ۾ اچي
وسي ۽ جپ لپ روت نهر وغيره الم ٿرم ۽ ويدن ۾ چيل ان ٿرم روپي
گاه کي گانه کائي ۽ شت ڀار روپي وڇڙي کي حاصل ڪري وشين کان
هٽل جي ٺوڙي وڇڙي جي ڳچيءَ ۾ ٻڌي وشواس روپي اٺل ڪٽي خود
روپي وس ۾ رهڻ وارا شت ۾ جو چيول آهي. هي ڀائي! اهڙي ٿرم ٿرم
۽ ڪهڙا روپي هئا سان اٿڻ ڪري ۽ پاڻ ان ۾ ٿرم جوان سنڀال وجهي ان کي
جهاني ۽ پرستيا روپي مٽڪي ۾ وجهي ويڄار روپي مانڌاڻي ٿرم روپي
ٿرمي ۾ اٽڪائي ستيه ۽ مٺي واڻيءَ روپي ٿوري لڳائي ان کي ولوڙي ۽
اٺل اٿڻ وارا روپي مڪڻ ان مان ڪڍي، وري اٺل روپي اٽڪي

آڏار آهي. جو مڏش سڀئي ڀروسا ڇڏي سري رام جو ڀڄڻ ڪري ٿو ۽
برابر سان ان جا ڪٺا ڳاڙهي ٿو، اهو ئي سندسار مان ٿري وڃي ٿو هن ۾ ڪوئي
شڪ نه سمجهو. ڪلچڪ ۾ هڪ ٻيو نه ٻارو ٻارو ٻارو آهي جو من وڃڻ ڪرم
سان دان ٻڄي ڪري ٿو پر ٻاٻ ٺٽو ڪري، ڪلچڪ ۾ ان سمان ٻيو ڪو به
نه آهي. جو مڏش من ۾ وشواس رکي سري رامچندر جا چرتر ٻڙهي ٿو اه-و
مڏش ٻيا ڪنهن مڏش جي سندسار مان ٿري ٻار ٿي ويندو. ڌرم جا چار چرتر
مشهور آهن ان مان ڪلچڪ ۾ هڪ دان ٿي مکيه ڳالهه آهي ڪنهن ا طرح
سان دان ٺٽو ڪلياڻڪاري آهي.

گيان ۽ ڀڳتيءَ جو پيد

مهادهو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! ڪاڪ پشندي جا وڃڻ ٻڙي ڪرڙ ٻوسن
ئي مڏو وائيءَ ۾ ڇيو هي ٻوڙو! ٺوهان جي مڪ مان ٻارو ٻارو ٻڙي
منهنجو من شانس ٿيو ۽ ٺوهان جي ڪرپا سان منهنجي من جو ڀرو، ڏک ۽
موه ويندو رهيو. هي ٻوڙو! مان ٺوهان کان هڪ ٻي نه ڳالهه پڇان ٿو جا
سمجهائي مون کي ٻڌارو. سمنس، مني، ويد ۽ ٻوڙن جو ڪٿڻ آهي نه گمان
جي اواز ڪڇ مشڪل نه آهي اهو گيان ٺوهان کي لوڀش رشيءَ ٻڌارو هو.
هي ڪو سائين! ٺوهان ڀڳتيءَ جي اواز هجڻ آڏر نه ڪيو. هي ڏيانند ٻوڙو!
گيان ۽ ڀڳتيءَ ۾ ڪيترو تفاوت آهي؟ سو سڀ مونکي ٻڌارو.

ڪرڙ جا اهي وڃڻ ٻڙي پشندي چوڻ لڳو هي ڪرڙو! گ-يان ۽ ڀڳتيءَ
۾ ڪڇ پيد ڪونهي. ٻئي سندسار جي سڀني ڏکن کان ڀار
ڪري ڇڏين ٿا. هي ڏاڏا! هنن ۾ مديشور ڪڇ پيد ٻڌائين
ٿا. هي پکي سرشت! ساوڏان ٿي ٻڌ. گيان، ويواڳ، يوگ،
وگيان اهي سڀئي ڀرش ۾ آهن. ڀرشن جو پرتاب هر طرح
سان ڀرڻ ٿئي ٿو ۽ استريون سڀاءَ ڪري ٻل ۾ هيٺ ۽ جڙ
پر ڪرتي ٿين ٿيون. جو ڀرش ورڪت ۽ ڌير ٻڌ آهي اهوئي
استري ٿياڳ ڪري سگهي ٿو ۽ جو ڪاهي وشت ۾ ڦاٿل آهي
۽ رام جي نام کان ٻي مڪ آهي سو ڇڏي ٺٽو سگهي. گيانوان
ملي به هرگز ٺٽي استريءَ جو چنڊرما جهڙو مڪڙو ڏسي
موهت ٿي ويندو آهي.

جي ڀڳتي مارڻ کان ڪري ٻيا ۽ اڪيان جي وس ٿي ڪري انيڪ نون ماڻهن جي ڪلهن ڪرڻ لڳا. سياسي تمام ڏن لڳائي گهر کي سهڻو ڪرڻ لڳا، واراڻا. انهن ۾ نه رهيو، انهن کي نه وڃڻ موڙي ڇڏيو. نه سوڙي ڏنڙا آهن ۽ ڪرڻي ڪڍڻ آهن.

هي ڳوڙا ڪاڇي جو ڪوڪ ڇڻي نٿو سگهجي. اڄ ڪلهه جا مارش ڪل وٺي ۽ پٿور ٿا استريءَ کي گهر کان ٻاهر ڪڍي ڇڏن ٿا ۽ سٺي چال بدلائي داسيءَ کي گهر ۾ رکڻ ٿا. پٽ مانا پٽا کي ٽيستانين مڃين ٿا جهستانين استريءَ جو منهن نه ڏسندا. نئين ڪردار ساهون ٻه ٻاري ٿين ڪانهه سهرڻي ڪٽي هن جا واري ٿي نون ٿا. راجاڙن ٻاپ ڪرڻ لڳا. انهن ۾ ڌرم نه رهيو، اٿر ٻارڇا کي ڏنڊا هڻي سڏائڻ لڳا. اڄهه ڏاڍا هوندي ڏنڙا نه ٻاڻ کي وٺي ڪل وارا سڏائڻ لڳا. جڙيو ٿي اوهڻن جو نشان ٿي وارو، اڄهه ڏاڍا نه جڙيو پائي ٿلڪ لڳائي ٻاڻ کي اوهڻ سڏائڻ لڳو. هي ڳوڙا ڪاڇي ۾ چل ڪوت هٿ پائي پاڪند ڪام ڪروڙ ٻاپ ۽ اهڙڪار سسار ۾ ڦهلائي ويا. منڻ پنهجو ڪرڻ، چپ، ٻپ، ٺهر، وٽ، دان، ٽامي سڀاءُ هڻڻ ڪري سڀ ڪڇ. ڀاڄي ويا. ديوتائن پوڙيءَ ٽي ارساف وسائڻ بند ڪري ڇڏي، اڃا ٿي ڪيئن؟ ڪاڇي ۾ واراڻو ڏڪار ٻوڙ لڳو ڏهن سڀيءَ ماڻهو اُن بنا ڏکي ٿي مرن لڳا. ڪاڇي ۾ مورڙو سڳو ٿا ڇاهين ٻوڙ ڌرم ۾ اڀرڻ نه آهي. انهن جي ٻڏي ڪنور آهي. بنا ڪارڻ جي لوڪ ايمان ۽ وارو وروڙو رکن ٿا، ڏي ۽ ڀڄڻ جي ڪنهن کي ساڃهه نه آهي. شرم ڌرم ڌرم ويندو رهيو، نه سنڌو آهي نه وڃار ۽ نه شائتي آهي، وڳو ڏاڙو ٻٽاڪون هڻندا رهن ٿا. سڀ ڏاڍا ڪڍا ساڙو ٿي ٻيا آهن. مورڪن ٿي تمام وڏي ويٺي، ٻرائي ننڍا ڪرڻ وارا سسار ۾ ڦهلائي ويا.

هي ڳوڙا ڪاڇي جي ٽوپڪ پاڻن ۽ دوشن جو پندار آهي ڏهن نه هن ۾ هڪ وڏو ڪوڙ آهي بنا محنت جي ٿي اڏار ٿي ويندو آهي. ستيگ ۽ اڀر ۽ دواڻو ۾ ٻوڙا، بگهه ٻوڙ سان چيڪا ڪڍي ملندي آهي سا ڪڍي ڪاڇي ۾ فقط رام نام جي ڇوڙ سان ٿي ملي ٿي، ستيگ ۾ سڀ ٻوڙي ۽ گيان ٿي هريءَ جو ڏهان ڪري ڀوساڻ ٿري ويندا هئا، ٿرپا ۾ لوڪ انيڪ قسمن جا بگهه ڪندا هئا. سڀيءَ ڪڍي ٻوڙا کي اڀرڻ ڪري سسار ساڳو ٻار ڪندا هئا. دواڻو ۾ سري. راءِ ڇڏو جي چوڻن جي ٻارڇا ڪري سسار ميان ٿري ويندا هئا ٻوڙ ٻاءُ ڪونه هو. ڪاڇي ۾ فقط منڻ هري ڪوڙ ٻائي اٿاهه ۽ ساڳو ٻار ڪري ٿو. ڪاڇي ۾ ٻوڙ، بگهه ۽ گيان نه آهي فقط رام ڪوڙ ٻائي ٿي

چڏار، سڄا گرنٽ ارب ٿي ويا پاڪستان پنهنجي ٻڌيءَ انوسار ڪلهيا ڪري
 انيڪ بيمت پرگهت ڪيا. سڀئي ماڻهو موٽي ويا، لالچ لڙپ ۾
 ڦاسي ويا سڀني شپ ڪرڻ کي کائي چڏار. هي ڪيائون ڪرڙا ڪلچڪ ۾
 ورڻا ڌرم ۽ چار ٿي آسرم نه ٿي رهيا. سڀئي استراون ٻرڻ وڌن جي
 خلاف هلڻ لڳا، ارهڻ وڌن کي وڪڻڻ لڳا ۽ راجا ٻرجا کي کائڻ لڳا، وڌن کي
 ڪڍڻ نه ٿي مڃيو. جڏهن کي جيئن سڻو ٿي لڳو تڏهن ٿي ڪيو. ڇو
 پڌيڪ ٻيڻڪ ماري ڪوڙا ٻرجا ڪري ۽ پاڪستان ۾ لڳو رهي ان کي سڄو سنڌ
 ڪري مڃڻ لڳا، ڇو ٻراڻ ڌن ڦري ٿي وڃي ان کي سياڻو چوڻ لڳا، ڇو
 پاڪستان ٿيڻ لڳا ان کي وڏو آچار، سمجهڻ لڳا، ڇو ڪوڙ ڳالهائي ڪل مسخري
 ڪندو هو ان کي نظارن چوڻ لڳا، جڏهن آچار وڌن خلاف لڳن ۾ پور
 سڀا وڃي ٻوڙ ٿي ڪيو ان کي وڏو ڪيائون سڏڻ لڳا ۽ جڏهن ڇا وڏا وڏا
 ٺهڻ ۽ ڊگهڻ جڏاڻن هيون ڪلچڪ ۾ ان کي وڏو مهاڻا ٿيڻ سمجهڻ
 لڳا، شورو ارهڻ جا ڪرڻ لڳا ۽ وڏا ٿڪ ٿيڻ هٿ ۾ مالهاڻون
 کڻي رڻن جا اولاد سڏائڻ لڳا، ارهڻ کي شورو ڪيان اڀري ڪرڻ لڳا.
 سڀئي لوڪ ڪام ڪروڙ لڙپ جي وس ٿي ڏاڍاڻن، ارهڻ، وڌن ۽ سڏن
 سان وڌ ڪرڻ لڳا. نظارن ۽ سڏن ٻڌي ڪي چڏي اڀاڳ استري ٻوڙ
 سان پڙي ڪرڻ لڳي. سڀئي استراون نه سڏي ۽ ٻه رهن لڳيون ٻوڙ وڌاڻون
 ٿي وڌن سان سڀيڪار ڪرڻ لڳيون. استري ٻرڻ ٻوڙ ڪيان کان سواءِ ٻي
 ڳالهه ٺاڪن ٻوڙ اهي ارب وس ٿي ڌن جي ڪري ارهڻ ۽ گرو ڪي
 ماري ٿا چڏين. شورو ارهڻ سان اڪث مباحث ڪن ٿا نه اسين ٺوهان کان
 ڇا ۾ گهٽ آهيون، ٺهڻ چئي اڪيون ڦاڙي ڏيکارين ٿا.

هي ڪرڙا ڇو ارهڻ کي ڄاڻي ٿو اهو ئي سرشت ارهڻ آهي. ڇو ٻرائي
 استري ٿي مڏي، لڳن ۾ سياڻو ۽ موٽي مڏي ۾ ڦاڻل آهي اهو ئي ڪيائي
 سڏڻ لڳو. ڏهن ڪلچڪ ۾ اهڙا نه چوڻ ڏنا جو پاڻ نه اڀاد ٿين ٿا پر چڱن
 ٻرڻن کي نه اڀاد ڪيو چڏين ٿا. ٺيڻ، ڪنڀار، چنڊال وغيره جيڪي ٺيڻ
 هئا، اهي استرا جي ڪرڻ کان پوءِ يا گهر جو مال ملڪيت ناس ٿيڻ کان پوءِ
 مڙ ڪوڙائي سياسي ٻڌجي پنهنجا ٻوڙ ارهڻ کان ٻوڙائڻ لڳا، اهي ٻڌي
 لوڪ پنهنجي هٿن سان اڀاڙڻ لڳا، اهي ارهڻ موڪل ٻڌي ڪامي وڃاري
 جو پاڻ کي موڪل ۽ ٺيڻ ڏاڍ استري ۽ ڇو سڙهي سڏائڻ لڳو. سڀئي ماڻهو
 ورڻا شڪر ۽ مڙادا کان پڙشت ٿي ويا. انهيءَ ڏپ هٿ ڪري ڏک، پڻ،
 ڪر، شوڪ وڌڻ لڳا، سڀئي وڌ وڌ وڌ ۽ ڪيان سان سري هريءَ

ڪري مون کي اڀريش ڏيڻ لاءِ مٿان ائين ڪيو هجي. ڪرڙ جي مٿان
 اهو ئي وهڻ هر نه مٿان اهو ئي ساڳيو ڪاڪ پيشندي هجي جهڙي ٻاري ۾
 هڪڙي ڏينهن وشو پڳڙان مون کي چيو هو ته ڇو تون پهر پنهجي پکتيءَ
 جي وڏائي ڪرڻ توکان نه ڪانه جي پکتي چڱي آهي. ڏهن من ۾ شڪ
 نيس ته مٿان پڳڙان منهنجي ايمان ڪرڙ لاءِ هيءَ رڪ نه رهي هجي.
 ڪاڪ پيشندي چوڻ لڳو هي ڪرڙ! جيڪڏهن منهنجي ٻڌڻ جي هر وارو اڃا
 آهي ته چڱو هاڻي ڌيان ڏيئي ٻڌ. جپ، ٽپ، ورهه، نير، روڪ، واراڻ،
 ڪيان ۽ بوءِ انهن سڀني جو ڦل رام پکتيءَ ۾ سمايل آهن. مان انهن تي به
 سمجهان ته سري رامچندر جي چرن ڪهل جو ڌيان ڪرڻ بنا منس جو نه
 ڪو ئي به چارو ڪونهي ۽ جيڪي نه مون انيڪ جوڻن ۾ دريڙن آهن تن
 سڀني مان مون کي هيءَ ڪانه جي چوڻ پياري ٿي لڳي ڇاڪاڻ ته پڳڙان
 رام جي پکتي انهيءَ چوڻ ۾ مون کي اوائس ٿي آهي. تنهن کان سواءِ ڪاڪ
 جي عهر گهڻو ڪري انهن جي پراڻن کان تمام وڌيڪ لهندي آهي انهيءَ
 ڪري پکتيءَ جو آندو گهڻي وقت نائين وٺي سگهيو. هي ڪرڙ! گهڻو وقت
 اڳي مون اوتڙيا پوريءَ ۾ ڪنهن شونڊر جي گهر وڃي جنم ورتو، مون کي
 پنهجي ٻڌيءَ جي ايمان هئڻ ڪري مان ڪنهن کي نه ڪين ليکيندو ۽ رس،
 منهنجو پور فقط شڪر پوري ناک ۾ هو جهڻو ڪري انهن سڀني ڊاڍن مان
 جي مان ڏاڍي ننڍا ڪندو هوس. مطلب ته سڄو پڇو پاڪندي هوس، جيئن
 ته ڌن جي ايمان ۾ ڦاٿل هوس ۽ ڪنهن کي نه پاڻ جهڙو ڪين سمجهندو
 هوس. اهڙي پوئو اوتڙيا پوريءَ ۾ رهي ڪري نه منهنجو من سدائين ايمان
 ۾ ئي پڙيل هو، جڏهن اوتڙيا پوريءَ جي پراڻ جي خبر پير، پراڻ ۾ نه
 انهن جاڳاڻل آهي ته جو جي پراڻي اوتڙيا ۾ جنم وٺي ٿو انهيءَ کي ضرور
 ڪنهن نه ڪنهن جنم ۾ سري رامچندر جي پکتي حاصل ٿئي ٿي. تنهن وقت
 ڪاڪ جو پڻ اوستا ۾ هو سڀني ماڻهو استريون ڪرڙي ٻارن پاپ روپي
 سمندر ۾ پئي ٻڌا، ڪاڪ جي پرياو سان سچ ڪري ويو، ڪرڙ ڪاهي
 پيو، سڀني منس ڪام ڪروڙ. لوپ مڙهه اهنڪار جي وس ٿي پيا. هي
 ڪرڙ! هاڻ ڪاڪ جي توکي ڪٿا ٻڌايان ته ڌيان ڏيئي ٻڌ.

ڪاڪ جو پرياءُ

ڪاڪ پيشندي چوڻ لڳو هي ڪرڙ! ڪاڪ وڏو ڪنن ٿي پيو، سڀني
 ٻارن توڙي استريون پاپ ڪرڻ لڳا. ڪاڪ ۽ پاڻ سڀني ڌرم کي ڊٻائي

مهادر چوڻ لڳو هي ٻاروئي! هڪڙي ڏينهن ڪرڙ کي اچي من ۾ شڪا
ٿي ته پگوان رام جيڪڏهن سچ پچ وڻڻو جو اوتار آهي ته، پوءِ ڇو استريءَ
جي موٽ ۾ ڦاسي ان ۾ ورلاپ ڇو ٿي ڪيائ؟ ڇا پوءِ پتا پوڻيڻ شروع ٿي ڪڏهن
موت جي وس ٿي سگهيندو؟ اها ئي شڪا ڪرڙ جي من ۾ هئي تنهنڪري
هن ويڇاري گهڙو ئي پاڻ پتوڙو ٻو پتو ڪونه پيس، نيٺ اهو ويڇار ڪري
ٺارڻ مٺيءَ وٽ ويو اتي وڃي مٺيءَ کي هٿ جوڙي پنهنجي من جي شڪا
باب ۾ پڇڻ لڳو. ڪرڙ جي اها شڪا ٻڌي ٺارڻ مٺي عجب ۾ پئجي ويو ته،
ڪرڙ جهڙي ٻڌمان جهڙو ڪي به اڃا ئي شڪا؟ نيٺ مٺيءَ چيس هي پاڻي!
تون اوهان وٽ وڃ. هو تنهنجي من جو سنسرو ٺور وٽ ڪندو. ٺارڻ مٺيءَ جي
چوڻ موجب ڪرڙ اوهان وٽ ويو، ليڪن اتي به اهوئي جواب مليس. اوهان
به ٺارڻ وانگر چيس ته شڪر وٽ وڃ. نيٺ ويڇارو شڪر يعني مون وٽ
آءُ، مون کي نه انهيءَ وقت ڏاڍي آڏمانڏ لڳي پيئي هئي جو ڳالهه ٿي
نه پڇي، ڇو نه وڻڻو پگوان مون سان انجام ڪيو هو ته مان توکي موهي روپ
ڏيکاريندس. وري ڇو ڪرڙ گڏيم هيڪاري مٽيون ٿي منجهي ويا، هاڻ ڇا
ڪرمان؟ جي ڪرڙ کي ويهي ان شڪا باب ۾ ٿو سمجهايان ته هوڏانهن وقت
ٿي نه وڃڻ ڪري ٻي پئي ٿيم ته مٿان ڪيل انجام موجب وقت ٿي نه پئجان!
جيڪڏهن وڃان ٿو هليو ته ڪرڙ جو ڪم نٿو ٿئي. تڏهن لاچار ٿي چيو مانس
هي ڪرڙ! جيستائين تون ستسنگ نه ڪندين تيستائين انهن ڳالهين جو توکي
ڳيان ٿي نه سگهندو، تنهنڪري تون ٺيل پوت ٿي وڃ ۽ اتي ڪاڪ پشندي
ٺاهي هڪڙو ڪانءُ ويٺو رامائڻ جي ڪٿا ڪري اها ڌيان ڏيئي وڃي ٻڌ
جڏهن جي ٻڌڻ سان تنهنجا سڀئي سسما مڙجي ويندا. هي ٻاروئي! اها
ڳالهه ٻڌي ڪرڙ هڪدم اوڏانهن روانو ٿيو ۽ اتي وڃي ڪاڪ پشندي جي
مڪاروند مان سري رامچندر جي ڪٿا ٻڌي ڪرڙ ڪرڙ ٿي ويو. ڪٿا
پوري ٿيڻ کان پوءِ ڪرڙ هٿ جوڙي ڪاڪ پشنديءَ کي چيو ته هي ڀڳت
شرومڻي! ڪرڙا ڪري مون کي پنهنجي جنم جي ڪٿا ڪري ٻڌايو ته باقي
جيڪو من ۾ سنسرو آءُ سو به مڙجي وڃيم. ڇو ته منهنجي دل ۾ وري به
وهر آهي. ڪرڙ جي من ۾ اهو وهر ٿي ويٺو ته مٿان شڪر پگوان ڪاڪ پشندي
جو روپ ڌاري ايندڙ نه ڪرڻ آيو هجي، ڇو ته مان به پڪي آهيان تنهن

مهادر چوڻ لڳو هي ٻاروئي! تون نه ڪا ڏاڍي ڀرڙي آهين، هاڻي تون ڏيان ڏيئي ٻڌ نه ٻڌايانءِ ٿو! اها نه توکي اڳي ئي خبر آهي ته تون انهن ڄڻ ۾ ڏکڻ پڄاڻي ۾ ڏيئي هئين ۽ اهو سنئون رويو ٻي ڳالهه ۾ ڄاڻي ڇڏيو هو، تنهنجي سر ۾ ڇڏڻ کان شروع مون کي اعڙو نه اچي وياڻ لڳو جو ڪا به ڳالهه ٿئي وڃي ۽ اهو وڃاڻ ڪيو ته هينئر ئي وڃي تو سڌي لڳايان. نيڪ گريءَ نالي ٻيٽ تي ويس ته ڇا ڏٺا هڪڙو ڪاڻ ڪاڪ پشنديءَ نالي رمانڻ جي ڪٿا ويٺو ڪري. مان ڪٿا ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيس ۽ من ۾ چيو ته اهاڻي ٻيٽ ۽ سندر سڌي آهي. بس! ٻيو ته هروڙ هٿس جو روپ ڌاري مان نه وڃي ٻين ٻين سان گڏ ڪٿا ٻڌڻو هوس. هي ٻاروئي! ٻيٽ جي لڳل ٻار آهي. اهو ڪاڪ پشندي ڪاڻ هڪڙي ڏينهن سري رامچندر جي مڪلف جي اڳ ۾ ويٺو، سري رامچندر اڃان ٻاڪ اوسڻ ۾ هئا. جو ويٺي لوڏ ڪاڏائون، ڪاڻ ويٺي شرط هٿ مان لڙو کڻي ورتو. اهو هٿ مان ويٺو ڏسي ويهي روئڻ لڳو، تنهن هوندي ته اهو وقت سندن چڪر کڻي ڪم ڪيائين جنهن ڪاڪ پشندي ڪاڻ جي ٻيٽ ورتي. هي ٻاروئي! ٻيٽان وار جي ٻال لڳل ڪري روئڻ وقت اهڙو نه آند آيم جو هڪ چڪري جو روپ ڌاري وڃي کيس پڄاڻو لڳس. ان وقت هڪڙو نه آند هو جنهنجو بيان نٿو ڪري سگهجي. وڃاڻو ڪاڪ پشندي جهڙاڻن وڃي لڏاڻن سندن چڪر ٻيٽ نه ڇڏاس. نيڪ پشندي پشندي اوهان جي شرن وار جنهن چيس ته مان سري رامچندر جي ڪوڏ کي هٿائي نٿو سگهان، تون شڪر وٺ وڃ، هو ٻولي ناسٽ سري رامچندر جو ٻرون ٻيٽ آهي سو توکي ضرور پڄاڻيندو. اوهان جا اهي وڃن ٻڌي ڪاڪ پشندي ڪاڻ، هي ٻاروئي! مون وٽ آيو ۽ اچي سمورو حال ڪري ٻڌايائين، تڏهن مون چيو مانس ته بابا! تون چٽا نه ڪر، هل نه هلي ان ٻيٽ وٽل جي شرن وارن. اها ڳالهه ٻڌي ڪاڪ پشندي ڏاڍو ناراض ٿيو ۽ من جو شڪ مٽجي ويس شروع مونسان گڏ هلي ٻيٽ جي چوڻ تي ڪري ٻيو، شروع سندن چڪر چٽاڻ آيو هو اتي موٽي ويا. سري رامچندر ڪاڪ پشنديءَ کي ساڳيو ڏسڻ ڏيئي مها ٿيو جو اهو ڪيو. ڪاڪ پشنديءَ کي من ۾ هڪڙو شڪ هو؟ جنهن ڏينهن ڪاڪ پشنديءَ کي خبر پئي ته سري رامچندر جن لشڪر جي گهر اوتار وٺي آيا آهن انهيءَ ڏينهن کان وٺي هن جي من ۾ شڪا ٿي ته ٻيٽان وار جي ٻيٽيان وٽان نه اها ڳالهه ڪيتري قدر سچي آهي هيستائين هن جيڪي به ٻيٽيان وٽان ورتيون هيون

ٿين ٿا. مانا پٽا، ڪرو ۽ ارهمن ڪنهن کي نه لڌا مڃين پاڻ نه اڃي ارباد آهن پر ٻين کي به ارباد ٿا ڪن. ستن جي سنگت ۽ ڀڳوان جي ڪٿا انهن کي سٺي ٿئي لڳي. اهي اوکڻن جا سمندر، کولي ٻڌ وارا، ڪامي، ويدن جا نندڪ ۽ پراڻي ڌن جا مالڪ بڻجي وڃن ٿا. اهي خاص ڪري ديوتائن ۽ ارهمن سان وڻ وڪندڙ، پاڪبدي ۽ من ڪمٽ سان ڀريل ٻاهران پاڻ کي سينگاري ناف سان وهن ٿا. اهڙا نيچ ۽ کوٽا مدش ست بگ ۽ ترپتا ۾ ڪوٺ هئا. دواڀور ۾ ٿورا پيندا پر ڪلجڪ ۾ ٿولين جون ٿولون پيدايون. هي ڀائروا ٻئي جو ابڪار ڪرڻ انهيءَ جهڙو ٻيو ڌرم نه آهي ۽ ٻئي کي دڪ ڏيڻ جي برابر اهڙو ٻيو نيچ بڻو نه آهي. مدش سراز وٺي جو ٻئي کي ڪلش ڏئي ٿو اهو سنسار ۾ وڏو ڪشت ڀوڳي ٿو، هو مدش سوارٿ ۾ لين آهي ۽ مدره جي وس ٿي، پاپ ڪرم ڪري ٿو اهو لڙڪ ٻولڪ ۾ ڊڪي رهي ٿو. هي ڀائروا انهن دشمنن لاءِ مان ڪال روپ آهيان ۽ انهن کي ڪرم انوسار ڀلي اري جو ڦل ڏيڻ وارو آهيان. ائين ڄاڻي جو سياڻو مدش جڪٽ کي دڪ روپ ڄاڻي منهنجو ڀڄن ڪري ٿو، سبت ۽ آسبت جا لڇڻ مون چڻي ٻڌايا آهن انهن کي من سان جن سمراز آهي اهو سنسار روپي ٻڌڻن ۾ ٿڌو ٿاسي. هي ڀائروا مايا جا بڻايل گڻ دوش تمام گهڻا آهن. گڻ انهيءَ ۾ آهي جو ٻنهي ۾ ڏنل وڃي، ان کي ڏسڻ ٿي اڳيان آهي. ٻيوءَ جي مڪ مان اهي وڃن ٻڌي ڀرت لڪمشت شتروڪهن ۽ هيو مان ڏاڍا خوش ٿيا.

ڪاڪ پشنديءَ جو ورڻ

ايتري ڪٿا شرجي ڀاروئيءَ کي ٻڌائي ڇوڻ لڳو هي ڀاروئي! جو ڪڇ ۾ ٿو مون کان پڇيو سر سڀ مون توکي ٻڌايو آهي هاڻي باقي ڇا ٻڌڻ چاهين ٿي؟ تڏهن ڀاروئي هڪ جوڙي ڇوڻ لڳي هي ناف! ڏٺو آهي ٻيوءَ جي لپلا ڏٺو آهي سري رامچندر، جنهن جي ڪٿا ٻڌڻ سان منهنجي من تڙون شڪائون مڃي ويون آهن ۽ سري رامچندر جا چوٽر ٻڌي منهنجو من ٽرپت ٿيو ٿي. هي سواءِ-ي! هڪ ٻي به شڪا منهنجي من ۾ رهجي وئي آهي سا به ڪرڻا ڪري ته درٻ ڪرايو. توهين جو گهڙيءَ گهڙيءَ ائين ٻيا چيو ته ڪاڪ پشندي ڇوڻ لڳو هي ڪرڙا! سو نه ٻڌي مون کي عجب ٿو لڳي ته ڇا ڪڏهن ڪانءِ به اهڙو ارهم ڪمائي ٿيو جو هن اهڙي طرح ويهي سري رامچندر جو جس ورڻ ڪيو آهي ۽ توهين به ائين چيو ته مون به سري رامچندر جي ڪٿا ڪاڪ پشندي کان ٻڌي آهي. ڪرڻا ڪري اهو سڀ کولي ٻڌايو.

رامچندر ڇيو ٻڌو ڀائي! سنڌ جا لڇڻ اٽڪ ٿيندا آهن. سنڌ ۽ آسٽ سنڌ جي اهڙي ڪرڻي آهي جيئن چنڊن ۽ ڪهاڙي ۾ آهي. هي ڀائروا ڪهاڙي ا چنڊن کي ڪاٽي ٿي تہ چنڊن پنهنجو ڪرڻ ڏيئي ٿو ان مان سڳند ٺڪري ٿي انهيءَ ڪري چنڊن داواناڻن جي مستڪ ٿي چڙهي ٿو ۽ سڄي جهنگ کي پيارو آهي ۽ ڪهاڙي جو مک اڱيءَ ۾ گورم ڪري مٽرڪن جي مار ڪاٽي ٿو ان کي اهو ڏنڊ ملي ٿو. سنڌ وشم وڪارن کان ٻري شيل ۽ گطن جي ڪارڻ ٿين ٿا. هو ٻراڻي دڪ کي ڏسي لکي رهن ٿا ۽ ٻراڻي سڪ کي ڏسي سڪي رهن ٿا، هر سڀ ڪچ، ٻياڳ، ڪري ڇڏان ٿا. ڇو تہ هنن جو چم ڪومل ٿئي ٿو ۽ اهي دٻن ٿي لڊا ڪندڙ، من وچن ۽ ڪرم سان ڀڳتي ڪن ٿا ۽ سڀني کي عزت ڏين ٿا ۽ پاڻ سادگيءَ ۾ رهن ٿا. هي ڀرندا اهي ٻراڻي مون کي ٻراڻن کان، ٻي پيارا آهن جيڪي ڪامدا کان رهس ٿي منهنجو ڀڄن ڪن ٿا. اهي شانت چم واراڳي نمرنا شيل ۽ ڀرستا جا گهر آهن. انهن ۾ سيشليا، سرتيا، مٽرنا ۽ برهمڻن جي چوڙن ۾ ٻوٽا ٿئي ٿو ۽ جن جو ڌرم ۾ سڄو برابر آهي، اهي لڇڻ جن جي هردي ۾ اٿن ٿا ان کي ئي سڄو سنڌ جاڳل گهرجي. جو شرم ڏم ٿيم ۽ ايت کان چلائمان ٿي ٿئي ۽ مک مان ڪڙا وڃن ٿو ڳالهائي جنهن لاءِ ننڍا ۽ واکاڻا ٻڌي هڪ سمان آهن ۽ منهنجي چوڙن ۾ جنهنجو برابر آهي اهو گطن جو مندر ۽ سڪن جو سمندر سنڌ مون کي ٻراڻن کان پيارو آهي. هاڻي آسٽن جا لڇڻ ٻڌ، انهن جي سنگت ڪڏهن به ڀلجي نه ڪرڻ گهرجي، ان جي سنگت سدا دڪ ڏيڻ واري آهي. دشت مدش ٻراڻو ڏن ڏسي جلندا رهن ٿا، هر جتي ڪٿي اچي جي ٻراڻي ٻڌي ڏاڍو ڀوسن ٿين ٿا ڇو تہ ڪو ڏن ٿو ملين. اهي ڪام ڪروڙ ٻوٽ ۾ ٻوٽل ٿرڊي ڪهتي ڪوٺا ۽ من جا ملين ٿين ٿا. بنا ڪنهن ڪارڻ جي سڀني سان ويسر وڪن ٿا، جو ڪو ئي ان سان ڀلائي ٿو ڪري تہ هو ان جي اندر ان ٻراڻي ڪن ٿا انهن جو ڏاڍو وڻ ڪاٽڻ پيوڻ سڀ ڪم ڪهت سان ٻوٽل آهن. ٻاهروني مٺا وچن ٻيا ڳالهائين ٿو اندروني من هنن جو اهڙو ڪنور آهي جو زهري نانگ کي به ڪاٽي وڃن. اهي اٻن سان ٻوه ڪن ٿا ۽ ٻراڻي استري، ٻوٽو ڏن، ٽڪيندا رهن ٿا ۽ ٻراڻي ننڍا به ڪندا رهن ٿا. اهي نهجه ٻاٻي مدش سرازير ٿي واکشن سمان آهن، سدائين انهن کي پيمت جي چنٽا لڳي رهي ٿي، هر ٻوريءَ جو انهن کي اصل ٻڌ ڪونهي. جڏهن هو ڪنهن جي مٿان آندا ڏسن ٿا تڏهن اهڙو تہ خوش ٿين ٿا ڇو تہ ڪو جهنگ جو راڄ ملهه اٿن، هر ڪو پنهنجي سوارت ۾ اٿن گتڻ جو روڏي، ٺڪر، گامي، لڙي ۽ ڪروڙي

سمائل آهيو. سورج، چنڊ ۽ ٻيا سڀ توهان جي پرڪاش سان
جڳت کي روشن ڪن ٿا ليڪن توهين اُن سان گڏ پرڪاش
نٿا ڪريو. توهين سر وگت نٿ ۽ هڪ ئي آهيو. جنهن منهن
کي گيان درستي ٿي وڃي ٿي اهوئي توهان کي ڏسي
سگهي ٿو. جهڙيءَ طرح انڌي کي سورج ڏسڻ ۾ نٿو اچي
اهڙي طرح جو گيان ٽيترن کان رهت آهي اهو توهان جو
درشن ڪري نٿو سگهي.

هي ٻريو! توهان سڀ ڪڇ ڄاڻندڙ (سروگير)
جي سامهون بگواد ڪئي آهي سو تنهن لاءِ مون کي ڪهڙا
ڪريو. ائين چئي اگستيم منيشور ٻين هنين سميت سري
رامچندر کان آگيا وئي پنهنجي پنهنجي آشرم ڏانهن هليا ويا.
سلتن جا لڳڻ ورن

سري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! هڪ ڏينهن ٽيئي ٻارو سري رامچندر
جي چوڻ تي سر ٺاهي ٻريءَ کان ڪڇ ڀڳڻ لاءِ شرماني هڊومان ڏانهن
ٺهاري رهيا آهن، هي ٻريءَ اوهانجي مڪر مان وائي ٻڌڻ ٿا ڇاهين، جنهن جي
ٻڌڻ سان سڀئي ٻير مڙهي ٿا وڃن. اُتريامي ٻريءَ هنن جي دل جو حال
ڄاڻي چيو هي هڊومان! ڪهڙي ڳالهه آهي؟ تڏهن هڊومان چوڻ لڳو هي
دٻن دٻارو پڳوان! ڀرت ڪڇ ڀڳڻ چاهي ٿو پر پرشن ڀڳڻ ۾ شرماني ٿو. تڏهن
سري رامچندر چوڻ لڳو هڊومان! تون منهنجي سپاهه کي ڄاڻين ٿو ته ڀرت ۽
منهنجي وچ ۾ پيد نه آهي. سري رامچندر جا اهي وچن ٻڌي ڀرت هٿ
جوڙي چوڻ لڳو هي شرناگت جا دڪ مٽائڻ وارا پڳوان! ٻڌو، هي سوامي
مون کي سمجهي ۾ نه ڪوئي ٻير نه آهي، دڪ ۽ موهر به نه آهي، هي آند
ڏيڻ وارا ٻريو اها توهان جي ڪرپا آهي. هي دٻانڌان! مان توهان جو
شيروڪ آهيان توهين شيروڪن کي سڪ ڏيندڙ آهيو. انهيءَ ڪري مان عرض
ڪريان ٿو. هي رگهناڪ! ستن جي مهما هر طرح سان ويدن ۽ پراڻن ڳائي
آهي ۽ توهان پنهنجي مڪاروند سان انهن جي وڏائي ڪئي آهي ۽ انهن سان
توهان جي ڀرت نه گهڻي آهي. هي سوامي! انهن جا لڳڻ ٻڌڻ چاهيان ٿو.
هي دٻا سنڌو! توهين ڪنن ۽ وڳيان ۾ ٻري ٻرون آهيو. هي شرناگت پاڪا
سنت ۽ آسنت ٻنهي جو پيد الڳ الڳ سمجهائي مون کي ٻڌايو. تڏهن سري

ٻاڻيءَ هن کي پنهنجي بڻل ۾ دبائي ڇڏيو. پوءِ چاڙهي سمندر گهمائي ان کي ڇڏي ڏنو. تنهنڪاڻوءَ واوڻ هن سان مٽرڻا ڪئي. هي راءِ! اهڙي طرح مها ٻاڻي واوڻ سڀني لوڪن کي پنهنجي وس ڪري پوسن لئي ٻاڻ انهن ئي حڪومت ڪرڻ لڳو. هي راجپندر! هيءُ دشائن ۽ اندر جيست اهڙو ٻوڙ ۽ شالي هون. ان مان لوڪن کي رلائڻ واري واوڻ کي توهان ماريو ۽ ميگهناٺ کي مهاڻا لڪهڻ ماري ڇڏيو ۽ پربت جهڙي ڪپڪرڻ کي به توهان ئي ماري ڇڏيو.

هي ڀرڀو! توهين سڀني لوڪن کي رچن وارا ساڪيات سرووياڻڪ ڌارائڻ ڏيو آهيو، هي سارو چراچر جڳت توهان جو ئي سروپ آهي. لوڪ پتا برهما توهان جي ڏاڍيءَ مان پرگهت ئي ڪمل مان اُٿين ٿيو آهي. هي رگهو سرشت! واڻيءَ سميت اڳن ڏيو توهان جي مک مان جنم ورتو آهي، توهان جي ٻالهن مان لوڪن جي لاءِ ڏيئون سمان چنڊرہ ۽ سورج پيدا ٿيو ۽ ڪن مان ڏسائون اُٿين ٿيون آهن. اهڙي طرح توهان جي لڪ منجهان پراڻ ۽ ديوتائن ۾ سرشت آسڻي ڪمار پرگهت ٿيو آهي، ڀيٽ چنگهن ۽ ٻين انگن مان سڀيئي لوڪ پيدا ٿيا آهن. هي هري! توهان جي ڪم مان چار سمندر ۽ چاڻيءَ مان اندر ورڻ اُٿين ٿيا آهن ۽ ويريه مان رشي ملي ٿيا آهن، توهانجي اندريءَ مان يمراج ۽ گدا مان هر ٿيو پيدا ٿيو، ڪروڌ مان بهادريو پيدا ٿيو ۽ هڏين مان سڀيئي پربت پيدا ٿيا آهن. توهان جي وارن مان بادل ۽ لسن مان ٻوٽيون ۽ نهن مان گداهه ۽ ٻيا جانور اُٿين ٿيا آهن. توهين پنهنجي ماڻا شڪتيءَ ۾ ٻورن، توهان ئي وشنو روپ ۾ پرش آهيو. ڳڻن جي سڀيءَ موجب توهين آنيڪ روڻن ۾ ڏسڻ اچو ٿا، توهان جي سهارِي ٻو ڳڻ يگيه ۾ اُمرت پان ڪن ٿا. هي سمورو جڳت جڙ ڇيٽن چراچر) توهان ئي رچيو آهي ۽ سڀيئي پراڻي توهان جي سهارِي جيئرا رهن ٿا. هي رگهناٺ! جهڙي طرح ڪير ۾ گيهه سڃايل آهي اهڙي طرح سنسار جي سڀيئي شين ۾ توهان ئي

جڏهن ڪپڙا وارا جي اماچار جي خبر ٻڌي تڏهن هن دوست جي هٿان
اهو سندس چوڻي موڪليو ته هي راول اڌم نه ڪري، ان کي بند ڪري .
دوست جي خبر ٻڌي راول ڪروڙ ۾ ڀرجي ڪپڙا جي نمڱريءَ تي چڙهائي
ڪري ان کي شڪست ڏيئي ان کان پيش ومان ڦري آيو. تنهن کان پوءِ
ٻڌ ۾ ۽ ورڻ کي جيتي ٿيندو راول جي مارڻ جي لڳا ساڻس ئي سرگڙي تي
چڙهائي ڪئي اتي ٿيندو ۽ ٻين ديوتائن سان هن ڏاڍي ٻڌ ڪئي ۽ ڏاڍو
ڪهه سان مڇي ويو، ان وقت دراج ٿيندو اڳيان اچي راول کي ٻڌي ڇڏيو.
جڏهن اهو سماچار ميگهناٿ ٻڌو تڏهن اوچتو اچي ديوتائن سان ٻڌ ڪرڻ
لڳو ۽ ٿيندو کي جيتي پڪڙي ٻڌي پوءِ پنهنجي ٻيءَ راول کي ڇڏيو، پوءِ
ٿيندو کي پاڻ سان وٺي لنگاپوريءَ موٽي ويو، نيٺ برهما وڃي ٿيندو کي
ميگهناٿ کان ڇڏيو ۽ ان کي انڪر ڏئي پنهنجي برهم لوڪ هليو ويو.
وڃي شالي راول ٻل سان سڀني لوڪن کي جيتي پنهنجي وڏن ٻانهن سان
ڪيلاش ڀرپست ڪيو، اتي ننڍڙو ڪروڙ ۾ ڀرجي راڪش راول
کي سراپ ڏنو ته تون مڻهن ۽ ٻانڊرن جي هٿان مرندين. ليڪن راول ان
سراپ جي پرواهه نه ڪري. ٿيندو ئي هٿراج (سهستر ارجن) جي راڄڌانيءَ ۾
آيو اتي سهستر باهو ارجن راول کي ٻڌي ڇڏيو تڏهن رشي پليستيم اچي ان
کي ڇڏيو. وري هو مهاڀلي وانجراج ٻاليءَ کي مارڻ لاءِ تيار ٿيو ليڪن ٿيندو

ٿيندو " ان جي ائين چونديئي سوسوني جهت مک مان ٺڪري سرڳ ارڪ هلي ويئي. تڏهن دشت چٽ ڪڍڪرڻ من ۾ سرجهڻ نه اهو پاڳ جو ڇڪر نه ٿيو جنهن جي مون کي اڃا ئي نه هئي اهڙي ڳالهه منهنجي مک مان ڪيئن نڪري ويئي. پنهنجي ٽنهي ڏوهتن کي ور ملڻ جو سماچار ٻڌي سمالي پرهست وغيره راکشن کي ساڻ وٺي اي ڏور ئي پاتال مان آڻ ۽ راوڻ کي هردي سان لڳائي ڇڏيو بيٺا! وڏي خرشيءَ جي ڳالهه آهي جو اڄ منهنجي مرضيءَ موجب پنهنجو مڊروٽ ڀرڙو ٿيو، جنهن جي پڙ ڪان اسين لنگاپوري ڇڏي پاتال لوڪ هليا وياسين. هي راوڻ! اڄ اسان جو وشره جو ٻپ ويندو رهيو. هن وقت جا لنگاپوري پنهنجي ڀاءُ ڪپڙ جي هٿ ۾ آهي جنهن ۾ پهرائين اسين رهندا هواسين، هاڻ توکي هن کان ٺهتي اڻ سان اها مرڻائي وٺڻ گهرجي، پائي پندو جو ويچار نه ڪرڻ گهرجي ڇاڪاڻ ته راجائن سان مت مائت ڪڏهن هٿڪاري ٿيا آهن؟ سماليءَ جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ چوڻ لڳو نانا صاحب! توهان کي اهڙي ڳالهه نه چوڻ گهرجي، تن ٻئي ڪپڙ منهنجو وڏو ڀاءُ آهي. اهو ٻڌي پرهست ويٺي ڪري امرتا پاو سان چوڻ لڳو هي راوڻ! مان جو ڪجهه چوان ٿو سو ٽون ساوڏان ئي ٻڌو. توکي اهڙي ڳالهه نه چوڻ گهرجي، اڃا تو وڃ ٿو ۽ نيتي شاسترن جو ڀاڻ نه پڙهيو آهي سوروانن ۾ ڀاءُ جو سڀيٽ نه رهندو آهي. هي سمرڪ! انهيءَ ٻاري ۾ جو ڪجهه عرض ڪريان ٿو سو ٻڌ، مهرشي ڪشپ جو سستان ديوتا ۽ راکش وڏا سوروار هئا، انهيءَ ڪري سڀيٽ جو موهر ڇڏي اوڏي مهل استر شستر ڪڍي وڃڻ لڳا. هي راجن! ديوتائن سان اسان جو وار همٿر کان ڪونه آهي هيءُ نه شروع کان ئي هلندو پيو اچي.

در آما پرهست جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ ڇڏيو تڏهن ليڪ آهي ان وقت هن جا ٺهتر ڪروڙ ۾ ٿي لال ٿي ويا ۽ هر جلد ئي سر ڪوت ٻرڻ لڳي پهر، هن پرهست کي پنهنجو دوت ٻڌائي موڪليو ۽ ڪپڙ کي لنگاپوريءَ مان ڪڍي ان تي پنهنجو حق ڄمائي ڇڏيو. پوءِ پنهنجي راکش مڙين سان گڏ سڪ سان اٿي رهڻ لڳو. تڏهن ڪپڙ لنگاپوريءَ کي ڇڏي پٽا جي آڳيا سان ڪيلش ٻرڻ ٿي وڃي ٿيسا ڪري مهاديو کي ٻارن ڪيو ۽ وشر ڪرما سان مڙتا رکي انهيءَ سان شامل ٿي اٿي الڪاپوريءَ نالي نڪري وسائي ۽ شڪر پڳوان جي ڪرڻا سان هڪ ڏيس جو اڌڪار پڙڳڻ لڳو. هيڏانهن مها دشت راوڻ راکشن جي دٽارن وڃ گنديءَ نسي واهي پنهنجي ٽنهي ڀائرن سان ٽن اوڪن کي ڪشت ڏيندو راکشن ئي راج ڪرڻ

راوڻ ٿرڻ تي هٿ سان پرتگيا ڪري ڇڏيو، هي شپ ورڻ واري ! نون ڇٽا نه ڪر. هي ماڻا! ڏس نه مان جلد ئي ڪپهر جي سمان ۽ هن کان به وڌيڪ ابتر شڪتي شالي ٿي ويندس، ائين چئي ڀائرن سميت راوڻ من گهرو ٿل حاصل ڪرڻ لاءِ گهو ڪرڻ ڪپهر ۾ ڪنن ٽپسا ڪرڻ لاءِ هليو ويو. اتي پهچي ٿيئي ڀائر پنهجي ورڻ ٿرڻ واري ٿرڻ ۾ سڀني ٿرڻ کي ٿاڻڻ وارو تمام وڏو ٽپ ڪرڻ لڳا. ڪپهر ڏهن هزار ۰ رهه ٽپ ڪرڻ ۽ ڌرمالما وپيشڻ پنج هزار ورهه هڪ ئي ٿرڻ تي پهچي ٽپ ڪرڻ ۽ راوڻ هڪ هزار ورهين کان پوءِ هزار ورهين تائين به ڪاڏي رهيو وري ٽن هزار ورهين پوري ٿيڻ وقت هن پنهجو مستڪ ڪاٺي اڳي ۽ ٻه ٽن ڪري ڇڏي، اهڙي طرح ٽو هزار ورهه پيا به گذري ويا. جڏهن ڏهن هزار ورهه پورو ٿيڻ تي هو ۽ جنهن وقت راوڻ پنهجو ڏهن سو نه ڪاٺ لاءِ تيار ٿيو ڏهن ان وقت ڌرمالما برهما جي پرڪش تي چوڻ لڳو ايڏا راوڻ! مان ٿرڻي ڏاڍو ٻرسن ٿير آهيان، ٿرڻ وڌو ڪهڙو؟ ۽ جيڪا پنهجي اڇا هوندي سا پوري ڪندس. برهما جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ ٻرسن ٿي چوڻ لڳو هي ايشورا جڏهن ٿرڻن مان ٿرڻ ڪي وڌو ٿي ٿيڻ چاهيو ٿا نه مون کي اُمر رهڻ جو وڏو ڌرم مان ڪرڻ، ٿرڻن، ٿرڻن، ٿرڻن دائرو ٻڌو ڪو نه مون کي جهٽي نه سگهي باقي منس نه مون کي ٿرڻن تي اوار آهي ان مان مون کي ڪو ٽپ نه آهي اس اهڙي مان وڌو گهران ٿو. ڏهن برهما ٻرسن ٿي ”ائين ئي ٿيندو“ چئي راوڻ کي چيو هي اُورو سرشت! ٿر جيڪي پنهجا سو اڳي ۽ ٻه ٽن ڪري آهيان سي اڳين وانگر ٿي رهندا ۽ اهي ڪڏهن ناس نه ٿيندا هي راڻ! راوڻ ڪي اهڙي طرح چئي برهما وري وپيشڻ کي چيو پيا وپيشڻ! ٿو هي ٽپ ڌرم اڻر لاءِ ڪيو آهي انهيءَ ڪري هي وپيشڻ! ٿر کي جهڪو نه پنهجي ٿيڻ لاءِ وڌو گهرجي سو وڌو گهر. ڏهن وپيشڻ هڪ چوڻي چوڻ لڳو هي ٿرڻ! منهنجي ٻڌي سدائين لڳل روپ سان ڌرم ٿرڻي رهي ۽ ڪڏهن به ڪنهن اوستا ۾ اڌرم به رهي نه لڳي. ڏهن برهما ٻرسن ٿي چيو هي ٿرڻ! نون وڏو ڌرم شت آهيان جيئن چاهين ٿر ٿين ٿي ٿيندو. هي وپيشڻ! ٿو جو ڪڇ ڪهڙاڻ آهي ۽ ان کان سواءِ توکي اڻر ٿرڻ جو وڏو ڌرم. ڏهن کان پوءِ ڪپهر ڪرڻ کي چيو هي ٿرڻ! ٿون به وڌو گهر، ڏهن ڪپهر ڪرڻ (ڌار ٿان جي آڱيا سان سرسوتي وينڻ ڪپهر جي مڪر) ماڻا سان مڙهت ڪري برهما ڪي چوڻ لڳي هي ڌار مان چهره مهيا ٿيندو ڪريان ۽ هڪ ڏينهن ڇاڳان ۽ پوڄن ڪريان. برهما ڌار ٿان ڏانهن ٺهاري ان کي چيو ”ائين ئي

ڪرڻ ٿي. هي سنڌي! تون هن وقت هن ٻن ٻنهن جو آئي آهين انهيءَ
 ڪري توکي پت ۾ نه ٿيندا. پر اهي مها پيدڪر واکش ٿيندا. ٿڌن
 ڪيڪسيءَ ڇيو هي منڊرو! ڇا توهان جي ڏٺاڻان ۾ اهڙا پت ٿيڻ گهرجن ،
 ٿڌن منڊرو ڇيو هي سنڌي! ان کان پوءِ توکي ڇيڪي ۾ پت ٿيندا اهي
 مها ٻڌيمان پڳون پڳت هڪ ۾ رام پڳتيءَ ۾ پورو رهندو منڊرو
 وشروا جي چوڻ موجب هن ٿڌن سرن ۽ واه. ٻانهن واري پيدڪر راول
 کي جنم ڏنو ان واکش جي جنم وٺندڙي ڌاري ڏڪڻ لڳي ۽ سنسار جي
 ناس ٿيڻ جو ڪارڻ پيدا ٿي پيو، ان کان پوءِ ارباب جي سمان وڏي ڊال ڊرل
 وارو ڪنڊڪرڻ آهن ٿيو، پوءِ راول جي ٻيڻ شروپکا جو جنم ٿيو، ان کان
 پوءِ تمام شانت ڇت سنڌو مورتي وپيشڻ آهن ٿيو جو ٻڌيمان جو نتيجو ڪرم
 ڪرڻ لڳو، ڪنڊڪرڻ تمام دشت آيا جو اربمڻن ۽ رشين کي کائيندو
 ٻوليءَ تي گهٽ لڳو ۽ سڀني لوڪن کي پت ڏيندڙ مهاڻي راول ۾ جنم
 ٻوڙن کي ناس ڪرڻ لاءِ روڳ جي سمان ٿيڻ لڳو کي نشت ڪرڻ
 لاءِ گهٽ لڳو. هي راما توهين سڀني جي انته ڪرڻ ۾ اراجمان آهيون، ۽
 ساڳي روپ سان پنهنجي ڳيان ڏوشتي ڏٺاڻان سڀني جي هردي ۾ دائر
 ويڙهڻ کي چڱيءَ طرح ڄاڻو ٿا توهان پنهنجي ليلا سان ئي هيءُ منس سڀو
 ڏاڍو آهي ليڪن توهين مايا جي ڳڻن ۾ موهيت ٿيا ٿيو، توهان جي ليلا وس
 مون کان پڇيو آهي انهيءَ ڪري واکش جو جنم ورتائت ٻڌائي رهيو آهيان.
 منڊرو جا اهي وچن ٻڌي سري راجندر مشڪي اڪستم کي ڇيو هي
 منڊرو! هي سارو سنسار مايا روپي آهي ڇاڪاڻ ته حقيقت مون کان الڳ نه
 آهي. هي مي! تون منهنجي ڳڻن ۽ ڪيڙيءَ کي ئي هن سنسار ۾ سمورڻ
 ٻانن کي ناس ڪرڻ وارو ڄاڻ.

واڪش جو راڄ اسٽاپن

شري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! رڪهندا جا اهي وچن ٻڌي اڪستم
 مڏي ڏاڍو آندو ۾ ٻڙجي ويو ۽ ان سڀا ۾ سڀني جي ٻڌندي چوڻ لڳو هي
 راما ڪنهن وقت ٽن ٻئي ڪپڙو اوچتو پتا سان ملڻ لاءِ پشپ ومان ٿي
 ڇڙهي آيو، ٿڌن ڪپڙو جي ماڻهجي ماءُ ڪيڪسيءَ واکش ڪپڙو کي
 پتا وٺ اراجمان ٿي هو، پنهنجي پت راول وٽ اچي چوڻ لڳي! هي
 پت! تون پنهنجي ليڄ ال سان هن ليڄسري ٽن پتيءَ کي ڏس، هي سهريل
 تون نه هن وانگر لهيا ڪري هن جهڙو ئي ڏيکارو. مانا جا اهي وچن ٻڌي

نالي وارو ڪپڙو لال-ي پٽ پيدا ٿيو اهو پيءُ جي ٿي سمان ٿيو ۽ ٻرهما به ان جي ساراءُ ڪئي، ان جي ٽوپيا کان پُرسن ٿي ٻرهما ان کي من گهريو وردان ٿيئي اکين ڏن ڏنو، ٻرهما جي وڏ سان اڪٽ ڏن حاصل ڪري ۽ ان جي ٿنل مهاليجسري پُشپ ومان ۾ چڙهي پنهنجي پٽا سان ملڻ لاءِ ويو ۽ پنهنجي لب جو ڦل ٻڌائي ٻرڻام ڪري چيو هي پٽاجي! ٻرهما مون کي اٺر وردان ڏنو آهي، ٻرهن ٻرهميشور مون کي رهڻ لاءِ ڪوئي اسٽان نه ڏنو آهي. تنهن ڪري توهان مون کي ڪوئي اهڙو اسٽان ٻڌايو جتي رهڻ ڪري مون کان هٿس نه ٿئي. تڏهن وشروا پٽ کي چيو هي پٽ! ڏانئون جي وشوڪرما خود لٽڪا نالي هڪ سندر پوري راکشن جي رهڻ لاءِ ٻڌائي هئي ليڪن دنيت لوڪ وشو پڳوان جي ٻپ کان ان کي ڇڏي رسائل هليا ويا. ان پوريءَ ئي ڪرد، دشمن جيست پائي ٿيو سگهي ڇاڪاڻ ته هو سمندر جي وچ ۾ وسيل آهي تون اتي ئي وڃي ره. هن پوريءَ ئي هن کان اڳ ڪنهن جو به اڌڪار نه هو. تڏهن ڏن پٽي ڪپڙو پٽا جي آڳيا سان وڃي انهيءَ پوريءَ ۾ واسو ڪيو اتي پنهنجي پٽا جي سمهڻيءَ سان هن گهڻي وقت تائين نواس ڪيو.

ڪنهن وقت سماليءَ نالي هڪ مانس اهاڙي راکش جو ساڪياف لڪشمي سمان سندر روڀرڻي ڪناري ڪنيا کي ساڻ وٺي رسائل ۾ اچي مڙيو لوڪ ۾ گهمي رهيو هو، هن ڪپڙو کي پُشپ ومان ٿي گهمندو ڏٺو. تڏهن سمالي راکشن جي پلي لاءِ اڀاءُ سرچڻ لڳو ۽ پنهنجي ڪنيا ڪيڪسيءَ کي چوڻ لڳو هي پٽي! پنهنجي وراهه جو وقت ۽ جويين جو وقت اچي ويو آهي تنهن ڪري هي سندري! ڇڪڻ تون هن وقت وراهه نه ڪندين ته پوءِ تون سان ڪوئي به شادي نه ڪندو تنهن ڪري جنهن ۾ تنهنجو ڪلياڻ ٿئي، تون ٻاڙ وڃي ٻرهما جي ونش ۾ انهن ٿيل مندر وشروا کي وڃي پنهنجو ور ٻڌاء. هي سندري! ان مان توکي ڪپڙو سمان سوڀاوان ۽ ٻلوان پٽ انهن ٿيندو. تڏهن ڪيڪسي ”نمام چڱو“ چئي منيشور جي آشرم ۾ وڃي اتي رهي ۽ هيٺ منهن ڪري پير جي نهن سان زمين کوٽڻ لڳي، تڏهن منيشور ان کان پڇيو هي سندري ورڻ واري! تون ڪير ۽ ڪنهن جي ڪنيا آهين ۽ ڇاچي ڪري هتي آئي آهين. تڏهن ڪيڪسي هڪ جڙي چوڻ لڳي هي ٻرهما! توهين لوڪ ٻل سان سڀ ڪڇ ڄاڻي سگهو ٿا، تڏهن منيشور ٻان لڳائي هن جي من جي ڳالهه ڄاڻي کيس چيو هي سندري! مان پنهنجي من جي اڀلاشا ڄاڻي ويس تون مون منجهان پٽ پيدا ڪرڻ جي لڳا

مها ٻاهر اُڀرڻ کي مارڻ نه وري ا سولو هئو، پر راوڻ جي پٽ مهڪهندڪ کي مارڻ تمام مشڪل ڪم هئو. ڪنڀڪرڻ وغيره سڀئي راکش اٺر ڪال جي سمان جي سمان هئا. هي رگهر سرشت! اهي سڀئي ٺوهان جي ڪال جي سمان ڪوڙاڻن سان مري ويا. ٺوهان اسان کي پهرائين اڳ، تان ٺاهي ڇڏي آهي، هاڻ ٺوهين خود هنن راکشن کي اٺر ماري، سلامت آهيو. مٺيءَ جن جا هي وچن اٺي سري رامچندر عجب ۾ پئجي هڪ جرڙي چوڻ لڳو هي مٺي گڻا ٺوهين سڀئي ٺولوڪ وجهي. راوڻ ۽ ڪنڀڪرڻ وغيره کي ڇڏي ميگهندڪ جي وڏائي چوڻا ڪريو. سري رامچندر جا اهي وچن اٺي اڪستيه مٺي چوڻ لڳو هي رام ٺوهين راوڻ ۽ ان جي پٽ جو جهم ڪرم ۽ ور پراپت ڪرڻ جي ڪٿا پڙهو.

هي رام پراچين سڀي ست لڳ ۾ اوهما جو پٽ پلستيه ٽپ ڪرڻ لاءِ سمير پربت تي ويو. اهو مها ليچسوي ميمور ٿورڻ وندوءَ جي آشرم ۾ رهي چپ ڪرڻ لڳو، ان رڳيڪ آشرم ۾ دوتو ۽ گندرو جـڏـن سندر ڪينائون ڳائينديون وڃائينديون ۽ ڪندينون ٽچنديون پلستيه مٺيءَ جي ٽپ ۾ وڻهن وجهڻ لڳيون، تڏهن مهاليجسوي پلستيه ڪروڙ ۾ پڙجي چوڻ لڳو ته جنهن به دوتو يا گندرو جي ڪنڀا تي مهندي درشتي پوندي اها گر پوني ئي پوندي. تڏهن سڀئي سراپ جي پڙ کان ٻڃي ان اسٿان تي ڪاٺي به عورف نه ويئي، پر راج وشي ٿورڻ وندوءَ جي ڪنڀا کي انهيءَ سراپ جي خبر ڪاٺي هڻي انهيءَ ڪري اها ميمور جي سامهون اي ٻڌي ئي گهمڻ لڳي، پر مٺيءَ جي درشتي ٿورڻ سان هن کي گرپ ٿي پير ۽ پيلي ٿي ويئي ان جا لڻ ڪير سان پڙجي ظاهر ٿي ايندا ۽ پٽ به ٺڪري ٻاهر ٿي اينو، پنهنجي سرار کي ائين ٿسي ٿورڻ وندوءَ جي ڪنڀا ٽڪندي پنهنجي پيءُ وٽ آئي، جڏهن مهاليجسوي ٿورڻ وندوءَ پنهنجي ڪنڀا کي ٽٽو تڏهن پنهنجي پير کي ٻڌي ۽ ڪيان درشتيءَ سان پلستيه مٺيءَ جو گرب چاڻي وارو ۽ اوڙي مهل اها ڪنڀا پلستيه مٺيءَ کي ٺاهي ڇڏي ۽ هنن ”تمام چڱو“ چئي سز ڪار ڪئي. ٿورڻ وندوءَ جي ڪنڀا کي گر پوني ٿسي پلستيه مٺيءَ کيس چيو هي سندر امان بهي وٺڻ ۾ مالا جي گل ۽ پتا جي گل کي وڌائڻ وارو هڪ پٽ ٺهندس. تڏهن انهيءَ ڪنڀا کي پلستيه مٺيءَ جي ڌنارن هڪ ٽن لڙڪن ۾ مشهور پتر کي جهم ٽٽو جو پلستيه پتر پهر وٺا ميمور وشروا ٺاهي سان مشهور آهي. وشروا جو سنو سپاءُ ٿسي مهاندي پارو وڃي پوسن ٿي هن کي پنهنجي ڪنڀا پڙڻائي ٺاهي، انهيءَ مان پلستيه جي پٽ وشروا کي ٺولوڪ ۾

ڀڳوان رام وٽ اگستيم ۽ ٻين مڏين جو اچڻ، راوڻ ۽ ٻين راڪشن جي اُپٽي ۽ ڪٿا ڪري ٻڌائڻ

سري ڪوشليا جي ڦردي کي آندڙ ڏيندڙ ڏهن سمين واري راوڻ کي مارڻ واري دهرت ڪمار ڪل ٽين ڀڳوان رام جي ڄڻ هجي.
سري ٻاروڻي چوڻ لڳي هي ناٺ! مانا ڪوشليا جي آندڙ کي وڌائڻ وارو وڏو ٻراڪري سري رامچندر ٻڌ ٻر راوڻ ۽ ٻين راڪشن کي ماري اڏڻا پوري ۽ ٻر سڀتا سان ٿڌ راج ٿاڪ ٿيڻ کان پوءِ ڪهڙو ڪارڻ ڪيو، ليلا سان ماهاوي مدس ٻارو کي ڌارڻ ڪري سائن پوما ما پڙهي ۽ ٽي ڪيترا ورهه رهيو ۽ انت ٻر ان رگهيندن ۽ن مڙيو لڙڪ کي ڪيئن ٿياڻ ڪيو. هي پڙيو! مڏن شڙواڻيءَ کي ٺوڙان سڀ ور ٺاڻت ڪري ٻڌاڻو. هي ڀڳوان! سري رامچندر ٻي ڪٿا وستار سان ٻڌاڻو.

سري مهاڻو چوڻ لڳو هي ٻاروڻي! راڪشن جي مارڻ کان پوءِ ڀڳوان رام جي راج سنگهاسن ٽي وهڻ وقت سڄي مڏي ۽ن ڄر دهرن ڪرڻ لاءِ آيا. ان وقت وشوامتر، اُست، ڪٽو، درواسا، پڙو، انگر، ڪشپ، ڪاهديو، اُتر نرمل سڄا وارا ست رشي پنهنجي سشن ۽ ٻين مڏين سان گڏ اگستيم مڏي آيو. ان اگستيم مڏي ۽ درٻار وٽ پهچي درٻارن کي چيو ته تون مهاراج رامچندر کي وڃي ڄڻ ته نرهان جي آشيرواد سان دهرن ڪرڻ لاءِ اگستيم ۽ ٻيا سڄي مڏي گڏ آيا آهن جي ٻاهر ايندا آهن. ٿڌن درٻارن اگستيم جا وڃن ٻڌي سري رامچندر وٽ اچي هڪ چوڙي چيو هي ڏهو! نرهان جي دهرن لاءِ مڏين سان گڏ رشي اگستيم آيو آهي جو ٻاهر ايندو آهي. ٿڌن ڀڳوان درٻارن کي چيو ته انهن کي آڏو ڀاءُ سان اندر وٺي اچ. ٿڌن سري رامچندر جي آڳيا ٻائي منيرون سهيت رشي اگستيم مهل ٻر اندر آيو، ڀڳوان رام مڏين کي ٽسي ڪدم اٿي هڪ چوڙي ٻيهي رهيو ۽ چوڻ وندڻا ڪري وڌي ۽ موجب پوڄن ڪيو ۽ انهن کي هڪ هڪ سؤ گائون پيٽ ڏنيون، پوءِ انهن جو آڏو رستڪار ڪري آسڻ ڏيئي وهاريو جنهن ٽي مڏي گڏ ڀڳوان رام کي پڙڻام ڪري نرسن ٽي واهي رهيا. سري رامچندر انهن کان ڪش لڳو، ٿڌن سڄي پنهنجو پنهنجو ڪش ٻڌائي چوڻ لڳا هي رگهيندن! هي مها ٻاهر! نرهان جي راج ٻر سڄي پاسي آندڙ آهي نه؟ هي شترو دهرن! اڄ اسين وڏي ڀاڳ سان نرهان کي دشمن کان خالي ڏسي رهيا آهيون. اسان جي سوڀاڳ سان نرهان راوڻ ۽ ٻين راڪشن کي ماري ڇڏيو. هي

جي انت ۾ ا. مڻهجي (سايوچي) پسڊ ڪي پراپت ڪيڏين. وري ڄاڻڪي
ان ڪي چيو هي همدان! تون چٽي ڪٽي ڪنهن ا. هڏ رهندان الي مڻهجي
آڳيا سان تون سمورڻ پوڳ اچي حاضر ٿيندا. پڻهجي پريڙ پڳوان رام ؟
سمتا جا اهي وڃن پڙي همدان ڏاڍو پرسن ٿيو ؟ نيترون مان پرام چون آندون
وهائي وار وار پڙگار ڪير .

نهن کانپوءِ سري رامچندر هٿ جوڙي الي اچي نشاد راج ڪه ڪي چيو
نه هاڻي تون پڻهجي راجڌانيءَ ۾ وڃ الي مڻهجو نسي چيئن ڪري شپ
ڪرم جو ڦل پوڳ انت ۾ تون مون ڪي ٿي پراپت ڪيڏين. انهن چئي سري
رامچندر هن ڪي تمام راج وستر آڻيڻ ڏيئي ؟ تنو گيان جو اپديش ڏنڊ، پڙه
هو رڳهنات کان موڪلائي نشاد راج ڪه پڻهجي گهر هليو وار، پڙه جهڪي
مڪي مڪي، بانڊو پڙڏيا ۾ آيا هئا تن ڪي نه سري رامچندر قيمتي وستر آڻيڻ
ڏيئي سٽڪار ڪيو. اهڙي طرح ويڻيڻ سميت سگرار ۽ ابا سڀئي
بانڊو پڳوان رام کان پرام وس چوڻ وڌنا ۽ پڙگار ڪري پڻهجي پڻهجي
گهر هليا ويا. باقي همدان جي لاءِ سري رامچندر سگرار کان آڳيا وٺي
پڙڏيا ۾ وهاريو. سگرار سڀني بانڊون سان گڏ پرسن ٿي ڪشڪندا پريءَ
وڃ ۽ ويڻيڻ پڳوان رام جي هٿان سڄو آندو ڏيڏو پڻهجو لشڪر راج
حاصل ڪري پرسن ٿي لڙڪا هليو وار ۽ سڀني جي مٿان دها ڪرڻ وارو
پڳوان سري رامچندر پڻهجي سمورڻ راج جو ڪاروبار هلائڻ لڳو. پڳوان
رام، لشڪر جي مرضي نه هئڻ ڪري نه هن ڪي پوراج پڏ ڏنو ۽ اهو نه
تمام پڳتي پڻهجي سان سري رامچندر جي شيوا ۾ رهڻ لڳو. پرامنا رام سڀني
ڪرم ڪي ساڪي نيت نرمل سروپ ڪرڻ وغيره کان رهت سدائين
نروڪار ۽ سڀني لڙڪن ڪي اپديش ڪرڻ لاءِ مٿس روپ ڌارڻ ڪري وڏا
وڏا اُش-رميت بڻي ڪيا. مهاراج رام جي راج ڪرڻ وقت ڪڏهن به ڪا
ولڙا نه ٿي. جانورن، نانگن ۽ نيترون جو اصل ڏپ نه هئو ۽ نه ڪوئي اڻرڻ
ٿي ڪندو هو، پڏن جي هرندي بالڪن جي مڙيو ڪڏهن به ڪانه ٿي،
سڀئي ماڻهو پڳوان رام جي پڙجا ۽ انجو سمن ڪندا هئا، پرام سدائين
پوري وقت ٿي پڙندي هئي، اُن ڌن جي ڪمي ڪانه هئي، پڙجا پڻهجو
پڻهجو ڌرم پالن ڪندي هئي ۽ ورڻ آشرم جي گڻ پورڻ هئي، سري
رامچندر ا. پڻهجي پڙجا جي سڳي پٽ سمان پالن ڪندو هو. اهڙي طرح
سڀني لڳن سان پڙ پڙ سرد ڌرم ۾ پورن پڳوان رامچندر ڏهه هزار ورهه
راج جو ڪاروبار هلايو.

مطلب ۾ چوڌاري آندڙ ئي آندڙ لڳو پيو آهي. ان وقت برهما، شر پار وٺي سميت ۽ ديوتائون پڳوان رام جو روشن ڪرڻ لاءِ آيل هئا. پنهنجي پٽ سري رامچندر کي ڄاڻڪي سان کڏ راڄ سنگهاسن ئي اراجمان ڏسي سڀئي مائائون ڏاڍو خوش ٿيون ۽ ان جي آڻي ڪري ارهمن کي انيڪ دان ڏنائون ۽ ديوتائون خوش ٿي ڦولن جي ورکا ڪرڻ لڳا، گندرو ڪنڊ ڳاڻڻ لڳا ۽ ايسرائون اچڻ لڳيون. مطلب ۾ آندڙ منگل لڳي ويو.

سري رامچندر جو راڄ ورتن

سڀئي لوڪن کي سک ڏيندڙ پڳوان رام جي راڄ گديءَ تي وهڻ کانپوءِ ڌرتي ان ڏن سان پورو ٿي وئي ۽ وڻ ڦلن سان پُر پور ٿي ويا، جيڪي گل بنا خوشبوءِ هئا سي خوشبوءِ ڏيڻ لڳا. سري رامچندر جي راڄ گديءَ تي وهڻ کان اڳ ۾ هڪ لک گهوڙا ۽ هڪ لک ڪير ڏيڻ واراڻن ٿاڻن ۽ سرن ايل ارهمن کي دان ۾ ڏنا، تنهن کان سواءِ ٻرسن ئي انيڪ قسم جا وستر آڻي رکيا ۽ وڻ وغيره، ارهمن کي دان ۾ ڏنا، وري پگت وٺيل پڳوان سري رامچندر انيڪ هٿن ۽ رتنن سان جڙيل سروج سمان ڇمڪندڙ شويٽيڪ مالها پٿر سان سڱرڻو کي ڏئي انڪد کي ۽ ٻاچو بند ڏنا تنهن کان پوءِ رگهندن ڏاڍي ٻوڙ سان ڪروڙ چنڊن جي اڀار سندر ۽ اڌراڪ مڙين ۽ رتنن سان جڙيل هار ڄاڻڪيءَ کي ڏنو. سري ڄاڻڪي ان هار کي گلي مان لاهي وار وار پنهنجي پٽي ديو ۽ ٻانڊرن ڏانهن ٺهاري لڳي. سري رامچندر سڀني جي من جي شڪا ڄاڻي ان ڏانهن ٺهاري ڇڏي ٻياري! جيڪ ٿيندي! ٿون جنهن کي ۽ ٻرسن ئي هار ڏيڻ چاهين ئي اهر هار پل ٿون انهيءَ کي ڏيئي ڇڏ. ٿڏهن سڀني رامچندر جي سامهون ئي اهر هار هڏمان کسي ڏيئي ڇڏيو. انهيءَ هار کي پاڻي هڏمان تمام سوڀيا پائڻ لڳو، پڳوان رام ۽ سامهون هٿ جوڙي انهي هڏمان جي پڳتيءَ جي ڪري ٻرسن ئي چوڻ لڳو هي هڏمان! مان ٿري ڏاڍو ٻرسن ٿيو آهيان. ٿر کي جنهن ۽ وڻ جي اڇا هڏي سو وڻ ڪهر، جو وڻ ٿر لڳ ۾ ۽ ملڻ مشڪل آهي اهو ۽ مان توکي ضرور ڏيندس. ٿڏهن هڏمان خرش ٿي چوڻ لڳو هي رام! تنهنجو نام سمن ڪندي منهنجو من ٿاڻي ٿڌن تنهن ڪري مان سدائين تنهنجو نام سمن ڪندي پڙهيءَ ٿي رهان. ۽ سري رامچندر! منهنجو من گهرو وڻ اهڙي آهي ۽ جيستائين سسار ۾ توهان جو نام قائم رهندو تيستائين منهنجو ۽ سڙو رهندو. ٿڏهن سري رامچندر چوڻ لڳو ”ائين ئي ٿيندو“ ٿون جيئن مڪت ئي سسار ۾ آندڙ وڻوڪ ره ڪلپ

انگڊ، ٺل، نيل ۽ ٻين کي گلي سان لڳائي چوڻ لڳو هتي وائڙ وڃي سگرارا
 توهان جي سهائتا سان سري رامچندر وڃي ڪري راوڻ کي مارڻ تهنهڪري
 اسان چئڻي جو تون به هڪ پنجنون ڀاءُ آهين. انهيءَ ڪارڻ ڀاءُ ڀرت سري
 رامچندر جي چڱي طرح ڀاءُ ڄاڻ ڪيل ڇاڪڙڻ اڻي پڳتي ڀوروڪ سري رامچندر
 جي چوڻن ۾ ٻهراڻي چوڻ لڳو هتي ڀوري اڃ توهان کي اڻوڻا ۾ آيل ڏسي
 منهنجو جدم سڦلو ٿي ڀيرو ۽ منهنجي من جون سڀئي ڪامنائون ڀوروڻ
 ٿي وڃن. هي ڀوري! مونکي امانت روپ ۾ ڏنل توهان جو هيءُ راج مان
 وري توهان کي ئي اڻڻ ڪرڻ ٿو. هي پڳوڻ! جيئن توهان مون کي
 راج ڏنو آهي تيئن ئي مان توهان کي واپس ڏيان ٿو. ائين چئي ڀرت
 سري رامچندر جي چوڻن ۾ سر ٺرائي ڀرڻام ڪيو. راج سراڪار ڪرڻ لاءِ
 ڪيڪئي ۽ گرو وشست نام گهڻي قدر ڀارو ٿا ڪئي. هنن جي ڀار ٿا
 ٻڏي ڏيارو پڳوڻ ڀرتن ئي پنهنجي ماما جو سهارو وٺي هر طرح سان مدد
 ايل ڪرڻ لاءِ ”تمام چڱو“ چئي ڀرت کان راج ورتو.

سري رامچندر جو تخت تي ويهڻ

ڪجهه وقت کان پوءِ سري رامچندر محل ۾ آيو ۽ اچڻ شرط پنهنجي هٿن
 سان ڀرت ۽ لڪشمڻ جون ڄڻائون ڪرڻائون پوءِ گرو وشست کان آڳيا وٺي
 پنهنجون ٻه ڄڻائون ڪرڻائين ۽ ٺاڻيءَ کي گهرائي وار ڪرڻائون ۽ پنهنجي
 شيون کي آڳيا ڏنائون ته سگرار ۽ ٻين ٻانڌرن کي سنان وغيره ڪراڻ
 ڇاڪاڻ ته هو رستي جا ٽڪل هوندا. پوءِ پنهنجن هٿن سان ڀرت ۽ شتر وگهن
 کي سنان ڪرڻائون ۽ پاڻ به سنان ڪري راجائي وستر ۽ آڻوش ٻهراڻين.
 ان وقت سري رامچندر جي سندن ڀروڻن ٺٽو ڪري سگهجي ۽ مانا سميت
 به سندر وستر آڻوش ٻهري محل ۾ آئي جتي سري رامچندر ۽ گرو وشست
 ويٺا هئا. اوڏي مهل گرو وشست جي آڳيا سان سنگهاسن گهرايو وار ۽ ٺٽين
 سر راج ٿاڪ ڪري سري رامچندر کي ڄاڻڪيءَ سميت وٺڻ ڇوڻ سنگهاسن
 ئي وهار ٻانڌن.

شري مهاديو چوڻ لڳو هي ڀاروڻي! نيل ڪمل سمان ڪومل شيام سرڀر
 ڪوڙي هار سندر ٺيل پنهنجي شڪتي ماما سميت سان گڏ وٺڻ ڇوڻ سنگهاسن
 ئي اراجمان آهي. ڀرت شتر وگهن ۽ لڪشمڻ ٻنهي پاسن کان چوٽي ڪٽي
 ايندا آهن، ٻهمن وڌن جا منتر پڙهي رهيا آهن. راج ٺارڻ ٺاڻ ٺاڻ ٺاڻ
 سان ڀري پيئي آهي. هر ڪنهن جو مک ڪمل جي گل ڏانڊو ٺاڻ ٺاڻ آهي.

جي وڃڻو ٻڌو جي آڳيا سان اٿي ٿي پشپ ومان لائون سري راجندر ومان مان هيٺ لهي چيو هي ومان! تون ڪيتر وٽ وڃ، ٻڌو جي آڳيا مڃي ومان پنهنجي سڙهي ڪيتر وٽ وارو. ڀرت سان جيڪي ماڻهو گڏ آيا هئا انهن سڀني جو سري راجندر جي وڏو ڀاءُ هو. ٻڌو ڪرڻ وٽس ڪي ٽسي ڏاڏا ٻار هئا جيڪي لڪشمي سميت سر نائي ڀڙام ڪيو، ٻڌو سڀني ٻوهڻن کي ڀڙام ڪيو، تنهن کانپوءِ ڀرت سري راجندر جي چرن تي اچي ڪريو. پنهنجي چرنن کي ڏاڍا، مٽي، شڪر ۽ ٻههه به ڀڙام ڪيو. ڪن ٿا. ڪرڻاڏان پڳوان ڀرت کي ٻڌو ڀاءُ سان اٿاري هردي سان اڳاڻو، ٻههه جي اکين مان ٻڌو جا آنسون وهڻ لڳا. ٿڌو کي ڏاڏا ڏاڍي ڀڙام سان ڀرت کي هردي سان لائي گڏو ۽ خوش خبري ٻڌو. ٿڌو ڀرت کان خوشيءَ وڃڻ مڪر مان وڃڻ لاءِ ٻيو ٺڪرڻ، نيٺ ڏاڍي ڌري چوڻ لڳو هي ٻڌو توهان پنهنجي ڏاڏا کي ڏکي سمجهي ڏنو. هي ٻڌو توهان موٽي وڏو روپي سمندر ۾ ٻڌندڙ کي هٿ ڀڙمي اڇائي ورتو. ٻڌو شتروگهن کي ڀڙام سان ڀڙام ڪيو. ٻڌو ڀرت ۽ لڪشمي ڀڙام سان گڏيا، وري شتروگهن لڪشمي سان گڏو ۽ ورهين جي وڇوڙي جو ڏک ڀڙمي ڇڏيو، ٻڌو شتروگهن ۽ ڀرت سميت جي چرنن ۾ مستڪ نوائي ڏاڍو خوش ٿيا ۽ ٻڌو جو ڏسڻ ڪري سڀني ٺڪرواسي ٻڌو ڏاڍو خوش ٿيا. سري راجندر سڀني ماڻهن کي ڀڙام ۾ واکل ٽسي ڪريالو ۽ پڳوان رام هڪ عجيب ڪهڻ ڪري ڏيکاريو، ان ۽ پڳوان رام پنهنجا اٺڪ روپ ڌاري ڪري سڀني سان سڪ ڀڙام سان گڏو ۽ ڏاڍي خوشيءَ سان سڀني نو ٺاڻن جو غم ڀڙمي ڇڏيو، ٿڌو ڀڙمي ڏاڍي سڀني سان مليو.

سري مهادر چوڻ لڳو هي ٻاروئي! اهو پيد ڪمهن نه ٿو ڄاڻو! اهڙي طرح شيل ۽ گڻن جو ڌام سري رامچندر اڳتي هليو. سڀيئي ماڻا ٺون ٻوڙي آيون جيئن وائل گاء وڇڙي کي ڏسي ٻوڙندي آهي. سري رامچندر ڏاڍي ٻوڙ سان سڀيئي ماڻا ٺن سان مليو ۽ منا مڌر وڃن ڳالهائي انهن جو ورهين جي وڇوڙي جو دک دور ڪيو. سري رامچندر کي ڏسي سڀيئي ماڻا ٺن ڏاڍو خوش ٿي-ون. رامچندر سان ملڻ وقت ڪيڪئي من ۾ ڏاڍو لهي ٿي پوءِ لڪشمڻ پنهنجي ماما سمتر ۽ ٻين ماڻا ٺن سان برابر ٻورو ڪ ڪڏهو، ٽنهنڪان پوءِ سينا سيني سسڻ کي ٻيري پئي ڪڏي جن ڪشل پڇي آشيرواڻ ڏني ته ٽنهنجو سهارو اچل رهي. سڀيئي ماڻا ٺن سري رامچندر سان گڏ سينا کي ڏسي پنهنجي من کي آئند ڏيئي رهيون هيون. پوءِ ٻرڪ سگرارو، ج-ا-ونٽ

جا آنسڻ و هائي چوڻ لڳو هي ڀائي! تون ڪوئي دٻوٽا آهين يا مڏس جو
 دٻا ڪري هٿ آڻ آهين، سچ ٻڌاء تون ڪير آهين ۽ ڪٿان آڻو آهين.
 تون مون کي مڙا ۽ پيارا وڃن ٻڌا آهن. ٽڏهن هڏومان چوڻ لڳو هي
 دين ٻڌو مان سري رام جو داس آهيان. هڏومان جا اهي وڃن ٻڌي ۽ سرف
 اٿي کيس ٻيڙ سان مليو ۽ چوڻ لڳو هي هڏومان ٽنهنجي درشن سان سڀ
 دڪ دور ٿي ويا چڻ اڃ مون کي پيارو رام ملي ويو، وري ان کان ڪڍل
 ٻڌي چوڻ لڳو هي ڀائي! هن وقت مان توکي ڇا ٿيان، سسار ۾ هسڻ
 خوش خبري ۽ جي اڻارو ڪڇ نه آهي اهو مون ويچار ڪري ٿو آهي. هاڻ
 مون کي سچ سچ ٻڌاء نه رڳهندڙ جو ٻانڌن سان سڃي، ڪيئن ٿي، جهڻ
 ڪري مان ٽنهنجي وڃڻ تي ٻوڙ وڃواس ڪريان. ٻيڙ جا اهي وڃن
 ٻڌي هڏومان منڊ کان وٺي سمورو حال ڪري ٻڌا، جو ٻڌي ٻيڙ ٺاڍو
 خرڇ ٿيو. هڏومان هن جو سڄو ٻيڙ ٽسي چوڻ لڳو هي ٻيڙ ۽ تون نه شري
 رامچندر کي پڙائن کان به پيارو آهين، ٽنهن ڪري مون کي ٽنهنجي خوش خبري
 وٺڻ لاءِ مون ڪاهو اٿس. هي ٻارا تون شوڪ نه ڪر، جو نه سري رامچندر
 جلدي سڀني لکشمڻ سميت اچي رهيو آهي. ائين هڏومان ٻيڙ جي چران
 ۾ سر ٺاڙي جلدي سري رامچندر وٽ آيو ۽ اچي سمورو حال ٻيڙ جو ڪري
 ٻڌا، ٽڏهن سري رامچندر ٻيڙن تي ومان ٿي چڙهي هلڻ لڳا، هڏومان جي وڃڻ
 کان پوءِ ٻيڙ خرڇ ٿي اڀڙيا ٻوڙي ۽ وڏو ۽ سمورو حال اچي ڪرو وڃشت
 کي ٻڌا، پوءِ راج مهل ۾ خبر ٻڌائي نه سگهڻ جو نام سري رامچندر ٽنگر ۾
 اچي رهيو آهي. اهو سماچار ٻڌي ماڻاڻن ٻوڙي آيون. ٽڏهن ٻيڙ ۾ رام
 جو ڪڍل ٻڌائي سمجهايو، ٽڏهن اڀڙيا واسين شري رامچندر جي اچڻ جي
 خبر ٻڌي ٽڏهن سڀ ٻيڙ ٺاڍون ٻيڙن ٽسي خوشيءَ جا ڪيٽ ڳاڙ ٻڌا
 گهر گهر ۾ آندڻ مڱڻ لڳا، رستا صاف ٿي ويا، شاهي سڙڪن تي روشمي
 لڳي ويئي. راج درٻار کي سڀني ڇڏيائون. مطلب ته ان وقت اڀڙيا
 جي سڀني سرڳ کان به لکين درجا اتم هئي. اڀڙيا ٻوڙي ٻيڙ جي اچڻ
 ڪري سڄو ٻيڙ جو چل ٽرل ٿي پيو ۽ ٽن قسمن جي سڳندي هڏا اچڻ
 لڳي. ڪرو وڃشت ڪنڀي شتروگهن ۽ ارهڻ منڊليءَ سان گڏ ٺاڍي ٻيڙ
 سان سري رامچندر سان ملڻ هليا ۽ اٽڪ وٺڻ ماڻن ٽسي چڙهي آڪاش
 ۾ ومان کي اڀڙو ٽسي مٿي سر سان مڱڻ ڪيٽ ڳاڙ ٻڌي لڳيون.

رامچندر جو اڀڙيا ۾ اچڻ

ڪرپانڌان سري رامچندر ٽڏهن سڀني ماڻهن کي اڀڙو ٺاڍو ٽڏهن ٽنگر

اُتر ڪانڊ (۷)

مهاداد ڇوڻ لڳرهي ٻاروئي! سري رامچندر جي ابواس مان موٽي اچڻ ۾ باقي هڪ ڏينهن آهي سڀ ننگرواسي اچڻ جي وانت ٺهاري رهيا آهن. سري رامچندر جي واري ۾ جتي ڪٿي سڀيئي چنڊا ۾ وياڪل آهن. ڪرشلپا ۽ ٻين مالائين کي من ۾ آندو چون لهر وڻ اچڻ لڳيون ته رام سيتا لڪشمڻ سهيت اچي رهيا آهن. ڀرڻ جي ساڄي اڪ ۽ ساڄي ٻانهن ڦڙڪا لڳي سوشپ لڳن ڄاڻي ڏاڍو غرش ٿي ڇوڻ لڳر ته اڃا باقي هڪ

ڏينهن رام جي اچڻ ۾ پتو آهي تنهنڪري ڏاڍو ڏک ٿيس ته ڇاچي ڪري و گهٽ هڪ ڏينهن ڏار سان اچي ٿو ۽ دل ۾ سوچڻ لڳو ته ڇا مون کي پاڻ نه سمجهي پريو مرنڪي پلائي ڇڏيو آهي. اها لڪشمڻ ڏٺي آهي جو سري رامچندر جي ڇوڻ ڪمان جو پريو ٿي رهيو آهي. مونکي ڪهڙي ۽ ڪوڙو سمجهو، انهيءَ ڪري ڀڳوان مون کي ساڻ نه ڏسو. وري دل ۾ سوچڻ لڳو ته پريو تنهنجي شيوڪ جو دوش نه ڏسندو آهي، هو ڏان پندو ڀڳوان سپاءَ جو ڪوئل آهي. منهنجي من ۾ پڪو پريو آهي ته سري رامچندر ڄامد درشن ڏيندو. سري رام جي ويوگ روپي سمندر ۾ ڀرڻ جو من ٻڌندو ته وڃي ته ايتري ۾ مون پتر هڻومان اراهمڻ جو روپ ڌاري آيو. ٻين نه آيو جڏهن ٻڌندڙ کي پڙي ملي وڃي. هڻومان ڏسو ته ڏين جي آسڻ ٿي ڀرڻ ويندو آهي ۽ جتان جو مٿي تي مڪت اٿس سڀو تمام ڏارو ٿي ويو آهي، ڇاڪاڻ ته اڳيان وڪيون اٿس ۽ رام رام و گهٽ جو ٺار جوي رهيو آهي ۽ ڪمل وانگر نيترون مان جل وهي رهيو اٿس. هڻومان ويجهو اچي هٿ ڇوڙي ڇوڻ لڳرهي ڀرڻ! جنهن پريو جي ويوگ ۾ ٿون ڏينهن رات ڏکي رهين ٿو، جنهن ڀڳوان رام جو ٿون چنڊن ڪرڻ ٿو ۽ جنهن لاءِ توهان ٻڌو ته ڪيو آهي اهو وگهندن سڀيئي کي سڳو وارو ديوتائن ۽ مڏين جو رڪيڪ رام سڳو جو ڏام اچي رهيو آهي. اهي مٺا وڃن ٻڌي ڀرڻ جا سڀ ڏک دور ٿي ويا ڇوڻ اڃا لڳل کي امرت ملي ويو ۽ خوشيءَ مان ٻوليم

سري رامچندر جي آڳيا مڃي هندو مان ورتو ٿيو. تنهن کانپوءِ ڀڳوان پار دواج
وت آيو. مٺيءَ هن جي چڱيءَ طرح ٻوڙا ڪئي ۽ استواري ڪري آشير واد
ڏني. ٻڌ ٻڌي هٿ جوڙي مٺيءَ کي چوڻ ۾ پوڻام ڪيو، پوءِ سري رامچندر
ومان ۾ چڙهي اڳتي هليو ۽ گنگا جي لنگهي ومان ڪناري تي لٿو تڏهن سينا
چڱيءَ طرح گنگا جي ۾ ٻوڙا ڪري پوڻام ڪيو. تڏهن گنگا جي ٻنن تي
آشير واد ڏئي چيو هي سدري! تنهنجو سهاڻو اٿل ره-هي. نشاد گهر پوڻام
جي لڳ ڀڳ ٻڌي ٻوڙندو سري رامچندر وٽ آيو ۽ چوڻ وندنا ڪري پوڻام
ڪيو، پوڻام هن جو پوڻام ڏسي ٺيڄ نشاد ڪي چائيءَ سان لڳائي ٻاسي ۾
وهاري ڪڍل پيو، تڏهن هو ويٺي ڪري چوڻ لڳو هي ڀڳوان جو ارها ۽
شو جنهن کي ڏٺائين ٿا اهڙي طرح توهانجي چرن ڪنن جو درشن ڪري
هات مان بلڪل خوش آهيان. هي سڪم جا ڏام پورڻ ڪام رامچندر
توهان کي مان وار وار نمسڪار ٿو ڪريان. تلسي داس چوي ٿو-
ته هن مد ٻڌي ڀڳوان کي موهه وس پلائي ڇڏيو. راج جي
دشمن جي هيءَ پوٽو ڪٿا سري رامچندر جي چوڻن ۾ سدائين
پرست ڏيڻ واري آهي. ڪام ۽ ٻين دوشن ڪي ناس ڪرڻ
وارو ۽ گيان ڏيڻ وارو آهي. ديوتا، ست، مٺي هن کي آندو
پورو ڪرائين ٿا جو ڀرڻ سري رامچندر جو سهرن ڪري هن
جي ڪٿا ٻڌي ٿو اُن کي ڀڳوان وجهه ٻل ۽ گيان ڏئي ٿو،
اڙي من! ويچار ڪري ڏس ته هي ڪلجڳم پاپن جو گهر آهي
هن ۾ سري رگهونات جي نام کان سواءِ ٻيو ڪوئي آڌار ڪونه
آهي، وڏي ڀاڱي آهن اُهي انسان جيڪي رات ڏينهن سري رام
جو ڌيان ڌارين ٿا. هن سنسار ساگر مان پار پهچڻ لاءِ سري رام
جو ڌيان اهڙو ضروري آهي جيئن انڌي لاءِ لٽ ۽ پيڙيءَ لاءِ
سڪان. تنهنڪري هي هن ان سڄي ساڻيءَ رام جو ٿي
ڌيان ڪر جو ٿي ڪلياڻڪاري آهي.

سري اوم نٽ سٺ شري گوسوامي تلسي ڪرڻ رمانا

شو پاروئي سنوڊ لڊڪا ڪاٺ

سنسار ساگر واري ڇهرن ڏاڪو سماهت.

ٻانڌر جيڪي ٻراريءَ تي پيل آهن تن کي جلد وڃي جهڙو ڪري ڇڏن. سري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي داوراج لائڊر ”لمار چڱو“ چئي آهڻ وسائي سڀني ٻانڌرن کي جهڙو ڪيو ۽ هر جو ٻانڌر ٻڌ ۾ ٻهريان مارڻ وڃڻ هئو اهي سڀئي ڄڻ ٻنڌ مان سمهي آيا آهن ۽ اڳئين جهڙا ٻلوان ٿي پيا ۽ پڳوان رام ٽانهن هليا ويا. پر اتي ٻڌ ۾ مري وڃڻ ٻراريءَ تي پيل راکش ڪڻ اهي آهڻ وسڻ ڪري ۾ جهڙا نه ٿيا ومان هيندي هيندي رستي ۾ سري رامچندر سڀني کي چوڻ لڳو هي سڀني اهيءَ رڻ ٻڌي ٽس هتي لڪهه ڪڻ ميگهناٺ کي مارڻ هڻي هڻومان ۽ انگڊ جا مارڻ وڏا وڏا راکش ڪڻ ۾ پيا آهن ۽ ٻولن ۽ منين کي دڪ ٽپڻ ڪمپڪڻ ۽ راول ٻئي پائر هتي مارڻ ويا، ٽس هي سڀ ٻڌ آهي جتي مون سڪ جي ٽام شؤ جي استا پيا ڪئي هئي انهن چئي جانڪي سميت شؤ کي ٻڙ ٿام ڪيو. جتي جتي ڪرڻا سنڌو سري رامچندر ٻن ۾ وشرام ڪيو هر انهن سڀني جا نالا ٻڌائي آهي اسٽان ٽيڪاريا. ومان جلدي اتي آڻي جتي سهڙو سندر ٽنڊڪ ٻن هڻو، جتي اگست مٽي ۽ پيا انيڪ مٽي رهندا هئا انهن آشرمن ۾ سري رامچندر وڃڻ جتي سڀني منين پي آشير واد وٺي جهڳڊشور چتر ڪرڻ ۾ آڻي اچي رشين کي سترشت ڪيو ٻڌ اٿان جلدي ومان هليو. سري رامچندر جانڪيءَ سان ڪلچر جي ٻان کي ناس ڪرڻ واري جهڙا جو درشن ڪري وري ٻرتر ڪنگاچيءَ جو درشن ڪيو ٽنهن سري رامچندر چيو هي سڀني گنگاچيءَ کي ٻڙ ٿام ڪر. پوءِ ٿيرت رام ٻڙياگه کي ٽس جنهن جي درشن ڪرڻ سان سڀئي پاپ مٽجي وڃن ٿا، ان کان پوءِ مها ٻوٽو ٿرو ٻيٽيءَ جو درشن ڪر جا شوڪ ڪي دور ڪرڻ واري آهي ۽ ديولوڪ جي ڏاڪڻ آهي، تنهنڪانپوءِ اوڏ پوريءَ ڪي ٽس جا ٽن قسمن جا ٿپ ۽ سنساري روڱن کي ناس ڪرڻ واري آهي، پوءِ سڀني سميت سري رامچندر اوڏ پوريءَ کي ٻڙ ٿام ڪيو ۽ ڏاڍو خوش ٿيا. وري ٿرو ٻيٽيءَ ۾ اچي شري رامچندر ٻانڌرن سميت سڌان ڪيو ۽ ٻرهمڻن کي انيڪ دان ڏنو تنهن کان پوءِ سري رامچندر هڻومان کي سمجهائي چيو هي هڻومان! تون ٻرهمڻچاريءَ جو روپ ڌاري ايوڏ يا ٽي وڃ اُتي وڃي ٻرڻ کي اسانجي خوش خبري ٻڌاءِ ۽ اُن جو سماچار وٺي جلد موٽي اچ.

مون راول ڪي مارو ۽ ويڻيڻ ڪي راج ڏنو، توهان سڀني جي ڪهڙي جس
جيستائين سورج ۽ چنڊ آهن تيستائين لوڪ ڳائيندا - ۽ جو مدش مهندي هن
ڀرتي ڪتا جو ڪيڙن ڪندو، اهو ٻوڙ ٻڌ ڪي ٻائيندو. هاڻي سڀني توهين
ٻهڊي ٻهڊي ڪهر وڃو ۽ مون ڪي باد ڪندا رهجو. سري راجندر جا
اهي وڃن ٻڌي سڀني ٻانڊر ڪهڙاڻجي ويا ۽ هڪ چوڙي چوڙ لڳا. هي
ٻڙڙ! توهان جا وڃن ٻڌي اسان جي من ۾ ٻوڙ انهن ٿيو آهي توهان ٻانڊرن
ڪي ڏان سمجهي ڏيا ڪئي آهي. هي راج! توهين ٽن لوڪن جا سوامي
آهيو. هي ٻڙڙ! توهان جا وڃن ٻڌي اسين لڄ جا ماريا ۽ ري ٿا وڃون.
چا! مڇر نه ڪڏهن ڪوڙ جو ڀلو ڪري سگهي ٿو؟ سري راجندر جو رخ
ڏسي ٻانڊر ۽ رڇ ٻوڙ ۾ ٻڌي ويا، ڪنهن ڪي نه ڪهر وڃي لڳا نه ٿي.
ٻڙڙهه جي آڳيا سان سڀني رڇ ۽ ٻانڊر سري راجندر جي سرويپ ڪي
هردي ۾ رکي خوشي ۽ غم وڃون ويٺي ڪري هليا ويا ۽ ٻيا جاموڻس،
سگرڙ، ال ۽ نيل، انگڊ ۽ هڊومان ۽ ويڻيڻ سميت جهڪي ٻوڙ ٻانڊرن
سڻائي هئا اهي سڀ ٻوڙ وس ڪڇ چئي نه سگهيا پر اکين مان جل آڻي
هڪ نڪ سري راجندر ڏانهن ٺاهين ٿا. انهن جي وڌيڪ ٻڙڙ ڏسي سڀني
ڪي ومان ٿي ڪٽي وهاريو ۽ من ٿي من ۾ اوهڻن جي چوڙن ۾ مستڪ نواڻي
انر ڏسا ڏانهن ومان هلايو. ومان هلق وقت تمام وڏو آواز ٿيو. سڀني لوڪ
سري راجندر جي جڳهه جڳهه مٺاڻ لڳا. سري راجندر سان گڏ سڀني ائين
ٻڙي سونهن جهڙن سمير ٻڙڙ جي چوڙي ٿي ٻانڊن سان گڏ اچائي ڇوڪندي
آهي. جڏهن سندس ومان ٿيڙي سان هليو ڏهن ڏيوناڻن ٻڙڙن ٿي مٿان گلن
جي ورکا ڪئي، تمام سڪ ڏيندڙ سيتل منڊ سڳند واري هوا اچي لڳي سمندر
۽ تلاڙ ۽ ڏان جو جل ٽوڙ ٿي پيو، چڻي ٻاسي سٺا سون ٿيڻ لڳا ٻهڊڪان
ٻوڙ آڪاش ۾ ومان ٿي ويٺل پوڙي سان گڏ شدڪ سري راجندر ڪي چوڙ
لڳو هي رڪهيندڙ! مان توهان جي راج ٿلڪ ڏسڻ لاءِ اهوڙ ٻڙڙي ۾ ايندس
هن وقت توهان ٻهڊي سراز جي پتا (دشرت) جو ڏرڻ ڪريو. ڏهن
سري راجندر ٻهڊي سامهون ومان ۾ ويٺل مهراج دشرت ڪي ڏسي لڪشمن
سميت اڳتي ڀاو سان چوڙن ۾ سر رکي ٻوڙ ڪيو. دشرت ٻهڊي پٽ ڪي
ڏسي ٻهڊي هردي سان لڳائي چوڙ لڳو هي پٽ! تو مون ڪي سندس روڻي
ڏک سمندر پار ڪري ڇڏو ائين چئي سري راجندر ڪي وري کلي سان
لڳائي هليو ويو. ٻنهن کان پوءِ سري راجندر ٻانڊر ڪي ٻيڻ ڏسي ڇيو هي
ڏور راج! مهندي آڳيا سان ٽون امڙ وسائي مهندي ڪري پٽ ۾ مري واپ

(سائل)

ٻار پوءِ جي چرار کي ڪنهن نه سمجهيو، ٿرڙي ڏارٽا، مٺي، سڌ، آڪاش
۾ اٿهي روئڻو ڏسي رهيا آهن. - ٽڏهن اُڪن ڏٺو سڳو روپ ڌاري پنهنجي
گود ۾ وسترڻ ۽ آڀوشڻ سان سينگاريل جڏڪ ٽنڊي ڄاڻڪيءَ کي ڪٽي
ٻرڪهٽ ٿي شرننگس ڏک ٺاڻڪ شري رامچندر کي چيو هي رڳو ٻار! ٻه راتون
ٽوهان آهون ۾ هون کي هيءَ سیتا سونهي هئي هاڻي ڏاڍي ڄاڻڪيءَ کي
سريڪار ڪر ٻار. ”ه-ي هري! ٽوهان راوڻ کي مارڻ لاءِ پنهنجي
ماياوي سیتا رچي راوڻ کي پتن ۽ مائٽن سميت هاري ڇڏيو.
هي ڀرپو! ائين ڪري ٽوهان ڀرڻوئيءَ جو ٻار لاهي ڇڏيو. هو
ماياوي سیتا جنهن ڪارڻ لاءِ ٽوهان رچي هئي اها اُن کي
پورو ڪري هٿ ڳم ٿي ويئي آهي. اڳن ڏيو جا اهي وڃن
ٻڌي سري رامچندر ڏاڍو ڀرڻ ٿيو ۽ ڄاڻڪيءَ کي الڳ ڪار
ڪيو ۽ اڳن ڏيو آندو ڌيان ٿي ويو. شري سیتا سري رام جي ساڄي
پاسي براجمان آهي جنهن جي سڀنيءَ تمام سندر هئي ڄڻ ته ٽڙي نيل ڪهل
جي ڀرسان سونهي ڪهل جي ڪلي ڪلي آهي. ڏارٽا ڀرڻ ٿي ڦرل ورسائڻ لڳا.
شري مهادير چوڻ لڳو ه-ي ٻاروئي! سري رامچندر لڪشمڻ، ويڻيش،
هڊومان، انگڊ، سڳريو، جاموڻٽ ۽ ٻين وٽن ڏانهن ٺهاري ڏيا ڪمي ۽
لڳو هي ويرا ٽوهان جي ٻالهن جي ڀل سان اچ

لاءِ وپيشڻ کي چيو هي راجا! تون وڃ ۽ جلدي جانڪيءَ کي سنان وڃي رهڻ
ڪرائي سهڻا سندر ڪهڙا ۽ زبور بهرائي وٺي اچ .

سڃيٽا جو سري رامچندر وٽ اچڻ ۽

اڳي پڙيڪيا ڏيڻ

سري رامچندر جي آڳيا ٻڌي وپيشڻ هڊومان کي ساڻ وٺي جانڪيءَ
وٽ آيا ۽ جانڪيءَ کي ٻڌين راکششين هٿان سنان ڪرائي وستر آڻيڻ
بهرائي هڪ سندر پالڪيءَ ۾ ڇاڙهي وٺي هلڻ لڳا، سڃيٽا کي ڏسڻ لاءِ سڃيٽي
ٻانڊر ڊوڙي آيا ۽ چئني پاس کان روڪيندا هٿو هٿو ڇوڻدا سري رامچندر
وٽ آيا. سري رامچندر پري کان ئي سڃيٽا کي پالڪيءَ ۾ ڇڙهيل ڏسي
چيو هي وپيشڻ! توهين هنن ٻانڊرن کي ڇو ٿا روڪيو سڃيٽي ٻانڊر جانڪيءَ
جو ماڻا سمان ڀلي درشن ڪن ۽ جانڪيءَ کي پينڊل مون وٽ وٺي اچو .
سري رام جا اهي وڃن ٻڌي سڃيٽا پالڪيءَ مان لهي ڌاري ڌاري ٻڌ
ڪري سري رامچندر وٽ آئي. ڀڳوان رام ڪارو وس وڇيل مڙيا سڃيٽا کي
ڏسي ان کي تمام ڪڇ نه چوڻ جهڙا ان جي چوڙو جي ٻاري ۾ گهٽ وڌ
لفظ چيا. سري رام جا اهي وڃن ٻڌي سڃيٽا نه سهي سگهي ۽ لڪشمڻ کي
چوڻ لڳي هي لڪشمڻ! ڀڳوان رام کي وشواس ڏيارڻ لاءِ ۽ لوڪن کي
خاطري ڏيڻ لاءِ تون جلدي منهنجي لاءِ اڳي ڪنڊ تيار ڪر. شري رگهندا
نه سڀ سهڻي وڃي، اوڏي مهل شترو ڏهن لڪشمڻ ڪاٺيون گڏ ڪري
هڪ اڳي ڪنڊ بڻائي ڀڄ ڇاپ اچي رام وٽ اچي رهيو. گڏهن سڃيٽا
ڀڳتي ڀاوسان شري رامچندر کي ٻرڪما ڏيئي سڃيٽي لوڪن ۽ راکشن جي
استران جي ڏسندي ڏسندي ڏاڍا ٿاڻ ۽ ٻرهمڻن کي نمسڪار ڪري اڳي
وٽ اچي هڪ جهڙي چوڻ لڳي هي اڳن ڏيو! جيڪڏهن منهنجي
هن رگهندا کي ڇڏي ڪڏهن ٻئي ڀرڻ ڏانهن نه وڃو هجي ته
سڃيٽي لوڪن کي ساڳي اڳن ڏيو منهنجي سڃيٽي پاسي رکيا
ڪريو. ائين چئي سڃيٽي شروهڻي سڃيٽا اڳي کي ڀرڪر هڻا
ڏيئي انهيءَ اڳيءَ ۾ گهڙي ويئي، سڃيٽا کي پڇاڻڪ اڳيءَ ۾
وڃندو ڏسي سڃيٽي ڏکي ٿي هن ۾ چوڻ لڳا ته افسوس!
سڀ ڪڇ ڇاڻندي به ڀڳوان رام منهنجي لڪشمي سڃيٽا کي
ڪيئن تيار ڪيو.

کي اٺڪ ڀاڱا ڀاڱي وستر ٻهراڻ ڏسي ڪلڻ لڳا تنهن ڪسان پوءِ ڀڳوان رام
 سگريو کي هردي سان لڳائي چيو هي ويا: تنهن جي ئي سهائتا سان
 مون مهاڀلي راوڻ کي جيتو آهي. هي مٿي انهيءَ ڪري وپيشٿ ڪي
 لڪا جو راڄ ڏنو. تنهن کان پوءِ پوءِ پاو سان ٻيٽل هڏمان ڪي چيو هي
 هڏمان! تون وپيشٿ سان گڏ راوڻ جي محل ۾ وڃي جانڪيءَ کي راوڻ
 جي مڙج جو سمورو حال ٻڌاءِ، پوءِ جانڪيءَ جو ڪڇ جراب ڏئي اهر اچي
 مون کي ٻڌاءِ، ڀڳوان رام جي آڳيا مڇي هڏمان لڪا پوريءَ ۾ آيو ۽ راوڻ
 جي محل ۾ وڃي شمشير جي ورڇ هيٺان ٽرڻ ۽ ڏڪياري سڀيتا کي وٺڻ ڏنو،
 جنهن جي چوڌاري راکششيون وٺڻ هيون سا جانڪيءَ ڀڳوان رام جو ڌيان
 ڪري رهي هئي، هڏمان ويجهو وڃي سڀيتا ڪي هٿ جوڙي پڙڻام ڪيو.
 هڏمان کي پنهنجي اڳيان ٻيٽل ڏسي جانڪيءَ پهران نه ڪڇ ڏار چپ رهي
 پر پوءِ اڳڻ ڳالهه ادا ڪري هن کي رام جو دوص سمجهي ڏاڍو خوش ٿي
 چڻ ڪهڙن ۾ نه پئي سمائي، هڏمان هن جو من پوسن ڏسي رام جو سمورو
 حال ٻڌائي چيو هي ڏوري! وپيشٿ جنهنجهڙ سهاڻڪ آهي سري رامچندر
 سگريو ۽ بانڊر سڏا سميت راضي خوشي آهي ان ڀڳوان رام راوڻ ڪي پٽن
 ۽ سڏا سميت ماري لڪا جو راڄ وپيشٿ کي ڏيئي ٿو ڏانهن پنهنجو ڪش
 موڪليو آهي. پتيءَ جو موڪليل سندس ٻڌي سڀيتا پوسن ٿي گد گد وائيءَ
 ۾ چوڻ لڳي هي ڀائي! مان تنهن جو ڪهڙو ٻاڪار ڪريان تنهن جي ڀيرون
 وڃن جي اوار مون کي ٽن لوڪن ۾ ڪوئي رٿن آڻوشٿ يا، ڏسڻ ۾ نٿو
 اچي جو توکي ڪٿي ڏيان، جانڪيءَ جا اهي وڃن ٻڌي هڏمان چوڻ لڳو
 هي ماڻا! دشمن ناس ٿيڻ کان پوءِ مان پوسن چٽ سان ٻراجمان وڃو، ڪندڙ
 سري رامچندر جو دشمن ڪريان ٿو اهڙي منهنجي لاءِ اٺڪ ڦسمن جا رٿن
 آڻوشٿ ۽ ديوتائن جي راڄ ڪسان نه وڌيڪ آهي. هڏمان جا اهي وڃن ٻڌي
 جانڪيءَ چوڻ لڳي هي هڏمان! جيتو اڄ شپ گڏ آهن اهي سڀ ٿو ۾ ئي
 موجود آهن هاڻ مان رگهناٺ جو دشمن ڪندس تون پوءِ جن کان جلدي
 آڳيا وٺي اچ. تڏهن هڏمان ”تمام چڱو“ چئي ان ڪي پڙڻام ڪري سري
 رامچندر وٽ آيو ۽ سمورو حال ٻڌائي چوڻ لڳو هي ڀڳوان! جنهن لاءِ هيءَ
 ٻڌ ۽ ٻيا سڀ ڪرم شروع ڪيا اٿئون ۽ جيڪا انهن سڀني ڪرم جو ڦل
 سڙوڻ ڏيري آهي هاڻ ان دن ڏکي ابلا جڏڪ ٿيندي جانڪيءَ کي توهين
 هلي دشمن ڏسو. هڏمان جي اهڙي طرح چوڻ ڪري گيالن ۾ سرپشت
 ڀڳوان رام، ماڻهي سڀيتا کي نياڳڻ لاءِ من ۾ ويچار ڪري اڳي پڙاڪيا وٺڻ

ڪري راوڻ پهنجي شوڪن سميت هڙي ۾ سدائين سري رامچندر جي چرلر جي پاوا رکندو هئو ۽ رام جي هٿان مرن جو ٻڌي راوڻ سڀني پاسن کان رام کي ئي پيو ڏسندو هئو ۽ سڀني ۾ به رام کي پيو ڏسندو هو انهيءَ ڪري ڪروءَ جي ابدش کان به وڌيڪ آپ يوگي ٿيو، اٺس ۾ سري رام جي هٿان مرن ڪري هن جا سڀئي ڀاءُ ڌوڻجي ويا ۽ موڪل کي پراڻس ٿيو.

جيڪڏهن ڪوئي پرش اصل کان مهاڀاري، دراجاري، پرڏان ۽ ڀر استريءَ ۾ دوهت آهي - تنهن هوندي به هو نديم ڀرير سان يا ٻي سان پڳوان جو چئن ڪري راوڻ تياڳي ٿو ته اهو ڏٺو هن ٿي سوين جمن کان پوءِ وڌيڪ ڏانهن هليو وڃي ٿو.

سري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! ان وقت راوڻ کي ٻارڙيءَ ئي ٻيل ڏسي مڏوري ۽ ٻيون سڀئي راوڻ جون استريون ان جي ڀرسان اچي ڪري پيون ۽ ڏک، وڃڻ وڻ لاپ ڪرڻ لڳيون، ويهشت به نام شڪ ۾ واپس ٿي ويو. تنهن کان پوءِ ماڻل سارڻي سري رامچندر کي ٻڌڻ ڪري آڳيا وٺي آڪاش رستي سرڳ لوڪ هليو ويو. تڏهن سري رامچندر ڀر سن چس سان لڪشمڻ کي چيو هي لڪشمڻ! مون به اڳ ئي ويهشت کي لدکا جو راڄ ڏيئي ڇڏيو آهي تنهنڪري تون هن وقت لدکا ۾ وڃي ويهشت کي ٻرهڻ جي ڏنارن وڌيءَ موجب ڀاڻ پوڄا، ڄپ ٽپ ڪرائي راڄ گديءَ تي وهاريو. پڳوان جي آڳيا مڃي لڪشمڻ ٻانڊرن سميت ويهشت کي ساڻ وٺي لدکا ٻڙيءَ ۾ آيو ۽ سمنڊ جي ڄل سان ڀريل سونو ڪاش گهرائي وڌيءَ موجب پوڄا ڪرائي مها ٻڌمان راڪش راڄ ويهشت کي آئند منگل ڏاڪ راڄ لک ڏنو. تڏهن ٻارواسين سميت هٿن ۾ اٺيڪن قسمن جي ڀيٽا کڻي لڪشمڻ سان گڏ مٿين سان ڀريل ومان ۽ هڪ پشپ ومان آڻي سري رامچندر جي اڳيان ڀيٽا رکي ڏنڊون ٻڌڻ ڪيو. تڏهن پڳوان کلي چوڻ لڳو هي ويهشت هن ومان ۾ رهي آڪاش ۾ وڃي وستر آڻوش وڃي اچلاءُ. ويهشت سري رامچندر جي آڳيا مڃي آڪاش ۾ ويو ۽ اٺن وڃي سڀئي مڙيا ۽ وستر ورساڻ لڳو، جنهن جي من ۾ ئي آيو تنهن اهڙي ئي ڪيو. ٻانڊرن مٿين کي واپس ۾ وڃي وري ٽرڪاري ڦٽو ٿي ڪيو. سري رامچندر ۽ لڪشمڻ ڏسي کلي رهيا هئا، مٿي جن جنهنڪي زبان ڪري به نٿا ٻائين، وڏ جمن لاءِ نيتي نيتي چوڻ ٿا اهڙي سري رامچندر ٻانڊرن سان اٺيڪ ڪيل ڪيلي رهي آهي. رڃ ۽ ٻانڊر وستر آڻوش ٻائي رهندا وقت آيا، ٻڙيو ٻانڊرن

جو وقت مقرر ڪيو آهي سو هيءُ ئي وقت آهي. هي رڳهندن توهين هن جو مستڪ نه ڪاٺو ڇاڪاڻ ته هي ٻار پورا هي سر ڪاٺ سان نٿو مري سگهي، ايڪن هرداءِ ۾ ٻاٺ لڳڻ سان ئي هن جو انت ٿي ويندو. مائل جا اهي باد ڏٺا ويل وڃن ٻڌي ڀڳوان رام! نانگ وانگر ڦوڪا رهندي هڪ ٻي تهجسوي ٻاٺ ڪڍي، ڀڳوان سڀني لوڪن جي پيءُ دور ڪرڻ لاءِ ان تمام اکر روپ اڌ پوءِ ٻاٺ کي ڏنل ٿي ڇاڙهيو، ڀڳوان رام کي اٺ ٻاٺ ڇاڙهيڻدو ڏسي سڀئي ٻواڻي ڏڪڻ لڳا ۽ ڏرلي ڏڏڻ لڳي، هن وقت سري رامچندر تمام ڪروڙ ۾ پوئجي ڏنل کي زور سان چڪي ڏاڍي ساوڌائيءَ سان ناشڪ ٻاٺ راوڻ کي هنيو. اهو ڪال جي سمان پيمڪر هڪ وارو وڃر ٻاٺ راوڻ کي هڻي ۾ وڃي لڳو. اهو سر ٻار جو انت آڻيندڙ مها پيمڪر ٻاٺ هن مها پيمڪر سر ٻار ۾ گهڙي ويو ۽ جلد ئي هن جو هڻو ڦاڙي ڇڏيو، اهو ٻاٺ راوڻ جي ٻڙان جو انت ڪري پرتويءَ ۾ گهڙي ويو، اهڙي طرح راوڻ کي ماري اهو ٻاٺ وري ڀڳوان رام جي ٽوڪش ۾ هليو آيو. ٻاٺ جي لڳڻ سان راوڻ جو وڏو ٻاري ڏنل ٻاٺ ان جي هٿ مان ڪري پيو ۽ ٻاٺ چڪر کائي وڃي پرتويءَ تي ڪري پيو. راوڻ کي پرتويءَ تي ڪرندو ڏسي باقي بچيل راکش اناڪ ٿي پٽو کان پڇي هليا ويا. تڏهن ٻانڊر پنهنجي وڃي ڏسي ڏاڍا خوش ٿيا ۽ سري رامچندر جي جڻ ۽ راوڻ جي ڪٽ مڻاڻ لڳا. آڪاش منڊل ۾ ڏنڊ ٻي ناد وڃڻ لڳا، ڀڳوان رام ئي سڀني پاسن کان ٿولن جي ورڪا لڳڻ لڳي. مني، سڌ، چارڻ ۽ ديوتائون هنجي استوتي ڪرڻ لڳا، وري آڪاش ۾ سڀني پاسي اڀرائون خوش ٿي نچڻ لڳيون. ان وقت راوڻ جي دهر مان هڪ سورج جي سمان پرڪاش ڏيندڙ جوت نڪتي جا سڀني ديوتائن جي ڏسندي ڏسندي سري رڳهنداءِ ۾ سمائجي ويئي. اهو ڏسي ديوت ڇوڻ لڳا، افسوس! مهالما راوڻ به وڏو ڀاڳيوان آهي ۽ اسان ديوتائون سترگڻي آهون ۽ وشڻو ڀڳوان جي اسان ئي ڪرڻا آهي تنهن هوندي به اسين ٻي ۽ دکن ۾ پئجي سنسار ۾ پٽڪندا رهون ٿا ۽ هي راوڻ مها ڪروڙ راکش، هو ٻيهر گهڻائي، تمام تهرگڻي، پٽ استري ڇوڙ، ڀڳوان جو وروڌي ۽ ٽهين کي دڪ ڏيڻ وارو هو. ايڪن ڏسو ته سهين اهو سڀئي جي ڏسندي ڏسندي ڀڳوان رام ۾ لين ٿي ويو. ديوتائن جا اهي وڃن ٻڌي نارنڊي ڇوڻ لڳر هي ديوت! توهين ڌرم جي تڙ کي چڱيءَ طرح ڄاڻڻ وارا آهيو تنهنڪري هن ٻاري ۾ منهنجو جيڪو ويچار آهي سو ٻڌو. سري رام سان وار رکڻ

سان ٺهاريو ڇڻ نه پسر ڪري ڇڏيندو، ڪال روپي ڀڳوان رام پنهنجي نيج سان لوڪن جي سامهون پنهنجو پراڪرم ڏيکارڻ شروع ڪيو. رام پنهنجو ڏنڻ زور سان ڇڪي راوڻ کي پاڻ هڻي گهائي ڇڏيو ۽ هو سڄي ٻانڊر سڏا کي بوسن ڪرڻ لاءِ ڪال جي سمان سويڀا ڏيڻ لڳو، دشمن ئي دهڪو ڄمائن لاءِ ڀڳوان رام جو ڪروڙ پوئل مڪر ڏسي سڀيئي پراڻي ڏکڻ لڳا، ڌرتي ڏڏڻ لڳي ۽ سڀني جيون ۾ غم سمائجي ويو ۽ راوڻ جي من ۾ ڏکڻي وئي ويئي. ان وقت ديارا، سڌ، گندرو ۽ ڪير گڏ ومانن تي چڙهي سسار جي مها پريم، وانگر هن ڪهور ٻڌڻ کي ڏسي رهيا هئا، انهيءَ وچ ۾ سري رامچندر اڀرندي پاڻ هڻي راوڻ جو سر ڪاٽي ڇڏيو، تڏهن راوڻ جا اڻڪ سر دف مان پيدا ٿي آڪاش مان انهيءَ طرح ڪرڻ لڳا. ان وقت ڏيهن رات سڏا ۽ ڏسائون وغيره سڀ هڪ ٻراڻو ڪڇ سمجهي نٿي سگهيا ان ٻڌڻ ڪيتر ۾ راوڻ به نٿي ڏسڻ ۾ آيو، وڳو ڪٽيل سر ئي سر بڻي ڏسڻ ۾ آيا. تڏهن رامچندر ڏاڍو عجب ۾ پئجي سوچڻ لڳو ته مون پنهنجي نيج ڀل سان هڪ سڙ هڪ سر ڪاٽيا آهن تڏهن به راوڻ مرندو ڏسڻ ۾ ئي نٿو اچي. مون جن جن ٻاڻن سان وڏا نيجسوي ۽ پراڪرمي ڏنيست ماريا هئا سي هن راوڻ جي مارڻ ۾ سڀيئي نسل ٿي ويا. سري رامچندر ڪي اهڙي طرح چمڪا ۾ واپڪل ڏسي ان جي ڀرسان ايندڙ ويشتڻ چوڻ لڳو، هي ڀڳوان! اوهان هن کي هڪ ور ڏيئي ڇڏيو هو سو ٻڌا هن جون ٻانهون ۽ سر وار ڏوار ڪڍي وڃڻ ڪري وري نوان سر ۽ ٻانهون پيدا ٿي پوندا، هن جي ٽاپي (دن) ۾ اهرت رکيل آهي هن کي ڪنهن اڳي پاڻ هڻي سڪائي ڇڏيو تڏهن هڻي مرندي ٿي. ويشتڻ جا اهي وچن ٻڌي ڀڳوان رام پنهنجي ڏنڻ تي اڳي پاڻ چاڙهي ان راکش کي هٿيو ۽ ڪروڙ ۾ پڙجي هن جو سر ۽ ٻانهون به ڪاٽي ڇڏائون تنهن ئي راوڻ تمام ڪروڙ ۾ پڙجي ويشتڻ کي مارڻ لاءِ هڪ مها ڀانڪ شڪتي ڇڏي ليڪن سري رامچندر جهت نڪر پاڻ هڻي ان کي ڪاٽي ڇڏيو، راوڻ جو سر ڪٽجڻ ڪري ان جو نيج گهٽجي ويو ۽ هو انهيءَ ڀيڪر سر جي ڪٽجڻ ڪري بدروپ ڏسڻ ۾ پئي آيو. هاڻي راوڻ کي باقي هڪ مڪر ۽ ٻه ٻانهون رهجي ويون، تنهن هوندي به ڪروڙ ۾ پڙجي ڀڳوان رام ئي انڪن قسمن جا هٿيار هلائڻ لڳو، اهڙي طرح سري رامچندر به ان ئي ڀيڪر ٻاڻن جي ورڪا ڪئي پوءِ اتي ڏاڍي رومانچ ڪاري ڌما ڌم ٻڌ چڙي ويئي، تڏهن مال سري رامچندر کي ياد ڏياري ڇڏيو هي رگهو سرشت! هن کي مارڻ لاءِ توهين جلدي اهرم شستر چوڙ ٻه ڏيوائن هن جي مڙ

ڇو هڻي مائل! هرڏانهن ڏس رڳههات پڙويءَ تي ايندو آهي، نون جدي
 منهنجو رت وٺي پڙوي لڙڪ ۾ رامجندر کي وڃي ڏيئي اچ. داوراج اندر جي
 آڳيا وڃي سارئي مائل پڙنام ڪري ان سندر رت ۾ سائي رنگه جا ڪهڙا
 ٻڏي پڳران رام جي وجهه لاءِ سر ۾ مان ٺڪري سري رامجندر رت اچي
 هٿ ڇوڙي ڇو هڻي رڳهه سرشت! مون کي داوراج اندر موڪليو آهي،
 هي رت اندر جو ئي آهي سو هيءُ رت هن توهانجي وجهه لاءِ موڪليو آهي،
 هي مهاراج! هن سان گڏ هيءُ سندر ايندو ڏنڻ، آئيد ڪوچ ڪنڊڪ ۽ ٻيا
 ۽ توڙي شستر موڪليا آهن. هي رام! مون سارئيءَ سان گڏ داوراج اندر
 ڇوڙي طرح ور تراسر کي ماريو هو، اهڙي طرح هي داورا! توهين هن رت
 تي ڇڙهي راکش راوڻ کي ماريو. مائل سارئي جي ايتري ڇوڙ ڪري
 سري رامجندر ان رت کي پڙڪما ڏيئي نمسڪار ڪري سڀني لوڪن جي
 سامهون رت تي ڇڙهي ويٺو، ٻه مهالما رام ۽ ٻڌمان راوڻ جي مهاپيمانڪ
 ۽ رومانڪاري ٻڌ ٿيڻ لڳي، استر وڌيا ۽ آسانيءَ سان سري رامجندر راوڻ
 جي اڳي پاڻ کي اڳي پاڻ سان، داورا استر پاڻ کي، داورا استر پاڻ سان
 ڪاٺي ڇڏيو. ٽڏهن راوڻ ڪروڙ ۾ پڙجي سري رامجندر تي راکش استر
 پاڻ ڇڏيو. راوڻ جي ڇڏيل پاڻ مان سونن پنڪن سان ڏهري سانپ ٿي شري
 رامجندر کي چڻي پاسي ڪوڙ لڳا جڏجي مڪر مان اڳيءَ جا الا ٺڪري
 رهيا هئا، راوڻ جي ان سر ۾ مڪر روپي پاڻ سان ان وقت سڀني پاسن کان
 سانپ پڪجي ويا. سري رامجندر جڏهن رت پور ۾ سڀني پاسن کان پاڻ کي
 نانگن سان گهيريل ڏٺو تڏهن مها پيدڪر ڪوڙ استر ڇڏيو، سري رامجندر جو
 ڇڏيل پاڻ نانگن جو دشمن ڪوڙ ٿي جتان ڪٿان نانگن روپي پاڻ کي ڪاٺ
 لڳو. اهڙي طرح سري رامجندر جي هٿان پاڻ کي نشت ٿيندو ڏسي راوڻ
 ڪروڙ منجهان سري رامجندر جي مٿان پيدڪر پاڻ جي ورڪا ڪئي ۽ وري
 سري رامجندر ۽ مائل کي لنگا پاڻ هڻي ڏهه ڪري ڇڏيو ۽ ان جي رت
 جو ڇٽ ڪاٺي ڇڏيو ۽ اندر جي ڪهڙن کي نه حيران ڪري ڇڏيو، پڳران
 کي اهڙي آفت ۾ آيو ڏسي داورا، ڪندرو، چارو، رشي مٺي سڀ ڏکي ٿيڻ
 لڳا ۽ وڏي شڪ سمجهي سڀني ٻانڌر چيٽا ۾ پئجي ويا. ان وقت هٿ ۾ ڏنڻ
 پاڻ ڪٽي ڏهن مڪن ۽ ويهن ٻانهن وارو راوڻ ميدان ۾ ترس سمان پئي ڏسڻ ۾
 آيو، پڳران رام جا ڪروڙ ۾ نيتو لال ٿي ويا ان جو نتيجو وڌو لڳو ڇو نه
 راکشن کي جلائي ڇڏيندو. اهڙي طرح ڪروڙ ۾ پڙجي اندر ڏنڻ جهڙو
 وڇرڪاوي اڳيءَ سمان نتيج پاڻ هٿ ۾ کنيو ۽ دشمن ڏانهن ائين نه غور

جي ويجهو ويندس.

رام راوڻ ڀٽ ۽ راوڻ جو ورڻ

سري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! اهڙي طرح مهاراڻي مڌو ديريءَ کي پريم ٻر روڪ سمجهاڻي ٿئي راوڻ سري رامچندر سان ڀٽ ڪرڻ لاءِ ڀٽ جي ميدان ٿي هليو. هو مهاڀينڪر راکشن سان گڏ هڪ مضبوط رت ٿي سوار ٿيو ان رت کي سورهڻ ڦيٽا هڻا ۽ رت جي ٻچاء لاءِ مٿان لوڙ جو ٺهيل ڇت هو، اهو پشاجن وانگر هڪ وارو گڏن سان جوڻيل پيانڪ ٽسڻ ۾ پئي آيو ۽ هر قسم جي هٿيارن پنهورن سان سڃايل هو ۽ سڄو ڀٽ جي سامان سان ڀريل هو. اهڙي طرح مهاڀينڪر راکشن راج راوڻ لڌڪا پوريءَ کان نڪتو. ڪروڙ ۾ ڀريل راوڻ کي ايندو ٿي هاندر سڃاڻي وئي، ٿڌهن هڏمان راوڻ سان ڀٽ ڪرڻ لاءِ ٺپ ٿيئي آيو ۽ ويجهو وڃي مٺ بند ڪري راوڻ کي اهڙي زور سان ڇائيءَ ۾ هڪ هنڌي جو ان جي لڳل سان راوڻ رت ۾ کوڙن ڀر وڃي مڙجڻ ٿي ڪري پيو. ٿوري دير کان پوءِ جڏهن هوش ۾ آيو ٿڌهن هڏمان کي چوڻ لڳو هي هڏمان! مان ڇاڻان ٿو ته تون بهشڪ سرور ٻار آهين. تنهن تي هڏمان چوڻ لڳو، اڙي راوڻ! مون کي ڌڪار آهي جو تون منهنجي هڪ ڪاٺي نه جيئرو آهين، ڇڏو تون هيئن ئي منهنجي ڇائيءَ ۾ هڪ هڻ پوءِ ٽس! نه منهنجي هڪ لڳل سان اتي منهنجا ڀاڙ نڪري ويندا. ٿڌهن راوڻ ”تمام ڇڱو“ چئي هن جي ڇائيءَ ۾ هڪ هنڌي جهن جي لڳل سان هڃو مٿو ڦوڙڻ لڳو پر پاڻ سڃاڻي آيو ۽ ڪروڙ ۾ ڀرجي هڏمان راوڻ کي مارڻ لاءِ تيار ٿيو ٿڌهن راوڻ پڻ کان ٻي ڪنهن ٻئي پاسي هليو وڃي، ان وقت هڏمان انگڊنل ۽ ٺيل هڏن چڻي پنهجي سامهون چڻ راکشن کي ٻيل ٿيو، ٿڌهن انهن مهاڀاڪري راکشن کي ماري ڇڏيو. تنهن کان پوءِ ٿڌهن سسڻ وارو راوڻ ڪروڙ ۾ ڀرجي ٿڌن چن سان ڇاڙهندو اڪيون ڦاڙهندو. سري رامچندر ٿڌنهن ٻوڙيو، راوڻ رت ۾ چڙهيل هو ۽ سري رامچندر ٻڌا رت جي هو. جهڙيءَ طرح ٻڌل پاڻيءَ جي ٻوند وسائيندو لڳو. پڪوان رام جي سامهون تي هن سڀني هاندرن کي حيران ڪري ڇڏيو، ٿڌهن سري رام سارڌان اُٿي وڻ ڀر ۾ راوڻ تي اڳيءَ جي سمان تيز ٻاڻن جي ورڪا ڪرڻ لڳو. ٿڌن جڏهن ٿڌو نه سري راوڻ رت تي چڙهيل آهي ۽ سري رامچندر ٻرڙيءَ تي اٿيو آهي ٿڌهن اندر پنهجي سارڻي مائل کي سڏائي

تي سمير ڀر بت کي کڻيو هو. ڪنهن وقت وراه روپ ڌاري
ڀر ٿويءَ جو اُڌار ڪرڻ وقت هن مهاڻا مهاڻاچاري هر ٿاڪشپ
دٿيت کي ماريو هو. هن رڳهڻاٺ ٿي ٿر سنگم سر ڀر سان ٽن
لوڪن جي ڪٺ روپ هر ٿاڪشپ دٿيت کي ماريو هو ۽
انهيءَ رڳهو سرشت (وادن اوتار وٺي) راجا ٻليءَ کان ٽنهي
لوڪن جو راڄ ٽن ڀيرن سان ماڻي ورتو ۽ اهو پنهنجي شيوڪ
اندر کي ڏيئي ڇڏيو. جنهن وقت راکش گهڙ ڪٿري روپ ۾
پيدا ٿيل ڏسي ڀر ٿويءَ جو بار لاهڻ لاءِ انهيءَ ڀرسم جي روپ
۾ ڪيترا ڀيرا ڀٽ ڪري ڪٿرين کي ماريو ۽ ڀر ٿويءَ کي جهٽي
اها ڪشپ مٺيءَ کي ڏيئي ڇڏي. هن وقت ڀر ڀو رڳهو ٺٺ
۾ رام روپ ۾ اوتار وٺي توهان جي لاءِ منهن ٽٽي آيو آهي
توهين هن جي استوري سڻي ڪي منهنجي ڀٽن جي ٺٺ
ڪرڻ لاءِ ۽ پنهنجو به دوت گهري وٺڻ لاءِ زبردستيءَ ٿيو ۽
مان ڇو چورائي ڪٽي آيو؟ توهين هاڻي به جانگيءَ کي
رڳهڻاٺ وٽ موڪلي وڃي ڪي راڄ ڏيئي ڇڏيو ۽ اسين
ٻئي ٻن ۾ هلنداسين. مٿوريءَ جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ
ڇوڻ لڳو هي ڀيري! ڀٽ ۾ رڳهڻاٺ کان پنهنجا ڀٽ، پاڻ ۽
سڀئي راکش مارائي مان بنواسي ٿي ڪيئن جيون گذاري
سگهندس. هاڻ ته مان به رام سان ڀٽ ڪندس ۽ اُن جي ٽڪن
ٻاڻن سان هري اُن وٽ ڀڳوان جي ڀرم ڌم ڏي ويندس.
مان رام کي وٺڻ روپ ۽ جانگيءَ کي ڀڳوٺي لڪهي
ڇاڻان ٿو ۽ اهو ڇاڻندي به رام جي هٿن هري اُن جو ڀرم ڀڏ
ڀرايت ڪندس. مان سڻي ڪي ٿيو ٻن مان زبردستيءَ ڪٽي
آيو هوس اُن جو اهوئي سبب آهي. هي ڀيري! هاڻ مان
تو کي ڇڏي پنهنجي راکشن سميت سنسار مان ڪڍ ڪندس
پنهنجو ڪرد ٿي وڌو ٻوان آهي جنهن جي اندر ڪم روپي
چار پڪڙيل آهي اُن ساگر کي پار ڪري هاڻ مان سري هريءَ

ٻاڻ ٻڌائڻ لاءِ استري ۽ لڄ کان ر منهن ڪڍي موڙار آهي.

مڌودريءَ جا اهي دڪ ڀريا وڃن ٻڌي راوڻ کي ٿير ئي لڳا ۽ ڪروڙ
 ۾ ڀرجي بگهه اڌ ۾ ئي ڇڏي هٿ ۾ تلوار کڻي ڇوڙ لڳو، ”اڙي دشمن!
 ديريءَ کي ڇڏارائين ڇڏي اٿو ۽ انڊيئي انگڊ ئي وار ڪيو تڏهن ٻيا
 بالدر هن جو رڇيل بگهه ڪنڊن ڪري اٿان هليا ويا ۽ خروش ٿيندا ٿي
 ٿيندا سري رامچندر وٽ اچي ٻيهي رهيا، تنهن کان پوءِ راوڻ مڌودريءَ
 کي دلداري ٿيڻي ڇوڙ هي ڪلياڻي! اهو دڪ سڪ نه ڀر جي وس آهي
 ڇوڙو رهي ڪري ٻراڻي ڇا نٿو ٿئي؟ تنهن ڪري اي سندري! تون
 نشچڻ ڪيل گيان جو سهارو وٺي شوڪ نه ڪر. شوڪ نه اڳيان
 مان ٿئي ٿو ۽ اهو گيان ڪي نشٽ ڪري ڇڏي ٿو، هن
 ڪوڙي اهلڪار جي ڀٽ استري ۽ ٻين سان سنڀالڻ
 ٿئي ٿو ۽ انهيءَ سنڀالڻ ۾ هو هم ٿين ڪري جسم مرن روپ
 سنسار ۾ غم خوشي پڻ ڪروڙ ڏوٽ ۽ دوهه وغيره ٿين ٿا تنهن
 ڪري تون پنهنجي آتما کي شت سروب ڇاڻي شوڪ ڪرڻ
 ڇڏي ڏي مان هيئنڙ وڃان ٿو يا ته رام لڪشمڻ کي ماري
 ايندس يا ته سري رام ٿي پنهنجي وڃر جهڙي ٻاڻن سان
 هو ن کي چن ڀن ڪري ڇڏيندو تڏهن ان جي ڀن کي وڃي
 پراڻت ڪندس. هي ٻياري! منهنجي آڪيا سان تڏهن تون هڪ ڪم
 ضرور ڪڍ، تون سڀا ڪي ماري منهنجي لش سان گڏ اٿئي ۽ ۾ ٻرويش
 ئي وڃانءِ.

راوڻ جا اهي وڃن ٻڌي مڌودري امام دڪي ئي ڇوڙ لڳي هي ٺاٺ |
 مان لوهان کي بلڪل سچ ئي چوان جو لوهين ٻڌي ان موجب ڪرار،
 رام لوهان کان يا ٻئي ڪنهن کان ر ڇيٽ جهڙو نه آهي. سنسار ۾ هن
 کي ڪوبه جيتي نٿو سگهي هو ديون جو ديو ڀڳوان رام ساڪيات
 وشلو آهي جو ڀڳت وٽل رگهناٺ ڪلپ جي شروعات ۾ مڇ
 روپ ڌاري ويوسوت مليءَ جي سڀلي آڀڌائن کان ر ڪيا ڪئي
 هئي ڀڳوان رام پراچين وقت ۾ هڪ اک اک يوجن ڊگهو ڪڇ
 روپ ٿيو هو ۽ سمنڊ جي اوڙڻ وقت هن پنهنجي ڀليءَ

چمب چاب انیم ۽ وڌي سان هوم ڪرڻ لڳو. ٿڌهن راول جي ننڍي ڀاءُ
 ويٺو ٿام ڀاري دونهون نڪرندو ٿي سري راجندر کي ٿاڳاري ڇهه رهي
 رام! ٿڌن سسڻن واري راول بگهه ڪرڻ شروع ڪيو آهي جيڪڏهن اهو بگهه
 بنا وڌو جي سماعت ڪندو ته هن کي جيئن مشڪل ٿي پوندو. ٺهه ڪري
 هن ۾ وڌو ۽ جهوڙ لاءِ جلدي سماعتين کي موڪليو. ٿڌن رگههات ”ٺام
 چڱو“ چئي سڳورو سان گڏ انگڊ، هندومان ۽ ٻين وڏن ٻوانن ٻانڊرن کي
 آڳاٽا ٿي، اهي سڀئي ٻانڊر ننگو جا مهل ماڙيون ٺهندا راول جي مهل
 وٽ پهتا. هيءُ ڏهر ڪروڙ ٻانڊر اتي پهچي مهل جي دوار ٻالن کي ماري
 ڇڏيو ۽ هڪ ئي کن ۾ انهن ڪهڙا ۽ هائي به ماري ناس ڪري ڇڏيائون.
 اهڙي طرح لکها ۾ سڄي رات شور مچي ويو. صبح ٺهه ٿي ويٺو جي
 زال سرما هٿ جي اشاري سان بگهه جو اسٽان ٻڌايو، سرما جي ٻڌائڻ
 موجب اتي ويا ۽ غفا کي پٿر سان ٻيڪيل ٿي ويو انگڊ ان پٿر کي ٻاهر
 جي لوڪر سان پڇي غفا ۾ اندر گهڙي ويا اتي ڇا وڃي ٿي ته راول ٺٽو
 بند ڪري مضبوط آسڻ لڳائي ويٺو هون ڪري، تنهن کان پوءِ انگڊ جي
 آڳاٽا مان سڀئي ٻانڊر جهٽ ان غفا ۾ اندر گهڙي پيا ۽ اهي شوڪن کي
 مارڻ لڳا ۽ جتي ڪٿي رکيل بگهه جي سامهون ڪري ڪي ٻانڊرن هون ڪندو ۾
 وڃي ڇڏي ۽ راول کي ڪن لڪڻ، ڪن ننهن پئي هڻيا ۽ ڪن ٿڌن
 سان پئي ڪرندو، لڪن هن وڃي اڃا سان اهڙي طرح مار ڪانهندي
 به پنهنجو ٿيان نه ڇڏيو. نيٺ انگڊ جهٽ وڃي راول جي زال مڌوريءَ
 کي ڇوڙيءَ کان پڪڙي وٺي آيو ۽ مڌوريءَ راول جي سامهون اٿائڻ وانگر
 ورلاب ڪرڻ لڳي، ٻانڊرن مڌوريءَ جي رتن جڙيل ڇوڙي ڇاڙي ڇڏي
 ۽ رتن جڙيل ڪنگڙ به پڇي پڙئي ٿي ڪري پيا ۽ زور ۾ جتي ڪٿي
 ڪري پيس. راول جي ٿسندي ٿسندي مڌوريءَ جي سرور جا ڪوڙا ٿاڻي
 ڀلا ٿي پيا. اهڙي طرح ٻين ٻانڊرن وڃي ڌارن ۽ گندرون جي ڪنڀارن کي
 (جيڪي راول جون زالون هيون) وارن کان پڪڙي گهلي وٺي آيا ٿڌن
 مڌوري راول جي سامهون ٿاڻا ورلاب ڪرڻ لڳي ۽ نمائي ٿي دڪ وڃون
 راول کي ڇوڙ لڳي افسوس! تون ٿاڻو ٽراپج آهين تنهن جي سامهون ٿي
 دشمن ٺههجي زال کي ڇوڙيءَ کان گهلي ٻاڻي دشت مارين پيا تنهن کان نه
 ٻڏي مرڻ گهرجي، اهڙي جهٽ کان مرڻ پيو آهي. هاءِ ميگههات! تنهنجي
 مائٽا ٻانڊرن جي هٿ ۾ پڪڙجي ڪلهن ٻاڻي رهي آهي. تنهنجي جيءَ ري
 رهڻ ڪري مون کي هيءُ دڪ ڇو ٿو پوي ها، تنهنجي پٽيءَ نه پنهنجو

سان صلاح ڪرڻ لڳو، پوءِ پٽ جي شوڪ کان وياڪل ٿي راوڻ سڀيتا کي مارڻ لاءِ ڊوڙيو، (ڪروڙ ۽ غم جي ڪري راوڻ پنهنجي ڪرڻ کان پلجي ويا) راوڻ کي هٿ ۾ تلوڙ ڪڍي ڪروڙ مان ايندو ڏسي واڪشڻن جي وچ ۾ ويٺل سڀيتا ڏيئي ويئي. ان وقت راوڻ جو منٿري سهارشو نالي جو ٻار ٻڌيمان ۽ ڪٿوان هو سو راوڻ کي چوڻ لڳو افسوس! راجن، هيءُ ڇا؟ تون ساڪيات وڃڻ لاءِ نٿو ڏيندو ڇو نٿو ڏيندو؟ آهين، تون وڃڻ وڃڻ ۾ ٻاروڻ ۽ يگهه انت ۾ سنان ڪرڻ وارو ۽ سڀني ڌرمن جي ٻالڻ وارو آهين انهن ڪٿن هوندي به توهان استري هتيا ڪرڻ چاهيو ٿا؟ هاڻ اسان سڀني کي پٽ ۾ وٺي هلا. توهان رام ۽ لڪشمڻ کي پٽ ۾ ماري تمام جلدي جانڪيءَ کي حاصل ڪندا. اهڙي طرح منٿريءَ جي سمجهڻاڻ ڪري راوڻ مڙهي ويا. تنهن کان پوءِ در آيا راوڻ پنهنجي منٿريءَ جي چوڻ انوسار وڃڻ کي ڪرڻ ڪري دڪ ۾ دڪي موڪل پنهنجي گهر ويا ۽ وري ٻئي ڏينهن پنهنجي منٿرن سان گڏ سڀا ۾ آيو.

سڀي مهاديڙ چوڻ لڳو هي ٻاروڻي! وري راوڻ سڀا ۾ منٿرن سان صلاح ڪري باقي بچيل واڪشڻن کي ساڻ وٺي سري رامچندر سان پٽ ڪرڻ لاءِ آيو پر سري رامچندر انهن سڀني واڪشڻن کي پٽ ۾ ماري ڇڏيو ۽ راوڻ به هوندي به ٻالڻ لڳو ڪري وياڪل ٿيو لڳو. ڀڳوان، هندومان ۽ ٻي تمام وڏي سڀيتا ڏسي راوڻ گهٻرائجي گرو شڪر آچاري وٽ آيو ۽ نمسڪار ڪري هٿ جهڙي چوڻ لڳو هي ڪروڙي! ڀڳوان رام سڀني واڪشڻن کي ماري ناس ڪري ڇڏيو آهي ۽ جيترا به وڏا وڏا ڌنيت ۽ جيڪي منهنجا مت مالت هئا سي سڀئي ماري ڇڏيائين، توهان جهڙي ستگرور جي هوندي به مون کي هي وڏو دڪ ڇو ڏيڻو پيو آهي. راوڻ ڇا اچي وڃڻ ڏيندو جي ڪروڙ شڪر آچاري راوڻ کي ڇڏو ته هي راجن! توکان جيترو جلد ئي سگهي تون ڪنهن اڪانت اسٽان ۾ واهي يگهه ڪر، جيڪڏهن تنهنجي يگهه ۾ ڪوئي وڃي ته ان (يگهه) هون اڪنت مان تمام وڏا وڏا گهوڙا ڏنڻ لڙڪش ۽ ٻالڻ انهن ٿيندا انهن کي حاصل ڪري تون وڃي ٻالينداس. منهنجي ڏاڍو منتر کي گهرڻ ڪر ۽ هون ڌاري يگهه ڪر.

ڪروڙ جي چوڻ موجب راوڻ جهٽ وڃي پنهنجي مخالف ۾ هڪ ٻالڻ وانگر ڇٽي غشا تيار ڪرائي ۽ ڏاڍي خبرداريءَ سان لدڪا جا سڀئي ٽانڪ بند ڪرائي ڇڏيائين. شاسترن ۾ ڪرمن انوسار جيڪا ۱ هون سامگري ٻڌائي وئي آهي اها سڀ ڪئي ڪري غشا ۾ وڃي اڪنت ۾ (هون ڌاري)

ڀرجي آيو ۽ هٿ جوڙي چوڻ لڳي هي ڀرڀو! توهان ڪلپ وڻ جي سمان داني آهيو توهان جا چرن ڪمل گنگا جي سمان ڀوڙ آهن. هي ديا شيل جا سمندر رگهڻا! مون کي پنهنجي سرويءَ جو سر ڪهڙائي ڏيو. تڏهن لڪهڻي پٽيءَ نارائڪ جو سر ڪهڙائي هنن کي ڏنو، سرويءَ جو سر وٺي ڀرڻ لڳيون هي ڀرڀو! اسان جي ٻي نه هڪ ويٺي آهي نه لڪڙين کان سواءِ اسين ڪيئن جلندڙون سين. هنن جا اهي وڃن پڌي سڪن جي سمندر ڀرڀو! همدان، انگڊ ۽ ٻين پوڏن کي آڳيا ڏني نه لکڪا پر وڃي چندن جون ڪاٺيون ڪٽي ڇوڙ، آڳيا مڇي باندر ڏوڙيا ۽ ڳولي ڦولي چندن جون ڪاٺيون ڪٽي آيا. تڏهن سري رامچندر چيو هي ويٺو! جتي بندو مٽي وڃي چاهي ئي اتي وڃي ان کي چندن جون لڪڙيون پوڄائي اچ، تون وڃ ۽ راوڻ سان واپس ڇڏي هڪ سمندر ۽ ڀرڀو چڪيا ٻڌائي ڏج. ويٺو آڳيا مڇي ٻڌي ڪير. هيڏانهن راوڻ، استرڻ سميت اتي آيو جتي بندو مٽي ۽ چتر ليڪا هئي. انهن کي ڏسي ڏاڍو ڊڪر لڳو لڳس، پوءِ نارائڪ جون استرڻون چڪيا ٿي ائين ئي ويٺيون جيئن پٽيءَ جي گهر ۾ ويهندون هيون پوءِ ڏڙ سر سان ملائي پنهنجي ڳوڏن تي رکي چڪيا پر ويهي پوک اڪي ۽ ٻي جلائي پاڻ کي پسر ڪري ڇڏيائون.

راوڻ جي خراب حالت

مڪر، مڪر، پوڏن وارو ٻلوان کان لکڪا خالي ڏسي راوڻ جو سارو بدن خوف ۽ ڪوٽ وڃڻ لڳي رهيو هو، واه مٿان گچي وهي رهي اٿس، اڪيون ٽهي باهه جهڙيون ٿي واريون آهن ۽ زبان مٿان آواز نه ڀري نڪري. ڇاڻو ڏسي نه سندس جي اڳيان هڪڙو مٺس اگهاڙي تلوار کڻي ويٺو آهي، جڏهن اهو مٺس ڪم ٿي وار نه ڇا ڏٺائين ته منهنجا ڏهه ئي سر پٽ ۾ پيا آهن، ڪڏهن پاڻ کي چران وانگر پيو ڏسي ڪڏهن گهر کي جلندو پيو ڏسي، جيڏانهن وڃي ٿيڏانهن اهي ئي اڀرڻ پيو ڏسي نه سري رامچندر پٺانڪ روپ ڌاري هٿ ۾ ڏنڻ ڪٽي منهنجي چوڌاري پيو ڦري. هو چران وانگر اڪڻ لڳو، هيڏانهن هونڏانهن پيو ڏوڙي. ڪڏهن نه، سهي پيو، ڪڏهن رڙيون پيو ڪري. مطلب ته راوڻ جي تمام خراب حالت ٿي ويئي. اها حالت ڏسي راوڻ جا منڙي ۽ سڃاڻي چنبا ۾ پئجي ويا ۽ راوڻ کي پنهنجي من جو پورف من ۾ ئي ڪاٺ لڳو. اهڙا خيال ڪندي جڏهن هوش ۾ آيو تڏهن رکش راج راوڻ ڪروڙ ۾ ڀرجي دشمنن کي پٽ ۾ لاس ڪرڻ لاءِ راکشن

جڳي گهرڻو اڏيئي سو وڻ گهر - پڳوان جا اهي وڃن ٻڌي
 دٿي ٻل چوڻ لڳو هسي ٻوڙو! توهان جو روپ گهٽ ۽ نام
 منهنجي هردي روڙي مندر ۾ گهر بڻائي - هون ڪسي توهان
 جا چرن ڪل اهڙا ته پيارا ڏا لڳن جيئن ڪاهي ٻرڻ ڪسي
 استري پياري لڳندي آهي - تڏهن سري رام چندر چيو ته
 ائين ئي ٿيندو. تون اهر وردان ۽ وٽ ۽ منهنجي اڃا سان ٻيو ڪڇ
 وٽ. هي دٿي ٻل! تون ٻنن ڇت سان وڃي اها واهڙي ڇو راج ڪر ۽ ڪن
 ۾ سدائين شَر پارولي جو سمون ڪندو ره، ڀڳتي ۽ راج جو وردان وٺي
 دٿي ٻل ٻوڙو جي چوڻن ۾ سر نوائي هلڻ لڳو. هي رشي ان کي سري
 رام چندر هٿ ڪري اتر ڀاو سان جلدي روانو ڪيو.

دٿي ٻل جو ڦٽو ڪيل ٽارائنڪ جو ڏڙ جتي راوڻ ويٺو هو اتي اچي
 ڪراڻ، هن کي ڏسي وياڪل ٿي راوڻ ٻاڏ ٿي ٻوڙو ۽ واهڙو اچي ان کي
 سڃاڻي ڏاڍو دکائين، شرڪ روڙي ساڳو ۾ لڊڪا روڙي ٻيڙي پئي آهي
 ان ۾ راوڻ جون سڀئي استوائون چڙهيل آهن. مڌوڌري بندو مٽي ۽ جو هٿ
 پڪڙي ان کي وهاري ساڙڻا جي ڪٽا ڪري ٻڌائي، سس جي اها ڳالهه
 ٻڌي بندو مٽي سس کي پوري پئي موڪلائي ڏن ڏام ڇڏي پئي ۽ ٻوڙو
 رکيو، تڏهن مڌوڌري ۽ چيو هتي پري! ٻيو ڪرڻي ۾ اڀاءُ ڪونهي تون
 اولڏانهن وڃ جتي پڳوان رام اراجمان آهي. سس جا اهي وڃن ٻڌي صبح
 جو سڙو اتي سرن ومان گهرائي پنهنجي هٿن سان پئي ۽ جو ڏڙ رکي ۽
 پنهنجي چتر ليڪا ساڻ وٺي سري رام چندر وٽ آئي. اتي پنهنجي ومان کان
 هٿ لهي سري رام چندر جي اڳيان اچي ويٺي ڪري چوڻ لڳو ته هي رام!
 رکيا ڪراڻ! رکيا ڪراڻ! توهان جي هيڏي ناموس هوندي ۽ اسان جي وشواس
 تي ٻاڏي ۽ ڦهراڻ لوهين اسان جي پئي ٻوڙو ۽ ستهڙي ۽ ٻيو ڇوڙو ڏا
 ڪراڻ. سر هي ٻوڙو! اها توهان جي آئيني آهي.

مهاڊر چوڻ لڳو هي ٻوڙو! اُهن ستمين جي اها ويٺي ٻڌي
 دين ديوالو چوڻ لڳو هي بندو مٽي! تون سڀاڻي آهين ڇاڪاڻ
 ته توکي هردي ۾ پئي ۽ جي چوڻن ۾ پڪو ٻوڙو آهي تنهن
 ڪري توکي جيڪي هن ۾ اچي سو وردان گهري وٺ. سري
 رام چندر جا اهي وڃن ٻڌي بندو مٽي ۽ جي نيٽون ۾ جل

ڪر پائي سمجهي ڇڏي ٿو ڏيان. ائين چئي زور سان ڌڪ ڏيئي هليو، ٽڏهن
 ڌڻي ٻل ڪروڙ ۾ ڀرجي جهٽ اڳ وٺي وڃي ان کي ٻڪڙين، ٻوڙ ٻڙي ڇڻا
 پاڻ ۾ ڳنڍجي ويا. اهو ڏسي ٻانڌر ۽ رڇ سري رام جي ڄڻ ڄڻ ڪري
 واڪڻن سان وڙهڻ لڳا. ان وقت سگريو ڄامرنس کي سڏ ڪري منيءَ واپس
 ۾ ڇوڻ لڳو هي پائي! ڌڻي ٻل واڪڻن کي ڪڏهن ماريندو سر ٻڌاء ڇو نه
 لڙائي ڪندي گهٽي دٻو ٿي آهي. اهو ٻڌي ڄامرنس چيو هي راجن! هڪ
 کن من ۾ ڌنڀڇ ڌار، ڌڻي ٻل گروڻ ڪان آشورواد وٺي آهي، اهو موقعو
 هيٺڙو اچي وارو آهي اڳيان نارانڪ ٿوريءَ دٻو ۾ مرندو. اهو ٻڌي سگريو
 من ۾ ڏاڍو خوش ٿيو. ٽڏهن ديوتائن به گل ورسائي چيو هي ڌڻي ٻل
 ٿون ڏنڊ آهن ۽ ڏاڍا آهن تنهنجي ٻانهن جو ٻل، ٿو وڙهڻ ۾ گهٽ ڪانه
 ڪئي آهي. ديوتائن جي وائڻ ڌڻي ٻل جي ساراهه ٻڌي نارانڪ ڪروڙ
 ۾ ڀرجي ڌڻي ٻل کي ڪٽي غائب ٿي وارو، اُسي هزار ڀرجن مٿي آڪاش ۾
 وڃي ڌڻي ٻل هردي ۾ سري رامچندر جو ڏيان ڪري واڪڻن کي ٻڪڙي
 هڪ ئي ڌڪ هڻي ٻوڙيءَ تي ڪيرائي ڇڏيو. مرن وقت هن جي مڪر مان
 سري رام سڙو ڇو اچار نڪتو ۽ نامسي سريو ڇڏي اٽل سريو ڌارڻ ڪيو.
 هي پارڊواج سڀي! هن اها گيتي پائي جنهن لاءِ مني سڏ ۽ ديوتائن به انيڪ
 قسم جا چپ ٽپ ۽ بگهه ڪن ٿا انهن ڪرمن جهڙو ڦل سري رامچندر ان
 کي ڏنو. هي ڳڙڙا ان جي گت ڏسي ديوتائن سري رامچندر جي واڪڻ
 ڪري ڦرل ورسائڻ لڳا. ڌڻي ٻل نارانڪ کي مئل ڏسي ان جو سر ڪاٽي
 هٿ ۾ کنيو ۽ ڌڙ کي لنگا ۾ ڦٽو ڪري سري رامچندر وٽ آيو ۽ نارانڪ
 جو سر ڪٽي آڻي اڳيان رکيائينس. ڌڻي ٻل کي آيل ڏسي سري رامچندر
 لڪشمي سميت اٿي ٻوڙ سان کيس گڏو، ٻوڙو ۽ جي اهائي نيتي آهي.
 سري رامچندر نارانڪ جو سر سگريو کي ڏيئي چيو نه هيءُ سر ٻانڌر وٽ
 سنڀالي وڌو مٿان اجاوو خراب نه ٿي وڃي. ٻوڙو جي آڳيا مڇي سگريو اهو
 سر ڪٽي وڃي سنڀالي رکيو. ٽڏهن سري رامچندر ڌڻي ٻل جي وڏائي ڪرڻ
 لڳو. ٽڏهن ڌڻي ٻل هٿ جوڙي ڇوڻ لڳو هي ٻوڙو! هيءُ سڀ ترهان جي
 ڪرڻا سان ٿي ٿيو آهي نه نه مون کي ڪهڙي طاقت آهي، مان پائي ٻانڌر
 سڀيءَ جو مدد ڪرڻي ٻڌ وارو ۽ اڳيان آهيان. هي اهوڏيا جا راجا! ترهان
 جو نزل جس ٻرگهت آهي جنهن جو پيد شاستر ويد ۽ شيش به ان جو پيار
 نٿو پائي سگهي. ائين چئي ٻوڙو ۽ جي چرنن ٿر مستڪ رکي ويهي رهيو.
 ڌڻي ٻل جو سڄو ٻرام ڏسي سري رامچندر ٻوسن ٿي چيو هي ڌڻي ٻل!

دين ديارو ٻار پوءِ ٻانڊون ڏانهن ديا درشتيءَ سان ٺهاري، ڀڳوان رام جي ٺهاري سان ڀڏ جي ٺڪاوت زخم سڀ دک دور ٿي ويا. پوءِ سڪن جي سمندر سري رامچندر سڀني کي چيو ته توهين پنهنجي پنهنجي اسٽان تي وڃي انهيءَ آگيا مڇي وڃ ٻانڊر سري رام جو سمون ڪندا هلڻ لڳا. ڪاڪ پيشندي چوڻ لڳو هي ڪرڙا پوتير انهيءَ چوڻديءَ ۽ ٻڌندي به پهر رام جا گذريا ٺڏهن داورشي نارد اتي آيو جتي سري رام ٻراچمان هئو، جنهن کي ڏسي پوتير جن آدر سان اٿي بيٺا ۽ پتا پوکي آدر ستڪار ڪري کائڻ اچڻ جو سبب پڇڻ لڳا، ناردمني پوتير جي سرور ڏانهن ٺهاري ڏاڍو خوش ٿيو جيئن چنڊر ما کي ڏسي چڪر پوسن ٿيندو آهي.

دڌي ٻل جو نارائڻ ۽ کي مارڻ

دبورشي نارد هٿ جوڙي چوڻ لڳو هي ڀڳوان رام! مان جنهن جي ڪري آيو آهيان سو ٻڌو. هي پوتير! مون کي برهما موڪليو آهي، جيتوڻيڪ توهان ڪو پاڻڌان ۽ انٿرپائي آهيو. هي ڀڳوان! توهان سدائين اٽال جا رڪيڪ آهيو تنهنڪري برهما جي وڃن موجب ڪرڻو. جيئن تاءِ صبح نه ٿئي تيستائين ٻانڊر سگرڀو جي پٽ دڌي ٻل کي گهرائي وٺو، انهيءَ جي هٿان ٿي نارائڻڪ جو موف ٺهندو. هي پوتير! دڌي ٻل نالي ٻانڊر توهانجو ڀڳت آهي ۽ توهان هن دشت کي اڃا تائين ڪڇ نه ڪيو آهي ۽ ڀڏ ڏسي ڊارنا دک پائين ٿا، ائين چئي نارد سر نروائي پوتير جو ڏيان هوندي به رڪي انٿر ڏيان ٿي وٺو، نارد جي وڃڻ کانپوءِ سري رامچندر هڊومان کي چوڻ لڳو هي هڊومان! تون جلدي اتي وڃ جتي سمند جي وچ ۾ ڌول گر پربت آهي اتي دڌي ٻل ٺهيا ڪري رهيو آهي ان وقت وڃي کيس پوسن ڪري جلد وٺي اچ، پون پتو آگيا مڇي پوسن ٿي پوٽام ڪري ٻڪدم اوڏانهن روانو ٿيو، ٻل جو ڌام پون پتو هڊومان ساڍان ٽن گهوڙن ۾ اٿي وڃي پهتو ان جي پون ۾ سروج جهڙو پرڪاش ڏسي ان جي پوسان ڀڳوان جو سمون ڪري انهيءَ رهيو، ڇا ڏسي ته دڌي ٻل اهڙو ڌيان ۾ مڱن آهي جو سرور جي سڌ ۾ ڪانهيس. تڏهن هڊومان ويچار ڪيو ته هن کي پوتير وقت ڪيئن وٺي هلاڻ. جيڪڏهن هن کي گهر سميت کڻي ٿو هلاڻ ته ڀڳت پوتير لاءِ پوتير اهڙي آگيا ڪانه ڏئي آهي. ڪجهه دير کان پوءِ ڀڳوان جي اڃا سان دڌي ٻل جو ڌيان ٿيو ۽ نيتو کلي پيا، ساهون هڊومان کي ايندڙ ڏسي کائڻ ڪش پيو، تڏهن هڊومان چوڻ لڳو هي مٿو! تون ٽن لوڪن جي

جڏهن ئي ٻهر رات گذري تڏهن نارائڻڪ سڃاڻ ٿيو ۽ من ۾ ڏاڍو لهجي ٿيو، هڪدم رت سڀالي ان ۾ ٿلها ۽ متارا گهوڙا ٻڏي هٿيار کڻي اٽڪ وارن سان گڏ چيڪي جيڪي جي آشا ڇڏي ڪرچندا هلڻ لڳا. راکشن جي سڃاڻا ٻولي ڪرڻ ٿي چاهي. هي گهوڙا! جهڙي طرح ٻوڙل ٻانڌر ان وقت ٻوڙ يا سو ڌيان ڏيئي ٻڏ. راکشن کي ڏسي ٻانڌر خوش ٿي ڦولجي ٻاراس جيڏا ٿي ٻيا ۽ اي ٻيا ٿي سڀيئي گڏ هڙو ڪري ٻوڙ يا، هو اٽڪ وٺ ٻاڙ ۽ ٻارتن جون ڇوڙيون اڪيڙي راکشن جي ٿولين مٿان اڇلائڻ لڳا. اهڙي طرح راکشن جون ٿولين جون ٿولين ماري ناس ڪري ڇڏيائون.

اندي خون جي پوڻا هون وهي،

سگهيا ڪنن مائي جهڙن مپ لهي.

سوان لاش ٿڙهندا ويا لهر ۾،

اڪت ٻرڻ ٻورا ٿيا ٻهر ۾.

مٿا مرد ڪيئي اندازو نه ڪو،

مروڙ جو دليرن ڪيو به بڪو،

هڻي هاءِ گهوڙا عجب هو ڪڙو،

وڃي چرخ ٻهتر ڇڙهي ڪرڪرو.

(سائل)

ٻانڌرن جي ال کي ڏسي ڌوڙي ڏنڻ لڳي، ايڏو ٽيڄ ڀلا ڪير ٿو سهي سگهي. سري رام جي ڄڻ ڄڻ ڪار ٻڌڻ ۾ پئي آئي، ٻانڌر دشمنن کان نه ٻيا ڊڄن. ٻانڌر ۽ رڄ هوشيار هوندي به راکشن کي ويجهو آيل ڏسي هڪ نه ڪارا راکشن ٻيو اونڌو اندوڪار ۾ دشمن ٻانڌرن تي ٻاڻ هلائڻ لڳا ٻر ٻانڌر ڪنهن کي ڏسي نٿي سگهيا ۽ جتي ڪٿي ٻڪارين ٻيا نه ڪوئي راکشن سامهون نٿو اچي لڙي، اهڙي طرح راکشن ٻانڌرن کي ماري ٻوڙي ٿي سمهاري ڇڏيو ۽ ڪيترا ٻانڌر ڀڄي وڃي سمنڊ جي ڪناري وٽ پهتا. سري رامچندر پنهنجي سڃاڻ کي وياڪل ڏسي ڏنڻ کڻي هڪ ٻاڻ ڇڏيو. ٻاڻ ڇڏڻ سان آڪاش ۾ سورج جهڙو ٻرڪاش ٿي پيو ۽ انڌڪار دور ٿي وڃي. هر رڄ ٻانڌر ڏسي ڏاڍو ڀرسن ٿيا ۽ پٿر وٺ کڻي دشمنن کي مارڻ لڳا. اهي هڪ سان هڪ ٿي ڳنڍجي پيا. تمام پاري ٻڌ لڳي، سري رامچندر جي ڪرپا سان ٻانڌرن نارائڻڪ جي سڃاڻ ڄاڻا پائتا. ڪروڙ راکشن ناس ڪري ڇڏيا. رات گذري صبح ٿيو، اهو سورج سمان روشن ڪندڙ ٻاڻ سري رامچندر جي ٽرڪش ۾ موٽي آيو. اوڏي مهل لڪشمڻ سري رامچندر وٽ آيو ۽ سڃاڻ سمجهت ٻوڙهه جي چوڻ ڪم ۾ ٻوڙام ڪيو.

لنڪا ۾ ڦٽو ڪيائينس اتي هو راوڻ جي سامهون وڃي ڪريو. تڏهن راوڻ هاءِ هاءِ ڪري ڊوڙيو ۽ نارائڻڪ کي هڙي سان لڳايو. نارائڻڪ کي ٻڌ ۾ نه ڏسي سڀيئي راکش گهٻرائجي قلعي جي اندر پڇي ويا. شام ٿيڻ وقت سڀيئي باندري سري رامچندر جي چوڻن ۾ سر نوائي اچي کڙا ٿي بيهي رهيا، سري رامچندر انهن کي دٻا درشتيءَ سان ڏسڻ لڳو، جنهن ڪري باندريون جا سڀ دڪ دور ٿي ويا ۽ نارا نر بيا ٿي پيا. تنهن کان پوءِ باندري ۽ ڇڙ پنهجي پنهجي اسٽان تي هليا ويا.

صبح ٿيندي نارائڻڪ جاڳيو ۽ راوڻ کي ڏسي ڏاڍو لڇي ٿيو ۽ جهٽ اڪيلو ٿي رت ٿي چڙهي ڊوڙيو ۽ آڪاش رستي ٻڌ ٻڌ ۾ آيو، باندري سڏيا اهر پند ڄاڻي نه سگهي. هر غالب ٿي ٻاڻن جي ورڪا ڪرڻ لڳو، هن مورڪ وڃر جي سامان هڪ سڙ ٻاڻ جتي سري رام هڻو اتي چڙو ٻا، ٻاڻ لڳنديئي اٽڪ ٻلوان باندري ڪومائجي ويا ۽ ڪيترا ڪانٽر ڏسنديئي پڇي ويا ۽ جهڪي وڃر ٻلوان باندري هڻا سي لڪاري آڪاش ۾ ڊوڙڻ لڳا ۽ ڳرلڻ ٿي ڪجهه به هڪ نه آين، تڏهن باندري ٻاڻ ۾ صلاح ڪري وڻ ۽ پٿر کڻي لنڪا ۾ ويا ۽ راوڻ جي مخالفت جي مٿان ڪنگريون ٿي ٻچ لڙڪائي واهي پٿر اڇلائڻ لڳا جڏهن لڳو ڪري اٽڪ راکش چورڻ ٿي ويا. راکشن کي مرندي ڏسي ٻڌ چورن مارڻون راکشڻيون گهر ڇڏي پڇڻ لڳيون، ۽ مڪر مان دڪ ٻريا وڃن چونديون راوڻ جي گهر ۾ گهڙي وارن، اٽڪ راکشن جا هڪ ٻيو ٽروڙي ڇڏيائون اهي به دڪي وڃن چوندا قلعي مان ٻاهر نڪري ان ۾ پڇڻ لڳا. انهن ڇهن باندريون لنڪا کي ٻيو جي ٻن وانگر ڏڪائي ڇڏيو. مڪانن جا دروازا پڇي ڇڏيائون ۽ دشمنن جي استرڻن کي وارن کان جهلي گهاٽا لڳا، لنڪا ۾ ڏاڍو شور مچي ويو. اها خبر ٻڌي نارائڻڪ ڪروڙ ۾ ڀرجي آڪاش مان رت سميت هيٺ لهي آيو ۽ پنهجي استرڻن جي اها حالت ڏسي ڪنور ٻاڻيءَ ۾ چوڻ لڳو اڙي مورڪو ٻڌ کي ڇڏي زالن سان وڙهڻ ۾ توهان کي لڄ ڪانه آئي؟ نارائڻڪ جا اهي وڃن ٻڌي باندريون هٿن ۾ پوتن جا پٿر کڻي ان جا رت گهوڙا سڀيئي ٺاس ڪري ڇڏيا ۽ هٿيار پڇي ساريءَ کي به ماري ڇڏيو، راوڻ جي ڏسنديئي نارائڻڪ جو اهو حال ڪري ڇڏيو ۽ ٻين راکشن کي ٻين کان جهلي ڦيرائي ڦيرائي کڻي زمين تي ڦٽو ڪيائون. جڏهن سڄو ٿيو تڏهن رڪهشمت جو جس ڳائيندا لچندا سري رام جي چوڻن ۾ سوس نوائي اچي بيهي رهيا. ڀڳوان رام جي دٻا درشتيءَ سان هنن جا سڀ دڪ دور ٿي ويا ۽ سري رام ۽ لڪشمڻ به ڏاڍا ٻڙسن ٿيا.

ڪندو ڏسي نارائڻڪ ڪروڙ ۾ پڙجي ٻرلي ڪال وانگر ٻهائڪ آواز ڪيو ۽
 'ڪش اسٽر شسٽر ڪٽي ٻوڙ يا ۽ هڪ ئي وار سان هٿيار هلائي سڀني باندڙن
 ي واکل ڪري ڇڏيو. انهيءَ وچ ۾ نارائڻڪ جي منڙيءَ ٻوڙي اچي
 لنگ ڪي پيرن کان جهليو ۽ ٻيا به اٽڪ ٻڙڻا چٻڙي پيس ٻڙهه النگ سڀني
 سان گڏ آڪاش ۾ وٺي اڏاڻو ۽ سروج جي وڃهر وڃي ٻاهر جهمڪي ڪرماش
 لڳ ڪري راکش چڙ لڳا ۽ هيٺ ڪري پيا، تڏهن انگڊ وري ٻڌ ٻڙ ۾
 آيو. اهو ڏسي ٻيو سڻاڻي پشاجن جي سڻا سميت اٿي آيو ۽ هڪ وڏو
 ارشول ڪئي انگڊ کي هير، اهو ڪنن ارشول ان جي چاليءَ ۾ وڃي لڳو
 ۽ هڪدم ٻوليءَ تي ڪري پيو. اهو ڏسي هومان ٻوڙيو ۽ اهو ارشول
 انگڊ جي چاليءَ مان ڇڪي ٻاهر ڪڍي سڻاڻيءَ کي هير، چاليءَ ۾ ارشول
 لڳنديئي سڻاڻيءَ جي سر جا هزار ٽڪر ٿي پيا. اهو سماچار ٻڌي رگهناڪ چوڻ
 لڳو هي لڪشهو! تون جلد وڃ. سري رامچندر جي آڳيا مڇي لڪشهو سر
 نرائي وڪرال ڏنڻ ٻاڻ ڪٽي شو جيءَ کي مٽائي هليو. جڏهن انگڊ هوش
 ۾ آيو تڏهن وري ٻڌ ڪوڙ لاءِ هليو. لڪشهو جي ڏنڻ جي ٽڪار ٻڌي
 باندڙ وري ٻڌ ۾ موٽي آيا. ڏنڻ جي ٽڪار ٻڌي نشاچو ٻوڙ ٿي پيا ۽ ڪڇ
 به ٻڌي ٿئي سگهيا. لڪشهو اٽڪ ٻاڻن جي ورکا ڪئي جهمڪري ڪيترن
 جا هٿ پير ۽ سر ڪاٽي ڇڏيا. هيڏانهن باندڙ ۽ وچ وڃي چاهين ٿا، هوڏانهن
 راکش پنهنجي چيٽ لٽ لاءِ وڙهن ٿا. هومان ۽ ٻيو انگڊ ٻنهي باندڙن
 راکشن سان گهور ٻڌ ڪئي تڏهن اچي واپ باندڙ وري اچي ٻڌ ڪوڙ لڳا
 ۽ اٽڪ راکشن کي جان ڪسان ماري ختم ڪري ڇڏيائون. اٽڪ راکشن
 کي مړندو ڏسي نارائڻڪ ڪروڙ ۾ پڙجي رت سميت آڪاش ۾ وڃي غائب
 ٿي ويا ۽ اسٽر شسٽون جي ورکا ورسائڻ لڳو، ڪن ۾ سڀني باندڙن کسي
 ۾ وڃي ڪري سري رام رت وڃي ويا ۽ بادلن وانگر ڪرچي ڪڙا وڃن چوڻ لڳو،
 هي راکشن جي ڪل جا دروهي ساوڏان وڃا! اڄ مان توکي ماري پاءُ جو
 بدل وٺندس. ائين چئي هڪ ارشول ڇڏيو، ان کي جاموٽس وچ ۾ ئي هٿ
 سان جهلي سري رامچندر جي چٽ مٽائي ان دشت جي چاليءَ ۾ هير،
 ارشول لڳنديئي نارائڻڪ ۾ وڃي ٿي ڪري پيو. جاموٽس من ۾ وڃي ڪوڙ
 لاءِ هي دشت منهنجي مارڻ سان ٿيو مري. نارائڻڪ جڏهن هوش ۾ آيو تڏه
 جاموٽس کي سامهون ڏسي ڪروڙ ۾ پڙجي ان کي مارڻ لاءِ اٿيو، جاموٽس
 هن کي ٻاڻ ڏانهن ايندو ڏسي اهڙي لاءِ زور سان مڪه هيٺائينس چيو اونڌو
 اٿي وڃي ٻوليءَ تي ڪري پيو، ٻڙهه جاموٽس هن کي پيرن کان جهلي ڪٽي

راوڻ گهرايو آهي. هو ڏرم ڪيتو دوص سان گڏ شور مچائيندو وڏو آواز ڪندو اچي رهيو آهي. هي ٻارو! هن سان گڏ اٽڪ گوان، آڪن جي ڳائيندا وڃائيندا اچي رهيا آهن، هوندشت چترنگي سڃا سان هاڻي گهوڙا دم ۽ پندل وٺي چارئي ڏسانون ڦرندو آيو آهي.

نارائڪ ۽ راوڻ سندوڊ

هيڏانهن نارائڪ لمکا ۾ پهچي راوڻ جي مهل ۾ ويو، پنهنجي پٽ کي آبل ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ اُٺي ان جو آدرستڪار ڪري ڪڍل پڇي آسٽ ڏيئي وهاريو. نارائڪ جي سڃا ڏسي مردڪ راوڻ عجب ۾ پهچي ويو ۽ سچو دڪ پڇي ويس. پوءِ جهڙيءَ طرح جانڪيءَ کسي ڪٽي آيو هر اهر سماچار شروع کان وٺي ٻڌايو. ڪنڪرڪ، ميگهناٽ ۽ اُهي راوڻ جي مرمع جو ٻڌائيندي وياڪل ٿيڻ لڳو، پنهنجي ٻيءَ کي دڪ ۾ ڀريل ڏسي نارائڪ ايمان وڃان چوڻ لڳو هي ڏيوشترو! توهين ڪنهن ان قسم جي چمٽا نه ڪرايو، مان صبح ٿيڻ شرط هيءَ پٿري باندرون کان خالي ڪري ڇڏيندس ۽ انهي ٿهرون پائون کي پڪڙي وٺي ايندس. پٽ چا اهي وڃن ٻڌي راوڻ پسن ٿي ڪٽي کلي لڳا پائينس. پوءِ مردڪ راوڻ پٽ کي ڇو ڇڳو ٿون هيئن وڃي آرام ڪر. ائين چئي پاڻ جو گهر راوڻ ايسرائن کي گهرائي ناچ ڪرائڻ لڳو.

نارائڪ ڀٽ ڀوم ۾

راف گذري وڃڻ کانپوءِ جڏهن صبح ٿيو ان وقت ٿرلوڪي ٺاڪ سري راجپندر جاڳيو، تڏهن باندو سڃا تيار ٿي وڃي لمکا کي گهري ڇڏيو، چئني پاسن کان باندون سان گهريال ڏسي نارائڪ کي ڏاڍو ڪروڙ ٿيو ۽ پنهنجي مهاڀلي سڃا وٺي ٻڌ جي ميدان ۾ آيو. چئني دروازن کان پاڻن جي ارساف وسائي باندو سڃا کي حيران ڪري ڇڏيو. راکش لمکا مان ائين پئي نڪتا جڏهن مڪڙن جو مٿو نڪرندو آهي. هومان باندون کي پڇندو ڏسي وڏي آواز سان گرڇڻ لڳو، ۽ چئني پاسي پنهنجو ڀڄ وڌائي سڃي راکشن کي پڇي وڃڻ کان روڪي ڇڏيو، پوءِ هڪ هڪ راکش کي پڪڙي ٻوڙيءَ تي ڪهڙائيندو ويو. ڪن کي پڪڙي تمار ٻري ڦٽو ڪري ڇڏيائين. هڪ پاسي هومان اهڙي طرح پئي وڙهيو ۽ پئي پاسي وٺي پٿران انگڊ هو، راکشن جي سڃا سمندر وانگر ۽ پئي ٻوڏا مندر اچل ٻرپت وانگر آهن جو سڃا روئي ساگر کي ڇڏي روئي رتن ڪيڊ لاءِ ولوڙين ٿا. اهو ڏسي سري راجپندر کلڻ لڳو. اهڙي طرح باندون جو وڏو براڪرم

پرسن ئي هلق لڳو ۽ جلد ئي اچي سمندو جي وچ ۾ ڏنبل گر نالي مدرهر
پر پٺ تي پهتو.

شري مهاديو چوڻ لڳو هي پاروئي! ڏڏي ٻل ٻاندر سگريو جو پٽ
رگهيات جو سمور ڪري من ۾ پرسن ئي اچي وهڻ لڳو، ان ڪري اڀريش
ڏيئي لاردمني اڀرم لوڪ هليو ويو. اتي نارائڪ جو پٽ رهي وڌيا حاصل
ڪري جتي ڪٿي لڙائي ڪرڻ لڳو، هيڏانهن وارو جو موڪليل دوست اتي
آيو جو لنگر جي سرانهن سوڀيا ڏسي وائڙو ٿي ويو ۽ واکاڻ ڪرڻ لڳو. دوست
نارائڪ جي سڀا ۾ اچي سر نرائي پرڻام ڪيو ۽ وارو جي ڏنل چلي ڏيئي
پرسن ئي سڀني جي خوشخبري پڇي، نارائڪ پنهنجي خوش خبري ٻڌائي
وارو جي ڪش پڇي، دوست لڊڪاپوريءَ جي سڄي حقيقت ڪري
ٻڌائي، نارائڪ سموري خبر ٻڌي هڪدم آڳيا ڏني ته ڇڏي قسمن جي
سڃاڻ، سڃاڻ، مان پتا جي دوست سان گڏ جنم ڀوميءَ ڏانهن ويندس. نارائڪ راجا
جي آڳيا مڇي انيڪ قسمن جا هٿيار هٿ ۾ کڻي. راکشن جي سڃاڻ هلق لاءِ
ٺاهڻ ٿي، نارائڪ جي وچ جو ٻڌي سندس استري بددومتيءَ پنهنجي من
۾ ويچار ڪيو ته سري رام سان ورون ڪرڻ ۾ هن جو ڀارو نه ٿيندو، تنهن
ڪري هينئر مان به سراميءَ سان گڏ وڃان. ائين چئي سهڻا سمندر وستر ۽
ڳوٺاڻ ٻائي پنهنجي پتيءَ جا چرن پڪڙي ويٺي ڪٿي هي ڀارو ناهي! مان
به سس سوري جي درشن ڪرڻ لاءِ توهان سان گڏ هلنديس. پنهنجي پٽيءَ
جا اهي وچن ٻڌي تمام نيڪ سمجهي ڇوڻ لڳو. هي سمندري! ڇڱو نئون
به ٺاهڻ ٿي.

اهڙي طرح سڄي سڃاڻ ٺاهڻ لاءِ نارائڪ پنهنجي سڃاڻ سميت ٻڌ
ڪندا اچي لڊڪا جي ويجهو پهتا. هي گهڻائي منجهو! جڏهن چالهين ڪرهن
جي مفاصلي تي سڃاڻ پهتي تڏهن جو ڪڇ ٿيو هوسر ٻڌو، هيڏانهن لڪشمي
پتي ڪرڻاڻو سري رامچندر ڪاري ٻالڻ وانگر راکش سڃاڻ کي ايندو ٿو،
جڏهن ٻارو سر وٺي آهي تنهن هوندي به نيتي پالڻ لاءِ مڃن ڪي گهرائي
ڇوڻ لڳو هي وار ٻاندرو! ڏکڻ پاسي نه ٺاهيو، تمام ٻالڻ گرجندا اچي
رهيا آهن.

سري مهاديو چوڻ لڳو هي پاروئي! سري رامچندر انترامي آهي پر هيءَ
ٻالڻ ڪرامت جو سوامي ڀڄڻ لڳو. سري رامچندر جا اهي وچن ٻڌي
ويستو. کلي چوڻ لڳو هي ٻارو! هيءَ ٻالڻ جو گوڙ نه آهي پر راکشن جي
راجا نارائڪ جو آهي. هي ڪسائن! هيءَ بهاولپور ۾ رهندو آهي، هن کي

ٿيا، هنن جو رخ ڏسي شڪر آچار ۾ من کي شانتي ڏيڻ لاءِ هنن کي ڪرومتر ڏاڻا، اهر ڪرومتر وٺي سڀ ڪڇ ٿياڳي ڪنن ٽپسيا ڪڍي ٽڏهن اهرما پوسن ٿي ور ڪورڻ لاءِ ڇڏيو، سڀني پنهنجي پنهنجي مرضيءَ موجب ور گهرڻا ٽڏهن نارائڪ ڇڏوڻ لڳو هي ڀڳوان! هڪ مون کي اهر وردان ڏار نه ٻڌ پر مون کي ڪوئي به نه ڄيڻي سگهي. اهي وڃن ٻڌي اهرما ويچار ڪري ڇوڻ لڳو هي نارائڪ! ”اٿين ٿي ٿيندو“ ڪنهن جي به هٿان ٽپندو مون نه ٿيندو. فقط سگريو جي پٽ سان ڪڏهن به وٺو نه، وڪڇ اهر ٽنهن جو ڪرپائي آهي جهڪڏهن ٽون ان سان ٻڌ ڪنڊن نه ٽڏهن ٽپندو مون ٿيندو مڏندو وڃن سٿيه آهي اٿين ڇڏي اهرما ڇوڻ لڳو مون اهر وردان فقط نارائڪ کي ڏنو آهي ۽ ٻيا ڏيئڻ جو ٽپسيا ڪري رهيا آهن انهن کي به اهرما ور ڪورڻ لاءِ ڇڏيو، اهرما جا وڃن ٻڌي ڏيئڻ پوسن ٿي ڇوڻ لڳا هي ڀڳوان! توهن انٿرپامي آهيو اسان کي اهر وردان ڏيو نه ديوتائن ۽ ڏيئڻ جي ٻڌ پر اسان جي وڃي ٿئي. ٽڏهن اهرما ويچار ڪري انهن کي ڇوڻ لڳو نه، توهن ٻانڊرن ۽ رڇن انهن ٻنهي ڏاڻين کي ڇڏي ٻن سڀني ٿي ڄيئڻ پائيندا، اٿين ڇڏي اهرما انٿر ڏيان ٿي وٺو. ٽڏهن ڪان وٺي شو جي ڪرپا سان نارائڪ جلدي آڪاش ۾ (بهاولپور) ننگر وسايو، اتي هڪ ئي اسٿان تي ٻاهر ڪروڙ سون ۽ مڙين سان چڙيل گهر بڻايا جنهن جي سويلي ڇڏي پاڻ کان ڇهه ڪڇ لڳي. ڀڳوان جي اڃا سان ان وقت ٽڏي ٻل نالي ٻانڊر (سگريو جو پٽ) اتي گهمڻ آيو ۽ بهاولپور ننگر ڏسي موهت ٿي اتي رهڻ لڳو. هي مٺي راج! هڪ ٺارو وس راکشن سان گڏ هڪ سال تائين پڙهندو رهيو، هڪ ڏينهن راکشن جي گروءَ ڪروڙ ڪري ڇڏيو نه ري موڙڪ! ٽون پنهنجي گرو پائيءَ جي مارڻ وارو ٿيندو، ٻيا ڪنهن اڻوڻ جي گروءَ جو سراپ ٻڌي ٽڏي ٻل موڪلائي ايمان سان انسان هلاڻ لڳو، رستي ۾ ان کي ديورشي نارد ملو. سگريو جي پٽ ان جا چرن ٻڪڙي پوڙا ڪيو، مٺي هن کي آشورواد ڏيئي ڀڄڻ لڳو هي ٽڏي ٻل هن وقت ڪهڙي ڪم سان ڪيڏانهن وڃي رهين. ٽڏهن ٽڏي ٻل نارائڪ جو سهورو حال ڪري ٻڌايو. راکشن جي وڌيڪ سهڻي ۽ ٻل جو ٻڌي نارد من ۾ ويچار ڪيو ۽ وار نوار ڀڳوان جو ڏيان ڪري ڇوڻ لڳو هي ٽڏي ٻل! جو مڏش سريو ڌاري ڀڳوان جي ڀڳتي نٿو ڪري ان جو چڪٽ ۾ جيئڻ اڃا به آهي. هي ڪهڙو! ٽون اهر ويچار ڪري ڀڳوان جو پڇن ڪر. مٺي نارد جا اهي وڃن ٻڌي ٽڏي ٻل کي گمان اٿن ٿير ٽڏهن وشيءَ جا چرن ڇهي آشورواد وٺي

ٻاڻي ٻجهڙ آهي.

راوڻ جو پٽر نارائڪ

لڏهن منڇري چوڻ لڳو ته هي راوڻ! ارغمان ڪي ساد هوندو ته جو پٽ
اشپ گهڙيءَ ۾ اٿن ٿيو هو جنهن ڪي ترهان گهر ڪسان ٻاهر ڪڍي ڇڏيو
هو جنهنجو نارائڪ آهي سو اڃا تائين جيئرو آهي ۽ هو شوق جي ڪرڻا
سان بهاولپور ۾ راج ڪري ٿو. منڇريءَ جا اهڙي وچن ٻڌي راوڻ ڏاڍو
خوش ٿيو ۽ دوم ڪيتر دوست ڪي گهراڻي ان ڪي 'پٽر' ڏاڻي سمجهائي
اوڏاڻن موڪليو.

نارائڪ جي اڻڻي ڪيئن ٿي، اهو بهاولپور ۾ ڪيئن وڌو اها ڪٿا
ٻوٽو ۽ سندر آهي. هي ڪرڻا من ڪي اسٽر ڪري ڪٿا ٻڌ. اهي سڀئي
دشت ٻاهر ڪروڙ لڳا ۾ هڪ ئي وقت جاوا هئا. اهو ٻڌي راوڻ ڏاڍو
خوش ٿيو ۽ هنن پنهنجي شڪر آڇاريو ڪي گهراڻو ۽ چوڻ ۾ سر ٺماڻي
اٿن مهرورس ٻجهڙ، لڏهن شڪر آڇاريو ۽ چوڻ لڳو ته اڄ سڀئي ٻالڪ مول
ڪشتر ۾ جاوا آهن. هي راوڻ! اڄ جيڪي به ٻالڪ پنهنجي ننگر ۾ جاوا
هي سڀئي ٻالڪ پنهنجي پٽا ڪي ناس ڪندڙ آهن. هي ڏاڍو شترو!
نهن جو منهن ٽسڻ ۽ گهر ۾ رکڻ ڪري ڏن وغيره سڀ ناس ٿي ويندا.
لڏهن راوڻ آڳيا ڏني ته سڀني ٻالڪن ڪي ڪٽي اچڻ، چوڻ اٿن جي رکڻ
ٿوري تمام وڏو نقصان پهچندو. راوڻ جي آڳيا ٻڌي ڪيترا راکش ننگر
وڌا ۽ وڃي چوڻ لڳا هي ننگر واسيرا ٻڌو، جيڪي اڄ ٻالڪ مول ڪشتر
جاوا آهن اٿن سڀني ڪل ناشڪن ڪي سمندر ۾ وجهي ڇڏيو. هڪ ٻار
ن ئي سڀني ٻالڪن ڪي هڪ ئي هنڌ ماکيءَ جي مکين وانگر جهنگل ۾
ڪري آيا، اهي سڀئي ٻالڪ جا مول وٺڻ جي پٺن سان چمچڙي ڪيو
مدا رهيا. ستن سالن اڳ ڪيو پيئندا دشت راکشن جا ٻالڪ وڏا ٿيا. پوءِ
هي گڏجي گنگا جي سنگمرمت آيا جتي شوق جو سمندر مدر هو، اتي اندر
، درشن ڪري ڏاڍا پرسن ٿيا. پنهنجي ڄمڻ جي خبر ڪانه ٿي پٺن، اهو
ار ڪري ڪرو شڪر آڇاريو وٽ آيا ۽ پوڙا ڪري اتي ويهي رهيا.
ن جي ڪروءِ پنهنجي شين ڪي سڃاڻي آشپرواڏ ٻڌي پنهنجو نالو ٻڌائي
ي ڪي سمجهايو، اهي هن ڪي ڪل جو ڪرو ڄاڻي ويٺي ڪري چوڻ
هي ڪرو وڃي! اسان جو ڄمڻ ٿيو سو ڪرڻا ڪري ٻڌايو، لڏهن
ر آڇاريو شروع کان وٺي سهررو حال ڪري ٻڌايو جو ٻڌي ڏاڍو لڳي

برڪمت ڪري ٻنهي ڀائرن کي ڪلهي تي چاڙهي راکشن کان هٽيار ڪسي
 انهن کي مارڻ لڳو. ڪن جون ٻانهون، ڪن جا انڪ چپ، ڪن جا ڪن
 چپ، ڪن جون سسيون ڪاٺ لڳو ۽ ڪن کي پڪڙي بگهه اڏي ۽ ۾ ڦٽو
 ڪري ٻچ سان چٽي پاسي گهرو ڪري ڇڏيو جيئن ڪوئي ٻچي نه وڃي.
 اهڙي طرح سڀني راکشن کي ماري ڇڏيائين. تڏهن اهي راوڻ ڇوڻ لڳو
 هي هٽيلا بانڊو! تون مون کي سڃاڻين ٿو، مان اهي راوڻ آهيان! جمبومال
 ۽ راوڻ جي بت کي ٽوڙي ماريو آهي نه! هي هڏومان! ٻڌ! مان ڪال نيم
 وانگر نه آهيان، چٽي هڏومان تي تلوار جو وار ڪيو. پسر هڏومان هن کان
 تلوار ڪسي اهي راوڻ کي هٽي سر ڌڙ کان ڌار ڪري ڇڏيو ۽ اهو سر ڪٽي
 اڏي ۽ ۾ وجهي بگهه سماپت ڪيو. تڏهن مڪرڊج ويٺي ڪئي، هڏومان
 ان کي ٻڌڻ کان مڪت ڪري سري رامچندر جي آڳيا سان پالال لوڪ جو
 راڄ ڏيئي رام ۽ لڪشمڻ کي ڪلهي تي چاڙهي هڪ ڪن ۾ اچي لڌڪا
 جي ٻڌ ڪيتر ۾ پهتو. رام ۽ لڪشمڻ سميت هڏومان کي ڏسي ساري سڏا
 ۾ خوشي چانهجي ويئي. سگريو، وپيشٿ، جاموٽس، انگد ۽ ٻيا ٻارو ۽ جي
 ڇڙن ۾ مستڪ رکي مليا. سري رامچندر ۽ لڪشمڻ منا وچن چٽي سڀني جو
 آڌر سٽڪار ڪيو.

شري مهاديو ڇوڻ لڳو هي ٻاروئي! ڇا سري رامچندر جن ۾ شڪتي نه
 هئي ڀاڻ کي اڇاڻڻ جي، اهي ڪهڙا نه مرد ۽ منڇ آهن جو شري رامچندر
 کي منڇ سمجهي کيس ٺهل ٿا ڇاڻن. اهي راوڻ جو موص هڏومان جي هٿان
 ٿيڻ هون، انهن ڪري پگڻن جي مهما وڌائي ڪندڙ ڀڳوان رام سچو ڪارو
 هڏومان جي هٿان ڪرايو.

اهڙي راوڻ جي مڙ جي ٻڌي راوڻ کي ڏاڍو ڏک ٿيو، منهن سڪي
 ويس ۽ نيترون مان جل وهڻ لڳس ۽ ڪچ ڳالهائي نه نه پئي سگهيو ۽ وارون
 وار سر پئي ڌرتياڻين. راوڻ جو اهو حال ڏسي مڏوڏري ۽ اچي هن کي هر
 طرح سمجهاريو پر هن مرد ڪال وس ٿي ڪجهه نه نه ٻڌو ۽ ڪروڙ ڪري
 اٿي ڪڙو ٿيو. اوڏي مهل هڪ ٻيو ٻارم گيانئي منڇري اٿي اچي نڪتو.
 راوڻ ان کي آڌر ڏيئي وهاريو، منڇري ۽ راوڻ کي ڌرم نيتي ۽ جي ڳالهه ٻڌائي
 سمجهاريو ڇا ڳالهه راوڻ کي پسند نه آئي. تنهن ڪري منڇري بدلائي ٻي
 ڳالهه ٻڌائڻ لڳو، هي ديو شترو راوڻ! گهٻرائين ڇو ٻيو، اڃان به انڪ جي
 بتن کان به وڌيڪ تنهنجو هڪ ٻارن بت باقي آهي. منڇري ۽ جي اها ڳالهه
 ٻڌي راوڻ ڇوڻ لڳو، هي منڇري! هن وقت منهنجي ڪل ۾ ڪهڙو ٻڌو

پر گهٽ پئسي ۾ ڪانه هئي. نيٺ ڪڇ وقت کان پوءِ هومان بٽ ڪي ٻچ
سان ٻڌي اندر هليو وارو ۽ سوکير روپ ڌاري ڏيويءَ جي منهن ۾ وٺو ته
ڇا ڏسي ته بکي ٿي رهيو آهي ۽ اٿي ڪنهن راکش هٿن ۾ هٿيار کڻيو ائين
آهن ۽ ڏيويءَ جي اڳيان انيڪ قسمن جا ميرا پڪران آڻي رکيا اٿن. اوڏي
مهل مالوٽ کڻي جي مالها کڻي آئي هومان ڇا ڪيو جو کڻي کان به هڪڙو
سوکير روپ ڌاري کڻي جي مالها ۾ واهي رهيو، اها مالها جنهن مهل ڏيويءَ
تي ڇاڙهيائون تڏهن هومان جدا ڇوڻ جهڙي ڏيوي ڌرتيءَ ۾ سمائجي
وئي ۽ هومان مها پيڪو روپ ڌاري مڪر ڦاڙي کڙو ٿي پئسي رهيو جنهن
جي سڀني ڏٺا ڪري ٿي سگهجي. سڀني راکشن ڏيويءَ جو اهو روپ
ڏسي آهي راول ۽ ٻين راکشن سمجهيو ته اڄ ڏيوي ساڪين بڻجڻ تي
دورن ڏار آهي جنهن ڪري پاڻ کي وڏيائي سمجهڻ لڳا. اهي راول ڏاڍو
خوش ٿيو ۽ ڏاڍي پور سان ڏيويءَ روپ ۾ هومان جي پوڄا ڪرڻ لڳو
۽ جو ڪڇ پورو آيو ٿي سو هومان جي واس ۾ وجهندا ٿي ويا ۽ اٿي
جهڙي نه هون ۽ پڪران جا ڀار لڳا پيا هئا تن مان هڪ به نه اچي سگهي
هومان کائي ڇڏيا. سڀني راجپوت هومان جي اها چالاڪي ڏسي لڪشمي
ڏانهن ٺهاري کڻي لڳو. ڏيوي ڏار کان پوءِ اهي راول جي آڻيا سان رام ۽
لڪشمي کي الڳ ڇاڙهن لاءِ ڏيويءَ جي اڳيان آڻي ٺهاريائون. مها دورو
راکش پوءِ کي مارڻ لاءِ هٿ ۾ تلوار کڻي تيار ٿي ائين آهن، وڏو حڪم
مارڻ جي ڏار آهي تڏهن اهي راول پئسي پائڻ کي ڇوڻ لڳو ته هيتر
توهن پئسي اٿت ڏار جو ڏانهن ڪري وٺو ڇو ته هن کان پوءِ توهان کي
ڏيويءَ تي الڳ ڇاڙهو وڃندو. اهي راول جا اهي وڃن پئسي سڀني رام
لڪشمي ڏانهن ٺهاري ۽ لڪشمي رام ڏانهن ٺهاري.

هومان جو آهي راول کي مارڻ

ڪاڪ پشدي ڇوڻ لڳو هي پڪراج کڙو ٺهاري جي لپلا گهڙي طرح
ڏٺا ڪڇي. جنهن وقت راکش رام ۽ لڪشمي کي مارڻ لاءِ تيار ٿيا ان
وقت هومان ڏيويءَ جي روپ ۾ ڇوڻ لڳو جو ٻڌي راکش ڏنگ لڳا ۽
پاڻ ۾ ڇوڻ لڳا ته اهي راول ڇوڻ ڪم نه ڪيو آهي، هي ڪوئي ويس ۾
ڏار ٺاهڻ جي سڀنيءَ کي کڻي آيو آهي انهيءَ ڪري ڏيوي اڄ ناراض ٿي
آهي هاڻي سڀني جو منهن ٺهندو. پوءِ وري پوءِ هومان پيڪو ڪرڻا ڪئي
جو ٻڌي سڀني راکش واکل ٿيڻ لڳا. تڏهن هومان پيڪو اصلي روپ

گروٽي هئي هوءَ پنهنجي پتيءَ کي چوڻ لڳي ته مڏس جو ماس آئي ڏي
 نه مان ان کي ڏئي ڀيت ڀريان ٿڌهن گهڻيءَ جو وڃن ٻڌي گهڻي پکي چوڻ
 لڳو ته اُهي راوڻ رام کي کڻي آيو آهي اهو وڃي ديريءَ کي ڀل ٿيڻو وڌا
 ٻاڙ اسان جا آهن جو اهو ماس ملندو، ڪنهن به طرح سان توکي ماس آئي
 ٿيڻدس. ائين چئي زال کي آلت ڏنائين. گهڻي پکيءَ جا اهي وڃن ٻڌي
 هڻومان پڳران رام جو سمون ڪندو هڪ کن به پائال به هليو ويو ۽ اچي ديريءَ
 جي مندر وٽ پهتو. اتي دروازي وٽ مڪرڻج ٺالي باندر دوار پال ٻيڙو هو
 جنهن هڻومان کي ايندو ڏسي ڏمڪائي ڪروڙ مان چوڻ لڳو، اڙي تون
 ڪير آهين؟ جو بنا اجازت جي هٿ هليو آيو آهين، تون منهنجو نرادر
 ڪري رهيو آهين. توکي خبر ڪانه اٿئي مان هڻومان جو پٽ آهيان ۽
 اُهي راوڻ جو شيوڪ آهيان. هڻومان هن جا اهي وڃن ٻڌي عجب به پڇي
 چوڻ لڳو اڙي مورو اڳيان؟ تون آهين ڪير جو منهنجو پٽ آهين، سڏائين،
 مان نه ڀال ارهه چاري آهيان. مون ڪڏهن سڀني به ڪنهن استريءَ سان
 سنگ نه ڪيو آهي پوءِ ڪنهن ٿو چارين ته مان هڻومان جو پٽ آهيان، مون کي
 ٻڌاء ته منهنجو جبر ڪيئن ٿيو؟ هڻومان جي اها ڳالهه ٻڌي مڪرڻج چوڻ
 لڳو هي ڪهڙي راج! جنهن وقت توهان لڌڪا جلائي سمنڊ جي ويجهو آيا ۽
 باهه جي گرماش ڪري جهڪو توهان جي بدن مان پسندو نڪتو هو اهو
 پسندو سمنڊ ۾ ڪوڻ ڪري هڪ مڇي ان کي ڳجهي ويئي ٿيڏهن منهنجو
 ان مڇي مان جنم ٿيو، اهڙي طرح مان توهان جو پٽ آهيان ۽ اُهي راوڻ
 جي آڳيا سان هن دروازي تي رهان ٿو. مڪرڻج جا اهي وڃن ٻڌي هڻومان
 چوڻ لڳو ته تنهنجا وڃن بلڪل سڃا آهن پر ٻڌاء ته سڀني اُهي راوڻ رام ۽
 لڪشمڻ کي آئي ڇا ڪوڻ چاهي ٿو ۽ اهو ڪهڙو استان آهي جتي هورهن
 ٿا، مان پنهنجي سراميءَ جو حال ٻڌڻ چاهيان ٿو. هڻومان جا اهي وڃن
 ٻڌي مڪرڻج چوڻ لڳو هي ڪهڻو شور! مون کي ڪڇ خبر نه آهي باقي اهو
 سو ٻڌو اٿم ته رام ۽ لڪشمڻ کي ديريءَ تي ڀل چڙهائڻ لاءِ اُهي راوڻ کڻي
 آيو آهي جهنگوري اتي ڏاڍا هڙن پکي، ٿي رهيا آهن، جو ڪڇ نه پنهنجي
 ڪنن سان ٻڌو اٿم سو سڀ توهان کي ٻڌايم. هاڻ جهڪڻ توهان اندر وڃڻ
 لاءِ چونڌو ته وڃڻ نه ٿيڻدس، جو ته سراميءَ جي آڳيا آهي ته ڪنهن کي نه
 اندر اچڻ نه ڏي. مڪرڻج جا اهي وڃن ٻڌي هڻومان هن کي ڏڪو ٿيڻي
 اندر وڃڻ لڳو، ٿڌهن مڪرڻج ڪروڙ ۾ ڀرجي هڻومان ڏڪي ڏڪ هڻي
 ڪڍيو، وري هڻومان هن کي ڏڪ هڻيو، اهڙي طرح هڪ ٻئي ۾ وڙهڻ لڳا.

ڪي ٻار سان ٻائال ۾ ڪٽي ويو سر ڏاڍو من ۾ خوش ٿيو ته اهي راوڻ واکشن جي دشمنن کي ڪٽي ويو. جڏهن سوڙج جهڙو ٻوڪاش بند ٿيو تڏهن سڀئي هوش ۾ آيا ۽ جاڳي پيا ۽ سري رام ۽ ڪشمڻ اهن کي ڪنن، سڀئي ڳولي ڳولي لڪجي ويا ۽ سري ڪٽي ۾ پتو ڪونه ٿيو. سگرو ۽ ٻيا ٻانڊر ڏک ۾ ويا ڪل ٿي چوڻ لڳا ته هاڻي ٻئي ٻڌائي ڳالھ وڌانا لڳائي ڇڏي، راکشن جي سڄي سڏا ناس ٿي چڪي آهي فقط هڪ ئي شترو راوڻ اچيو آهي اهو به سري رام ۽ ڪشمڻ جي ٻار لڳڻ کان سواءِ ڪين موندو. هي ٻائروا اسان جهڙو ٻائو ڪوئي نه آهي، جيڪڏهن اسين راوڻ کي نه ڪٽي جيتيون ٿڌهن به سڀني کي ڪهڙو جواب ڏينداسين. انهن چئي ويا ڪل ٿي پري ٿي ڪري پيا هنومان ۽ جاموٽ، سڀني کي ڏک ٿيو.

ڪاڪ پشندي چوڻ لڳو هي ڪرڙا انهيءَ رات ۾ ڪهڙو ڏک ۾ ڪيئن ڪي به ڪچ خبر نه پئجي. وري هنومان سڀني کي چوڻ لڳو مون کي هڪ عجب ٿو لڳي ته ڪوئي ٻيڙي واپس ڇڏي وڃي ۽ مون ان کي ٻوڙ ۾ ڏانهن ويندو ڏٺو هو، هن مون سان منڍ ڳالهائي اندر وڃڻ لاءِ چيو، مون هن کي واپس ڇڏي ڏنو، مون راکشن جي ماما جو ڪوٽ نه سهجهو. هنومان جا اهي وڃڻ واپس ڇڏي چوڻ لڳو ته اسان اسان سڀني سڄي ڏاڍا جي شڪتي راکشن مان وڃي اهي راوڻ کي اهي سو مٿان اهو ته راوڻ جي چوڻ ٿي منهنجو روپ ڏاري شري رام ۽ ڪشمڻ کي ٻائال ۾ ڪٽي ويو هجي، هاڻي جنهن کي بل هجي اتي وڃي اهي راوڻ کي چڙهي ٻڌي ٻائون کي ڪٽي اچي. تڏهن جاموٽ ۽ سگرو ٻار ۾ صلاح ڪري چوڻ لڳا، هي هنومان! بنا رڪنات جي اسان جي چڙهي کي ڏڪار آهي تڏهن ڪري جهڙي طرح ٽن سڀني جي خبر ۽ سڄي ٻولي ڪٽي آڻ هين اهڙي طرح ڪٽڻ جي ڪاڻ سري رام ۽ ڪشمڻ کي ڳولهي اچ.

هنومان جو رام ۽ ڪشمڻ کي ڳولڻ لاءِ وڃڻ

اهو ٻڌي هنومان چوڻ لڳو هي ٻائي! توهين چڻا نه ڪراڙ چڻن سڏا نه ڏکي ٿي مان چوڻ ٿو ته ٻڌي لوڪن مان ٻوڙ ڪري ڳولهي ڪٽي ابدس هاڻي سڀئي ٻائو سڄاڻ رهو. انهن چئي ڪرچا ڪري هليو لڳو، هلندي هلندي هڪ روڊ جي هيٺان لڪ ٻڌي لاءِ وڃي رهيو، انهي هڪ ٻوڙ ٻڪي (گند) ٻوڙجي زال ٻوڙجي کي هن طرح چئي رهيو هئو، ڳولهي

پتر جي ٻل ٻاٻس لکڪا ڏهن جي خبر ٻڌائي، ڏهن کان پوءِ سري رامچندر
 سينهون ٻڌ ٻڌي جهڙي طرح هلي آيو ۽ انگڊ جو سرواڻ ٻڌارو ٺڏهن
 آهي راوڻ ڇوڻ لڳو هي شيش لوڪ جا راجن! اون، اکهن، اليڪا ۽
 ساري سڃا ڇڏهن رڻ پور ٻر مارجي ويئي آهي ڏهن مون کي ياد ڪيو آهي،
 ڪنڪرڻ ۽ ميگهناٺ جنهن ماري ڇڏيا ڏهن رام ۽ لڪشمڻ کي اڃا منڍ
 سمجهيو ويندو آهي. ڏهن راوڻ ڇوڻ لڳو هي پڪيراج! هاڻي توکي پاڻ وٽ
 ڪهرايو اٿم ڏهن ڪري اهو اڃا ٻڌاءِ جنهن سان دشمن ناس ٿئي. ڏهن آهي
 راوڻ ڇوڻ لڳو بس، اڃا ڪهڙي وڏي ڳالهه آهي، مان ٻنهي ڀائرن کي
 وٺي وڃي ٿر ٻالال ٻر عطان جتي ڏيريءَ جي اڳيان هڻن جو پليدان ڏيئي
 جهٽ ٻنهي کي ٻورو ٿو ڪريان؟ جنهن وقت رام ۽ سروج جهڙو ٻرڪاش
 ڏسڻ اوڏي مهل پڪ ڄاڻج ٺه مان هڻن ٻنهي ڀائرن کي ڪڍي ٿو وڃان.
 ائين چئي سر نرائي پنهنجي ٻل جي واکاڻ ڪري پنهنجي اشت ڏي-و کي
 هردي ٻر رکي سري رامچندر جي سڃا ٻر آيو، اوڏي مهل رام انڌاري
 پيانڪ هڻي ڇو ڪير ڪنهن کي ڏسي نٿي سگهيو. جتي رام ۽ لڪشمڻ
 سمهل هرا ان جي ڇوڏاري هڻومان پنهنجي ٻچ وڌائي ڇو-طرف ائين ٺه
 وڙهيو هڻائين ڇو گوبا هڪ زار دست قلعو ٻڌي ڇڏيو هڻائين، هڻومان جي
 اهڙي ڇڏا ڏسي آهي راوڻ جي همت هارجي ويئي ۽ جيڪي من ٻر سوچيو
 هڻائين سو سڀ وڻوٺ سمجهو لڳو. نيٺ ٻو ڪوڙ وسيلو ٺه ڏسي ڪهڙي
 ويس ٻر وپيشٺ ڇو روپ ڌاري هڻومان کي اچي ڇوڻ لڳو هي ڪهي راج!
 مون کي رستو ڏار ٺه مان اندر وڃان، مان پوءِ کان آگيا وٺي سنڌيا ٻاسنا
 ڪرڻ وڃو-هوس. ڏي-ئي وڃڻ ڪري مٿان سري رامچندر ڪاوڙ ڪري
 انهيءَ ڪري جلدي اندر ويندس. هڻومان هن جا وڃڻ سمجهيا،
 پاوي وڏي ٻلوان آهي، هي ڀائي! ڪهڙيءَ جي چال ڄاڻي نٿي سگهجي،
 هڻوڻ هار اصل ائين هڻي جنهن ڪري هڻومان کيس وپيشٺ سمجهي اندر
 وڃڻ ڏٺو. آهي راوڻ ڇڏهن اندر ويو ڏهن ڇا ڏسي ٺه سري رامچندر
 لڪشمڻ سمجهي سمجهيا ٻيا آهن، شيام سرور سري رام جنو ڏسي آهي راوڻ
 من ٺي من ٻر کيس نمسڪار ڪري سوچڻ لڳو ٺه هاڻ راوڻ ڇو ڪار،
 ڪريان، ڏهن پنهنجي مايا مان پيدا ٿيل موهني منتر پڙهڻ لڳو جنهن جي
 اثر ڪري سڄي ٻانڌر رڇ ٺي هوش ٺي ويا. ڏهن هو رام ۽ لڪشمڻ کي
 ڪڍي غالب ٺي وڃو. ان وقت آڪاش ٻر سروج جهڙو ٻرڪاش ٿيل ڏسي
 راوڻ پنهنجي من ٻر سمجهيو ٺه آهي راوڻ ايشٽڪ سڄو آهي ۽ ٻنهي ڀائرن

پهچائي وري موٽي آيو. ان وقت راوڻ جو وار ٻاڳي واس ۽ من ۾ ڏاڍو
 ڏکي ٿي سلوچنا مستڪ کي ٻاڳي ۾ ڇاڙهي ٻاڻ ۾ ان ۾ ڇڙهي واپسي ،
 شري رامچندر جي ڪرپا سان ان جي من ۾ ٻارم وڌڻ لڳو ۽ هردي ۾ شيام
 دورلي رکي رام رام چيڀندي مها پو پتر ٺڌي ۽ جي ڪنڀي ٿي ٻهتي ٻـوءِ
 پنهنجي پٽيءَ جو سر هنج ۾ ڪڍي اڪني سسڪار ڪرڻ جو ٻرڻ ڪرڻ
 لڳي. اها خبر ٻڌي راوڻ مڏوڏريءَ سميت اٿي آيو. آڳيا وٺي شيوڪ
 ٻوڙي وڃي چنڊن اکر ۽ سڳنڌون کڻي آيا جن ٻاڳي مضبوط چڪيا ٻڌائي
 چن سرڳ لوڪ جي ڏاڪڻ ٺاهي هٿائون، ٻوءِ سلوچنا سيمي کي ٻارڻم ڪري
 ڏارج ڌاري مستڪ ۽ ٻانهن ٿڙ سان ملائي هنج ۾ ڪڍي آسڻ لڳائي چڪيا
 ٿي ويهي رهـي، بس اڪنيءَ لڳائڻ جي ڊار هئي ٻاهر لڳڻ شرط وڌندي
 آڪاش تائين ٻهتي انهيءَ اڪنيءَ مان هڪ قسم جو ٽيڇ پوکاش نڪتو جو
 آسمان ۾ غالب ٿي ويو، اهڙي طرح سلوچنا سرڳ ڏار هلي ويئي .

راوڻ ۽ آهي راوڻ سدواڊ

راوڻ جيئن ٿي پٽ جي مرڻ جو ٻڌو تيئن ٿي مورچست ٿي ٻوڙيءَ ٿي
 ڪري ٻوڙ ۽ مڏوڏري ۾ روئي ڇائي پٽي ورتل ڪرڻ لڳي. جڏهن راوڻ
 هوش ۾ آيو تڏهن وڃار ڪرڻ لڳو ته هاڻ منهنجي ڪل ڇا وڏا ٻوڏا
 سڀ ٻڌ ڪيتر ۾ مارجي ويا هاڻ ڇا ڪرڻ گهرجي، اهو وڃار ڪندي ڪندي
 سڄي رات گذري ويئي. صبح جو سوڀر اٿي سڌان ڪري سڌا وٺندا
 ڪئي ۽ ويه هٿ جوڙي شو ڀڳوان جو ڌيان ڪري چوڻ لڳو، هي نروڪي
 لاکا ٽرهين منهنجي رکيا ڪرڻا اهڙي طرح ٻوڏا ٻاڏ ڪان واندو ٿي
 راوڻ آڪرشت مبتو ۾ چپ ڪيو جنهن ڪري آهي راوڻ جو من ڏکي وار
 ۽ هر پنهنجي من ۾ چوڻ لڳو ته راوڻ ڇو وياڪل آهي، جنهن ٽنهي لوڪن
 کي وس ۾ ڪري ڇڏيو آهي. جنهن کي ڇيٽڻ لاءِ سندسار ۾ ڪوئي سوروڀر
 ڪينهي. جنهن من وچن ڪرم سان ٻئي ڪنهن جي ڀڳتي نه ڪئي آهي
 سو هن اڄ ڪامدا ڏريءَ جو ڌيان ڪيو آهي، ائين چئي آهي راوڻ جلدي
 اٿي آيو جتي شر جي مندر ۾ راوڻ ويٺو هئو، ٻئي چٽا اوڏي مهل هڪٻئي
 کي غريب خرشيءَ سان گڏيا ۽ کيس وٺي آڻي پنهنجي آسڻ ٿي وهاريائينس
 تڏهن آهي راوڻ خبر چار ٻڌڻ لڳو، تڏهن راوڻ پهرين اها ڪٿا ڪئي جو
 سندس ٻڌڻ شور ٻڌڻا انيتي ڪئي هئي وري ڪر دوش ۾ جي جيئن خبر ٻڌي
 هٿائين ۽ مارڻ جي ۾ سموري ڪٿا ڪري ٻڌائي، وري سڀيتا هرڻ ۽ پٿرن

ڇوڻ لڳو هي ٻرڙا بنا ٻران جي ٻانهن قلم کڻي ڪيئن لکي سگهي ٿي، جڏهن هيءُ مڪر کلي ڏيکاري ٿڏهن اها ڳالهه سڄي آهي نه نه اجائي راکشن جي ڪوڙي مايا آهي. ٿڏهن سري رامچندر ڇوڻ لڳو هي وانراج! اها اندواي ڪرڻ ليڪ نه آهي هيءُ سر هيٺ ضرور کليدو. ٿڏهن سلوچنا مستڪ کي ڇوڻ لڳي هي ناس! هاڻي جلد کلي ڏيکارو نه نه ڇيڪي توهان هٿ سان لکيو آهي انهيءَ کي سچ نه سمجهندا، ان مستڪ هڪ کن ڏاڍو ڪٽي ۽ ڇپ رهيو ۽ کليو نه. ٿڏهن سلوچنا ويٺي ڪري ڇوڻ لڳي هي سروي جيڪڏهن مان من، وچن ۽ ڪرم سان پنهنجي پتيءَ کي ڏارو ڪري مڃان ٿي ۽ سڀني ۾ به ڪنهن ٻرڻ جو ڌيان نه ڪيو آهي نه هي سروي! مون کي سري رام جي اڳيان ڇوڻا لڳي ڪراي، تنهن ڪري هي سروي سري رامچندر جي سڀا ۾ کلي ڏيکارو نه هن وقت سڀني جي شڪا دور ٿي وڃي. هي ٻارڻ ناس! جيڪڏهن مان هن ڪٽيءَ کي ڄاڻان ها ته پنهنجي پيءُ کي سهائتا لاءِ گهرائي وٺان ها؟ استريءَ جا اهي وچن ٻڌي مستڪ کلي ڇوڻ لڳو نه. ڇا! ڪڏهن ناڪراج به ڀڳوان کي جيتي سگهي ٿو، وچ جي سمان لڳندڙ شبد ٻڌي ٿيو سگهجي انهن ڇٽي ڇٽي ڇپ ٿي وارو اهو حال ٿسي سگرار ۽ ٻين سڀني ٻانڊرن کي ڏاڍو عجب لڳو ۽ پورو استريءَ جي ساراهه ڪرڻ لڳا ۽ سري رامچندر جي چوڻن ۾ سر نوائي ڀڄڻ لڳا هي ٻرڙا هن مغل سر ڇوڻ لکيو؟ سر ٻڌارو؟ ٿڏهن ڀڳوان ڇوڻ لڳو هي ڳوٺي راج! سگرار ۽ هي لڪشمن! سر جي کلڻ جو ڪارڻ ٻڌو، جا استري من ڪرم وچن سان پتيءَ جي شيوا ڪري ٿي ان ئي ڏيوتا ۽ مني ٻارن رهن ٿا، هيءُ ناڪراج جي ڪنيا ستيوڻي آهي ان جي ست ڪري ڏيون جي شترو ميگهناٿ جي مستڪ کلي ڏنو. شري رامچندر جا اهي وچن ٻڌي ٻانڊر سچ سمجهڻ لڳا.

مهاديو ڇوڻ لڳو هي ٻاروئي! ٻرڙو جي مايا ڪهڙي آهي جو وڳو ڀڳتن جي وڏائي ڪري ٿو جڏهن جي ڏيا درشتيءَ سان سنسار انهن ۽ ناس ٿئي ٿو ان جي لاءِ عجب جي ڪهڙي ڳالهه آهي. سلوچنا پتيءَ جو سر وٺي ويٺي ڪري ڀڳوان کي ڇوڻ لڳي هي ڪوشل راج! اڄوڪو ڏينهن منهنجي ڪري ٻڌ بد رک، ٻوءِ وري سلوچنا ويٺي جي چوڻن ۾ سر نوائي ڇوڻ لڳي هي راوڻ جا ڀائي! توهان منهنجي پتا جي سمان آهيو هن ڪل جي لاج ۽ وڏائي توهان جي هٿ ۾ آهي. مون اڳيان وس توهان کي ٻرو ٿي سمجهيو ليڪن ڳيان ٿيڻ ڪري توهان کي گھروان ڏنم. سلوچنا جا اهي وچن آئي ۽ هنن کي ٻانڊر سڏيا جي ٻاهران

مٺيءَ واريءَ ۾ چورڻ لڳي هي ڀڳوان! مون پنهنجي پٽيءَ جي مرنهه جو ٻڌي
 ۽ ان جي ٻانهن مون کي توهان جي موما لکي سمجهايو. هي وڳوڻش مٺيءَ
 مهاراج سري رام، مان ڪڇ توهان کان گهرڻ آئي آهيان. هي پوڙيءَ جو
 ٻار لاهڻ وارا! هي ڪرڻا جا ساگر! هي دکن کي دور ڪرڻ وارا! دالارا
 وڳوڻش ۾ سرشت رام! توهان جي جڻ هجي. هي پوڙو! مان توهان جي
 شرڻ آئي آهيان. هي سکن جا ڏمار! مون کي پنهنجي پٽيءَ جو مستڪ ڏيو
 مان ان سان گڏ ٻالڪي وڃي اگني سدسڪار ڪندس. سلوچنا جا اهڙا ٻار
 پيال وڃن ٻڌي سري رامچندر جي اکين مان چل ڌارا وهڻ لڳي. سرامي
 رامچندر ٻنهي جو هٿڪاري ۽ ٻيا ڪنهن ڪارڻ جي دٻالو آهي. نلسيداس
 چوي ٿو هي مورڪ! ٽن ڇل ڪهٽ کي ڇڏي ان جو پڇن ڪر. سري
 رامچندر چورڻ لڳو هي ڏاڍي! جيڪڏهن پنهنجي اڃا هجي تہ مان اڄ پنهنجي
 پٽيءَ کي جهياري ۽ سڙ ڪانن نائين لدکا جو راج ڏيان ٽن شوڪ من مان
 ڪڍي پوسن ٿيءَ ۽ پنهنجي گهر موٽي وڃ. پوڙو جا اهي وڃن ٻڌي ٻانڌن
 کي من ۾ ڏاڍو پڙ ٿيو، پر پوڙو جو رخ ڏسي ڪڇ ڇڏي ٿئي سگهيا ۽ من
 ۾ ويچار ڪرڻ لڳا تہ ڏسرن وڌانا ڇا ٿي ڪري. جيڪڏهن شري رامچندر
 هن کي جهيرو ڪندو تہ ڏاڍا ٿان جو دک ڏور تہ ٿيندو ۽ ويڻيش وڃي لدکا
 جو راج ڪهڙيءَ طرح ڪندو، ٿڏهن ويڙيءَ کي باد ڪري ميگهناٺ ڏنڻ
 کڻي ڏوڙندو ۽ لدکا جو راج هٿ ڪندو. سري رامچندر ڇا اهي وڃن
 ٻڌي سلوچنا ويٺي ڪري چورڻ لڳي هي ڀڳوان! توهين سڀ ڪڇ ڏيڻ ۾
 سمورڪ آهيرو ۽ وڏا دٻالو آهيرو، مون تہ من ۾ ويچار ڪري ڏنو آهي تہ اهڙي
 جهيڙ کان مرڻ پلو آهي. توهان پنهنجي ٻانهن جي اصل سان جهيڙي لوڪن
 کي وس ۾ ڪري ڇڏار آهي ۽ منهنجي پٽيءَ ڇوڙن ڀرڻ جي سکن کي
 پوڙي ٻڌ رويي ٿيرت ۾ لڪشمڻ کي سڃاڻي پراڻ رويي اتم دان ۾ ٽپي
 ڇڏار، هاڻ اهو مناسب تہ آهي جو مان پنهنجي پٽيءَ کي وري مرنائي وٺان
 ڇاڪاڻ سڀ کان وڌيڪ لاپ تہ توهان جي درشن ۾ ئي آهي پنهنجي
 مان تہ سڄو ساڌن ڪري مرنديس ۽ توهان سان اهڙيءَ طرح ملنديس جهڙي
 طرح اوکيجن توهان سان ملن ٿا. پوءِ سري رامچندر سگرار کي سڏائي
 ميگهناٺ جو سر گهرائي سلوچنا کي ڏنو، سلوچنا پنهنجي پٽيءَ جو مستڪ
 وٺي ڀرسن ٿي، پر مستڪ کي ڏسي پٽيءَ جي وچوڙي جو دک ٿيڻ لڳس
 ۽ اکين ۾ آنسوڻ آڻي چورڻ لڳي هي منهنجي ٻرائڻ جا ٻيارا! ائين چئي مک
 تي لڳل مٽي اڳهڻ لڳي. اهو ڏسي سگرار کي عجب لڳو ۽ هٿ جوڙي

مان فائدو ڪهڙو؟ مون کي راج موٽي ملڻ سان به ڪوئي مطلب نه آهي ڇاڪاڻ ته بنا پٽيءَ جي سڀ ڪچ نرڪ جي سمان آهي. ائين چئي سلوچنا جهٽائي مٽوڊريءَ وٽ وئي ۽ سڄي حقيقت ٻڌائي. پير پڪڙي روئڻ لڳي ۽ پنهنجي پٽيءَ جي ٻانهن جي باري ۾ لکيل سري رام ۽ لڪشمڻ جي مهمي ٻڌائي ۽ راولڻ جو ڪچ ڇهر هو سا به سموري ڳالهه ڪري ٻڌائي.

سلوچنا جي اها ڳالهه ٻڌي مٽوڊري پٽ جي وڇوڙي ۾ هاءِ هاءِ ڪري روئڻ پٽڻ لڳي. نيٺ من کي ٽارڻ ٿيڻي پنهنجي نهنن سلوچنا کي اپڊيش ٿيڻي ڇوڻ لڳي، هي پٽري! مون کي ناردمي ۽ جيڪي به ڳالهون ڇهن ٿي هيون سي سڀئي سڄيون ٿيون آهن، مون آزمائو آهي هڪ به ڪوڙي نه ٿي آهي. نهن ڪري تون سر وٺڻ لاءِ سري رامچندر وٽ وڃ. اتي وڃڻ ۾ توکي ڪنهن به قسم جو ڊپ نه آهي ڇو ته پنهنجي پٽيءَ جي هٿ جو لکيل سري رام ۽ لڪشمڻ جو پراڻ توکي معلوم آهي نهن ڪري توکي هن وقت لڄ ڪرڻ جو ڪوبه ضرور نه آهي ڇاڪاڻ ته وقت ۾ ڪڍڻ دوش نه ڏيکيا آهن، تنهنڪن سواءِ اتي پنهنجو سهرو ويهڻ آهي ۽ انگڊ منهنجي پٽ جي سمان آهي، جامونٽ سگرار ۽ ٻيا جيڪي به مٽري آهن سي سڀ سري رامچندر جا پورڻ پگت آهن باقي جيڪو هندو مان آهي سو ته رهڻيڪاري شو جو سروپ آهي ۽ سنسار جي دڪ مٺائڻ وارو پگوان ڄاڻ، پگوان رام به سدائين نياپ نيتي مرادا پيشو آهي. هاڻ ٻڌاءِ اتي وڃڻ ۾ توکي ڪهڙو دڪ آهي مون توکي رشيءَ جا چيل وچن ٻڌايا آهن هاڻ وڃ دير نه ڪر.

سلوچنا جو سري رامچندر کان پٽيءَ جو سر وٺڻ لاءِ وڃڻ

پنهنجي سس جا اهي وچن ٻڌي سلوچنا سس کي سر نوائي سري رام ۽ لڪشمڻ ڏانهن هلاڻ لڳي. ويجهو اچي ڇا ٿي ته وچن ۽ ٻانڊن جي سڏا سمندر ۽ سسڻ پربت کي گهرو ڪري ويٺي آهي، سڏا ۾ ساوا ٻيلا ڪارا ۽ پورا ٻانڊر آهن. سلوچنا سڏا ۾ گهڙندي شرمائڻ لڳي، جيئن ته ڪا نئين استري پئي گهر ۾ آئي هجي. ٻانڊن کي ٿاس ڪرڻ وارو سري رامچندر سڏا جي وچ ۾ سو پيا ٿيڻي رهيو آهي، ان کي ٿسي سلوچنا پنهنجا ٽيٽو سڦل ڪيا ۽ پرتويءَ تي مستڪ رکي پراڻ ڪري رهي آهي. اوڏي مهل ويهڻ ڇوڻ لڳر هي ٻڌو! هيءَ راولڻ جي نهن آهي ۽ ميگهڊاڪ جي سسڻ ۽ پتروڪ استري آهي، توهان سان وروڻ رکڻ جي ڪرامت سان هن جي هيءَ حالت ٿي آهي. سلوچنا ٿڌي پير سان پراڻ ڪري هٿ جوڙي

۾ چوڻ لڳي هي راجن! توهان جي هوندي منهنجي ه-يءَ حالت ئي آهي جو سڪن کي ڇڏي اڄ دڪن ۾ پئي آهيان. هيءَ ٻانهن ٻار سان ڪٿي رهي سان ڀريل آڪاس مارڪ مان منهنجي اڱڻ ۾ اچي پئي آهي. هيءَ ٻانهن ڏسي من ۾ تمام ڏاڍيس ۽ پنهنجي شڪ مٿان لاءِ هن جي هٿ ۾ مس قلم ۽ ڪاغذ ڏنل جڏهن سان هن راءِ ۽ لڪشمي جي مهما لکي آهي ۽ ڪرڻ جي ساري ڪٿا لکي آهي انهن جي ڪٿن جي ڪٿا پڙهي مان ٺڳجي ويس. هاڻ جڏهن مان ان جو سر هٿ ڪريان ٿڏهن مان نه پنهنجو اڱي سدسڪار پئيءَ سان گڏ ڪندس هن جو ٽڙو ڀر ۾ آهي ٻانهن مون وٽ آهي ۽ سر اٿي و-و جتي سري رامچندر آهي. هي واکش راج! هاڻي اهاڻي ڪوشش ڪريو جو مون کي سر ملي وڃي، تڏهين ٻوان آهيو ڪرڻا ڪري مون کي منهنجي سراهيءَ جو سر گهرائي ڏيو. سلوچنا جا اهي وڃر جي سمان وڃن ٻڌي راءِ جيئڻ جي آشا ڇڏي ڏني. ٿڏهن هو ڌوڃ ڌاري چوڻ لڳو ته سمسار ۾ مورنڪان سواءِ ٻيو ڪهڙو وڌو آهي. راءِ، لڪشمي، سگريو، نل، نيل، هندومان، وپيشٿ انهن سڀني کي ماري مان جلدي سر ڪٽي ايندس. اڃان تائين مون کي ڪنڪرڻ ۽ دٻوٿان جي دشمن ميگهناٿ جو ڀروسو هئو انهيءَ ڪري مون اڄ تائين انهن سان بند ڪانه ڪئي، انهن سڀني جو اڄ مون جاچي ڇڏيو آهي ته منس ۽ بانڊرن جي مارڻ سان اسان جا وڃر مري ويا اها ڳالهه ٻڌندي مرنڪي لڄ ئي اچي، ڇا انهن جا وڃر ڪهڙيءَ ڳٽپ ۾ آهن. هي پٿري! تون شرڪ نه ڪر، -مون کي انهن جي ٻاڙو نه سمجهه. هاڻي پنهنجي پيڪر ٻڌ کي ڏس، ٿڏهن جي پٿيءَ جو سر بنا ڪڍڻ وڃار جي ڪٽي ايندس ان ۾ ڏار نه ڪندس. هر ڪڍڻ جهڙو کي ٻوڙ ۾ جبر جي ڪرڻ جو ڦل ڀرڻو آهي نه نه بانڊرن ۽ واکشن جو ڪهڙو ميلاب آهي. جيڪي سمير ٻرڻ کي اڪيڙو وارا ۽ هٿ ٿي پڙهي ڪٽڻ وارا واکشن هئا انهن کي مڇرن وانگر بانڊرن کائي ڇڏيو، اها نيج ڪال جي مورڪٿائي آهي. راءِ جا اهي وڃن ٻڌي سلوچنا ڪروڙ ۾ پڙجي چوڻ لڳي، هي لڪشمي! منس ۽ بانڊرن جو ٻڌو وڌو اڄ ڏسي نه توهين ان کي معمولي سمجهي رهيا آهيو. ڇا! سمڊ کي ٻار ڪري جڏهن بانڊر سڄي لڌڪا جلائي ڇڏي ان کي نه تون ننڍو سمجهي ويندو آهين. ڇا ڪنڪرڻ اٿڪاڻ، مهوڙ ۽ ٻين ڀائرن سميت منهنجي پٿيءَ کي ٻڌ ۾ جن ماري ڇڏيو انهن کي توهين جيتوڻي چاهيو ٿا. آها! مها مورڪ نه ائين نه ڪري، جيڪڏهن مان توهان کي جراب ئي ڏيان ته پاپ ٿر لڳي. هاڻي سڀ ڪچ وڃائي اڪڻ ڪرڻ

ڏٺي ٿو ان جي ٿي هٿان ميڪهناٽ مري سگهي ٿو. ٽڏهن من ۾ ٻڪر وڃاڙو ڪري ڇوڙ لڳي نه جيڪڏهن مان پٿور ٿا استري آهيان نه هيءَ ٻانهن لڳي ڏيکاري ٽڏهن منهنجي من جي شڪا منڊي. اهو ٻڌي ٻانهن پنهنجو هٿ ٻساري ڪجهه لکڻ ڏي اشارو ڪرڻ لڳي، ٽڏهن هڪ سڪي ٻوڙي وڃي مس قام ۽ ڪاغذ کڻي ان ٻانهن جي اڳيان رکيائين ٽڏهن اهو هٿ ڦير هٿ ۾ کڻي پئي ٿي لڪهه ۾ جي ڪير ٿي لکڻ لڳو نه جو نٿو، استري ۽ پوڄن سو ڪروڙ ورهه نه ٿيا ۽ ڪري ٽڏهن ان جي همرا ٿوري آهي، هو اڪند الڪه انساني ۽ انٿراپي آهي. هو الهن ڪندڙ، ٻالن ڪندڙ ۽ ناس ڪندڙ آهي. اهڙي ٿرڪڻ روپ ٿو ڏري اوهان وشنو، هٿس ڌارڻ ڪري ٿو جو ڪال جو نه ڪال آهي، ان جي شيش شاوڏا ۽ شڪر نه واکاڻا ڪندڙ آهي، جنهن ڏاڍائين ۽ پڪتن جو هٿڪاري لڳا ڪري سرار ڌارڻ آهي جنهنجو نام پڻ ساڳو جي ٻل آهي، ڪمل روپي هرو وشنو جو گهر آهي، جو گيان ٻڌ وڃاڙو کان سرشت آهي، جنهن جي ڪٿن جي ڪٿا ڪروڙين ڪلن ٿا ٿين ورن ڪري نه شاستر نه ان جو ڪٿن ڪٿي نه سگهيا آهن، ان جا ڪٿا هي لامسي ڄڻ ٻانهن بنا ساهه جي رڳو هٿ سان لکي ڪيئن ورن ڪري سگهي ٿي. منهنجو سر نه رگهناٽ جي درشن ڪرڻ لاءِ وار آهي ۽ رڳو ٽڏهن جي وشواس جي لاءِ هيءَ ٻانهن هتي مرڪلي انس. اهڙي طرح هن ٻانهن هٿ سان سڄي ڳالهه لکي آهي. پنهنجي پٽيءَ جي هٿ جا لکيل اڪر پڙهي سلوچنا تمام وڌيڪ ٿي وڌاڻ ڪرڻ لڳي ۽ ڏک وڌي نٿو ۾ ٻڌي وئي ۽ غم وڌي اڪي ۾ ڄاڻ لڳي، اتي ويٺل ڏاڍين مان هڪ سڀاڻي ڏاڍي سمجهائي کيس چيو هي پٿور ٿا! غم نه ڪر، تون نه ٻڌيمان آهين ٽڏهن ڪري ائين ڪرڻ ٿو ڪي ٿيڪ نه آهي. اهو ٻڌي سلوچنا چوڻ لڳي هي سڪي! تون سچ ٿي چوڻ، وڌاڻا جو هيءَ سامان ٿو آهي سو هاڻ مون لاءِ سڀ اجاڙ آهي. ائين چئي اندر مڃل ۾ ويئي، اتي مڃين ۽ ڏن جا ڏيار ٿي هن جي من ۾ لڳي نه ٿيڻ ۽ پنهنجو من پٽيءَ جي چوڻن ۾ لڳائي ڇڏيو.

سلوچنا جو ٻانهن کڻي راوڻ وٽ اچڻ

پوءِ سندر مڃين سان ڇڙال پالڪي گهرائي ان کي سڃاڻي ٻانهن رکي ان ۾ پاڻ نه ڇڏي ويئي ۽ سڄو ڏکڻاڻ ڀڙن ٿيا ۽ ڪري ٿو جي ٻي پاسي نيتون مان چل وهاڻي هلي لڳي. دوران وڃي راوڻ کي ٻڌايو، ٽڏهن راوڻ آگيا ڏني نه هن کي جلد وٺي اچو. سلوچنا اتي اچي ڏک ڀريل وڃڻ

۾ ائين چئي لڪشمن ٻارڙ کي ڪنن ٽائين ڇڪي انڊر جيٽ کي هٿن ۾ ٻارڙ کي ڇڏي انڊر جيٽ جو مستڪ جهڻن ۾ عجيب ڪنڊل ڇهڪي رهيا هئا ان مستڪ کي ڪاٺي ٽڙ سميت ٻارڙيءَ تي ڪيرائي ڇڏيو، مرن وقت هـو ڪهت ڇڏي چوڻ لڳو ته رام ڪٿي آهي لڪشمن ڪٿي آهي ائين چئي هن پٺيان لڳا. پوءِ بنا ڪنهن وڃڻ جي هندوان ميگهناٺ کي ڪٿي لنگا جي دروازي وٽ رکي موٽي آيو.

ميگهناٺ جي مرن جو ٻڌي دٻو ٽائون گندرو وٺان ئي ڇڙهي آڪاش ۾ اچي ڪن جي ورکا ڪرڻ لڳا ۽ سري رامچندر جي جڳهه مٿان لڳا ۽ چوڻ لڳا هي جڳهه جا آڌار ٽوهان جي جڳهه هجي، توهان سڀني دٻو ٽائون جو اڌار ڪيو آهي. اهڙي طرح استوئي ڪري دٻو ٽائون سنڌ هليا ويا. پوءِ لڪشمن ميگهناٺ جو سر ڪٽي اچي سري رامچندر جي اڳيان رکيو. جهڻن کي ٻانڌڻ ۽ رڃ ٽسڻ لڳا. سري رامچندر ان سرور کي ٽسي ڇڏيو ته هن سر کي چڱيءَ طرح سڀيالي رکي. سري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي سگرار اهو سر ڪٽي وڃي حفاظت سان رکايو.

ميگهناٺ جي ٻانهن ڪپجي سندس گهر ۾ وڃي ڪرڻ

هاڻي هيءَ ڪٿا ٻڌو، جهڻن وقت لڪشمن جي ٻارڙ اڳيان سان ميگهناٺ جي ٻانهن ڪپجي رست سان ڀريل پڪيءَ وانگر اڏامي وڃي لنگا ۾ سندس گهر جي اڳيان ۾ پهتي اتي سهڻي سندر ۽ گھڙان سلوچنا سوني سنگهاسن ئي وٺي هئي. هـرءَ واسينگ، ٺاڳ جي ڪنيا، راجڙ جي ننهن ۽ ميگهناٺ جي استري هئي جا سونهن جي ڪاٺ هئي ۽ ٽپهي لوڪن جي ودوانن وڊاٽون چون استواريون ان جي شيوا ڪنڊيون هيون. ان جي سڪ ۽ آند جو بيان ڪرڻ وٺڻ ڪري سگهي؟ اتي ويٺل داسين جي نظر وڃي ان ٻانهن تي پهتي جو ٽسي عجيب ۾ پهچي ٻارڙ ۾ چوڻ لڳيون ته هيءَ رست سان ڀريل ٻانهن ڪنهن جي آهي ۽ هت ڪيئن آئي آهي. جهڻن مهل سلوچنا داسين جي والڻا اها خبر ٻڌي ته ڪا ٻانهن ٽڙ کان ڌار ٿيل جهڻن مان رست وهي رهيو آهي ۽ منهنجي اڳيان ۾ اچي پهتي آهي، تنهن مهل سلوچنا سنگهاسن ان اتي داسين سان گڏ ٻاهر آئي ۽ اچي اها رست سان ڀريل ٻانهن ڏٺائين، منهنجي پٽيءَ جي ٻانهن سڃاڻي هاءِ هاءِ ڪري وڙلاپ ڪرڻ لڳي. پـسـان ٻانهن کي ٽسي هن جي من ۾ وشواس نه ٿيو اچي، ڇاڪاڻ ته هن جي ٻارڙ کي ڇڏي هئي ته جيڪر ننڊ، استري ۽ ڀرڻ کي ٻانهن ورهه ڇڏي

ڇوڻا لڳس هي دشت! اتي ايهه نه مڙو ڇڪا پاء. اهي وڃن اتي ميگهناٽ ڪروڙ ۾ پڙجي ڇوڻا لڳو، اڙي نيچ جاءِونٽ! مون ٽرڪي بندر سمجهي ڪڇ نه ڪيو سوئون ٿو مون کي گلي کان ٻڪڙان؟ انهن ڇٽي ترشول ڪڍي هڻڻ لڳس، تڏهن جاءِونٽ ترشول کي وڃ مان ٻڪڙي اهڙو نه زور سان ڇاڻيءَ ۾ ڌڪ هڻيائينس جو ڇڪر کائيندو ليٽڙيون پائيندو وڃي زمين تي ڪريو، جاءِونٽ هن کي ڪرندو ڏسي هنن کي ٻيل ڏيکارڻ لاءِ پيرن کان جهلي ڦيرائي ڦيرائي ڪڍي لدڪا ۾ ڦٽو ڪيائينس. هيڏانهن باندري سڏا ۾ ناردميءَ وڃي ڪرڙ کي موڪليو، اهو ڪرڙ جلدي سري راءِ چندر وٽ آيو جنهن ڪرڙ اچي سڀني ماڻهي ٺاڻڪن کي کائي ڇڏيو، تڏهن باندري سڏا ميگهناٽ جي ماڻا ناس ٿيندي ڏسي ڏاڍو خروش ٿيا. ٻيءَ وري باندري خروش مان پٿر ۽ وڻ پٽي نهن کولي راکشن ڏانهن ٻوڙڻ لڳا، باندريون کي ڪروڙ ۾ ايندو ڏسي راکش ٻٻ کان پڇي قلعي تي ڇڙهي ويا.

ميگهناٽ جو دڙو

جنهن وقت جاءِونٽ ميگهناٽ کي لدڪا ۾ ڦٽو ڪيو هو تڏهن اتي هوش ٿي راوڻا جي ڪچهريءَ ۾ وڃي پيو هو. جڏهن ميگهناٽ هوش ۾ آيو تڏهن پاڻ کي ٻيءَ وقت ڏسي ڏاڍو لڄي ٿيو ۽ ڪروڙ ۾ پڙجي ميگهناٽ ٻڌجي ميدان ۾ آيو ۽ وار نزار گرچا ڪري گهور شيد ڪرڻ لڳو، تڏهن ڪروڙ مان هڊومان ۽ انگڊ ٻوڙي ڇاڻيءَ ۾ ترشول هڻي کيس پرتويءَ تي ڪيرائي ڇڏيو. ٻيءَ ميگهناٽ وري لڪشمڻ کي ترشول هڻڻ لڳو، لڪشمڻ ان ترشول کي پاڻ سان کائي ٻي، ٺڪر ڪري ڇڏيو. وري هڊومان ۽ انگڊ ڪروڙ ڪري ان کي مارڻ لڳا پر ان کي ڪڇ نه اٿس نه ٿيو، تڏهن پٽي ويو موٽي آيا، ڇاڪاڻ ته دشمن مارڻ سان ٻي مري ئي نٿو. تڏهن وري راکش پيٺڪر گرچا ڪري ڪروڙ ۾ پڙجي ڪال سمان ايندو ڏسي لڪشمڻ ٺڪا پاڻ ڇڏيا انهن وڃي سمان باطن کي ايندو ڏسي ميگهناٽ جهٽ غائب ٿي ويو ۽ طرحين طرحين جا ويس بڻائي ٻڌ ڪرڻ لڳو. ڪڏهن گم ٿيو وڃي ڪڏهن ظاهر پيو ٿئي. اهو حال ڏسي باندري ٻڄڻ لڳا، تڏهن لڪشمڻ غصي ۾ پڙجي اندر، پاڻ ڪڍي ڏنڻ ۾ ڇاڙهي ان ڪنڊو ڏنڻ کي ڇڪي هردي ۾ پڳوان رام جي چوڻ ڪمان جو ڌيان ڪري ڇوڻا لڳو، جيڪڏهن پڳوان رام ڌرماتما ۽ ستيوادي مريادا رکڻ وارو ۽ ترلڪ ۾ مڙهائي ڪرڻ وارو کان رهت آهي ته هيءُ پاڻ هن دشت ميگهناٽ کي ماري ڇڏي. رڻ ۾

حياتيءَ تان هڪ ڏوٽي گهوڙو پڌ ڪوڙا لڳا، ٻنهي کي ٻاٽن لڳڻ ڪري سرور مان رست ٻڌي وهيو انهيءَ جي پرواهه نه ڪري، اهي ٻئي ٻراڪرمي وٽ ڪهڙي دٻر نائين هڪ ٻئي کي تيز لڳا ٻاٺ هڻي لڙندا رهيا، پر انهيءَ مان ڪنهن جي به هارجيت ڪانه ٿي، ايتري ۾ لڪشمڻ ٻنڄ ٻاٺ هڻي ميگهناٺ جا سارڻي ۽ گهوڙن سميت رست کي ڇوڙ ڪري ڇڏيو ۽ پنهنجي هٿن جي صفائي لڳا، ٻنهي ان جو ڏٺو ڪاٺي ڇڏيو، تڏهن ميگهناٺ هڪ ٻيو اٿم ڏٺو ڇڙ هاءِ. لڪشمڻ ان کي به ٽن ٻاٺن سان ڪاٺي ڇڏيو. دٻيت کي ڏٺو کان خالي ڏسي لڪشمڻ هن کي انيڪ ٻاٺ هڻي زخمي ڪري ڇڏيو. ٻيءَ ميگهناٺ هڪ ٻيو ڏٺو ڪڙي سورج سمان چمڪندڙ ٻاٺن سان ڀري ڇڏي، ٻي ڇڏيو جنهن جي لڳڻ سان لڪشمڻ ۽ ٻيا ٻاندر زخمي ٿي پيا تنهن کان پوءِ وري ميگهناٺ پنهنجي ماما وڃي رست ۾ ڇڙهي جهٽ آڪاش ۾ هليو ويو ۽ مٿي وڃي ٻادلن وانگر گرڇا لڳو، جنهن کي ٻڌي سڀيئي ٻاندر ٻڄي ويا. پوءِ انيڪ قسمن جا استر شستر ۽ پٿرن جي آڪاش مان اوساف وسائڻ لڳو ۽ چئني پاسن ڪسان ٻاٺ هڻي پکيڙي ڇڏيائين، ”ماريو مارو، نه ڇڏيو نه ڇڏيو.“ اهي شبد ٻاندرن کي آڪاش مان ٻڌڻ ۾ آيا، پر ماري ڪير ٿو اها به بلڪل سڌ ڪانه ٿي پئي. پوءِ ٻاندر به ڪوڙڻ مان وٺ ٻڌي ۽ برسات جا پٿر اڪيڙي ڪڍي آڪاش ۾ ويا پر اتي ڪجهه به ڏسڻ ۾ نه آيو ۽ هوئي آيا. ميگهناٺ ڏوڪي سان لڙائي ڪري هندوان انگڊ نل نيل وڃي سگريو ۽ لڪشمڻ کي ڏاڍو واکل ڪيو. هيڏانهن انٿرامسي پڳوان رامچندر پنهنجي سڃاڻپ کي واکل ڏسي ٻاٺ خود پڌ ڀوم ۾ اچي ميگهناٺ سان لڙڻ لڳو. ميگهناٺ پنهنجي ماما پکيڙي نانگ پاش ٻاٺ هڻڻ لڳو. اهي ٻاٺ لڳڻ سان نانگ ٻڄي ٿي لڳا. سري رامچندر نانگ پاش جي وس ۾ ٿي پيو. سري رامچندر پڳوان ڪنهن جي آڏين نه هڻڻ ڪري به پڌ ڀوم جي سوييا لاءِ ٻڌڻ ۾ پڌجي ويو.

ڪاڪ پشندي چوي ٿو هي ڪوڙا! جنهن جو نام چوي مدش سندس روپي دکن کان پار ٿي سگهي ٿو اهو سرووپاڪ وشنات پڳوان چا انهن ٻڌڻن ۾ ڪڏهن پڌجي سگهي ٿو؟ سري رامچندر سدائين ستتر آهن، ٻنسر باز پڳر وڌائڻ لاءِ انهن ٻاندرن اسان ڏک سهڻ ۽ مڙ ڦيرڻ ڪن ٿا، فقط پڌجي مهما کي سڃاڻي دٻر ڊوٽائون ڏکي ويا، تنهن کان پوءِ ميگهناٺ سڄي ٻاندر سڃاڻي کي ڏرندڙ ۽ واکل ڪري گهٽ وڌ ڳالهائي ظاهر ٿي اٿس، تڏهن جا، رست

ابڏو. هن ڪم پوري ٿيڻ کان اڳ هن کي ختم ڪري ڇڏيو، پر جلد ئي
 ٻاٻي ميگهناٺ کي ماري سگهندڙن. واپس ٻڌا اهي وڃن ٻڌي لڪشمن
 ٻاٻ ڪشي راکشن جي سڻا ٿي هلڻ لڳو ۽ بانڊر به ٻڙهن جا پٿر ۽ وڻ
 کڻي نئين ڪي مارڻ لڳا. اهڙي طرح راکشن به ٿڌا لڪا ٻاٻ ۽ ٻيا شستر
 کڻي بانڊرن کي هڻڻ لڳا، پر نه ڏاڍي اچي ٻڌ لڳي. ڪاڪ پشدي ڇوڙ
 لڳو هي ڪرڙا سڀئي ٻوڏا ٻههجي ٻههجي جيت لاءِ پيانڪ ٻڌ ڪرڻ لڳا،
 ان ڪهڙو سنگرام جو نه. ڪجهه ايمان نٿو ڪري سگهجي. ٻههجي سڻا ڪي
 مارجنڊو ڏسي اندر جيت نڪهڻ لڳي ڪڍي ٻاهر آيو ۽ جهٽ رت ٿي
 ڇڙهي ڪروڙ به ٻڙجي هٿ به ڌنڌل کڻي ٻڌ جي ميدان ۾ آيو ۽ لڪشمن کي
 ٻڌ لاءِ لڪاري ڇوڙ لڳو، هي لڪشمن! مان ميگهناٺ (اندرجيت) آهيان،
 هاڻ تون منهنجي هٿان جهڙو اچي نه ويندين، وري اتي ٻههجي ڪاڪي
 واپس ٻڌ کي ڏسي ڪنڊو وڃڻ ۾ ڇڏو نه. تون هن لڪا پوريءَ ۾ پيدا ٿيو
 آهين ۽ هن ۾ رهي وڏو ٿيو آهين، تون منهنجي پٽا جو سڳو ڀاءُ آهين ليڪن
 تـو ٻههجي ذات ڀاڻن کي ڇڏي دشمن جو داس ٿيڻ قبول ڪيو آهي مان
 انهن جي پٽ جي برابر آهيان پر نه خبر نه آهي نه تون ڇو مون سان ٻوڙ
 ڪري رهيو آهين. ضرور تون ٻاٻي دڪي آتما آهين. ائين چئي هڏمان جي
 ڪلهي تي ويٺل لڪشمن کي ڏٺائين جنهن کي اٺيڪن قسمن جا ٺڪا هٿيار
 ڏسي ميگهناٺ رت ۾ ويٺل وڏو ڌنڌل کڻي پيمڪر ٺڪار ڪري ڇوڙ لڳو
 اهڙي بانڊر! اڄ منهنجو ٻاٻ توھان جا ٻڙان ناس ڪندو. تڏهن لڪشمن
 ٻههجي ڌنڌل ٿي ٻاٻ ڇڙهي ميگهناٺ کي هنيو. پر اندر جيت به ڪروڙ
 ۾ ٿيڻ لال ڪري لڪشمن ڏانهن نهارڻ لڳو، لڪشمن جو ڇڏيل ٻاٻ اندر
 جي وچ ۾ سمان ڪنڊو ٻاٻ لڳڻ سان هو ٿوري دير لاءِ بي هوش ٿي ويو.
 هوش ۾ اچڻ کان پوءِ لڪشمن کي سامهون ڏسي غصي ۾ لال ٿي ڌنڌل ٿي
 ٻاٻ ڇڙهي ڇوڙ لڳو، هي لڪشمن! جيڪڏهن تو ٻههڙائين منهنجو ٻڙاڪرم
 نه ڏنو هجي ته مان توکي هاڻي ڏيکاري ٿو ڇڏيان، تون ٿورو ترس. ائين
 چئي ميگهناٺ ست ٺڪا ٻاٻ لڪشمن کي هنيا ۽ ڏهه ٻاٻ هڏمان کي هنيا
 ۽ هڪ سو ٻاٻ واپس ٻڌ کي هڻي بي هوش ڪري ڇڏيائين. هيڏانهن لڪشمن
 دشمن ٿي ٻاٻن جي ٻڙساف وسائڻ لڳو، لڪشمن جي ٻاٻن لڳڻ سان ميگهناٺ
 زخمي ٿي وڃي پوئريءَ تي ڪري پيو، تڏهن ميگهناٺ ٻاٻ سڀالي ڪروڙ
 ۾ ٻڙجي لڪشمن کي اٺيڪ ٻاٻ هنيا جن جي لڳڻ سان لڪشمن به زخمي
 ٿي پيو، اهڙي طرح هڪ ٻئي کي ٻاٻ هڻندا ٻاٻ ۾ وڙهڻ لڳا. اهي ٻئي

جي هٿان ڪٽي آهي. هي رڳههات! هيءُ لڪشمڻ جهڙهن کان وٺي اڀرڻا
 ڇڏي نوهان سان گڏ آيو آهي نڏهن کان وٺي نوهان جي شيوا ۾ رهڻ ڪري
 نڪا نڊو ٿو ڪري ۽ نڪو کڏو ٿي ٿو کائي، مان اهي سڀيئي ڳالهون ڄاڻان
 ٿو نهن ڪري هي ديويشور! نوهان جلد لڪشمڻ کي مون سان گڏ هلڻ
 جي آڳيا ٿو، هي ساڪيات ٿرڙي شيش ٽانگ آهي، هن ۾ ڪوئي شڪ
 نه آهي، هيءُ هن راکش کي اوس ماريندو. توهين ساڪيات جڳت پٽي ٺارائڻ
 آهيرو ۽ لڪشمڻ شيش ٽانگ آهي. توهين پٽي هن سنسار روپي ٽانگ کي
 هلائيندڙ آهيرو ۽ پٽوئيءَ جو ٻار لاهڻ لاءِ نوهان اوتار ورتو آهي.

سري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! ويهڻ جا اهي وچن ٻڌي سري
 رامچندر چوڻ لڳو هي ويهڻ! هن مها پيمڪر ديت جي مان ساري مالا
 ڄاڻان ٿو. هو اهرم استر وديا کي ڄاڻڻ وارو سورور مالاوي ۽ مهاپتي آهي
 ۽ لڪشمڻ منهنجي شيوا ڪري، هن نڊو ۽ ڪاڏو کائڻ ڇڏي ٿو آهي
 ليڪن هن مڪي، مشڪل ڪاري لاءِ ويچار ڪندي نه مون اهو سڀ ڄاڻي
 وائي، اڃان تائين ڪڇ نه ڪيو آهي. ويهڻ کي ائين چئي رام لڪشمڻ
 کي چوڻ لڳو پاڻي لڪشمڻ! تون هڊومان ۽ ٻيا سڀيئي وڏي سڏنا سان
 گڏ وڃ ۽ وڃي راوڻ جي پٽ ميگههات کي ماريو، منهنجي سڏنا سميت
 جامولت ۽ منتران سان گڏ ويهڻ نوهان سان گڏ هلندو ڇاڪاڻ ته ويهڻ
 کي هن جي پيد پڙ جي چڱيءَ طرح خبر آهي ۽ هن جي لڪڻ جون سڀيئي
 ڄاڻون سڃاڻي ٿو نهن ڪري توکي ان جي ڳولڻ ۾ وڏي مدد ملندي،
 سري رامچندر جا اهي وچن ٻڌي لڪشمڻ ويهڻ سان گڏ هڪ ٻيو الم
 ٽنڻ ڪيو ۽ سري رامچندر جا چوڻ چهي چوڻ لڳو هي ٻارو! اڄ منهنجي
 ٽنڻ مان چٽل ٻار راوڻ جي پٽ اندر جهٽ جي سرڙو کي چيري (ٻاٽال
 گڊا) جي جل ۾ سنان ڪرڻ لاءِ ٻاٽال لوڪ ۾ هليو ويندو. ائين چئي
 اندر جهٽ کي مارڻ لاءِ هليو. ان جي پٺيان هزارين ٻيا ٻانڊر گڏ هڊومان ۽
 منتران سان ويهڻ سميت جامولت ۽ ٻيا وڃ نڪرڻ لڳا هلڻ لڳا، جڏهن
 هن کي راکشن جي وڏي سڏنا تيار ٿيل اينڊل ڏسڻ ۾ آئي، اوڏي مهل
 لڪشمڻ ٽنڻ تي ٻار ڇڏي تيار ٿي ايندو ان سان گڏ وڃو انگڊ سميت
 راکشن کي ڏسو هيءُ شير وڙڻ سڏنا جيڪا ڏسي رهيا آهيون انهن کي مارڻ جي
 ڪوشش ڪراد، هنن جي مرن کان پوءِ راوڻ جو پٽ ميگههات نه ڏسڻ ۾

تي راجا! توڙان ديوتائن جي دڪ دورو ڪرڻ لاءِ اهو تمام وڏو ڪم ڪيو آهي. هن ڪيڪرڻ جي موڙ ڪري اڄ پڙهيءَ ڇو ڪڇ ٻار لٿو آهي، ڇاڻي لڪشمڻ ٻڌ ۾ ميگهناٿ کي ماري ڇڏيو ۽ ٻئي ڏينهن ٽوهين راوڻ کي ماري ڇڏيو. هي ديوتو! مان سڌن سان گڏ آڪاش ۾ پيهي اهو سڀ ڇو ڪرڻ ڏسندس، هي ديوتو! توهان مون تي ڏاڍا درشتي رکڻ هئا مان سرڳ، لوڪ وڃان ٿو، ائين چئي ديوتو ناري پڳڙان کان آڳيا وئي هليو ويو.

ڇاڻي ڪيڪرڻ جو سر اڳيان ڪرڻ ڏسي دڪ ۾ واپس ٿي راجا! اي عرش تي پڙهيءَ تي ڪري پيو. جڏهن هرس ۾ آيو ته اتي وڙلاپ ڪرڻ لڳو، ٽڏهن ميگهناٿ پنهجي ڪاڪي جي موڙ ۾ ٻڌي ۽ پنهجي ٻئيءَ کي وڙلاپ ڪندو ڏسي ڇوڙ لڳو هي پتا! ٽوهين شوڪ نه ڪريو. هي راجيندر! مون جهڙي مها ٻلي ميگهناٿ جي جيتري هوندي توهان کي دڪ ڪرڻ جي ڪهڙي ڳالهه آهي، هي ديوتائن جا ڪال سڙو! مها ٻڌيمان! پڙهي پتي! پنهجو سڀ دڪ وساري شانت ڪريو، مان هيٺو سڀ ڪڇ ٺيڪ ڪري ٿو ڇڏيان. مان زام ۽ لڪشمڻ کي ضرور ماري ڇڏيندس. هن وقت مان ٽڪم ڏياريءَ جي غفا ۾ وڃان ٿو اتي اڳن ديوتو کي پوسن ڪري رنڪ وڃي ره، پراپت ڪندس انهيءَ ڪري مان دشمن ٿي جيٽ پائيندس، ائين چئي بگهه، شال ۾ هليو ويو. انهيءَ ٽڪم ڏياريءَ جي اسٿان ۾ ڳاڙها وستر پائي ڳاڙهن گلن جي مالها وجهي لال چندن جو لپ لڳائي هڻڻ ڪرڻ شروع ڪيو. جڏهن ويهڻ ڪي انهيءَ ڳالهه جي خبر پئي ٽڏهن ويهڻ اها سموري ڳالهه سري راجيندر کي ڪري ٻڌائي ۽ چيو هي راجا! جهڪڻ ميگهناٿ هيءَ بگهه ٻڌا ڪنهن وڳهن جي سماپت ڪندو ته پوءِ هن کي ديوتا يا ڏيوت ڪو نه ڄاڻي نه سگهندو تنهن ڪري مان جلد ئي لڪشمڻ جي هٿان ان راوڻ ڪمار کي ماري ڇڏيان. ٽوهين ويو لڪشمڻ کي مون سان گڏ هلڻ جي آڳيا ٿور نه وڃي ميگهناٿ کي ماري هن جي بگهه ۾ پڳهه وڃون. توهان جو ٿورو پاءُ لڪشمڻ ضرور ميگهناٿ کي ماري ڇڏيندو هن ۾ ڪوئي شڪ نه آهي.

لڪشمڻ ۽ ميگهناٿ جي يٽ

ٽڏهن سري راجيندر ڇوڙ لڳو ته سڀني راکشن کي مارڻ واري اڳي پاڻ سان پنهجي دشمن اندرچيٽ کي مارڻ لاءِ مان پاڻ ويٺس ٽڏهن ويهڻ ڇوڙ لڳو هي پڙهيءَ راکشن ڪنهن به طرح سان مري نٿو سگهي. جنهن ڏٺو آهي، اوهان هن دڪي آيا جي مريو ان

وڃي پرتويءَ تي ڪريو. تڏهن هيڏانهن هوڏانهن ٻانڊر ڏڪندا پري اوهي
پڳوان رام ۽ ڪنڀڪرڻ جي لڙائي ڏسڻ لڳا. ڪنڀڪرڻ پنهنجي ڏاڏي هڪ
جي ڪٽڇڻ ڪري ٻڌ ۾ رگھونات کي مارڻ لاءِ هڪ وڏو ورڻ کڻي تيز رفتار
سان ٻوڙڙ، پر سري رامچندر ايندڙ شستر سان هن جو ساڄو هٿ ۽ ورڻ
سميت ڪاٽي ڇڏيو. ٻنهي ٻانهن جي ڪٽڇڻ ڪان ٻوڙ ۽ سري رامچندر
ڪنڀڪرڻ کي ڳرڻدو ٻاڻ ڏانهن ايندو ڏٺو تڏهن پڳوان رام ۽ نڪا ٻاڻ هڻي
هن جا ٻئي پير ڪاٽي ڇڏيا. هٿن پيرن جي ڪٽڇڻ کان پوءِ مها پيانڪ
ڪنڀڪرڻ راهڙ جيئن چنڊرما ڏانهن ٻوڙڻدو آهي اهڙي طرح گهوڙي وانگر
مڪر ٿاڙي ڏند ڪرڻيندو پڳوان رام ڏانهن ٻوڙڙ، ليڪن سري رامچندر ان
جو مڪر اکن ٻاڻن سان پري ڇڏيو، ٻاڻن سان مڪر پڙجڻ کان پوءِ اهو ٻهڙو
راڪش ڇڄاڻڻ لڳو تڏهن سورج جي سمان اتر ايندڙ ٻاڻ ڇاڙهيو ۽ اهو
وڃر جي سمان ڪنڊو ٻاڻ ان راڪش کي مارڻ لاءِ ڇڏيو. اندر جي وڃر
جهڙي طرح وراسر جو سر ڪاٽيو هو تهڙي طرح ڪنن ٻاڻ لڳڻ سان هن جو
اڀرست جيئو سر جهن ۾ ڪنڊل ۽ ڏاڙهي ڇهڪي رهي هئي ان کي ڪاٽي
ڇڏيو. اهو ڪنڀڪرڻ جو سر راوڻ جي اڳيان وڃي ڪريو جهن کي ڏسي
۽ اهڙو ڏکي ٿيو جيئن نانگ مٽيءَ کان سواءِ ڏکي ٿيندو آهي ۽ ان جو ڏڙ
جي سمنڊ ۾ ڪريو جهن ٽڙ جي ٻاڻيءَ ۾ ڪرڻ ڪري اٽڪ جهڙو جهٽ
ن جي هيٺان اچي لڳي مري ويا ۽ ڪنڀڪرڻ جي سرور مان نڪتل ٽيڄ
۽ پڳوان جي مڪر ۾ سماجي ويا.

اهڙي طرح ڪنڀڪرڻ جي ورڻ کان پوءِ رشين سميت ديوتائن ۽ اڀسراڻن
سميت گندڙو نانگ سڌ ٻڪيو ۽ اها ڏاڍا ٻرسن ٿيا ۽ سري رگھونات جي مٿان
سهن جي ورکا ڪري استوئي ڪرڻ لڳا. ان وقت پنهنجي پرڪاش سان
هنی ڏانهن کي روشن ڪرڻ واري ديو رشي نارڊ سري رامچندر پڳوان
۽ درشن ڪرڻ لاءِ آڪاش مان لٿو، جو ٿيل ورڻ سمان شيرام ورڻ منڊوهر
دولي ۽ ڏنڻ ڌاري جهن جا ٽيتر وشال ۽ ٻانهون ايندڙ، شستر سان سرپها
ٻئي رهيون جهون جهن جي درشتي پورڻ سان سڀ ڏک دور ٿيو ٿا وڃن
۽ پڳوان رام جو درشن ڪرڻ لاءِ ديو رشي نارڊ گد گد واڻيءَ ۾ استوئي
پري چوڻ لڳو، هي ديوتاڏي دار! هي جڳت پتي! هي ٻرما! هي
ملن ٻرڻ! هي نارائڻ! هي سرور آڌار! توهان کي نمسڪار آهي، توهين
ن ڏکيان سروب آهيو. هي رام! توهين ٽيتر کولڻ سان ئي جڳت جي
بها ڪريو ٿا ۽ ٽيتر بند ڪرڻ سان سڄي جڳت جي ٻرڻ ڪريو ٿا.

مونکي پنهنجو پرائو ڪڇ به نٿو ڏسڻ ۾ اچي. ڪنهن ڪرڻ جا اهي وڃن ٻڌي و پيشو جي نيتون ۾ آنسون ڀرجي آيون ۽ پاڻ کي پروڻ ڪري چٽا ۾ پئجي پڳوان رام وٽ اچي بيٺي رهي. هيڏانهن ڪنهن ڪرڻ شراب جي نشي ۾ هائي ۽ وانگر پنهنجي هٿن ۽ پيرن سان بانڊون ڪري ماريندو لٽائيندو ساري سڻا ۾ ڪهڙو لڳو. همدان اهو حال ڏسي ڪروڙ ۾ ڀرجي ڪنهن ڪرڻ ڪسي هڪ لت اهڙي نه زور سان هڻي جو ڪنهن ڪرڻ واکل ئي زمين تي اونڌو ٿي ڪري پيو ۽ ڪجهه وقت مٿو ڏوٽو لڳو، پر وري جلد ئي ڪروڙ ۾ ڀرجي همدان کي اهڙو نه ڏک هڻائين جو بهوش ٿي پاريءَ تي ڪري پيو. تنهن کان پوءِ ڪيترن ٻڌن ٺل ۽ ٺيل کي به اهي هوش ڪري ڇڏائين. اهو حال ڏسي ٻيا به اندر سڀ پڇڻ لڳا ۽ ڪنهن کي به اڀڙي همت ڪانه ٿي جو ان جي سامهون نٿي، سگرار جو بانڊون جو راجا هو تنهن ڪري به. مورچيت ڪري پنهنجي ڪڇ ۾ ڊهائي به ڏيڻي ۽ ڪان اڳتي هلڻ لڳو، هيڏانهن همدان جڏهن هوش ۾ آيو تڏهن سگرار ڪري ڳولڻ لڳو. هڏانهن سگرار جڏهن هوش ۾ آيو تڏهن هو ڪنهن ڪرڻ جي ڪڇ مان ڪري پيو، ڪنهن ڪرڻ سمجهو نه هئو مري ويو. ٿوري دير کان پوءِ سگرار وجهه وٺي آهستي آهستي ڪنهن ڪرڻ ۽ ڏک ۽ ڪن وڌي هڪدم ڳرجي ڪري آڪاس ڏي هليو ويو، پوءِ لاءِ ڏيئي ڪنهن ڪرڻ کي پيرن کان وٺي ٽهراي ڪهراي ڪئي زمين تي ٿڌو ڪيائينس. تنهن کان پوءِ سگرار جلد ئي سري رامچندر وٽ اچي ڇوڙ سري رامچندر پڳوان جي ڄڻ ڪنهن ڪرڻ ۽ ڏک ۽ ڪن ڪهڙو ڏسي ڪروڙ ۾ ڀرجي لال ٿي هڪدم بانڊون پٽيان ڪاهي پير ڇڻ نه ڪال ٿو اچي. اچڻ شرط بانڊون کي جهلي ائين ڳرڪاڻ لڳو ڇڻ مڪڙن جو ٻڪ پري واه وٺي غل ۾ ڳرڪائيندو ويو وڃي. اهو حال ڏسي وٽر بانڊر اهڙو نه ٻڌي ويا جو همت ئي هارجي وڃن جو ڪٿي ان جي سامهون ٿين. اهڙي طرح بانڊر سڻا جو ڳچ حصو ڪنهن ڪرڻ ختم ڪري ڇڏيو ۽ جيڪي به ڪنهن مان پڇي ويا هئا سي موليٰ آيا.

رامچندر جو ڪنهن ڪرڻ کي هارڻ

جڏهن رگهيات ڏٺو ته پنهنجي سڻا تمام ڏکي ٿي پئجي رهي آهي ۽ دشمن زور وٺي ويا آهن تڏهن سري رامچندر ڪروڙ ۾ ڀرجي واپو وٺي. استر ڇاڙهي ڇڪي زور سان هٿير جهن جي لڳڻ سان ڪنهن ڪرڻ جو مدگر سميت ڏاڻو هٿ ڪهڙي وٺي ۽ ان جو اهو ڪاٺيل هٿ اٽڪل بانڊون ڪري ماريندو

رکيو آهي؟ مکيه مکيه وڏو ٻارون سڀ ماري وڃن. هي راوڻ! هاڻ مونسان
۾ ملڻو آيو ۽ ۾ ملي وٺ، ڇاڪاڻ ته مان ۾ وڃي سري رامچندر جي چرڻن
ڪمڻ ۾ درشن ڪري پنهنجو ڇوڻو سڦل ڪريان. ائين چئي ٻارون رام ۾
من ۾ ڏٺا ڪري پري ۾ مڪن ٿي ويا.

ڪنڀڪرڻ جي ٻڌ ڪرڻ

راوڻ اهر ڏسي جهٽ ڌرتي شراب ڪباب گهرائي آئي ڪنڀڪرڻ
جي اڳيان رکيائين، ڪنڀڪرڻ اهر سڀ کائي ۽ شراب پي ڏاڍو مست ٿيو.
ان شراب جي نشي ۾ اها سڌ ٻڌ سڀ ڀلائي پيائڻ ڪرڻا ڪري اڪيلوئي
ٿي وئي ۽ جي ميدان ۾ روانو ٿيو. هو وڏي ڀرت سمان وڏي سرور وارو راڪش
لنگر جي دروازي مٿان ٿي ٻاهر آيو ۽ وڏي ۽ ٿلهي سرور هڻڻ ڪري
دروازي کان ٻاهر نه نڪري سگهندو هئو جنهن ڪري مٿان ٿي ٻاهر آيو
۽ ٻانڌرن کي ڏٺو لاءِ ٻيڪر ڪرڻا ڪئي جنهن جي ٻڌڻ سان سمند
۾ گهرائي ويا. سو ڪرڻ ۾ پوئجي پنهنجي ٻانهن جي ڀل سان ٻانڌرن
کي ٻڪري وانس ۾ وجهي ڳهندو پئي ويا. جهڙي طرح سڀئي ٻراڻي بهواج
کي ڏسي ڇڏيا آهن ٿوڙي طرح هن مها پيائڻ ڪنڀڪرڻ کي ڏسي سڀئي
ٻانڌر ڇڏڻ لڳا، ان وقت مهاڀلي ڪنڀڪرڻ مدگر هٿ ۾ کڻي ٻانڌر سڏيا ۾
گهمندو هڪ هڪ ٻانڌر کي ماريندو انهن کي لڪڙو لڪڙو کائيندو پئي
ويا، ڪن کي مدگر سان ڪن کي لٽن سان ڪن کي مڪن سان ڪن کي
لٽائيندو ڏسي ٻار ٻڌيمان ويهڻ ٻارڻام ڪري چوڻ لڳو هي ڀائي! مان ويهڻ
آهيان توهين ۾ دن ٿي. ڏا ڪرا، مون راوڻ کي ۾ گهڙو ٿي سهڻو ٻار رام
ساڳيو وڻڻ ٻارڻ آهي تون هن کي سميتا موٽائي ڏي. ٻار هن منهنجي
هڪ ۾ ڳالهه نه ٻڌي ۽ مونکي ماري لاءِ تلوار کڻي چوڻ لڳو ته ڏڪار
آهي اڳي، تون هتان ٿري وڃ، ٻائي منترن سان وينل راوڻ ائين چئي
مونکي لٽ هڻي ڪڍيائين تڏهن مان پنهنجي منترن سميت ٻارڻ رام جي
شرن ۾ هليو آيس.

ويهڻ جا اهي وڃن ٻڌي ڪنڀڪرڻ ڀاءُ کي هردي سان لڳائي ڇڏيو
۽ ٻائي! تو ٻارڻ رام جي شرن وٺي پنهنجي ڪل جي رکيا ڪئي، ۽
راڪشن جي ڪلياڻ لاءِ تون ڪڇ وقت جيئرو رهندان. گهڙو وقت اڳي
مون اڏ کان ٻڌو هو ته تون وڏو ٻارڻ ۾ ٻيڪر آهين. ڀائي! هاڻي تون
وڃ منهنجا امير شراب جي نشي ۾ مٽرالا ٿي رهيا آهن تنهن ڪري هن وقت

نوکي چير هډه رام ساکياف پار اړهه نارائو آهي ۽ سميټا لږه مالا آهي، مون نوکي گهڙوئي سمجهه پور تون نه سمجهين هي راوړا! ټټه هک ډيښه مان راتف جي وقت ټن پر هک وڏي پټر جي شلا ټي ويندو هوس ان وقت مون عجيب مورتي ساکياف نارمني ۽ کي ڏنم ان کي ڏسي م-ون چير هي منورو! ٻڌايو نه هن وقت توهين گيڏانهن وڃي رهيا آهيو؟ اهڙي طرح منهنجي پوځ کري نارمني چور لږه، مان اڃا تائين ديو تائين جي ڪم لاء کڙهي ويچار پر آهيان، اتي جو ڪچ ٿيو آهي سو مان نوکي چيئن جو ٿيئن ٻڌايان ٿو. توهان بهي پائون کان تمام ڊکي ٿي سميټي ديو تائون وشو پگوان وٽ ويا ۽ ان ديو پشور جي پگتي پاڻ سان استروئي کري چور لږه هي ديو هن راوړ ڏيڻ جي اڳيان اسان جو ڪرو وس نٿو هلي ۽ اسين تمام ڊکي آهون توهين سڀ ڪچ چاڻي چاڻهار آهيو سو ڪرپا کري هن ٽن لوڪن جي ڪنڊي کي جلد ئي ماري چڏو، گهڙو وقت اڳي برهما هن جي موني مش جي هٿان کري چڏو آهي تنهن کري توهين مش روپ ڌاري هن پاڻي راوړ کي ناس ڪراو. ڏهن پگوان وشو چير ه-ي ديو تار! چيئن توهين چيو ٿا مان ائين ئي ڪندس. هيٺو اهو رگهوڪل پر رام نالي سان اوتار وٺي هتي آيو آهي، اهو توهان سميټي راکشن کي ماريندو، ائين چئي نارو مدي هليو وار. تنهن کري تون رام کي سنان پار اړهه ټي چار ۽ وار وروڻ چڏي ان مالاوي مش روپ پگوان جو پگتي پاڻ سان ڀڄن ڪو، پگتي گيان جي جدي ۽ موکي ڏيڻ واري آهي.

سري مهاڏار چور لږه هي ناروئي! ڪي ڪرن جا اهي وچن ٻڏي راوړ ڪروڻ پر ڀرجي چور لږه هي ڪي ڪرڻ مان سمجهان ٿو نه تون وڏو ٻڏيمان آهين. پر هن وقت مان ٿو وٽ گيان اڀريش ٻڏي ڪوڻ آيو آهيان، جيڪڏهن تون منهنجو پار چاهين نه منهنجو چور مڃي اتي اٿس ڪر نه وڃي سمهي پٽ نوکي هن وقت ننڊ ستائي رهي هوندي راوړ جا اهي وچن ٻڏي ڏک وچان منهن پر گهٽ پائي ڪي ڪرڻ چور لږه، هي ايماني راوړ! جگت جي مالا کي چورائي ڇا اڃا نه تون منهنجو ڪلياڻ ٿو چاهين؟ هي راوړ! تو ڪم سنو ڪوڻ ڪرو، جو مونکي ننڊ مان اٿارڻ. هات پر منهنجو چور مڃي ايمان چڏي وڃي شري رامچندر جي شرن وٽ نه ان پر تنهن جو پلر آهي. ڇا تو سري رامچندر کي مش کري سمجهو آهي جنهن جا شيرڪ هندو مان جهڙا پراڪرمي ڀرڻ آهن، جنهن جا برهما شر ۽ ايسا هي موروڪا ٿو وار وروڻ

هو ان کي اتي ئي پهچائي آيو.

اڳاڏشي جي ڏينهن راندر سڏنا تي ڏور واکش چڙهائي ڪئي ۽ تمام پيمڪر لڙائي لڳي پر مهاوار ان کي ماري ڇڏيو. وري اڪهين ڏينس چڙهائي ڪئي انهيءَ ۾ پاري پڌ ڪئي ان کي ۽ اوراج انگڊلاڪار ڪري ماري ڇڏيو. وري ڪروڌ ڪري برهسپ ڏينس وڙهڻ لاءِ ڊوڙندو آيو ان کي ليل ماري ڪٽي زمين تي ڦٽو ڪيو. وري مهندر ڪروڌ ۾ پارجي لڙڻ آيو ان پوڏي کي ۽ هندومان ماري ڇڏيو. وري اٺڪار ڏينس ڪروڌ ڪري وڙهڻ لڳو ۽ اٺ ڏينهن سانده لڙائي ڪندي ڪندي مري وارو ڏينهن کان پوءِ ڪنڪرڻ جي پٽن ڪمپ ۽ ڪمپ اچي جنگ مچائي اهي ۽ پنج ڏينهن سانده لڙائي ڪندي ڪندي مري ويا. وري مها ۽ مڙو مڪراڪه سامهون آيو جنهن لڪشمڻ سان تمام ڪهڙو پڌ ڪئي، ڏهن لڪشمڻ ڪروڌ وڃان ان کي ماري ڇڏيو. انهن سڀني ڏينهن جي مرڻ کان پوءِ راندر سڏنا ۾ آندڙ چاندي واري ۽ سري رانچندر جي جڻ جهڳار ۽ ڪارڻ لڳا.

ڪنڪرڻ ۽ راوڻ جو سنواد

اهو سماچار جڏهن راوڻ پڌو ڏهن تمام ڏکي ئي پنهنجو منهن مٿي ڀڄڻ لڳو ۽ ڏک وڃان ڪهڙاڻجي پنهنجي ڀاءُ ڪنڪرڻ کي چو ٿو ته ڏک ۾ سمجهو ۽ هو ان کي اٿارڻ لاءِ ويو ۽ وڏا هيل ۽ سيل ڪري ان کي مس. مس اٿارائين جڏهن ڪنڪرڻ سڃاڻ ٿيو ڏهن ڏهن ڏکي اتي راوڻ کيس چوڻ لڳو هي ڀائي! هن وقت اسان جي مٿان سڏڪا اچي پيو آهي سو تون پڌ، وار اسان جا وڏا وڏا واري پٽ پوٽا مٿان سڏڪا ماري ڇڏيا آهن، هي ڀائرا ڀاءُ! منهنجو ۽ مڙو ڪال اچي واري آهي، هاڻ ڇا ڪرڻ ڪهڙجي؟ اهو مهاڀلي دسرت ڪمار سگريو سمجس سڏنا سان سمبڊ ٻار ڪري سڀني پاسن کان اسان جي پاڙ پٽي رهيو آهي. اسان جا جيڪي مکيه مکيه واکش واري هئا سي سڀ پڌ ۾ راندرن جي هٿان مارجي ويا. پڙهن پڌ ۾ اسان راندرن کي ڪڏهن ۾ موندو نه ٿو آهي. هي ڀائي! تون اٿ ۽ هلي انهن سان مقابلو ڪر ۽ انهن کي ماري پنهنجو بدلو وٺ. مون انهيءَ ڪري توکي ڄاڳو آهي، هي ڀائي! پنهنجي ڀاءُ جي خاطر هيءُ مشڪل ڪاري ڪر. راوڻ جا اهي ڏکي وڃن پڌي ڪنڪرڻ ڏاڍي زور سان ٽوڙي ڪري کلي چوڻ لڳو هي راجا! توهان جيڪو پهرائين وڃار ڪيو هو ان وقت مون جو ڪچ توکي ڇڏيو هو سراج توکي ڪيل پاپ جو ڦل ملڻ وارو آهي. مون ۽ پهرائين

مانا ڪي هڪڙوئي سڪيلڌو پٽ آهين مانا منهنجي ئي شهرا ڪرڻ لاءِ
 توکي موڪليو آهي سو مان ان وقت ڪهڙو منهن ڪڍي ويندس .
 ان رات گذري ويئي پر هندومان اڻوئي ڪڍي اچا نه آيو. پراڻ پياري
 لڪشمڻ جي ڪنهن حالت ڏسي ، سري رام پراشان ۽ وياڪل ٿيڻ لڳو ۽
 ورلاپ ڪري پيو چري ، ” منهنجي جيئڻ مان ڪهڙو لپ ؟ ” انهن چئي
 دڪ ۽ ڪايش هر ڌار ڌار روائڻ لڳو .

ڏسي رام پاڻ کي رڻو ڌار ڌار ،
 ڳاي ڪيس لالو ڪڍي ٻار ڌار .
 پڪاري نهنن کي چيو ، ” اي منا ،
 سون بن هر مون سان ڏجهو تو ڏنا ،
 مگر هاڻ بن هر اڪيلو ڪري ،
 وڃي ڪيئن مون کان رسي تون پري ؟
 مڏا پاڻ مون سان جدائي نه ڪر ،
 وجهي وهڪ هر تون وداعي نه ڪر . ”
 هيو آه نهن هر الاهي اڻو ،
 سڻي دانهن پاڻي پيو ٿي پٿر .
 جڏهن رڻو روڻ پيو عرش تي ،
 سڻي ديوتائن رڻو عرش تي ،
 اتي رام کي ٻڌ ڏسي درد بر ،
 پڪين جو پيو گهٽ ڏسي درد بر .

(سائل)

دڪ پيڇن سري رام ان ريت ورلاپ ڪرڻ لڳو ۽ هن جي ڪمل سمان
 نيتن مان جل جي ڌارا وهڻ لڳي. اهو ڏسي وائر ۽ ٻيا سڀ وياڪل ٿي ويا .
 شڪر چوي ٿو ، ” هي پاروئي ! سري رام نه اڏو ٿو ۽ اڪند اهرم ،
 نه دڪ ڪان پري آهي . اهوئي پڪڻ وٽل پڳوان منش ليلا جو ٺاڻڪ
 ڪري ڏيکاري ٿو نه ڪهڙو ڀائرن جو برابر هئڻ ڪهرجي . ”

پٿري هر هندومان پريست سميت اچي نڪتو . هندومان ڪي ڏسي سري
 رامچندر ڏاڍو خوش ٿيو ، ڇو نه پوڙو اڳڪار ڪرڻ واري کي مڃيندڙ ۽ سياڻو
 هو جو اتي هندومان کي پاڪر پاڻي ڏنو . نهن کان پوءِ سسٽ وٺي هندو
 علاج ڪيو جنهن ڪري لڪشمڻ آندو ٻوروڪ اٿي ويهي رهيو . سري
 رامچندر پاڻ کي سرجهٺ ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ پاڪر پاڻي گلي لڳايائينس
 ۽ سڄي سڻا هر خوشي چانهه ، ويجهه ، پوءِ هندو ماڻهو چتان وٺي آيو

وڃي هوندي ۽ صبح ٿيڻ ڪري سڄو ڪم لڳڻي وڃي، تنهن ڪري
 نون ٻرمت سميت منهنجي ٻار تي چڙهي ويو. نه مان هيٺ ڇو هيٺ ٿو ڪري
 سري رامچندر وٽ پهچايان ٿو. ٻرمت ڇا اهي وڃن ٻڌي همدان ڪري
 من ۾ اهڪار ٿيو ته منهنجي ٻرمت سان ٻار ڪيئن هلندو. پر پوءِ سري
 رامچندر جي سڀا ڇو ويچار ڪري ٻرمت کي ٻرنام ڪري هٿ ڇوڙي ڇوڙ
 لڳو، هي ٻرٻو ڇو ڪڇ، ته ٿوهين ڇوڙ ٿا سو سڀ سٿي آهي ۽ ٿوهان ڇو
 اهڙو ٿي ٻرٽاپ آهي. هاڻي ڪرڻا ڪري مون کي آڳيا ٿو، ته ٿوهان جي ٻار
 سان نيز رفتار سان وڃي اتي پهچان. همدان ڇا اهي وڃن ٻڌي ٻرمت
 خرش ٿي همدان کي وڃڻ جي آڳيا ٿي. پوءِ همدان ٻرمت کي ٻرنام
 ڪري ٻرمت کڻي اتان روانو ٿيو، همدان رستي ۾ ويٺي ويٺي ٻرمت
 جي سيل ڪٿا ۽ ٻرٻو جي چوڻن ۾ اٿل ٻرٻو ٿي من ٿي من ۾ وار وار
 وڌائي ڪندو پئي ويو.

لڪهڻ جي حالت خراب ٿيڻ ڪري

رامچندر جا ورلاپ ڪرڻ

هيڏانهن سري رامچندر لڪهڻ کي ٿي منشن والڳو ڇوڙ لڳو ته اڌ
 رات ٿي وڃي آهي ۽ اڃا همدان ڪونه آيو آهي، ائين چئي پاڻ کي اٿاري
 هردي سان لڳائي ڇوڙ لڳو هي ڀائي! نون مون کي ڪڏهن به ڏکي نه ٿي
 سگهندو هئس، تنهن جو سڀا ٿاڍو ڪومل هئو، نون منهنجي ڪري مانا
 پتا چڙهي هن ڪهو ان ۾ ڪوئي سري ۽ ڏک سڪهڻ قبول ڪيون هي ڀائر!
 اهو ٻرٻو هاڻي ڪٿي آهي. منهنجا هيءُ ڏکي وڃن ٻڌي ائين ڇو نه ٿو.
 ڇهه ڪڏهن مان ائين چاڻان ها ته ان ۾ پاڻ ڇو وڃوڙو ٿيندو ته مان ٻيءَ جي
 وڃڻ کي نه ته مڃان ها. پت ٿي استري ڪهو ۽ ڪٽنب سسار ۾ وارنار
 مٿي سگهي ٿو پر سسار ۾ سڳو پاڻ بهور ملڻ مشڪل آهي. هي پاڻ! ڇيڻ
 ٻن بنا ٻڪي، مٿيءَ بنا نانگ ۽ سونڊ بنا هائي تمام ڏکي وهندو آهي ڪيڻ
 آءُ به ٿو بنان ٿاڍو ڏکي آهيان من ائين چاڻي ائي ڪڙو ٿين، هاءِ افسوس!
 هاڻ اڏڻا ڪهوڙ منهن کڻي ويٺس، اڏڻا واسي ڇا چوڻا ته استريءَ
 جي ڪري ٻيڙو پاڻ به وڃائي آيو آهيان. سسار ۾ اها بدنامي ٿيندو ته اهڙو
 براڪوئي ٻڌڻ ٿي ڪري ان ۾ رهي استري وڃائي ان لاءِ ڪڇ به نه
 ڪيائين ڇو نه زال جي وڃڻ جي به ڪا گهٽ بدنامي نه آهي، هاڻي هي
 منهنجو ٿوڙي ڪنور من ٻئي بدناميون سهي رهيو آهي. هي ڀائر! نون نه

هنيائين جو مڱ لڳڻ سان اهو ڪهڙي مٺي ويس ڇڏي اصل راکش روپ ڌاري پنهنجي مايا پکيڙي هندومان سان وڙهڻ لڳو، ليڪن هندومان نه وڏي مايا پتي پڳوان رام جو دوست ۽ انهن نيمچ راکشن جو دشمن هو، سر ان ئي هن معمولي مايا جو ڇا اثر ٿي سگهندو. پوءِ هندومان هن جي مستڪ ٿي اهڙي مڱ هڻي جو ان جو مستڪ ڦاٽي پيو ۽ جلد ئي مري ويا.

سنڌيون ٻوٽي آڻڻ وقت ڀرت جو هندومان کي پاڻ هڻڻ

نهن کان پوءِ هندومان دروڻاڇل ڀرت ٿي پهچي ڀرتيون ڳرلهڻ لڳو، ڇا ڏسي نه اٿس ڪنهن جون ڀرتيون آهن جنهن جو اٿس ٿي ڪونهي ايتراون ڀرتيون ڏسي منجهي پيو، اها خاص ڀرتي ڪهڙي آهي سا سڃاڻي نه سگهيو ڇا ڪيائين جو اهو سچو ڀرت ٿي هٿ ۾ کڻي هلڻ لڳو. جنهن مهل هندومان اهو ڀرت کڻي اڀوڏا مٿان ٿي لڳهيو تنهن مهل ڀرت جي نظر وڃي مٿس پئي، ڀرت سمجهو ته مٿان هيءُ ڪوئي راکش هجي تنهن ڪري هن پنهنجو پاڻ ڪشي زور سان هنيو جو پاڻ لڳڻ شرط هندومان هاءِ رام هاءِ رام ڪندو اچي پرتي ۽ ٿي ڪري پيو ۽ پهرش ٿي ويو، هندومان جي مڱ مان رام جو شيد ٺڪرندو ٻڌي ڀرت ويجهو وڃي ان کي وياڪل ڏسي ان کي هوش ۾ آڻڻ لاءِ اپاءُ ڪيو پر هن کي هوش نه آيو. تڏهن ڀرت ڏکي ٿي اڪين ۾ آندو آڻي روئي چوڻ لڳو جنهن وڏاڻا مڙاڪي سري راجندر ا جو وچوڙو ڏٺو وري انهيءَ مڙن کي هي پيو ڏک، ڏٺو، جيڪڏهن منهنجي من وڃن ۽ سرار سان سري راجندر جي چوڻ ڪمن ۾ منهنجي بنا ڪنهن ڪهڙي جي ڀرت هجي ۽ جيڪڏهن سري رام مڙن ٿي پوسن هجي ته هيءُ ڪهڙو ٺڪاوت ۽ پڙا کان ڇڏي بنا ڪنهن ٺڪليف جي اٿي کڙو ٿي.

ڀرت جا اهي وڃن ٻڌي هندومان سري رام جي جڳهه ڪري اٿي واهي رهيو، اوڏي مهل ڀرت هندومان کي ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ هن کي گالي لڳايو ۽ اهڙي نه خوشي ٿيس جو سرار جي به سنڌ نه رهيس. ٿوري دير کان پوءِ ڀرت هندومان کان پڇڻ لڳو هي هندومان! سري راجندر ڪشمڻ ۽ مانا جانڪي نه خوش آهن، تڏهن هندومان ڀرت کي سچي حقيقت ڪري ٻڌائي، جا ٻڌي ڀرت کي ڏاڍو ڏک ٿيو ۽ من ۾ پڇتائي چوڻ لڳو هي وڏاڻا! سنسار ۾ مون ڄمڻ جو ورڻو جو پريو جي هڪ به ڪم ۾ نه آيس، پر پوءِ من کي تيرج ٿئي هندومان کي چوڻ لڳو هندومان! توکي وڃڻ ۾ دير ٿي

راڪش پنهنجي مايا سان ٺاهي شو جو پوڄن ڪري رهيو هو، همدومان مٺيءَ کي ٽسي نمسڪار ڪري چوڻ لڳو، هي منيور! مان رام چر دوت همدومان آهيان سري رامچندر جي ڪارڊ لاءِ کير ساگر ڏانهن وڃي رهيو آهيان، هي ارهه! مون کي ڏاڍي اڃ لڳي آهي مان پاڻي پيئڻ چاهيان ٿو، هي منيور ڪرپا ڪري ٻڌايو ته هتي جل ڪٿي آهي. همدومان جا اهي وچن ٻڌي مٺيءَ پنهنجي پاڻيءَ جو گرميدل ڪٽي کيس ڏنو ۽ چيو ٻارا هن مان ئي ڪٽي پاڻي پيءُ ۽ هي ڦل ڦل ڪاٺي ڪڇ وشرام ڪر ايترو جلدي نه ڪر، تڏهن همدومان چوڻ لڳو مهراج مون کي ڏاڍي اڃ لڳي آهي هن ڪرميدل جي پاڻيءَ مان ڇا ورتو مون کي ڪو نلاڻ ڏيکارو جتي مان پاڻي پيءُ ڪرپا، همدومان جا اهي وچن ٻڌي گهڻي مٺيءَ ارههچاريءَ کي آڳا ڏني ته هي ارههچاري! همدومان ڪي پاڻيءَ جو نلاڻ ڏيکاري اڃ. ارههچاري همدومان کي نلاو وٽ آڻي چوڻ لڳو، هي همدومان! ٽس هيءُ نلاڻ تون اکيون بند ڪري پاڻي پيءُ پوءِ تون مٺيءَ جن وٽ هليو اچڻ جو توکي منتر جو اهداش ڪندو جنهن ڪري تون سمجهون ٻوليءَ کي جهٽ سڃاڻي سگهندين. ائين چئي ارههچاري هليو ويو. پوءِ همدومان نلاو ۾ گهڙي اکيون بند ڪري پاڻي پيئڻ لڳو ته ايتري ۾ مايا روئي وئي مڇليءَ اچي سندس پير پڪڙيا، همدومان پاڻ کي مڇليءَ جي منهن ۾ ٽسي ڪروڙ ۾ اڙجي پنهنجي هٿن سان ان جو واٽ ٽاڙي ماري ڇڏيو انوقت هڪ سندو اڀرا ئي آڪاش ۾ وڃي همدومان کي چوڻ لڳو هي ڪهيشورا! مان توهان جي ڪرپا سان اڃ مڪت ٿي ويس، پهرائين مان هڪ ڏانڊو ماليءَ نالي سندو اڀرا هيس پوءِ ڪنهن ڪارڊ مون کي مٺيءَ سراب ڏنو هو انهيءَ ڪري مان مڇلي ٿي ويس، هن آشرم ۾ توهان جنهن پُرش کي ڏنو آهي اهر ڪال نير مهاديت آهي. هي همدومان! هن کي راوڻ توهان جي رستي ۾ روڪڻ وجهڻ لاءِ موڪليو آهي. هيءُ پنهنجي راڪشي مايا سان مٺي ويس ڌاري ويندو آهي، هيءُ ڪوئي مٺي نه آهي پر ارههچان جي هندسا ڪرڻ وارو آهي، هن دشت کي ماري تون جلد وڃي پنهنجو ڪارڊ ڪر. مان توهان جا چرڻ هٿي نشاپ ٿي اهرم لوڪ وڃان ٿي ائين چئي هلي ويئي، همدومان موٽي آشرم ۾ آيو، همدومان کي ٽسي مٺي چوڻ لڳو هي ڪهيشورا! اجايو پاڻ پٿروڻ مان توکي ڇا ملندو هان وٽ هيءُ مونکان منتر ۽ مون کي ڪرو دکشتا ٿي. مٺيءَ جا اهي وچن ٻڌي همدومان پنهنجي مٺ بند ڪري راڪش کي چوڻ لڳو وٽ دکشتا هيءُ نه وٽ، ائين چئي اهڙي نه هن ڪي زور سان مڪ

نڪري وڃي اهو ڪم ڪري وري موٽي گهر هليو اچڻ. وارو جا اهي وڃن ٻڌي ڪال نيم چوڻ لڳو هي مهراج! اول منهنجي ڳالهه ڏيان ٿي ٻڌو، مان توهان جو ڪم ڪندس ۽ ان لاءِ پنهنجي پراڻن جي به پرواهه نه ڪندس ليڪن ان مان توهان ڪي ڇا حاصل ٿيندو؟ هي راجن! جنهن ماريج مرڻ روپ ڌارو هو اهائي حالت منهنجي به ٿيندي، ٿورو توهان جا پٽ پوٽا ۽ اٺيڪ مٺ مائٽ راکش لوڪ مارجي ويا. اهڙي طرح راکشي وڻن جو ناس ڪرائي توهان جو راج، سڀيتا توڙي هن چڙ ٺاهه مان ڪهڙو فائدو آهي؟ هي راجن! سري رامچندر کي سڀيتا ۽ وڻيش ڪي راج ٿيڻي توهين مٺي ويس ڌاري وڃي تهسڀا ڪريو اتي صبح جو سوار اٿي پوئتر چل به سٺان ڪري پوءِ سنڌيا اڀاسنا ڪري نٽ ڪرم کان نورف ٿي اڳاٽ ڏس به سگهه روپ آسڻ تي وڃي ويهيو. هي راجن! جنهن وار باندر توهان جي ٿيندي ٿيندي سڄي لڌڪا جلائي ڇڏي، انهيءَ جو رستي روڪڻ وارو هن دنيا ۾ ڪهڙو ٻلي آهي؟ تنهن ڪري توهان هٿ وڌائي ڇڏي وڃي سري رامچندر جو سهڻو ڪريو، جو رامچندر ڪال جو به مها ڪال روپ آهي تنهنڪي توهين ڇا ڪري سگهندا؟

سري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! ڪال نيم جا اهي اسرت اٿار وڃن ٻڌي وارو جلي وار ۽ چوڻ لڳو ته مان ڇاڻان ته تون به دشمن کان ڪجهه وٺي رام جي باري ۾ ٺاهه ٺاهي ڳالهائون ٻڌائي رهيو آهين پر اهو رڪ منهنجي آڳاٽ نه مڃڻ ڪري مان توکي هٿ ڏيڻ جو هيٺو ماري ڇڏيندس. تڏهن ڪال نيم چوڻ لڳو، هي ديو! ڪروڙ ڪروڙ جي ڪهڙي ڳالهه آهي مان هيٺو وڃي، توهان جيئن چئو ائين ٿيڻ وڃي. هي ڪريان ته، ائين چئي ڪال نيم ٿيڻ وارو جي چوڻ موجب همومان جي ڪاري ۾ وڃي وڃي لاءِ اٿان روانو ٿي ويو ۽ دروڻاچل پربت وٽ پهچي همومان جي لنگهه واري رستي ۾ هڪ عاليشان سندر ٿيڻ (باغچو) ٻڌايو اتي هن دشت پٺاڻ مٺي ويس ڌاري شش سميت ويهي رهيو. جنهن وقت همومان اتي پهتو ته هڪ سندر آشرم ٿيڻ ان کي ڏسي هن ۾ ويچار ڪري چوڻ لڳو ته اڄ به ٿيڻي لڳي آهي ڇو ته هتان ئي پاڻي پي ٿڪاوٽ لاهي ڇڏيان ۽ آشرم ۾ وڃي مٺي جن جو درشن به ڪريان تنهن کان پوءِ دروڻاچل پربت تي ويندس. اهو ويچار ڪري ان آشرم ۾ ويو، اهڙي سندر آشرم ۾ سڀني پاسي پڪل ٿيڻ سان پيرال وٽ ڪندمول، ڪجرو، ڪٽهر ۽ ٻيا اٺيڪ وٽ لڳل هئا اتي شد پوئتر ۽ نرمل جل سان پيرال هڪ تلاءُ هئي، اهو ڪال نيم

اي هوش ٿي ڪري پيو، تنهن کان پوءِ هندومان لڪشمن ڪي پنهنجي ٻانهن ٿي رکي سري رامچندر وٽ ڪٿي آيو، هندومان چي پڳتيءَ ڀاو ڪري جنم وٺس پر ڪاش سرور پرورشور لڪشمن ڳرو ٿي وڃڻ ڪري ان تمام هلاڪو ٿي پيو. هيڏانهن سري رامچندر لڪشمن ڪي پڙهي ٿي به هوش ٻيل ٿسي مدش وانگر شوڪ ڪري چنڊا ۾ پئجي ويو، تڏهن جامونڊ ڇرڻ لڳو هي پڳڙان! لدڪا ۾ هڪڙو سشيڻ نالي راڄ ويد رهي ٿو ان ڪي ولي اچڻ لاءِ ڪنهن ڪي موڪليو، جامونڊ جا هيءَ وڃن ٻڌي هندومان ننڍڙو روپ ڌاري لدڪا ۾ وارءِ سشيڻ ڪي گهر سميت جهٽ ڪٿي آيو. سشيڻ پڳڙان رام ڪي ٿسي ڇرڻ ۾ مستڪ نوائي ڇوڻ لڳو هي پڙو! لڪشمن ڪي سرچيم ڪرڻ لاءِ سنجيرون ٻوٽيءَ جي ضرورت آهي ان ٻوٽيءَ جو ٿس پتو مان ٻڌايان ٿو. اتي اٺيڪ قسم جون ٻوٽون آهن ٿيون اها ٻوٽي راس ٿي راس ۾ دروڻاڇل ٻوٽن ٿاڻ سڃاڻي ڪٿي اچي ان ٻوٽيءَ کي گهرائي پيارجي. جيڪڏهن صبح ٿي ويو ته پوءِ اچڻ مشڪل آهي ڇاڪاڻ ته انهيءَ ٻوٽيءَ جو اثر گهڻو ڪري راس جو ئي ٿيندو آهي، تنهن ڪري هي هندومان ان ٿون جهٽ پٽ وڃي دروڻاڇل ٻوٽن ٿاڻ ٻوٽي ڪٿي اچي. جيڪڏهن راوڻ ڪي خبر پئجي ويئي ته هو دشت ضرور ڪونه ڪو وڃي وڃي هندومان اهو ڪم پاڻ ٿي رکيل ٿسي هڪدم اتي سري رامچندر جا ڇرون چهي من ۾ اڙ پوءِ جو سمورڻ ڪندو تهز رفتار سان ٻوٽن ڏانهن روانو ٿي ويو.

ڪال ٿيم راکش جو چل ڪرڻ

انهيءَ وقت هڪڙي دوت راوڻ ڪي وڃي چيو هي راجا رام هندومان کي دروڻاڇل ٻوٽن ٿي موڪليو آهي ۽ هو لڪشمن ڪي جيئرو ڪرڻ لاءِ وارءِ اوڏي مهل ٿي راس جو اڪيلو ڪال ٿيم ٿيم ٿي وڃي چنڊا ۾ پئجي ڪي ايندو ٿسي ڪال ٿيم ڪي ٿاڻو عجب لڳو ۽ ان کي آشيرواد ٿيئي اٿو ۽ هٿ جوڙي ڇوڻ لڳو هي راجيشور! اڄ ڪيئن ٿوهان جو اچڻ ٿيو؟ ٻڌايو ته مان ٿوهان جي ڪوڙي شيرا ڪريان، تڏهن راوڻ تمام دک وڃان ڇوڻ لڳو هي ڪال ٿيم! اڄ ڪلهه منهنجي من ۾ اهو دک پئدا ٿيو آهي جو منهنجي شڪتي لڳڻ سان وار لڪشمن پڙهي ٿي ٻيل ان ڪي جيئرو ڪرڻ لاءِ هندومان سنجيرون ٻوٽي ڪٿي وار آهي، هي پڳڙان! ٿون اهڙو ڪو اٻاءُ ڪري ان جي ڪٿي اچڻ ۾ وڃي پيدا ڪر، جنهن ڪري ٻوٽي ڪم آڻڻ جو وقت

B.G. Sharma

PICTURE PUBLICATION

جو ٻي ڏيکارڻ لاءِ لڪشمڻ کي ٻڌي ميدان ۾ اچڻ لاءِ لڪار ٻوڙ - اهڙي طرح راکش جي لڪار ٻڌي لڪشمڻ پنهنجا هٿيار کڻي ٻڌ ڪرڻ لاءِ تيار ٿيو.

لڪشمڻ جو مورچو ٿيڻ

ان وقت ديوتائن آকাশ ۾ ٻيهي اها گهرو ٻڌ ڏسڻ لڳا پوءِ لڪشمڻ سري رامچندر کان آگيا وئي انگڊ ۽ ٻين باندرون سان گڏ ڪروڙ ۾ ڀرجي ڏنڻ سان هٿ ۾ کڻي هليو. هيڏانهن وارو نه پنهنجي وار راکش ڪي هٿيار ڏيئي مرڪليو، باندرون جا ٻرڻ وڻ ۽ ٻين هٿيار آهن باندري سري رامچندر جي جڻ مائيدا ٻوڙ يا ۽ راکش سان وڙهڻ لڳا، باندري راکش ڪي مڪن، لٽن ۽ ڏنڊن سان ڪائيدا رهيا. وار باندري انهن کي ماري ۽ ڏمڪائين پيا، مار ٻوڙ ٻوڙ، سر ٻوڙ ٻوڙ آواز نون ڪنڊن ۾ ڀرجي ويو ديوتائون اهو رولڻو ڏسي رهيا هئا انهن کي ڪڏهن عجب پئي لڳو ڪڏهن آندو پئي آيو، رت ۾ ڪڏا ڀرجي ڇمي ويا ڪهايل ٻوڙا ڦول وانگر سوريئا ڏيئي رهيا هئا، لڪشمڻ ۽ ميگهناٺ پئي ٻوڙا ڪروڙ ۾ ڀرجي هڪ ٻئي ۾ ڳنڍجي پيا. ٻي هڪ ٻئي کي جيتي نٿي سگهيا، ميگهناٺ چل ۽ ڪپت نه پئي ڪيو پر لڪشمڻ ڪروڙ وچان ميگهناٺ جي رت کي جهٽ ڀڄي ڇڏو ۽ سارئيءَ کي نه ڪيرائي ماري ڇڏو ۽ وڙهندي وڙهندي سيني راکش ڪي اڌ ساڻو ڪري ڇڏيو. جڏهن ميگهناٺ ڏٺو ته هاڻي وڏو سڪت پيدا ٿيندو ۽ هي مون کي ماري ڇڏيندو تڏهن لڪشمڻ ئي اهرم استر ڇوڙڻ جو ٻڪرو وڃارو ڪري اهرم مٿي جي شڪتيءَ وارو ٻاڻ لڪشمڻ تي اڇلايو، جڏهن لڪشمڻ ڏٺو ته اهرم استر سان ميگهناٺ مون کي مارڻ لڳو چاهي، تنهن ڪري اهرم ٻاڻ مان اهرم جو مان رڪڻ لاءِ ضرور گرهڻ ڪندس، سو ڇا ڪيائين جو جڏهن مهل اهرم ٻاڻ مان ڇڏو تنهن مهل پنهنجي چاڻي کڻي اڳيان ڏنائين. اهرم ٻيڙ ٻوڙ شڪتيءَ وارو ٻاڻ ان جي چاڻيءَ ۾ گهڙي ويو ۽ مورچو ٿي وڃيڻ تي ڪري ٻيو تڏهن ميگهناٺ ٻي ٻيڙ تي ٻوڙي اچي کيس کڻي لڳو ميگهناٺ جهڙا سڙ ڪروڙ ٻوڙا ان کي اٿاري رهيا هئا پر جهڪ جي آڌار شيش لڪشمڻ کي ڪير لڳو اٿاري سگهي کڻي نه ٻري ٻيو رڳو کيس چوري نه ڪرڻ سگهيا تڏهن هو شرمندا ٿي هليا ويا. سنسار ۾ مايا مان جيتريون شڪتيون آهن تنهن ۾ ۽ مهانا لڪشمڻ سڀ جو آڌار پڳوان وڻندو سڀو شيش نائڪ اوتار آهي ان جو ڪير انهيءَ مايا شڪتيءَ سان ڇا ٻوڙي

هيڏانهن ٻانڌڻ جي سڃاڻپ ڪرڻ ۽ سوچ ڀاڱي آڻي ٺهڻ هر ٻنهي ۱-
هر ڪو ڏهنهه هڪ ڪري ڏک ۾ چڪاڇوڙ هٿ ۾ جيئن ٿي گهاٽل هڪ ڪري
ٻه دوستي ۾ ٺاهڻ ڦاٿڻ وٺڻ، جنهن وقت همدومان انگڊ ۽ ٻيا سڃاڻپ ٺاهڻ
ڀڳوان رام وٽ آيا ٺهڻ مهل وڏو ٻوڙ جي مشڪل سان ئي انهن جا سڀ
ڏهن گهاٽو ٻڌي ويا ۽ وري ٺاهڻ ٺاهڻ ٺاهڻ ٺاهڻ ٺاهڻ ٺاهڻ ٺاهڻ ٺاهڻ
ڪاٺ هٿ ٺاهڻ.

ہیگھناک و اکشمی یت

مهادر چوڻ لڳو هي ٻاروئي! پريءَ جي مايا گهڙي انوکي ڇڏي جو
 رڳو پگوان رام جي مشڪل سان ايڏو پرتاب جو لڙائي جي اڪاوت ڏم ٿي
 وڃي، پنهنجي سهارِي ۾ رهندڙن کي سنسار ۾ ڪير ٿو جهٽي سگهي، ٻئي
 ڏينهن صبح ٿيڻ شرط ٻانڌر پنهنجي اڳ-وان سڏائين سان گڏ نچندا ٺهندا
 ڪرچندا لڏڪا کي ڇڏي پاسن کان گهرو ڪري ويا. هيڏانهن ٻانڌر سڏا کي
 وري ايندو ڏسي ميگهناٽ پينڪر ڪرچا ڪري اچي ٻانڌر سڏا ۾ ٺهي پيو
 ۽ ٿيرڪمان کڻي ڪن نائين ڇوڙ لڳر نه ڪٽي آهن رام ۽ اڪش؟
 جو بهادر ٿا سڏائين؟ ڪيڏانهن ويا هڏومان، ٺل، ٺيل ۽ جاموٺ جو پاڻ
 جهڙو ٻئي کي ٿيا سمجهن، جيڪڏهن وار آهن نه نڪري نوار ٿين پوءِ
 پاڻيهي خبر پوندي نه، ڪيترو وقت ماڻاڻ جو ڪير بهتر اٿن، ائين ڇڏي جو
 ٿير ڇڏيائين ان ٿير مان لکين ماياوي ٿير نڪري وڃي ٻانڌرن کي لڳا-
 جن جي لڳڻ سان ڪئين ٻانڌر زخمي ٿي پيا، هڏومان جڏهن ڏٺو ته
 ميگهناٽ شو سان ڪرچندو اسان کي ڀڏ ۾ پيو ٺڪاري ٺڏهن هڏومان ڇا
 ڪير جو نطدي هڪ ٻهاڙ جو ٺڪر آڪاس ۾ اڏامي کڻي ميگهناٽ جي
 مٿان اچلايو، جڏهن ميگهناٽ ڏٺو ته هاڻ منهنجي مٿان ٻهاڙ ٿيو ڪري سو
 پاڻ اڪدم رت مان لهي آسمان ۾ اڏامي ويو جنهن ڪري ٻهاڙ لڳڻ کان
 اڳتي وار ان جو رت ٺڪر ٺڪر ٿي پڇي پيو ۽ سندس سارڻي، گهوڙا
 ۽ ابا ڪئين راکش ڇڏيائين مري ويا، تنهن کان پوءِ ميگهناٽ وري
 آڪاش ۾ وڃي پنهنجي مايا پڪيڙي جنهن ڪري آسمان مان ٿانڊن جي
 ارساف وسڻ لڳي، پگوان رام ميگهناٽ جي اها چالبازي ڏسي اوڏي مهل
 سري رامچندر زمين مان پاڻي پيدا ڪيو جنهن ڪري ميگهناٽ جي اها
 چالڪي ٺڪار ٿي ويئي، اهڙي طرح انيڪ چالاڪيون ڪيائين پر پگوان سڀ ٻئي
 نسل ڪري ڇڏيس، پوءِ ميگهناٽ سڀيئي ٻهرا نٿا اميد ٿي پنهنجي ٻانهن

بدو بهت ڪرڻ پڪرڻ جي ڪم جي دٻو هڻي، هڪدم سڏا تيار ٿي هلاڻ لڳي ۽ پڪوان رام جي جڳهه پڪاريندا لڏڪا ٿي گهٽرو ڪرڻ لاءِ ٻهاڙن جا وڏا وڏا پٿر کڻي ۽ انهن کي سمن جا وڻ اُڪيڙي پٽ ڪرڻ لاءِ هليا ۽ راوڻ جي اڳ سڏا ڏسي رڳههات جي ڪارڻ سڌ ڪرڻ لاءِ لڏڪا ٿي جڙجائي ڪئي ان مان ڪوئي ڪوٽ، ڪڇين قلع، اهي باندر ٿيندا ڪڏندا ۽ گرجندا وڻ ۽ پٿر هٿ ۾ کڻي ننگر وٽ پهچي ڇڏي طرفن کان گهٽرو ڪرڻ، مهاڀاري رام ۽ وائر لڪشمي جي جڳهه ۽ راجا سگريو جي جڳهه پڪاريندا دشمن سان وڙهڻ لڳا. هيرمان، ڪرمند، نل، نيل، ديوت ڌڻي مڪ، ڪيسري تارا ۽ ٻيا سڀئي بهلوان وائر باندر ٿيندا ڪڏندا ڇڏي دروازن پاسي تيار ٿي اهي ويا ڏهن مهاڀلوان باندرن وٽن پٿرن نهن ۽ ڏندن سان راکشن کي مارڻ لڳا، هيڏانهن مهاڀيانڪ ۽ وڏي سرار وارا مهاڀاري راکش تمام ڪروڙ سان دروازن مان نڪري هٿيار کڻي هلائڻ لڳا. اهڙي طرح وائر باندر راکشن کي مارڻ لڳا، ان وقت راکشن ۽ باندرن جي وڏي وڃڻو پڻ لڳي جنهن ڪري پڙي ۽ ٽي رستم جون ننڍيون وهڻ لڳيون. وائر راکش ڪيسري گهڙڻ هائين ۽ سورن رڻن تي چڙهي گرجندا وڙهي رهيا هئا، راکشن ۽ باندرن ٻنهي هڪ ٻئي کي جيتوڻي چاهيو ٿي باندر راکشن کي ۽ راکش باندرن کي مارڻ لڳا. وشطروپ پڪرڻ رام جي درشتي ٻوڙ سان دوتائن جي انش مان پيدا ٿيل باندر وڏي بل وارا ٿي پيا ۽ انهن ڪمزور راکشن کي مارڻ لڳا، ڌاري ڌاري راکشن جي سڏا ناس ٿي ويئي باقي چوٿون حصو رهجي ويئي، پنهنجي سڏا کي ناس ٿيندو ڏسي راوڻ ڏاڍو غصي ۾ اچي درٻار ۾ چوڌاري نهارڻ لڳو، جنهن تي سندس ٻيو نازو مالينوات کيس چوڻ لڳو هي راوڻ! ڪجهه عقل دماغ کان ڪم وٺجي هاڻ پنهنجي من ۾ ويچار ڪري ڏس ته پنهنجي هٿ ڪرڻ ڪري ڪيترو نقصان ٿيو آهي. پنهنجي ناني مالينوات جا اهي وڃڻ پڌي راوڻ اڻڻدو ڪروڙ ۾ پرجي ناني کي چوڻ لڳو هي ٻڌا! ڇو اچي پنهنجي من منجهي آهي، ٿري وڃ منهنجي منهن تان نه ته هيٺ ڇو هيٺ ڇو ٿو ڪ نه ٻهڙائي ڇڏين. پنهنجي ٻيءَ کي ڪروڙ ۾ پرجي ڏسي ميگههات چوڻ لڳو، هي پٽا! ٿوهين ڪنهن نه قسم جي چٽا نه ڪري، جيسين منهنجي سرار ۾ ساڻ آهي تيستائين ڪو به ڊپ نه آهي ٿوهين ڏسو ته ڪيئن ٿو مان انهن ٿوهين کي مزو چڪا مان، ميگههات جا اهي آڻت ڏيندڙ وڃڻ پڌي راوڻ ڏاڍو خروش ٿيو ۽ هڪدم اٿي پاڪر ٻاڻائينس.

ٺوهان چوري به ٿئي سگهيا سوئي ڏنڻ شري رامچندر سولائي سان اچي
 اُڪر ٽڪر ڪري ڪٽي ڦٽو ڪيو ۽ جنهن وقت ٺوهان جي ٻيٺ شور پٽڪا
 نڪ ويائي ٺوهان وٽ دانهن ڪٽي آئي هئي تنهن مهل ٺٽي ڪچڙو شاسترن
 ۾ لنگيل آهي ته ڪال ڪنهن منڻ کي ڏٺو ڪونه هئندو آهي پر اهو ان
 جو ڌرم ٻڌي ۽ ويچار ڪسي مت منجهانيندو ڇڏيندو آهي، جنهن جي ڌرم
 ٻڌي نشت ٿي ويدي آهي ان لاءِ سسار ۾ جيئرو رهڻ مشڪل ٿي پوندو
 آهي. مڌوڌريءَ جا اهي وڃن جيتوڻيڪ راوڻ کي تمام وڏي ڪشت کان
 ڇڏائيندڙ هئا، پر هن جي من ۾ نه ٿڪيا ۽ ٻڌو اڻ ٻڌو ڪري ڪڇهري ۾
 هليو ويو، راج درٻار ۾ اچي راوڻ دشت جلدي مڪيه مڪيه راکش گهراڻي
 باندرون سان ٻڌ ڪرڻ جي آڳيا ڏني، ٽڏهن راکش پوري مردنگه گرمه باجا
 وڄائيندا ميهن اٿن گڏهن شينهن ۽ چيٽن تي چڙهي ڪنگ شول ڏنڻ باڻ
 ڏاڍا ٿور-ر شڪتي وارا استر شستر ڪٽي لڌڪا جي چئن دروازن وٽ تيار
 ٿي پيا.

جنهن وقت انگڊ راوڻ جي درٻار مان موٽي سري رامچندر وٽ اچي
 سمورو حال ڪري ٻڌايو ٽڏهن شري رامچندر مشڪي کيس چوڻ لڳو هي
 وائرا مون کي ٻڌاءِ تو جهڪي چار مڪت اسان ٿي موڪليا سي توکي
 ڪيئن هٿ آيا؟ ٽڏهن انگڊ هٿ جوڙي چوڻ لڳو هي رگهناٽ! اهي چار ئي
 مڪت کي مڪت ڪين هئا پر راجائن جا چار ڪڻ (سام، دام، ڏنڊ ۽ پيڊ)
 هئا، جي راوڻ کي پنهنجو حٿدار نه سمجهي اچي ٺوهان جي شر ۾ پيا،
 سري رامچندر اها سياڻپ جي ڳالهه ٻڌي پرسن ٿي انگڊ کي ڪٽي ڳلي لڳايو.

رام ۽ راوڻ جي ڍٽ

تنهن کان پوءِ سري رامچندر پنهنجي منترين کي گهراڻي باڻ ۾ صلاح
 ڪري پڇڻ لڳا، هي مترو ٻڌايو ته اسان کي لڌڪا ۾ هلي ڪهڙي طرح
 اڙائي ڪرڻ گهرجي. جاملنٽ ۽ ٻيا منترين سري رامچندر جا اهي وڃن
 ٻڌي دل ۾ چوڻ لڳا ته جيتوڻيڪ پر پوڄن باڻ سڀ ڪڇ چاٽي جاڻڻهار آهن
 تنهن هوندي به راجائن جي ڌرم موجب اسان جو شان رکن ٿا، پوءِ پڪراءِ
 ڪري هٿ جوڙي چوڻ لڳا هي پڳوان! اسان جي راءِ موجب ساريءَ سڀا
 جا چار حصا ڪري ۽ چئني مٿان الڳ الڳ سڻاپتي مقرر ڪري هر هڪ
 دروازي وٽ هڪ هڪ حصو موڪلڻ گهرجي، اها منترين جي راءِ ٻڌي
 پڳوان سکرڙو کي آڳيا ڏني ته هي متر! هاڻي تون جلد ئي وڃي لشڪر جو

جر سرار ابا، سمجھي ڏاڍو خوش ٿي ٿيا ۽ انگد جي ٻيهر هٿان لاء زور آڻيائون، ٻي، ڪهڙي زور لڳايائون ڏاڍا جهٽڪا ڏنائون پر انگد جو ٻيهر نه ڪڍيو ٿڌن سڀيئي لڳي ٿي ڪڍي هٿ ڪري پنهجي پنهجي جان تي واهي رهيا، اهو حال ڏسي راوڻ جوش ۾ پئجي انگد جو ٻيهر هٿان لاء اٿڻ ۾ هن جي ڇهه کان اڳ انگد پنهجو ٻيهر کڻي ورتو ۽ چوڻ لڳو هي دشت راوڻ! منهنجي ٻيهر ڇهه مان ٿو ڪي ڇا ورتندو؟ جي الهيءَ پڳوان راهچندر جا چوڻ پڪڙ نه ڪو نيتارو ٿيئي. انگد جا اهي وچن ٻڌي راوڻ لکي ڪچهر لکي ٻچو فقط اندر ۾ پئي لڳو. شرم روئي سمبڙ ۾ غوطا کائيندو وڃي پنهجي تخت تي ويٺو، تنهن کان پوءِ به انگد راوڻ کي ڏٺو ٿي سمجهايو پر دشت ٻڌي جو ٿو ان جي ڪار، پرواهه نه ڪئي، جڏهن انگد ڏٺو ته ايمان ڀري راوڻ سان کان سواءِ ڪن سڌرندو ٿڌن کيس ٻڌي ٿياريءَ لاءِ چئي اٿان روانو ٿيو ۽ موٽي اچي شري رامچندر کي سمورو حال ڪري ٻڌايو.

راوڻ جي زال مڌوريءَ جڏهن انگد جو ٻل ۽ ڪنور وچن ٻڌا ٿڌن ٻل ۾ ڏاڍو دک ٿيس ۽ جيڏانهن ٿيڏانهن اڀسڻ ڏسڻ ۾ آيس ٿڌن مڌوري ٻپ ۾ وياڪل ٿي. جڏهن راوڻ ڪچهريءَ مان موٽي مڪل ۾ آيو ٿڌن مڌوري سندس چوڻ پڪڙي هٿ جوڙي چوڻ لڳي هي ناڪ! ڪرنا ڪري هٿ وڌائي ڇڏي شري رامچندر سان لڙائي ڪرڻ جو خيال لاهي ڇڏيو ۽ سڀني هن کي موٽائي ڏيو، هو ڪو رواجي منش نه آهي پر ٻوڙا جي ٻوڙا سان دشمن کي ناس ڪرڻ ۽ دشمن مڏين جي رکيا ڪرڻ لاءِ ساڪيات وشتو پڳوان منش روپ ڌاري آيو آهي، توهان جي من ۾ خيال پڪو ٿي ويو آهي ته رام منش آهي، سو سراسر غلط آهي. هو نه ساڪيات چراچر جهڙو جو سوامي پورن پرشرم آهي، جيئن ته ان سڄي لدکا جلائي هڪ کن ۾ ناس ڪري ڇڏي ۽ اسان جو پيارو پٽ اڪشمه گمار، هن جي هٿن مار جي ويو تنهن هوندي به توهان جي دماغ ۾ اٿ ويٺل آهي جو سمجهي ٿا سگهو، جنهن وقت هيڏي نئيڙي بانڊر ايتري قدر حرڪت ۽ نقصان پهچايو هو، ٿڌن توهان جو نه ٿي کيس پڪڙي سڙا ڏئي ان وقت توهان جو ٻل ۽ ٻراڪرم گم ٿي ويو هو ڇا؟ ٻلا جنهن پوءِ جي هڪڙي دوست ۾ اٿڻو ٻل هو پوءِ ان جي ساري سڻا ۾ ڪيڏو ٻل ۽ ٻراڪرم هوندي، رام جي ٻل جي مهمي مارچ به ڇڳيءَ طرح ڄاڻندو هو پر انهيءَ جي چوڻ ڪري توهان جي دل تي ڪو اثر نه ٿيو، راجا هڪ جي درٻار ۾ جيڪو مهاڀاري ڏٺس

ٽي هارجي ويٺي هوندي، باقي وڃي مڇهس پڇو ڇا آهي، جو مون سان مقابلو ڪندو؟

نيج راوڻ جي مک مان پوڙو رامچندر جي ننڍا ٻڏي انگڊ ڪروڙ مان هڪدم زمين تي اهڙي نه زور سان لٽ هيٺائين جو ان جي لڳل سان ڌرتي ڌڙڻ لڳي ۽ راوڻ سميت درٻار جا سڀئي راکش گڏ اونڌا ٿي ڪري پيا، راوڻ جي ڪرڻ سان سندس ڏهه ٽي مڪت ڪري زمين تي ٿڙي پکڙي ويا، راوڻ جيئن ئين ڪري پاڻ سنڀالي ڪڇ مڇڙي سيڙي پنهنجي مٿي تي رکيا ۽ باقي جيڪي رهيا سي انگڊ پنهنجي هٿن سان کڻي سري رامچندر ڏانهن اڇلايا، انهن اڇلائڻ مڪڻ ڪي پري ڪرندو ڏسي سري رامچندر وٽ ويٺل بانڊر عجب ۾ پئجي پڇو لڳا ته آسمان مان ڏيهن جو ٿاڻا ٿا ڪرڻ يا وڃ ٿي ڪري! تڏهن سري رامچندر کلي چوڻ لڳو ته پيارا بانڊر وٺي ڏيهن جو ٿاڻا ٿا ڪرڻ نڪا وڃ ٿي ڪري، هي راوڻ جا مڪت آهن جي انگڊ اتان ڪروڙ مان اڇلايا آهن اهڙو ٻڏي هنومان جهت وڃي انهن ڪرڻ مڪڻ کي کڻي سري رامچندر وٽ آڻو جن ڪي سڀئي بانڊر ڏسي ڏاڍو عجب ۾ پئجي ويا.

هيڏانهن راوڻ جنهن وقت پاڻ کي سڀا ۾ ويٺل راکشن سميت ڪرندو ڏسي هڪدم ڪروڙ ۾ پئجي چوڻ لڳو هي وار راکشوا! الو، الو، پڪڙو هن بانڊر کي، خبردار مٿان هن کي چڙهي ڏيو، جلدي هن کي قيد ڪرايو، هي وار راکشوا هي ساري پڙتري بانڊرن ۽ وڃڻ کان خالي ڪري ڇڏيو ۽ انهن ٻنهي ٽپري ڀائرن کي مٿان وٽ جيئرو ٿي پڪڙي وٺي اچو، راوڻ جا اهي وڃڻ ٻڏي انگڊ غصي ۾ لعل ٿي چوڻ لڳو اڙي ٽر لڄ دشت! استري چور! گل ڪي ناس ڪرڻ وارا تون انهن ڪرڻ جو ڦل ضرور پاليندين، شايد تنهنجو دماغ خراب ٿي پيو آهي جو سري رامچندر کي مدش ڪري ٿو سمجهين، ڏکار آهي تنهنجي جيئڻ کي، ٿو جهڙي دشت ڪي هيٺ هڪ ڪرڻ ۾ ٽرڪ پڇائي ڇڏيان، مان نه ننڍي ۾ ننڍو بانڊر آهيان. جيڪڏهن تون پنهنجي راکشن ۽ بانڊرن جو ڀل ڏسڻ چاهين ٿو ته هيٺ ٿي ڏس؟ آهي ڪو توت اهڙو جوڌو ٻلوان جو مڏهجو هي ڌرتيء تي ڪوڙيل پير اورو ڪڇ ڌرو به هٿائي؟ جيڪڏهن ان کي ڪوڙ ڌرو هٿائي سگهيو ته هي ٿڙائي اصل ڪانه ٿيندي ۽ سري رامچندر سڀيتا کان سواءِ سڏا سميت پير ڇمائي زمين تي رکندو. ان وقت ميگهڊات ۽ ٻيا مهاڀلوان وار ٿڙائي جيئڻ

نه ڏسڻ جا ٻڌل آهيرو جامونٽ وڃاڙو نه ٻڌو ئي وار آهي، مڻهجو ڀاءُ
 ويڻيڻا آهي تمام ٻڌڻو، ٿل ۽ ٺيل کي آهي پنهنجي ڪارڪريءَ جو ايمان
 ها هاڻي هڪڙو ئي ٻاندر ٿوهان ۾ سورهي، ٻانوان آهي جهن ٻهراڻين اسان
 جي شهر لڌا کي جلائي ڇڏيو هو. انگڊ اها ڳالهه ٻڌي کلي چوڻ لڳو،
 هي راوڻ! ڇا انهيءَ ننڍري ٻاندر ٿوهان جي لڌا سڄي ڇڏي،
 ها ها! مون کي اعتبار ئي نٿو اچي، خير ائين هوندو معلوم ائين ٿئي ٿو،
 اڄ شايد ٿوهان ان سان ٻڄي نه سگهيا هوندا، ٻيو نه ٿون ڇڏين ٿو نه مان
 کڻ ڪراهي آهيان همدومان جيتوڻيڪ ٽنهن جو سڄو ننگر جلائي خاک ڪيو ۽
 اشڪ وانئڙا اڇاڙي ۽ هڪ ٻت به ٽنهن جو ماري ڇڏيو. ٽنهن هوندي
 به هن کي ٿوهان ڪڇ نه ڪري سگهيا ۽ کيس ڇڏي ڏنو، انهيءَ هلٽ مان
 معلوم ٿئي ٿو نه ٿوهان کي لڄ شرم ڪونهي. انگڊ جا اهي وچن ٻڌي راوڻ
 چوڻ لڳو اڙي اي عقل ٻاندر! اهڙي ٿئي مت هٽ ڪري نه ٿو پنهنجي
 ٻيءَ کي ٺاس ڪهو. ٽنهن انگڊ چوڻ لڳو، ٺيڪ آهي مون نه پنهنجي ٻيءَ
 کي ٺاس ڪيو پر هاڻي توکي به ٺاس ڪرڻ جو ويچار آيو. هي راوڻ! ٻڌاءُ
 اڄ ٻلا راوڻ سنسار ۾ آهن گهڻا؟ رڳو هڪ ٿون آهيان ڪين ٻيا به ڪي آهن،
 هڪ نه راوڻ مون ٻڌو آهي نه راجا ٻليءَ کي پائال ۾ جيتوڻيڪ وڏو اٿي ڪن
 چرڪن ٽپي کيس گهرڙن جي ڪڙهه ۾ ٻڌو جو راجا ٻليءَ کيس ڇڏايو، ٻيو راوڻ
 اهو هو جهن کي سهرس باهو ائين پڪڙيو هو جيئن ٻلي ڪوئي کي پڪڙي
 پاڻ وٽ وڃي کيس قيد ۾ وڌو هو ۽ پلستيه مٽيءَ کيس ڇڏايو هو، ٽيون
 راوڻ منهنجي پٽا ٻليءَ ڪڇ ۾ جهليو هو، هاڻي ٻڌاءُ نه انهن مان ڪهڙو
 راوڻ آهيان. هي ايمان ٻي راوڻ! سري رامچندر جي اڳيان منهنجي سورونڙا
 ۽ ڪوڙو ٻل ڪوئي ڪم نه ڏيندا، ٻاندر سينا کي هوند ٿوسان مڙهي ڪرڻ
 جي ضرورت ئي نه پري مان اڪيلوني جيڪر توکي ٻي لڳهه ڇڏيان
 ۽ راکشن کي ماري ماتا ڄاڻڪيءَ کي رامچندر وٽ وٺي وڃان پر منهنجي
 رت جا پياسي شري رامچندر جا پاڻ آهن. انگڊ جا اهي وچن ٻڌي راوڻ
 سڙي باهو ئي وڏو ۽ چوڻ لڳو هي دشت ٻاندر! ٿون ڪيڏو ننڍڙو آهيان ۽
 ڳالهون ڪيڏون وڌائون ٿو ڪرين، آءٌ سمجهان ٿو نه ٿون گهري ٿو مرڻ
 وٺن جهن مٿس رام ٻي ٿون ڪڍان ٿو سو جيڪڏهن اهڙو سلڇڙو ۽ سپاڳڙو
 هجي ها ته هوند پٽس گهر کان ٻاهر ڪڍي بدواس ڪرڻ موڪليس ها ٻلا
 هڪ نه رام کي گهر مان نڪرڻ جو دڪ ٻيو استريءَ جي جدائيءَ جو غم
 ٿيون کيس رات ڏينهن مڻهجو ٻڌ، انهن ٽنهي ڳالهين ڪري سندس همت

لڳي ته نون ائم ڪل ۾ جنم وٺي اڃا به پنهنجي ٻيءَ جو نالو نه بد ڪرڻ جو نه. ان ۾ ڦرندڙ جو ڳڻن جو وڃي دوسف ٿيو آهين سو به وري پنهنجي ٻيءَ جي هٿياري جي شيرا ٿو ڪرڻ، پر هاڻي ٻڌاءِ ته سھڻن پنهنجي ٻيءَ ٻالي چڱو ڀلو نه آهي؟ تنهن تي انگڊ ڇوڙ لڳو هي راوڻ! انهيءَ ڳالھ ٻاٻس پڇڻ جو هيٺ ٿوھان کي ضرور ڪونهي ڇو ته ٿورن ڏينھن ۾ ٿوھان کي به اتي ٻولڻ وڃي ڪانئس حال احوال پڇڻ پوندو ۽ هو ٿوھان کي ضرور ٻڌائيندو ته شري رامچندر سان وڻ رکڻ ڪري ڪهڙو نتيجو نڪرندو آهي سو هو ٿوھان کي نيڪ نيڪ ٻڌائيندو. باقي ٿي صلح جي ڳالھ سو شري رامچندر ٿو جهڙي گدڙ کان ٻڃي مون کي صلح ڪرڻ لاءِ ڪونه موڪليو اٿس، هڪڙي گدڙ کي مارڻ ۾ شينھن لاءِ ڪا به وڏي ڳالھ نه آهي، نيٺن توکي به مارڻ هـن لاءِ معمولي ڳالھ آهي. تڏھن راوڻ چيو، اڙي ٻاندر! هاڻي اڪ ٻڪ ٻڪ ٻڪ مان توکي دوسف ڄاڻي ڌرم نيتي اٺوسار ڇڏي ٿو ڏيان. تڏھن انگڊ ڇوڙ لڳو، واه ڙي راوڻ تنھن جو ڌرم ۽ نيتي! پراڻي استري ڇوڙائي ٿوھان پنهنجي ڌرم نيتيءَ جو مثال ڏنو آهي. هڪ ڪمزور اٻلا کي اڪيلو ڏسي بيڪاري ويس بڻائي ڏوڪر ڪرڻ ۽ زوريءَ آڻي پنهنجي پراڪرم ڏيکارڻو اٿو، باقي رهي نيتيءَ موجب دوسف جي رکيا سو ڀلا هڏومان جي ٻچ کي باھ ڇو ڏئي هڻو. اڙي ڏوڪياڙ! اهڙي ڌرم نيتي ڌارڻ ڪان ٻاڻيءَ ۾ اٽلي مٻان هـا ته ناموس ٿئيڙ ها، نڪا اٿو لڄ نڪو اٿو مان اڃا به شرم کي پيا پوڄايو تنھن ڪري اڃا به هٿ ڇڏي وڃي شري رامچندر جن جي شرم وٺو. اهو ٻڌي راوڻ ڪروڙ ۾ ڀرجي ڇو اڙي نيچ ٻاندر! توکي منهنجي اڻ جي خبر نه آهي مون پنهنجي ٻانھن جي اٻل سان سڄو ٻاٻس ٿرڻ تي جهليو، منهنجو پراڪرم وڃي ٽنهي لوڪن جي دڳال ڊوٽائڻ ۽ گندرون جي راجا کان نيچ جيڪي منهنجو نالو ٻڌي ڏکيو وڃن ٿا، تنهي لوڪن ۾ اهڙو ڪوئي ڪونهي جو منهنجي سامهون ٿي ٻڌ ۾ مقابلو ڪري سگهي. اهڙو مان ٻاڻ! وري ڪٻ ڪرڻ جهڙو مهاپراڪرم منهنجي ڀاءُ جڳ ۾ مشهور، اندر جيست جهڙو منهنجو پٽ، تنھن کان سواءِ جڳ کي جيست وارا مهاڀاران راکش جيڪي اٺيڪ هٿيارن سان تيار ٻيٽا آهن منهنجي سڏا ۽ مان هڪ معمولي ايسري کان ٻڃي وينداسين، اڙي انگڊ هاڻ اهو ٻڌاءِ ته ٿوھان جي سڏا ۾ اهڙو ڪير ٻڙوان آهي جو اسان جي سامهون ٿي ٻڌ ۾ مقابلو ڪري، ٿورن ڏينھن رام کي هٿي پڏائين ٿو سو ته استريءَ جي چنبا ۾ چڪما ڇوڙ آهي سندس ننڍو ڀاءُ هن جي دڪ ۾ دڪي آهي، ٿورن ۽ سڳريو

جي آگيا ٻائي انگڊ من ۾ خوش ٿيندو ٻو ڀوءِ جن جو سمرڻ ڪندو لڌڪا ۾ اچي پهتو، شهر ۾ پهچڻ شرط هنجي راوڻ جي هڪ سرور وار بت سان ملاقات ٿي جو اتي راند ڪري رهيو هو، هنن جو ڪن ڳالهين تان اچي ٻاڻ ۾ ڳڙهڙو ٿيو پهريائين راوڻ جي بت هنڪي لت هنئي پوءِ انگڊ کيس ٺنگن کان جهلي ڪٽي زمين تي ڦٽو ڪيائينس اهڙي طرح نوجوان سرور وار راڪش کي مرنڊو ڏسي اتي ايندڙ راڪشن جي همت هارجي ويئي ۽ هو پنهنجي جان بچائڻ لاءِ هيٺي هوڏي ڀڄڻ لڳا، انهيءَ ڏپ کان ڪير ڪنهن کي پنهنجو راز نه پيو ٻڌائي. هر ڪنهن جي من ۾ اهرئي ياد هو ته هيءُ اهو ساڳيو ئي ٻانڊر آهي جنهن اڳ-۾ لڌڪا جلائي هئي، انهيءَ هراس وچان چوڻ لڳا ته هاڻي الان ئي ڇا ٿيندو تنهن ڪري انگڊ جيڪي نه هنن کان پڇيو ٿي سو ڏپ جي ڪري ٻڌائيندا ٿي ويا، اهڙي طرح انگڊ ڌاري ڌاري پڌر ڪندو اچي راوڻ جي درٻار وٽ پهتو اتي جا ايندڙ درٻار انگڊ کي ڏسي ڏپ کان ڏچي اندر پڇي ويا ۽ وڃي راوڻ کي ٻڌايائون ته وري اڳئين وانگر هڪ ٻانڊر لڌڪا ۾ آيو آهي جو دروازي جي ٻاهران ايندو آهي، راوڻ هڪدم درٻار موڪلي انگڊ کي اندر گهرايو، جنهن جي همت ۽ دهشت ڏسي راوڻ جا سميتي درٻاري سڀا سڌن ادب سان اتي پهتي رهيا. انگڊ راوڻ جي درٻار ۾ اچي هٿ ڇوڙي چوڻ لڳو هي راوڻ! مان ٻاليءَ جو بت انگڊ سري رامچندر جو اباڻجي ٿي توهان وٽ آيو آهيان، توهان جي منهنجي پتا سان ڏاڍي مٽرڻا هئي، تنهن ڪري مان توهان جي پلائيءَ واسطي هتي آيو آهيان توهان وڏوان ويد شاستر ڄاڻندڙ مهرشي پلستيه جا پوٽا آهيو ۽ پنهنجي ٽهڻيا بل سان شڪر پڳوان کي راضي ڪري ارهڻا کان اموگهه ور ورتا اڻو تنهن هوندي به توهان ايمان ۾ پوڄي وڃين مٿين تي جو ڪڇ به اباچار ڪيو آهي ۽ شري رامچندر جي استري چورائي ڪٽي آيا آهيو سر تمام خراب ڪم ڪيو اٿو، هاڻ توهان جو ڪلياڻ انهيءَ ۾ آهي ته مانا سڀيتا کي عزت سان وٺي ڏوليءَ ۾ ڇاڙهي وٽس ۾ گاهه ۽ ڳڙهيءَ ۾ ڪوڙو وجهي سري رامچندر وٽ هلي پنهنجا اڀڙا بخشايو، پڳوان رام دنن ڏيئارو آهي سو اوس تنهن جا اڀڙا ڪميا ڪندو. انگڊ جا اهي وچن ٻڌي راوڻ تمام ڪروڙ ۾ پوڄي چوڻ لڳو اهڙي ئيچ ٻانڊر! تون مون کي اپڏيش ڏيڻ آيو آهين، تون مون کي سڃاڻين ٿو ته مان ڪير آهيان؟ جيڪڏهن پنهنجو رام اهڙو وار ٻارن هجي ها ته توکي صلح ڪرڻ لاءِ چر موڪلي ها؟ پر توکي ڏسي مون کي عجب نه

سان ڪري سون ۽ لڌائيءَ ۾ سوڀ پاڻون ۽ لڌائي وقت تمام ڪوڙ ڪهه سان
 مڃندو. ان ۾ لڌيت ۽ راکش پنهنجي مرضيءَ موجب روپ لڌائي سان ڪي
 حيران ڪرڻ جي ڪوشش ڪندا. تنهن ڪري لڌائيءَ جي وقت سڀئي ٻالدر
 پنهنجي ساڳئي روپ ۾ رهن ڪوئي نه پنهنجي شڪل نه بدلائي ڇو نه هي
 راکش ٻالدر جو روپ ڏارو ۾ پنهنجي اي عزلي سمجهندا آهن ۽ اسان ڪي
 نه سڃاڻڻ لاءِ سولائي سان پنهنجي ۽ ٻرائي جو پتو پنهنجي سگهندو. ان وقت
 ٻالدر سڄا لڌڪا جي قلعي جون لڌيون ۽ مضبوط دڙا پاڻون ۽ انهن جي
 چڻي پائڻ کان اونهيون ڪاهيون ۽ سونگيون هيون ۽ پٺيان راکش جي سڄا
 اٺار ٻيٽل ڏسي هنن جا ننڍا وڏا هٿيار چڱيءَ طرح ڇاڇي ڏسڻ لڳا. لڌڪا
 ۾ ائين ڏسڻ ۾ آين چيئن نه راکش لڌ لاءِ پوري تياري ڪير ٻيٽا آهن ۽
 نوراڻا ۽ دهل زور سان وڄائي رهيا آهن اهو حال ڏسي ٻالدر سڄا ڪي
 وڌيڪ جهوش ٻيٽا آيو ۽ رامچندر ۽ سگرار جي جڳ، جڳ ڪار جا آواز ڪرڻ
 لڳا. ان وقت ويهڻ لڌڪا ۾ راوڻ جي سڄا ۽ هٿيارن سميت سڄو گهر جو ٻيٽ
 ڪري ڇوڻ لڳو. راوڻ جي سڄا ۾ اٺڪ هاڻي اٺڪ رت اٺڪ ڪهرڙا ۽
 اڪيچار راکش آهن. انهن کي جهٽڻ لاءِ وڃي ڏيڻ سان ٻڌ جي وڃا ڪرڻ
 ڪهرجي. منهنجا منڃري راوڻ جي ٻڌ جي تياريءَ بابت هڪ خبر وٺي آيا
 آهن نه لڌڪا جي چڻي دروازن تي اندرچي ۽ انهن مکيه سڄا پٺين کي
 ٻيهارو اٿس ۽ پاڻ اتر دروازي جي رکيا جو ڪم پاڻ تي رکيو اٿس. ويهڻ
 جا اهي وڃن ٻڌي سري رامچندر ٻالدرن لاءِ ٻڪي مورچي ٻڌي ڪئي
 نه جهڪا سڄا راوڻ جي سامهون ٿيڻي هئي تنهن جو سرومڙي اڏوان پاڻ
 آيو. ان وقت جاموٽ هٿ ٻڌي سري رامچندر کي چوڻ لڳو هي ٻڌو!
 جنگ لڌڪا ۾ راوڻ کي اڀلجي هٿان آخرين جنگ نامو موڪلڻ ڪهرجي.
 اها صلاح سڀني کي وٺي ٻڌو شري رامچندر انگڊ کي چيو هي وٺو! سون
 راوڻ وٽ اسانجو اڀلجي ٿي وڃ جهن ۾ اسانجو نه ڪم ٿئي ۽ هن جو نه ڀلو
 ٿئي. تون هن کي ائين چيڻ نه هي راوڻ! تون ايمان وس ٿي ٻان ڪنهن
 اڀرڻ جي دشمن مڊن ڏوٽائن ۽ ٻن اٺڪ راجائن کي ڏاڍو ستايو آهي ۽ تون
 منهنجي استري ڇوڙائي مون کي ڏک ڏنو اٿئي. ڇيڪڏهن تون سڀني کي عزت
 سان وٺي اچي منهنجي آڻ نه مڃيندين ۽ اڻياچار ڪرڻ نه ڇڏيندين ته مان توکي
 ڪل ۽ راکش سميت ماري پاڙ پئي ڇڏيندس. هي دشت راوڻ جيڪڏهن
 توکي ٻڌل جو گهمند آهي سو ٻڌ جي ميدان ۾ اچي لڌڪار. سري رامچندر

ڪڍڻ ۽ ڇتر ڪري ٻيا سر ۽ ڦر؟ سڀئي ڳڻين ۾ ٻڌجي ويا انهيءَ کي
 ايسرڻ سمجهڻ لڳا. راوڻ ٻڌڻ ڏٺو ته سڀني کي هراس وٺي ويو آهي
 ٻڌڻ ڳالهه کي ٺاهي چوڻ لڳو ته جنهن لاءِ هيءُ سر ڪاٺي ڏيڻ ۾ آندو
 هر ڀر ۾ ڇا انهيءَ لاءِ مڪت ڪرڻ ڪري بدسڻ ٿيندو آهي؟ ڇڱو هاڻي
 سڀئي بدبختي بدبختي ڪور وڃي وڃي آندو ڪرار. راوڻ جي آڳاٽا ٻائي
 سڳو بدبختي بدبختي ڪور هليو ويا. جنهن وقت مڌوريءَ جي ڪن مان
 ڪڍڻ ڪري ٻيا ۽ راوڻ جو نه ڇتر ۽ مڪت ڪري پيو تنهن مهل هنکي
 ڏاڍو عجب لڳي ويو سا هڪ جرڙي راوڻ کي چوڻ لڳي هي ڪرپاڻاڪا!
 اوهين اهڙي ڪرامت ڏسندي ته هن کي منهن سمجهي من ۾ هڪ رکي
 وٺا آيو تنهن ڪري اوهين رامچندر سان واپار ڇڏي وڃي هن جي شرڻ
 ورتو. هر ڀڪش لوهان جو ڪيل ڀاپ معاف ڪندو. اوهين سچ ڄاڻي مون تي
 وشواس ڪرايو ته رامچندر ساڪياست وشو روپ پرتاما وشطرا آهي اهڙو ئي
 ڀڳوان پرتوري جو وار لاهڻ لاءِ هاڻي رام منهن روپ ۾ ڀرگهت ٿي هڪ آيو
 آهي تنهن ڪري هي ناست! لوهان هن سان واپار ورتو ته ڪرار، جنهن جي
 هڪ ۾ ڪال ڪرم ۽ ڀرائين جي ڏور آهي تنهن رام جي وڃي شرڻ ورتو.

مڌوريءَ جا اهي وڃن ٻڌي گهمندي راوڻ کلي چوڻ لڳو، هي پياري
 مان تنهنجي سياڻپ ڇڱيءَ طرح ڄاڻان ٿو تون انهيءَ بهاني سان منهنجي
 دشمن جي وڏائي ڪري هنجي ڀل ۽ ڀراڪرم جي ساراهه ڪري رهي آهين.
 هي مرڱو لڄي! تنهنجي ڳالهه جي چترائي ۽ ڏاڍي ڳرڙهي آهي، تنهنجي
 ڳالهه ۾ نه مطلب رکيل آهن، ٻڌڻ مان ڏپ ۽ سمجهڻ مان سڪو. پٽيءَ جا
 اهي وڃن ٻڌي مڌوريءَ جي من ۾ ڀڪ ٿي ويئي ته هيئنر منهنجي پٽيءَ
 جي سر تي ڪال سوار ٿيو آهي جو ٻڌي ناس ٿي ويئي اٿس. جيترو ڀڪ
 ارسائون ٻولندون ٿيون رهن پر ڪاٺي ۾ گل ڪڍڻ نه پيدا نه ٿيو
 آهي نيئن اوهان جهڙو ڪرو ملڻ تي نه مورو هڪڙو سمجهڻ جهڙو نه آهي.

آنگڊ ۽ راوڻ سلواد

صوبو ٿيندي سري رامچندر پنهنجي سڀني مڙهي ڪي گهرائي صلاح
 ڪرڻ لڳا ته هاڻي اسان کي ڇا ڪرڻ گهرجي، سري رام چوڻ لڳو، هي ٻائي
 راوڻ پنهنجي ايمان ۽ ڪار وس ٿي پنهنجي هٿن سان پنهنجي ڪل جو
 ڪاٺو ٺاهه ته هاڻي اسان پاڻ ۾ ملي ڪري پنهنجي ڪار، کي هڪ

جا اهڙا ڪروڙ پُرل وڃن ٻڌي منٿري چوڻ لڳو، هي راجن! هيءُ منهنجي
لڳ صلاح ٺوهانڪي هن وقت ڪڙي لڳندي يا نه. — سرءُ امرت سمان ملي
لڳندو. منٿريءَ جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ ٻڌو ان ٻڌو ڪري پنهنجي گهر
هليو ويو.

رام جو ٿير هڻي راوڻ جو چتر مڪت ڪيرائڻ

شام جو سج لهڻ وقت راوڻ پنهنجي زال مڌودريءَ سان گڏجي پنهنجي
آکاڙي ۾ آيو. اهر آکاڙو هڪڙي سندر ٻرڻ تي ٺهيل هو جنهن جي سولهن
سوپيا ديو راج اندر جي آکاڙي کان ۱۰ هزار ڀاڱا وڌيڪ هڻي ان آکاڙي ۾
راوڻ کي آيو ڏسي گندرو چارو ۽ ڪير راوڻ جي استتي ڪرڻ لڳا ۽
اهڙائون ٺڄڻ لڳيون سربلا ساز وڃڻ لڳا، اهڙي آند ۾ مڌودريءَ سان گڏ
ويٺل سڪ پڙهڻ لڳو.

هيڏانهن شري رامچندر لڳا ڏسڻ جي اڃا سان ڀڳوان رام هندومان جي
ڪلهي تي ۽ لڪشمڻ انگد جي ڪلهي تي ويهي هن وڏي ٻرڻ تي
چڙهي ويا اتي هنن ڏٺو ته لڳا ٻري تمام سهڻي سندر ٻري آهي جنهن
۾ اٺيڪ قسم جا جهنڊا ۽ وچتر سرن جا ٺهيل محلات جي سوپيا ڏيئي
رهيا آهن ۽ سڀني پاسن کان ڪاهيون ٿرون سرنگهن سان سينگاريل آهي ۽
راوڻ جي راج ڀرن مٿان شاهي آکاڙو آهي جنهن ۾ منترين سان گڏ راوڻ ۽
مڌودري ويٺا آهن. گندرو چارو ۽ ڪير راوڻ جي استوئي ڪري رهيا
آهن، اهڙائون ٺڄي رهيون آهن ۽ سربلا ساز وڃي رهيا آهن ۽ راوڻ جي
ڏهن ئي سرن تي ڏهه مڪت سوپيا ڏيئي رهيا آهن جنهن جو سرار ٻادل
سمان ڪارو هئو.

هيڏانهن شري رامچندر، راوڻ ۽ مڌودريءَ کي ويٺل ڏسي تمام ڪروڙ
۾ پڙجي لڪشمڻ جو ڪٽي آيل ڏٺس هٿ ۾ کنيو. هن جي سر تي مڪت
ٻيل پنهنجي نيڪ منترين سان ويٺو هو سو ڀڳوان رام اڪر چنڀ ۾ هڪ اڌ
اڌائي ڇڏيا اهر حال ڏسي راوڻ ڏاڍو اچي ٿيو ٻيڙ انهيءَ ڀيد جي ڪل
ڪنهن کي ڪانه پئي. شري رامچندر جو ٿير اهو ڪم ڪري وري مڙي اچي
پنهنجي ٽرڪش ۾ پيو. راوڻ جي آکاڙي ۾ ويٺل ساري سپا اها وڏي
عجب جهڙي ڳالهه ڏسي ٻڄي ويئي ۽ پاڻ ۾ چوڻ لڳا ته ڇا ڏيئي
۽ اڪر ڪر ٿو ٿئي آڏو ۽ نڪر ڪو هٿيار ئي ڏسڻ ۾ آيو. ٻيوءَ جو هيءُ

لڌاڻيءَ جي باري ۾ پڇو ٿا، توهان جو مطلب ٿا ڇا آهي؟ توهان کي ڇو اچي ٻٻ لڳو آهي، ٻيو توهان ويچار ڪري ڏسو توهان باندرو، رڇ ۽ مڇن آهي توهان سانڍو ڪاڇ آهن رڳو هندن جي اچڻ جي دٻو آهي. تنهن کان پوءِ پرهست نالي منڇري هڪ جوڙي ڇوڙ لڳو هي راجا توهين هندن منڇرين جي ڇوڙ تي مٿان ڪي ڪچ ڪريو. ائين ڪرڻ سان توهان جو پلو توهين مان سمجهان ٿو توهين جي مٿ ۾ اچي کڻي آهي جو توهان ڪي خوش ڪرڻ لاءِ ايندڙين صلاحون ڏيئي رهيا آهن هندن توهان سانڍو ڪاڇ آهن، پر هي لڌڪا ٻئي راوڻ! جنهن وقت رڳو هڪڙي باندرو سڄي لڌڪا ٿي جلائي ۽ شهر ۾ هاڻاڪار مڇي ويو هو. ڳريو ٻين زالن جا ٻٻ کان ڳريو ڪري ٿي ٻيا ۽ ماڻا ٿي پنهجي ننڍن بالڪن کي روئندو ٿي پينگهن ۾ ڇڏي هليون واري ۽ پاڻ پيڻ کي ٻيءَ پٽ کي ۽ زال مڙس کي مڙس زال کي انهيءَ مصيبت جي وقت ۾ اڪيلو ڇڏي هليا ويا تڏهن ٻڌايو توهان جا اهي ٻوان راکش منڇري (جن جو باندرو ڪاڇ آهن) ڪيڏانهن اچي ويا هئا؟ ان وقت ڇا انهن جو پٽ ڀريل هو؟ يا ٻٻ کان گهو مان ٻاهر نٿي نڪتا انوقت توهان جو مڙس ٿي مٿ ۾ اچي ويو هو. جو هڪ باندرو کي ۽ ڪچ نٿي ڪري سگهيا هينئر وينا آهن ڪوڙيون ٻٽاڪون هڻا. هي راوڻ! هڪ دٻي جي ڇوڙ موجب اسان کي ائين معلوم ٿيو آهي توهان جو ڪو باندرو اسان وٽ آيو هو سو ٻين باندرو کان هڪڙو ڳالھ ۾ ايل ۾ گهٽ هو. پر جنهن وقت هڪڙي باندرو ٿاڪوڙو وڃي ڇڏيو هو تنهن مهل سڀئي مهاڀوان راکش ڪوٺا ٻڏجي پليءَ کي ڏسي وڃي پون ۾ لڪا هئا، پر اها ٻڪ جاڙو توهان وقت ساري سينا باندرو جي هٿ ايندي تنهن مهل ڇا ٿيندو؟ اهو ويچار توهان ٿي پنهجي من ۾ ڪريو ڇاڪاڻ توهين پاڻ سڀاڻا آهيو سو توهان ويچار ڪري ڏسو جن هڪ سو پوڄن سمب مٿان پل ٻڌي آهي توهان کي توهين مڇن سمجهي وينا آهيو ڪڏهن توهان ٿي ڇوڪڙن پنهجي پلر چاهيو توهان ٿي هڪ دوت موڪلي ان کي چڱي طرح سمجهائي ڄاڻڪيءَ کي ڏوليءَ ۾ ڇاڙهي عزت سان وڃي شري رامچندر جن وٽ پهچائي اچو، هي راوڻ! جيڪڏهن توهين هيءَ نڪ صلاح مڃيندا توهان جو ٻنهي پاسي ناموس ڳائيندا. پرهست منڇريءَ جا اهي وڃن ٻڌي راوڻ ڇوڙ لڳو هي منڇري! شايداس آهي توهان جي عقل ۽ دماغ ڪي مون وٽ وڃو پرش کان مون کي ضرور ڪا سڀي دل وٺندڙ صلاح ٻڪ ٿير تون توهان ۾ منهنجي دشمن سان مليل آهين. راوڻ

آيو آهي، سر اهڙو نه گهٻرائجي ويو جو انهيءَ ڪري ڏهن مڪن سان ڳالهائي چوڻ لڳو ته ڇا ندين جي پٽيءَ سمبڻ هن کي رستو ڏنو، راول کي ٿوري ڏهه مڪه هئا پر ڳالهائيندو رڳو هڪ سان هئو. ڇاڪاڻ ته هڪڙي ڪنهن رشيءَ سراب ڏنو هر ته جنهن وقت نون ڏهن مڪن سان ڳالهائيندين ڏهن نون پنهنجو مٿس ڄاڻج. نيٺ هن کي ڏاڍو ڏيڻي ڪلندو گهر آيو.

ان وقت مڌودريءَ راول جي زال کي به خبر ملي چڪي هئي ته ٻانڌر سڀا هٿ پهچي ويئي آهي سا هٿ جوڙي راول جي پيرن تي ڪري اکين مان ڳرڙها ڳاڙهي چوڻ لڳي، هي ناڪ! چوڻي آهي ته وڏو ڀاءُ ان سان رڪجي جو پنهنجي ارار هجي يا جنهن کي پنهنجي ڀل ٻڌيءَ سان جهٽي سگهجي، پر سچ پچو نه سري رامچندر ۽ توهان جي وچ ۾ ابترو فرق آهي جيئن سورج ۽ ڏيڻي جي وچ ۾ ٿيندو آهي. جنهن ابشور ڪئين وڏو ڀلوان ڏيٺا ماريا ۽ مها ڀلوان ڏيئي ڇا پٽ هرڻا ڪيشپ ماريا ۽ سهسڙ ٻاهر کي مارو جنهن راجا ڀليءَ ڪي ٻڌي ڇڏيو. اڄ اهوئي ابشور مٿس روپ ۾ ٻڌو آهي جو بار لاف لاءِ مٿو لوڪ ۾ آيو آهي تنهن ڪري هي ناڪ! پنهنجو ڀلو ڄاڻي سڀا رامچندر کي موٽائي ڏيو ۽ پنهنجو راج ڀاڳ پتن کي ڏيئي وڃي ٻريو جي شون وٺو. هو پڪٽ وٺي پڪوان رام اهڙو نه ڏٺو آهي جو توهان جي شرط وٺڻ سان پڪ ڄاڻو ته توهانجو ڪيل گناهه ضرور معاف ڪندو، هي ڀلائي پتي! جنهن ابشور جي درشن ڪرڻ لاءِ ڪئين وڏا وڏا رشي. مٽي ۽ لوڪي لوڪ ڀڄائين ٿا ۽ ڇڪروئي راجائون پنهنجو راج ڇڏي ڏن ٿا، سوئي ٻريو سري رامچندر مٿس روپ ۾ هٿ توهان وٽ لنگهي آيو آهي تنهن ڪري هي ناڪ! آڻ توهان کي هٿ جوڙي ويٺي ئي ڪريان ته توهين هينئر ئي وڃي سري رام جي شرط وٺو جيئن منهنجو سهڻو، نه وڃي. مڌودريءَ جا اهي وچن ٻڌي دشت راول ايمان سان چوڻ لڳو ته هي سندري! مون جهڙو ڀلي پير ڪير آهي. مون ئي پنهنجي ٻانهن جي ڀل سان ورڻ ڪپڙ ٻه ڪال ۽ ٻيا اٺيڪ وڏو ڀلوان جيتيا آهن تنهن هوندي به توکي الائي ڇو اچي ٻڌ ورايو آهي! اهڙي طرح پنهنجي زال مڌودريءَ کي سمجهائي راول هڪدم راج درٻار ۾ هليو ويو. درٻار ۾ اچڻ شرط راول پنهنجي مٿيان کان صلاح پڇڻ لڳو هي ويرو! ٻڌايو ته هن وقت ڇا ڪرڻ گهرجي؟ ڇو ته دشمن به اسانجي ملڪ ۾ پهچي ويا آهن جنهن ڪري انهن سان لڙائي ڪهڙيءَ طرح ڪرڻ گهرجي؟

ڏهن مٽري چوڻ لڳا ته هي راجا! توهين جو هر گهڙيءَ اسان کان

سوي مهادر چوڻ لڳر هي پاروئي! سڀتو ٻڌڻ
پل شروع ٿيڻ وقت ڀڳوان سھڻو سندو رڻڻڪ
استان ڏسي راميشور مهادر جو مدد قائم ڪري
سروش رشن مينن کي گھرائي ان جي پاڇا
ڪري لوڪن جي پلي لاءِ چوڻ لڳو ته جيڪو
پرش راميشور شر ڀڳوان جو درشن ڪري سڀتو
ٻڌڻ کي برڻام ڪندو سو منهنجي ڪرپا سان
سڀني پاڻ کان چٽي وٺي هليو ويندو.

جيڪڏهن ڪوئي پيش سرسيتو پنڌ ۾ سدان ڪري راميشور مهاديرو جو درشن ڪري وري سنگاپور ڪري ڪاشيءَ ۾ وڃي اتان گنگا جبل کڻي اچي راميشور تي چاڙهي ان جبل پاڻر کي سمند ۾ وجهي ڇڏي ٿو سو مندر اهرم کي پراپت ڪري ٿو ان ۾ ذرو به شڪ نه آهي . تنهن کانپوءِ سگريو ۽ اڪشمه سميت سري رامچندر نل ۽ نيل ٻنهي ڀائرن کي ٻين باندرن جي مدد سان بل پنڌ جي آڳيا ڏني . تڏهن نل ۽ نيل خوش ٿي سري وار جو من ۾ زبان ڪري وڏا وڏا پٿر ۽ وڻ گڏ ڪري سمند ۾ اڇليندا ويا . اهي پٿر ۽ وڻ سري رامچندر جي پرتاب سان سمند ۾ ٽري رهيا هئا . اهڙي طرح نل ۽ نيل ٻين باندرن جي مدد سان ٻاهران ڏانهن ڇوڏهن بوجن بل ٺاهي تيار ڪئي . يعني ڏيهن ويهه بوجن ، ٽئين ڏيهن اڪويهه بوجن ، چوٿين ڏيهن باويھه بوجن ، پنجين ڏيهن ٽيوھه بوجن سمند مٿان بل تيار ڪئي . اهڙي طرح باندرن جلد ئي هڪ سؤ بوجن لڳهي ڀاڱيءَ ۾ ترلندڙ ۽ مضبوط بل بڻائي سري رامچندر اهڙي هڪي مضبوط بل ڏسي ڏاڍو پرسن ٿيو پوءِ شاري سعنا کي حڪم ڪيائين ته هاڻي بي دڀاڻي پار لنگهي هلو ، اهڙي طرح سان ڪي بل تان ڪي آگاه رستي هلندا اچي پار پهتا .

ہڈ و ڈری جو راوٹ کی سمجھاؤں

هيٺيانهن راوي جڏهن ٻڌو ته سروي راجپوتن سميت سمند پار ڪري

طرح جانور کي لت هڻڻ سان جانور چڱي طرح سڌو رستو وٺي هلندو آهي نهڙي طرح مون جهڙي مورڪ جيو لاءِ نه ڏنڊ ٿي سگهين رستي تي پهچائيندو. هي پگمب وٽس پڳوان نوهين شرناڪت وڪشڪ مان توهانجي شرط آيو آهيان توهان مون کي چيائين ٿا، مان توهان کي لڌڪا وڃڻ لاءِ رستو ڏيندس ٿڏهن سري رامچندر چوڻ لڳو ته هي منهنجو ٻاڏ اڃا وڃڻ وارو نه آهي تنهن ڪري هن کي ڪهڙي پاسي هٽان، جلدي مون کي هن امر ۾ ٻاڏ جو لکي ٻڌاء. رام جا اهي وڃڻ ٻڌي انهي هٿن ۾ مها ٻاڏ ٿسي مها ٻيچوري سمبڊ رگهندڪ کي چوڻ لڳو هي رام! اتر پاسي ڌرم ڪلم نالي هڪ داس آهي اتي ڪيترا ٻائي جهڙو رهن ٿا. اهي مون کي رات ڏينهن ستائين ٿا. هي رام! نوهين پنهنجو ٻاڏ اوڏانهن هڻو تنهن کان پوءِ ڇڏڻ رام جو ٻاڏ هڪ ڪڙ ۾ ئي انهن ٻائي جهڙن کي ماري وري ٽرڪش ۾ موٽي آيو. ٻڏهن سمبڊ رگهندڪ کي نماڻائي سان چوڻ لڳو هي رام! وڏو ڪرما جا پٽ ٿل ۽ ٿل منهنجي جل جي مٿان ٻل جو نوماڻ ڪن، اهي سياڻا ٻالڏر رشي ور جي پرياه سان هن کي هن ڪار، ڪرڻ جي همٿ آهي ته ڪار شيء آهي سمبڊ ۾ اڇلائيندا ته اها مٿان پئي ٿيندي. انهيءَ ڪري انهن ٻالڏرن کان پريست جيڏا وڏا وڏا پٿر سمبڊ ۾ اڇلايو، اهڙي طرح جو هڪڙي وڏي ٻل لهي ٻوڏي پوءِ مان نه پنهنجي شڪتي آهر مدد ڪندس. انهيءَ مان سڀئي لوڪ توهان جو سنسار ۾ ڪهڙي جس ڳائيندا، اهڙي طرح سمبڊ سري رامچندر کي چئي انتر ڌيان ٿي وارو.

هري اوم نت ست تلسي ڪرمف رامائڻ

شو-ٻاروئي سواد سندر ڪانڊ

سنسار ساگر روپي پنجن ڏاڪو سماپت.

— سلوک —

تلسي هن سنسار ۾ ٽن ڳالهين جو سار
ست سنگ ۽ هري پنجن ڪر سدا پراڳار
ڪام ڪروڙ مد لوب جي جنهن جي من ۾ ڪاڻ
سو پنهنج ۽ مورڪ پئي ڄاڻو هڪ سمان
تلسي ج-ڳ- ۾ آڏي ڪرايو پئي ڪام
رام پنجن ڪر مڪ سان هڪ سان ئي ان دان.

طرح جانور کي لڪ هڻڻ سان جانور ڇڱي طرح سڌو رستو وٺي هلندو آهي تهڙي طرح مون جهڙي مورڪ جيءَ لاءِ تڏنڊ ئي سڏين رستي ئي پهچائيندو هي پگڻ وٺڻ پڳڙان توهين شرتاڻت رکڻڪ مان توهانجي شرط آڻڻ آهيان توهان مون کي چيئڻ لڏن مان توهان کي لڏڪا وڃڻ لاءِ رستو ڏيندس تڏهن سري رامچندر چوڻ لڳو ته هي منهنجو ٻار آجايو وڃڻ وارو آهي. آهي منهن ڪري هن کي ڪهڙي پاسي هڻان، جلدي مون کي هن اموگه ٻار جو لکي ٻڌاء. رام جا اهي وڃڻ ٻڌي انجي هڻڻ ۾ مها ٻار ڏسي مها نه چوري سمبڻ رڳهڻات کي چوڻ لڳو هي رام اتر پاسي ڌرم ڪلي نالي هڪ ديس آهي اتي ڪيترا ٻائي جيءَ رهن ٿا. اهي مون کي رات ڏينهن ستائين ٿا. هي رام توهين پنهنجو ٻار اوڏانهن هڻو تنهن کان پوءِ ڇڏڻ رام جو ٻار هڪ ڪٺ ۾ ئي انهن ٻائي جيءَ کي ماري وري ٽرڪش ۾ موٽي آيو. تڏهن سمبڻ رڳهڻات کي اٺائڻي سان چوڻ لڳو هي رام وڻو ڪرما جا پٽ ٺل ۽ ٺل منهنجي جل جي مٿان ٻل جو نرم ڪن، اهي سڀاڻا بالدر رشي وڻ جي پٺاڻ سان هن کي هن ڪار، ڪرڻ جي همٿ آهي ته ڪار شيءِ اهي سمبڻ ۾ اچلائيندا ته اها مٿان پئي ٿيندي. انهيءَ ڪري انهن ٻانڌن کان پوئس جيڏا وڏا وڏا پٽر سمبڻ ۾ اچلارايو. اهڙي طرح جو هڪڙي وڏي ٻل ٺهي ٻولندي پوءِ مان نه پنهنجي شڪتي آهر مدد ڪندس. انهيءَ مان سڀئي لوڪ توهان جو سنسار ۾ ڪهڙي جس ڳائيندا، اهڙي طرح سمبڻ سري رامچندر کي چئي انتر ڌيان ٺي ويو.

هري اوم نيت سب تلسي ڪرڻ رامائڻ

شرو پاروئي سندر سندر ڪانڊ

سنسار ساگر روپي پنجن ڏاڪو سماپت.

— سلوک —

تلسي هن سنسار ۾ ٽن ڳالهين جو سار
سب سنگ ۽ هري پڇڻ ڪر سدا پراڻڪار
ڪام ڪروڻ مد لوپ جي جنهن جي من ۾ ڪاڻ
سو پندڻ ۽ مورڪ پئي ڇاڻو هڪ سمان
تلسي جيڪو ۾ آڏي ڪريو پئي ڪام
رام پڇڻ ڪر مڪ سان هڪ سان ئي ان دان.

طرح جانور کي لٽ هڻڻ سان جانور ڇڏي طرح سڌو رستو وٺي هلندو آهي تهڙي طرح مون جهڙي مورڪ جهڙو لاء نه ڏنڊ ٿئي سگهين رستي تي پهچائيندڙ هي پگڻ وٺڻ پڳوان نوهين شرننگت وڪشڪ مان توهانجي شرط آڻو آهيان توهان مون کي ڇڏين ٿا، مان توهان کي لڏڪا وڃڻ لاء رستو ڏيندس تڏهن سري رامچندر چوڻ لڳو ته هي منهنجو ٻار اڃا وڃڻ وارو نه آهي تنهن ڪري هن کي ڪهڙي پاسي هٽان، جلدي مون کي هن امڙهه ٻار جو لکي ٻڌاء. رام جا اهي وڃڻ ٻڌي انهي هٿن ۾ مها ٻار ڏسي مها ٻچي سري سمند وڌندڙ کي چوڻ لڳو هي رام اتر پاسي ڏور ڪلهه ٺالي هڪ ديس آهي اتي ڪيترا ٻائي جهڙو وهن ٿا. اهي مون کي رات ڏينهن ستائين ٿا. هي رام توهين پنهنجو ٻار اوڏانهن هڻو تنهن کان پوء ڇڏڻ رام جو ٻار هڪ ڪٺ ۾ ئي انهن ٻائي جهڙن کي ماري وري ٽرڪش ۾ موٽي آيو. تڏهن سمند وڌندڙ کي نماڻائي سان چوڻ لڳو هي رام وشو ڪرما جا ٻه ٽل ۽ ٽيل منهنجي جل جي مٿان ٻل جو نرم ٻل ڪن، اهي سڀاڻا ٻانڌر رشي ور جي پرياء سان هن کي هن ڪارڻ ڪرڻ جي همٿ آهي ته ڪارڻ شيء آهي سمند ۾ اڇلائيندا ته اها مٿان پئي ٿيندي. انهيءَ ڪري انهن ٻانڌرن کان پويست جهڙا وڏا وڏا پٿر سمند ۾ اڇلائين اهڙي طرح جو هڪڙي وڏي ٻل ٺهي پوندي پوء مان به پنهنجي شڪتي آهر مدد ڪندس. انهيءَ مان سڀئي لوڪ توهان جو سنسار ۾ ڪهڙي جس ڳائيندا، اهڙي طرح سمند سري رامچندر کي چئي اتر ڏانهن ئي وڃڻ

هري اور لٽ ست تلسي ڪرڻ رامائڻ

شو-پاروئي سڌو سندر ڪانڊ

سنسار ساڳو روپي پنهنجون ڏاڪو سمايت.

- سلوڪ -

تلسي هن سنسار ۾ ٽن ڳالهين جو سار
ست سنگهه ۽ هري پڇڻ ڪر سدا پراڻڪار
ڪام ڪروڌ مد لوپ جي جنهن جي من ۾ ڪاڻ
سو بندوبست ۽ مورڪ پئي ڄاڻو هڪ سمان
تلسي جهڙو ۾ آڻي ڪريو پئي ڪام
رام پڇڻ ڪر مڪ سان هٿ سان ئي ان دان.

سوي رام جو سمدب کي سنگاڻڻ

ان وقت سري رامچندر سمند ڏانهن نھاري ڪروڙ ۾ نيتر لال ڪري چوڻ لڳو، لکشمڻ! ڏس نه هيءُ سمند ڪهڙو نه، دشت آهي مان ان جي ڪناري تي آيو آهيان پر هي لکشمڻ! هن منهنجو درشن ڪري نه آدرستڪار نه ڪيو آهي هي سمجهي ٿو نه هي هڪ رواجي منس آهي. ٻانڌرن سان ملي ڪري نه هيءُ منهنجو ڇا ڪري سگهندو؟ هي مهاٻاهو ڏس اڄ ڏس نه مان هن کي سڪائي ٿو ڇڏيان، اوه ٻانڌرن سان بنان ڪنهن چمتا جي پيادل ئي پار هليا وينداسين. ائين چئي ڀڳوان ڪروڙ ۾ نيتر لال ڪري پنهنجو ڏٺس ڇڙهايو. ڪاريءَ باهر جي سمان تيز پاڻ ڪڍي ڏٺس پر رڪي چڪي چوڻ لڳو نه سڀئي ٻارڙي وار جي پاڻ جو پراڳمڻ ڏسو. مان هن وقت ندين جي پٽيءَ سمند کي پسر ٿو ڪري ڇڏيان. سري رامچندر جو ائين چوندڙي ان ۽ ٻهاڙن سميت ڌرتي ڏکڻ لڳي ۽ چوڌاري آڪاش ۽ ڏسائن ۾ انڌ ڪار ڄاڻجي ويا ۽ پڻ جي ڪري هڪ ارجن ڪناري کان سمند پوي هڻي ويو وڏا مگر مڇ ڇڏيون ڏکي ليڻ لڳا ان وقت انيڪ قسمن جي ڳهڻن سان اڻوپ روپ ڌاري سمند پنهنجي هٿن ۾ اندر ٻيل رتن جواهر کڻي پنهنجي پوڳاش سان ڏهن ئي ڏسائن کي روشن ڪري غود پاڻ اچي سري رامچندر جي چوڻن ۾ انيڪ قسمن جي پيٽا رکي. جنهن جا نيتر وڇون ڀاڱو ڪروڙ ۾ لال ٿي رهيا هئا ان رگھونات کي ٻرڻام ڪري چوڻ لڳو هي ٿرلوڪ رکيڪا! جڳم پٽي رام! منهنجي رکيا ڪر، رکيا ڪر، هي رام سڄي سندسار جي رچا ڪرڻ وقت توهان مونکي ڄڻ ئي بظاير هڻو وري توهان جي بظايل سپاءَ کي ڪير ڪيئن بدلائي سگهندو، پنجن اسٽول پوڻن کي توهان سپاڻ سان ڄڻ بظاير آهي سو توهان جي آڳيا ڪڏهن ٿاري نٿو سگهي هي ٻر پوڻ توهان ٿرلوڪ ۽ ٿرلوڪ آهيو تنهنڪري مايا وس توهان منس روپ ۾ توهان ٿرلوڪ برعائما کي مان ڄڻ ٻڌ موڙڪ ڪيئن جاتي سگهان ٿو. هي ٻر پوڻ جهڙي

ظالم اهڙي طرح توکي ٻه ٻه ۽ سڀا سميت پنهنجي هٿن سان ماريندس
 تون اسانجي رامچندر جي استري چورائي هاڻ ڪيڏانهن ويندين، سگرڀو جا
 اهي وڃن ٻڌي شڪ موڪلائي هليو ويو. شڪ کان اڳڻي شارڊول ٺاهي
 راکش باندرون جي وڏي سڀا ڏسي وڃي وارو کي ٻڌايو هئو ۽ هيڏانهن
 شڪ ٻه اچي سمورو حال ڪري ٻڌايو اهو سڀ ٻڌي وارو ڏاڍي چٽا ۾
 وياڪل ٿي مهل ۾ ويهي رهيو.

سري رام جو سمنڊ کي سڪائڻ

ان وقت سري رامچندر سمنڊ ڏانهن ناهاري ڪروڙ ۾ نيٽر لال ڪري
 چوڻ لڳو، لڪشمن! ڏس ڏس هيءُ سمنڊ ڪهڙو ڏس ڏست آهي مان ان جي
 ڪناري تي آيو آهيان پر هي لڪشمن! هن منهنجو روشن ڪري نه آدرستڪار
 نه ڪيو آهي هي سمجهي ٿو نه هي هڪ رواجي منڊل آهي. باندرون مان ملي
 ڪري نه هيءُ منهنجو ڇا ڪري سگهندو؟ هي مهاڀارو ڏس اڄ ڏس ڏس مان
 هن کي سڪائي ٿو ڇڏيان، ٻه باندرون سان بنان ڪنهن چٽا جي بيمال ٿي
 پار هليا وينداسين. ائين چئي پگڙان ڪروڙ ۾ نيٽر لال ڪري پنهنجو ڏنڻ
 ڇڙهايو. ڪاڙيءَ ٻاهر جي سمان تيز ٻاڻ ڪڍي ڏنڻ ۾ رکي چڪي چوڻ
 لڳو نه سڄي ٻاڻي رام جي ٻاڻ جو ٻوڪرو ڏسو. مان هن وقت ندين جي
 پٽيءَ سمنڊ کي ٻيهر ٿو ڪري ڇڏيان. سري رامچندر جو ائين چوندائي ان ۽
 ٻهاڙن سميت ڏرتي ڏڪل لڳي ۽ چوڌاري آڪاش ۽ ڏسائن ۾ انڌڪار
 ڄاڻجي وڌو ۽ پڙ جي ڪري هڪ ڀر جن ڪناري کان سمنڊ ٻري هئي. وڏو
 وڏو مگر مڇ مڇليون ڏکي ٿيڻ لڳا ان وقت انيڪ قسمن جي ڳهٽن سان انڀر
 روپ ڌاري سمنڊ پنهنجي هٿن ۾ اندر ٻيل وٺڻ جو اهو ڪٽي پنهنجي ٻوڪاش
 سان ڏهن ٽي ڏسائن کي روشن ڪري غور ٻاڻ اچي سري رامچندر جي
 چوڻن ۾ انيڪ قسمن جي ٻيٽا رکي. جنهن جا نيٽر وڃڻ ڀاڱو ڪروڙ ۾ لال
 ٿي رهيا هئا ان رگھونات کي ٻوڪاش ڪري چوڻ لڳو هي ٻوڪاش رکيڪا!
 جڳت پٽي رام! منهنجي رکيا ڪريو، رکيا ڪريو، هي رام سڄي سندس
 جي وڃڻ ڪرڻ وقت توهان مونکي جڙ ٿي ٻڌايو هئو وري توهان جي ٻڌايل
 سپاءَ کي ڪير ڪيئن بدلائي سگهندو، پنهنجن اسٽول ٻوٽن کي توهان سڙو
 سان جڙ ٻڌايو آهي سر توهان جي آڳاٽو ڪڏهن ٿاري نٿو سگهي هي ٻوٽو!
 توهان نرڪڻ ۽ نروڪار آهيو تنهنڪري ماڻا وس توهان مٿس روپ ۾ توهان
 نرڪڻ ٻوٽا کي مان جڙ ٻڌو. ڪيئن ڄاڻي سگهان ٿو. هي ٻوٽو! جهڙي

ظالم اهڙي طرح توکي به امت ۽ سينا سميت پنهنجي هٿن سان ماري ڇڏيندس
تون اسانجي رامچندر جي استري ڇڙائي هاڻ ڪيڏانهن ويندين، سگريو جا
اهي وڃن ٻڌي شڪ موڪلائي هليو ويا. شڪ کان اڳ ڇڏي ڇڏي ڇڏي
راڪش بانڊرن جي وڏي سينا ڏسي وڃي راوڻ کي ٻڌايو هئو ۽ هيڏانهن
شڪ به اچي سمورو حال ڪري ٻڌايو اهو سڀ ٻڌي راوڻ ڏاڍي چٽا ۾
وياڪل ٿي محل ۾ ويهي رهيو.

سري رام جو سمنڊ کي سڪائڻ

ان وقت سري رامچندر سمنڊ ڏانهن ناهاري ڪروڙ ۾ نيتر لال ڪري
ڇوڙ لڳو، اڪشمت! ڏس نه هيءُ سمنڊ ڪهڙو نه دشت آهي مان ان جي
ڪناري تي آيو آهيان پر هي اڪشمت! هن منهنجو درشن ڪري به آدرستگار
نه ڪيو آهي هي سمجهي نه ٿو هي هڪ رواجي منهنجي آهي. بانڊرن سان ملي
ڪري به هيءُ منهنجو ڇا ڪري سگهندو؟ هي مهاهاو ڏس اڄ ڏس نه مان
هن کي سڪائي ٿو ڇڏيان، پوءِ بانڊرن سان ايمان ڪنهن چٽا جي پيادل ٿي
پار هليا وينداسين. ائين چئي ڀڳوان ڪروڙ ۾ نيتر لال ڪري پنهنجو ڏنڻ
ڇڙهايو، ڪاريءَ باهه جي سمان تيز پاڻ ڪڍي ڏنڻ ۾ رکي چڪي ڇوڙ
لڳو نه سڄي ٻاڙي رام جي پاڻ جو ٻاڪرو ڏسو. مان هن وقت ندين جي
پتيءَ سمنڊ کي پسر ٿو ڪري ڇڏيان. سري رامچندر جو ائين چوڻ ٻڌي ان ۽
ٻهاڙن سميت ڌرتي ڏکڻ لڳي ۽ ڇڙڌاري آڪاش ۽ ڏسائن ۾ انڌ ڪار
چانچي واپار ۽ پڙ جي ڪري هڪ ٻرڻ ڪناري کان سمنڊ ٻري هئي. واپو
وڏا مگر مڇ مڇليون ڏکي ٿيڻ لڳا ان وقت انيڪ قسمن جي ڳوٺن سان انڀ
روپ ڌاري سمنڊ پنهنجي هٿن ۾ اندر ٻيل وٺن جواهر کڻي پنهنجي پرڪاش
سان ڏهن ٿي ڏسائن کي روشن ڪري غرد پاڻ اچي سري رامچندر جي
ڇوڙن ۾ انيڪ قسمن جي پيٽا رکي. جنهن جا نيتر وڇون پاڳو ڪروڙ ۾ لال
ٿي رهيا هئا ان رگھونات کي ٻاڙام ڪري ڇوڙ لڳو هي ٽراوڪ رکيڪا!
ڇڪت پتي رام! منهنجي رکيا ڪرايو، رکيا ڪرايو، هي رام سڄي سمنڊ
جي رڇا ڪرڻ وقت توهان مرڻي ڇڙ ٿي بظاير هئو وري توهان جي بظاير
سپاهه ڪي ڪير ڪيئن بدلائي سگهندو، پنهنجن اسٽول پوڻن کي توهان سپاهه
سان ڇڙ بظاير آهي سو توهان جي آڳاٽا ڪڏهن ٿاري نٿو سگهي هي ٻاڙو!
توهان ٽروڪ ۽ ٽروڪار آهيو تههڪري مايا وس توهان منهنجي روپ ۾ توهان
ٽروڪ ٻاڙا ما کي مان ڇڙ ٻڌ موڪل ڪيئن ڄاڻي سگهان ٿو. هي ٻاڙو جهڙي

جا ساگر آھن جي شرن آئي ڪي اجهو ڏيندا، تنهن کان سواءِ مون پنهنجي پتا پلستيم، رشيءَ جي واٽان ائين ٻڌو هوم نه ترستا بگر هر سري پڳوان باڻ مڻش روپ ڌاري رگهولش پر اولار وٺي هتي ايندا جتي پڳوان جو درشن ڪئين جمن جي گڏ ٿيل ٻين ڪرڻ کان پوءِ، مشڪل ملي ٿو، سو جڏهن مون ڪي ترستا بگر هر سندس شرڻ وٺڻ سان جلد ئي ملي وڃي ته پوءِ مان ڪيئن نه هن سرپر ڪي ناسونٽ ڄاڻي، ٿن من سان پڳوان جو ٻارم پڳتيءَ سان ڏيان ڪريان. اهي وڃن وپيشڻ جا ٻڌي لڪشمڻ ٻرسن ٿي وپيشڻ ڪي ڏاڍي سڪ مان ڪڍي پاڪر پائائين ۽ گلي لڳائي چوڻ لڳو، هي وپيشڻ! اسين سڀئي پڳوان رام جا داس آهون، تون اسان سڀني پر مڪي آهين، ڇاڪاڻ ته تو فقط پڳتيءَ سان شرن ورتي آهي هاڻي توکي راوڻ جي ناس ڪرائڻ پر اسانجي سھائيا ڪرڻ گهرجي تڏهن وپيشڻ هٿ جوڙي چوڻ لڳو ته مان نه پومانو رام جي سھائيا ڪري سگهندس مون کان ڇهڪي ڪڇ ٿيندو سو پڳتي پاو سان ان جي شيوا ڪندو رهندس.

شڪ راکش دوت ٿي راوڻ جو سنديشو ڪڍي اچڻ ۽

سگريو کي ٻڌائڻ

ان وقت راوڻ جو موڪليل دوت شڪ نالي دئيٽ آڪاش پر بهي سگريو کي چوڻ لڳو، هي راجا! راکش راج راوڻ توکي چيو آهي ته تون مون کي پنهنجي ننڍي ڀاءُ سمان آهين ۽ تون وڏي ڪل پر پيدا ٿيو آهين ۽ ٻانڌرن جو راجا آهين، مون پنهنجو ڪڇ نه لڳاڙو آهي جيڪڏهن مون ڪنهن راجڪمار جي استري ڪڍي ڇوري ڪئي آهي ته انهيءَ ڳالهه پر تنهن جو ڇا؟ تنهن ڪري تون پنهنجي ٻانڌرن سميت ڪشڪندا موٽي وڃ. لڳا کي حاصل ڪرڻ نه ڊوڙائڻ کي نه مشڪل آهي. شڪ جڏهن اهو سنديشو ٻڌائي رهيو هو ان وقت ٻانڌرن هن کي مارڻ لاءِ هڪدم اچل کائي پڪڙي ورتو ۽ مڪن سان مارڻ لڳس تڏهن شڪ سري رام کي چوڻ لڳو هي راجيندر! ڳائڻي ٻارڻ دوت کي نه ماريندا آهن، تنهن ڪري هي ٻارو! هنن ٻانڌرن کي جهليو. شڪ جا اهي ڏها سان ٻريل وڃن ٻڌي سري رامچندر ڇو هن کي نه مارا ائين چئي ٻانڌرن کي روڪي ڇڏيو، تڏهن شڪ وري آڪاش پر وڃي سگريو کي چيو، هي راجا! مان وڃان ٿو راوڻ کي ترعان جي ٻاري ۾ ڪهڙو جواب ڏيان. تڏهن سگريو چوڻ لڳو ته راوڻ کي ڇڏجان ته جهڙي طرح مون پنهنجي ڀاءُ ٻاليءَ کي مارا آهي، هي راکش!

هي رڳهندن! مان نه توهان جي چوڻن جو درشن ڪري ڏاڍو خوش ٿيو آهيان
مون جو ڪڇ ڇاهڻو ئي سو مون کي ملي ويو. هي رام! توهان جي منوهر
دورنبيءَ جو ساڪيات درشن ڪري اڄ منهنجي سمان ڪوئي ڀاڳيوار نه هوندو.
هي رڳهندن! ڪرم ٻنڌن کي نشت ڪرڻ لاءِ توهان مون کي ڀڳتيءَ مان
برابرت لٽڻ وارو ڪيان ڏيو. هي ٻارو! مون کي سک. جي اڃا نه آهي مان نه
اندوئي ڇاهيان ته نه توهان جي چوڻن ڪلمن ۾ سدائين ٻارو ڀڳتي ٻڌي رهي.
تڏهن سري راءِ چندر ٻوسن ئي چوڻ لڳو، هي ڀڳت! جيئن تون ڇاهين ته
اتين ئي ٿيندو. هي وپيشڻ! تون سدائين شانت ۽ پاٻ کان ٻري رهي
ڪري منهنجو ڌيان ڪرڻ سان گهرو سسار ساگر کان ٻار ئي ويندو.
وپيشڻ کي اتين ڇڏي ڀڳت وٽس سري رام لڪشمڻ کي چوڻ لڳو، هي
لڪشمڻ! هيءُ هيٺئر منهنجي درشن جو قل ڏس، تون سمندر مان جل کڻي
اڄ مان هن کي لڌڪا جو راڄ تلڪ ڏيئي ٿو ڇڏيان جيستائين چندر سورج
۽ ٻرڙي قائم آهي ۽ جيستائين لوڪ ۾ منهنجي ڪٿا رهندي تيستائين هيءُ
لڌڪا جو راڄ ڪندو، ائين ڇڏي لڪشمڻ کان ڪلش ۾ جل گهرايو ۽ منتران
۽ لڪشمڻ جي هٿان ان کي لڌڪا جو راڄ ڏنو.

لکشمی و ویشٹ سنواد

۽ پيش ڪي راج ٿلڪ ڏنل ڏسي اڪشمڻ وپيشڻ کان پاڻ لڳو، هي
لمڪيش! سندس ۾ گهڻو ڪري ڪو نه ماڻهو چڱي جي صحبت ۾ رهي چڱو
ٿل پائيندو آهي. پوءِ تون راکشن جي ڪل ۾ جنم وٺي ۽ راکشن جي
صاحب ۾ ساڻن گڏ رهي توکي جا اهڙي ٻڌي آئي سا ڪهڙي نه ڪهڙي
جهڙي ڳالهه آهي، هي وپيش! اها ساري حقيقت ڪرڻا ڪري ٻڌاء ته تون
ڪهڙو ورع نير يا چپ لپ ڪيو آهي جهنڊجي ڪري به هلاڪ ڀڳت وانگر
راڪشن جي ونش ۾ جنم وٺي اهڙي اثر ڀڌويءَ کي پاڻو آهي. تڏهن
وپيش هت جهڙي چوڻ لڳو، ”هي ويرا جهنڊي ايشور جي ڪرڻا ٿيندي

ويڻشن جو سري راهچندر جي شرط ۾ اچڻ

شري مهاڻو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! تنهن کان شروع ويڻشن پنهنجي چئن منترن سان گڏ آڪاش مان هيٺ لهي شري رامچندر جي سامهون اچي بهي رهيا ۽ هٿ جوڙي منيءَ وائيءَ ۾ چوڻ لڳا هي ڪمل ٿيڻ رام! مان توهان جي استري چورائڻ واري راوڻ جو ننڍو ڀاءُ ويڻشن آهيان، مون کي ڀاءُ گهر مان ڪڍي ڇڏيو آهي انهيءَ ڪري مان توهان جي شرڻ آيو آهيان. هي ڏور! مون هن کي نيڪ صلاح ڏني ۽ ان کي چڱيءَ طرح سمجهائڻ لڳو. سڀني رام کي مولائي ڏي، پر ڪال جي وس ۾ هٿ ڪري هو ڪڇ ۾ ٻڏي ٿو. هن وقت هو واکش ظالم مون کي مارڻ لاءِ هزار ڪٽي ڊوڙ لڏهن مان ڊپ کان هڪدم چئن منترن سان سنسار جي ٻنڌڻ کان مڪمل ٿيڻ لاءِ توهان جي شرڻ آيو آهيان. ويڻشن جا اهي وچن ٻڏي سگرڙو چوڻ لڳو هي رام! هن ماڻهي واکش تي ڪڇ ۾ وشراس نه ڪڇو، جيڪڏهن ٻيو ڪوئي هجي ها ته خاص چنڊا جي ڳالهه نه ٿئي ها پر هي نه راوڻ جو ننڍو ڀاءُ آهي ۽ ڏسڻ ۾ ٻڌل ٿو اچي هيءُ پنهنجي هزارين منترن سان ڪنهن وقت اڳڪٿي ۾ اسان کي ماري ڇڏيندو، تنهنڪري هي ٻيو ڏور! مون کي آڳيا ڏور نه مان هن کي بالدرن هٿان ماري ڇڏيان. سگرڙو جا اهي وچن ٻڏي رام چوڻ لڳو، هي ڪهي راج! جيڪڏهن مان چاهيان ته هڪ اڌ ٻل ۾ ٽهي لوڪن کي نشت ڪري سگهان ٿو ۽ هڪ اڌ ٻل ۾ سڀني کي وڃي سگهان ٿو. تنهن ڪري تون ڪنهن نه ڳالهه جي چنڊا نه ڪر. اهو منهنجو نيم آهي جو هڪڙو منهنجي شرڻ ۾ اچي ٿو ته مان تنهن جو آهيان،

مان ان کي سڀني ٻارائين کان (ٻي ڏور) ٽوپڪ ڪري ڇڏيان ٿو. شري رامچندر جا اهي وچن ٻڏي سگرڙو ٻنڌڻ ٿي ويڻشن کي وٺي سري رامچندر سان ملايو. ويڻشن ڀڳوان کي ٻڌڻ ڪري هٿ جوڙي استولي ڪرڻ لڳو، هي راجهشور رام! توکي نمسڪار آهي، هي سڀني جي من ۾ وڻڻ ڪرڻ وارو! توهان کي نمسڪار آهي، هي ڀڳت وٺڻ ڀڳوان! توهان کي وار وار نمسڪار آهي، هي ٻيو ڏور! مان منهنجي چوڻ ڪم جي شد ڀڳتيءَ روپ ڏاڪڻ ٿان ڪيان ٻوڪ نالي راج ڀون جي چوٽيءَ تي چڙهڻ ٿو چاهيان، توهان هن سنسار ساگر کان منهنجي وڪيا ڪرايو. تڏهن ڀڳت وٺڻ ڀڳوان رام ٻنڌڻ ٿي چوڻ لڳو، ويڻشن! منهنجو ڪلياڻ ٿئي، مان توکي وڏو ڏيڻ چاهيان ٿو تنهنڪري جيڪا منهنجي مرضي هجي سو وڏو ڪرو. ويڻشن چوڻ لڳو،

ڪنهن جي مڃڻ وارو نه آهي تنهن ڪري مٿي ۽ مٺي واپيءَ سان راوڻ کي چوڻ لڳو هي راجن! ڀڃ ۾ شري رامچندر جي سامهون ڪٺڪرڻ، اندر جيت مڃايل، مهوردر لڪمپ ڪٺ ۽ ٻيا راکش ڪوٺي ۾ هجڻو مقابلو ڪري نه سگهندو. هي راجن! توهان کي سڀيتا نالي هڪ ٻڙيل گرهه گهيري ڇڏيو آهي تنهن ڪري توهانجو چوڻڪارو انهيءَ طرح ڪرڻ ئي سگهندو هئا سڀيتا کي آڏو ڀاڙ سان سري رامچندر کي مرنائي ڏيو. نه سگه پائيندا - چيسين سري رامچندر جا لکا ٻاڙ لکا ۾ داخل ٿي تنهنجو سر نه کائيندا ٿيسين توکي ڪاٺي ڳالهه سمجهه ۾ نه ايندي، جنهن ڪري پنهنجو ڀلڙو ڄاڻين ته انکي ڄاڻي مرنائي ڏي نه ٿي ڀلي اندر ۽ شڪر ۾ تنهنجي وکيا ڪري ۽ مرنو ۾ توکي ڪوڊ ۾ ڪٽي ٻڙائي يا پاڻال ۾ گهڙي وڃو ٿڏهن ۾ رام ڪان ٿون اچي نه ٿو سگهين، وپيشڻ جا اهي ٻوٽو وڃن ٻڙي دشت راوڻ چوڻ لڳو هي دشت! تون منهنجو ان ڪاٺي مون وٽ رهي ڪري منهنجي ئي خلاف وڃين ٿو، ڀاءُ جي روپ ۾ منهنجي اڳيان دشمن جي وڏائي ڪري وهيرو آهين تو جهڙي دشت کي گهر ۾ رهائڻ ۾ ٺيڪ نه آهي، ائين ئي ٿسڻ ۾ اچي ٿو ته تون پنهنجي ذات پائين کي مارائڻ جي اڃا ڪندو رهين ٿو، جيڪڏهن ٻيو راکش ائين چئي ها ته مان ان کي هڪدم ماري ڇڏيان ها. ي نهچ! تون راکش ڪل ۾ اڏي آهين توکي ڏڪار آهي. راوڻ جا اڙو ٻنڀرو وڃن ٻڙي وپيشڻ هٿ ۾ گدا ڪٽي اڏاڻو ۽ پنهنجي چئن منترن سان ڪاش ۾ ٻيهي ڪروڙ ۾ ڀرجي راوڻ کي چوڻ لڳو، راوڻ! مان تنهنجو ڀلو اهميدڙ آهيان ٻيو ۽ تون مون کي ڏڪارين ٿو، مان چاهيان ٿو ته تنهنجو ٻه نه ٿئي ڇاڪاڻ ته تون منهنجو وڏو ڀاءُ آهين تنهن ڪري پتا جي سمان ٿين، تنهنجو ڪال سري رامچندر جي روپ ۾ مهاراج دشت جي گهر ۾ گهٽ ٿيو آهي ۽ مهاڪشي ڪالي سڀيتا نالي جيڪي پٿري آهي اهي ي پٿريءَ جو ٻار لاهڻ لاءِ هتي آيا آهن اهو ڪال روپ ڀڳوان برهما جي اڙڻا سان توکي مارڻ لاءِ ماياوي رام روپ ۾ هتي آيو آهي، تنهن ڪري روڙ توکي پٿن ۽ سڀيتا سميت ماري ڇڏي هي راوڻ! مان رام هٿان پنهنجي ڪش وٺڻ ۽ تنهنجو مرنو ٿسڻو چاهيان تنهن ڪري مان رگهڻاڪ وٽ ڄاڻ ٿو، منهنجي وڃڻ کان ٻيو تون آندو سان پنهنجي مهل ۾ موجود مان، ٿي طرح وپيشڻ راوڻ کي ڪٽو وڃن چئي پنهنجي سامان سميت گهر ٿي ڀڳوان سري رامچندر جي چوڻ ڪمن جي شيوا جي پاونا من ۾ رکي

جو وڃو.

کان به وڌيڪ ڪرب ڏسي سڀني منترن کي گهرائي لڄ کان ڪنڌ هيٺ ڪري چوڻ لڳو ته همدومان جو ڪڇ به ڪم ڪيو آهي سر نرهان سڀني ڏٺو ئي آهي، ان لاءِ اسان کي ڇا ڪرڻ گهرجي. راوڻ جا اهي وچن ٻڏي واکش چوڻ لڳا هي ڏهه نرهان کي رام مان ڪهڙو ٻڌ آهي نرهان به ٻڌ به سڀني کي چيئي ڇڏيو آهي، نرهان جي پٽ اندر کي ٻڏي وڃڻ لڳا آهن ۽ وٺي آيو ۽ نرهان خود ڪپور کي چيئي ان جو پشپ ومان کڻي آيا، هي راجن! نرهان بهراج کي به چيئي ڇڏيو آهي تنهن ڪري ڪال جي ڏنڊ جو به نرهان کي ٻڌ ڪونهي ۽ ميا سرور ڏيٺ به ٻڌ کان نرهان کي پنهنجي ڪنيا ڏيئي اڄ ڏينهن تائين نرهان جي آڏين آهي ۽ همدومان جو ڪڇ ڪم ڪيو آهي اهو اسان جي غلطيءَ کان ٿيو آهي اسان ان کي معمولي ٻانڌر سمجهي ڇڏي ڏٺو ته اسان جو ڇا بگاڙي سگهي هئا، جيڪڏهن اسان جي خبردار نه هئڻ ڪري جي همدومان اسان جو نقصان ڪري ويسر آهي ته ان به ڇا ٿيو، نرهان اسان کي آڳيا ڏار ته اسين هيٺ وڃي ٻانڌرن سان پوئل پوئو کي خالي ڪري اچون. تنهن کان پوءِ ڪنڀڪوڻ راوڻ کي چوڻ لڳو هي پتاجي! نرهان جيڪو وڃار سرچيو آهي سو سڀ پاڻ کي ناس ڪرڻ لاءِ آهي، وڏا ڀاڳ تنهن جا آهن جو سڀا کي ڇوڙائڻ وقت سري رامچندر نرهان کي نه ڏٺو هئو، هي راوڻ جيڪڏهن ان وقت رام نرهان کي ڏسي ها ته نرهان جيڪو ڇاڳندا ڪونه اچو ها، رام ڪوئي وڃي منس نه آهي، هو ساڪيات ناراڻ آهي ۽ جانڪي مانا ساڪيات لڪشمي آهي، ان سندريءَ کي نرهان پنهنجي واکش ڪل کي ناس ڪرائڻ لاءِ کڻي آيا آهن، هاڻي الانجي اچي ڇا ٿيندو؟ جيڪڏهن نرهان ان جاڻائي ۽ به ڪم ڪيو آهي ته هاڻ شانت به رهمان ٻاڻهي ڪم ٺيڪ ڪري ڇڏيندس. ڪنڀڪوڻ جا اهي وچن ٻڏي ميگهناٽ چوڻ لڳو پتاجي! نرهان مون کي آڳيا ڏار ته مان هيٺ وڃي لڪشمي سميت رام سگرو ۽ سڀني ٻانڌرن کي ماري جهٽ موٽي اچان.

ويشن ۽ راوڻ سنواد

الهيءَ وقت ڀڳوان جو مکيه ٻڌيمان پکيٽ ويشن جنهن جي من جي وٺي سري رامچندر جي چوڻن به لڳل هئي اتي اچي ڏيو شرو راوڻ کي برنام ڪري ان جي ڀرسان ويهي رهيو اتي ويهي واکش کي چتائي ڏٺو ته سڀني جي ٻڏي پوشت ۽ ملين ٿي ويئي آهي ۽ راوڻ به ڪار وس ڪاري

مدن کي وشراس آهي تہ توهان جي درشتي پوڻ سان ئي لڌڪا هڪدم پسم
 ٿي ويندي. هي ديو پشورو! هاڻ هلڻ جي تياري ڪريو! اسان سڀيئي
 مهاڀاران وار بانڊن جي سينا وٺي سمندر جي ڪناري تي هلون. هندوان
 جا اهي وچن ٻڏي سري رامچندر چوڻ لڳو هي سگريو! هن وقت سڄي
 سينا کي هتان هلڻ جي آڱيا ڏار. سري رامچندر جا اهي وچن ٻڏي سگريو
 پنهنجي سينا کي تياري ڪرڻ جو حڪم ڏنو، حڪم ٻڏي ساري سينا
 هڪدم تيار ٿي هلڻ لڳي، سري رامچندر هندوان جي ڪلهي تي چڙهي
 ۽ سگريو ۽ رام سان گڏ هلڻ لڳو، پٺيان لڪشمي انگڊ جي ڪلهي تي چڙهي
 هليو ۽ ٻيا ويڙ گج، گواکي، نل، نيل، شيشڻ ۽ جامبروس دشمنن کي ٺاس
 ڪرڻ وارا ٻيا ۽ سينا پٽي ۽ سينا هلڻ لڳي. ڀڳوان رام سگريو سان گڏ سينا
 جي وچ ۾ هلڻ لڳو. سڀيئي بانڊو ڪڇراج جي سمان مرضي موجب روپ ڌارڻ
 وارا هئا. اهي سڀيئي نيز رفتار سان ڪڏندا ٿيندا ڪڇرجندا ڦل ڦول کائيندا
 ڏکڻ پاسي هلڻ لڳا. اڀڙي مهان اڪيچار سينا سڄي ٻڙيءَ کي گهيرو ڪري
 هلي رهي هئي. بانڊو پنهنجو ٻچ لوڏيندا ۽ وٺڻ کي اڪيڙيندا ٻهاڙن تي
 ٿپا ڏيندا هئا جي زور سان ڀڳوان رام سان گڏ تمام نيز رفتار سان وڃي
 رهيا هئا. بانڊو سينا رام ڏينهن هلندي پئي هلي هڪ ٻل ۽ ڪٽي ۽
 ئي رڪي نيٺ پنڌ ڪندا ڪندا پينڪر ڪرڻ واري سمند جي
 ڪناري وٽ اچي پهتا.

مٿي وڌري ۽ راوڻ جو سنوڍ

هيڏانهن هندوان جي لڌڪا مان وڃڻ کان پوءِ شهر ۾ اهڙو نه هاهاڪار
 جو شور مچيل ٿي اتي مڏوڌري راوڻ جي استري هٿ جوڙي چوڻ
 لڳي هي ناٺ! (ڏهن اکين وارا) ڏسو تہ جڏهن رڳو هڪڙي بانڊو جي اچڻ
 سان سڄي شهر کي استري قدر نقصان پهچي ويو آهي تڏهن هوندي ۽ ٻڌايو
 تہ جڏهن ساري بانڊو سينا ايندي تڏهن لڌڪا جو ڪهڙو حال ٿيندو. راوڻ
 پنهنجي استريءَ جا اهي وچن ٻڏي ايمان وڃان چوڻ لڳو تہ استريءَ جي
 ذات سڃاڻ کان ڏاڍي ڊڄي ۽ ڪمزور ٿيندي آهي ڀلا خيال ڪري ڏس تہ
 جڏهن مون کان ديو ٽائون ۽ ٿر ٿر ڪري ٻيا ڏڪن سو مون کي هيءُ ۽ منهن
 ۽ نهچ بانڊو ڇا ڪري سگهندا؟ اهڙي طرح پنهنجي استريءَ کي ايمان سان
 پريڻ وچن چڙهي راوڻ هڪدم پنهنجي ڪچهريءَ ۾ هليو ويو.
 سري مهاديو چوڻ لڳو هي پاروئي! هيڏانهن راوڻ هندوان جو ديو ٽائون

وڃڻ، راکشڻ کي مارڻ ۽ لڙڪا کي جلائي ڪنهن کي ايڏي همٿ آهي همدومان سگريو جي (شيوڪ) ڌور کي خوب ٺاهين سنسار ۾ نه ڪوئي اهڙو ٿيو آهي نه ڪوئي ٿيندو. همدومان ڄاڻڪيءَ کي ڳولڻ لاءِ ڪم نه، بلڪل نيڪ ڪري ڇڏيو، پر سمندر جي باد اچڻ ڪري منهنجو من گهرائجي وڃي ٿو، مگر ۽ ڇڏين سان پوئل سوڙو جن ڏيکڻ سمند لنگهي مان دشمن کي ڪيئن ماري ڇڏي ۽ ڄاڻڪيءَ کي ڪيئن ڏسي سگهندس؟ سري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي سگريو چوڻ لڳو، هي ٻريو! مان وڏي ۾ وڏو ماڳر مڇلين سان پورو سمندر لنگهي ويندس ۽ جلدي لڙڪا کي ناس ڪري راول کي نه ماري ڇڏي. هي ٻريو! توهان چيئا ته ڪريو، چيئا ته ڪم کي ٻڌڻ واري آهي. توهان هنن پراڻن ۽ سورويون ٻانڌون کڻي ڏسو، هيءُ ٻه ڏهاڙي ڪار، ڪرڻ لاءِ ٻاهر ۾ نه گهڙڻ لاءِ تيار آهن. پهرين سمند کي پار ڪرڻ جو ويچار ڪرڻ گهرجي. هي ڀڳوان! ٽنهي لوڪن ۾ اهڙو ڪوئي وار مون کي ڏسڻ ۾ نٿو اچي جو توهان جي ڏنڻ هلائڻ وقت ٻڌ ۾ سامهون ٿي مقابلو ڪري، هي راما! هن ۾ ڌرو، شڪ نه آهي جيئن اسان جي آهي ڇاڪاڻ ته مون کي سڀني پاسي سٺا سونڀا ڏسڻ ۾ اچن، سگريو جا ٻوٽا ٻيا وڃن ٻڌي ڀڳوان رام ساڌون سونڪار ڪيو ۽ وري همدومان کي چوڻ لڳو همدومان! مان سمند نه ڇڏين ٿيئن ڪري پار ڪندس پر تون لڙڪا جو سونڀ نه ٻڌاء. ٻڌو اٿم ته ڊولائڻ ۽ دائرن کي لڙڪا جيئن مشڪل آهي، شري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي همدومان هٿ جوڙي چوڻ لڳو، هي ڀيرو! مون جيئن ڏٺو آهي تيئن اوهان کي ٻڌايان ٿو، لڙڪا ٻروي ٿرڪوٽ پار ٿي جيئن مٿان ٺهيل آهي ان ۾ محل ماڙيون ۽ گهر سڀئي سون جا ٺهيل آهن اتي نرمل جل سان ڀريل ڪوهه ۽ ٻاڙيون آهن جي وچ ۾ سوڀا ڏيندڙ آهن ان جي اولهه دروازي وٽ هزاران هاڻي ٻيل آهن ۽ اتر دروازي وٽ اڪيچار سينا ۽ گهوڙي سوار آهن، اوڀر دروازي وٽ هڪ ارب راکش وڃن آهن ۽ ڏکڻ دروازي وٽ اترائي پهرندار آهن. هي ٻريو! ان جي وچ ۾ ڀاڳي ۾ نه هاڻي گهوڙا رت ۽ اڪيچار سينا آهي جا ٺيڪر جي رتيا ڪري ٿي اهي سڀئي هيٺان هلائڻ ۾ هوشيار آهن اهڙي طرح لڙڪا ۾ وڃڻ واري رستي ۾ انهن سونگ سٺ گهڻيون ٽوڙون رکيل آهن پر هي ڏيکڻ پهرندار! انهن سڀ ڪچ هوندي به مون جو ڪچ ڪير آهي سو ٻڌو، مون راول جي چوڻن حصو سينا ماري ڇڏي آهي ۽ لڙڪا پوريءَ کي جلائي سون جا محل مون سڀ ناس ڪري ڇڏيا آهن ۽ هيٺار ۽ ٽوڙن کي مون ٽوڙي ڇڏيو آهي هي ڊرو!

۽ درد ڀريو حال ڏٺو ۽ ٻڌو آهي ٿيڻ ئي ڪري ٻڌائڻ لڏهن مون به چيو مانس
 نه هي دايو! رگهناڪ نه پنهنجي خبر نه ملڻ ڪري رات ڏينهن چپتا ۾
 لڳو رهي ٿو، مان هيئن رهي ڪيس پنهنجو سڄو حال ٻڌائيندس ۽ رگهناڪ
 ان کي ٻڌنديئي مگر اهو لڪشمڻ ۽ ٻانڌون سميت سو وقت ايندو ۽ راول
 کي ڪتب سميت ماري توکي پنهنجي واجداني اڏيا ۾ وٺي ويندو،
 هي دايو! تون مون کي اهڙي ڪا نشاني ڏي جنهن ڪري ٿي پڳوان
 مون ئي وڃواس ڪري، منهنجي ائين چوڻ ڪري سڀيتا پنهنجي وارن
 مان چوڙاڻي ڪڍي ڏني ۽ اِي هڪ ڳالهه ڪري ٻڌائي ته دايو راج اندر جي
 پٽ جيست جو ڪڇ ڪيو هو، اهو حال ٻڌائي نيترون مان جل آئي چوڻ
 لڳي ته رگهناڪ کي منهنجو پوڙام ڏج ۽ لڪشمڻ کي چچانءِ ته لڪشمڻ
 مون توکي اڏ ۾ جيڪي نه ڪڇ ڪندو وڃن اڳيان وس ٿي چچا هئا انهيءَ
 لاءِ مون ڪي معاف ڪڇ. ائين چئي سڀيتا تمام ڏک ۾ پورجي روئي لڳي،
 مان به ان کي توهان جو سڄو حال ٻڌائي دلداري ڏيئي پوءِ ان کان موڪلائي
 هٿ هليو آيس. اچڻ وقت مون راول جي اشڪ وائڻا اڇاڙي هڪ ڪٺ
 ۾ سڀني واڪشن کي ماري ۽ راول جي پٽ کي به مارڻ ۽ راول سان
 وارتالاپ ڪري سڄي لڏڪا کي جلائي پوءِ هٿ هليو آيس. هندومان جا اهي
 وڃن ٻڌي سري رامچندر پوسن ٿي چوڻ لڳو، هي هندومان! نه جيڪو نه
 ڪم ڪيو اهو ديوتاڻن کان به ٿيڻ مشڪل آهي مان انهيءَ جي بدلي ۾
 پنهنجو ڪهڙو ايڪار ڪريان سو مان نٿو چاڻي سگهان، هان وٺ! مان
 هيئن توکي پنهنجو سڀ ڪڇ ڏيئي ٿو ڇڏيان، ائين چئي هندومان کي پاڪر
 پائي لڳي لڳايو ۽ ان جي نيترون ۾ جل پورجي آيو ۽ هردي ۾ پور پور پور ڪٺ
 لڳو، لڏهن پڳت وٺي رگهناڪ هندومان کي چيو ته هن سنسار ۾ مون پرماتما
 جو اهڙو پور پور پاڪر پائي گڏجڻ مشڪل آهي توکي پاڳن سان هيءُ حاصل
 ٿيو آهي تنهن ڪري تون منهنجو پور پور وٺي پڳت آهين.

سري مهاديو چوڻ لڳو، هي پارولي! منهنجي چرن ڪمان جي لسيءَ
 جي ڏل سان پوڄا ڪري، پڳت پرمي وڃو پڌ کي پوڄت ڪن ٿا، انهيءَ
 رام کي پاڪر پائي گڏجڻ سان پوڄت ڪرم ڪوڻ واري پون پتو هندومان
 جي باري ۾ ڇا چوڻ گهرجي.

هندومان جو جيئن جو ٿيڻ ڪيل سماچار ٻڌي رامچندر پوسن ٿي چوڻ
 لڳو ته هندومان! نه جو ڪم ڪيو آهي ان وانگر ڪوڻ ديوتاڻن کي نه تمام
 ڪمن آهي. ڀلا! اهڙو ڪير آهي جو سو اڃا به رفتار سان سمجھڻ لڳهي

مڌوان ۾ گهڙي ٿا سگهن، تنهن ڪري معلوم ٿئي ٿو ته شايد همدومان
جانڪيءَ سان ملي آيو آهي تڏهن پهريدار ڪي سگريو ڇڏيو تنهن ڏٺو ته
انهن کي وڃي منهنجي آڱيا ٻڌاءِ ۽ انگڊ ۽ ٻين ٻانڌرن کي مون وٽ وٺي
اچو. سگريو جي آڱيا ٻڌي پهريدار مڌوان ۾ پهچي چوڻ لڳا، هي ٻانڌرو!
مهراج جي آڱيا آهي ته جلد اچو، هي مهاوير ڪٿا! توهان کي نه ٻارڻ پورو
راجا سڏايو آهي ڇاڪاڻ ته رام ۽ لڪشمي سميت سگريو توهان سان ملڻ لاءِ
چاهي تڏهن اهي ٻانڌر ”نمار چڱو“ چئي آڪاش ۾ چڙهي هلڻ لڳا، اهي
سهيئي ٻانڌر يوراج انگڊ ۽ همدومان کي پنهنجو اڳواڻ ڪري هلڻ لڳا ۽ جلد
ئي اچي سگريو جي سامهون پوئويءَ تي اچي ٿا.

همدومان جو سڀنا جو حال ٻڌائڻ

همدومان پهريائين رڳهنات کي ٻوڙ سگريو کي پوڻام ڪري سري رامچندر
کي چوڻ لڳو، هي ٻوڙ! مان سڀنا کي ڏسي آيو آهيان. هي ٻوڙ! مون
کي جانڪيءَ پنهنجو درد ٻوڙو حال توهان کي ٻڌائڻ لاءِ ڇڏيو آهي هوءَ
اشوڪ والڪا جي وچ ۾ شيشم جي وڻ هيٺان وٺي آهي ۽ سدائين راکشسين
جي ٻوري هيٺ رهي ٿي، ان جل چڙي ٻوڙ جي ڪري هوءَ ٺهل ٿي
وئي آهي ۽ نسبت روز هاءِ رام! هاءِ رام! چئي دڪ ۾ دڪي رهي ٿي ۽ ڪهڙا
نه مهرا ۽ ملين ٿي ويا اٿس ۽ وار نه ڳنڍجي هڪ ويڙهي ٿي ويا اٿس،
مان سهڻا کي ڏسي پهريائين سوکيم روپ ڌاري وڻ تي چڙهي ٿاوان ۽ ٻين
۾ لڪي توهان جي ڪٿا شروع کان وٺي آخر تائين چئي ٻڌايم، اهو سڀ
ٻڌائي وري مون ڇڏو ته سگريو جي آڱيا سان سڀنا جي ڳوڙڻ لاءِ وڏا ٻاڙون
ٻاڙڪري وڃن ڪندڙ ٻانڌر سڀني پاسي موڪليا آهن جن مان سگريو جو
مستري ۽ رڳهنات جو داس مان هتي آيو آهيان اڄ مون قسمت سان جانڪيءَ
جو درشن ڪيو، منهنجا اهي وڃن ٻڌي سڀنا جا نيتير کلي آيا ۽ چوڻ لڳي
ته مون کي هيءُ امرت سمان مٺا وڃن ڪنهن ٻڌايا. ڇوڪڙهن هي سڀ
سچ آهي ته هيءُ ڪٿا ٻڌائڻ وارو منهنجي اڳيان اچي حاضر ٿئي. هي ٻوڙ!
تڏهن مان سوکيم روپ ڌاري ٻانڌر شڪل ۾ ان جي سامهون وڃي ائينس
۽ ٻري کان ئي پوڻام ڪري ٻيڙي ۽ هميس تڏهن جانڪيءَ مون کان پڇيو ته
تون ڪير آهين؟ گهڙيون ٻوڙ نه ڳالهائون پڇيائين مون ته ان کي سموري
ڳالهه ڪري ٻڌائي ۽ تنهن کان پوءِ توهان جي ڏنل منڊي ڏينمانس تڏهن
هڪڙو مون ئي ٻوڙ وٺي وٺو ۽ مون کي چيائين ته جيئن ته منهنجو دڪ

لڌڪا ساڙي هڏومان جو واپس موٽڻ

سيتا جا اهي وڃن ٻڌي هڏومان موڪلائي هليو ۽ مهاڳر پار ڪرڻ لاءِ
 ٻهاڙ جي چوٽيءَ تي چڙهي ان کي ٻن سان دٻائي هرا جي زور سان هلڻ
 لڳو هڏومان آڪاس ۾ وڃڻ وقت زور سان آواز ڪيو، اهو آواز ٻڌي ٻانڊرن
 سمجهيو ته هڏومان ڪارڊ سڌ ڪري موٽي رهيو آهي. هي ٻانڊرو! ٿسو، هو
 هڏومان اچي رهيو آهي. ايتري ۾ هڏومان ٻوست ٽان لهي هيٺ آيو ۽ اچي
 چوڻ لڳو هي ٻانڊرو! مون وڃي ڏٺو ته سيتا اشوڪ وائيڪا ۾ وڻ جي
 هيٺان ويٺي آهي. مون ان وڻ کي ڇڏي سڄي وائيڪا اچائي ڇڏي ۽
 راوڻ سان به ڳالهائي آيو آهيان ۽ لڌڪا کي جلائي سڌو هتي آيو آهيان هيٺ
 اسان کي هن وقت رام ۽ سگريو وٽ هلڻ گهرجي، هڏومان چا اهي وڃن
 ٻڌي سڄي ٻانڊر ڏاڍو خوش ٿيا هڏومان کي کلي لڳائي ان جو ٻچ ڇوڻ
 لڳا ۽ ڪي ٻرن ئي نچڻ لڳا. ٻڌو سڄي ٻانڊر هڏومان سان گڏجي ٻروروش
 ٻوست ڏانهن هلڻ لڳا هلندي هلندي رستي ۾ هڏومان جي نظر وڃي مڌو ان
 تي پئجي، ان کي ڏسي انگڊ کي چوڻ لڳو هي وار! مون کي ڏيئي اڪو
 لڳي آهي تنهن ڪري مون کي آڳا ڏيو ته هن بن جا ڦل ڦول کائي ٻيٽ
 ٻرمان، ۽ نوري ٻار ويهي اڪو ٻچي ٻڌو رام ۽ لڪشمڻ جو هلي درشن
 ڪريون. انگڊ چوڻ لڳو، هي هڏومان! تو ته رام جو ڪارج سڌ ڪيو آهي
 تنهن ڪري هي ڪو به ٻڌو! تون رام جي ڪرپاسان جلدي مول ڦل کائي ٻڌو
 ڪر. انگڊ جي آڳا وٺي هڏومان ۽ ٻيا ٻانڊر مڌو بن ۾ گهڙي خوب مڙي سان
 ڦل پٽي کائڻ لڳا، جڏهن ڏٺو ٻچ جي ٻهرين ڌارن هنن کي ڦل پٽي کائيندو ڏسي
 انهن کي گهڙو ئي سمجهايو پر ٻانڊرن اڻلندو لٿن ۽ مڪن سان هنن کي ماري
 پچائي ڪٽي ڏهن ڏٺو ٻچ سگريو جي مامي ٻهرين ڌارن سميت سگريو وٽ اچي
 ڏانهن ڏيئي چوڻ لڳا، هي راجن! انگڊ، هڏومان ۽ توهان جي سڄي ٻانڊرن
 مڌو بن جا ڦل ڦول کائي ناس ڪري ڇڏيا آهن، ڏٺي جي مڪن مان اها
 ڳالھ ٻڌي سگريو من ۾ ٻرن ئي چوڻ لڳو، شايد ٻون ڪمار سيتا جي خبر
 وٺي آيو آهي ته ته منهنجي مڌو بن جي ڀلا! ڪنهن کي ڏسڻ جي به همت
 نه آهي شايد اهو ڪم هڏومان ٻڌو ڪيو آهي، سگريو چا وڃن ٻڌي پڳوان
 رام ٻرن ئي چوڻ لڳو هي راجن! اها سيتا جي ٻاري ۾ تون گهڙي ڳالھ
 ڪري رهيو آهين، تڏهن سگريو چوڻ لڳو پڳوان معلوم ٿئي ٿو ته جانڪيءَ جو
 پتو پئجي وار آهي ڇاڪاڻ ته هڏومان ۽ ٻيا ٻانڊر مڌو بن ۾ گهڙي ڦل ڦول
 کائي ۽ منهنجي ٻهرين ڌارن کي ماريو اٿن، سو به توهان جي ڪارڊ کان سواءِ

ٻار ٿا ڪري ۽ واپس جي ٻاري مٿر هٿ ڪري اڳن ڏاڍو هڏومان ڪري ٿو.
 نه ڄاڻايو، انهيءَ ڪري اهو تمام سٺو ٿي پيو. جنهن جي اهر سمورن سان
 مدد ڪئي پائڻ کان ڇڏي اڳيءَ کي ٻار ڪري وڃڻ ٿا سو هن رڳو هڪ
 جي خاص دوست کي اڳيءَ جو ٿاڻ ڪيئن پهچي سگهندو، تنهن کان پوءِ
 هڏومان سڀيتا وٽ اچي پرڻام ڪري ڇڏيو هئي ڏاڍي! هاڻ ٿورن ڏينهن کي
 آڳاٽي ٿي نه مان رڳو هڪ وقت وڃي سندس شيرن ۾ حاضر ٿيان. هتي
 ڏاڍي! ڏينهن کي ٿورن نه ڪا اهڙي نشاني ٿي. جنهن کي ٿي رڳو هڪ
 مون تي وشواس ڪري، تنهن ڪم ٿوري سڀيتا واپس ڪري پهچي وارن
 سان ڇوڙاڻي ڪئي هڏومان کي ڏيئي ڇوڙاڻي لڳي هئي ڪهڙي!
 هن کي ٿي رام ۽ لڪشمي ٿوري وشواس ڪندا، هن وقت! انهن کي
 وشواس ڏيارڻ لاءِ هڪ ڳالهه ٿي نه ٻڌايو، ٿي ڄاڻي انهن کي خاطري
 ٿي ويندي. ائين ڇڏي سڀيتا اندر جي پٺ ڇيٽ جي سڄي ڳالهه ڪري
 ڇوڙاڻي لڳي، هڏومان! هن ڇيٽ واري وارا جي خبر کيس ۽ مون کان سواءِ
 ٻئي ڪنهن کي نه ٿي آهي. هي هڏومان! منهنجي ڏک ۽ درد ٻارن جي هڪ
 نه ٿو ڳالهون ٿيون آهن سي سڀئي ڳالهون رام کي ڪري ٻڌائج نه هن
 کي ٻڌي مون لاءِ هن ۾ ڏاڍا ٿورن ٿيندي، هتي هڏومان! هاڻي منهنجي
 زانگي. باقي نه مهينا آهي جيڪڏهن انهيءَ وچ ۾ رڳو هڪ نه آيو ته هيءُ
 دشت ڏينهن کي ماري ڇڏيندو. تنهن هڏومان ڇوڙاڻي لڳو هي ڏاڍي! مون
 هڪ جيڪي ڪجهه ڏٺو آهي ۽ ٻڌو آهي اها سموري حقيقت وڃي سري
 رام ڇڏي ٿي ٻڌائيندس. ڇوڙاڻي مان هاڻي رڳو هڪ وقت وڃان ٿو هو جلد ئي
 لڪشمي سميت نوان ملڻ لاءِ ايندو. ائين ڇڏي هڏومان پرڻام ڪري ڇوڙاڻي لڳو،
 هي ڏاڍي! مان وڃان ٿو ٿورن جلد ئي ڪروڙن ٿورن ٿورن سميت هڪ رام ۽
 لڪشمي کي ٿيندس. تنهن ڄاڻي ڇوڙاڻي لڳي هي هڏومان! توکي ٿي
 مان پهچو ڏک ٿي وئي هيس هاڻ ٿورن وڃي رهيو آهي هاڻ سري رام ڇڏي
 جي سماچار ٻڌو. بنا مان ڪيئن رهي سگهندس، تنهن ئي هڏومان ڇوڙاڻي
 لڳو هي ڏاڍي! جيڪڏهن اها ڳالهه آهي ۽ ٿورن منهنجي ڪلهي تي ڇڙهي
 هاڻ منظور ڪران نه مان هڪ ڪو ٿو توکي رام ڇڏي سان ملائي ڇڏيان، تنهن
 سڀيتا ڇوڙاڻي لڳي جيڪڏهن رام ڇڏي سمندر کي سڪائي يا ان ئي پاڻ سان
 بل ٻڌي هتي ٿورن سان گڏ اچي راوڻ کي ٻڌ ٿو ماري مون کي واپس
 وٺي وڃي، نه ان ۾ هن جو جس ۽ ناز امر رهندو، تنهن ڪري ٿورن وچ
 مان ٿو سڪو ڪري وقت گذاريندس.

نٿا ڪري سگهن، سڃاڻين ٿو؟ مان رام جو داس آهيان، منهنجي ٻراڪرم جي بل جو ڪوئي ٺڪاڻو نه آهي. همدان جا اهي وڃن ٻڌي راول ڪروڙ ٻه پيرجي هڪ راکش کي حڪم ڏنو، هي پوڄندو! تون هن ٻاندر کي ماري ٺڪرا ٺڪرا ڪري ڇڏ، جڏهن پوڄندو راکش هٿيار کڻي هن کي مارڻ لاءِ تيار ٿيو تڏهن وڃي هن کي روڪي چوڻ لڳو، هي راجن! ٻئي ڪنهن نه راجا جي دوت ڪي ڪڏهن به مارڻ نه گهرجي، اهو سرور وڙن جو ڪم نه آهي جيڪڏهن هن ٻاندر دوت ڪي مارڻ ويو ته ان رام کي هيءُ سماچار ڪيو. ٻڌائيندو، تنهن ڪري هن ٻاندر کي ٻيو ڪرڻي ڏند ڏيڻ گهرجي، جنهن جي نشاني کڻي هيءُ ٻاندر ويو ۽ ان کي ڏسي سگريو سهيت رام جلد هٿ آندو، پوءِ ان سان توهان جي پڌ ٿيندي. وڃي راول به انهن ڇوڙن ٻاندرن جو به ٻچ ٿي وڌو موه ٿيندو آهي تنهن ڪري هن جي ٻچ کي خوب ڪهڙو واڙهي ٿيل لڳائي ان کي باهه لڳائي سڄو ننگر گهمائي ڇڏي ٿي جنهن ڪري سڀئي ٻاندر هن جي دروڌا ڏسي واکاڻ ڪن. تڏهن راکشن ”نام چڱو“ چئي همدان جي ٻچ کي اڳڙيون ٻڌي ٿيل ٻه ٻڌايون سخت ٻڌي ٿوري باهه لڳائي انکي مضبوط رسون ٻڌي ڪڇ ٻڌايون هن کي ماريندا ائين چوندا پئي ويا ته هي چور آهي اهڙي طرح چوندا سڄو ننگر گهمائڻ لڳا، همدان به ڪڇ ٺاڻو ڪرڻ جي آڇا سان سڀ ڪڇ پئي سنائين. جنهن وقت ڏکڻ دروازي وٽ پهتا ان وقت همدان جهٽ سوکيم روپ ڌاري انهن جي ٻڌن کان نڪري ويو پوءِ پوڄندو سر ٻه ڪري اچڻ ٿي پئي ٻڌڪا جي مڪان مٿان چڙهي ويو، اتان هڪ ٽپو اڪيڙي هڪ ڪڙ ٻه سڀني راکشن کي ماري ڇڏيائين، پوءِ پنهجو ضروري ڪارڻ ڪرڻ لاءِ ان باهه لڳل ٻچ سان هڪ گهر کان ٻئي گهر مٿان ڪڍندو ٿيا ٿيندو پنهجي ٻڌڻ وڏي ٻچ سان مڪان مڪلف ڄاڻيندو اڏاڪو، همدان پنهجي ٻچ کي چڏيندو ان مان باهه جا اڻ ڪڍندو هڪ مڪل ڄاڻيندو ۽ ڪيرائيندو پئي ويو، تان جو ساري شهر کي آڇي باهه لڳي. مڪان ٻه ويٺل ڏيئين جون استرايون باهه ٻه جالڻ لڳيون مڪلف جي ڪرڻ لڳا، ننگر جي جالڻ ڪري راکش اهڙا نه آڇي پريشان ٿيا جو هاءِ پٿر ا هاءِ ٺاٺ! هاءِ هاءِ ڪار مڇي ويو. اهڙي طرح همدان وڃي گهر ڇڏي باقي سڀني گهرن ۽ مڪالن کي ڄاڻي پسم ڪري ڇڏيو تنهن کان پوءِ همدان سمندر ٻه ٿوڙ ٿي پئي ٻچ واري باهه وسائي ڇڏي، سڀني جي

جي شيءِ کي ڪٿو ڇروائي ڪٽي ويٺو آهي اهڙي طرح سون به پنهنجي
 ناس ڪرڻ لاءِ پڳوان رام جي استري ڇروائي ڪٽي آئين، مان ان سرڙانترامي
 پڳوان رام جو دونهن آهيان، انهيءَ رڳهنات متنگ پربت تي اچي اڪيءَ کي
 ساڳي ڪري سگريو سان مٽرا ڪئي ۽ هڪ ئي ٻار سان ٻاليءَ کي ماري
 سگريو کي بالڏون جو راجا بڻايو هي راوڻ! هن وقت اهو مهاڀاري بالڏر راج
 ۽ ٻيا به ڪروڙين سرويوار بالڏر ٿولين جون ٿولينون رام ۽ لڪشمي سان ڪڏ
 ڪروڙ ۾ پڙيل پوروش پربت تي اراجمان آهن. هن ئي ڄاڻڪيءَ کي ڳولھڻ
 لاءِ سڀني پاسي وڏا وڏا وٽر بالڏر موڪليا آهن انهن ۾ هڪ بالڏر مان پڙن
 جو پتر آهيان، مان سڀني کي ڳوليندو ڳوليندو هتي اچي نڪتو آهيان، مان
 سڀني جو درشن ڪري چڪو آهيان، پوءِ پنهنجي بالڏر سڀاءَ ڪري مون ان
 کي اجاڙي ڇڏيو، جڏهن مون راکش کي ٻار ڏانهن ڏنڻ ٻار ڪٽي ايندو
 ڏٺو تڏهن مون انهن کي ماري پنهنجي سرور جي رکيا ڪئي ڇاڪاڻ ته هي
 وڃن! پنهنجو ساھ ته سڀني کي پيارو آهي، پوءِ ميگهنات مون کي اهر
 ڦاس ۾ ٻڌي هتي وٺي آيو هي راوڻ جڏهن مان ڄاڻندو به هوس ته اوهان
 جي ور سان اها اهر ڦاس مون کي ڇهڻ سان هلي وڃي ئي تڏهن به توکي
 نصيحت پري ڳالهه ٻڌائڻ لاءِ مان ٻڌجي هٿ آيو آهيان، هي راوڻ! وراڻ
 موجب سڀني جي گتيءَ جو ويچار ڪيو ۽ راکش ٻڌيءَ جو تيار ڪري
 ڇڏيو، تون اوهان جي اهر وٽس ۾ انهن ٿيو آهيان، پوئس، لڏن وشروا جو پت
 ۽ ڪهڙو جو پاءُ آهيان تنهن ڪري ڏس ته سون ڏيو، پت ڪري به راکش
 نه آهيان، پوءِ آهر پت سان به راکش نه آهي، پوءِ مون کي ڇو ٿوڙي ڇا آهي؟ سو
 مان ٻڌايان ٿو ته تون سڀ ڪڇ ٽوڪار آهيان، پون پتر هڻمان جا اهي
 وڃن ٻڌي راکش راج راوڻ سڀي نه سگهو ۽ ڪروڙ ۾ نيتر لال ڪري من
 ئي من ۾ جلندي چوڻ لڳو اڙي دشت بالڏرا تون وڏو مورو آهيان پنهنجي
 ساهون ئي ڏيو ئي اهڙي وارثالپ ڪري رهيو آهيان اهو رام ۽ جهنگلي
 سگريو ڪهڙي شيءِ آهي؟

هڻومان جي پڇ ڪي باهم ڏٺڻ

سگريو کي ته مان سڀني سميت ماري ڇڏيندس، هي بالڏر! اول ته اچ
 توکي ئي مارڻو آهي پوءِ ڄاڻڪيءَ کي ماريندس تنهن کانپوءِ لڪشمي سميت رام
 کي ماريندس. راوڻ ڇا آهي وڃن ٻڌي هڻومان ڪروڙ سان ان ڪي
 جلائيندي چوڻ لڳو، اڙي دشت! پنهنجي اباڙي ته ڪروڙين راوڻ به

ميهنگهات (الدر جيٽ) پتا ڪي چيو، هي پتاجي! ڇهتا نه ڪراڙ مدهجي هوندي اوهان اهڙا دڪي وڃن ڇو ٿا چئو. مان هن ٻانڌر کي هڪ ڪٺ ۾ اوهڻ ڦاس ۾ ٻڌي وٺي لڙاڇان، ائين چئي اندر جيٽ رت ٿي چڙهي اٺيڪ راکش ٻاڻ سان وٺي هڏومان جي سامهون ٿيو، ٽڏهن وڙ هڏومان پيڊڪر شير وانگر هڪ ۾ ٿيو ڪٺي ڪرڙ سمان آڪاش ۾ اڏامي وار ان کي آڪاش ۾ اڏامندو ڏسي اندر جيٽ اٺ ٻاڻ ان جي سرڙ ۾ ماري ڇهه ٻاڻ ان جي هڙي ۾ ٻه چرڻ ۾ ۽ هڪ ٻچ ۾ هڙي شينهن وانگر ڪرڇ لڳو، ٽڏهن مهاڀلوان هڏومان ڏاڍي جوش سان لوه جو ٿيو ڪٺي هڪ ڪٺ ۾ ان جي سارئين کي ماري ڇڏيو ۽ گهوڙن سميت ان جي رت کي ڇوڙ ڪري ڇڏيو، ٽڏهن مهاڀلي ميهنگهات پئي رت ٿي چڙهي جهٽ اوهڻ ڦاس ٻاڻ سان هڏومان کي ٻڌي راکش راج راوڻ رت وٺي ويو.

سري مهاڀلو ڇوڙ لڳو، هي پاروئي! اوهڻ ڦاس ۾ ٻڌل هڏومان ڪسي جڏهن شهر مان پئي وٺي هليا ان وقت هن ڪسي ڏسڻ لاءِ ڪڇ ٺڳرواسي ان جي پٺيان هلندي ان کي ڪروڙ مان مڪرون هڻڻ لڳا، اوهڻا جي پوڀا سان اوهڻ استر هڏومان جي سرڙ کي ڇهڻدي اوڏي مهل ٿي هليو وار اوهي ڳالهه کي ڄاڻندي، هڏومان خاص رام جي ڪاريه ڪرڻ لاءِ معهودي لوڙن ۾ ٻڌل راوڻ وٽ هليو.

هڏومان ۽ راوڻ جو سنوڊ

جڏهن (الدر جيٽ) ميهنگهات ان کي سڀا ۾ ويٺل راوڻ جي سامهون وٺي ويو ۽ ڇوڙ لڳو، هي پتاجي! مان هن ٻانڌر کي اوهڻا جي ور ڪري ٻڌي وٺي آيو آهيان جنهن اسان جا وڏا وڏا وڙ راکش ماري آهن، هي مهاراج! توهان منترين جي صلاح ڪري جا ڳالهه مناسب سمجهو ائين ڪريو، هيءُ ڪوئي رواجي ٻانڌر ڪونه آهي. ٽڏهن راوڻ کلي ڇوڙ لڳو نه هن ٻانڌر کان پڇو نه سڀن هتي آيو ڇو آهي، هٿ هن جو ڪهڙو ڪم آهي ۽ آيو ڪٿان آهي، هن مدهجو سڄو ان ڇو اڃا پي ڇڏيو آهي ۽ مدهجي وار راکشن کي ڇو زبردستيءَ ماريو اٿس؟ ائين چئي هڏومان کان پڇڻ لڳو! هي ٻانڌر! توکي ڪنهن موڪليو آهي، تون ڇو نه هٿ اچڻ جي سڃي ڳالهه سڄي سڄي ٻڌاءِ، پوءِ مان توکي ڇڏي ڏيندس، ٽڏهن هڏومان راکش راج راوڻ کي ڏسي من ۾ سري رام ڇڏيو جو توبان ڪري تمام خوش ٿي ڇوڙ لڳو، هي ديوتائن جا شترو راوڻ تون صاف صاف ٻڌ، جهڙي طرح کاڌي

ڪيڊي سڄي اشوڪ وائیکا اجاڙي ڇڏي. راکشن سن ڪي اجڙال ڏسي
جانڪي ۽ کان پڇيو ته جانڪي هي ٻانڌر وڪٽ وٺ ڪهه آهي؟ تنهن تي
جانڪي ۽ چيو ته هن راکشطي مايا ڪي توهان تي ڄاڻو لا مان ڏکي اها انهيءَ
ڳالهه مان ڄاڻان، جانڪي ۽ ڄا اهي وڃن ٻڌي ٻڌ ڪان وڌڪ واکڻ
تي راکش راوڻ وٽ ويا ۽ همدومان جي ڪرڻن جي سموري ڳالهه ڪري
ڇوڙ لڳا، هسي راجا! هڪ وڏي اراڪرمي ٻانڌر سڀني سان ڳالهائي هڪ
ڪٺ ۾ اشوڪ وائیکا اجاڙي ڇڏي آهي ۽ مندر ڪي پڇي سڀني بهراندازن
ڪي ماري هارڻ اٿي ٿي ويندو آهي.

هندومان جو اڪيم ڪي هارڻ

اشوڪ وائیکا جي اجڙڻ جو سماچار ٻڌي راوڻ اوڏي مهل ڏٺو. اڪيم
راڪشن ڪي موڪليو، هيڏانهن ٻيڻ جيئڙي سرار هندومان لوهه جي ٿيڻي
ڪي هٿيار وانگر هٿ ۾ کڻي ڀڳل ٿيل مندر جي پاسي ۾ ويهي رهيو، ان جو
ٻچو ٿورو ٿورو ڏٺي رهيو هئو ۽ مڪر ان جو پيانڪ هئو، راکشن ڪي سامهون
اڀندو ڏسي همدومان شينهن وانگر ڪرڇڙ لڳو جنهن ڪي ٻڌي راکشن جو غرور
ڏڪڻ لڳو. هندومان ڪي ڏسي راکشن اٽڪ قسمن جا هٿيار هلائڻ لڳا، تنهن
کان پوءِ هندومان (جيئن ڀڳڙا ٿئي ۽ ۾ پڇندا آهن تنهن) مدگر کڻي سڀني ڪي
هڪ ڪٺ ۾ ماري ڇڏيو، پنهنجي سڀني جي ناس ٿيڻ جو ٻڌي راوڻ ڪروڙ
۾ ڇڙاڻ ٿي پيو پوءِ هن وڏا پنج سڀني سڀني موڪليا، پر هندومان
پنهنجي لوهه جي ٿيڻي سان انهن سڀني ڪي ماري ڇڏيو، ٽنهن راوڻ
ڪروڙ ۾ پڙجي وري سڀ سڀني سڀني موڪليا، تنهن پون نندن
هندومان هنن ڪي سامهون اڀندو ڏسي بهرن وانگر لوهه جي ٿيڻي سان سڀني
ڪي هڪ کن ۾ ماري وري ساڳئي هنڌ ويهي ٻين راکشن جي اچڻ جي
وانت ڏسڻ لڳو، ٽنهن مهاڀارن پراڻي راجڪمار اڪيم آيو ان ڪي ڏسي هندومان
مدگر کڻي آگاهي وٺ ۽ تمام زور سان اچي مدگر ان جي مستڪ
تي وهائي ڪڍيو اهڙي طرح اڪيم ڪي ماري ان جي سڀني جو نالو نشان
مٽائي ڇڏيو.

ميگهناٽ جو هندومان ڪي برهم قاس ۾ ٻڌڻ

راجڪمار اڪيم جي مرن جو ٻڌي راوڻ ڪروڙ ۾ پڙجي (اندر جيست)
ميگهناٽ ڪي چيو هي اها جتي منهنجي پٽ جي مارڻ وارو شترو آهي
اون اوڏانهن وڃ تون هن ڪي ماري يا جيئرو ٻڌي وٺي اچيس، تنهن تي

جي خبر ٻڌائڻ ۽ دلداري ڏيڻ لاءِ هيءَ مذهبي انگريزي جنهن تي رام
 نالو اڪريل آهي سا سڀني کي ڏيئي چيڄانءَ نه ٿو ڪن ڪنهن به قسم جو خيال
 نه ڪر مان هيٺ ٻالڏن جي سڀني وٺي جلد ايندس ۽ راول کي ماري ٽوڪي
 وٺي ويندس، انهن چئي اها انگريزي مذهبي آڱر مان لاهي موٽي ڏئي.
 هي ڌاري! هيءَ انگريزي ڏس! انهن چئي اها انگريزي ڄاڻڪيءَ کي ڏيئي
 هٿ جوڙي نمڪار ڪري پري ٿي ايندو، ان مذهبيءَ تي رام جو نالو
 اڪريل ڏسي ۽ سچائي ڏاڍي خوش ٿي هردي سان لڳائي پير جا آڏيون
 وهائڻ لڳي ۽ گد گد ٿي مٺيءَ وائيءَ ۾ چوڻ لڳي هي ڪهه مشورا ٿو مذهبي
 پراڻن جو رکڻ ۽ وڏو ٻڌمان رام جو پڳت آهين هاڻي مون کي ڀڪ ٿي
 ۽ هن جو به ٿو ٿي پورو وشراس هئو جيڪڏهن انهن نه هجي ها ته ٿو پراڻي
 پرڻ کي مون وٽ ڪين مڙهي ها. سڀني جا اهي وچن ٻڌي هڏمان چوڻ
 لڳو هي ڌاري! جنهن وقت رڳههات کي جنهن جي هٿ هئڻ جي خبر پوندي
 ان وقت هن راکش منڊل لڏڪا کي هر هڪ ٻال ۾ پير ڪري ڇڏيندو،
 تڏهن ڄاڻڪيءَ چوڻ لڳي هي هڏمان ٿو ٿو تمام سوکير سرور وارو آهين تنهن
 ڪري ٿو ٿو راکشن سان ڪيئن ٿوئي سگهندين ۽ پيا ٻالڏن به، تنهن جي
 پراڻ هوندا، ڄاڻڪيءَ جا اهي وچن ٻڌي هڏمان سڀني کي مذهبي اصل روپ
 ڏيکارڻ جو تمام وڏو ۽ راکشن کي ٻڌ ڏيڻ وارو هو. هڏمان جو اڏو
 وڏو راءِ ڏسي سڀني ڏاڍي پوس ٿي ۽ چوڻ لڳي، هي وارا مون کي هيٺ
 ٻڪ ٿي وئي ته ٿو ٿو ٻالڏن آهين. سڀني جا اهي وچن ٻڌي پوس ٿي
 هڏمان چوڻ لڳو، هي جنبي! هاڻ مون کي آڳيا ڏي ته مان هنن وائيڪا
 جا ڦل ڦول کائي پيٽ پوان چو ته ڏاڍي ٻڪ لڳي اٿم. سڀني چوڻ لڳي
 هي پيرا! مان توکي ڪا به روڪ ڪانه ٿي ڪريان، ٿو ٿو بلاشڪ کائي پيٽ
 پر به اهر خيال رکڻ متان راکش نه، توکي نقصان رسائين. تڏهن هڏمان
 چوڻ لڳو هي مانا! مون کي توهان جي ڪرڻ سان ڏيئين جو ٿو ٿو به ٻڌ
 ڪونهي، جيستائين سري راءِ چندر جن جي مون تي ڪرڻ آهي تيستائين
 مذهبي ڪوئي به وار ونگو نٿو ڪري سگهي، انهن چئي هڏمان مٺا ۽ ڦل
 ڦل جيڪي هٿ آيس خرب ڏيو ڪيائين. پوءِ هڏمان من به وڃاڻو
 ڪري چوڻ لڳو ته مذهبي سرائيءَ جي ڪارڻ لاءِ ڪرڻي وڃهن وڃهن راول
 کي نصيحت ڏيئي پوءِ رڳههات جي شيوا ۾ وڃي حاضر ٿجي، من به ٻڪو
 وڃاڻو ڪري مها ٻلي هڏمان وٽن کي پاڙ سوڌو ڪڍي ڦٽو ڪندو وارو،
 جنهن وٽ هيٺان سڀني وٺي هئي فقط ان وٽ کي ڇڏي پيا سڀني ٻاهر

جي ڪنن تي ٻڌڻ ڇوڳ، آواز ڌاري ڌاري مٽيءَ وائيءَ ۾ اڙڏا ڪرڻ وٺي
 لڏڪا ۾ ٻههڻ ٿاين ڪٿا ٻڌائي هڏومان ڇپ ٿي وارو شروع کان وٺي آيو
 ٿاين ٻههڻجي ڪٿا ٻڌي سڀيتا کي ڏاڍو عجب لڳو ته هن جو عالمي آڪاش
 مان آواز ٻڌو آهي ڇا هرو جو ڪل آواز هئو، يا سمور يا من جو ٻار آهي،
 پر ڏک جي هٿ ڪري مونکي نٿو ٿئي اچي، ٻيءَ سندر ڪيئن آهي
 سگهي ٿو؟ مان سامهون ٻڌي رهي آهيان تڏهن ڪري اهو وڏو ڀرڻ ۾
 ٿي سگهندو، تڏهن ڄاڻڪي ڇوڳ لڳي ته جهن گهڙي ٻڙس مڏهڻي ڪن
 ۾ اڀرڻ سمان مٿا وڃن ڇا آهن اهڙو ڀاڳيوان مڏهڻي ساهڙن ٻڙهت
 ٿئي، ڄاڻڪيءَ جا اهي وڃن ٻڌي هڏومان ڌاري ان وٽان هٿ ٺهي
 سڀيتا جي اڳيان اچي هٿ ڇوڙي ٻڙڻ ڪيو، ان کي ڏسي ڄاڻڪيءَ کي اهو
 ڏپ ٿيو ته مونکي ڦاسائڻ لاءِ ماڻا سان ٻانڌڻ روپ ڌاري شايد راوڻ ٿي
 آيو هجي، اهو ويچار ڪري ڇپ ڇپ ڪند هٿ ڪري واهي رهي،
 تڏهن هڏومان وري سڀيتا کي ڇو، هي ڌاري! ٿون جيڪو شڪ ڪري
 رهي آهيان، اهو مان نه آهيان، منهنجي ٻاري ۾ جو توکي شڪا ٿي رهي
 آهي سا شڪا من مان ڪڍي ڇڏ. هي ماڻا! مان رڳو ڌاس آهيان،
 مان وائو راج سگرڙو جو مٽري آهيان ۽ سڄي جڳت جو ٻاڙو روپ ٻڙن ڌار
 جو پٿر آهيان، اهو ٻڌي سري ڄاڻڪي هٿ ٻڌي اٿي اهو هڏومان کي
 ڇوڳ لڳي هي ڪو راج! ٿون جو ڇڙن ٿو ته مان سري رڳو ڌاس آهيان سو
 ٻلا ٻانڌڻ ۽ مٽش جي مٽرا ڪيئن ٿي سگهي ٿي؟ تڏهن هڏومان ڇوڳ لڳو رهي
 ڌاري شهريءَ جي ڇوڳ موجب ڀڳوان رڳو رشي موڪ ٻڙهت تي آيو، ان
 ٻڙهت تي ويٺل سگرڙو پوي کان رڳو ۽ لڪشمڻ کي ايندو ڏسي من ۾ ڏپ
 ٿيس ۽ مون کي ان جي خبر وٺڻ لاءِ موڪلياڻين، تڏهن مان ٻههڻ جو
 روپ ڌاري رڳو وٽ ويس ۽ ان جي شد ٻاواڻا ڄاڻي انهن کي ڪلهن تي
 ڇاڙهي سگرڙو وٽ وٺي ويس تڏهن رڳو ۽ سگرڙو جي مٽرا ٿي، سگرڙو
 جي پٽيءَ کي ٻالي ڪڍي ويو هو تڏهن رڳههات ان کي هڪ ٻاڙ سان
 ماري سگرڙو کي رڳو پڌ وٺي ڏنو، تڏهن سگرڙو تنهنجي ڳولها لاءِ وڏا وڏا
 وار ٻانڌڻ ڇڏي پاسي موڪليا آهن.

هڏومان جو سڀيتا کي رامچندر جي ڏنل منڊي ڏيڻ

ان وقت هٿ مهل رڳههات مون کي ٻڙس سان ڇو، هي ٻڙن نندن!
 مڏهڻي ڪم جو ٻڙي ٻڙسو آهي، ٿون سڀيتا کي اسان ٻههڻ جي خوش آهي

رعي آڏن - جيڪڏهن راوڻ کي ڪٿي انگيڪار ڪرڻ ها ته جڏهن سڦل ٿي
 روني ها. وري اِي ڪروڙ ڪري چوڻ لڳي، ڄاڻڪي! هاڻ منهنجي ڳالهه،
 ڇڏ ڀر ڀار چوڻي ڪرڻ، اهڙي طرح ڪاڻي تلوار ٽٽاري ڄاڻڪيءَ کي
 مارڻ لاءِ تلوار اِي چوڻ لڳي ته هن جي سر ڇا انگ ڪاڻي الڳ الڳ ڪري
 ڇڏار، ڪاڻي پيڪر مڪ واري راڪشٽ پنهجور مڪ ڦاڙي ڊيچارڻ لڳي.

ترجما راڪشٽيءَ جو سڀڻو لهن

سيتا کي اهڙي طرح ڊيچارڻ وقت انهن راڪشٽين کي روڪي ترجما
 نالي ٻڌي راڪشٽ چوڻ لڳي، اڙي دشت راڪشٽيون! ٻهريان منهنجي
 ڏيءَ ڳالهه ٻڌو جنهن ۾ نوهان جي ڀلائي آهي، نوهين هن نماڻي اهلا کي
 نه ستاو هن کي نمسڪار ڪريو، مون هيٺڙ سڀني ۾ ڏنڙ آهي ته ڪمڻ اوچن
 ٻڳوان رام لڪشمن سان گڏ سفيد هائيءَ تي چڙهي آيو آهي ۽ لدڪا کي
 جلائي راوڻ کي ٻڌ ۾ ماري سيتا کي پنهجي گود ۾ کڻي پربت تي ويٺل
 ڏنڙ آهي ۽ راوڻ کي گلي ۾ منڊ مالا ٻيل سرور تي نيل لڳل ۽ ننگو ٿي پنهجي
 بت پوڻ سان گوار جي ڪنڊ ۾ ٽپي ڏيئي رهيو آهي ۽ وپيشٽ خوش ٿي
 شري رامچندر جي پڳتي پاڻ سان شيوا ڪري رهيو آهي، انهيءَ مان معلوم
 ٿئي ٿو ته رامچندر جلد ئي راوڻ کي ڪل سميت ناس ڪري وپيشٽ کي لدڪا
 جو راڄ ڏيندو ۽ سلطنتي سيتا کي گود ۾ وهاري اڀرڻا هليو ويندو، ترجما
 جا اهي وچن ٻڌي سڀيئي راڪشٽيون ٻڌي وڃن ۽ ڇپ چاپ ڪري جتي
 جو ٿئي ويهي رهيون ۽ ڪڇ ڊار کان پوءِ انهن کي نند اچي ويئي.

هنومان ۽ سيتا سنواد

راڪشٽين جي ڊيچارڻ ڪري سيتا ٻپ ۾ واکل ٿي ويئي ۽ پنهجور
 ڪوئي سهاڻڪ نه ڏسي مروجت ٿي ويئي پوءِ ڏک وڃان اکين ۾ آنسوڻ آڻي
 چوڻ لڳي ته صبر ٿينديئي راڪشٽيون مون کي ڪاڻي ڇڏينديون اهڙو
 گهڙو اڀاڻ آهي جو هن وقت منهنجو مرڻو ئي پوي - اهڙي طرح مرڻ جي
 پڪ ڪري ته ان جو ڪوئي اڀاڻ نه ڏسي ڪلياڻي سيتا وڻ جي ٺاريءَ کي
 پڪڙي تمام ڊيڙو ٽائين زار زار روئيندي رهي، سري مهاديو چوي ٿو هي
 پاروئي! اهڙي طرح روئيندي روئيندي سيتا وڻ ڇڏي ڪيو ته گلي ۾ ڦاسي
 لڳائي پنهجور سر ڇڏي ٽپاڳيان هن راڪشٽين جي وچ ۾ رهي سري رامچندر
 ٻڌا ڇيڻ مان گهڙو فائدو آهي. ڄاڻڪيءَ کي اهڙيءَ طرح مرڻ جو پڪو
 ر ڪندو ڏسي شري هنومان سوکيم روپ ڌاري من ۾ وڻ ڇڏي ڪري ان

ماڼي ته نښه چې ګاڼي ته پر وړاوه نښه کړي. دس مان توکي کڼي آره آسمان
هان تون مېنډې پياړي پښې لې وه جېن کړي نښه چې دکه دور اسي
وېنډون هن وقت تون دکه پر وړاگل لې رهي آسمان نښه ته عراجا نالان او وښ
ته آره آهي، جښه هن جو لوسان لار لې ته آهي ته اچي کښن، غر مورو،
ايمانې پاڼ کي وڼو پښمان سمجھي تړ. هسي سينا توکي اچي پښي آسمان
کھڙو فاندو دس مان واکش لې کړي ته لوسان لار لې کړيان اډر نښه
کړي تون مون کي مېنډې پښي روپ پر انگيکار کر جېکښن اډر ن
مېنډې پښي لې رھڼدې ته کښرو ننگ کس، کس ته اچن وښ استروان
نښه جو جس ګانيدون. راوړ جا اچي کښو وچن پښي سينا کړو ته پر
پړهي چوڼ لږي، اچي نېچ! تون سري رامچندر کان لږي کړي ته اچي اچي
جو روپ ډاري آډر هښ ته پښي جي نه. هښ کړي کتر جښن (کتر)
خالي دسي کڼي جي شي کڼي وېنډو آهي) رام ته اکشمې کي ته دسي
مون کي چوري کڼي آښن، سو انهي جو تامر جلد لې کيتو اړوښدن.
جېن وقت پښو رام جي پاڼ سان ګډال لې لار لږ وېنډان ان وقت اډر
رام کي چاڼدن. هي دشت راوړ! توکي پښ پر مارو لاء لکشمې سان کڼ
پښو رام سمندر کي سکاڼي پاڼ سان بل پښي هتي اېنډو ته توکي پښ ته
سينا سميت ماري مون کي اړوڼا پوري وڼي وېنډو. جاکي جا اچي
کښو وچن پښي راوړ کړو ته اچي لال کړي ميان مان لارار کڼي
سينا کي مارو لې چاهيان، نښه مهاراڼي مډوډري مېنډې پښي کي
روکي چوڼ لږي هي پښي ډارو هن نماڼي اېلا ته دکي آما کي چڼي ډار
نوهان کي نه ډارو کښرو ته ننگ ډارو جېڙون انيک مډوهر استروان
چي ډايي چاه مان نوهان کي لې پښي کړو چاهن نښه. مډوډري
جا اچي وچن پښي راوړ واکشمې کي چوڼ لږي هي نښه ډارو نوهان هن
کي لار سان يا دب سان ډيچاري کښه ته اچي سان، جېن سينا مړکي
پښي کړي مچي اډر لې اچي کړو. جېکښن اډر مښن اډر هډو مړکي
راجاني ماڼيدې، پر جېکښن اډر مښن کان پو ته اچي مون سان کڼ
کړو کان انکار کڼي ته هن کي ماري ختم کړي چڼيدس. اچي چڼي
راوړ مېنډې استروان سان کڼ مښه پر هډو وډو واکشمې سينا وښ اچي
ان کي مېنډې اچي سان ډيچارو لږي. انهن مان هکڼي چوڼ لږي
اچي چاڼکي! تون جېن جوان لې کړي جو مېنډې جواني اړاد کړي

وار ٻڌجي هڪ ويڙهي ٿي پيئي آهي، ۽ تمام ڏيري ۽ ڏکي حالت ۾ ڪهڙا
ميرا ٿي ويا اٿس اهڙي حالت ۾ پڙهي ٿي ويل سڀتا چنڊا ۾ پوئل رام رام
چئي رهي آهي ان کي ڪوئي سندس رکيا ڪرڻ وارو ڪونه ٿو ڏسڻ ۾
اچي ۽ هوءَ اڀراس رکڻ ڪري تمام نجل ۽ ڏيري ٿي ويئي آهي.

راول جو سڀتا کي سمجهاڻڻ

همومان وٽ تي چڙهي ٿاڙن ۽ ٻنن ۾ لڪي ان کي ڏسڻ لڳو ۽ من تي
من ۾ چوڻ لڳو ته اڄ مان جانگيءَ جو درشن ڪري ڏاڍو خوش ٿيو آهيان
اها ڀڳوان رام جو ڪاريه منهنجي هٿان پورو ٿيو. هن اڃا تائين پئي خيال
ڪيو ته مائتا سڀتا سان ڪيئن ملان ته ايتري ۾ راول ڪيترن زالن سان گڏ
اچي نڪتو، ڇا ڏسي ته ڏهه مک ويهه ٻانهون ڪجل وانگر ڪارو سرور ڏسي
همومان کي ڏاڍو عجب لڳو ۽ هو وٽ جي ٻنن ۾ لڪي ويهي رهيو، راول
کي سدائين اها چنڊا هوندي هئي ته سري راهچندر جي هٿان جلدي ۾
جلدي منهنجو موصف ٿيندو ته، ڇاڻ ڪهڙو سبب آهي جو اڃا تائين سڀتا
کي ڳولها ۾ نه آيو آهي. اهڙي طرح هميشه ڀڳوان رام جي يادگيري
ڪري پوڻشان ٿيندو هو. راول راض جو سپهر ڏٺائين ته رام جو سندس
کٽي ڪوئي ٻانڌر آيو آهي ۽ سڌوڪر روپ ۾ وٽ جي ٿاڙن تي ويهي
ڏسي رهيو آهي اهو اڀرو صاف سپهر ڏسي من ۾ چوڻ لڳو ته، شايد اهو سپهر
سچو ئي هجي تنهن ڪري اشوڪ سن ۾ هلي مون کي هڪ ڪم ڪرڻ
گهرجي، مان جانگيءَ کي اهڙو ڏکي ڪريان جنهن کي ٻانڌر سڀ ڏسي
وڃي راهچندر کي ٻڌائي، اهو ويچار ڪري جهٽ سڀتا وٽ آيو. راول سان
گڏ زالن جو ايندو ڏسي ڪلياڻي سڀتا گهٻرائجي وئي ۽ پنهنجو منهن هيٺ
ڪري ويهي رهي. ان وقت اکين مان آنسون اٿي پنهنجو من ڀڳوان رام
۾ لڳائي ڇڏيو. اهڙي طرح سڀتا کي ڏسي راول چوڻ لڳو، هي سنڌري
تون مون کي ڏسي ڇو ٿي گهٻرائين؟ هاڻ رام ته پنهنجي ڀاءُ سان جهنگل
۾ رهي ٿو، هو ڪڏهن ڪنهن کي ڏسڻ ۾ اچي ٿو، ڪڏهن ته ڏسڻ ۾
نه ٿو اچي. مون هن کي ڏسڻ لاءِ ڪيترائي ماڻهو موڪليا آهن پر رام
کي پنهنجي يادگيري ۾ ڪانه آهي هو جهنگل کي منگل ڪري ويندو آهي
هاڻ رام سان پنهنجو ڪهڙو ڪم آهي هو ته توکان نفرت ڪري ٿو، هو توهان
گڏ رهندي به ان جي هڙدي ۾ پنهنجي لاءِ پٿر نه آهي، رام کي تو مان
ڇڪي به سگهه حاصل ٿيا آهن ۽ ٿو به جيترا گڏ آهن انهن سڀني سکن کي

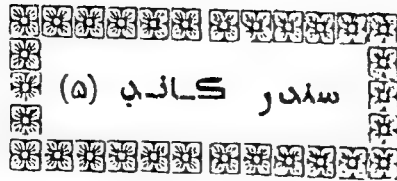
رام نام جي شبد جو آواز ٻيو ٿئي، هندوان اهو آواز ٻڌي ڏاڍو عجب ۾ پئجي
دل ۾ چوڻ لڳو ته هن دشمن جي ملڪ ۾ هيءُ رام پگت ڪٿان آيو، هن
راڪشن جي ملڪ ۾ هن ڏاڍو ناچو ڪيئن رهڻ ٿيو، هندوان من ۾ اهو واپار
ڪري اوهه جو روپ ڌاري اچي ويهڻ جي سامهون ايندو، ويهڻ اوهه
کي سامهون ايندو ٿي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ هڪدم اتي لاسڪار ڪري چوڻ
لڳو ته هي مهاراج اڄ توهان مون تي ديا ڪري درشن ڏيو آهي، سر ٻڌارو
ته توهين ڪير آهيو، مان ائين سمجهان ٿو ته شايد سري رامچندر اتي رهندي
ڪرڻا ڪري ساڪيات ٻاڻ اچي اوهه جي روپ ۾ درشن ڏنو آهي. ويهڻ
جا اهي وچن ٻڌي هندوان چوڻ لڳو، هي رام پگت! تون راڪشن ۾ اڃا
۽ سري رام جو پگت آهين ۽ مان شري رامچندر جي داسن جو به داس آهيان
ائين چئي هندوان لڏڪا ۾ اچڻ جو سمورو حال ڪري ٻڌائين، تنهن کانپوءِ
ويهڻ به پنهنجو سمورو حال ٻڌائي چوڻ لڳو هندوان ٻڌي راولا جي محل
پوسان هڪ تمام اتم ڪوٺڙا ان آهي انهيءَ ۾ اٽڪن ۾ من جا وڻ آهن ان
جي وچ تي وچ ۾ تمام وڏو شيشم جو وڻ آهي اتي هڪ ڳجهي اشوڪ
واڻيڪا ٺهيل آهي جتي سري جانڪي پندڪر راڪشن جي بهاري هيٺ
رهڻي ٿي اتي ڪنهن کي وڃڻ جي طاقت نه آهي، اهو اهو نه ڳجهو ۽ اسٽان
آهي جو ڏاڍا ٿان کان به ڳريلو نه لپندو، اتي تون سو ڪير روپ ڌاري ويهين
ته ضرور هڪ وڻ جي هيٺان سينا کي ويٺل ڏسندو. ويهڻ جا اهي وچن
ٻڌي هندوان ڏاڍو خوش ٿيو ۽ اوڏي مهل پڪڙان رامچندر جو روپ ڪري
اشوڪا واڻيڪا ۾ آيو ان واڻيڪا جي سوييا ٿي ڏسي عجب کائڻ لڳو جنهن ۾
ڪلپ جي وڻ سان پٿرور ان تي اٽڪن ۾ من جا ٻاڪي ويٺل جي منهن
ٻوليون ٻولي رهي آهن ۽ هر هڪ هيٺانهن هوڏانهن ڊوڙي رهي آهن ۽ سامهون
سون جا ٺهيل محل جي بجليءَ وانگر ڇمڪي رهي آهن جنهن جي سوييا
سندر هئي ان واڻيڪا ۾ پڪل ميون جي ٻار کان جهڪيل ٿارون وڻ سان
گهٽيل هيون اتي هر هڪ وڻ جي هيٺان جانڪيءَ کي ڳوليندي ڳوليندي
هڪ سهڻو سندر مندر ڏٺائين اهو اهو نه وڏو هٿو جو ان جي چوٽي ٻاڏن
سان پٽي ٽڪرائي جو ٿي ڏسي ڏاڍو عجب کائيندو اچي وڌو، ٻي ڌاري
هلندو باغ جي رونق ڏسندو اچي هڪ شيشم جي وڻ وٽ پهتو جنهن وڻ
جي هيٺان اسن ٻاڪل ڪاڻ ايندي هئي اهو وڻ سونهري پکين سان ڇمڪي
رهيو هٿو ان وڻ جي هيٺان هندوان ڏٺو ته جانڪي ڏهن ئي ڏاڍا ٿان سامان
وٺي آهي ۽ راڪشٽيون ان جي چوڌاري بهرو ڏيئي رهيون آهن ۽ ان جا

کي کينجي ڪاٺي ڇڏيندي هئي ان جي ڀڪڙن کان پوءِ مها ڀراڪري همدومان سوچڻ لڳو ته هيءُ وڳهن وجهڻ وارو اهڙو ڪير آهي؟ جو ڏسڻ ۾ نه ڪونه ٿو اچي ائين عجب ۾ پئجي سوچيندي سوچيندي هن جي نظر وڃي هيٺ پيئي ڇا ڏسي ته هڪ پيانڪ روپ ۾ شهيهڻي راڪشڻ پيئي آهي، ان کي ڏسنديئي جل ۾ ٽوي پيو ۽ ڪروڙ ۾ پئجي ان کي لٽن سان ماري ڇڏيو. ان کان پوءِ همدومان وري اچل ڪاٺي ڏکڻ طرف هلڻ لڳو ۽ جلد ئي اچي سمند جي ڪناري تي پهتو جتي انيڪ قسمن جا وڻ ميون سان ڀريل هئا ۽ طرحين طرحين جا ٻڪي انهن ئي مٿيون ڀوليون ڀولي رهيا هئا.

همدومان جي وڃڻ سان ملاقات

اڻي پهچي هن ٽرڪوٽ ڀرپٽ جي چوٽيءَ تي لڏڪا پوري ڏٺي جا هر طرح سان سهڻن سندر مڪانن سان سولپا ڏيئي رهي هئي ان کي ڏسي ويچار ڪرڻ لڳو ته مون کي ڪهڙي طرح سان شهر ۾ وڃڻ گهرجي، نيٺ هڪ ڪيائين ته مان رات جي وقت سوکيم سرار ڌاري راول جي راجڌانيءَ لڏڪا ۾ ويندس. اهو ويچار ڪري انهيءَ ترسي پيو ۽ رات جي وقت لڏڪا پوريءَ ڏانهن هلڻ لڳو، جنهن وقت مها پرتاپي همدومان سوکيم روپ ڌاري ننگر جي دروازي ۾ گهڙڻ لڳو اتي هڪ لڏڪا پوريءَ نالي راڪشڻ پيئي هئي، همدومان کي اندر ويندو ڏسي ڏڪاڻي پڇڻ لڳي تون ڪير آهين؟ جو رات جي وقت چورن وانگر ننگر ۾ وڃي رهيو آهين، اڙي بانڊرا اندر وڃي ڇا ڪرڻ چاهين ٿو، ائين چئي ڪروڙ ۾ پئجي لٽ هڻي ڪڍيائينس، تڏهين همدومان کي لڳي ڇا ڪوڙ سر ٺڪا ڪيائين هر ٺڪا ڪيائين نم پوري جو زور سان مڪ هڏيائينس ته رات ڳاڙهيندي وڃي پرتويءَ تي ڪري پيئي وري ڪڇ ڌار کان پوءِ اتي اچي همدومان کي چيائين هي همدومان! هاڻ منهنجو جنم سڦو ٿيو، ڇو ته پتا برهما جي چوڻ موجب مون کي منهنجو درشن ٿيو مان هاڻي ديلوڪ وڃان ٿي، هاڻ تون پلي وڃ ۽ وڃي منهنجو ڪارڊ سڌ ڪر. لڏڪا راڪشڻيءَ جا اهي وڃن ٻڌي همدومان لڏڪا پوريءَ ۾ اندر ويو ۽ سوکيم سرار ڌاري رات جو ننگر ۾ سيني پاسي گهمندو رهيو ۽ سڀيتا جو پتو لڳائڻ لاءِ هو راج محل ۾ گهڙي ويو سوچو محل گهمي ڏٺائين پر سڀيتا جو پتو ڪونه مليس ڏٺائين ته راول گهريءَ ننڊ ۾ سهيو پيو آهي، اهڙي طرح گهمندي گهمندي همدومان وڃڻ جي گهر وٽ اچي پهتو، ويچار وڃي ڇا ڏسي ته انهيءَ گهر مان عجيب سڳند اچي رهي آهي ۽

ڪرنف لڏڪا هليو ويندس. ائين چئي هندومان پنهنجو سڙو هڪ اوجھن وڌائي
 بانڊر سامهون ٿي آيو ۽ هندومان جو اعر روپ ڏسي سرسا پنهنجو مڪ
 پنج اوجھن وڌايو ڏڏهن هندومان پنهنجو سڙو ڏهر اوجھن وڌايو، انهن سرسا
 پنهنجو مڪ واهر اوجھن وڌايو ڏڏهن هندومان پنهنجو سڙو ٿيو. اوجھن ڪري
 ڇڏيو ڏڏهن سرسا پنهنجو مڪ پنجاهه اوجھن وڌايو انهن هندومان پنهنجو امار
 ننڍو سڙو ڪري جهٽ ان جي مڪ ۾ وڃي وري اهر نڪري آيو؛ ان جي
 سامهون آيو چوڻ لڳو، هي ڏاڍي مان ڏهن جي مڪ ۾ وڃي وري اهر
 نڪري آيو آهيان هاڻي توکي نمسڪار آهي، هندومان کي ائين ڏسندو ڏسي
 سرسا چوڻ لڳي هي ٻڌيمان! تون ڏٺو آهين، تون ضرور سڙي رائجندو ۽-
 ڪارو ڪندين. هي بانڊر ڏاڍو ٿيڻ ٿيڻ جو ڀل ڏسڻ چاهيو ٿي ڏهن ڪري
 انهن مون کي توت مڙڪيو، سو هاڻي مون کي هڪ ئي ڏهن سڙو ڏي
 خبر لهي وري جلدي اچي رگهنداڪ سان ملندائ، هاڻي تون وڃ ائين چئي
 سرسا ڏاڍو ڪ هلي ويئي. هندومان ڏهن ڏي واکاڻ ڪاش ۾ اچي لڳو ان
 وقت سون ۽ مڙين سان ڀريل سمندر مينداڪ پربت کي ڇوڙ هي ٿي ڏس
 ٿي. هي مها شڪتيمان ٻون پتر هندومان رام جي ڪارج لاءِ وڃي رهيو آهي
 تون ان جي سهائتا ڪر. گهڻو وقت اچي سگر جي پٽ مون کي ٻڌايو ۽
 انهيءَ ڪري مان ساگر سڏجان ٿو. هو دشوڪ نندن پڳوان رام جي وٽس ۾
 ٿيو هو ۽ هيءُ ڪهي راج هندومان انهيءَ جو ڪارو سنڌ ڪرڻ لاءِ وڃي رهيو
 آهي، تون جلد جل کان ٻاهر نڪري مٿي ٿي ٻيو جهن ڪري هو ڪڇ ڏار
 ٿو ٿي وشرام ڪري اچي وڃي. ڏڏهن مينداڪ پربت ”نمام پڳڙ“ چئي جهٽ
 پنهنجي اٽڪ ڇمڪندڙ چوٽي ٻاڙيءَ سان ٻاهر ڪڍي گهڻو مٿي ٿي ٻوڙ
 ۽ پاڻ مٿس روپ ڏاڍي هندومان کي ايندو ڏسي چوڻ لڳو، هي ڪهينشور!
 مان مينداڪ آهيان، سمندر مون کي توهان جي وشرام ڪرڻ لاءِ آيو. ڏني
 آهي، اچر هيءُ منهنجا اهرت سمان مٿا ڦٽل کائي ڪڇ ڏار هتي وشرام
 ڪري اٽڪ ڇي ٻوڙ هليا وڃو. مينداڪ جا اهي وچن ٻڏي ٻون پتر هندومان
 چوڻ لڳو، هي مينداڪ! رام جي ڪارو لاءِ ويندي مان پوڄن ڪيئن ڪري
 سگهان ٿو؟ مون کي جلدي وڃڻو آهي، ڏهن ڪري وشرام ڪرڻ جو وقت
 ٿي ڪٿي آهي؟ ائين چئي هندومان مينداڪ جو نشان رکڻ لاءِ ان جي چوٽيءَ
 کي مٿس اُڳر سان چوي اچي هليو ويو، هو ڪڇ ٻڏو اچي اچي مس هليو
 ٿي ان کي هڪ ڇاڻاگر کڻي ٻڪڙو هو. شينهو نالي هڪ پيانڪ راکش
 هئي جا سڌائين جل ۾ رهي آڪاش ۾ ويندڙ جهون جي ڇاڻا ٻڪڙي انهن

سندر ڪانڊ (۵)

ٺاڳن جي ماما سرسا ۽ هڏومان

جامبرف جا اهي وڃن ٻڌي هڏومان چوڻ
لڳو هي وار بانڊرو! مان اڄ ئي سينا جي خبر
وٺڻ لاءِ وڃان ٿو ۽ ڀڳوان جي ڏنل منڊي ڪڍي وڃان
ٿو من ۾ راءِ جوڌيان ڪندو هن معمولي سمندر
کي باز ڪرڻ ۾ ڪهڙي وڏي ڳالهه آهي؟
ٺوهين منهنجي موٽي اچڻ تائين ترسجڻ، انهن
چڱي سڀني کي نمسڪار ڪري هڏومان سمندر
جي ڪناري تي اچي مها پيڻڪر سمند ٿي

نھاري سري رامچندر جو سمرن ڪري ٻانهن ٿلهائي
پڇ کي سڌو ڪري مٿي نھاري هوا جي تيز رفتار سان اڏامي ويو، ان وقت
ديوتائن آڪاس ۾ هڏومان کي تيز رفتار سان ويندوڏسي ان جي ڀل جي پريڪيا
وٺڻ لاءِ ٻاڙ ۾ چوڻ لڳا هيءُ مهاڀلي شڪتيوان بانڊر هوا جي سمان تيز رفتار
سان وڃي رهيو آهي، خبر نه آهي ته لڌڪا ۾ ويندو يا نه، تنهنڪري هن
جي ڀل جو آزمودو وٺڻ گهرجي. اهو ويچار ڪري انهن ٺاڳن جي ماما سرسا کي
چيو ته سرسا! تون هيئن وڃي هن بانڊر جو آزمودو وٺي اچ. ديوتائن جي
چوڻ موجب سرسا، هڪدم اونڌانهن ويئي ۽ هن جي اڳيان پيڻڪر روپ
ڌاري رستو روڪي بيهي چوڻ لڳي بانڊر! مان به ڪان ڏاڍي وياڪل
آهيان پر ديوتائن مون تي ڪرڻا ڪري ٿو جهڙو بانڊر ڀڄڻ لاءِ موڪليو
آهي، سو هي بانڊر جلدي اچي منهنجي مڪ ۾ پرويش ٿي، تڏهن هڏومان
چوڻ لڳو، هي ماما! مان سري رامچندر جي آڳيا سان جانڪيءَ کي ڏسڻ
لاءِ وڃي رهيو آهيان، اتان جلدي موٽي سري رامچندر کي خوش خبري
ٻڌائي پوءِ مان تنهنجي مڪ ۾ پرويش ڪندس هي سرسا! مان ٺوڪي ٻڙڻام
ٿو ڪريان، تون مون کي وڃڻ ڏي. تنهن تي سرسا چوڻ لڳي هي هڏومان
مون کي ڏاڍي پڪ لڳي آهي، تنهن ڪري هڪواريءَ منهنجي مڪ اندر
وڃي پوءِ هليو وڃ ته مان ٺوڪي کائي ڇڏيندس. تڏهن هڏومان چوڻ لڳو،
”امام چڱو“ تون جلدي پنهجڻو مڪ ڪرل مان هيئن تنهن جي مڪ ۾ وڃي

جي بدراڻ ڇيڪو ۽ ور ڪهڙو هجيئي سر بلاشڪ ڪهر، ٽنهن ڪهڙي ڇوڙ
 لڳو، هي دوتائون! توهان منهنجي پٽ کي اهو ور ڏيو ۽ هن جو زارا، رعي
 ۽ ڪنهن کان به ڇيڪجي نه سگهي ۽ مها پٺاڻ شري رامچندر جو به ڀڳت
 رهي. تنهن ئي دوتائون (ائين ئي ٿيندو) ڇوڙ لڳا، دوتائون جي آشرवाद
 ٻڌي هندوان تو سروج کي مڪ مان ٻاهر ڪڍيو. ٽنهن سڀ دوتائون ٻنهن
 ئي وري به توکي ور ڏيڻ لڳا. اڳتيءَ ڇيو نه هي هندوان! تون به ڪڏهن
 به نه جلندين. دوتاج اندر ڇوڙ لڳو، هي ٻون پٽ! توکي منهنجي ڪڏهن
 به وڃر نه اڳندو، اوهان ڇوڙ لڳو هي ٻه رنگي! توکي منهنجي ڪا به
 شڪتي نه لڳندي، هي ڪي سرشت! اهڙو ڪير آهي جو دوتان جي ال
 جو مهاتم وٺڻ ڪري سگهي. تنهن ڪري، توهان تيار ئي وڃر ۽ هيءُ رامچندر
 ڪارج ڪري اسان جي، وکيا ڪريو. جامبرف جا اهي وڃن ٻڌي هندوان
 شري رامچندر جو ڏٺاڻ ڪري سڀني ٻانڌرن کي دلداري ڏئي ڇوڙ لڳو
 هي وارو! توهين هاڻ ڪنهن به قسم جو خيال نه ڪريو مان شري رامچندر
 جي ڪرڻا سان سندس اهو ڪم پورو ڪري سگهندس. ائين چئي بهندڙ
 سڙو ڪٽي وڌايائين ۽ سڄي اوهانڊ کي ڏکائي ڇڏيو، توڪرم پڳوان
 جي سمان ٻهٽ جهڙو سڙو ئي به ۽ ڇوڙ لڳو هي ٻانڌرو! مان سمندر نه
 وڃي لڏڪا پسم ڪري ڇڏيندس ۽ راڻ کي ڪل سميت ماري ڇڏيندس
 کي وٺي ايندس جيڪڏهن ڇوڙ نه راڻ کي کلي به ٽوڙي وڃهي لڏڪا کي
 توڪرم ٻهٽ سميت ساڄي هٿ تي ڪٽي پڳوان رام جي اڳيان آڻي رکڻ
 يا فقط ڇڏيندس کي ڏسي هليو اڃان. جامبرف ڇيو هي ڪهڙو! تون
 فقط ڇڏيندس جي خبر اهي اڃ تنهن کان پوءِ سري رامچندر ٻانڌرن جي سڀني
 وٺي راڻ کي ماري سڀني وٺي موٽي ايندو. انهيءَ ٻاڙيءَ جي ڇوڙن کي
 ٽيئي لوڪ ڏاڍي ٻريم سان ڳانڍندا.

شري مهاديو ڇوڙ لڳو هي ٻاڙوئي! هيءُ شري رامچندر جي ڪٿا سڄا
 روئي دکن لاءِ هڪ دوا آهي جنهن جي ٻاڙوئي ٻاڙوئي سان هيءُ جهڙو ٻڌ
 ساگر تري ٻار پوندو.

هري اوم نت سب تلسي ڪرڻ وارا
 شري شو ٻاڙوئي سڄا ڇوڙ ڪشڪندا ڪانڊ
 سندس ساگر روئي ڇوڙن ڏاڪر سمايت ٿيو.

گهڙو هڃيئي. - ٿڌن ٿڌن جو پٺا هٿ جوڙي چوڻ لڳو، هي ميسور! جي
 لوهين مون تي ڀرسن ليا آهيو تہ مونکي ڪرڻا ڪري اهوئي وردان ٿورم
 تہ مون کي واپس جهڙو پرتابي وٺڻ پاران پتر ٿئي. تنهن تي ميسور ”ائين
 ئي ٿيندو“ چئي انتر ڌيان تي وار. ان ميسور جي وردان ملڻ ڪري ٿورن
 ائين ٿين هائي ٿورن پنهنجي جدم جي ڪٽا ٻڌ، تنهن جي مائا انجنا ديري
 بتورم ٿورم پالڻ واري ۽ سونهن سويلا جي ڪاٺ هڃي، هڪڙي ٿين
 هار سينگار ڪري ڪنهن ڀرپس تي واهي ان جي سويلا ٽسڻ لڳي تہ ايتري
 ۾ ٻون ديوتا (وار) به پنهنجي چال ٽيڙي ڪري سندس انگ جو ڪهڙو
 اڏائي سندس انگ سان سهرش ٿيڻ لڳو، اهو حال ٽسي تنهن جي مائا انجنا
 ديري ڪروڙ ۾ ٺهي باهه ٿي ويئي ۽ واپس کي سراپ ٿيڻ لڳي، اهڙي
 طرح انجنا ديريءَ کي سراپ ٿيندو ٽسي واپس چوڻ لڳو تہ هي انجنا! اول
 منهنجي ڳالهه ٻڌ تنهن کان پوءِ ٿورن مون کي پلي سراپ ٿي. تنهن جي پٽيءَ
 پاڻ ڪيشپ مٽيءَ کان ور گهڙيو هوندو مون کي واپس جهڙو پٽ ملي،
 انهيءَ ڪري مون سوکيم روپ ڌاري ٽوڪي سهرش ڪيو آهي، مون ڪو
 ٽوڪي استول سرور ڌاري سهرش ڪوند ڪيو آهي انهيءَ مان ڪو تنهن جو
 بتورم ٿورم نٿو ڳڻي. پوءِ ٿورن چاڻي وائي مون کي سراپ ٿي ٿين منهنجو
 مطلب ڇا؟ ائين چئي واپس پنهنجي چال بند ڪئي ۽ انجنا ديري به مٺي
 پنهنجي گهر آئي ۽ اچي ساري حقيقت پنهنجي پٽيءَ يعني پنهنجي پٺا سان
 ڪئي. هي وار ڀرڻ! تنهن جو جدم ٿاڻي شپ گهڙي ۾ ٿيو آهي، ان
 وقت ديوتائن آڪاش مان ڦولن جي ورکا وسائڻ لڳا ۽ انيڪ باجا وڃڻ
 لڳا، اهڙو ڀاڳيدان وارو ٺهڻ ڪري تنهن جو ماءُ پيءُ ٿاڻو
 خوش ٿيڻ لڳا. هڪڙي ٿين مائا ٽوڪي هنج ۾ وهاري ڪيو ٺهاري وهي
 هڃي ۽ جنهن وقت سورج ڀڳوان اوڀر پاسي کان وڃڻ لڳو، ان وقت ٿورن
 کيس رانديڪو چاڻي هڪدم ٿور ٿيئي آڪاش ۾ وڃي سرور، ديو کي جهلندو
 تنهن ئي ديوراج اندر ٽوڪي پنهنجو وڃر هنيو، ٻر ٿر اهو ٽڪ سهي ڪروڙ
 ۾ ڀرجي ٻوڙي وڃي سورج کي جهلي پنهنجي مک ۾ وجهي ڇڏيو. اس
 پوءِ تہ اوندھ اندوڪار ٿي وار ۽ چوڌاري هاهاڪار مچي ويو. سورج نارائڻ
 جي تہ اڀرڻ ڪري چپ ٽپ يگم سڀ شپ گرم بند ٿي ويا، ديوتائن
 ٿاڻو ٽڪي ٿي شڪر ڀڳوان جي چوڻ موجب تنهن جي پٺا ڪيشريءَ وٽ
 ويا ۽ کيس چوڻ لڳا تہ هي ڪيشور! هاڻي ڪرڻا ڪري ٿورن پنهنجي
 ڀاڳ جي مک مان سورج ڪڍاء تہ تہ اسان جي ناستي ٿي ويندي. انهيءَ

چوڻ لڳا ته اسين هن سمنڊ کي گهڙي طرح ڀار ڪري سگهنداسين، انهن
انڪڊ چوڻ لڳو، هي ٻانڊر سرشت ٻڌو! توهان سڀئي ٽماڻ ٻانڊن سڌو راز ؛
ٻراڪرمي آهيو، تنهن ڪري توهان مان اهڙو ڪير آهي جو سمنڊ ٺهي راجا
رامچندر جو ڪارڻ ٻورو ڪري، اهڙي هنن سڀني ٻانڊرن جي اڻاڻ جي
رکيا ڪندو ته تنهن ڪري اهڙو ڪوئي نه ٿو اڻاڻ ٿئي سڌو راز ؛
اچي حاضر ٿئي سو ئي سڀني ٻانڊرن جي ؛ سڌو راز جي رکيا ڪرڻ
راز ٿيندو.

ٻروڃ انڱ جي اهڙي طرح ڇوڙ ڪري سڀيئي ٻانڌر سڀاڻي ڇپ ڇپ پاپ
 ۾ واهي رهيا ۽ ڪنهن جي مڪر مان هڪ شبد به نه نڪتو ۽ سڀيئي ڪڪ ٻڏي
 جو منهن لڪڻ لڳو، ڪڇ به جواب نه ملڻ ڪري وري انڱ ڇوڙ لڳو، هي
 واپس هڻ ڪارڻ ڪوڙ لاءِ سڀيئي پنهنجي پنهنجي شڪتيءَ جو ورڻ ڪري
 ٻڌايو ۽ انڱ جي اها ڳالهه ٻڌي سڀيئي ٻانڌر الڳ الڳ پنهنجو ٻڌاڻو لڳا.
 هر هڪ ڏهن پوئين کان وٺي وڌيڪ وڃڻ جي شڪتي ٻڌائي اٿس ۽ ان
 جهنگلي جانور جامبورس پنهنجي شڪتي سڄي پوئين جي اندر ٻڌائي، ڏهن
 انڱ ڇوڙ لڳو ته مان مهاڳر ٻار نه ڪري ويندس پر وري مڙي اچڻ جي
 شڪتي آهي يا نه، اهو چئي نٿو سگهان. ڏهن وار جامبورس ان کي ڇو
 هي انڱ! جنهن جي هٿن هي ڪم سنڌ ٿيندو اهو وار مان توکي ڏيکاران
 تو، ائين چئي جامبورس اٿي ويٺل هڏمان کي ڇو هي هڏمان! هن وڏي
 ڪارڇ سنڌ ڪوڙ لاءِ تون اهڙي طرح اڻ ڄاڻ ٿي ڇپ ڇپ ڪري اڳڪٿي
 ۾ ڇو ويٺو آهين؟ هي مهاڳر! توهين ساڪياست ٻون ڏاڍا جا پٿر آڻيو ۽ توهين
 به پٿر جي سمان پراڳرمي آهيو، تنهن ڪري اڄ پنهنجي شڪتيءَ جو ٻڌڻ ڏيکارو
 مهلتا وارو رام جي ڪارڇ لاءِ ٿي توهان کي اٿن ڪيو آهي، شيرن جا
 پٽ شير ٿي ٿيندا آهن. هڪڙي ڏينهن تهنجو پٽ وار ڪيشري وٺڻ ڪوڙ لاءِ
 ڪنهن ان ۾ وار جتي ڪيشپ نالي مينشور وٺندي ٿي ڪيو اٿي هڪ
 پيانڪ هائي ڪال سروب ۾ رهيءَ جي سامهون اچي ايندو، رشي هائيءَ کي
 ڏسي ڏکي وار ۽ تهنجي پٽ کي ڇوڙ لڳو ته هي ڪيشور! ڪرڻا ڪري
 تون مون کي هن پيانڪ هائيءَ جي ڪوڙ کان بچاءُ نه ٿو ٿهيا پر وڃڻ
 جي سامهون وڃي پنهني ڏنڊن کان جهلي ڦيرائي ڦيرائي ڪٽي پرڻيءَ تي
 ڦٽو ڪيائين. ڪيشري جو اهڙو ٻل پراڳرم ڏسي مٺي ڏاڍو خوش ٿي ڇوڙ
 لڳو، هي ڪهي راج! مان توکي ڏاڍو پسند ٿيو آهيان، هاڻ گهر جيڪي ور

ان ۾ پٽڪڻڊا ٿرندا هڪ غشا ۾ هليا وياسين جتي اسان کي هڪ مهينو پورو ٿي ويو پر اڃا تائين اسان کي نڪر سڀتا جو ئي ڏس مليو آهي ۽ نڪر واري جو، تنهن ڪري هاڻ اسين هڪ ڪري ماري لاء هن ڪاري سمبڊ جي ڪماري تي ويٺا آهيون. هي ڪيڊراج جيڪڏهن اوهان کي ڄاڻڪي ۽ جي ڪڇ خبر هجي ته ڪرڻا ڪري ٻڌايو.

انگڊ جا اهي وچن ٻڌي سمهائي (گيد) من ۾ رهن ٿي ڇوڻ ٿڳو، هي ڪو به ڇوڻ اڃا ڄڻاڻو مهندجو پيارو ڀاءُ هئو اڄ گهڻي وقت کان پوءِ مون پنهنجي ڀاءُ جو سماچار ٻڌو آهي، هي ٻانڊرو! مان اوهان کي پنهنجي زبان سان ضرور ٻڌائيندس پر بهرڻائين مون کي ڀاءُ لاءِ جل انجلي ڏيڻ لاءِ سمبڊ جي ڪماري تي وٺي هليو، پوءِ اوهان کي ڪارڊ سڌ ڪرڻ لاءِ جو مناسب هوندو اهو سڀ ٻڌائيندس. تڏهين سڀئي ”تمام ڇڱو“ ڇڏي سمهائي ۽ (گيد) کي سمبڊ جي ڪماري تي وٺي آيا، اتي بهجي هن جل ۾ سنان ڪري ڀاءُ کي جل انجلي ڏني. تنهنڪان پوءِ ٻانڊرو هن کي سندس اسٽان تي وٺي ويا پوءِ سمهائي (گيد) پنهنجي وچن سان ٻانڊرون کي رهن ڪري ڇوڻ ٿڳو ته ٽرڪوٽ ٻرڻ تي لڪا نالي هڪ نمڪري آهي اتي جيڪڏهن نندني سڀتا اشڪ ان ۾ راکش جي بهري هيٺ رهي ٿي، اها لڪا پوري هتان هڪ سؤ ٻوڙن ٻري سمبڊ جي وچ ۾ آهي، مون کي ته لڪا پوري ۽ سڀتا هتان ئي ٻيا ڏسڻ ۾ اچن ڇاڪاڻ ته گيد پکي هڪ ڪري مهندجي نظر تمام ٻري تائين ويندي آهي، اوهان مان جو ڪوئي به سؤ ٻوڙن سمبڊ ٺهي سگهي ته اهوئي هڪ ڄاڻڪي کي ڏسي اچي سگهي ٿو، مهندجي ڀاءُ کي ماري واري واري کي ته مان اڪيلو ئي ماري ۾ سهڻو آهيان، پر ڇا ڪرڻان؟ مون کي به ڪونه آهن اوهان مان ڪوئي نه ڪوئي ڪنهن به نموني ڪوشش ڪري خبر لهي اچي پوءِ ته راکش وڃي واري کي سري رامچندر هڪ خود ماري ڇڏيندو. هيئن اوهان سڀني مان ايڏو وڏو وڻر شڪتيوان ڪير آهي جو سؤ ٻوڙن واري وارو سمبڊ پار ڪري لڪا ۾ ڄاڻڪي وٽ وڃي خبر چار ڏيئي وٺي وري سمبڊ پار ڪري موٽي اچي.

هنومان جو جنم ۽ طاقت جو ورنن

سمهائي جا اهي وچن ٻڌي ٻانڊرون کي سڀتا جي درشن ڪرڻ جو من ۾ ڏاڍو امنگ ٿيو ۽ ان جو پتو لڳائڻ لاءِ من ۾ ڏاڍو خوش ٿيا پر جڏهن تمام پڪڙا پيڪر ٽرنگن سان اچڻ ڏيندا آڪاش وانگر سمبڊ کي ڏسي ٻاڏ ۾

چڱي سڀيئي مرڻ جي پڪ ڪري اتي ئي واهي رهيا. انهي وقت مهيندر پربت جي غار ۾ ويٺل گيد راج پکي پربت سمان باهر نڪري سنڪار ڪرايو. لاء هلي لڳو، ويجهو اچي وڏا وڏا ٻانڊر ويٺل ڏسي هڪ ٻنڌن سان ٻنڌن ٺڳڙ نه اچ مون کي ڪهڻ ڏينهن جو گڏ ليل کاتو مس مس مليو آءُ سر ڪاٽي مان هنن سڀيئي کي هر روز هڪ هڪ ڪري کائيندس.

گيد راج پکيءَ جا اهي وڃن ٻڌي سڀيئي ٻانڊر ٻپ وڃان ٻڌڻا لڳا. افسوس! هاڻ نه هي گيد اسان سڀيئي کي کائي ڇڏيندو، هي ٻانڊرو! اسان کان نه ڪو ڀڳوان رامچندر چوئي ڪڇ ڪارڻ سنڌ آيو ۽ نه ڪو راجا سڪندر جو ۽ نه ڪو پنهنجو ئي پلو ٿيو، هاڻ اسان بي قصور هن جي ڪٿان مري ڇو. اوه ڪهليا وينداسين. افسوس! ڏوٽا ڄڻا ڏٺا آهن، هي ڄڻهن ٻڌيانهن شري رامچندر جي ڪارڻ ۾ پنهنجا ٻارڻ ڏيئي ڇڏيا، ڏسو ان شترن کي ناس ڪرڻ واري ڀڳوان ان کي موڪل ڏيئي ڇڏيو جو پند ڏيکين لاءِ. نه ڏسڻ آهي. ٻانڊرن جا اهي لفظ ٻڌي سمجهائي (گيد) چوڻ لڳو، هي ڪهڙي سرشت! توهان ڪير آهيو جو ٻارڻ ۾ اڪرم سمان منا وڃن چڱي رهيا آهيو ۽ منهنجي اڳيان منهنجي پياري ڀاءُ ڄڻا جو نالو وٺي رهيا آهيو، هيئن توهين مون کان ڪنهن نه قسم جو ٻپ نه ڪريو ۽ مون کي پنهنجو سمورو حال ڪري ٻڌايو، تڏهن شريمان انگڊ اٿي گيد وٽ وڃي چوڻ لڳو ته سري رامچندر ڀاءُ اڪشمڻ ۽ ٻارڻ پياري سڀيتا سان گڏ گهرو ان ۾ ڦري رهيا هئا اتي ان جي استريءَ سڀيتا کي پاڻي راوڻ چوريءَ ڪڍي وڃي ڄڻهن وقت رات ۽ اڪشمڻ مرڻ مايا جي پٺيان ويا ان وقت هو موقعو ڏسي سڀيتا کي زوريءَ ڪڍي ويو ۽ هوءَ هاءِ هاءِ رات هاءِ رات چڱي روڻ لڳي، ان جو آواز ٻڌي مها پوتالي پکين جو راجا گيد ڄڻا وڃڻا جي ڪري راوڻ سان گهرو ٻڌ ڪڍي نيت اٿس ۾ اهو مها پوتالي ڄڻا راوڻ جي هٿان مارجي ويو، تڏهڪان پوءِ راوڻ خود سري رامچندر ان جو اگني سنسڪار ڪري ڪرڻ ڪرم ڪيو، ۽ هو اوڻي مهل ئي ڀڳوان رام ۾ ٻڌي ويو ۽ موڪل ڏئي ڀاءُ پربت ڪيو. تڏهن کان پوءِ وڃڻا سڳريو وٽ آيو ۽ اگنيءَ کي ساڳي ڪري ان سان مٽرا ڪئي ۽ سڳريو جي چوڻ موجب مها پوتالي رامچندر دشت ٻاليءَ کي ماري ٻانڊرن جو راج سڳريو کي ڏنو، مها پوتالي سڳريو اسان جهڙن انيڪ مها پراڪري هڪ مهيني جي اندر ئي مڙهي اچي ڇڏي ڪڏهن هڪ مهيني اندر مڙهي نه ايندا، توهان کي ٻارڻ ڏنڊ ڏنو ويندو. هاڻ اسين ان جي آڳاٽا سان هن

قسم جي من ۾ ڪوئي ڀاڻو نه رکڻ گهرجي ٿو ته ٿارا جو لاڏاڻو پٽ آهين،
 تنهن ڪري راجا سگريو کي نه ٿوڻ تمام پيارو آهين، ۽ رامچندر جي نه ٿوڻ سان
 اٺ روز لڪشمڻ کان نه وڌيڪ پريست وڌندي ٿي وڃي تنهن ڪري ٿو کي
 سري رامچندر يا سگريو لاءِ ڪنهن نه قسم جو ڪٽڪو من ۾ رکڻ نه گهرجي.
 مان هر طرح سان تنهنجو ڀلو ڪرڻ لاءِ تيار آهيان تنهن ڪري هي ڀاڳيدار
 ٿوڻ اهڙي ڳالهه جي چيڻا ٿي نه ڪر ۽ هنن ٻانڊرن جو ٿو کي چيو ته هن غفا
 ۾ ڪنهن نه قسم جو ڪٽڪو نه وڃندو سو ٿراوڪ ۾ اها ڪهڙي وسڻو آهي جا
 ڀڳوان رام ڪان ٻانڊ هڻڻ لاءِ ڳجهي هوندي. هي ڪهڙي سرشت! جيڪي
 ٻانڊر ٿو کي هيءَ بري صلاح ڏيئي رهيا آهن، اهي پنهنجي استري ۽ ٻالڪن
 کي ڇڏي ٿوڻ سان گڏ ڪيئن رهي سگهندا. هي راجا انگڊا مان ٿو کي هيءَ
 تمام گهٽ پيڊ ٻڌايان ٿو سو ساوڏان ٿي ٻڌ، ڀڳوان رام ڪوئي رواجي منڊ
 نه آهي هر نه ساڪيانف نروڪار نارائڻ آهي ۽ ڀڳوئي سينا جڳت موهني مايا
 آهي ۽ لڪشمڻ ٿريون آڏار ساڪيانف شيش نانگ ٺاڻ آهي، هيءَ سڀ برهما
 جي پاراندا سان واڪشن کي ناس ڪرڻ لاءِ مايا سان منڊ روپ ۾ برگهٽ
 ٿي ٺهي ٿوڪن جي رکيا ڪرڻ ۾ سمرت آهن، اسين سڀيئي وٽڪٽ ۾
 رهڻ وارا ڀڳوان وشدو جا پارڪڊ آهيون، جڏهن ڀڳوان پنهنجي مرضيءَ سان
 منڊ روپ ڏارڻ ڪيو هو، تڏهن اسان نه انهيءَ جي مايا شڪتيءَ سان ٻانڊر
 روپ ۾ انهن ٿيا آهيون. گهڻو وقت اڳي اسان ٽپسيا جي دٿاران شري
 جڳديشور جي آراڏنا ڪئي هئاسين تڏهن ان جي ڪريا سان اسين ان جا
 پارڪڊ ٿيا آهيون. هاڻي نه اسين مايا جي دٿاران انهيءَ جي شيرا ڪري اٿس
 پر وري وٽڪٽ ۾ وڃي آئند سان انهيءَ سان گڏ رهنداسين.

اهڙي طرح انگڊ ڪسي دلداري ڏيئي سڀيئي ٻانڊر وٺندا ڇڏي پرت ٿي
 ويا پوءِ ٿري ٿري ڇانڪيءَ کي ڳولهيوندا پٽ ڪندا ڏکڻ طرف سمندر
 جي ڪناري وٽ مهيندر پرت جي وچو وچي پهتا، اتي پهچي اٻار ۽
 اٿاڻه ۽ پوءِ ڏيندڙ سمند کي ڏسي ٻيڻ ۾ ڀرجي هڪ ٻئي ۾ چوڻ لڳا ته هاڻ
 ڇا ڪرڻ گهرجي، سڀيئي ٻانڊر ڏاڍي چيڻا ۾ پهچي سمند جي ڪناري تي
 ويهي رهيا ۽ پاڻ ۾ صلاح ڪري چوڻ لڳا، افسوس! ان ۾ گهمندي گهمندي
 هڪ مهينو نه اسان کي هن غفا ۾ ئي گذري وڃي آهي پر وارڻ ۽ جنگ نيندي
 سينا کي اڃا تائين نه ڳولي سگهيا آهيون. راجا سگريو جو ٿو ٿو ڳرو
 مرنو ٿو آهي سو اسان کي ضرور مارائي ڇڏيندو. سگريو جي هٿان مرڻ
 جي بدنامي ان جل نه کائي مرڻ ۾ ئي اسان جو وڌيڪ ڪلياڻ آهي، ائين

سڀيئي غلام اندر گهڙي ٻيا، سڀيئي کان اڳ هيومان ۽ پليمان ٻيا واندڙ هڪ
ٻئي ۾ ٻانهن ٻانهن ۾ وجهي اندر هلڻ لڳا، تمام گهڻو پري لاهڻ واندڙ.
انڌڪار ۾ وڃڻ کان پوءِ باندڙن ڏٺو ته هڪ مڙهين جي سمان صاف جل سان
پوئل سندر لاءِ آهي ۽ ان جي ڀرسان اڪل ڦلن ڦولن کان جهڪيل سندر
وڻ آهن جنهن کي ڏسي باندڙ ڏاڍو خوش ٿيا، آغا گهڙي نه ڇڏيو ۽ سڀيئي
جو اهو پاڻيءَ جو جهڙو هڻو ڇڻ مڏسڻ لاءِ اهرس جو چهره ڪيو، سڀيئي
باندڙن اتي جا خرب اڪل ۽ مڏا ڦل ڦول کائي پاڻي پي ڏنل کي اڀارائون.

سمهڙائي پڪيراج ۽ انگڊ

سري مهاديڙو ڇوڻ لڳو هي ٻارو ٿي! هيڏانهن سميتا جي ڳولها ۾ اڪل
باندڙ ان غلام جي ويجهو وٺڻ جي ڇاڙ هيٺان واهي سميتا جو پٿر نه هڻڻ ڪري
تمام حيران ٿي ٻيا ان وقت انگڊ سڀيئي باندڙن کي ڇوڻ لڳو هي ٻارو!
اسان کي هن ٻن ۾ گهمندي گهمندي هڪ مهيني جو مڏو ٻارو ٿيندڙ اهر
وڃي ٻار اڃا تائين اسين ڪڇ ٻه نه ڪري سگهيا آهون. اسين وائر راج
سگرڙو جي آڳاٽا جو ٻالن نه ڪري سگهنداسين، هاڻي جيڪڏهن ڪڪڙا
پوريءَ موٽي هلنداسين ته هو اسان کي ضرور ماري ڇڏيندو، خاص ڪري
مان هن جي شتروءَ جو پٽ سو مون کي نه اهر ضرور هن ٻهائي سان ماري
ڇڏيندو، ٻهلا مون ۾ ان جو پوئل ڪيئن ٿي سگهندو، منهنجي وکيا نه سري
وامچندر ڪٿي آهي، هاڻ مون کان شري رامچندر جو ڪم سڌ نه ٿيو آهي
تنهن ڪري منهنجي مارڻ لاءِ هن ڏکي آتما سگرڙو کي پڪ اهر ٿي سڌو
ٻهائو هڪ اچي ويٺو هو پاپ آتما پنهجي وڏي ڀاءُ جي استري جا ان
جي ماما سمان آهي هو ان سان نه ٻارڙ ٻارڙي رهيو آهي، تنهن ڪري هي
وائر سرشت! مان هاڻي هن وقت ويٺس ٿي ڪهن، ڪهن نه ڪهن اڀاءُ
سان هتي ئي جهڙن جو الو ڪري ڇڏيندس. ائين چئي انگڊ جي نيتون
۾ آنسڻ پڙجي آيون، هن کي اهڙو ڏکي ڏسي سڀيئي باندڙن کي ڏاڍو
ڏک ٿيو ۽ انهن به اکين ۾ آنسڻ آڻي انگڊ کي چيو ته توهان اڏو غم جو
ٿا ڪريو اسين سڀيئي پنهجي ٻارن جي وکيا ڪنداسين، ۽ اي ڏها ٿي هن غلام
۾ ٿي رهنداسين هن ۾ جو ننگر آهي اهو امر ٿي پوريءَ جي سمان سڀيئي
سڪن ساڳريان سان ٻارڙو آهي، اهڙي طرح هنن جي ڳالهين ڪرڻ جو آواز
هردي سان لڳائي ڇڏيو، انگڊ نون اهڙي ڇڏيا جو ٿو ڪريان توکي ڪهن به

منهنجي هن مشڪل ڪم جي باري ۾ چڱيءَ طرح ڄاڻين ٿو جيئن تون نيڪ سمجهين ٿيئن انهن کي ڄاڻڪيءَ جي ڳولها لاءِ موڪلي ڇڏو.

رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي وانڙو راج سگريو پوسن ٿي انيڪ ٻارن ٻانڊرن کي سڀنا جي ڳولها لاءِ موڪليو. اهڙي طرح سڀني پاسي انيڪ ٻانڊر موڪليا، جيڪي مکيه ٻانڊر مها ٻلي انگڊ، جابهري، نيل، سسئي، شري، هومان ۽ ٻيا به انيڪ وارا ٻانڊر هئا تن سڀني کي ڏکڻ ڏسار موڪلي ڇڏي ڇڏيو ته منهنجي آڳيا سان گهڻن سڀ هوشياريءَ سان سلڇڙيءَ ڄاڻڪيءَ جي ڳولها ڪراو. پر هڪ مهيني جي اندر ئي موٽي اچيو. جيڪڏهن سڀنا جي ڳولها بنا هڪ مهيني کان هڪ ڏينهن به دير سان موٽي ايندو ته هي ٻانڊرو! باد رکجو ته توهان کي منهن جي هٿان ئي ٻارڻ ڏنڊ پوڳڙو پوندو. انهن مها ٻراڪرمين ٻانڊرن کي اهڙي طرح موڪلي سگريو سري رامچندر کي پڙڻا ڪري اٿي ٿي ويهي رهيو، ان وقت پون پتر هومان کي ويندو ڏسي سري رگهناٿ چيو هي هومان! تون هيءَ منهنجي انگولي ڪٽي وڃ هـن ئي منهنجي زالو اڪراڻ آهي سا هيءَ منهنجي نشاني آهي تون اڪاٺ ۾ سڀنا کي ڏيئي ڇڏجائس ته تون ڪو به ڪو نه ڪر مان ڄاڻ ته اٿي سڀنا سميت اچي پهچندس ۽ اسان جو سمورو حال کيس ڪري ٻڌائجـ هي هومان تون ئي هن ڪم ڪرڻ ۾ سمور آهين مان ٽنهن جو ٿيڻ به چڱيءَ طرح ڄاڻان ٿو، چڱو هاڻي تون وڃ، ٽنهن کان پوءِ اهي سڀئي وارا پُرش سري رامچندر کي پوسن ڇڏن سان پڙڻا ڪري هوا ۾ ٿيڙ وٺن سان ڏکڻ پاسي روانا ٿي ويا اهڙي طرح وانڙو راج سگريو جا موڪليل ٻانڊر سڀنا جي ڳولها ڪندا پٽ ڪندا هلندا اچي وٺڻا چل جي پوسان گهاٽي ٻن ۾ پهتا جتي هڪ پربت سمان پيڪر راکش رهندو هئو جو مرڻ ۽ هائين کي پڪڙي کائي ڇڏيندو هو، ٻانڊرن هن کي ڏسي ائين سمجهو ته هيءُ ئي راوڻ آهي، ائين چئي ان کي هڪ ڪٻ ۾ ماري ڇڏيائون. هن کي آسانيءَ سان مرنڊو ڏسي ڄاڻائون ته هي راوڻ نه آهي، ائين چئي اڳتي هلڻ لڳا، سڀئي ٻانڊر پٽ ڪندا انيڪ ٻراڪرن جا راکش ماريون جهنگل ڏوريندا هڪڙي پيانڪ ٻن ۾ اچي پهتا. اهڙي پيڪر ان ۾ گهمندي ڦرندي پياس انهن کي اهڙو نه اچي ستابو جو زبان، گلو ۽ چپ سڪي خشڪ ٿي وڃن سڄو جهنگل ڳولهي ٿڪا پر پاڻي هٿ ڪونه آيو. نيڪ ڳولهيوندي ڳولهيوندي هنن کي اٿي هڪ غدا ڏسڻ ۾ آئي جنهن جي اندران پاڻيءَ سان ڀيل ڪونج ۽ هندس پڪي پئي نڪتا انهن کي ڏسي پڪ ٿي ته اندر ضرور پاڻي ملندو اهر خيال ڪري

شري مهادار چوڻ لڳو، هي ٻاروئي! مرڪ، ڪل جتانن جي محڪمت سان
 شويڪ وصال ٿين مڪ، مدوهر شانس مدوهر شمار سرار شري رامچندر سرور
 جي وچوڙي پر اڀرسان لي مرڪ ۽ پڪين ڏانهن ٺهاري ديوهر مڪر، ٺهلا ٻين
 دروازي اڳيان هڪ پٿر جي سلائي واهي ڏاڍو سڪرار ۽ لڪهين اري کان ائين
 رهيا آهن. جهت رت مان لهي پيا ۽ ڏاڍي ٻرڻ ۽ پڪين سان ائين سري
 رامچندر جي چوڻن تي ڪري پيا، سري رامچندر سڪرار کي ڏاڍي سان لڳائي
 ان کان خوش خبري پڇي پنهنجي ڀرسان واهاري آندو ۽ ڏاڍو ڏانهن سڪرار
 ويٺي ڪري پڳڙن کي چوڻ لڳو هي پڳڙن! ڏوڙ عسيءَ لمار وڌي سڀا
 باندڙن جي اچي رهي آهي، سڀير ۽ مدندرايل ٻهڙا لي ائين ايل مٿا ٻارن
 وٽ بهادر اڻ ڳڻيا باندڙ اچي رهيا آهن، هر پنهنجي مرضيءَ موجب روپ
 ڌاري سگهن ٿا ۽ ٻڌ ڪرڻ پر تمام خوشيار آهن. هي ٻارو! عدن مان ڪنهن
 پر هڪ، ڪنهن پر ڏهر، ڪنهن پر ڏهر هزار هالنن جوڙيل آهي ۽ ڪنهن
 پر ٿيل جو انس ئي ٺاهي ۽ ڪي ڪڇل سمان روپ پر ڪارا ۽ ڪي سون
 جهڙا سولهي آهن ۽ ڪن جو مڪ ڳاڙهو آهي ۽ ڪنهن جو وڏو سرار ۽ وڏا
 وڏا وار آهن، ڪي مولين سمان چمڪي رهيا آهن. هيءَ سڀئي باندڙ ٻڌ
 لاءِ لڪڙا آهن. هي ٻرڻ! هيءَ سڀئي توکان جي آڳيا جوڙي ٻالن ڪرڻ وارا
 ۽ ٿل ٿول کانڻ ڌارا آهن. هنن جي کاڌي لاءِ توکان ڪي ڪاٺي به چمتا
 ڪرڻي ڪانه پوندي، هيءَ رڇ جامدرف وڏو وٽر ٻڌمان آهي هن پر هڪ
 ڪروڙ رڇن جو ٻل آهي هيءَ پنهنجي ٻل ۽ ٻراڪرم ڪري مشهور آهي،
 هيءَ ڪيسري ٻون پٽر هڏمان آهي، هيءَ ٻڌمان منهنجو منڇري آهي،
 هن کان سواءِ هي راما نسل، نيل ڪرڻ، ڪراڪي، ڪنڌ مادن، شرب، مدو،
 گج، پنسن، ايلي مڪ، ٻڌي مڪ شيطا، لاره ۽ هڏمان جو ٻڌا بهالائي ۽
 ٻور ڌار ڪيسري اهي منهنجا مڪي مڪي نوجوان وار باندڙ آهن سر، من توکان
 کي ٻڌائي ڇڏيا. اهي سڀئي مهاڻا اندر جي سمان ٻراڪري آهن ۽ هي
 سڀئي توکان جا آڳاڪاري ۽ ديوتائن جي انش مان پيدا ٿيل آهن تنهن کان
 سواءِ ٻائيءَ جو پٽ سروروار انگڊ آهي، اهو به ٻائيءَ وانگر مها ٻارو آهي.
 اهڙي طرح هي سڀئي باندڙ توکان جي لاءِ جان به قربان ڪرڻ لاءِ تيار
 آهن ۽ ٻهڙا به هٿ پر کڻي وڙهڻ وارا وٽر آهن، شترن کي ناس ڪرڻ پر
 خوشيار آهن. هي رڻهنڊن! هيءَ سڀئي توکان جي بهاري جي آڏين
 آهن، توکان هنن کي مرضيءَ موجب آڳيا ڏار. تنهن تي سري رامچندر ايترو
 پر آندڙ جا آندڙن آڻي سگريو کي هردي سان لڳائي چوڻ لڳو، هي مٿا! ٻن

جي شورا ۾ حاضر ٿيندو. هاڻ هلي، اندر هلي ٿو سر نه سگريو پنهنجي ٻٽ ۽ زال جي موه ۾ غاٽان ويندو آهي ان سان ملي هن کي درشن ٿئي ۽ پاڻ سان گڏ وٺي وڃي. تارا جا وڃڻ ٻڌي لڪشمن جو ڪروڙ شانت ٿي ويو پر اندر جتي سگريو ويندو هو اتي ويو، سگريو پنهنجي زال روبا کي گلي سان لڳائي بلڪ ٿي ويندو هو. لڪشمن کي ايندو ٿي سگريو ٻٽ ۾ ٿڪندو هڪدم ٽپ ٿي اٿي ان جون اکيون موه ۾ مد ۾ ٽپي رهيون هيون، ان جي اهڙي حالت ٿي لڪشمن ڪروڙ ۾ ڀرجي چوڻ لڳو، هي دشت! ڇا تون رگھونات کي ڀڄي وئين؟ تون ڇا ٿي ٿو نه جنهن پاڻ سان ويو ٻائيءَ کي مارڻ وارو هئو اهو ئي پاڻ اڄ پنهنجي وات ٿي رهيو آهي. مون کي ائين ٿي معلوم ٿي رهيو آهي ته تون پنهنجي هٿن سان مارجي ٻائيءَ ڏانهن وڃڻ چاهين ٿو. لڪشمن جا اهڙا ڪنور وڃڻ ٻڌي هيرمان چوڻ لڳو مهراج اهڙيون ڳالهيون ڇو نه ڪرڻا؟ هيءُ وائر راج سري رامچندر جو نوهان کان به وڌيڪ پيارو پکيڙ آهي، پکيران رام جي ڪارڊ لاءِ راض ٿيڻ جاڳندو رهي ٿو. سامهون ٿو هيءُ ڪروڙين واندر انهيءَ ڪري ٻين ديسن کان اچي رهيا آهن، هيءُ سڀيتي جلد سڀيتا جي ڳولھ لاءِ ويندا، ۽ مهراج سگريو سري رامچندر جو سڄو ڪارڊ چڱيءَ طرح سڌ ڪندو. هيرمان جا اهي وڃڻ ٻڌي لڪشمن ڏاڍو لڄي ٿو، تنهن کان پوءِ سگريو لڪشمن کي ويٺي ڪري چوڻ لڳو، شريمان! مان نه رام جو داس آهيان، هن پنهنجي وکيا ڪئي آهي هر نه سرور شڪتيمان آهي جو پنهنجي نبيج پل سان هڪ ئي پل ۾ سڀني لوڪن کي جهٽي سگهي ٿو. هي پريڊا مان نه پنهنجي ٻانڊن سان گڏ فقط ان جو نالي مانر سهائڪ رهندس. مون کان پڙا! ان جو ڇا ڪارڊ سڌ ٿيندو هو نه سڀ ڪڇ پاڻ ئي سمجه آهي. ٿڏهن لڪشمن سگريو کي چوڻ لڳو، هي پکيران! مون جو ڪڇ نه ڪروڙ وس نوهان کي ڇڏو آهي، سر مون کي معاف ڪجن، ڇو ته پکيران رام ٻن ۾ اڪيلو ئي آهي ۽ جانڪيءَ جي وڃڻ تي ۾ تمام وڻانل آهي، اسين اڄ ئي اتي هلنداسون، ٿڏهن وائر راج ”تمام چڱو“ چئي لڪشمن سان گڏ رت ۾ چڙهي ٻانڊن سميت سري رامچندر وٽ آيو. ان وقت ٻانڊن جي سڀني ڏسڻ وٽان هڻي، ڀيري ۾ ٿيڻ ۽ انيڪ قسمن جا باجا وڃي رهيا هئا، ان سڀني ۾ ڪيئن رڃ ٻانڊر اچڻ چئن سان وڃڻ ڇڏو هٿن ۾ سڀني ٿيڻي رهيا هئا. اهڙي طرح وائر راج سگريو وڏي زحمت سان ٿل ٿيل جامو ص ۽ هيرمان مڪي مڪي ٻانڊن سان رگھونات وٽ هلڻ لڳا.

ڏيارڻ لاءِ پنهنجي ڏنڻ مان پئڪڙ ٺڪار ڪئي، ان وقت اٺڪر جي
مڪان مٿان ماڙيءَ تي ويٺل ٻانڌر لڪشمڙ کي ڏسي هٿن ۾ پاڻ کڻي مٿان
لاءِ تيار ٿي پيهي رهيا، انهن ٻانڌرن کي ڏسي لڪشمڙ ڄاڻايتر ڪروڙ ۾
لال ٿي ويا ۽ ڏنڻ تي پاڻ چاڙهي انهن تي وار ڪرڻ چاهيائين اسي اءِ.
ايتري ۾ ٻانڌرن جو مٿي انگڊ اچي پهتو جڏهن سڀني ٻانڌرن کي روڪي
لڪشمڙ کي ڏٺو ته پوڻا ڪيو، پوءِ لڪشمڙ انگڊ کي هردي سان لڳائي
ڇوڙ لڳو. هي مٿي! ٿون پنهنجي ڪاڪي سگريو کي وڃي خبر ڏي ۽
شري رامچندر ٿوري ڪاوڙو ويٺو آهي ۽ ان جي آڳيا سان ئي مان عتي
آيو آهيان، اهو ٻڌي انگڊ ”مام چڱو“ چئي اونڌي مهل ئي سگريو کي وڃي
سارو سماچار ٻڌايو ته لڪشمڙ ڪروڙ ۾ ٻيتر لال ڪري ٻاهر نڪري آيو. اهو
ٻڌي وائو راج سگريو کي ڏاڍو ٻپ ٿيو ۽ هڪدم مٿي ۽ ھڏمان کي ڇوڙ
ته ٿون انگڊ سان گڏ وڃي لڪشمڙ کي ويٺي ڪري وڃي شانت ڪرائي ۽
آدرپاءُ ڏيئي هٿ وٺي اچوس! اهڙي طرح هڏمان کي مرڪاي سگريو
ٿارا کي ڇوڙ هي ٿارا ٿون ته لڪشمڙ وٽ وڃي پنهنجي مڌروائيءَ سان
ان کي شانت ڪراءِ جڏهن هو شانت ٿيو ۽ اچي پوءِ ان کي مون وٽ وٺي
اچ، اهو ٻڌي ٿارا ”مام چڱو“ چئي لڪشمڙ وٽ آئي هيڏانهن انگڊ سان
هڏمان لڪشمڙ وٽ آيو ۽ سو نوائي پڳتي پاو سان آدرستڪار ڪري ڇوڙ
لڳا هي پاڳڙيان وٺي پلي آيا، هار گهر ۽ هي گهر به ٽوهان جو آهي هار هلي
مهر راج سگريو سان ملو پوءِ جيڪا اوهان جي آڳيا هوندي ان موجب ڪيو
۽ ٻڌو. ائين چئي هڏمان پوئين سان لڪشمڙ جو هٿ جهلي راج محل ۾ اچي
پهتا ان وقت ٿارا سندر سهڻا وستر ۽ ڳهڙا پائي هار سڀڪار ڪري ايلي
هئي، لڪشمڙ کي اڀرو ڏسي ٿارا پوڻا ڪري مشڪندي مٿي مڌروائيءَ
۾ ڇوڙ لڳي، اچر ڏٺو! ٽوهين ته ساڌو سڀاءُ ۽ پڪڙ وٺل آهيو، ٽوهان
پنهنجي پڪڙ سگريو تي ڇاچي ڪري اڀري ڪئي آهي؟ هن ته
ڪهڙن ڏينهن کان بنا ڪنهن سهاري ڏک ئي ڏک پئي پوڻو هٿ ۾ ٽوهانجي
هٿ اچڻ ڪري هن جو ڏک دور ٿي ويو، هو ايت ڏانڊ جو ٻانڌر آهي،
انهي ڪري هو ڪام جي وس ٿي رڳههات جي شيوا ۾ حاضر ڪوٺ ٿيو. هي
ٻيڙا هار جلدي ٻين ڏينن کان تمام ٻانڌر اچڻ وارا آهن. هي رڳو سرشت!
اسان ڏهه هزار ٻانڌر موڪليا آهن ۽ سگريو پاڻ وڃي سڀني ٻانڌرن سان ان
ڏينس راول ڪو ما. ٿا ڪندو ۽ هڏمان اچ ٿي ٽوهان سان گڏ رڳههات

کي رام جي ڪارڻ ڪرڻ لاءِ تمام ٽڪڙا پون نندن هڏومان سڀني پاسي
مورڪاي ڇڏيا .

سري مهاديو چوڻ لڳو هي پارولي ! هڪ ڏينهن رات جي وقت پرورش
پرست اي وٺل سري رامچندر سڀني جي برهره ۾ وياڪل ٿي لڪشمڻ کي
چوڻ لڳو، هي لڪشمڻ ! ڏس ٿو ڪيئن نه منهنجي سڀني ڪي راکش
زبردستي ڪٽي ويا آهن، هوءَ سندري جيتري آهي يا مري وائي، انهيءَ
ڦاٽ جي پڪ ڪرڻ لاءِ اڃا تائين اسان ڪو نه پتو نه لڳايو آهي. جيڪڏهن
ڪرڻي نه موڪلي اهو سماچار ٻڌائيندو ته هوءَ جيتري آهي ٿو پوءِ ڪٿي
نه ڇوڙ نه هجي ته مان ان کي اتان ضرور وٺي ايندس . هي ڀرانا ! منهنجي
پرکيا ٻڌ، جو دشت منهنجي ڄاڻڪيءَ کي ڪٽي ويو آهي ان کي مان
ڪٽب ۽ سڀني سميت پسم ڪري ڇڏيندس . هي چندر بدني سڀني ۾وڻي
نه ڏسي تمام دک ۾ ڏکي ٿي راکش جي گهر ۾ ڪيئن جيتري رهي
سگهندين. افسوس ! سگريو نه ڪهڙو نه ڏوڏي ٿي پيو آهي جو مون ڏکياري
ڏانهن ٺهاري نه ٿو، هو لشڪرپ راج هٿ ڪري ڪام وس استريءَ جي
مهر ۾ ڦاسي مڙا ماڻي رهيو آهي اهڙي سرد مدرم آيل ڏسي هوءَ ٻولڻ
پياري سڀني جي کوچ ڪرڻ لاءِ آيو نه ڪين، اول مون ان جو اٻڪار ڪيو
آهي، هن دشت ڪام وس ٿي مون کي پلائي ڇڏيو آهي، جهڙي طرح
موڻي سڀني کي ڪٽي وڃڻ واري کي ناس ڪرڻو آهي اهڙي طرح سگريو
کي نه ڪٽب سميت ماري ڇڏيندس. اهڙي طرح سري رامچندر کي ڪروڙ
۾ ٻڙل ڏسي لڪشمڻ چوڻ لڳو هي رام ! توهين موڻي آڳيا ڏيو نه، مان
هيئن وڃي دشت ڇڏي واري سگريو کي ماري موڻي اچان، ائين چئي هٿ ۾
ڏنل ٻاڻ ڪٽي پنهنجو پاڻيهي ويندو ڏسي سري رامچندر چوڻ لڳو هي ڀرانا !
سگريو منهنجو پيارو مٽو آهي تون ان کي مارين مٿان، ان کي ڏمڪائي ائين
ڇڏج ته تون نه ٻاليءَ وانگر مارو ويندين، ان جو جواب وٺي موڻي هليو اچي.
پوءِ ان وقت جو ڪڇ ڪرڻ هڙندو سو مان ضرور ائين ئي ڪندس . ٿڌهن
ها پراڻي لڪشمڻ ”نيام چڱو“ چئي جلدي ڪشڪندا پوريءَ ۾ آيو. ان
ڏينهن لڪشمڻ ڪروڙ ۾ اهڙو پيمڪر روپ بڻايو هو جو چوڻ نه سڀني ٻانڌرن
کي پسم ڪري ڇڏيندو، سري رگهونات سروگي ۽ گيان سروپ آهي ۽ لڪشمي
بدائين ان جي شيرا ۾ رهندي آهي تنهن هوندي به رواجي استري جي
پروڳ ۾ ڏک ڪندي سڀاويڪ ٻڙش وانگر هو سڀني جي دک ۾ وياڪل ٿي
هڙ هڙ. هيڏانهن لڪشمڻ ڪشڪندا پوريءَ وقت ٻڙجي سڀني ٻانڌرن کي ٻپ

سان لوڪ لوڙي ٻاروڪ ۾ سڪ ماڻي ٿو، اهڙي طرح پنهنجي ٻڪڙ شيش
اورار مهاڻا ڪشمڙ جي ٻچڙ ڪري ٻڪڙان شري واپسندڙ هن طرح کيس
ابديش ٿيڻ لهن کان پوءِ سري واپسندڙ سپاويڪ ماڻا ٽيڪاري رواجي
ميش وانگر ڏک ۾ واکل ٿيڻ لڳو ۽ هاءِ سڀيتا! هاءِ سڀيتا! وريلاپ ڪندي
سڄي رات گذاري ان کي ڪنهن به طرح نٿو آئي.

سگريو جو ٻانڊر سينا ڪلي ڪرڻ

انهيءَ وقت ڪهڪڙا ٻوڙيءَ ۾ ٻڌيمان هڊومان اڪانڊ ٿي سگريو
کي چيو هي راجن! مان توهان جي ڀلائيءَ لاءِ هڪ ڳالهه ٻڌايان ته سا ٻڌو
ٿو ته سري واپسندڙ توهان کي ڪيڏو نه وڏو اڻڪار ڪيو آهي، اهوڪن
توهان انهيءَ ڳالهه کي بلڪل ڀڄي ويا آهيو، تنهن جي ڪري هن ٻاڻيءَ
کي ماري ٽوڪي راج ٻڌوئي ٿو، جنهن جي ڪري سان توهان کي مشڪل
سان ٽارا ملي آهي اهوئي ٻڌيمان رام پنهنجي ڀاءُ سان گڏ هن ڀرمت تي رهي
ٿو. هو پنهنجي هن مشڪل ڪم لاءِ انهيءَ وڻجدار ۾ توهان جي اچڻ جي رات
ٿي رهيو آهي ته توهان ٻانڊر سينا وس ٿي استريءَ جي مهر ۾ سڀ
ڪڇ ڀلائي ڇڏيو آهي، توهان سينا جي ڳولڻ لاءِ اڃا تائين ڪرڻ اڀاءُ نه ڪيو
آهي ۽ پرڳڻا ڪري به اڃا تائين ڪڇ نه ڪيو اٿو، جنهن ڪري توهان
پنهنجي وڃن جو ٻنگ ڪري رهيا آهيو، تنهن ڪري تون به انهيءَ ساڻي
ٽنڻ سان جنهن سان ٻاڻيءَ کي ماريائون سوئي ٽوڪي ٿيڻ لاءِ تيار
آهي. هڊومان جا اهي وڃن ٻڌي سگريو ڊپ وڃان ٿي ڇوڙ ٻڪڙ،
هي هڊومان! تون بلڪل سچ چئي رهيو آهين، مان توار هيسٽائين تمار سڪن
۾ ٻڌو ٿيو هوس ۽ پنهنجي ڪوٽب کان ڀڄي وڌو هوس، اها ڪل ٿي ڪانڊ
ٿي پهر ٿي ڪو پئي ڪنهن ميش جو ڏک سڪ وڃاڙو اٿم، هاڻ تون پنهنجي
آڳيا سان جلدئي ڏهن ڏسائن ۾ ڏهه هزار ٻانڊر روانا ڪو، اهي ستن ٿي
ڏسڻ ۾ رهندڙ سيني ٻانڊرن کي وٺي اچڻ ۽ جيترا به مکيه مکيه ٻانڊر آهن
اهي سڀئي هٿ پندڙن ٿيڻ جي اندر اچي حاضر آهن ۽ جهڪو به هڪ
ٻڪڙ اٿو نه اٿندو نه مان ان کي پنهنجي هٿن سان ماري ڇڏيندس، اهڙي
طرح هڊومان کي آڳيا ٿيڻي سگريو وري پنهنجي گهر هليو وڃو. تنهن کان
پوءِ ٻڌيمان هڊومان سگريو جي آڳيا موجب ان وقت تمار ٻانڊر ٿيڻ ٿي
ڏسائن ۾ هرڪلي ڇڏيا جي ڀڳڻ کان ٻاهر ڪڍڻ ۽ ٻاڪري هئا، اهي هرا
جي سمان تيز رفتار ٻاڙ جي سمان مضبوط هئا. انهن مکيه مکيه وڏن ڏوٽن

ذاری ایچی و امر هی شه را هر دهن لکا.

ساز

سڀيئي ڪامناون ڇڏي اِي راءِ رس ۾ لين
-ندا ڇوڻن ۾ وانڳيو رهي لڏي ڄل ۾ جهڻن مڻ
ر ۽ اکر سڀيئي ورتن کان آهي سرشت
لڏي راءِ جو نام آھ سڀ جو مڻي مڪت
جو نه جوي نور مڪر سان ان جي ڇپ آھ زهر سمان
لڏي راءِ سان جھنجھو پور لاه سو نور آھ پسوءِ سمان

هڪ ڏينهن ڏهان ڪنڊي سري رام جي سماڌي ڪلڻ بعد انکي اڳاٽ
۾ ڏسي لڪشمڻ ڏاڍي ٻرڻ سان هٿ ڇوڙي ڇوڙا لڳو هي ٻرڻا مونکي
هر نرهان پهريائين اڀرڻ ڏٺو هو جنهن مان منهنجو اڳيان ناس ٿي وڌو، پر
هي راکهڙا ارڳي ٻرڻ پات پوڄا سان جهڙي طرح سنسار ۾ نرهان جي
آراڌنا ڪندا رهن ٿا، سو هن وقت اهو مان ٻڌڻ چاهيان ٿو ۽ جنهن ساڌن
ڪرڻ ڪري سولائي سان مڪتي ملي ٿي اهو پراڻڪاري ساڌن ڪو به
ڪري ٻڌايو ڇو نه مان نرهان جو داس ۽ ڀاءُ آهيان. لڪشمڻ جا اهي وچن
ٻڌي شري رامچندر ڇوڙا لڳو، هي لڪشمڻ! منهنجي پوڄا جي وڌيڪ جو
ڪوئي انت نه آهي، ڀڳتي پاو سان ستگر وٽ وڃي ۽ ان کان منتر وٺي
ٻڌيمان ٻرڻ کي گهرجي ته ان ڪردار جي ٻڌايل وڌيڪ سان پنهنجي هودي
۾، اڳي ۾، موري ۾، سورج ۾ فقط منهنجي شيوا ڪري، ٻڌيمان ٻرڻ
کي سولائيءَ ۾ من ٿي ڪرڻ لاءِ منتر اچاري سنان ڪري نٿو نيم موجب
سڏبا ۽ نٿو ڪرم ڪري، منهنجي پوڄا ڪرڻ وارو ٻرڻ ڪرم جي سڌي ۽
لاءِ پهريائين سڀڪل ڪري پوءِ ڪردار ۾ منهنجي پاوا رکي ان جي پوڄا
ڪري، جيڪڏهن اڳي ۾ جي پوڄا ڪرڻي هجي ته ان ۾ آهوليون ڏئي،
جيڪڏهن سورج جي پوڄا ڪرڻي هجي ته هڙن يا هوم جي پوسان
سورج جي شڪل ٻڌائي پوڄا ڪري ۽ ڀڳتي دٻارن شردا سان پراڻا
ڪري، ٻرڻ سان چل ڏيڻ ڪري نه مان پوسن ٿيان ٿو، هر منڻ کي
هر طرح سان چل ڪهت ڇڏي شردا سان پراڻا ڪرڻ گهرجي، ڇاڪاڻ
ته ڀڳوان شردا ٻرڻ جو ٿي ٻڌيو آهي - منتر وڌيڪ موجب ڪري ۽ هڙن
ڪري نهن کان پوءِ ڳالهائڻ بند رکي، منهنجو سمون ڪري چپ ڪري،
- پر منهنجي وڌيڪ موجب پوڄا ڪري سو منهنجي ڪرڻا

ٿو نه مري ٿو نه ڦاٿر رهي ٿو نه اچي وڃي ٿو، ڇو سرور واپس آئي.
 اهڙي طرح سري رامچندر ٻاٽيءَ جي استريءَ کي اڀارڻ لڏي ڏيئي ڏيئي
 ڪرائي، ۽ سگرڙو کي ٻاٽيءَ جي ڪرا ڪرم ٻاٽ آڳيا ڏيئي. جڏهن وڏيءَ
 مارجب اڳتيءَ سندس ڪار ۽ ڪرا ڪرم ڪيو، تڏهن کان پوءِ سگرڙو پڪڙان کي
 چڙ لڳو هي پڪڙان! هندن ٻانڌون مان ئي ڪنهن کي پوراڄ ٻڌائو، مان نه.
 توهان جو لڪشمڻ سمان ڏاس آهيان، مان نه توهان جي چڙان ڪمان جي
 سدائين شيوا ڪندو رهندس، اهو ٻڌي سري رامچندر سگرڙو کي مڻڪڻدي
 ڇڏيو، هي سگرڙو! مان ۽ تون هڪ ئي آهيون هن ۾ ڪو ئي شڪ نه آهي،
 منهنجي آڳيا سان جلد وڃي تون ڪشڪندا پوريءَ جي راڄ لي ڪر،
 ڪر. هي مٿي مان چوڏهن ورهين تائين ڪنهن نه نگر ۾ وڃي نٿو سگهان
 تڏهن ڪري راڄ ٿاڪ جي وقت لڪشمڻ تڏهن جي نگر ۾ ايندي، انڪڊ کي
 پوراڄ ٻڌ ڏيو هاڻي مان اوساف جي ڏينهن ۾ لڪشمڻ سان گڏ هتي واپس
 ئي پرت جي چوڻيءَ تي رهندس سو تون ڪڇ ڏينهن نگر ۾ وڃي پوءِ سڀني
 جي ڳڙاڻ جو اڀاءُ ڪجو ۽ تڏهن سگرڙو سري رامچندر جي چڙن ۾ ڏنڊو
 پور ڪري ڇڏيو هي پڪڙان! جيئن توهان جي مرضي هوندي تيئن مان
 ڪندس، ائين ڇڏي سري رامچندر جي آڳيا مڇي سگرڙو لڪشمڻ کي سان
 وٺي ڪشڪندا پوريءَ ۾ وڃي، اتي وڃي سري رامچندر جي آڳيا مارجب
 لڪشمڻ نگر ۾ اچي پوراڄ سان گڏ ڪرائي سگرڙو کي ٻانڌون جو راڄ ۽ انڪڊ
 کي پوراڄ استاڻن ڪري لڪشمڻ مڙي رامچندر وٽ آيو. تڏهن کانپوءِ سري
 رامچندر لڪشمڻ سان گڏ پوروش ٻاٽ تي رهڻ جو واپار ڪري اتي ويا
 هندن کي هڪڙي سهڻي سندر غفا ڏيئي ۽ اتي جڏهن ۾ اوساف هوا ۽ اس
 کان اچڻ لاءِ ڏاڍو سڪه هئو ۽ ان جي پراسان ڪند مول ڦل ڦٽس ۽ ان کان
 سواءِ انيڪ قسمن جي ڦلن سان پورل موئين جي سمان ٻاٽيءَ سان پورل
 لاءِ چتر وچتر مرگ ۽ پکين سان سوڀاوان هئو، سڀئي سڪه ڏسي شري رام
 ۽ لڪشمڻ اهو استاڻ پسند ڪري اتي ئي رهڻ لڳا.

سري مهاديو چري ٿو رهي پوروئي! سري رامچندر ۽ لڪشمڻ اتي گڏ
 رهي منهنجي لاءِ سان سندر غفا ۾ پڪا ۽ مٺا مٺا ڦل کائي اوساف جا
 ڏينهن اتي آند سان رهڻ لڳا اتي جا مرگ ۽ پکي ائين گاهه کائڻ لاءِ جڏهن
 وقت عيدانن هوندا آهن ڊوڙ ٺدي شري رامچندر کي ڏٺائون ئي ته ان ڏي
 نهاري اڪ ٿڪ لڳائي پيو ئي رهيا. هن وقت پوراڄا رام کي مڻس روپ
 ۾ پورل ۽ ان ۾ وهندڙ ڇاٽي تمام سٺ گڏ پوريءَ ئي مرگن ۽ پکين جا روپ

شري رامچندر ”امام چڱو“ چئي پنهنجي ڪومل هٿن سان ڏاڍي ڏاڍي ڪري ٻاٺ ڪڍيو، ٻاٺ ٺڪرندڙي ٻالي ٻانڊر ۾ سر ٻڌي اندر روپ ٿي وارو. هي ٻاروئي! ٻالي رڳههات ۾ ٻالي ٻاٺ سان مارڻ وارو هئو ۽ وري انهيءَ کي ان سکر روپي سڀيل ۽ ڪومل هٿن ۾ ڇڏي ڇهڻ سان مڪتي ملي تنهن ڪري هو جلد ئي ٻانڊر ڏاهر ڇڏي ان کي ٻارم سرشت ٻڌ حاصل ٿيو جو پٽي ڪنهن لاءِ تمام وڌاڻ آهي.

شري مهاديو چوڻ لڳو، هي ٻاروئي! شري رامچندر جي هٿان ٻاليءَ جي مڙ جو ٻڌي سڀيئي ٻانڊر ٻڌ ٻڌ وڌاڻ ڪشڪڙا پوريءَ ۾ اچي ٺارا کي چوڻ لڳا هي ٻاڳڙوان! وائو راج ٻالي ٻڌ کيتر ۾ مار جي وارو، هاڻ ٽون راجڪمار انگڊ جي رکيا ڪر. اسين چئي پاسبان کان دروازا بند ڪري ننگر جي رکيا ڪنداسون، ٻاليءَ جي مڙ جو ٻڌي ٺارا پٽيءَ جي دڪ کان مڙچت ٿي ڪري پٽيءَ ۽ پنهنجو مڙ ۽ چاٽي پٽي روٺڻ لڳي ۽ چوڻ لڳي ته مونکي انگڊ، راج، ننگر ۽ ڏن سان منهنجو ڪهڙو ڪم آهي مان هيئر پنهنجي پٽي ڏيڻ سان پڻ ٿاڳينديس انهن چئي روٺندي پٽندي الي ويئي جتي ٻاليءَ جي ڏاهر پٽيءَ هئي. ان وقت غم ۾ وار کليل هئس اٿي ٻاليءَ جو رعب ۽ مٽيءَ سان ڀريل سر ٽسي هوءَ هاءِ ٺاٺ! هاءِ ٺاٺ! ڪري روٺڻ لڳي، وڌاڻ ڪندي ٺارا جي نظر وڃي رڳههات ٺسي پٽيءَ ان کي ڏسي چوڻ لڳي، هي راج! توهان جنهن ٻاٺ سان ٻاليءَ کي مارڻ آهي، انهيءَ ٻاٺ سان مون کي به ماري ڇڏيو، جنهن ڪري مان به پٽي لوڪ هائي وڃان، هو منهنجي واٽ ڏسي رهيو هوندو، ڇاڪاڻ ته هي رڳههاتن! مون کان سواءِ هن کي سرڳ ۾ به سکر نه ايندو تنهن ڪري مون کي به ٻاليءَ وٽ پهچايو، انهيءَ ڪري توهان کي استري دان جو ڦل ملندو، هي سرڳارو! توکي ٻاليءَ جي مارڻ واري راج توکي راج وٺي ڏنو سو تون نشڪوت ٿي رومان سان سکر پوروڪ راج ڪر. اهڙي طرح ٺارا کي وڌاڻ ڪندو ڏسي سري رامچندر ان کي اپڏيش ڏئي چوڻ لڳو، هي ٺارا! تون پنهنجي پٽيءَ لاءِ اجايو شرڪ نه ڪر، هاڻ تون ويچار ڪري سچ ٻڌاءِ ته حقيقت ۾ پنهنجو پٽي هيءَ سرار آهي يا هن ۾ رهڻ وارو جهڙو؟ جيڪڏهن هي سرار پنهنجو پٽي آهي ته هيءَ چڙ پڇڻ پوئڻ ۽ ماس رعب جو ٺهيل مٽيءَ جو پتلو آهي ڪال ڪر ۽ ڳڻن مان اٺون ٿيو آڏي ته هيئر به پنهنجي سامهون پهريو آهي پوءِ ان لاءِ شرڪ چو ٿي ڪرڻ، پر جڏهن تون جهڙو کي پٽي مڃين ٿي تڏهن به توکي شرڪ نه ڪرڻ گهرجي ڇاڪاڻ ته توکي ڪار آهي هو نه جهڙو

پنهنجي ٽرڪش مان هڪ ٻار ڪڍي پنهنجي اندر ڏنڻ لڏائي ڇڏي. ان جي اوت ۾ لڪي ڏنڻ ٽاڻي شري راجندر ٻاليءَ کي ڏسڻي ان جي هردي ۾ ڪنڊو ٻار هئو. ٻار لڳل شرط ٻالي پٺڪر آواز ڪري اٻل کائي پڙهيءَ تي ڪري پيو هن جي ڪوٽ وقت ڏرلي ڏنڻ لڳي، جڏهن ٻالي هوش ۾ آيو تڏهن هن پنهنجي سامهون ڏٺو ته ساڪيات پڙ ۾ پنهنجي اڳيان ڏنڻ ٻار ڪڍو اينو آهي، پڙ ۾ هوندي به شترو وانگر ڪارڙ مان غي وڃي ڇيو. هي راما مون توهان جو ڇا ٻڌايو هئو جو توهان ۽ رانگي مارو آهي راجپتيءَ کي نه ڄاڻو ڪري ٿي توهان اهڙو ننڍا جهڙو ڪارو ڪو آهي اهڙيءَ طرح وڻ جي اوت ۾ لڪي چورن وانگر مون تي ٻار ڇڏي، اهڙي طرح ٻڌ ڪوٽ سان ڇا توهان ڪي جس ملندو؟ جيڪڏهن توهان ڪتري ڪمار آهيو ۽ توهان جو جنم مٽي جن جي پوئو وٺڻ ۾ ٿيو آهي ته پنهنجي سامهون اچي ٻڌ ڪريو ها، تڏهن توهان کي ان جو جس سا سر ۾ روئي ڪوئي ڦل ملي ها. هي راما سگرڙو توهان سان اهڙو جهڙو اڳڪار ڪو آهي؟ ۽ مون ڇا نه ڪيو آهي؟ ٻاليءَ ڇا اهي وڃن اڏي سري راجندر چوڻ لڳو هي ٻالي! مان ڏورم جي رڪنا ڪوٽ لاءِ لوڪ ۾ ڏنڻ ٻار ڏئي گهڻي رهيو آهيان مان اڏورم ڪوٽ وارن کي ماري ڏورم جو ٻالڻ ڪريان ٿو. ڏيئي ڀيڻ ننڍي ڀاءُ جي استري ۽ ننڍن اهي چارئي هڪ سمان آهن جو انهن مان ڪنهن به هڪ سان رهي ڪري ٿو ان کي مها ٻائي ڄاڻو ڪهڙي، راجا جو فرض آهي ان کي ماري ڇڏڻ. اڙي جهنگلي ٿورن پنهنجي ڪرڪ سان ننڍي ڀاءُ جي استري سان پوڳ ٿي پوڳيو انهيءَ ظلم زوريءَ ڪري مون توکي مارڻ آهي، توکي من ۾ اڏو ته ايمان هئو جو استريءَ جي سمجهائڻ تي به پنهنجي هٿ تان نه لٽين. اڙي دشت الٽو ٿورن پنهنجي ڀاءُ سان وڙهڻ آهن، پڳوان جا اهي وڃن اڏي ٻالي ان کي ساڪيات لڪشي پتي ٺاڙڻ ڄاڻي ٻي وڃان هٿ ڇوڙي چوڻ لڳو، هي راما مان ڄاڻي ويس ته توهان ساڪيات پڙ مان آهيو. اڳيان وس ۽ من ۾ ڪچ به ڇيو آهي ان لاءِ مون کي معاف ڪريو. هي پڙ ٻار توهان جو درشن نه ڏيکڻ کي به ملڻ مها ڪنن آهي سر وڏي ڀاڳ جي ڳالهه آهي ته مان توهان جي ٻار ٿي به جهنگو نام ڳوٺ سان پوڻ پڙ پڌ کي حاصل ڪري ٿو سر توهان اڄ هن انٽر گهڙيءَ وقت ساڪيات پنهنجي سامهون پڙ اڳيان آهيو. هي راما پنهنجي هردي مان پنهنجي ڪرمل هٿن سان هي ٻار ٻاهر ڪڍو، تڏهن

بدهجڻي ڏٺو ۾ ڪيئن واهي رهندو ! تنهن ڪري مان هاڻي ان کي ماري
 ڍرو مرنديس . تنهن ئي تارا چوڻ لڳي هي راجپوتو ! توهان مدهجڻي هيءَ
 ٻالو ٻڌو ڍرو ڍرو جيئن چڱو لڳيو تنهن ڪڍو . مون کي توهان جي پٽ انگڊ
 موڪرڻ مانا جي وقت ان ۾ ٻڌل هيءَ ڳالهه چئي هئي ته اڀرڻا پٽي دشرت نندن
 پڪڙان راجپوتو ڍرو ڍرو لڪشمڻ ۽ استري سيتا سميت ڏنڊ ڪارڻ ۾ ان
 ۾ آيا عئا اني عن جي بيماري سيتا کي راول چورائي ڪڍي ويا . هاڻي هر
 بدهجڻي ڍرو سان گڏ جانڪيءَ کي ڳرلهڻ لاءِ رشي موڪلڻ تي اچي
 سگرو سان مليو آهي اتي سگرو ان سان اگهيءَ کي ساڳي ڪري مٽرڻا رکي
 آهي . سري راجپوتو ۽ لڪشمڻ سگرو سان پرلڳيا ڪئي آهي ته مان ٻڌ
 ۾ ٻاليءَ کي ماري لوڪي راجا بڻائيندس . اها ڳالهه نشچر ڪري هر ٻئي
 هن سان گڏ آيا آهن . مدهجڻي هيءَ ڳالهه سچي چاڻ ته هينئر هاڻي توهان
 جي مار ڪائي پڇي ويل سو ڪيئن مرن تي اچي هان ؟ انهيءَ ڪري توهان
 هن سان وار پاڇي ڇڏي سگرو کي ڪڍي راج ڪڍي ڏيو ۽ توهين وڃي شري
 راجپوتو جي شرن وٺو . هي راول ڏاڪ ! مدهجڻي ۽ انگڊ جي موڙي راج ۽
 ڪل جي رکيا ڪرڻ ڀائرن چئي تارا ٻاليءَ جي چوڻ تي ڪري پئي ، ان
 وقت ان جي هڪ ئي آنسن جي ڌارا وهي رهي هئي هوءَ پوءِ کان ڏکي ٿي
 پنهنجي هٿن سان ان جا ٻئي چوڻ پڪڙي ڌار ڌار روئڻ لڳي ٿڏهن ٻالي
 چوڻ لڳس هي سندري ! تون پنهنجي استري سڄاو کان اڃا ڊڄين ٿي
 مون کي نه پوءِ ڪوئي نه ڪارڻ ڏسڻ ۾ نٿو اچي ، جيڪڏهن لڪشمڻ
 سان گڏ رام هتي آيو آهي ته تمام خوشيءَ جهڙي ڳالهه آهي . هي تارا ! رام
 ته ساڳيا ناراڻو آهي هن پرتريءَ تان ٻار لاهڻ لاءِ اوتار ورتو آهي اها ڳالهه
 مون اڳ ۾ ٻڌي هئي ، مان ان کي چوڻ ڪمڻ ۾ پرائم ڪري گهر وٺي
 ايندس . هي ديويشور ! پڳتي ڪرڻ سان ملي ٿو ، جو ڪوئي هن جو ڀڄڻ
 ڪري ٿو پوءِ تنهن جي وس ٿي پوي ٿو . جيڪڏهن اڪيلو سگرو ٿي
 آيو آهي ته ان کي مان هڪ ڪٺ ۾ ماري ڇڏيندس .

اهڙي طرح شوڪ ۾ آنسون وهائيندڙ تارا کي ڏاڍج ڏيئي ٻالي سگرو
 کي مارڻ لاءِ گرجندو هليو ٻاليءَ کي ايندو ڏسي پراڻي سگرو کي گلي
 ۾ پشپ مالا پيل هائيءَ جي سمان اچڻ لڳو اول سگرو پنهنجي نونشن سان
 ٻاليءَ تي وار ڪيو پوءِ ٻالي ڪروڙ ۾ پوي سگرو تي مڪن ٿي مڪن جو
 وار ڪيو اهڙي طرح هڪ ٻئي کي مارڻ لڳا ، ٻڌ ڪرڻ وقت سگرو جي
 نظر رام ڏانهن لڳل هئي شري راجپوتو ٻنهي کي اهڙي طرح وڙهندو ڏسي

ڪري ٻانڱ نه هنيو مٿان سگرو نه مارجي وڃي. انهن ۾ سگرو ڏب وڃان
 وقت ٻاڙ بندو پڇي وڃي ٻاڙي پنهنجي گهر هليو وڃي. لڏن سگرو سري
 رامچندر وقت اچي چوڻ لڳو هي رام! ڇا توهان هن ٻانڱ روڻي ستر ڏسان
 مارائڻ چاهيو ٿا. هي ٻوڙ! جيڪڏهن توهان جي مرضي مون کي مارائڻ آهي
 آهي ته توهان ٻانڱ مون کي خود ماري ڇڏيو. هي ستر واري ستر ڏسان وٺي
 و گهٽائڻ مون کي اهڙي طرح وڙهائڻ ڏئي ٻوڙ پنهنجي اي عزلي ٻوڙ لاءِ
 ڪرايو. سگرو جا اهي وڃن ٻڌي شري رامچندر ان کي هرڊي سان لڳائي
 نيمڻ مان جل وهائي چوڻ لڳو، هي مٿي ٽون ڏب نه ڪر مون اوهان پنهنجي
 جي هڪ جهڙي شڪل ڏسي انهيءَ ڏب کان ٻانڱ نه هير مٿان مٿي نه مارجي
 وڃي. هاڻ انهيءَ شڪ کي مٿان لاءِ پنهنجي گلي ۾ نشان ٻڌي ڇڏيندس،
 ٽون وري هڪڙي اچي وڃي پنهنجي ستروءَ کي ٻڪار، هن ٻوڙي ٽون
 ٻانڱ کي ضرور مٿي ڏسندس. هي مٿي مان رام پنهنجي ڪر کائي ٻوڙان
 نه هن پيري ضرور هڪ ڪٻ ۾ ئي پنهنجي دشمن کي ماري ڇڏيندس انهن
 چئي سري رامچندر وٺي جو کڻي سرور ٿي هٿ گهٽائيندس ته اها ان جي
 مار واري ٻيڙا مٿي وٺي ٻوڙي ويا ٻوڙي ٻوڙي ٻوڙي، اهڙي طرح سگرو
 کي دلداري ڏئي سري رامچندر اکشمڻ کي ڇو هسي اکشمڻ! سگرو
 جي گلي ۾ ٽڙال کڻي جي هڪ مالها ٻڌي ٻانڱ سان وڙهڻ لاءِ موڪلي
 ڇڏيو. تڏهن اکشمڻ سگرو کي گلي ۾ پشپ مالا ٻڌي ان کي ٻوڙ سان
 ڇوڙ هڻي ٻانڱ! هاڻي وڃ، اکشمڻ جا اهي وڃن ٻڌي سگرو اچي پنهنجي
 ٻوڙن ٻانڱن وانگر وٺي ٻيڙي آواز سان ٻانڱ کي ٻوڙ لاءِ ٻڪار، سگرو
 جو آواز ٻڌي ٻانڱ کي تمام عجب لڳو ٻوڙ ڪري پنهنجي ڪر کڻي
 هليو لاءِ تيار ٿيو، وڃڻ وقت سندس استري ٽارا هن جو هٿ ٻڪڙي
 روڪي چوڻ لڳي، هي ٽار! هن وقت توهين نه وڃو پنهنجي من ۾ وڏو
 سسر ٿي پيو آهي، هيءُ هينئر توهان کان مار کائي ٻوڙو هٿو سري جلدي
 موٽي آيو آهي انهيءَ مان معلوم ٿئي ٿو ته ضرور هن کي ڪوئي ٻارن مددگار
 مليو آهي تنهن ئي ٻانڱ ڇو هسي سندري! ٽون هن ٻاري ۾ ڪوئي سسر
 نه ڪر. هي ٻوڙ! پنهنجي هٿ ڇڏ ٻوڙو هٿو سري ٻوڙي وڃ مان هينئر وڃي هن
 ستروءَ کي ماري موٽي آڻڻ، هنن ٻانڱن کي ڪهڙو سهانڪ ملندو ٻوڙ
 جيڪڏهن ڪوئي هوندو ته مان هڪ ڪٻ ۾ ئي پنهنجي کي ماري ڇڏيندس
 هي سندري! ٽون ڪنهن به قسم جي چيٽا نه ڪر مان هن وقت روڪجي
 نٿو سگهان، ستروءَ کي ٻوڙان ٻوڙ لاءِ ٻڪار بندو ڇاڻي ڪوئي سور وار

ٻچن ڪن ٿا، ٻيءَ موڪي ڏيندڙ ٻڙيءَ کي حاصل ڪري مان سنساري ٻڌائڻ جي ڪاميا ڪيئن ڪرمان، هي ستم ٻڌي! توهان آندو سرور آهيرو. جيئن مٽي کڻيندي ڪنهن کي خزانو هٿ اچي ويندو آهي، اهڙي طرح اڄ قسمت سان مونکي توهان جو درشن ٿيو آهي. هي ٻڙو! منهنجي ڇت جي ورتي سدائين منهنجي چور ڪم ۾ لڳي رهي، واڻي توهان جي نام ڪيڙن ۽ ڪٿا واراڻن ۾ لڳي رهي، هٿ توهان جي ڀڳتن جي شيوا ۾ لڳا رهن ۽ منهن جو سرور توهان جي چورن کي ڇهندو رهي منهنجا نيتر سدائين توهانجي مورتي ۽ توهان جا ڀڳت ۽ پنهنجي گروءَ جو درشن ڪندا رهن. ڪن سدائين توهان جي اوتارن جون ليلائون ٻڌندا رهن ۽ منهنجا پير سدائين توهان جي مدد ۾ ڇڏن ۽ تيرت ياترائون ڪندارهن هي گروڌوج! منهنجو سرور توهان جي چورن جي رڃ سان اڪت ٿيڻ کي ڌار ٿا ڪري ۽ منهنجو مستڪ سدائين توهان جي چورن ۾ ٻڙام ڪندو رهي جنهن جي شو ۽ ابرهما آدي ديوت ۾ ڪن سدائين شيوا ڪن ٿا.

رامچندر جو ٻاليءَ کي مارڻ

شري مهاديو چور ٺهرو، هي ٻاروئي! سگريو جو اهڙو ٻڙو ڏسي ڀڳوان چور ٺهرو هي متر! تو جو ڪچ مون کي ڇڏو آهي سو ٺيڪ آهي، جيڪڏهن اڄ راج گاديءَ تي نه ويهندس ته لوڪ مونکي ئي چورندو ته رگهناٿ وانج سگريو سان اڳتي ساڳي ڪري مٽر ٿا ڪڍي. ليڪن هن انهيءَ جو ڪهڙو ڪم سڏ ڪيو؟ اهڙي طرح لوڪن ۾ منهنجي ننڍا ئي ٻوندي ٿيڻ ڪري ٿيڻ جي ڪلياڻ ڪري ٿو هينئر وڃي ٻاليءَ کي ٻڌ ڪرڻ لاءِ لڳا ڪر مان توکي وڃڻ اڏيان ته ٻاليءَ کي هڪ ئي ٻاڻ سان ماڻيندس، جيتوڻيڪ اهو ٻالي اوعما باشڪر جي شرن وٺندو ٿيڻ ۾ منهنجي ٻاڻ کان ڇڏي ڪن سگهندو ٿيڻ سگريو ”نام چڱو“ چئي ٿو ته ٺي ڪشڪندا ٻڙيءَ ۾ وڃي گهر شيد ڪري ٻاليءَ کي ٻڌ لاءِ ٻڌاڻو، ڀاءُ جو آواز ٻڌندي وڃي ٻاليءَ جا نيتر ڪروڙ ۾ لال ٿي ويا ۽ اوڏي مهل گهر کان ٻاهر نڪري سگريو دٻ آيو ٻاليءَ کي ايندو ڏسي ٻيهر ٻاڻن سگريو وار ڪيو ٻڙيءَ ٻاليءَ ڪروڙ ۾ ٻڙجي سگريو ٻي ٻيهر اٺن سان وار ڪيو ۽ وري سگريو ٻاليءَ تي وار ڪيو اهڙيءَ طرح اهي ٻئي تمام ڪروڙ ۾ هڪ ٻئي سان وڙهن لڳا انهن ٻي هڪ جهڙي هئي سري رامچندر انهن کي ڏسي عجب ۾ آيو ته مان ڪهڙو ٻالي آهي ۽ ڪهڙو سگريو، اهو من ۾ وڃاڻ

جدهن کي ٻاليءَ ماريو هئڙ ان دلڪيس جو نوان ڪراري سر آءِ علي ڏسو،
جو ان مان نرهان کي ٻاليءَ جي ٻل جو انومان آي ويٺو، جهڪڻن ارمن
ان مستڪ کي ڪٽي ڦٽو ڪري ڏيکاريندا ته ضرور ٻاليءَ کي ماري سگهيندا.
ائين چئي سگريو ٻهاڙ جهيڙو سر سري رامچندر کي ڏيکارڻ ان کسي ڏسي
شري رامچندر مشڪندي پنهنجي ٻار جي آڱري سان ان کسي ڏسي ارمن
ڪٽي پري ڦٽو ڪيو هئيءَ وڏي عجب جهڙي ڳالهه ڏسي سکرار ٻيهڙي
منتر ان سميت ڏاڍو خوش ٿيو.

سٽن وٽن ڪري پاليءَ جو هوت

سگرو وري ڀڳوان کي هٿ جهڙي چوڻا لڳو، عسي رڳو سرشت! ڏس-
هي سٺ وڻ ڪهڙا نه مضبوط آهن لڪن ٻالي عدن مان هر ڪي اڏائي
هڪدم ٻن کان خالي ڪري ڇڏيندو آهي جهڙڪڏن اوعان عدن ستن وڻن
کي هڪ ئي ٻاڻ سان ڪيرائيندا نه پوءِ هڪ اوعين ٻاليءَ کي ماري سگهندا
سگرو جا اهي وڃن ٻڏي سري راءِ ڇڏو چوڻا لڳو عي متر! عساڻا ٻڌاءِ نه
ٻاليءَ جي موص سان هنن ستن وڻن جو ڪهڙو لاڳاپو آهي. تنهن ئي سگرو
ڦل ڦول ڏسي سٺ ڦل پنهنجي کان لاءِ چيائين پر کانئن کان اڳ من ۾ واپار
ڪيائين نه اول سنان ٻاڻي ڪري پوءِ هي ڦل کائيندس. اهو واپار ڪري
اهي سٺ ئي ڦل نديءَ جي ڪپ تي رکي ٻاڻا سناڻ ڪرڻ لاءِ وادو ايتري
۾ هڪڙو نانگ انهن ستن ئي ڦلن تي رُعو هاري اتي واهي رهي، ٻالي ان
کي ڏسي ڏاڍو ڪروڙ ڪري سانڀ کي چوڻا لڳو، هي دشت! او عسي،
منهنجو ڪاڄ ڇٽ ڪري ڇڏو؟ تنهن ڪري مان توکي سراپ لڏو ڏيان نه
پنهنجي سرور مان هيٺو جو هيٺو سٺ ڪجهن جا وڻ ڦٽي نڪرندا، ٻاليءَ
جو سراپ ٻڏي لڪشڪ نانگ جو پتا تمام ڏکي ٿي ٻاليءَ کي سراپ ڏيان
لڳو نه ٻالي جيڪو هنن ستن ئي وڻن کي هڪ ئي ڌڪ سان ڪيرائيندو
تنهن جي هٿان تنهنجو موص ٿيندو، سگرو جا اهي وڃن ٻڏي سري
راءِ ڇڏو تمام چڱو ڇڏي پنهنجو ڏنڻ ڪٽي ان ئي ٻاڻ ڇاڙهي انهن ستن ئي
ڪجهن جي وڻن کي زمين تي ڪهرائي اهو پاڻ واپس موٽي بهران والڪر
راءِ ڇڏو جي ترڪش ۾ اٽڪي ايندو تڏهن سگرو عجب ۾ پئجي ٻنن ئي
شري راءِ ڇڏو کي چوڻا لڳو هي ديو! توهين سڄي جهنگ جا سواڻي ساڳيا
ٻر مالا آهيو، مهاڻا ٻرڻ سنسار جي ٻڏڻن کي نورف ڪرڻ لاءِ اوعان جو

۽ مڙهي مرضي نه هئڻ ڪري اهو سڀئي بالڏون ۽ مڙهي مڊل مونکي راج ڪڍي ٿي وهاريو. هي شترو ڏهن! مان ڪڇ ڏانهن راج مس ڪيو ته ٻالي اچي اڪتو ۽ ڪروڙ مان مون کي گهٽ وڌ ڳالهائي نونشن سان ماري ڏن مال ۽ استري سڀ ٻاڙ وٽ رکي مون کي گهر کان ٻاهر ڪڍي ڇڏيو. ٽڏهن کان وٺي مان ٻپ کان واپس ٿي ننگو ڇڏي پيو ويس. هي ٻوڙو! مان سڀئي لوڪن ۾ گهمندو اٿس ۾ هن رشي موڪل ٿي اچي رهڻ لڳس ڇاڪاڻ ته رشيءَ جي ڏنل سراپ جي ٻپ کان ٻالي هن ٻرست ٿي نٿو اچي ٽڏهن کان وٺي مڙهي استريءَ سان هو ٻوڙو ٻوڙي ٿو مان استريءَ ۽ گهر ڦرجڻ کان پوءِ من ٿي من ۾ ڏڪندو هٿ رهان ٿو، اڄ توهان جي ڇوڙن گهمائڻ سان مون کي شائني ملي آهي ٽڏهن ڪل نين رامچندر سگرڀو کي شيوڪ ڇاڻي ڏک ۾ پڙيل ٿي ان سان پوڙگيا ڪئي ته مان تمام جلدي اڻهڙي استري ڦرجڻ واري شتروءَ کي ناس ڪري ڇڏيندس. تڏهن ئي سگرڀو ڇوڙ هي راجپندر! ٻالي سڀئي ٻوڙن ۾ ٻها ٻلوان آهي هيءُ ڪوئي معهودي ٻلوان نه آهي ان کي ناس ڪرڻ ڏيوان ٿاڻن لاءِ تمام ڪنن آهي پوءِ توهان ان کي ڪيئن ماري سگهندا؟

ٻاليءَ کي هٽنگ رشيءَ جو سراپ

هي وڏو سرشت! مان توهان کي ان جي ٻل ٻاٻٻ ڪڇ ٻڌايان ٿو هڪ ڀيري ڏوڏي ٻالي هڪ وڏو ٻلوان ڏيئي ڪشڪندا ۾ مينهن جو روپ ڌاري آيو. هن مها ڀاڻڪ ڏيئي رات جي وقت ٻاليءَ کي اچي ٻڌ لاءِ لڳاريو. ان جي گرجا ٻڌي ٻالي سهي نه سگهيو ۽ ڪروڙ ۾ پوڄي هن مينهن کي سڱن کان پڪڙي ڦيرائي گهرائي زمين تي لٽائي ڇڏيو پوءِ ٻنهنجي هڪ ٻئي سان ان جي سرڀر کي ڏيئي هن جي وڏي مستڪ ڪري هٿن سان مڙهي سر ڏڙ کان ڌار ڪري ان لاش کي ڏڪڻ ڏسا ڏانهن اڇلائي ڇڏيو. هي رام! اهو ڏيئي جو لاش هڪ اوجن پوري مهرشي مٽنگ جي آشرم ۾ وڃي پيو هن جي رات سان پوڙيل سڄي ڪٽيا ٿي مهرشي مٽنگ ڪروڙ ۾ پوڄي پيو ۽ پوڙ ٻل سان ٻاليءَ جي حرڪت ڇاڻي ان کي سراپ ڏنو ته هي ٻالي! جيڪڏهن تون اڄ کان وٺي ڪڏهن به هن ٻرست ٿي اڻهڙن نه ٻنهنجي سر ڦاڻي پوندو ۽ هڪدم مري ويندين. هي رام رگه نندن! مهرشي جي اهڙي سراپ ڏيڻ کان پوءِ ٻالي هن رشي موڪل ٿي نٿو اچي سگهي، ائين ڇاڻي ٽڏهن مان هٿ ٻي ٻاهر ٿي رهايو ٿو. هي رام!

ڏيئي رهيو آهي ڇو ته جيئن مان ٿو ڪريان تيئن هو به ٿو ڪري ۽ اها حڪمت ان ٻاڇي جي ڏسي اهو ٻارن ٻاندر ان ڪرڻ ۾ ٿئي ٿيو، ڪوھ ۾ ٿئي ٿو ڪري ان ٻاندر جي صورت مان بدلائي هڪ مها سندر نوجوان استري ٿي پئي. ان استريءَ جي اهڙي سونهن سڀني ڏسي ديوراج اندر ۽ سورج ديوتا جو وڻ ۾ ان استريءَ تي ڪري پيو، اندر جي وڻ ۾ مان مها ٻارن ٻالي پيدا ٿيو ۽ سورج ديوتا جي وڻ ۾ مان پيدا ٿيس اسان ٻنهي جي پيدا ٿيڻ کانپوءِ هو استري مان بدلائي ٻاندر ٿي پيو، اهو رڃ رڃ ٻاندر اسان کي ڏسي ڏاڍو خوش ٿي اسان ٻنهي کي برهما وٽ وٺي هليو اتي ٻهجي اسان جي پيدا ٿيڻ جو سمورو حال ڪري ٻڌايو، برهما اسان کي ڏسي ٻارن ٿي ڇو هئ پٽن وٽ ٿيڻ ٻاسي ڪشڪندا بن ۾ وڃي راج ڪرڻ ۽ انيڪ سک ٻڌڻ، جڏهن ٿرپتا جڳ ۾ شري رامچندر رڳوڪل ۾ اوتار وٺي ان ۾ ايندو ٿڌن ٿرپتا انجو درشن ڪري ٻاڇ کي ڪرناٿ ڪڇو. ٻلا! ساڪيات ٻرمانا جو درشن ڪري ٻوگيشور کي به ڏاڍي مشڪلات سان ٿي سگهي ٿو تنهن جو درشن اسان کي ساڪيات ٿيندو اهو من ۾ ويچار ڪري ٻارن ٿي برهما کي نمسڪار ڪري اسين ٻئي ڪشڪندا ٻوري ۾ آسائين جتي مهندجو وڏو ڀاءُ ٻالي راج ڪرڻ لڳو ۽ اسان ٻنهي جو وقت ڏاڍو آئندو گذرڻ لڳو. سگرو وري چوڻ لڳو، هي مٿي مون سان ٻاليءَ جو ڪڇ به ڪيو آهي اهو سڀ حال ٿرپتا کي ٻڌايو ٿو. هڪ ٻوري دانو جي پٽ مياوي نالي ڏيئ ڪشڪندا ٻوريءَ ۾ اچي ٻاليءَ کي پٽ لاءِ لڪايو، ٻالي ان جي لڪار ٻڌي سهي نه سگهيو هن جون اکيون ڪروڙ ۾ لال ٿي ويون ۽ هڪدم ٻاهر اچي هن کي ڏاڍي زور سان هڪ ٿرپتا مارڻو هڙڪ لڳو شرط وياڪل ٿي مياوي ڏيئ ٻنهي کي گهاٽائين پڇڻ لڳو، ٿڌن ٻالي ۽ مان ان جي پٽيان پياسين. مياويءَ کي غفا ۾ ويڌو ڏسي ٻاليءَ کي ڏاڍو السوس ٿيو، پوءِ هن مونکي چيو ته تون اتي ٿرس مان غفا ۾ وڃان ٿو تون هڪ مهيني تائين مهندجو انتظار ڪڇ، جي مان انهيءَ وچ ۾ نه موٽيس ته ڇاڻج ته ٻالي مري وڃي، هڪ مهيني گذرڻ کان پوءِ مون ان غفا جي پاسي کان رست جي ڌارا وهندي ڏٺم ان کي ڏسي ائين سمجهيم ته ٻالي مارجي وڃي، مون کي ڏاڍو دک ٿيو ٿڌن انهيءَ ڏٺ مان نه مٿان ٻاليءَ کي مارڻ هڪ پٿر رکي مان گهر موٽي آيس ۽ سڀني کي اچي سڃي ڳالهه ڪري ٻڌايم ته ٻالي راکش جي هٿان مارجي ويو. اهو ٻڌي سڀني کي ڏاڍو دک ٿيو

ڇوڪريءَ تي ويلو هوس، ان وقت مون ڏٺو ته ڪوئي راکش ڪنهن اهر
 ڪنديءَ کي آڪاش رستي وٺي پئي ويو ۽ هوءَ رام! رام! چئي وري
 ڪري رهي هئي، اسان کي پريست ٿي ويٺل ڏسي هن جلد ئي پنهنجي
 زير لاهي هڪ ڪوڙي ۾ ٻڌي اسان ڏانهن ٺهاري پئي هيت ڪيرائي ڇڏيا
 هي اڀر! انهيءَ طرح وري لاپ ڪندي هن اٻلا کي راکش ڪئي واپس
 مون اوڏي مهل انهن زورن کي ڪٽي غل ۾ رکي ڇڏيو، توهان انهن کي
 ڪوئي ڏسو ۽ سڃاڻو ته توهان جا آهن يا نه، ائين چئي سگريو اهي زور ڪٽي
 رام کي ڏيکاريا، سري رامچندر انهن کي ڪوئي ڏٺو (انهن کي سڃاڻي ڪٽي)
 ٻياليءَ سان لڳا ۽ رواجي مٿن وانگر وار وار هاءِ سیتا! هاءِ سیتا! چئي
 وري لاپ لڳو، تڏهن اچي ڀاءُ کي خاطري ڏيئي ڇڏيو، هي رام! وارو راج
 سگريو جي سهائتا سان ٻڌ ۾ راوڻ کي ماري توهان جلدي ساڙي سیتا کي
 حاصل ڪندا، سگريو به چوڻ لڳو هي رام! مان توهان سان پرتگيا ڪري
 چوان ٿو ته راوڻ کي ٻڌ ۾ ماري توهان کي سیتا ضرور وٺي ڏيندس، تنهن
 کانپوءِ هيرمان پئي جي پوسان اڳي ٻاري، نشاپ رام ۽ سگريو پئي اڳي
 کي ساڳي ڪري هڪ ٻئي ۾ مٽيل ٿي ويا تنهن کانپوءِ سگريو رامچندر جي
 پوسان وٺي رهيو ۽ پريم ٻورو ڪ پنهجو حال ٻڌائڻ لڳو.

سگريو جو سري رامچندر کي پنهنجي جنم ڪٿا ٻڌائڻ

سگريو چوڻ لڳو، هي ديدان! هڪڙي ڏينهن مهرشي برهما پنهنجي
 نيترون مان جل ڪندي زمين تي ڪٽي ڦٽو ڪيو، ان جل مان هڪ ٻلوان ٻانڌر
 پيدا ٿيو، جنهنجو نالو برهما رڃ راج رکيو، پوءِ ان ٻلوان ٻانڌر برهما کي
 هٿ جوڙي ڇڏيو، هي ڀڳوان! ڪرپا ڪري ٻڌايو ته مان ڪٿي وڃي رهان،
 تنهن تي برهما هن کي ڇڏيو هي پتر! تون ڏکڻ پاسي ان ۾ وڃي ره، اتي
 جيڪي به راکش هجن انهن کي ماري ڇڏج ۽ ان جا ڦل ڦول کائي پيت
 پاليندو رهجي، برهما جي آڳاٽي ٻڌي رڃ راج خوش ٿي نچندو ڪڏندو راکشن
 کي ماري پيو انهيءَ ان ۾ پهتو جتي ڪند مول کائي پنهجو گذران ڪرڻ
 لڳو، هڪ ڏينهن جهنگل ۾ گهمندي ڦرندي هن کي ٻريان هڪ ڪوهه ڏسي ۾
 آيو ۽ ويجهو وڃي پاڻي پيئڻ جي ارادي سان ان ڪوهه ۾ ٺهاري لڳو ان ۾
 پنهجو پاڇو ڏسي هن سمجهيو ته ڪو ٻيو ٻانڌر آهي جنهن کي ڏسي ٻانڌر
 ڪروڙ ڪري پنهنجي ٻل جو پاڪرم ڏيکارڻ لڳو ۽ ڏاڍي زور سان گرجڻ
 لڳو پر سڀ اڃا به هن ائين ئي سمجهيو ته ڪوهه وارو ٻانڌر مون کي ويچارا

جي ڪس نياڙي آهي. شري رامچندر جا اهڙا منا وڃن ٻڌي همدومان جا
 ٻڙم ٻڙلا ٻڙ سڄيئي مڻجي ويا ۽ هڪ چوڙي چوڙ لڳو هي وشوانات! هن
 ٻڙس تي ٻانڊون جو راجا سگريو نالي ٻنهن جي چئن منترين سان گڏ ٻڙس
 جي چوٽيءَ تي رهندو آهي هو ٻاليءَ دشت جو ننڍو ڀاءُ آهي، ٻالي هن جي
 استري ڦري سگريو کي گهر کان ٻاهر ڪڍي ڇڏو آهي ٽنهن ڪري ان جي
 ٻپ کان هن وڃي مرڪ ٻڙس تي ئي رهندو آهي. هي ٻڙس مان هن
 سگريو جو منتر ۽ ٻڙن جو ٻٽ آهيان منهنجو جنم مانا انڇليءَ جي ڪرپ
 مان ٿيو آهي ۽ مان همدومان نالي سڏجان ٿو، هي رگهندن! توهان کي سگريو
 سان مٽرنا وڪڻ گهرجي، هڏ توهان جي استري چورائڻ واري کي مارڻ لاءِ
 توهان جي سهائتا ڪندو، جيڪڏهن توهان جي مرضي هجي ته هيٺ ٻڙ
 وٽ وٺي هلا ٿو، سري رامچندر چوڙ لڳو هي ڪيشور! مان به ان سان مٽرنا
 ڪرڻ لاءِ آيو آهيان، ان مٽر جو به ڪڇ ڪاري هوندو ته مان اهو ضرور
 بهرو ڪندس. شري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي همدومان چوڙ لڳو، هي
 رام! اچر ٻئي منهنجي ڪلهن تي چڙهي وهو ته مٿي ٻڙس تي هلون، جتي
 ٻنهنجي منترين سان گڏ سگريو ٻاليءَ جي ٻپ کان لڪي رهندو آهي.
 ٽڏهن رام ۽ لچمڻ ”تمام چڱو“ چئي ان جي ڪلهن تي چڙهي ويهي رهيا
 واڙو راج همدومان هڪ ڪٻڙ ۾ ٻهاڙ جي چوٽيءَ تي هوا ۾ اڏامي ٻنهنجي ويڙ،
 الي رام ۽ لچمڻ کي هڪ وڻ جي ڇانو هينان ٻيهاري پاڻ همدومان سگريو
 وٽ وڃي ان کي هڪ چوڙي چوڙ لڳو، هي راجا! هاڻ اسان جي چنتا
 دور ٿي ويئي ڇاڪاڻ ته هتي شري رامچندر ۽ لچمڻ آيا آهن جلدي اٺ
 مڏون رام سان توهان جي مٽرنا ڪرڻ جو فيصلو ڪيو آهي جنهن ڪري
 جلدي اڏيءَ کي ساڳي ڪري ان سان مٽرنا وڌو.

سگريو جو رام کي سڀتا جو ڀڳو ٻڌائڻ

ٽڏهن سگريو ڏاڍو خوش ٿي رگهندن وٽ آيو ۽ ٻنهي کي آڏو ڀاءُ ڏيئي
 آڻي ٿي وهاريو. ٻڙ سڄيئي ٻانڊر آندو پر وڌو ٻنهنجي ٻنهنجي آڻ تي.
 ويهي رهيا. ٽنهن کان پوءِ لچمڻ مٿان کان وٺي ٻن ۾ لچڻ تائين سڄو جال
 ڪري ٻڌايو، لچمڻ جا اهي وڃن ٻڌي سگريو رامچندر کي چيو، هي
 رامچندر! مان سڀتا جي ڳولها ضرور ڪندس ۽ شتروءَ کي مارڻ وقت به،
 نوعان جي سهائتا ڪندس. هي رام! الهيءَ ٻاري ۾ مون جو ڪڇ ڏنو آهي
 اندر توهان کي ٻڌايان ٿو سو ٻڌو! هڪ ڏينهن ٻنهنجي منترين سان مان مٿي

هن جيڪي ۾ ڳالهائون ڪيون آهن سي سڀ سچيون ڇهون آهن، تنهن کان پوءِ سري رامچندر همدومان کي چيو هي اوهان! مان دشمن جو پٽ رام آهيان ۽ هيءُ منهنجو ننڍو ڀاءُ ڀڄو آهي، مان پتا جي آڳيا مڇي پنهنجي استري سیتا سميت ان ۾ آيو آهيان هڪ ڏنڊ ڪارڻيم ان ۾ رهندو هوس انسان ڪوئي راکش سیتا کي چورائي ڪٽي ويو آهي. ان جي ڳرلهڻ لاءِ اسين هڪ آيا آهيون. هاڻ ٻڌاءِ ته تون ڪير ۽ ڪنهن جو پٽ آهين؟ هن ان ۾ چيو ڪهه رهيو آهين؟ سري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي پنهنجي ٻار پوءِ کي سڃاڻي همدومان ان جي چرڻن تي ڪري پيو. شوجي چري ٿور، هي ٻار وٺي! هو سروب جي سندر وڃا ڏسي عجب ۾ پئجي ويا اهڙو ته خوش آيو جو کيس اها سڌ به نه رهي ته ڪهڙو جواب ڏيان، نيڪ من ۾ تاراج ڌاري پوسن چمت سان چوڻ لڳو، هي ڀڳوان! توهين ڄاڻي ڄاڻهار ٿي ڪري مون کان پڇي رهيا آهيو، هڪ ته مان مورڪ ۽ موڙ جي وس ڪنور من ۽ اڳيائي آهيان، پوءِ چو هي دين ٻڌو! توهان به مورڪي پلائي ڇڏيو آهي؟ هي ٺاٺ! جيڪڏهن مون ۾ اوک ۾ آهن تڏهن به سوامي شيون کي ڪڏهن به نه پلائيندو آهي، هي ٻرو! چيو توهان جي ماما جي موڙ ۾ ڦاٿل آهي، ان جو اڏار نه توهان جي ڪرپا سان ٿي سگهي ٿو، هي رڳو ٻرو! مان اڄ پاڻ کي وڏيائي سمجهان ٿو مون کي ڪا به سڌ ڪانه ٿي پوءِ به ايترو سوچي سگهندس ته ڪيئن جڏهن جي ڪڏ ٿيل ڀڄن جو اهو ڦل مليو اٿم. هي ٻرو ٻرو! مان ڪيئن پلا توهان کي هڪدم سڃاڻي سگهان ٿو، جڏهن سروب کي يوگيشور ۾ ڪيتري وقت ۽ ڪشالي کان پوءِ مس مس ڄاڻي سگهن ٿا، هي جڳت وٺل ڀڳوان! مان ته ڪٿي ٿيس مورڪ اڄ ڄاڻ، ته توهان وري مون اڏين کي هٿيو وقت وساري ڇڏيو آهي، هي ڪرپا ڏان! جيڪي به توهان جا پڳت آهن سي سچي توهان جو ڀڄن ڪري توهان کي پوسن ڪن ٿا تنهن ڪري هي رڳهندن! مان سوکيند ڪاٺي چوان ٿو ته مان ڀڄن جو اڀاءُ ڪڇ ٺٽو ڄاڻان، جيئن شيون سوامي جي آسوي ۽ پٽ ماما جي پروسن ٻي ڪٿي رهندو آهي نيئن سواميءَ کي شيون جي بالما ڪرڻي آهي، انهن چئي اصلي روپ ٻرگهت ڪري ڀڳوان جي چرڻن تي ڪري پيو، همدومان جو اهڙو ٻرو ڏسي، سري رامچندر هن کي اٿاري ڪنڪ سان اڳائي چوڻ لڳو، هي ٻرو پتر همدومان! مٿان ٻرو ڪڇ دل ۾ سوچيندو هجيئن، تون ته مورڪي ڀڄو کان به وڌيڪ پيارو آهين، مون کي نه سڃاڻي سمجھي ڄاڻي ٿو، ته شيون ڪن کي تمام پيارو آهي ڇو ته هنن

ڪشڪندا ڪانڊ (۴)

هنومان ۽ رامچندر جو سنواد

شري مهاديڙ ڇوڙ لڳو، هي ٻاروئي! نالمنديءَ
جي وڃڻ کان پوءِ سري رامچندر ۽ لچھڻ سرويڙ
جو ڪنارو ڏيئي وڻن جي ٿڌي ڇانو هيٺان رستو
ولي هلڻ لڳا، اهڙي طرح مني ويس ۾ جٽاڌاري
ٻراڪرمي رام ۽ لچھڻ هٿ ۾ ڏنڻ ٻاڻ ڪڍي
وڻن ۽ ٻوٽن جي سويچا ڏسندا رشي موڪ ٻوٽ
جي وڃهڻ اچي پهتا، ان وقت پنهنجي چئن منترين
سان گڏ ٻهاڙ جي ڇوٽيءَ تي ويٺل سگريو هنن کي
ٻاڻ ڏانهن ايندو ڏسي ڊپ ۾ وياڪل ٿي هنومان

کي ڇهڙ هي مٿي ٿون اڙهڻ جو روپ ڌاري وڃي خبر چار پڇڻ ۽ انهن
سان ڳالهائي هٿ اچڻ جو ڪارڻ پڇڻ، ائين نه هجي مٿان ٻاليءَ منهنجي
مارڻ لاءِ هيڏانهن موڪليا هجن، جيڪڏهن هنن جي من ۾ منڍي ڏسڻ نه
موندڪي بهرايئن آڱر سان اشارو ڪج نه مان هڪدم ٻوٽ ڇڏي پڇي وڃان
۽ ٿون ٻوٽ سان منڍو ڳالهائي سڄو پيڊ معلوم ڪري اچ، ٿڏهن هنومان سگريو
کي ”لهم چڱو“ چئي اڙهه چاريءَ جو روپ ڌاري شري رامچندر وٽ اچي
هٿ ڇوڙي نمڪار ڪري ڇوڙ لڳو، هي ٻوٽ سرشت! تيرهن پتي
ٺوڄران شيام ۽ ڳرو وڙڻ ڪير آهي؟ جو ڪتري روپ ۾ هن گهاٽي ان ۾
گهڙي رهيا آهي، هي سوامي! هن ڪنور ٻوٽيءَ تي ڪومل ڇوڙ گهمائڻ
وارا توهين ڪهڙي ڪارڻ هٿن گهوڙن ان ۾ گهڙي رهيا آهي؟ ڇا، توهان
شو، وشنو، ارميا، ٿي ٽنهي لوڪن کي، وڃڻ وارا سنسار جي ڪارڻ منش
روپ ۾ جنم ورتو آهي، توهان ٻوٽيءَ جو ٻار لاهڻ لاءِ ۽ ڏسڻ کي ناس
ڪرڻ لاءِ ۽ ٻوٽن جي رکيا ڪرڻ لاءِ پنهنجي ماڻا سان منش روپ ڌاري
آيا آهيو، منهنجي ٻڌيءَ جي وڃار موجب نه توهان سڀني جي هردي ۾
اڙيمان آهي ۽ سڀني تي مهربان تمام ستتر پڳوان تر نارائڻ ٿي هن لوڪ ۾
گهڙي رهيا آهيو. ٿڏهن سري رامچندر لچھڻ کي چيو هي ٻارا! هي
اڙعمر تاري ڏس، هن سڀني شاستر ڪئين وار چڱي طرح پڙهيا آهن. ڏس

ڪرڻا ڪري ستن جا لکڻ پڌارم، تنهن تي شري رام چوڻ لڳو، هي مڏي! ٻڌ ۾ مان ڪهڙن ڪڙن ڪري انهن جي وس ۾ رهان ٿو. اهي سبت ڪام، ڪروڙ، روپ، موهر، اهنڪار انهن پنجن وڪارن کي جهيٽڻ وارا ٻاپ کان چٽل، بنا مطلب، سڀ جا نياڳي، اندر ٻاهر اوچل، آندڻ جا اٿاھ ڳيانوان، روپ کان پري رهندڙ، اورو کائيندڙ، سچ ئي هلندڙ يوگي ودوان، من کي تار رکندڙ ٻئي کي عزت ڏيندڙ، ڏيرجوان، ڪڙن جا پندار، ڌرم جي مرم کي ڄاڻندڙ، سنساري پڙهين کان پري آهن ۽ مون کانسواءِ انهن کي سندن گهر ۽ سرور جي ممٽا نٿي رهي، هو نيتي ۽ نياڻ ڪڏهن به نٿا ڇڏين هو نورل سڀاهه هيٺن جا همراھ سڀني سان پور پيا رکندڙ، هو سدائين جپ ٽپ ورج ۽ لير سان امورو جي رنگ ۾ رتا رهن ٿا. انهن جو منهنجي چوڻن ۾ شرڏا مٿرنا ڏها ڏيرج بنا ڪهت جي پور رهندو آهي ۽ ڪڏهن به پلجي ڪمارڪ ڏانهن قدم نه ڪندا آهن. هي مڏي! استري ڏيهڪ جي لاک سمان آهي سو تون پتنگ ڪين ٿي ڪام ۽ مڏي نياڳ ڪر. سدائين رامچندر پڳوان جو پڇن ڪر جو ليل ڪمل جي سمان شيام ورڻ سندس شويبيڪ ٻوان ڏنڻ ڌاري ويدن ۾ مهما ڪيل ڪڙن ۽ برهمڻن جو رکڻڪ مايا جي ڪري مڏس روپ ڌاريندڙ سڀني جو هٿڪاري آهي، پڳبت ونسل پڳوان جي مڪر مان پڳبتن جا ڪڙ ٻڏي نارد ڏاڍو خوش ٿيو ۽ شري رامچندر جي چوڻن ۾ وار وار سر نواڻي برهم لوڪ ڏانهن هليو ويو، نلسيداس چوي ٿو ته اهي مڏس ڏين آهن جي سدائين رام جي رنگ ۾ رتا رهن ٿا جيڪي شري رام جو پڇن ڪن ٿا سي ويواڳر-جپ ۽ چوڳ ڪمانڻ کان سواءِ ئي پڳوان کي پراپت ڪن ٿا.

هري اوم ٽ سبت شري لسي ڪرم ۽ راءِ شري شو ٻاروئي سندس جو اڙي ڪاٺ سنسار ساگر روڻي ٿيون ڏاڪو سماپت ٿيو.

پڇن

ٿل- جيڪو نه چونڊو رام رام، تنهن کي ٿيندو ڪنگھ ڙ ڪام

۱- رام چوڻ سان ڪنگھ نه کائسي،

رام چوڻ سان ڪٽجي ڦاسي، رام اندر کي ٿي آرام

۲- رام چوڻ سان اچي نه اوکي،

رام چوڻ سان ساعت سؤکي، رام ڪري ٿو پورو ڪام

۳- رام جي نالي شري ٿاري،

رام جو نالو سدا سڪاري، رام ٻڌي ڪي ڏي ٻسرام

۴- رام ڌروءِ بهلاج ٿيا، امر ٻڏي امرا ٻڌ پايو، نر ٻڌ جو ٻل آهي رام.

جي من روپي آڪاش ۾ رهي پرڪاش ڪري، شري رامچندر نارڊ مٽي جا
اهي وڃن ٻڌي پرسن ئي ڇهو ”اٿين ئي ٿيندو.“ نارڊ اهو وڃن وٺي پرسن
ئي ڀڳوان کي پرڻام ڪري چوڻ لڳو، هي ڀڳوان! جنهن وقت توهان مون کي
پنهجي ماما سان موٽ ڪري وڌو هو تڏهن مون واه ڪرڻ ئي چاهين،
پوءِ چون اٿين ڪرڻ ڏنو. تنهن ئي شري رامچندر چوڻ لڳو، هي
نارڊ! ٻڌ جيڪو سڀيئي آسرا ڀلي منهنجي شرن ۾ اچي ٿو ۽
مون ۾ ڀڪو ڀروسو رکي ٿو، مان اُن جي سدائين اهڙي طرح
رکيا ڪندو آهيان، جهڙي طرح ماما ٻالڪ جي رکيا ڪندي
آهي. جيئن ننڍو ٻالڪ اڻ ڄاڻ ٿي باهم ۽ نانگن کي ٻوڙي
وڃي هٿ وجهندو آهي، تڏهن ماما ان کي روڪي سندس
رکيا ڪندي آهي ۽ وڏي هوندي ماما پٽ کي فقط پيار
ڪندي آهي، پر ٻال اوسڻا وانگر سنڀال ڪانه ڪندي آهي ڇو
جو اُهي پاڻ کي پاڻيهي سنڀالي ٿا سگهن، گيان ڀروش
منهن جي وڏي پٽ برابر آهن ۽ تو جهڙا ڀڳت مون کي ٻالڪن
سمان آهن منهن جي ڀڳتن کي فقط منهن جو ئي ڀروسو ۽
ڀل آهي ۽ گيائين کي پنهنجي ڀل جو ڀروسو آهي. گيائي ۽
اگيائي ٽن ٻنهي کي ڪام روپي دشمن ٿڪيو بيٺو آهي.
انهيءَ ويچار سان ٻڌمان منهنجو ڀڄن ڪندا رهن ٿا ۽ گيان ڀائي به ڀڳتي
کي نٿا ڇڏين. ڪام ڪروڙ مد لوپ، اهو سچو موه اڳيان جو لشڪر آهي
ان ۾ ماما روپي استري تمام دکڏاڪ آهي، استريءَ جي ميلاپ ڪرڻ سان
هن جهو جا جپ ٽپ ٽپ ٿيندو ناس ئي وڃن ٿا جيئن ارب جي پوڻا ڪري
ڪملن جا گل ان ۾ ڊهجي سڙي ويندا آهن اهڙي طرح استري جي ميلاپ
ڪري سڀ ڌرم ڇڏ ٿو وڃن سو هي معي! استري اوڳڻن جي ڇڙ ۽ پيڙائن
جي ننڍي ۽ سڀني ڏکڻ جي ڪاڻ آهي. اهو ويچار ڪري مون تنهن جو
واه، روڪيو هو شري رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي نارڊ جو من ڀرجي آيو
۽ من ۾ چوڻ لڳو ته آها! اهڙو ٻيو ڪهڙو سوامي هوندو جيڪو پنهن جي
شيوڪ جي ڀلي لاءِ اهڙي قدر چنبا رکندو هجي، جيڪي منش اهڙي ڊان
ڊيال ڀڳت وٺل جو ڀڄن نٿا ڪن سي سچ ڀڄ موروڪ ۽ اڀاڳا آهن.
وري هٿ جوڙي نارڊ مٽي ڀڳوان کي چوڻ لڳو هي رگهناٿ! هاڻي

اهڙي طرح شهري شري رامچندر سان ڀاشڻ ڪري، ڀڳوان جي چرن ڪمڻن جي هڙدي ۾ ڌارو ڪري ٻوڙ اڻٽي سان ڏيھ هن کي تياڳي ڀڳوان ۾ لهن ئي ويئي .

لسيداس چوي ٿو ته هي منيشور! تمام ڪرم، اڌرم ۽ اهي هلتنون هلڻ ڪري جن مان شوڪ پيدا ٿئي ٿو سو ٽهاڳو ۽ ٻڪرو وشواس ڪري شري رامچندر جي چرنن جي وٽنڊا ڪريو، ڀلا! جنهن نيچ ذات واريءَ شهريءَ به ڀڳوان جي ڪرپا سان موڪي پڊ پراپت ڪيو سو اهڙي سڪن جي ڌاتار کي ڇوڪو ڀلائي ڇڏي ٿو سو وڏو موڪ ٿي آهي .

رامچندر ۽ نارد سندباد

هن کانپوءِ شري رامچندر ۽ لچھو اهو بن ڇڏي شهري جي ڏنل ڏس موجب اڳتي هلڻ لڳا شري رامچندر سيتا جي وچوڙي ۾ منس وانگر وياڪل چٽ سان لچھو کي انيڪ ڪٿائون ٻڌائيندو بهاسر وٽ اچي پهتو، هن سندس سرور کي ڏسي عجب ۾ پئجي ويا جنهنجو نرمل جل هو ۽ چمڪي طرحن کان گھات هوا ۽ چوڌاري وڻڪار ۽ پکين سان ڀريل، جيڪي انوکيون ٻوليون ڪري رهيا هئا اهڙو من موهيندڙ نالا ڏسي رامچندر ڏاڍو پوسن ٿيو ۽ نرمل جل پي، سنان پاڻي ڪري وڻ جي چانو هيٺ پئي پائر ويهي رهيا تڏهن نارد واپار ڪري من ۾ چوڻ لڳو ته منهنجي سراپ ڪري رامچندر گھڙو دم سهي رهيو آهي تنهن ڪري هيٺو ساڻس ملڻ گهرجي. اهڙو موقعو هٿان نه وڃائڻ گهرجي، تنهن لاءِ هڪدم هٿ ۾ وڻا کڻي اتي آيو ۽ شري رامچندر کي پرڻام ڪري استولي ڪرڻ لڳو، شري رامچندر نارد کي چائيءَ سان لائي خوش خبري پڇي پاسي ۾ وهاريو پوءِ نارد ڀڳوان کي پوسن چٽ ڏسي هٿ چوڙي ويٺي ڪرڻ لڳو، هي ڀڳوان! مان هڪ ور گهري وٺان ٿو ڪرپا ڪري ڏيڻ، توهان جاڻي جاڻهار سڀ ڪجهه ڄاڻو به ٿا به- تنهن هوندي به مان اهو ور وٺڻ چاهيان ٿو. تنهن ئي شري رامچندر چيو، هي مني! تون منهنجو سڀاءُ چڱي طرح ڄاڻين ٿو پوءِ ڇو انهن چئي رهيو آهين؟ مون کي اهڙي پياري ڪهڙي وسرو آهي جا مان منهنجي پڳڻن کي ڏيئي نٿو سگهان؟ ڀڳوان جا اهي وچن ٻڌي نارد پوسن ٿي چوڻ لڳو هي پريو! توهان جا نالا تمام انيڪ آهن ۽ هڪٻئي کان وڌيڪ آهن تنهن هوندي هي پريو! مان اهو ور ٿو گهران جو باب روپي پکين کي مارڻ لاءِ توهان جو نالو ”رام“ توهان جي ٻين سڀني نالن کان وڌيڪ پريو وارو ٿئي ۽ اهو ئي نالو ”رام“ چنڊرما سمان ٿي ڪري توهان جي ٻين نام روپي نرمل تارن سان گڏ پڳڻن

لوڪ ٻارڪ ۾ سڪ ٿيڻ ٻائي ۽ چوراسي لڪ جڙيلن ۾ ٻنڪڙو رهڻ لڏو.
 هي ڀامي! هاڻ مان توکي نون ڀرڪارن جي ڀڳتي ٻڌايان ٿو جا
 ڌيان ڏيئي ٻڌا! (۱) ست سلگم ۽ سلتن جو سلگم ڪرڻ آهي
 پهرين ڀڳتي (۲) منهنجي ڪٿا ڪيڙن ڪرڻ ۽ ڀرڻ سان ٻڌڻ
 آهي ٻي ڀڳتي (۳) منهنجي ڪٿن جي واکاڻ ڪرڻ آهي ٽين
 ڀڳتي (۴) گيتا اُڀرڻ ۽ منهنجي واکين جي واکيان ڪرڻ
 آهي چوٿين ڀڳتي (۵) پنهجي گرديو جي بنا ڪپڻ ٿي
 ڀڳوان ڄاڻي شيوا ڪرڻ آهي پنجن ڀڳتي (۶) ڀويتر سڀاءُ ڏت
 ٽين پالڻ ڪرڻ ۽ منهنجي ڀوجا ۾ ڀرڻ رکڻ آهي ڇهين ڀڳتي
 (۷) منهن جي منتر جو واپ ڪرڻ آهي ستين ڀڳتي (۸)
 منهنجي ڀڳتن جي هون کان به وڌيڪ شيوا ڪرڻ ۽ سڀني
 ڀڙاڻين ۾ منهنجي سڄي ڀاڻا رکڻ، اجاين ڀڙاڻن ۾ وڙاڳم
 ڪرڻ ۽ سڀني ۾ به ڀڙاڻو دوش نه ڏسڻ آهي اٺين ڀڳتي (۹)
 سڀن سان سولو هئڻ، چترائي سڀاڻپ نه ڪرڻ هميشه من ۾
 منهنجو ڀروسو رکڻ غم ۽ خوشيءَ ۾ برابر رهڻ آهي ٽائين
 ڀڳتي هي ڀامني! اهڙي طرح نون قسمن جي ڀڳتين مان
 ڪنهن کي هڪڙي به شپ لڳڻ ڀڳتي جو ڀاڻو هوندو اهو استري
 هجي يا ڀرڻ سو مون کي ڀڙو آهي. ڀڳتي انهن ٽين ڪري منهنجي
 سڙو ڀڙو ڀڙو ٿئي ٿو. هاڻ تون منهن جي ڀڳتيءَ ۾ بڪت آهين انهيءَ
 ڪري مان تو وٽ آيو آهيان هيئن منهنجي ڀڙو ٿيڻ سان منهنجي مڪتي
 ٿي ويندي. هاڻ جيڪڏهن توکي سڌ هجي ته ٻڌاء هن وقت ڪم لڳڻي
 سميت ڪٿي آهي منهنجي ڀڙو ڀڙيءَ کي ڪير ڪٿي ويو آهي؟ تڏهن
 شهري ڇوڙ لڳي، هي دٻا! توهان سڀ ڪڇ ڄاڻو ٿا تنهن هوندي به مان
 توهان کي ٻڌايان ٿي ته سميتا کي ڀڙو ڪٿي ويو آهي ۽ هن وقت هو لڳا
 ۾ آهي، هي رام هٿان ويجهو ٿي رهي موڪالي هڪ وڏو ڀڙو آهي اتي
 ڀڙاڪري ٻانڌرن جو راجا سڳرو پنهجي ڀاءُ ڀاليءَ جي ڀڙو کان ڏڪڙو
 پنهجي چئن منترن سان گڏ رهي ٿو، هي ڀڙو! توهان اتي وڃو ان سڳرو
 سان مٿس رکڻ اهو توهان جو سڳرو ڪارڊ سڌ ڪندو.

جي ڪناري وٽ اچي پهتا ان سندر سوورو جي ڪنڊي تي مهرشي مٽنگ.
 جو آشرم هئو، جنهن ۾ پيليٽي پڳتي رهندي هئي ان آشرم ۾ آيا، شهري رام ۽
 لڪشمڻ کي ايندو ڏسي ڏاڍو خوش ٿي اٿي ۽ نيترون ۾ آندو جا- آٺون
 آڻي هوءَ پڳڙن جي چوڙن تي ڪري پئي ۽ ٻارن ۾ اهڙي نه گد گد ٿي
 ويئي جو واضح مان ڪجهه نه ڳالهائڻ نه پئي اڪليس- نيٺ ڏيرج ڌاري پڳڙن
 جو آدرستڪار ڪري هڪ سندر آسڻ وڃائي وهاريو ۽ جل آڻي پڳتي پاو
 سان شري رام ۽ لڪشمڻ جا چوڙن ڏوٽي پنهن جي سرور کي لڳائي سرڌا ۽
 ٻارن سان ٻرجا ڪئي ۽ اهرڻ جهڙا مٺا مٺا ڦل جيڪي هن شري رامچندر
 لاءِ گڏ ڪري رکيا هئا اهي پڳتي پاو سان آڻي انهن کي ڏنا سي پڳڙن
 وٺي ڏيئي ٻارن سان ويهي کاڌا، اها ڪٿا پوسند آهي- نه ٻارن وس پيليٽي ۽
 جا جوڻا پير پڳڙن کاڌا، ان پيليٽي ۽ پڳڙن کي چوڙنڊي رڳو- مٺا پير ڪارائڻ
 ٿي چاهيا سو پيرن ڏيڻ کان اڳ ۾ پئي پاڻ چڪيائين. پڳڙن نه آهي ٻارن
 جو بکيو سو اهي پير کائيندو ويو هوءَ شهري هٿ جوڙي چوڙ لڳي هي
 وگهو سرشت! هن آشرم ۾ بهرائين منهن جو گرو مهرشي مٽنگ رهندو هوءَ
 مان ان جي شيوا ڪندي ڪيترن سالن کان وٺي رهان ٿي، پر اهو مهرشي
 مٽنگ اهرم لڳ هليو ويو، وڃڻ وقت هن مونکي چيو ته هڪ چٽ ٿي ان
 جو ڏيان ڪندي ره چو ته سمانن پرماتما راکشن کي مارڻ ۽ دشمن جي رکيا
 ڪرڻ لاءِ راجا دشرت جي پٽ رام روپ ۾ اوتار ورتو آهي، اهو جلد ئي
 هٿ ايندو. اڄ ڪلهه پڳڙن رامچندر چتر ڪوٽ ٻرڻ جي آشرم ۾ پراجمان
 آهي تون رگهندا جي اچڻ وقت ان جو درشن ڪري پنهنجي سڀو ڪي-
 جلائي تون ان جي پير ڏام ڏي هلي وڃ. هي رام! گرو ۽ جي چوڙ
 موجب مان تڏهن کان وٺي ڪڍڻ توهان جو ڏيان ڪندي توهان جي اچڻ
 جي وقت ڏسي رهي هيس- اڄ گرو ۽ چوڙ سڄو ٺڪڻو. هي رام! توهان
 جو درشن نه منهن جي گرو ۽ ڪي نه ٿيو چو ته مان ئيچ ذات ۾ پيدا ٿيل
 مڙوڪ اڻ ڄاڻ ناري آهيان ۽ مونکي توهان جي داسي سڏائڻ جو مهانڊو
 ڪئي آهي. هي ديوپشور! مان توهان جي استوٽي ڪري ٺٽي جاڻان هيٺ
 مان ڇا ڪريان؟ پريڏ! توهان پاڻ ئي پنهن جي ديا سان مون تي پوسن ٿيو.
 تنهن ئي سري رام چوڙ لڳو هي ديو! عروڻ مرد ۽ ذات پات ۽ ڪل
 ڌرم جو منهن جي پڳتي ۾ ڪوئي پيد پاو نه آهي، ان جو ڪارڻ ته هڪ
 منهن جي پڳتي آهي، جو منهن جي پڳتي ۽ کان بي مک آهي جو بگير، دان،
 ٺپ، ويد پڙهڻ، ٻڌڻ، ۽ ڪنهن به ڪرم سان منهن جو پڇڻ نٿو ڪري سو

ماڻ ڪري مون ٻاڙ کي راکش روپ ۾ ڏنو، هي رام! هڪ ٻيري مان
 روشو ڪري دٻوڙاج اندراج جي پٺيان ٻوڙاس، ٽڏهن هن ڪروڙ ۾ ٻرجي
 منهنجي مٿي تي وڃر هنيو ان وڃر لڳو شرط منهنجي سر ۽ ٻير ٻيٽ ۾ ٻرجي
 ويا ٻوڙهما کان مليل رو جي ٻوڙاڙو سان مٿس ڪرڻ، مونکي مڪر کان ڪهڙو
 ٽسي سڀني ڊاڙوٽان مون تي ڏيا ڪري دٻوڙاج اندر کي ڇوڙ ٿي ٿي ٻا
 مڪر جي ڪيئن ڇيڙو رهي سگهندو، ٽڏهن دٻوڙاج اندر مون کي ڇوڙ ٿي
 تنهنجي ٻيٽ ۾ ٿي مڪر ٿيندو تنهنجون ٻانهون هڪ هڪ ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ
 رهنديون، اندر جي ائين ڇوڙ ڪري مان هٿ رهي هر روز ٻوڙ ٻوڙ ٻوڙ
 سان ٻن جي ڇيڙو کي ڦاسائي کائيندو رهان ٿو. هي رام! هنن ٻانهن کي
 ٽوهان ڪاڻي ڇڏو هاڻي مان سراپ کان مڪر ٿيس ائين چئي ڪڍ ڪڍ ٿي
 ڀڳوان جي استوڻي ڪرڻ لڳو، ٽڏهن سري رامچندر ٻرسن ٿي ڇوڙ لڳو هي
 گندرو! جو ٻوڙهڻ ڪل سان وڃر رکندڙ آهي سو مڙو، مون کي ٻوڙو، آهي
 ۽ جو ٻا چل ڪهڻ جي من ڪرم ۽ واڻي سان ٻوڙهڻ جي شيرو ٿو ڪري
 ان جي وس ۾ مون سان گڏ شو ٻوڙها، ٿوڙو ٻوڙي، سراپ ٿيندڙ ۽ ڪنڊو
 وڃن ڇوڙو هوندي، ٻوڙهڻ ٻوڙو ٻوڙو، آهن ڪو شورو ڪڍي وڌوان ڪڙوان
 ۽ گهائي ڇوڙو، هجي ٿو ٻوڙو، آهي. اهڙي طرح ڀڳوان هن کي سم ڌرم
 جي سکيا ڏيئي ڇوڙو هي گندرو مان تنهنجي ڀڳتي ۽ استوڻي ڏاڙوان ڏاڙو
 ٻرسن ٿوڙو آهيان تنهن ڪري ٽون هاڻي ٻوڙو ٿياڳي ٻوڙو لوڪ ۾ وڃ. رامچندر
 ڄا اهي وڃن ٻڌي ڪهڻ ٻوڙو ٿياڳيا، مڙو وقت ان راکش شري رامچندر
 کي ويٺي ڪڍي ٿو منهن جو اڳتي سنسڪار ڪيو وڃي جڏهن رام ۽ لڳو
 چڪيا ٺاهي ان ڀاڱي راکش جي اڳتي سنسڪار ۽ ڪرا ڪرم ڪيو ٽڏهن
 ان اڳتي مان هڪ سندر ٿيڇسوري گندرو ٺڪڙو جو شري رامچندر کي
 هٿ ڇوڙي استوڻي ڪرڻ لڳو، هي رڳهندن سامهون واري آشرم ۾ ٻيٺي
 رهي ٿي هرو ٽوهان جي ڇوڙ ڪلن ۾ شروا ۽ ٻوڙو ڀڳتيءَ ۾ ٻن آهي
 هي ٻوڙو! ٽوهين اتي وڃو، هرو ٽوهان کي سڃاڻي سڃاڻي ۾ سڀ ڳالهون
 ٻڌائيندي، ائين چئي ڪهڻ ٻوڙو اصلوڪي گندرو جي سندر ٻوڙو، ڌاري
 گندرو لوڪ ٻڌارو.

رامچندر ۽ شريءَ جو ستواد

شري مهاديو ڇوڙ لڳو هي ٻوڙو! ڪهڻ جي ڇوڙ مڙو شري رام
 ۽ لڳو رشي مڙو ٻوڙو ٽوهن هڻو لڳو، هلندا هلندا پند ڪندا ٻوڙو

ڪهڙو جو اڏار

سري مهاديو چوڻ لڳو، هي ٻاروئي! تنهن ڪانهءَ سري رامچندر دڪي حالت ۾ سڀني کي ڳولڻ لاءِ ڇڏي سان گڏ ٻئي ان ۾ ويو، اتي هنن هڪ وڏي شڪل وارو وچتر روپ ڀڄاڻڪ راکش ڏٺو، جنهن جو چاليءَ ۾ ئي وڏو مڪر هئو جو نيترون کان رهت، جنهن جون ٻانهون هڪ هڪ ٻوڙن تائين ڊگهيون پکڙيل هيون، هي سڀني جو پراڻن کي ڪاٺ وارو ڪهڙو نالي ديتراج هو ان جي ٻانهن جي وچ ۾ هلندي هلندي پاڻ کي گهريال رام ۽ ڇڏي ان مها بلزان راکش کي ڏٺو، تڏهن رامچندر مشڪندي چوڻ لڳو هي ڇڏي! هن راکش کي ڏس جو سر ۽ ٻانهن کان رهت آهي ۽ هن جو چاليءَ ۾ منهن آهي پنهنجي ٻانهن سان هن کي جو ڪچ ملي اُٿو ان کي کائي جيترو رهي ٿو. اسان به هڪ هن جي ٻانهن جي وچ ۾ ڦاسي ويا آهيون، هي ڇڏي هن جي چيني مان نڪرڻ جو ڪوئي رستو ڏسڻ ۾ نٿو اچي، تنهن ئي ڇڏي چوڻ لڳو هي راکهو وڃار ڪرڻ جي ڪهڙي ڳالهه آهي اسين ٻئي ساوڏانيءَ سان هيٺ هئڻ جي هڪ هڪ ٻانهن کائي ٿا ڇڏيون تڏهن رامچندر تمام چڱو چئي راکش جي ڏائي ٻانهن کائي ڇڏي ۽ ڇڏي ڦڙيءَ سان ان جي ساڄي ٻانهن اڏائي ڇڏي، تڏهن ديتراج عجب ۾ پئجي چيو ته منهنجي ٻانهن کي ڪاٺ وارا ٿوهين ڪير سرپشت ڏار آهيو؟ هن لوڪ ۾ توڙي سرڳ واسي ڏيوتائن ۾ ڪوئي نه اهڙو سهرت هجڻ مشڪل آهي، تنهن ئي سري رامچندر مشڪندي چيو ته مان راجا ديتراج جو پٽ رام آهيان ۽ هيءُ منهنجو ننڍو ڀاءُ ڇڏي آهي اسين سڀني کي ڳولڻ لاءِ هن گهرو ان ۾ آيا آهيون ته ايتري ۾ تو اسان کي پنهنجي ٻانهن ۾ گهري ڇڏو تڏهن اسان پنهنجا پراڻ ڀڄاڻا لاءِ تنهنجون ٻانهون کائي ڇڏيون سين هاڻ تون ٻڌاء ته ڀڄڪر روپ وارو تون ڪير آهين؟ تنهن ئي ڪهڙو چيو، هي رام! ٻڌ، اصل مان گندرو راج هوس مان پنهنجي سونهن ڪري سندر استوڙن جو چپ چوراڻيندو سڀني لوڪن ۾ گهمندو وهيس هڪ ڀيري اشتاوڪر مٺيءَ کي ڏسي مون کان کل نڪري ويئي، تنهن ڪري مٺي ڪروڙ ۾ پئجي چوڻ لڳو، اڙي ديتراج! تون وڃين راکش ٿيءَ. ان جي سراپ ڪري ٻي ۾ واپار ٿي جڏهن مون ان کي ويٺي ڪئي ته ان لڇسويءَ منهنجي سراپ جي مڪڻ ٿيڻ جو اڀاءُ ٻڌايو ته ٿرپا جڳ ۾ پاڻ نارائڻ ديتراج جي گهر اوتار وٺي تو وٽ ايندو ۽ تنهنجون هڪ هڪ ٻوڙن وارون ڊگهيون ٻانهون کائي ڇڏيندو، تڏهن تون سراپ کان ڇڏي اصل روپ ڀائيندين، انهيءَ سراپ

سيتا کي وٺي ويهندو ڏسي ڪوئي ڀرڻ بند ڇڏي ان کي ڪٽي ويٺو آهي،
 ائين چئي اڳتي هلي لڳا ڪجهه پنڌ ڪرڻ کان پوءِ هنن هڪ ٻهڙا جهڙو
 سوار خون ۾ ڀريل ڏنڊ جهڙن کي ڏسي سري رامچندر چوڻ لڳو اچين! هـ
 ڏس، شڪ نه آهي ته هيءُ ئي سیتا کي کائي ڀرڻ تي هٿ اڻڪام ۾
 سمجهو پيو آهي، مان هن ٻاٻيءَ کي هيٺ ٿي ماري ڇڏيان، هي اچين! هـ
 جلدي منهنجي ڏنڊن ۾ ڪٽي اچ. رام جو اهو وڃڻ ٻڌي جتاڻو ڏيڻي چوڻ
 لڳو، هي ڀڙو! مان منهنجي ڪرم سان مري رهيو آهيان، توهان جو ڪلهيڙ
 ٿئي توهان مون کي نه ماري، مان جتاڻو آهيان، مون توهان جي استري ڪٽي
 وڃڻ واري راوڻ جو پڇڻو ڪيو، هي شترودهن! مون هن سان بند ڪئي،
 مون هن جو رت گهوڙا ۽ ڏنڊن ڪاٽي ڇڏيو، هاڻ مان ان جي هٿان گهاٽل
 ٿي پيو آهيان. هي جگرناڪ! توهين مون تي منهنجي دٻا درشتي سان ٺهاريو
 چو، مان هيٺ ٻاڙن ٺيڳيان ٿو. اهو ٻڌي رگهيات جتاڻو رت وڃي ڏکي
 حالت ۾ ڏسي اکين ۾ آنسوڻ آڻي ان جي سوار ٿي هٿ ٽيريندي چوڻ لڳو،
 هي جتاڻو ٻڌاء ته منهنجي ٻاڙن پياري سیتا کي ڪير ڪٽي ويو، اندرس!
 جو تون منهنجي ڪارڻ ڪري گهاٽل ٿي پيو آهين تنهن ڪري تون منهنجي
 پيارو مٽر آهين، جتاڻو ڏک جي پٿڙا کان چوڻ لڳو، هي رام! مها ٻراڪرمي
 واڪڻن جو راجا راوڻ سیتا کي ڏکڻ طرف وٺي ويٺو آهي پر وڌيڪ چوڻ
 جي مون کي شڪي نه آهي، هي رام مون فقط توهان جي درشن ڪرڻ لاءِ
 منهنجا ٻاڙن رکيا هئا جي هاڻ مون ڪلائين ٿا، تنهن ئي رامچندر چوڻ لڳو،
 ٻڃا! ائين نه ڪر. تنهن ئي جتاڻو مرڪي ڇهو هي ڪريارو اچ وڌڻ ڀاڳن سان
 مون مرڻ وقت توهان جو درشن ڪيو آهي ۽ اٽل سمجھي توهان ٻاڙن ٻراجهان
 آهيو پوءِ ٻڌايو ته هاڻ وري ڪنهن جي لاءِ سوار وکان ڏهين شري رامچندر
 چوڻ لڳو ٻڃا! تو منهنجي ڪرم ۾ رجب گت پالي آهي جنهن جو من اڻڪار
 سان ڀريل آهي ان لاءِ سنسار ۾ ڪجهه به مشڪل نه آهي تنهن ڪري تون
 ڀلي هن سوار کي ٺيڳي منهنجي اوڪ ۾ وڃ، پوءِ جتاڻو رام نام اچاريندو
 رام جي شپام وڌڻ موزني من ۾ ڌاريندو سر ڳڻ ڌار هليو ويو ۽ رامچندر
 منهنجي هٿن سان هن جو ڪرڻا ڪرم ڪيو، ڀڳوان دهن جو ڏيارو بنا ڪنهن
 سبب جي هرڪنهن ئي ڪرڻا ڪري ٿو تنهن ئي مانس کائيندڙ جتاڻو کي
 اها گت ڏني جا ٻرڻي جن هميشه چاهين ٿا، سچ آهي اهي منش اڀاڻا آهن
 جو ههڙي ست چٽ ڀڙا ٿي وساري وڃن جي موه ۾ ڦاٿا رهن ٿا.

مدش اوتار ورتو آهي، تنهن ڪري مان ڪڇ وقت پوئو ۽ ٽي مدش پاوا
 سان ٽي رهندس، شري رامچندر اهڙي طرح هڪ ڪري لچمڻ ڏانهن
 نھاري چوڻ لڳو، هي لچمڻ! تون سڀني کي ڇڏي ڪيئن هليو آئين؟
 هاڻ راکش سڀني کي کائي ويا هوندا، تڏهن لچمڻ هڪ چوڙي سڀني جي
 روتل ۽ ڪنور وڃن جي سموري حقيقت ڪري چوڻ لڳو، توهان جي
 ٻوليءَ ۾ راکش جي واتان چيل ”هاء لچمڻ“ اهي شبد ٻڌي سڀني هڪدم
 مونکي ڇيو، تڏهن مون انکي سهجهائي ڇيو هي ڏوي! اهو
 رگھونات جو آواز نه آهي، راکش جو آواز آهي، تون ڪو به خيال نه ڪر،
 منهنجي ايتري چوڻ ڪري سڀني مونکي جيڪي ڪنور وڃن چيا، هي
 رگھونات! اهي توهان جي سامهون چوڻ لڳا، نه آهن تنهن ڪري مان ڪن
 بند ڪري اتان توهان کي ڏسڻ لاء آيو آهيان، تنهن ئي شري رامچندر ڇيو
 لچمڻ ليک آهي! پر توکي ائين ڪرڻ واجب نه هئو جو استريءَ جي ڳالهه
 کي سڄو ڄاڻي سڀني کي ڇڏي آئين هاڻ راکش يا نه سڀني کي کڻي ويا
 هوندا يا نه انکي کائي ويا هوندا. اهڙي طرح چڻا ڪندي شري رامچندر
 ۽ لچمڻ جلدي منهنجي آشرم ۾ آيا ليڪن اتي ڄاڻڪيءَ کي نه ڏسي ڏک ۾
 ڏکي ٿي ورلاپ ڪرڻ لڳا، هاء سڀني! اڄ تون آشرم ۾ نٿي ڏسجن، تون
 ڪيڏانهن هلي وئين. اهڙي طرح ورلاپ ڪندي انهن سڄو بن ڳوليو پر
 ڪٿي به ڄاڻڪيءَ جو پتو ڪونه پيو ۽ رامچندر ڏکي ٿي چوڻ لڳو، هي
 بن ڏاڍون ٻڌار نه منهنجي پيارن پياري سڀني ڪٿي آهي، اڙي مرڱ پکيو ۽
 ٻيو ڪيو (وڻ) توهان منهنجي پياريءَ جو پتو ٻڌايو اهڙي طرح ورلاپ
 ڪندي سڀني کي ڪٿي به نه ڏٺائين، افسوس ڀڳوان رام آندو سڙو ٿي
 ڪري سڀني جي لاء شوڪ ڪيو، هڪ هوندي به ان جي ڳولها ۾ ڊوڙ ڏنو
 رهيو ۽ اهڪار کان چٽل اڪندو آندو سڙو ٿي ڪري تمام ڏکي ٿي
 منهنجي ماما سڀني ائين چئي ورلاپ ڪيا.

رامچندر جو جڻايو ۽ مڪتي ڏيڻ

اهڙي طرح سڀني جو ويچار ڪري رگھونات نرمه هوندي به موڙهه پوئو
 وانگر موهت ڏسڻ ٿي آيو ليڪن تڏهين کي اهڙو ڀرم پئو ٿي، اهڙي
 طرح لچمڻ سميت شري رامچندر سڄو بن سڀني کي ڳولهي پيدا ٻڌو ڪندا پئي
 آيا نه رستي ٽي رت، چت، ڏنڻ ۽ رت جي پڳل هڪ ڪاٺي ڏهن ٽي
 پيل ڏسي شري رامچندر لچمڻ کي چوڻ لڳو، لچمڻ! تڏس هتي

نه مڃي جنهن جو هيءُ پوئڪش ڏنل ٻاٽر. اهڙي طرح سڀني روين ڪندي رات جي اچڻ جي آڻا ڪندي هلي، راتو ان کي وٺي هرا جي سمان ٿيڙيءَ مان هٽڻ لڳو. اهڙي طرح آڪاش رستي ويندي ويندي همڪ ڏسندي سڀني هڪ ٻهڙ جي چوٽيءَ تي پنجه باندڙ ويٺل ڏٺا انهن کي ڏسي پنهنجا زور لاهي ساڙهيءَ جي ٽڪر ۾ ٻڏي (هيءُ رات کي منهنجي سماچار ٻڌارو) انهيءَ پاڻا سان ٻهڙ تي ڦٽا ڪيا تنهن کان پوءِ راتو سمند پار ڪري لڏڪا ۾ پهچي سڀني کي آڻي اشڪ وانگا ۾ ڇڏڻ ۽ گهر وٺي نه وٺس سو انهيءَ ڪري چيو کيس سراب مليل هئو نه جيڪڏهن هو ڪنهن ۾ استريءَ سان زبردستيءَ پوڻ ڪندو ته سندس مستڪ هڪ سؤ ٽڪر ٿي ويندو اهو کيس سراب مليل هو. انيڪ ڪوشش ڪندي ۽ ڊپ ڏيندي به ڇڏڻ سڀني راتو جي هڪ ڳالهه نه ٿي مڃي ٿڏهن کيس اشڪ وڻ جي هيٺان کڻي وھاريائين ان اسٽان ۾ سڀني سڃي هار سينگار ڇڏي دڪ جي ڪري هاءِ رات هاءِ رات! ائين ورتا ڪندي راکش جي وچ ۾ رهڻ لڳي. اوهما کي ڇڏڻ اها خبر پئي ٿڏهن اندر کي گهرائي چيائين ته سڀني رات اهڙي اٽڪل سان وڃ جو راتو کي خبر نه پوي ۽ هيءُ ڪير سڀني کي پياري اچي، جنهن جي پيڻ ڪري هزارين ورهيه به اڄ نه لڳي، اندر ”تمام چڱو“ چئي روانو ٿيو ۽ اتي اچي اهڙي مايا پکيڙيائين جو سڀ پهريدار سمهي رهيا پوءِ سڀني رات کير کڻي آيو ۽ کيس سمجهائي ڪير پياري پنهنجي اوک ڏي روانو ٿيو.

سڀني کي نه ڏسي راهچندر جا ورتا

شري مهاديو چوڻ لڳو، هي ٻاروئي! هيڏانهن شري راهچندر مايا روپي هرڻ مارڻچ راکش کي ماري پنهنجي آسرو ڏانهن ئي موٽڻ نه پئي ڏانهن اداس مڪ سان لچمڻ کي ايندو ڏٺائين، ٿڏهن رگھونات من ئي من ۾ سوچڻ لڳو ته لچمڻ کي اها خبر نه آهي ته مون مايا روپي سڀني ٻڌائي آهي مان ئي اهو ڄاڻان ٿو، تنهن ڪري لچمڻ کان اها ڳالهه لکائي مان رواجي منس وانگر شوڪ ڪندس. جيڪڏهن مان ئي اونو ئي ڇپ چاپ پنهنجي ڪٽڻ ۾ رهاڻي رهندس ته هنن ڪروڙن راکش کي مارڻ جو اهڙو ڪيئن ٿيندو، جيڪڏهن مان انهي لاءِ دڪ ۾ ويٺا ٿي ڪامي پيش وانگر شوڪ ڪندس ته سڀني جي کوچ ڪندو راکش جي راجا راتو رات پهچي ويندس ۽ ان کي ڪل سميت ماري پنهنجو پاڻي هڻي اڪي ۾ پريوش ٿيل سڀني کي ٻاهر ڪڍي پوءِ جلدي اڏوڏيا هليو ويندس. اوهما جي پٺاڻا سان مون

ٻولر ڪر ۽ بنواس جي دڪن کان چٽي تون مون سان گڏ جي انيڪ قسمن جا ڀوڳ، هلي ڀوڳ، راوڻ جا اهي وچن ٻڏي سیتا ٻڏ وڃان ڇوڻ لڳي، اڙي پاڪندي! تون ساڌو آهين يا دشت؟ تورو نرس ڀڳوان اجهو آيو ڪي آيو، پوءِ پنهنجي خبر پوندي، اڙي ڪهڙي! ڇا شينهن جي پٽيءَ سان ڪڏهن گڏهه، ٻه ٻل آزمائي سگهندو آهي؟ ڪڏهن ڪانگهه به هنس سان ٺڪر هڻي سگهندو، سو چيڪڏهن پنهنجو ڀلو ڇاهين ته وٽ گهر جو دستور نه نه، شري رامچندر جي ٻار سان اجهو هينئر ئي ٺڪر ٺڪر ئي زمين تي ڪڙي پوندن.

راوڻ ۽ جڏايو جي ڀڃ

سیتا جا اهي وچن ٻڏي راوڻ ڪروڙ به ڀرجي پنهنجو پيانڪ روپ سیتا کي ڏيکاريو جنهن جا ڏهه مک ۽ ويهه ڀڃاڻون ۽ سترهه جنهن جو ڪاري ٻادل وانگر هئو، اهڙي پينڪر روپ کي ڏسي ان ڏاڍو مون به ڊڄڻ لڳو، پوءِ راوڻ سیتا جي پيرن هيٺان زمين نهن سان کوٽي ليڪو مٿائي سیتا کي پنهنجي هٿن سان کڻي وٽ به وهاري هڪدم آڪاش به هلاڻ لڳو، ان وقت سیتا ٻڏ به وهڪل ٿي نماڻا ٿيڻ ڪيو پر ٿوريءَ ڏانهن ناهاري هاءِ رام! هاءِ لڳو! ائين چئي روئڻ لڳي.

اهڙو دڪدائڪ آواز ٻڌي هڪدم تڪيءَ ڇهنب وارو جٽارو پکي ٻهاڙ جي ڇوٽيءَ تان اٿيو ۽ سهي ڪيائين ته هيءَ رگهونشي شري رامچندر جي استري آهي جنهن کي نيجر، ڀاڪش راوڻ ڪيو ٿو وڃي، ويچار ڪيائين ته جيتوڻيڪ اڳي جهڙو ٻل ڪونهيم ته به هڪڙو هن دشت سان مقابلو ڪندس سو ڀڪاري ڇوڻ لڳو هي راوڻ! دشت تون منهنجي سامهون سیتا رگهنداڪ جي استريءَ کي سڄي ان مان کڻي وڃڻ وارو تون ڪير آهين؟ ائين چئي جٽارو پنهنجي تڪيءَ ڇهنب سان راوڻ جي وٽ کي چوڙ چوڙ ڪري ڇڏيو ۽ پنهنجي هٿن جي پٺي سان گهوڙن کي ماري ان جو ڏنڻ ٺڪر ٺڪر ڪري ڇڏيو تڏهن راوڻ سیتا کي ڇڏي پنهنجي تلوار ڪڍي جٽارو کي ڀڪڙي پر ڪٽي ڇڏيا. پر ڪٽجڻ ڪري جٽارو اڌ مٿو ٿي پرتوئي تي ڪري پيو، پوءِ راوڻ سیتا کي ٻئي وٽ تي ڇاڙهي هليو ويو، ان وقت سیتا ڪنهن به سهائتا ڪندڙ کي نه ڏسي رام کي ڀڪاري روئي ڇوڻ لڳي، هاءِ رام! هاءِ جگرو ناک! ڇا توهان مون دڪيءَ کي ٿڌا ڏسو هي راگهو! توهان جي پياري سیتا کي ڀاڪش ڪيو ٿو وڃي، هي ڏاڍو! ڏها ڪري اچي ڇڏيو، هاءِ لڳو! مون اٻرڻڻ جي اچي رکيا ڪر، هي ڏاڍو! مون پنهنجي ڳالهه.

زهريلن ٻاڻن ڇيان، مانا سڃتا جا وڃن ڇههڻ لڳا. لڇهڻ ڇهڻ، مانا!
 توکي ائين ڇوڻ واجب نه آهي، مان تڏهن جو ٻالڪ آهيان، اهڙا لڻا شري
 ڪون ٿا ڏان. مانا سڃتا جي گهڻي ڇوڻ ئي لڇهڻ وڃڻ لاءِ تيار ٿيو، وڃڻ
 وقت ڇوڻ لڳو، ”مانا! مون کي ڏپ آهي نه ڪٿي تڏهن جي مٿان آباد نه
 اچي. هيءُ ان راکشن سان ڀرپور آهي، هٿ سکر ۽ شانتِي ڪون آهي.“

مانا! تون سنڌوش ڪر، اڃا به نه جنمي جلي جوش ڪر.

هٿ ڏيو راکشن گهڻا ٿا گهمڻ، سڪي ٿي نه ماڻهو ڪڏهن سمهن (سائل)

”شل ڀڳوان پنهنجي رکيا ڪري- مان وڃان ٿو ڀرانا سري رام ڏانهن.“ ائين
 چئي ڪري لڇهڻ مانا سڃتا کي ٻڌام ڪيو ۽ ڏکي ۽ وياڪل ٿي هليو وڌو،
 کي ان ۾ اڪيلو ڇڏي وڌو. ايترو چئي لڇهڻ ڪٿيا جي ٻاهران لنگر
 ي ۽ سڃتا کي ٿاڪيد ڪري وڌو ته هن ليکي کان ٻاهر نه لنگرجانءِ،
 رامچندر کي ڳولڻ لاءِ نڪري پيو.

راڻ جو سڃتا کي پڇائڻ

راڻ کي نه اهڙو سندر موقعو گهرڻو هو، پنهنجي شڪتيءَ سان هن روپ
 ۾ ۽ ساڌو مهراج جو ويس ڪري ڪرمڊل هٿ ۾ کڻي سڃتا وٽ آيو،
 هن کي ساڌو سمجهي ٻڌام ڪيو ۽ ڪند مول ڦسل آڻي آدرستڪار
 ي ڇوڻ لڳي هي منڊرو! هي ڦل ڪند مول کائي وڌام ڪرڻ، هينئر
 ي ڏار ۾ منهنجو پتي ڏار اچي ويندو اهو توهان جي وڌيڪ شيوا ڪندو،
 ن بيڪاري ڇوڻ لڳو، هي ڪمل لوچي! تون ڪير آهين؟ پنهنجو پتي
 ر آهي؟ هي ڏيو! هن راکشن سان ڀرپور اسن ۾ تون ڇو رهين ٿي؟
 ڪلياڻي اهو سمورو حال ٻڌاءِ پوءِ مان توکي پنهنجو حال ٻڌايان، تڏهن
 سڃتا ڇوڻ لڳي، هي مهراج! شريمان مهراج دشرٽ اڏيا جو راجا هو ان
 سلڇڙو پٽ رام آهي. مان چڻڪ ٿيندي سڃتا ان جي ڏورنجهي آهيان، ان
 نڊو ڀاءُ لڇهڻ آهي. اسان ٻنهي سان گڏ شري رامچندر، جو پتا جي
 ا سان ڇوڏهن ورهيه ڏنڊ ڪارڻي ان ۾ رهڻ لاءِ آيا آهيون. هاڻي توهان
 کي پنهنجو سماچار ٻڌايو. تڏهن بيڪاري ڇوڻ لڳو. مان پلسيم، نندن
 را جو پٽ راکشن جو راجا وارڻ آهيان مان توکي وٺي وڃڻ لاءِ ٿڙي رهيو
 ٿيس، تڏهن ڪري هن وقت پنهنجي راجڌاني ۾ توکي وٺي وڃڻ لاءِ هٿ
 آهيان، توکي هن مٺي ويس ڌاري رام مان ڇا ملندو تون مون سان

ٿڌهن رامچندر کي ڀڪ ٿي نه هئي ۽ راکش آهي. ٻوڙ ڏنڻ ۾ ٻاٻ ڇاڙهي ڪشي هئو. ٻاٻ لڳڻ شرط ماريچ پنهنجو اصل روپ ڌاري رت ۾ پيرال مڪر سان پوئوئي ۽ ٽي ڪري ٻوڙ ۽ رام جي ٻوليءَ ۾ چوڻ لڳو، هاء لچمڻ! هاء لچمڻ! مان مار جي ويس، مڙ وقت جنهن جي نام سمرڻ سان اڳيائي ۾ مڪت ٿي وڃن ٿا. ان هويءَ کي ڏسندي ڏسندي ان جي سر ۾ مان نڪتل ٽيچ سري رام ۾ سمائجي ويا. جو سري رام جو سمرڻ ڪندو سڀو ڇڏي ٿو اهو ٻرهڻ هجي يا راکش، ٻائي هجي يا ڌرمي، ٻار ٻڌ کي ٻائي ٿو. ٿڌهن رامچندر وڃار ڪرڻ لڳو ته هن راکش مڙ وقت منهنجي ٿي ٻوليءَ ۾ هاء لچمڻ چئي ٻاٻ ڇو ڇڏيا؟ هيءُ منهنجي ٻوليءَ جا لفظ ٻڌي سڀتا جي گهڙي حالت ٿي هوندي هن طرح چڻا ڪندي گهڙو پري کان مونڻ لڳو. هيڏانهن سڀتا جو ”هاء لچمڻ“ جو آواز ٻڌو سا دڪ ۾ وياڪل ٿي لچمڻ کي چوڻ لڳي هي ڏور! ٿون جلدي وڃي پنهنجي ڀاءُ جي سڌ لهي اڄ تنهنجي ڀاءُ جي مٿان ڪا مصيبت آئي ٿي ڏسجي ٿون پنهنجي ڀاءُ جو ”هاء لچمڻ“ جو آواز ٿڌو ٻڌان؟ تنهن ٿي لچمڻ ڇوڻ لڳو، هي ڊيوڙي! اهو آواز شري رامچندر جو نه آهي، ڪنهن راکش مڙ وقت اهي لفظ چيا آهن. جو شري رامچندر ڪروڙ ۾ اچڻ ڪري هڪ ڪوڙ ۾ تنهي لوڪن کي ناس ڪري سگهي ٿو، سو اهو ڊوڙنڊن ٻوڙو ڀلا! اهي ڏان ڏکي لفظ ڪيئن چئي سگهندو؟ ٿڌهن سڀتا اکين ۾ ٻاٻي آڻي ڪروڙ مان لچمڻ ڏي ٺهاري چوڻ لڳي هي لچمڻ! ڇا ٿون پنهنجي ڀاءُ کي مصيبت ۾ پيل ڏسڻ چاهين ٿو؟ مان ڄاڻان ٿي ته تنهنجي من ۾ منڊي آهي؟ ڇا رام جي مڙ کان پوءِ مونکي وٺي وڃڻ لاءِ آيو آهين؟ پر ٿون مون کي حاصل ٿڌو ڪري سگهين؟ سڀتا جا اهڙا ڪٺور وڃن ٻڌي لچمڻ ٻئي ڪن ڪٽي ٻڌ ڪيا.

ٻراٻڙ ڏاڍي ڪٺور ۽ نٿر ٿيندي آهي نه ته سڀتا جهڙي ساڌوي ۽ ٻوڙ ناري اهڙا ڪٺور وڃن ڪهڙن چئي. هن جا اهڙا اشد ۽ اجور ۾ لفظ ٻڌي لچمڻ نراس ۽ نا اميد ٿي ويو. مانا سڀتا جي لفظن سري لچمڻ کي گهائي ڇڏيو. هن جي ڪنن ۾ لفظ ڪرڻجڻ لڳا:

ڀاءُ کي ٿون اڃاڻن نٿو،

بهانا اڃا به ٻڌائين ٿو،

بسي سرس سڙيا ۽ ناز ڪ بدن،

مرن تي ٿون شايد سڪن.

(سائل)

جيڪڏهن شري رامچندر مون کي ماري ٿو ته مان سسار ساگر کان پار اتي ويندس پر جي هتي ۽ دشت ماري ٿو ته اڪ مون کي نرڪ ڏيکاريو ويندو، ائين من ۾ سوچي شري رامچندر جي هٿان مرڻ جو رڪو واپس ڪري ڇڏي اتي راوڻ کي چوڻ لڳو، هي راوڻ مان توھان جي آڳاٽا جو پاڻ ڪندس. ائين چئي هو راوڻ جي رت تي چڙهي شري رامچندر جي آسرو وٺ آيو ۽ ڇانديءَ جي اولاد سان سڄو سوار سوار بڻائي هرڻ جو چتر روپ ڌارو ڪيو. ان جا سنگ رتن سان جڙيل ۽ ڪمر مٿين جهڙا ۽ اکيون نيلي رتن جهڙيون اڇليءَ وانگر ڇمڪندڙ ۽ منوهر مڪر وارو اهو هرڻ رامچندر جي آسرو جي ويجهو سڀني جي سامهون ان ۾ گهمڻ لڳو ڪنهن وقت ڇال ٻيو ماري، ڪڏهن ڀرسان وڃي ويو رهي، ڪڏهن ڀڄي ويو رهي، اهڙي طرح هو مالا روپي هرڻ سڀني کي موھڻ ڪرڻ لاءِ اتي گهمڻ لڳو.

رامچندر جو سولي هرڻ ڏانهن ٻوڙڻ

سڀني اهو مالا روپي هرڻ ڏسي رامچندر وٽ اچي نمرتا سان مرڪي چوڻ لڳو، هي رام! هي رتن جڙيل شوبهڪ وچتر سوار هرڻ نه ٿو رهن جي سوار تي عجب جهڙي اونڌو ڇٽيل آهي ۽ ڪيئن اتي ٻيو ئي گهمي رهيو آهي، هي ٻيو! توھان هن کي ماري مون کي ڪل آڻي ٿا، هن جي ڇوڙي ڪهڙي نه سندر آهي، تڏهن رامچندر تمام چڱر چئي پنهنجو ڏنڻ ڪيو ۽ وڃڻ وقت لڳو کي ڇيو، هي لڳو! تون سڀني جي چڱيءَ طرح سهڻال ڪڍڻ ڇو نه ان ۾ مالا روپي پيڪو راکش گهمي رهيا آهن تڏهن ڪري تون سڀني جي ساوڌانيءَ سان رکيا ڪڍ، تڏهن لڳو چوڻ لڳو، هي ٻيو! شايد هيءَ هرڻ روپ ۾ مارڻ راکش آهي، ڀلا هرڻ ڪڏهن اهڙو ئي سگهندو؟ لڳو جا اهي وڃن ٻڌي شري رامچندر چوڻ لڳو، جيڪڏهن مارڻ آهي ته ان ۾ ڪو شڪ نه آهي مان هن کي ضرور ماري ٻڌس ۽ جي سڄ پڇ هرڻ ئي آهي ته سڀني جي دل خوش ڪرڻ لاءِ ٻڪڙي وٺي ٻڌس. مان هيئن وڃي تمام جلد هن هرڻ کي ٻڌي وٺي اچان ٽيستانن تون سڀني جي سهڻال ڪندو ساوڌان ئي رهج.

هن جڳت جي پنڇ روپي موھڻي مالا چنهن جي سهاري آهي، اهوئي رامچندر ائين چئي ان مالا روپي هرڻ جي پٺيان ويو، هو هرڻ ڪڏهن به ويجهو ٻيو ڏسڻ ۾ اچي ڪڏهن ٻري ٻڇي هڪ کن ۾ اڪي ئي ويو ۽ وري ٻري کان ٻيو ڏيکاري ڏئي اهڙي طرح هو رامچندر کي ڪهڙو ٻري وٺي ويو.

نڪ ڪاڻي ڇڏيو اٿس، انهيءَ ڪري منهنجي سھائتا ڪر ۽ هرڻ جو روپ ڌاري رام ۽ لچھڻ کي آشرم کان پري وٺي وڃ، ان وقت مان سميتا کي ڪٽي هليو ويندس. اهڙي طرح راوڻ جا وڃڻ ٻڌي ماريچ عجب ۾ پئجي چوڻ لڳو، هي راوڻ! هيءُ سرور ناس ڪرڻ واريون ڳالهائون توکي ڪنهن ٻڌايون آهن، هن طرح سان ڪوئي تنهن جو ناس ڪرڻ چاهي ٿو ته سچ پچ تنهن جو دشمن آهي ۽ مارڻ جوڳ آهي. هي راوڻ ان جي ٻال اوستا جي ورتا کي ياد ڪري جڏهن وشوامتر جي لڳي جي رکيا ڪرڻ لاءِ آيو هئو ۽ ان وقت هڪ ئي ڀاڱ سان مڙن کي سڙيو جن پري سمندر جي ڪناري تي ڪٽي ٿورو ڪيو هئائين، تڏهن کان وٺي مان پڙ کان وٺي رهاڻ ٿو ۽ سدائين ان ڳالهه جي ياد پوڻ ڪري مڙن کي ڇڏي پائين کان رام تي رام ڏيکاري ڏيئي رهيو آهي پر جنهن وقت مان سمهان ٿو ته ان وقت من ئي من ۾ رام جو سمرڻ ڪندو رهاڻ ٿو، اهڙي رگھونات کي سهڻي ۾ ڏسي جڏهن لند مان جاڳان ٿو تڏهن به ڳالهه نٿي وسري، تنهن ڪري هي راوڻ! تون شري رامچندر سان هٿ ڇڏي پنهنجي گهر هليو وڃ ۽ وڃي پنهنجي راکش وٽس جي رکيا ڪر. شري رامچندر سان ويڙهه نه ڪر، اُن سان ويڙهه رکڻ ڪري سڀ ڪچ نشت ٿي ويندو. تنهن ڪري تون پڪ ڄاڻ ته رام منهنجي نالي آهي. هو ساڪيات ڀڳوان نارائن آهي مايا سان منهن روپ ڌاري پوڙهيءَ جو بار لاهڻ لاءِ بن ۾ آيو آهي، تنهن ڪري تون پنهنجو ڀلو ڄاڻي موٽي هليو وڃ.

ماريچ جا اهي وڃڻ ٻڌي راوڻ چوڻ لڳو جيڪڏهن پرهما جي پوارٿا سان پرمانا رام منهنجي روپ ۾ مڙن کي مارڻ لاءِ هتي آيو آهي ته ضرور ائين ئي ڪندو، تنهن ڪري مان ضرور شري رامچندر وٽ وڃي سميتا کي ڪٽي ايندس، جيڪڏهن ٻڌ ۾ ان جي هٿان مرنديس ته پوءِ به پائيندس، پر جيڪڏهن مڙن ان کي ٻڌ ۾ ماري ڇڏيو ته پوءِ به سميتا کي ڪٽي ايندس، تنهن ڪري هي ماريچ! اُت ۽ جلدي سهڻو وڃڻ روپ ڌاري رام ۽ لچھڻ کي آشرم کان ٻاهر وٺي وڃ پوءِ مڙن پنهنجي آشرم ۾ اچي رهه. پر جيڪڏهن منهنجو چوڻ نه ڪنهن ٻڌي ته هن ڪلار سان توکي به ماري ڇڏي، راوڻ جا اهي وڃڻ ٻڌي ماريچ من ئي ۾ ويچار ڪيو ته.

وٽس پوءِ ڪر ۽ پنهنجي راکشس - سينا وٺي رام سان ٻڌ ڪئي اڻڪن ڀاران
 رام هڪ کن ۾ ئي سيني راکشس کي ماري ڇڏيو - هي راجا مون کي نه
 ائين معلوم ٿئي ٿو ته جيڪڏهن رام چاهي ته تنهن لوڪن کي ٻاهر ڪري
 سگهي ٿو. جيڪڏهن هن جي استري پنهنجي پتي تي اچي نه ٿي ته تنهن جو
 جبر سڦل ٿي پوي، تنهن ڪري هي راجا! تون اهڙي اٽڪل ڪر، جو
 سينا پنهنجي پتي تي رهي ۽ سنسار ۾ پنهنجي ناموس تي پوي، پر تون
 رام جي سامهون نه پوي ته سگهندين، ان رڪمان کي ڪيئن به ڪري ماڻا
 جي چال ۾ موهيت ڪري پوءِ ان کي پراڻت ڪري سگهندين، شورو پٽڪا جي
 اها ڳالهه ٻڌي راوڻ ان کي ڏور ڏيئي روانو ڪيو ۽ من تي من ۾ راجا
 ڪرڻ لڳو ته وڏي عجب جهڙي ڳالهه اها آهي ته اڪيلي منس روپ ۾
 رڳو نشي رام شڪتي ٻل سان منهنجي ڀاءُ ڪر کي سينا سميت ڪهڙن ماري
 ڇڏيو شايد هيءُ رام منس نه آهي ساڪيان پرماتما ئي آهي ڪهڙو وقت اچي
 اوهان جي پراڻا سان منهنجي سينا ۽ مون کي باندو سينا سان مارڻ لاءِ هن
 وقت رڳو منس ۾ منس روپ ۾ اوتار ورتو آهي. جيڪڏهن مان رام جي هٿان
 مارجي ويندس ته مان وائڪٽ جو راج پوکيندس ته نه ڪجهه وقت راکشس
 جو راج پوءِ ڪندس، تنهن ڪري ضرور رام وٽ ويندس.

راوڻ ۽ ماريچ جو سنڌو

سري مهاتما چوڻ لڳو، هي ٻاروئي! سڄي رات ويچار ڪندي جڏهن
 صبح ٿيو ته ڏهن ڏيومان راوڻ وٽ ۾ چڙهي من ۾ ويچار ڪندو سمجهي
 ڪناري تي ماريچ جي گهر ويو ڇا ڏسي ته ماريچ مني وٽس ۾ جتان تون
 ٻڌل ڳڻن کي پرڪاش ڪندڙ لوڪ پڳوان جو ڌيان ڪري رهيو آهي، سماندي
 ٿيڻ کان پوءِ هن راوڻ کي پنهنجي گهر آيل ڏٺو، راوڻ کي ڏسنديئي ماريچ
 اچي آيو هو ۽ ان کي آدرستڪار ڪري اسٽ ڏيئي وهاري ڀڄڻ لڳو
 هي راوڻ هن وقت تون اڪيل وٽ ۾ چڙهي ڪهڙن آيو آهين؟ ڪهڙو سبب
 آهي؟ پنهنجو مک ملين ۽ من چنبا ۾ واپڪل ٿو ڏسجي؟ تنهن تي راوڻ
 چوڻ لڳو ته اوتار پوريءَ جي راجا دشمن پنهنجي پٽ رام کي لڳو ۽
 سينا سميت ٻاهران ڏٺو آهي سو هن وقت اهي پنهنجي نالي آشرم ۾ رهن
 ٿا، ٻڌو آس ته ان جي استري سينا ڏاڍي سندر آهي ڇا تنهن لوڪن کي
 موهيت ڪرڻ واري آهي، هن رام تي گناهه سيني راکشس ۽ منهنجي ڀاءُ ڪر کي
 ماري ان ان ۾ ئي ڏٺو آهي. آئندو ساڻس وڃي ٿو ۽ منهنجي پٽ شورو پٽڪا جو پٽ ضرور

کي ماري، ڪر دوشڻ ۽ نوشيرا کي ٻڻ ماري ڇڏيو، اهڙي طرح شري رامچندر
اتو ٻهر ۾ ئي انهن سڀني راکشنن کي قتل ڪري ڇڏيو، تڏهن لڳو غلام
مان نڪري سڀنا کي وٺي شري رڳههات وٽ آيو. ان وقت سڀني راکشن
کي مئل ڏسي ڏاڍي عجب ۾ پئجي ويا. شري سڀنا شري رامچندر جي واکاڻ
ڪئي ۽ ان جي سرور تي لڳل هٿيارن جي گهاون تي هٿ ڦيرڻ لڳي.

شور پٽڪا ۽ راوڻ

انهن سڀني مکيه راکشنن کي مئل ڏسي، راکشن جي راجا جي ڀڄڻ
شور پٽڪا ڊوڙ ٺڊي لٽڪا ۾ پئجي ۽ راج سڀا ۾ پهچي روئندي راوڻ جي
ڀيرون تي ڪري پئجي، پنهنجيءَ پٽ کي اهڙي طرح دک ۾ واپاڪل ڏسي
راوڻ چوڻ لڳو، اڙي پٽ اٿي ويه، ٻڌاء تڏهن توکي ڪنهن بد صورت
بظاير آهي، هي پٽ! اهو اندر جو دم آهي يا ڏرم راج، وڌڻ ٻيو ڪهڙو
انهن مان ڪنهن ڪيو آهي؟ سچ ٻڌاء مان ان کي هڪ ٻل ۾ پسم ڪري
ڇڏيندس، تڏهن شور پٽڪا راوڻ کي چوڻ لڳي، تون نه وڏو مرد ۽ شراب ۾
مست استريءَ جو غلام ڏسڻ ۾ اچين ٿو، تنهنجو چٽي طرف ڏيان ته آهي پوءِ
تون راجا ڪيئن ٿي رهندين. هيڏانهن ٻڌ ۾ ڪر، دوشڻ ۽ نوشيرا ۽ چوڏهن
هزار مکيه راکشنن کي رام هڪ ٻل ۾ ماري ڇڏيو، ۽ ساري دنيا ۾
مديشورن کي سدائين لاءِ بي ڊڀو ڪري ڇڏيو استري قدر گوڙ گهمسان هوندي
۾ اڃا تائين توکي ڪڇ خبر ئي ڪانه پئي آهي. انهيءَ ڪري مان چوان
ٿي ته تون مرد آهين، تنهن تي راوڻ چوڻ لڳو هي پٽ! تون ٻڌاء نه،
اهو رام ڪير آهي هن چاچي ڪري راکشن کي مارو، تون سمورو حال
کولي ٻڌاء ته مان ان کي ماري ڇڏيندس، تڏهن شور پٽڪا چوڻ لڳي. هڪ
ڏينهن مان گهمندي گولمي ٺڊيءَ جي ڪناري وڃي رهي هيس اتي گهڙي
وقت کان وٺي مديشورن هڪ پنڌوڻيءَ نالي آشرم آهي، ان آشرم ۾ مون
مٺي ويس ۾ جتان سان سوڀيا ڏيندڙ ڏنڻ ڌاري سرنهن سوڀيا جي ڌام
شري رامچندر کي ڏٺو ان جو ننڍو ڀاءُ لڳو ۾ ان وانگر روڀوان آهي ۽
ان جي استري روڀ ۾ ساڪيات لڪشي جهڙي سهڻي سوڀياوان آهي،
هي راجا! گذرو ۽ منهن، ديوتائن ۽ ٻين ذاتين ۾ مون اهڙي استري
خوبصورت نه ڏٺي آهي نه ٻڌي آهي، هي راجا! ان کي پنهنجي پٺي
ٻاڻڻ لاءِ وٺي اچڻ جي ڪوشش ٿي ڪير انهيءَ ڪري رام جي ڀاءُ لڳو
پنهنجو نڪ ڪاٽي ڇڏيو تڏهن مان دکي ٿي روئندي ڪر وٽ

ڳالهه ٿيندي؟ تنهن جو ان ۾ ڪا به ڳالهه آهي تون ان وقت وڃ هر مهارج سڀ جو سوامي آهي، اهو ٻڌي هوءَ دشت ڇڏي واري راکشئي وري رکنداسين. وقت آئي ۽ ڪروڙ ۾ ڀرجي چوڻ لڳي هي رام! تون وڏو ڇڄل ڇڄل وارو آهين مونکي هيڏانهن هـوڏانهن ڇو گهمائي رهيو آهين، مان ڪيترن ئي سامهون ٿي سڀيتا کي کائي ٿي وڃان ائين چئي پيمڪر روپ ڌاري جانڪي ۽ کي کائڻ لاءِ ٻوڙي، ٿڌهن لچمڻ رامچندر جي آڳيا سان هن کي ٻڪري ڏاڍي ٿڙي سان خنجر کڻي ان جو ڌڪ کائي ڇڏيو، تنهن کان پوءِ هوءَ راکش پيانڪ آواز ڪندي رڻ ڳاڙهي ٻندي روئيندي ڪنور لفظ ڳائيندي جلدي اچي ڪر جي سامهون ڪري پئي، هن کي ڏسي ڪر چوڻ لڳو، هي پيڻ! ڇا ڳالهه آهي؟ ڪهڙي دشت موص جي منهن ۾ وڃڻ واري هي ۽ ٿيندي حالت ڪئي آهي؟ تون ٻڌاء تـه سھين! هو ڪال جي سمان ٻڌو ان ۾ کڻي هجي ٿڌهن ۾ مان ان کي هڪ ٻل ۾ ماري ڇڏيندس. ٿڌهن شور پڻڪا پاء کي چوڻ لڳي تـه، هتي سڀيتا ۽ لچمڻ سميت رام ڏنڊ ڪارڻي اڀواس ٿيندو ڪوڊاوريءَ جي ڪنڌيءَ وٽ رهي ٿو، ان جي آڳيا سان انجي پاء لچمڻ منهنجي هيءَ حالت ڪئي آهي، جيڪڏهن تـون وڏو وار بهادر آهين، تـه انهن ٻنهي دشمنن کي ماري کائي ڇڏ، مان انهن ٻنهي جو خون پيمڪڏس تـه تـه پنهنجا ٻڙا ٿياڳي ڄم لوڪ هلي ويندس، شور پڻڪا جا اهي وڃن ٻڌي ڪر ڪروڙ ۾ ڀرجي پڌ ڪوڙ لاءِ تيار ٿي هليو، ۽ رام کي مارڻ لاءِ وڏا وڏا بهادر ڇوڙهن هزار راکش ان وقت موڪليا، ڪر، دوشڻ، ترشيرا، اهي سڀئي انيڪ قسمن جا استر شستر کڻي رام وٽ آيا انهن جو شور ٻڌي شري رامچندر لچمڻ کي چيو ڏس لچمڻ وڏو گهمسان پڌڻ ۾ اچي رهيو آهي، ائين معلوم ٿئي ٿو تـه ٻڪ راکش اچي رهيا آهن. ضرور اڄ مون سان انهن جي گهور پڌ ٿيندي تنهن ڪري هي مهاڀلي! تون سڀيتا کي وٺي ڪنهن ٻهاڙ جي غفا ۾ هليو وڃ اڄ مان هنن سڀني پيانڪ راکشن کي مارڻ چاهيان ٿو، توکي منهنجو قسم آهي هن ٻاري ۾ تون پيو ڪڇ تـه تـه ڇڻج. ٿڌهن لچمڻ رامچندر جي آڳيا مڃي سڀيتا کي وٺي هڪ غفا ۾ هليو ويو، ٿڌهن شري رامچندر پنهنجي ڪمر ڪشي ڪنور ڌنڌن ٻن ٻاڻن وارو لڙڪس ٻڌي پڌ لاءِ تيار ٿي بيٺو. تنهن کان پوءِ راکش سڀئي اتي اچي رام جي مٿان انيڪ قسمن جي هٿيارن ۽ پٿرن جي اڀواس ورائڻ لڳا، شري رامچندر هڪ ٻل ۾ پنهنجي شڪتيءَ سان انهن هٿيارن ۽ پٿرن کي ٽڪر ٽڪر ڪري کائي ڇڏيو. وري هزارن ٻاڻن سان انهن سڀني راکشن

واري راکشټي گهمندي ټولندي هک ډښه پېچرني ۽ جي پړسان ندي ۽ جي کماري تي اچي نکتي، اتي هنن پښي پائون کي ڏسي موهت ئي پيچي، موهر پړش کي ڏسي شور پټکا جهڙي استري وياگل ئي پيچي ۽ پښهجي من کي روکي نه سگهي جا سهڙو سندر روپ ڌاري رامچندر وت آئي ۽ مشکي چوڼ لڳي! تهنجو نالو ڇا آهي؟ کهن جو پت آهين؟ هن آشرم ۾ جتانون ٻڌي ڇو ٿو رهين، مان راوڻ جي پيڻ شور پټکا راکشټي آهيان مان پښهجي ڀاءُ کر سان گڏ هن ان ۾ رهندي آهيان - راجا راوڻ مونکي هي ۽ ان سوڻي ڇڏيو آهي تهن کري مان رشين منهن کي کائيندي هت رهان ئي هي موهر پړش مان انهي ۽ باري ۾ پيڻ چاهيان ئي، تهن کري توهين مونکي پښهجو نالو نيشان ٻڌايو، ڏهن شري رامچندر چوڼ لڳو، مان اږوڌا جي راجا دشرت جو رام نالي پت آهيان، هي ۽ سندري سبتا منهنجي استري آهي. هو سهڙو کمار منهنجو نڍو ڀاءُ لچمڻ آهي، هي ټولوک سندري ٻڌاء تهن جو کهڙو کم آهي.

شري رامچندر جا اهي وچن ٻڌي کام وس شور پټکا چوڼ لڳي هي رام توهان جي سمان نه کوني پړش آهي ۽ نه منهنجي سمان کائي سندري آهي وڌاا هي ۽ سچو ڀڄو وياچار کري رچيو آه منهنجي لائق سمنار ۾ پتي نه آهي مون ئي لڳي لڳي ڏنا آهن انهي ۽ کري مان اڃا تائين کډواري رهي آهيان ۽ هاڻ توهان کي ڏسي منهنجو من موهت ئي پيو آهي تهن کري منهن جي گهر هلي مون سان آند غرشيون منار هن وقت مان کام وس آهيان تهن کري مان توهان کي ڇڏي نٿي سگهان، ڏهن رامچندر سبتا ڏانهن نهاري مرکي چوڼ لڳو، هي سندري! مون کي نه هي ۽ استري موجود آهي تهن کي ڇڏڻ مشکل آهي هن جي رهڻ کري عمر پو بهاج ئي سڙندي پچندي کيڙن رهي سگهندن ۽ ٻاهر منهن جو سهڙو نو جوان نڍو ڀاءُ لچمڻ ويند انهي، اهو تهن جي لائق پتي نڍو ٿون ان سان گڏ بن ۾ وڃي آند کر، رامچندر جا اهڙا وچن ٻڌي کام ۾ موهت پيڻکر راکشټي شور پټکا لچمڻ وت وڃي چيو، هي سندر کمار! تون پښهجي ڀاءُ جي آکيا مچي منهنجو پتي ئي مون سان هلي آند غرشيون ۽ داء ډار نه کر - راکشټ جي اها ڳالهه ٻڌي، لچمڻ چوڼ لڳو، هي سندري! مان ان ٻڌيمان پگړان جو داس آهيان، مون کي پښهجي پتي پٽانڻ کري لڳي به، ان جي داسي ئي رهڻ پوندو! تهن جي لاء وڌيڪ دڪ جي کهڙي

جيو سنسار روڼي کوهه پر کري شو. اهي ٻئي مايا لون پکړان جی سهاری سان ائين ڪن ٿيون. ان پر ڪڏهن جو پل هلي ٿو سگهي، کيان اهو آهي جهن کي ذامع پام جو پيد ڀاڄ ٿو وهی ۽ سڀ پر اهرم روپ ٿي ٿو اهرم واراڻي جهن ٽهي ڪن ۽ اٺن سڌن کي اچ ڇاڻي ٿيا. ڪير، آهي، جا مايا اهرور ۽ پاڻ کي به ٿو سڃاڻي ان کي جيو چوڻ گهرجي، جو پٺن ۽ موکي ٿي وارو آهي سڀ کان پري مايا جو پراڻو آهي. اهرلي اهرور آهي. ٿور مان واراڻه ۽ پوک مان کيان ٿي ٿو، کيان موکي ٿي ٿو، وڌ ائين چوڻ ٿا. هي لجهو! جهن ٿي مان جلدي پوسن ٿي وڃان ٿو، اعالي سڪ. ٿي واري منهنجي پکي آهي، اعالي ستتر پکي آهي جهن کي بهر ڪڍي سهارو نه آهي، کيان وکيان ان جي آڌن آهي، هي پاڻي! پکي سڪ جي کاڌ آهي، پر اها ٿڌن ملي ٿي جڏهن ستن جي دها درسي رهي ٿي، هاڻ پکي ۽ جو سڌن ورنن ڪرمان ٿو، جهن ڪري مڌس مڌي سڌاڻي سان حاصل ڪري ٿو، پورائين نه اهرمڻ جي چوڻن پر وڌيڪ پربت رکي، ۽ وڌ جي رست سان منهنجي ٿور پر لڳو رهي، پوء هن کي وشين مان واراڻه ٿي ٿو ۽ ان جو مون پر پڪو وشواس ٿي ٿو، ۽ منهنجي ڪا چوڻ پٺ سان ان کي ٿو پکيئون حاصل ٿين ٿيون ۽ من پر منهنجي ليلان پر گهڻي پربت وڌي ٿي جهن جو ستن جي چوڻن پر وڌيڪ پربت آهي. من، ڪرم ۽ وچن سان پڄن ڪرڻ جو پڪو نه آهي، ڪرو، ماڻا، پتا، پاڻي، سرامي، ۽ ديوتا سڀ ڪچ مون کي ٿي سهجي سڄي دل سان منهنجي شيوا ٿو ڪري منهن جا ڪرڻ ٿاڻيڻي جهن کي سڀر جي سڌ نه ٿي رهي وائي. ملي ٿو اولي ۽ پربت جا آسون ٿو وهائي، ڪام ڪروڻ پياڻي ايمان ۽ پاپ جهن جي من پر نه آهي، هي لجهو! مان سڌاڻن ان جي وس پر رهان ٿو، جو وچن، ڪرم ۽ من سان منهنجي شرن پر اچي ٿو، جو بنا ڪنهن ڪامدا جي منهن جو پڄن ڪري ٿو، ان جي ڪمل روڻي هڙي پر مان سڌاڻن آند ڪرمان ٿو. هن پکي پوک کي لجهو ٻڌي ٿاڻو پوسن ٿو ۽ پوء جي چوڻن پر سر نواڻي چوڻ لڳو هي پراڻو هينئر منهنجو سسرو دور ٿي ويو ۽ کيان حاصل ٿيو، اهڙي طرح واراڻه کيان ۽ پکي پوک ۽ نيتي جي ڪن جي واکاڻ پٺندي هو ٿاڻي آند پر پڇوڙي پر رهن ٿا.

شور پٽڪا جي ڪٿا

شري مهاديو چوڻ لڳو هي ٿاڻو! ان وقت گهور بن پر رهڻ واري نالو ڪرڻ سمان شو، پٽڪا راوڻ جي پٽ منهنجي مرضي موجب روپ ٿاڻو

ٿر مان جيڪو ننڍڙيءَ سڀيٽا جي ٿن من سان رکيا ڪندس، گيد راج جا اهي وڃن ٻڌي رامچندر پوسن ٿي چوڻ لڳو هي گيد راج! نيڪ آهي نون هن پاسي واري ٻن ۾ رهي ساڌن ڪج. انهن چڱي رامچندر پوءِ سڀيٽا لڳم سميت پنڇوئي ڏانهن ويو. گوتميءَ گنگا جي ڪناري وٽ پهچي، ان ٻڌيمان لڳم ڪ-ان پنڇوئي ۾ هڪ سندر وڏي ڪٽيا بڻائي، اتان سڀ گوتميءَ گنگا جي ڪناري جي اتر پاسي ڪند مول، قطس، انب ۽ ٻيا وڻ ميون سان ڀريل هئا اتي اڪانت استان ڏسي رهڻ لڳا، شري رامچندر ٻڌيمان لڳم سان گڏ ۽ سڀيٽا کي ديولوڪ سمان سکر ڏيندو اندر جي سمان سندر استان ۾ رهڻ لڳا، رام جي شيوا ۾ لڳم جو چٽ لڳل هو، جو هر روز ڏينهن جو نت پوڙم سان ڪند مول ڦل آڻي سڀيٽا رامچندر کي ڏيندو هو ۽ رات جو ڏنڻ ٻاڙ ڪڍي چار ٽي پاسا گهمي پهرو ڏئي ڄاڻندو هو ۽ ٿيئي نت پوڙم سان گوتميءَ گنگا ۾ سنان ڪندا هئا. ان وقت سڀيٽا انهن پنهي جي وچ ۾ رهي ڪم ڪار ڪندي هئي ۽ لڳم پوڙم سان نت روز جل ڪڍي ايندو هيو. ڀڳتي پاڻ سان انهن جي شيوا ڪندو هو، اهڙي طرح ٿيئي اتي سکر سان رهڻ لڳا، هڪ ڏينهن لڳم سري رامچندر کي اڪانت ۾ ويٺل ڏسي اترتا پاڻ سان لڳم لڳو، هي ڀڳوان! مون کي گيان ويراڱ ۽ مايا جو سروپ ٻڌايو ۽ ايشور ۽ جهڙو جو پيد سمجهاڻي ٻڌايو ۾ جو توهان کان سواءِ هن ٻاري ۾ ابدش ڪرڻ وارو ٻيو ڪو ئي ناهي، لڳم جا اهي وڃن ٻڌي شري رام چوڻ لڳو. هي لڳم! ٻڌ مان توکي ڳجهي ۾ ڳجهو پوڙم گيان ٻڌايان ٿو جنهن جي ڄاڻ ڪري مدش جلدي سنساري پوڙم کان مڪت ٿي وڃي ٿو، (پهريائين مان توکي مايا جو سروپ ٻڌايان ٿو تنهن کانپوءِ گيان ساڌن ٻڌائيندس پوءِ وگيان سميت گيان جو ورتن ڪندس. هن کان سواءِ گيه پرمالما جو ۽ سروپ ٻڌائيندس. جنهن جي ڄاڻ سان مدش سنسار جي پڙ کان مڪت ٿئي ٿو.

ڀڳتيءَ جو ورتن

مان ۽ منهنجو، تون ۽ تنهنجو، اهاڻي مايا آهي، جنهن سڀني جهڙو پراڻين کي موهر ڄار ۾ ڦاسائي ڇڏيو آهي، جن ٻڌارڻن لاکين من پهچي سگهي ٿو ۽ جن کي ڏهه اندر پون ڄاڻي سگهن ٿيون انهن سڀني کي مايا سمجهي، هن مايا جا ٻه پيد ڄاڻايل آهن، هڪ وديا ۽ ٻي آوديا، پهرين جيڪا وديا مايا آهي اها سنسار کي انهن ڪري ٿي ۽ سڀيئي ڪڙ ان جي آڌان آهن ۽ ٻي آوديا مايا. تمام دڪدانڪ دڪ روپ آهي، جنهن جي موهر ۾ ڦاسي هيءَ

سگهي. سنسار ۾ ساڌن جو سنگ ئي موڪل ڏهندڙ آهي ۽ ساڌن جي سنگ مان گيان حاصل ٿئي ٿو ۽ گيان مان ئي واراڻو ٿئي، ٿر ۽ واراڻو مان ڀڳتي حاصل ٿئي ٿي. هي ناڪ! اڄ توهان جي دوشن ڪرڻ سان مذهب جو سڦو ٿي ويو، ۽ مذهب سڄي ڀڳي به سڦل ٿي ويا، مون ڪهڙي وقت کان وٺي سڄي پاڻ سان ٽپسيا ڪئي آهي، هي رام! انهيءَ ٽپسيا جو هيءَ ڦل مليو آهي، هي راڳو! مون ئي ڪرڻا ڪري سدائين مذهب جي من مندر ۾ سڀيتا سميت واسو ڪريو ۽ مون کي هلندي ڦرندي سدائين توهان جو مذهب جي من ۾ ڏيان رهي.

لڪشمي پتيءَ شري رگھونات جي اهڙي طرح استروا ڪري مٺي اڪستي اڳئين وقت جو ڏنل اندر وارو ڏنڻ ٻاڻ سان ڀريل ڪڏهن به ناهي نه ٿين وارو به ٽرڪس ۽ هڪ رٿن ڇڙيل ڪنڊڪ، رامچندر کي ڏيئي چوڻ لڳو، هي راڳو! پوئو ۽ جو ٻار لاهڻ لاءِ راکشن کي ماري ناس ڪرڻ، جنهن ڪري توهان پنهنجو مايا سان مدش روپ ۾ اوتار ورتو آهي، هتان کان به اوجن پري گولمي نديءَ جي ڪناري تي پوئو ڏنڻ ڪارڻي ان ۾ سندر سوپيا ڏهندڙ پنڇوڙي نالي آشم آهي هي رگھونات! توهان پنهنجو ٻائي وقت اٿي رهي گذارڻ، هي سڀيتا پتي! اٿي رهي توهان دوتائن جا ڪشت دور ڪريو ۽ ڪارڻ سڌ ڪريو.

جنهن ڪانهوءَ ڄاڻي ڄاڻو هار پڳوان مٽيءَ کان آڳيا وٺي ان جي چوڻ موجب ڀوسن ٿي ان جي ڏنل ڏس طرف اڳتي هلڻ لڳا.

پنڇوڙي ۾ نواس لچمڻ کي اُڀرڻس جڳايو سان هلڻ

سري مهاديو چوڻ لڳو، هي ٻاروڻي! شري رامچندر سڀيتا ۽ لچمڻ سميت پنڌ ڪندي ڪندي رستي ۾ سري رامچندر هڪ گيد پکين جو راجا جڳايو کي واپس ڏٺو، ان کي ڏسي عجب ۾ پئجي چوڻ لڳو ته هي ڇا آهي ڏهن رامچندر لچمڻ کي ڇيو هي لچمڻ مذهب ڏنڻ ڪڍي اڄ ڏس سامهون راکش ويٺو آهي، رشن جي ڪاٺ واري هن دشت کي مان هيٺ جو هيٺ ٻورو ڪندس، رام جا اهي وچن ٻڏي گيد راج پڙ کان وياڪل ٿي چوڻ لڳو هي رام! مان تهنجي هٿان مارڻ جي لائق نه آهيان، مان تهنجي پٽ جو پيارو شش جڳايو نالي گيد راج آهيان. توهان جو ڪلياڻ ٿئي، مان نه توهان جو ڀلو ڪندڙ آهيان، توهان کي ئي لاپ ڏهندڙ ڪامڻان ڪري مان پنڇوڙي ۾ رهندس، ڪنهن وقت جڏهن لچمڻ به هرڻ جي ڪري ان ۾ هليو ويندو

اڙهه ارڪ ڏسڻ ۾ پئي آيو، آشور جي ٻاهران رهڻ ڪري شري رامچندر
 ستيڪشڻ مٽيءَ کي ڇيرو ٽون جلدي اگستيه مٽيءَ وٽ وڃي ان کي سڀتا ۽
 لڇهڻ سميت منهنجي اچڻ جي خبر ڏي، ٿڌهن ستيڪشڻ ڇيرو ٿي، وڏي
 خوشيءَ جي ڳالهه آهي. ائين چئي جلدي گروءَ جي آشور ۾ ويو اتي وڃي
 ستيڪشڻ ڏٺو ته مٽي اگستيه خاص ط-ور رام پڳڻن سان گڏ ويٺو آهي ۽ تمام
 پڳڻي پاڻ سان پنهنجي شش کي رام منتر جي واپاڪيان ڪري رهيو آهي،
 اهڙي ڏسي ستيڪشڻ ان وٽ ويو ۽ پڙڻام ڪري ويٺي سان ڇيرو گرو جي!
 دشرڪ ڪمار سري رام سڀتا ۽ لڇهڻ سميت ٽوهان جي درشن لاءِ آيا آهن ۽
 هٿ ٻڏي ٻاهر ايندا آهن. ٽنهن ئي اگستيه مٽيءَ ڇيرو ٻيٽا ٽنهن جو ڪلياڻ
 ٿئي ٽون جلدي منهنجي هردي ۾ ويٺل پڳڻان رام کي وٺي آئين مان ان جي
 درشن جي اڇا سان انهيءَ جو ڌيان ڪندو هتي رهان ٿو، ائين چئي جلدي
 مدين سان گڏجي پاڻ سري رامچندر وٽ آيو ۽ ان کي تمام پڳڻي پاڻ سان
 چوڻ لڳو، هي رام! اچو ٽوهان جو ڪلياڻ ٿئي، اڄ وڏي ڀاڱي سان ٽوهانجو
 اچڻ ٿيو آهي، جنهن ڪري اچوڪو ڏينهن سڦلو آهي. اڄ مون وٽ ٻيڙا
 مهمان آيا آهن. منيشور کي ايندو ڏسي، سري رامچندر ٻارن ٿي لڇهڻ
 ۽ سڀتا سميت اٿي اچي پڙڻام ڪيو، ٿڌهن مٽي راج رام کي هردي سان
 لڳايو ۽ خوشيءَ وچان ان جي نيتون ۾ جل پوري آيو ٽنهن کانپوءِ اگستيه مٽيءَ
 هڪ هٿ سان شري رگهنات جو هٿ پڪڙي ان کي پاڻ سان پنهنجي
 آشور ۾ وٺي آيو ۽ آڏو پاءُ سان آسڻ ڏيئي وهاري هٿ جوڙي چوڻ لڳو هي
 رام! پراچين سڀي ۾ جنهن وقت کير سمندر جي ويجهو ٻرهما ٽوهان سان
 ڌرتيءَ جو ٻار لاهڻ لاءِ راوڻ کي ناس ڪرڻ جي پراڻا ڪئي هئي، ٿڌهن
 کان وٺي ٽوهان جي درشن جي اڇا سان مان ٽپسيا ڪريان ٿو ۽ ٽوهان جو
 چڻن ڪندو ٽوهان جي اچڻ جو انتظار ڪندو مدين سان رهان ٿو.

هي ڇڳديشور! وقت ۽ ڪرمن جي ڪري ٽوهان ٿي منس ڏيهه ۽ ٻين
 جرنين ۾ سمايل آهيو، پنهنجي ڳڻن جي پيد سان ٽوهان جو ڳڻ ڌناران
 ڇڳو ڪرڻا ٻرهما، ستو ڳڻ ڌناران ڇڳت جي رکيا ڪرڻ وارو وشو، ۽ ٽو
 ڳڻ ساڻن ان جو ناس ڪرڻ وارو رودر شڪر پڳڻان آهيو، ودوان ٻرشن
 ائين چون ٿا، هي رام! ٻڌيءَ موجب ستو، رجو، ٽو انهن ٽنهي ڳڻن سان
 پراڻيءَ جون اهي ٽن قسمن جون اوسائون ٿين ٿيون، ٽوهان ٽنهي ڳڻن
 کان پري آهيو، انهن جو ساڪي چٽ سروب آهيو ٻيا وڪار آهيو،
 ٽوهان جي پڳڻيءَ روپي امرف کان سواءِ سڀي ۾ به موڪيه ٿي، ٿو ٿي

ٻار ڪندڙ مضبوط جهاز آهي، هي ناهي! مان سدائين توهان جي داسن جو داس آهيان. توهن سڄي سنساري اندر ان جا سواءِ آهيرو معي ۽ من سال مون جي پتلي (سرو) کي مرهه جي چار ۾ جنهن جو من ٿاڙو پير آهي پنهنجي ئي مايا سان موهيت ڪريو ٿا. پير، ڪٽمب، گهر جي انڌ ڪروپ ۾ ايل ڏسي توهان پاڻ مون کي پنهنجو چاٽي ڪري درشن ڏاڻا لاءِ آيا آهيو، توهان سڀني پراڻين جي هوندي ۾ اراجمان آهيو، جو منش توهان جي منتر ڄاڻ کان بي مڪ آهي، ان کي توهان پنهنجي مايا سان موهيت ڪريو لا جو منش توهان جي پڳتيءَ ۾ لين آهي، ان کي توهان جي مايا موهيت ٿئي ڪري. هي ايشورا! هڪ ڪري توهان ئي هن جڳت جي الهتي، استتي؟ پري، جو ڪارڻ آهيو لڳئي مايا جي ڪري اوهان، وشط، مهيش جي روپ ۾ توکي آهيو. ستيڪش جي اهڙي طرح استولي ٻڌي، شري رامچندر کلي چوڻ لڳو، هي مني مان اهو ڄاڻان ٿو ته، تنهنجو چت منهنجي اپاسا سان اول ٿي ويا آهي جو توکي مون لاءِ پيو ڪوئي، ۽ ساڌن ڪرڻ جو ضرور نه آهي تنهن ڪري مان توکي ڏسڻ لاءِ آيو آهيان. سنسار ۾ جو منش منهنجي منتر جو ڄاڻ ڪري ٿو ۽ منهنجي شرن ۾ اچي ٿو ان کي مان ئي پير سان درشن ٿو ڏيان، تون نه فقط منهنجي اپاسا سان جيئري ٿي سدائين لاءِ مڪم ٿي وئين ۽ سولو چٽڻ کان پوءِ ۽ اوس موڪي جي پراڻي ٿيندو. هاڻ مسان تنهنجي گروهه اگستيه منيءَ سان ملڻ چاهيان ٿو مون ان وقت ڪڇ ڏينهن رهڻ لاءِ من ۾ ويچار ڪيو آهي. ستيڪش چيو، هي واڳهو! تمام چڱو، اوڏانهن سڀاڻي هلنداسون، مون کي ۽ گروهه کي ڏئي گهڙ وقت ٿي ويو آهي، تنهن ڪري مان به توهان سان گڏ اوڏانهن هلندس، صبح ٿيڻ سان سينا ۽ لچمڻ سميت رامچندر ستيڪش منيءَ کي ساڻ وٺي اگستيه منيءَ سان ملڻ لاءِ ڌاري ڌاري ان جي ننڍي ڀاءُ اگن جيوهه مني جي آشرم ڏي هليا.

سري رام اگستيه منيءَ جي آشرم ۾

شري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! ان ڏينهن منجهند جي وقت سري رامچندر ستيڪش سينا ۽ لچمڻ سان گڏ اگستيه منيءَ جي ننڍي ڀاءُ اگن جيوهه منيءَ جي آشرم ۾ آيا. اهو آشرم سڀني موسمن ۾ ڦل ڦول ميدن سان ڀرپور هو ۽ خطرناڪ جانورن ۽ انيڪ ڀڪين سان ڀريل ڏنڊڪن جي سمان سو ڀاءُ ڏيئي رهيو هو، جو توهن رشين ۽ ديو رشين سان ڀرپور هو ۽ ان جي چيني پاسن رشين جا سندر شريڪ آشرم هئا. اهڙي طرح جو ساڪيا

سڀني رشي مدي رگهندا جو درشن ڪرڻ لاءِ شرينگ مٽيءَ جي آشرم ۾ آيا. انهن مدي سماج کي ڏسي مايا روپي منشن روپ ۾ شري رام سيتا ۽ لچمڻ هڪدم اٿي مستڪ نرائي پرڻام ڪيو، انهن مڻيشورن سرتو انٿرايمي ڀڳوان رام کي آشيرواد ڏيئي هٿ جوڙي چوڻ لڳا هي رام! توهان برهما جي پوارٽا سان پرتويءَ جو بار لاهڻ لاءِ اوتار ورتو آهي، اسين اهو سڀ ڄاڻون ٿا، توهان ساڪيات شري هري آهيرو ۽ ڄاڻڪي لڪشمي آهي ۽ شيش جي لچمڻ آهي ۽ پربت ۽ شتروگهن توهان جو سنڪ چڪر آهي انهيءَ ڪري هتي سڀ کان پهريان رشين جو دڪ دور ڪريو. هي رگهندن اچو سيتا ۽ لچمڻ سميت توهان اسان سان گڏ ڪرڻا ڪري مڻيشورن جي سڀني آشرمن کي ڏسڻ لاءِ هليو. ائين ڪرڻ سان توهان کي اسان تي وڏي دها ابدي. اهڙي طرح هٿ جوڙي ويٺي ڪرڻ تي ڀڳوان رام مڻين سان گڏ انهن جي ٿورن کي ڏسڻ لاءِ هليو، سري رامچندر اٿي سڀني پاسي گهڙيون ڪرڻا-ون پيل ڏٺيون جو ڏسي شري رامچندر مڻين کان پڇيو، هي هڏيون ڪنهن جون آهن ۽ هيءُ ٿورن جي پرتويءَ تي ڪيئن پهيون آهن ٿڌهن مڻيشورن چيو هي رام! هيءُ سڀ رشين مڻين جا مستڪ آهن هي سهرڪ پويو! انهن کي راکشن کائي چڙيو آهي. اهي راکش مڻين کي سماڏي ۾ مڱن ڏسي وجهو، وٺي رشين کي کائڻ لاءِ جتي ڪٿي گهمندا رهن ٿا. مڻين جا ٻپ ڏيندڙ ۽ دڪ ۾ پوئل وڃن ٻڌي شري رامچندر سڀني راکشن کي مارڻ لاءِ پرنگيا ڪٽي اهڙي طرح مڻيشورن جا آشرم ڏسندي پويو رگهندا بنداسي مڻين جي دڪ دور ڪرڻ لاءِ سيتا ۽ لچمڻ سان گڏ اٿي ڪڇ ورهيو. رهي پيو.

مدي ستيڪشن جي رام ۾ پريت

شري رامچندر ڪڇ وقت رهي تنهن کان پوءِ اگستيه مٽيءَ جي شش ستيڪشن مٽيءَ جي آشرم ۾ وارو رشين سان پوئل هڻو ۽ سڀني موسمن ۾ قلن ڦولن سان پويو ۽ سدائين آند ڏيندڙ سڪ دانڪ هڻو، ستيڪشن جي سري رامچندر ۾ ڏاڍي پريت هئي، ان وقت ستيڪشن جا نماڻا نيڙ ڀڳتي وس ڀڳوت درشن لاءِ واجهائي رهيا هئا سو رامچندر جي اچڻ جو ٻڌي ٻوڙندو آيو ۽ مستڪ نرائي هٿ جوڙي ويٺي ڪري چوڻ لڳو، هي بي انتا! سيتا ٻي! مان توهان جو ئي سمن ڪريان ٿو، هي رام! شق، برهما کي به توهان جي چوڻن جو سهارو آهي، توهان جا چوڻ سسار ساڪر

منهنجي درشن جي پوياءُ سان تون جلدي مڪمل ٿيو آهين سسار ۾ منهنجي
ڀڳتي ملڻ تمام گھڻ آهي ڇاڪاڻ ته هو انهن ٽنهي ئي نه اوس ڪندو، مڪمل
ٿيڻ واري آهي تون منهنجي ڀڳتيءَ ۾ به ورن آهين، الهيءَ ڪري منهنجي
آڻيا سان تون بهرم ڏام ٿي وڃ. اهڙي طرح شري رامچندر بهمڪر راکش
کي ماري ان کي سراپ کان مڪمل ڪيو ۽ ان کي وردان ڏنو، جو اهڙي
طرح شري رامچندر جي استواري ڪري ٿو سو ضرور سهڻي من گهروا مطلب
ٻائي ٿو.

شوپنگ رشيءَ جي رامچندر ۾ پريت

شري مهاديو چوڻ لڳو، هي ٻاروئي! وراڻ جي سر ۾ لوڪ وڃڻ کان پوءِ
شري رامچندر اچڻ ۽ سڀنا سان گڏ شوپنگ مڻيءَ جي سڀ سڪ ڏهندڙ
ٿو ان ۾ وڏو، شرممان شوپنگ رشي شري رامچندر کي سڀنا ۽ اچڻ سان
گڏ ايندو ڏسي هڪدم اٿي بهي رهيو ۽ وڃڻ وڃي ڏنڊو پڙتار ڪري
آسڻ ٿيڻي وهاريو، ۽ ڪند مول ڦل ڪارائي مهمان نوازي ڪئي تنهن کان پوءِ
مڻيءَ شوپنگ ڀڳت وٺل رام کي مڻي وائي ۽ هر چيو، هي رام! مان گهڻي
وقت کان وٺي توهان جي درشن جي پياس کان تپسيا ڪرڻ جو ٻڪو وڃار
ڪري هتي ئي رهان ٿو. هي رام! توهان ساڪيات پرميشور آهيو. مولڪي
تپسيا جي ڪري جو تمام گهڻو پڇ حاصل ٿيو آهي اهو سڀ اڄ توهان کي
ارپڻ ڪري مان موڪل ڀڄڻ کي پراپت ڪندس انهن چئي اوکيشور شوپنگ
پنهنجو وڏو پڇ جو ڦل سري رامچندر کي ارپڻ ڪري سڀنا سان گڏ رام کي
پڙتار ڪري پاڻ ڇڪيا ٿي چڙهي ويٺو، ان وقت من ٿي من ۾ سري رامچندر
سڀنا ۽ اچڻ جو گهڻو وقت ڏيان ڪندو رهيو ۽ من ۾ چوڻ لڳو، اهو هن
سسار ۾ رگھونات کي ڇڏي سمور ڪرڻ ڪري ڪامڻن کي بهورو ڪرڻ
وارو ٿيو ڪير دٻارو آهي. مان نه نشڪام پاءُ سان ان جو نتيجو سمون ڪندو
هوس تنهن منهنجي دل جو حال ڇاڻي خود پاڻ هت هليو آيو. هسي ديو
هال نشاپ ٿي اوهه لوڪ ۾ وڃي رهيو آهين، منهنجي هردي ۾ سدائين
اوڏاڻائي شري رامچندر اراجمان رهي. اهڙي طرح شري رامچندر جو گهڻي
دور تائين ڏيان ڪندي پنهنجي سامهون رام جي سروپ کي اراجمان ڏسندي
مڻي شوپنگ لوڪ ٻل سان اگني پيدا ڪري پنهنجو پنجن ٿن جو سرار جلاني
ڇڏيو ۽ اڳي سندر ديهه ڌاري اوهه لوڪ هليو ويو. تنهن کان پوءِ ڏاڍڪ اڻواسي

رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي راکش ٺٺولي ڪري کليل لڳو ۽ پنهنجو منهن ٽهلائي جهٽ هٿ ۾ ترشول کڻي چوڻ لڳو، رام! ڇا تون مونکي ٺٺو سڃاڻين مان جهٽ ۾ مشهور وراڻ نالي راکش آهيان، منهنجي ٻپ کان سڀيئي رشي مني هن ان کي ڇڏي هليا ويا آهن، جيڪڏهن توکي جهڻو جي اڃا آهي ته سڀيتا کي ڇڏي بنا هٿيارن جي هتان هليو وڃ ته مان هيءُ نروڙ توهان ٻنهي کي کائي ڇڏيندس. ائين چئي اهو راکش سڀيتا کي پڪڙڻ لاءِ ان ڏانهن ڊوڙيو، تڏهن رامچندر مشڪندي پنهنجي ٻاڻ سان ان جون ٻانهون کائي ڇڏيون، جنهن ڪري هو تمام ڪروڙ ۾ ڀرجي وڏو واس ڦاڙي رامچندر ڏانهن ڊوڙيو، تڏهن شري رامچندر ٻاڻ ڏانهن ايندو ڏسي راکش جا ٻئي ٻهر کائي ڇڏيا. اها ته وڏي اڇوڇ جهڙي ڳالهه ٿي پيئي، تنهن کان پوءِ ٽانگ وانگر پنهنجي مک سان ئي رام کي کائڻ لاءِ ان ڏانهن وڌيو، تڏهن رام پنهنجي هڪ ئي ٻاڻ سان راکش جو وڏو سر کائي ڇڏيو، تڏهن هو ريت ۾ ڀرجي ٽٽڪي ٽٽڪي زمين تي ڪري پيو، اهڙي طرح هن کي مئل ڏسي شري سڀيتا شري رامچندر جو سمون ڪري ان جي ساراهه ڪرڻ لڳي، ان وقت آڪاش مان ديوتائون سري رامچندر جي مٿان گلن جي وري ورائڻ لڳا. ان وقت وراڻ راکش جي مئل سر ۾ مان آڪاش ۾ ايندڙ سورج سمان سندر وسترن سان سوڀيا ڏيندڙ منس ٻرگهٽ ٿيو انهيءَ منس شري رامچندر کي ٻڙڻ ڪري چيو، هي رام! مان اڳئين جنم ۾ تيجسوي ودياڌر هوس، مون کي گهڻو وقت اڳي بنا ڪنهن ڪارڻ جي ڪروڙ ڪرڻ واري رشي درواسا مونکي سراپ ڏنو جنهن سراپ کان هاڻ توهان مونکي مڪت ڪيو، هاڻ توهان اهڙي ڪريا ڪريو ته توهان جي چوڻ ڪمن جو ڌيان رهي، منهنجي واڻي سدائين توهان جو نام ڪيترن ڪندي رهي ۽ منهن جا ڪن توهان جي ڪٿا امرف ٻڌندا رهن ۽ هٿ توهان جي چوڻ ڪمن جي ٻڙجا ڪندا رهن، اهڙي طرح مستڪ توهان جي چوڻ ڪمن ۾ نمسڪار ڪندو رهي، هي شڌ گيان سروب پڳوان توهان کي نمسڪار آهي توهان پنهنجي سروب وهڻ ڪري رام آهيو، توهان جي مايا سان گڏ براجمان هڻڻ ڪري سندر مورتي شري سڀيتا رام آهي ۽ سنسار کي وڃڻ وارو آهين، توهان کي نمسڪار آهي هي رام! مان توهان جي شرن آيو آهيان، توهان منهنجي رکيا ڪريو جنهن ۾ توهان جي مايا مونکي موعبت نه ڪري. وراڻ جي اهڙي طرح ٻارائڻا ٻڌي رگهيات ٻنهن ئي عي ورتو، هي ودياڌر هاڻ تون وڃ تو سڀيئي مايا جي ڪٽن کي جيتي ڇڏيو، تون گيانين ۾ ريت آهين.

جي ششن کان پوءِ، هي ارهه چاري نديءَ کي پار ڪرڻ لاءِ ڪر اها ۱ اڏاڙو؟
 ٿڌن ششن ۾ هي ٻارڙا هتي هڪ اهڙي آهي اسين ان ۾ ارمان ڪري
 ڇاڙهي هڪ ٻل ۾ پار پهچائينداسين ٿڌن ارهه چارن سميت رام اڪشمڻ کي
 ڇاڙهي پوءِ ٻار پهچائي آڳيا وٺي اڀري رهيءَ جي آسري ۾ موٽي آيا. اڏن
 پس سان پيريل شينهن بگهوڙ ڇيتا ماس کائيندڙ جانورن جي پهاڪ ڪورن
 ۾ پھتو ۽ پينڪر روپ ڏاريندڙ راکشن واري ان ۾ ڪهڙي رامچندر اڪشمڻ
 کي ڇو نه هتان اسان پنهي کي تمام خوشياريءَ سان غلڻ ڪورهي. مان ڏاڻس
 ئي ٿمڻو ڇاڙهيان ٿو ۽ پاڻ همت ۾ کڻي اڳيان اڳيان هلان ٿو ۽ اڏن ڏاڻس
 ڌاري پنهنجن هل ۽ ڇو ۽ پهاڪا جي وچ ۾ رهڻ واري ماڻا جي سمان سميت
 اسان جي وچ ۾ هلي، هي اڪشمڻ سڀني پاسي ڏٺاڻ رکي خبرداريءَ سان
 هلو، مون جيئن پهرائين ٻڌو هو انهيءَ موجب هن ان ۾ راکشن جو امار
 پڻ ڏيکاري ڏيئي ٿو اهڙي طرح ٻالهاڻيندي اولهاڻيندي ڇڏ ڪرڻ پوي
 نڪري ويا اتي هڪ ڪمان جي ڳاڻ سان سوڀيا ڏيندڙ پشڪرڻ لاءِ هڻو،
 هو ڪم ان ۾ ٿڌي پاڻيءَ سان سندر ٽسڻ ۾ پئي آيو. هن اٿس وڃهڻ
 وڃي پاڻي پيو ۽ اڏري ڏار لاءِ وڻ جي ڇاڙ هيٺ واهي رهي، ان وقت
 هن هڪ مها ٻڙو ۽ پهاڪ راکش ايندو ڏٺو ان جو منهن تڪين ڏاڻن سان
 پورن هڻو ۽ هن جي گرجڻ سان پڻ پئي ٿيو، ان جي سڄي ڪلهي تي هڪ
 نرسول رکيل هو. جنهن ۾ ڪيترا ماڻهو ٻڌل هئس. هو تمام جهنگلي جانور
 هائي، شينهن ۽ منهن کي کائيندو هڻو، ان کي ڏسي رامچندر ڏاڻس کڻي
 اڪشمڻ کي ڇو، پاڻي ڏس اسان جي سامهون ماڻهن کي ٻڙڇاڙو وارو
 پهاڪ روپ ۾ پورو راکش اچي رهيو آهي، تون ڏاڻس ٿسي پاڻ ڇاڙهي
 هرشمار ئي به، ڇاڻڪي! تون مٿان ڇو ٿو؟ اٿن چئي رامچندر ڏاڻس ئي
 پاڻ ڇاڙهي ٻهڙ جي سمان پھي رهيو تنهنڪري ان راکش رام اڪشمڻ
 ۽ ڇاڻڪيءَ کي ڏسي وڏو هٿ ڪري ڇوڙ لڳو، اڙي ٻاڪو ڏاڻس پاڻ
 ۽ ڇاڻڪون ٻڌل مٺي ويس ۾ ترهن ڪر آهيون؟ تو ساڻ هڪ استري آهي
 ۽ تون وڏو بدنيت ٽسڻ ۾ اچين ٿو، تون تمام سندر آهين ۽ منهنجي مڪ. ۾
 ڇڏ لاءِ هڪ گره جي اواز آهين، افسوس جو ان ۾ ماڻهن کي کائيندڙ
 جانورن سان پيرل هن ڪورن ۾ چاچي ڪري آيو آهين؟ راکش جا اهي
 وڇن ٻڌي رامچندر ان کي مشڪي ڇو نه منهنجو نالو رام آهي، ۽ هيءُ
 منهنجو ٿڌو ڀاءُ اڪشمڻ آهي ۽ هيءُ مڙهي منهنجي ٻارڙا پياري آهي.
 مان پتا جي آڳيا سان تو جهڙن کي سکيا ڏيڻ لاءِ هن اسن ۾ آيو آهيان.

اهڙي پٽيءَ جو آڀمان ڪري ٿي سا نرڪ ۾ وڃي ٿي ۽ انهيءَ
 دڪ ڀوڳي ٿي، استريءَ لاءِ اهوئي ڌرم ورت ٿيهر آهي جو هوءَ
 سدائين پٽيءَ جي چرڻن ۾ ڀويسر رکي ٿي هن ۽ وڃن سان
 پٽيءَ جي شيوو ڪري- ويدن ۽ ڀراڻن چئن قسمن جون
 پتورائون ڄاڻايون آهن (۱) ائم (۲) مڌيم (۳) نيچ (۴) اڌم، ائم
 پتورائون اهي آهن جن کي سڀني ۾ به پنهنجي پٽيءَ کان سواءِ ٻيو ڪو
 پُرش ڏسڻ ۾ نٿو اچي، ٻيو مڌيم پتورائون اهي آهن جيڪي ٻين پُرشن کي
 پٺا، پٺن ۽ پاڙن سان ڪري ڄاڻن ٿيون، ٽيون پتورائون اهي آهن جيڪي
 ڌرم کي وڃاري اڌرم جي ڊپ کان ڪل مريادا جو خيال رکي شانت ۾
 رهن ٿيون، چوٿيون اڌم پتورائون اهي آهن جيڪي مرقعو نه ملڻ ڪري
 وڏن جي ڊپ کان روڪيل آهن، پر جيڪي استريون پٽيءَ کي ڏوڪو
 ڏيئي پُرائي پُرش سان وسڻ ڀوڳ ڪن ٿيون سي ڪل کي ڪلڪ ڏيڻ واريون
 سوين ڪلپ آرڪ ۾ وڃي دڪ ڀوڳن ٿيون ۽ جيڪي پٽيءَ سان دشمني رکن
 آهن سي بهي جنم ۾ جوانيءَ ۾ وڌائون ٿين ٿيون، هڪ گهڙيءَ جي سڪ.
 لاءِ ڪئين جمن ۾ دڪ ڀوڳ ڪهڙي وڏي مورڪتا آهي! جيڪي ڪهت
 ڇڏي پٽيءَ جي شهرا ڪن ٿيون اهي هن لڪ ۽ ڀرلڪ ۾ سڄو سڪ پائين
 ٿيون هي ڄاڻڪي ڪئين استريون پنهنجو ئي مثال وٺي پتورف ڌرم پالڻ
 ڪنديون ۽ تو وانگر پٽيءَ سان دڪ، سڪ ۾ شامل ٿي پنهنجو جس ٺاهوس
 ڪڍائينديون هي اڀدش مون ڊڳو سنسار جي استرڻ لاءِ چڻي ٻڌايو آهي.
 انسريا جو اهو اڀدش ٻڌي سڀتا کيس ڀرڻام ڪري موڪلايو ۽ رامجندر مٺي
 کان پئي ان ۾ وڃڻ جي آڳيا وٺي هلق جي تياري ڪئي ۽ چوڻ لڳو هي
 منير مان ڏنڊ ڪارڻي ان ۾ وڃڻ چاهيان تو تنهن ڪري مونکي آڳيا ڏار ۽
 رستو ڏيکارڻ لاءِ ڪڇ سس ساڻ ڏاوم شري رامجندر جو اهو وڃن ٻڌي
 مهرشي انري کلي چوڻ لڳو ته هي رام! ڏاڍائڻ جا عجيب سروب سڀني
 کي رستو ڏيکاريندڙ توهين آهيو؟ ٻيءَ توهان کي رستو ڏيکاريندڙ ٻيو ڪير
 هوندو؟ پر هن وقت لوڪ وهڻوار جي ڪري ائين چڻي رهيا آهيو، تنهن
 ڪري منهنجا سس رستو ڏيکارڻ لاءِ ضرور توهان سان هلندا، ٻيءَ سس کي
 آڳيا ڏني ۽ پاڻ به ڪڇ بند رامجندر سان گڏ هليو.

رامچندر جو ۱۰۰ اڌ راکش کي مارڻ

هڪ ڪرم بند ڪرڻ ڪا هڪ وڏي ننڍي ڏسي انري رشيءَ

درشن جي اڃا سان پئي آيا، رامچندر انهن ماڻهن جي ڀرڻ سبب دشمن مين جي ٽپسيا ۾ پنگر ٻولند وڌسي، اتي رهڻ واجب نه سمجهي هڪ ڏينهن سبتا ۽ لڪشمڻ کي ساڻ وٺي چتر ڪوٽ ڇڏي هلاڻ لڳو، اتان هلندا بند ڪندا سبتا لڪشمڻ سميت سري رامچندر اترِي مٽيءَ جي اتر وٺيڪ آشر ۾ آڻان ۾ هر طرح جو آئند ۽ رهڻ جي لائق هـ ان سندر آشر ۾ مهرشي پنهنجي ڌرم پٽني انسوبا سميت گهڻي وقت کان وٺي ٽپسيا ڪندو هو، رامچندر اندر آشر ۾ وڃي مهرشي اترِي کي ڏندوبس ٻرڻام ڪيو، مهرشي رام سميتا ۽ لڪشمڻ کي ڏسي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ اڳيان وڃي انهن جو آدرستڪار ڪيو ۽ ٽنهي کي آسڻ ڏيئي ويهاريو ۽ انهن کي پيئڻ لاءِ جل ۽ کاڌي لاءِ مٺا مٺا ميو ڏيئي ڪارائي ٻوسن ڪيو ۽ هن کي ساڪيان ٻار اچر ڄاڻي ٻيهر ڄا آئسون آڻي هٿ جوڙي استولي ڪرڻ لڳو، هي رام ڀاڪت وٺل! مان ٽوهان کي نمسڪار ٿو ڪريان، هي ٻيڙو! ٽوهان ڏنڻس ٻارڻ ڪندڙ ٿرلڪي ٺاڪ! سور ۽ ونڻ جا ڀرڻ! مهادار جي ڏنڻس ڀڄڻ وارا! مين ۽ ستن کي سڪ ڏيندڙ! دنيتن جي ناس ڪرڻ وارا! هي لڪشمي پتي! شڪتي روپ شري سبتا ۽ ننڍي ڀاءُ لڪشمڻ سميت مان ٽوهانجو ڀڄڻ ٿو ڪريان، هي ٻرلڪي پتي! هي جانڪي ٺاڪ! هي دٻڻ جا دٻڻ! مان ٽوهان کي ٻرڻام ٿو ڪريان، مونتي ٻوسن ٿيو، هي ٻيڙو مان ٽوهان کي نمسڪار ٿو ڪريان، مونکي پنهنجي چرڻ ڪمان جي پگڻي ڏيو، شري رامچندر اترِي مٽيءَ جي استولي ٻڌي ٻوسن ٿي کيس پگڻي جو وردان ڏنو.

اترِي مٽيءَ جي ڌرم پٽني ستي انسوبا وڏي اوستا وڌوان ٽپسڻ ڌرم جو ٿرڻو ڄاڻندڙ هئي، سبتا هن کي مانا سمان ڄاڻي ٻرڻام ڪيو ۽ کانئس آئند ڪشڻ ڀڄڻ لڳي، انسوبا سبتا کي آشيرواد ڏيئي کيس ٻوسان وهاري استري ڌرم جو اپديش ڏيڻ لڳي ۽ هي راجڪماري! مان ڏاڍو خوش ٿي آهيان جو تو سڀ ڪڇ ٿياڳي پتيءَ جي پٽ وٺي پئي سهمن پنهنجو پتي شهر ٻرهي يا ان ۾، چڱو هجي يا مندو، اهوئي سچو استري جو ٻيڙو ڌرم آهي، مان پتا، ڀائر ڄمڻ ٿيڪ اهي سڪ ڏيندڙ آهن، اتر پتي هڪڙو ئي انيڪ سڪ ڏيندڙ دانا آهي، ٻر چيڪي پتيءَ جي شيرا ٿيرون ڪن اهي ٽيچ ٻڌي ۽ واراون سڏجن ٿيون، ڌيرج، ڌرم، مٿر ۽ ناري انهن چڻي جي ٻرڪه مصيبت جي وقت ۾ ڪٿي آهي، ڀلي ڪهڙو به پتي ٻڌو، روڳي، مورڪ، اندو، ٻوڙو، ڪروڙي، ڪنگال هجي، جا استري

اڙ ٿي ڪانڊ

شري مهادي جو ڇوڻ لڳو، هي ٻار وٺي! مون توکي اهو ڏيا ڪانڊ جنهن ۾
 ڀرڻ جي ٻوٽي سنڌي ڪٿا ٻڌائي، هاڻ مان
 توکي ٻي ڪٿا ٻڌايان ٿو! ڇا ڏيان ٿي ٻڌي،
 ته رامچندر ان ۾ رهي ڇا ڇا ڪيو؟

راجا جنگ ۽ ڀرڻ ۽ اهو ڏيا واسين جي
 وڃڻ ڪاٺوءَ رامچندر سڀني لکشمڻ سميت
 سڄي ڀروڙ ڪڍي ڀرڻ ۾ رهي لڳا،
 هڪ ڏينهن شري رامچندر سهڻا سندر گل چئي
 گلن جا هار ڪنگڻ ٻاجو بند ۽ ٻيا آڻوڻ لاهي

پنهني هٿن سان سڀني کي ٻهرائي آندو ۽ وڌا هئا نه اوچتو اندر جو پٽ
 مها مورڪ ٿي ڪاٺو جو روپ ڌاري شري رامچندر جو ٻل شڪتي آزمائڻ لاءِ
 ڇا ڪيائين جو سڀني جي پير ۾ جهنب هڻي جنهن ڪري سڀني کي پير مان
 رڻ وهڻ لڳو. اهو ڏسي شري رامچندر تير ڏٺس ٿي ڇاڙهي ان ڪاٺو
 ڏانهن هڏيو مورڪ بنا اهو ڏسي ڇل ڪڍي پڪيڙيو، ڪاٺ تير کي پاڻ ڏانهن
 ايندو ڏسي اٿي اڏاڻو ٻوڙ تير پٽ نه ڇڏيس، جهڙن جهڙن وڃي پڇندو ٿي
 ٿي رامچندر جو ڇڏيل تير نه سندس پٺيان ڏوڙندو وڃي پر ان تير پٽ نه
 ڇڏيس تنهن ٿي جهيٽ ٿي ڪي ڏوڪو ڏسي کيس ڪنهن به شرن نه ڏٺي،
 پوءِ هن کي رامچندر سان ڪيل ڏوڪو ڏسي ڪيس ڪنهن به شرن نه ڏٺي،
 تڏهن نارڊ جهيٽ کي واپس ڪل ڏسي مٿس دٻا آڻي ڇيائينس ته جلدي رامچندر
 وٽ وڃ ۽ وڃي ڪهيا گهري ڇيائينس ته هي دٻا! منهنجي رڪاو ڪري ٿو
 هو موٽي اچي رامچندر جي چوڻ تي پيو، شري رامچندر هن تي دٻا آڻي
 پراڻ نه ورتائين پر نصيحت ٿيڻ لاءِ هنجي هڪ اڪ ڪڍي ڇڏي ڏنائين.

ستي انسويا جو سڀني کي استوري ڌرم ٻڌائڻ

هي ڏانهن شري رامچندر رڻين مڻين جي بستي ۾ رهي سڀني ۽ لکشمڻ
 سان چتر ڪوت ڀرڻ ٿي ڪڇ ڏينهن گذاري اٿيڪ چتر ڪيا، رام ۽ سڀني
 لکشمڻ سان چتر ڪوت ۾ رهڻ جو ٻڌي آس پاس جا ٺنڪرواسي ان جي

پرف کي راج سونهي پاڻ جدڪ اور واور ٿيو.

پرف منتران ۽ شيوڪن کي چڱيءَ طرح سمجهاڻي ڇڏار جي آڳيا موجب هر ڪو پنهنجي پنهنجي ڪم ۾ لڳي واريءَ ٿيندي پاڻ ستر وڳهن کي گهرائي سڀني ماڻهن جي شهرت ڪرڻ لاءِ سکيا ڏيئي پوءِ ڪرو ۽ ارهمن ۽ نڪر واسين کي گهرائي شپ ۽ هورف ڪڍائي شري رامچندر جون چاڪڙون سدڪهاسن تي استاين ڪيائين ۽ روزانو چاڪڙن جي پوڄا ڪري انهن جي آڳيا واپس سان سڀ راج جو ڪاروبار پئي هلايائون، پوءِ پاڻ سڀني ماڻهن ۽ ڪرو ۽ ڪن سرنمائي پاڻ ٽنڊي گانو ۾ ڪٿيا بڻائي مٿي لسي جتان دن مڪت بڻائي مدي ويس ۾ رهڻ لڳو ۽ ڪند مول ٿل کائي وقت گذارڻ لڳو ۽ من ۾ رام نام جو چاپ جهڻ لڳو، اهڙي طرح شري رامچندر جي اچڻ لاءِ ڏينهن ٻنهيدي رام ۾ ئي من لڳائي ساڪيام ٻوهر وشيءَ جي سمان رهڻ لڳو.

هري اور تبت ست شري لسي ڪرم رمالا
شري شو پارولي سندا جو اڙڏا ڪانڊ
سندس ساگر روپي ٻيو ڏاڪو سماپ ٿيو.

(ٻچن راڳ ڪشي)

- ٿل - ٻوليو رام - ٻوليو - نان رام ٻوليو -
رام بنان ٻيو ٿا - ٻوليو - ٻوليو رام -
(۱) رام نام ٻن جهڪي چوندا - ڪانگن وانگي لوندو.
رام نام جي چوندا رهندا - سرور نه ڪوئي سهندا.
ٿنڊي ۾ رام ٻوليو - وهندي ۾ رام ٻوليو رام بنا
(۲) رام سکن جو نام سدائين - تنهنڪي صاف سچاڻو
رام ٻن روئندو ويندو - راڻي ٿرڙي راڻو
ڪهندي ۾ رام ٻوليو - سمهندي ۾ رام ٻوليو رام بنا
(۳) رام نام سندس ساگر ۾ - ترهي ونگر ٿاري
رام نام ٻن ٻيڙي تنهنجي - ڪوئي نه پار اڪاري
ڪانهندي ۾ رام ٻوليو - سمهندي ۾ رام ٻوليو رام بنا
(۴) رام ڌرو ٻهلاجم جهو - ٿڌي ٻاهر کان پار اچي ويا
اندر ٻاهر رام نام جي - رنگ ۾ خوب رنجي ويا
موندي ۾ رام ٻوليو - سڙندي ۾ رام ٻوليو رام بنا.

۽ ڀرت جي سڄي حقيقت ڪري ٻڌائي ڇوڻ لڳو، هي راجا! هاڻي اهو
 ڪي ڪريو جنهن ڪري تون نه وڃي ۽ سڀني جو ڀلو ٿي پوي، هي ڪيانوان
 تون رکيڪ راجا! هن وقت توهان کان سواءِ ٻيو ڪير آهي جو هن مورنجاهاري
 کي مٽائي؟ منيءَ جا اهي وڃن ٻڌي راجا جنگ ويچار ۾ پئجي وڃي، ته
 هاڻي ڇا ڪرڻ گهرجي ائين چئي دل ۾ ڇوڻ لڳو ته هتي اچي ماڳهن
 مورنجاهاري ۾ ڦاٿس، راجا دهرت رامچندر کي ان ۾ موڪلي پنهنجي پوڳيا
 ڀوري ڪرڻ لاءِ پنهنجي پياريءَ جي ڀليم ٺاهڻ لاءِ ٿي ڪيو، تنهن ڪري
 مان هاڻي رام کي ان ڏانهن موڪلي ان مان خوش ٿي موٽنداسون پوءِ راجا
 جنگ ڀرت سان صلاح ڪئي ته ڇا ڪرڻ گهرجي؟ تنهن ڪري ڀرت وري
 رامچندر کي ويٺي ڪئي، پر رامچندر گهڻي قدر نصيحت ڏيئي سمجهائي
 ڀرت کي اڀڙيا موٽڻ لاءِ ۽ راج ڪرڻ لاءِ مجبور ڪيو نيٺ جيئن ٿيڻ ڪري
 اها ڳالهه ڀرت کي مڃڻي پئي پر ٻيا آڌار جي هن جي من ۾ سنڌوش نه
 آيو وري هڪ جرڙي ڇوڻ لڳو هي پڳوان! توهان مون کي راج حڪومت هلائڻ
 لاءِ پنهنجون جڳت ٻرجڻ واريون ڇوڻن جون ڇاڙيون نشاني ڏيو جيستائين
 توهان نه موٽندا جيستائين مان انهن جي شيوا ڪندو رهندس ائين چئي ڀرت
 ان جي پيرن ۾ سندر ڇاڙيون پائي ڇڏيون، سري رامچندر ڀرت جو پڳي
 پاو ڏسي اهي ڇاڙيون لاهي ڀرت کي ڏنيون، ڀرت اهي وٺي ڇڙيل سندر
 ڇاڙيون کڻي سري رامچندر کي وار وار نمسڪار ڪري پڳوان کي گد گد
 وائيءَ ۾ ڇڏيو هي رام جڏهن ڇوڻن ورهين ٻڌون ٿيا بعد توهان پهرين
 ڏينهن ٿي نه پهچندا ته مان پنهنجو پاڻ کي اڳيءَ ۾ جلائي ڇڏيندس، تڏهن
 تمام چڱو چئي ڀرت کي موڪل ڏني. جنهن وقت اها ڳالهه ٺهائجي ويئي ته
 رامچندر موٽي نٿو هلي تنهن وقت سڀني کي ڏاڍو ڏک ٿيو، پر ڇا ڪن لاچار
 ٿي سڀني موٽي هليو جن تيارين ڪيون پنهني ڀائرن لڪشمڻ ۽ رام ڪان
 موڪلايو ۽ سڀني کي پهرين ڀي ۽ ان جي دشمن مڃڻ کان آشيرواد وٺندا ڀرت
 سڄي سڀني سميت گرو وٽست شتروگهن سڀني ماڻاڻ ۽ مڙين سان هليو جي
 تيار ڪئي، هيڏانهن رام ۽ لڪشمڻ راجا جنگ کي پيري پئي ويٺي
 ڪئي ته معاف ڪجو جو دنيا ڪري هيترو ڏک سهي ماڻهن سميت آيا آهيو،
 هاڻي جيڪو وقت اسين هتي رهندون اولري وقت لاءِ آشيرواد ڪجو ته سڄي
 سان وڃن ڀورو ڪري وري اچي اوهانجو درشن ڪريون پوءِ راجا جنگ ڏک
 وڃان ۽ موڪلائي روانو ٿيو راجا جنگ ۽ ڀرت نه پنهنجي ماڻهن سميت
 نين ڏينهن اڀڙيا ۾ پهتا اتي راجا جنگ سڄي نظر مان ڪڍي

دڪ جي وس ٿي مرنڪي رواجي منڇ ڪري ڄاڻن ٿا. اهي مذهبجي اسان
روپ کي ٺٽا ڄاڻي سگهن. تنهن جا وڏا ڀاڳ آهن جو اڏڪي سڀا جي
ڏپ کي دور ڪرڻ وارو ٿيو گيان حاصل ٿيو آهي. لڏن مذهبجو سمون
ڪري گهر ۾ ره. انهيءَ طرح ٽون ڪرم ٻڌن کان بچي ٻڌن ۽ شري
رامچندر جا اهڙا منڇا وڃن ٻڌي ڪهڪڙي آئند ۾ ارجي رامچندر جي پٽن
۾ سر نمائي وار وار پوڻام ڪري پوسن ٿي.

راجا جنڪ جو رامچندر جي سھائتا لاءِ اچڻ

هيڏانهن راجا جنڪ جڏهن ٻڌو هو ته راجا دشرم ڪهڪڙي جي ڪمٽ
ڪري پورب کي وڃ ڏنو آهي ۽ سري رامچندر کي انداس ڏنو آهي ۽
ٻڌي راجا کي ڏاڍو دڪ ٿيو ۽ هڪدم سينا وٺي رامچندر کي سھائتا ڪرڻ
لاءِ ان ۾ آيو. جڏهن چتر ڪوٽ پورب جي ويجهو پهتو تڏهن اتي ٿورو ڪنڌي
سينا کي اتي رهايو ۽ ٻن قاصدن کي خبر چار وٺڻ لاءِ روانو ڪيو. هيڏانهن
مٺي وشست پورب کي سمجھائي رهيو هئو ته ايتري ۾ راجا جنڪ جا قاصد
اچي سھڙيا، مٺي وشست انهن کان اچڻ جو سبب پڇيو جنهن تي هن چيو
ته، هي ميسرور! ڪهڪڙي جي ڪمٽ جي خبر راجا جنڪ کي پئي آهي
سو انهيءَ دڪ ڪري سينا وٺي رامچندر جي سھائتا ڪرڻ آيو آهي ۽ اسان
کي انهيءَ لاءِ موڪليو اٿس ته خبر چار لهي نظر سان ڪڍي اچو، تنهن تي
هن کان اڳ اڀو ڏيا ۾ وياسون پورب جي هٿ ۽ چتر ڪوٽ ڏانهن وڃڻ جي
خبر چار آڻي راجا کي ٻڌائينسون جو ٻڌي کيس ايترو ڏک ٿيو، نيم سينا
وٺي هتي اچي پهتا آهون. اجهو هو سامهون ڏسڻ ٿيو لڳو ٿيو آهي، اسان
کي سماچار وٺڻ لاءِ موڪليو اٿس، دوئن جو اهو سماچار ٻڌي، وشست مٺيءَ
پنهون جا ماڻهو دوئن سان گڏ موڪلي راجا جنڪ کي گھرايو، راجا جنڪ
جي اچڻ جو ٻڌي سيميئي خوش ٿيا، پر رامچندر ٿورو گھڻائو لڳو، ايتري
۾ جنڪ کي پٺيان ايندو ڏسي رامچندر سيميئي ماڻهن سميت اتي اينو ۽ ويجهو
وڃي هڪ ٻئي کي سڪ پوئو سان گڏيا ۽ پوءِ رامچندر سيميئي کي آڏو ڀاءُ
ڏيئي آشرم ۾ وٺي آيو جتي ڪيترا ڏينهن انهن سڪ سان گذاريا. هڪڙي
ڏينهن رامچندر گروه سان ڳالهه ڪري چيو مهاراج! ننگرواسي ۽ ماڻائون وياڪل ۽
ان ۾ رهڻ ڪري دڪي آهن، ۽ راجا جنڪ کي اسان دڪ سھندي گھڙ وقت
گذري ويا آهي تنهن لاءِ هي ناسا! جيڪي پوکي سمجهو سو ڪراو،
رامچندر جا اهي وڃن ٻڌي مٺي وشست راجا جنڪ وٽ وڃو ۽ کيس راجا

هٿر، سو سڀ ديوتائن جي مرضيءَ موجب ٿيو آهي نه ته اهڙو وڃن ڪيئن چئي سگهي ٿي، ڪيڪئي جو هن ۾ ڪوئي قصور نه آهي ۽ نه ڪو راجا جو ٿي قصور آهي ڇو ته هر رڳو هاري ائين هڻي جو ٿي چڪي، تنهنڪري هي ڀرم نون انهيءَ ڳالهه جو شوڪ نه ڪر ۽ رام کي موٽائي وٺي وڃڻ جو خيال لاهي ڇڏ، ۽ جلدي ماڻان ۽ سينا سميت نون ايوڏيا موٽي وڃ ۽ شري رامچندر راوڻ کي ڪل سميت ناس ڪري اتان جلدي موٽي ايندو.

ڪيڪئي رام جو سلواد

انهيءَ وقت ڪيڪئي اڪانت اسٿان ۾ نيترون ۾ جل آئي هڪ چوڙي سري رامچندر کي چوڻ لڳي- هي رام! مايا کان هيڻ ڇت ٿي وڃڻ ڪري مون ڪهڙيءَ جي چوڻ موجب توهان جي راڄ تلڪ ۾ وڳهن وجهي ڇڏيو سو منهنجي ڪنور لائي ۽ ٺٺري ڪرڻ ڪري مونکي معاف ڪريو- ڇاڪاڻ ته ساڌو مهاڻا جي سدائين ڪميا شيل ٿيندا آهن، توهان ساڪيات وشڻو پڳوان اوڻڪ پرماتما ۽ سدائن پورش آهيرو، پنهنجي مايا سان منهن روپ ڌاري سڄي جڳت کي موهت ڪري رهيا آهيرو، ۽ توهان جي ٿي مايا سان ماڻهو چڱا ۽ خراب ڪرم ڪن ٿا، سڄو جڳت توهان جي آڌين آهي- هي سترن کي ناس ڪرڻ وارا، ديوتائن جي ڪارج شد ڪرڻ وارا توهان جي ڌنارن مون پايڻ پنهنجي دشت ٻڌ سان هي پاپ ڪرم ڪيو آهي- اڄ مون توهان کي ڄاڻو ته توهين ديوتائن جي ۾ من ۽ واڻيءَ کان واقف آهيرو- هي وشو پورا هي اي انت! توهان منهنجي رکيا ڪريو، هي جڳناڪ! توهان کي نمسڪار آهي، هي ٻيرو! توهان جي شرن آهيان، توهان پنهنجي گيان اڱن روپ بل سان منهنجي پت ۽ منهنجي رکيا ڪريو ۽ سني ٻڌي ڏيو.

ڪيڪئي جا اهڙا ٻارم ڀريل وڃن ٻڌي، شري رامچندر کلي چوڻ لڳو، ته هي ماڻا! تو جو ڪچ ۾ ڇيرو آهي، اهو ٺيڪ ئي آهي، ڪوڙ نه آهي. منهنجي ئي مرضيءَ سان ديوتائن جو ڪارج سد ڪرڻ لاءِ تنهنجي مڪر مان اهي شبد نڪتا هئا، انهيءَ ۾ تنهنجو ڪوئي دوش نه آهي. هاڻ تون وڃ ۽ سدائين پنهنجي هردي مندر ۾ سڄي پاونا رکڻ ڪري تون هميشه سنيه ٻڌن کان چٽي جلدي مڪتي حاصل ڪيندين مان سڀني پاسي سر دوشي آهيان، جو پورش جهڙي طرح منهنجو ڀڄن ڪري ٿو، مان به اهڙي طرح انجو ڌيان رکڻ ٿو، هي ماڻا! منهنجيءَ مايا ۾ موهت ٿي منهن ٽوڪ سگه.

ڪري اسان ٻنهي کي پتا هجي وڃڻ کي سڃو ڪرڻ ڪهڙجي، هر شخص پتا هجي وڃڻ کي ڪوڙو ٿو ڪري اهو جيئرو هوندي به مغل سمان آهي ۽ مرن کان پوءِ نرڪ ۾ وڃي ٿو. تنهنڪري نون راج حڪومت ڪر ۽ مان ان جي رکيا ڪندس، تنهنجي ڀرت سري رام کي ڇو نه، جيڪڏهن پتا ڪامي موڙهه ٻڌي سٽريءَ جي وس ٿي موڙهه ڇڏ سان پتا ڪڏهن واپار جي ائين چئي به ڇڏيو هجي، ٿڌهن به ان کي سٽيه نه سمجهڻ ڪهڙجي، جهڙي طرح ٻڌيمان پوڻ موڙهه پوڻ جي ڳالهين تي ڌيان نه ڏيندو آهي.

سري رام ڇوڻ لڳو. پتا سٽري وس ڪام وس يا موڙهه ٻڌ تي ائين نه ڪيو! پر ان سٽيواديءَ پنهنجي ٻولگيا جي پنگ ٿيڻ جي ٻڙ کان اهي ور ٿيا هئا! مهاپوڻ کي ڪوڙو ڪري نرڪ کان به وڌيڪ ٻپ ٿيندو رهي ٿو، مان به ائين ڪندس! ۽ مان سٽيه ٻولگيا ڪري چڪو آهيان ۽ وري رڳو پوڻ ۾ جنم وٺي پنهنجي وڃڻ کان ڪين هٽندس، شرعي رامچندر جو اهو وڃڻ ٻڌي ڀرت ڇوڻ لڳو، هي ٻوڙو! پتا هجي ڇوڻ موجب مان توهان وانگر ڇوڻهن ورهيه مٺي وس ٿاري ان ۾ رهندس ۽ توهان سکر سان وڃي راج ڪريو. سري رام ڇوڻ لڳو، پتا توکي راج ۽ مونکي بدواس ٿڌو آهي، هاڻي جيڪڏهن مان ان جي وڃڻ جو پالن نه ڪريان ته اها ڳالهه ٿيڻي موبادا کان ٻاهر آهي. ڀرت ڇوڻ لڳو، ڇڱو جڏهن توهان ان مان موڙو ٿيا ڇاهيو ته مونکي آگيا ٿو، مان به ان ۾ اچي لڳم وانگر توهان جي شيوا ڪريان ته مان ان جل کائڻ ڇڏي سوار جو ٿيا ڀرت ڪندس، ڀرت اهو ٻڪر نشو ڪري اُس ۾ اوڀر طرف منهن ڪري ڏهن تي ويهي رهيو.

گرو وشست جو اُڀڙيش

ڀرت جو اهڙو هٿ ٿي عجيب ۾ پئجي سري رامچندر گرو وشست کي اشاري ۾ ڇو، ٿڌهن گيانين ۾ سرشت مٺي وشست ڀرت کي ابڪانت ۾ وٺي وڃي ڇو، هي ڀرت! مان توکي هن ٻُڙهي پيد ڇي ڳالهه ٻڌايان ٿو جا ڌيان ٿيڻي ٻڌ. هيءُ ڀڳوان رام ساڪشاف نارائڻ آهي، گهڻو وقت اڳي اوهان جي نارائڻا ڪرڻ ڪري هي راول کي مارڻ لاءِ دشمنڪ وقت پتر روپ ۾ جنم ورتو آهي ۽ اهڙيءَ طرح يوگ مايا جيڪو ٿيندڙي سڀتا جي روپ ۾ اوار ورتو آهي ۽ شيش جي لڳم جي روپ ۾ اولاد ورتو آهي جو ان جي شيوا ڪري رهيو آهي، هو راول کي مارڻ چاهي ٿو، انهيءَ ڪري ان ۾ ئي ويندو، ڪيڪئيءَ جو ڪڇ به وردان يا ڪوئي اندرڀي جهڙو ڪم ڪيو

آڏو ۽ اڳ ڏيئي وهاري آندو ڪش ڀڄڻ لڳو، هي منيور ٻڌايو ته منهنجو پٽا خروش نه آهي؟ ان منهنجي ويوڳ ۾ تمام ڏکي ٿي منهنجي لاءِ ڪهڙي آڱيا ڏني آهي؟ تنهن تي وشست مٺي چوڻ لڳو، هي رڳهندن! منهنجي پٽا منهنجي ئي ويوڳ ۾ تمام ڏکي ٿي، هي رام! هي سڀتا! هي لڳو! اهڙي طرح منهنجو ئي چڻن ڪندي پنهنجا پراڻ ٽياڳيا.

گروءَ جي مڪر مان ڪنن ۾ تير چڻندڙ ۽ ڏک ڀريا وڃن ٻڌي، سري رام ۽ لڳو هاءِ پٽاجي هاءِ پٽاجي ڪري روئي زمين تي ڪري پيا، ٽڏهن سڀيئي ماڻاڻون ۽ ٻيا سڀ ويٺل ماڻهو روئڻ لڳا. شري رامچندر ڇوڻ لڳو، هي پٽا! هي ديارو! توهان مونکي ڇڏي ڪيڏانهن ويا؟ هي مهاڀارو! مان اڃا ئي پيس هاڻ مونکي ڪير پيار ڪندو، اهڙيءَ طرح سڀتا ۽ لڳو ۾ ڏاڍا ورلاپ ڪري روئڻ لڳا، ٽڏهن مٺي وشست سڀيئي کي ڏاڍو ڏيئي شانت ڪرايو، پوءِ سڀيئي ماڻهو مڏاڪي نڌيءَ ۾ وڃي سنان ڪري پريتر ٿيا، اٽي سڀيئي مهراج دشرت کي جـل انجلي ڏني، ۽ لڳو سان گڏ سري رامچندر پنڊ دان ڪيو جو اسانجو ان آهي، اهو ئي ان اسانجي پٽرن کي پيارو لڳندو آهي. اهائي سمرئي جي آڱيا آهي ائين چڻي نيترن ۾ غر جون آنسون وهائي وري سنان ڪري آشرم ۾ آيو، اهڙي طرح سڀيئي روئي اٿس ۾ سنا ڪري آشرم ۾ موٽي آيا، ان ڏينهن سڀيئي اڀواس رکيو پئي ڏينهن مڏاڪي نڌيءَ جي ٺهڻ جـل ۾ سنان ڪري پوت آشرم ۾ ويٺل رامچندر وٽ اچي چيو، هي رام! هي پاڳڙو! توهان منهنجو راج ٽڪ ڪريو، هي پٽا جو راج توهان جو ئي آهي، توهان ئي هن جو ٻالن ڪريو، نـڌن ئي منهنجو وڏو ڀاءُ پٽا سمان آهين هي مهراج پوڄا جو ٻالو ڪوڻ اهڙي ڪٽران جو مڪر ڌرم آهي، تنهن ڪري توهان اٽڪ ڳري وٺڻ جي وڌائڻ لاءِ پٽر اڻڻ ڪريو ان جي وڏي ٿيڻ بعد راج سنگهاسن تي وهاري ٽڏهن بن ۾ وڃجو، هي پريتر! هاڻ اندواس جو وقت نه آهي، توهان مرندي ٻوسن ٿيو، منهنجي مانا جو جو ڪڇ اڀرائڻ آهي ان کي پلجي وڃو، ۽ منهنجي رکيا ڪريو. ائين پڳتي پاڙ سان سري رامچندر جي سامهون مستڪ چرڻن تي رکي زمين تي ڪري پيو. رامچندر پوت کي اٿاري پريتر سان هردي لڳائي گرد ۾ وهاريو ۽ مٺي ٻاڻيءَ ۾ چوڻ لڳو، ڀائي! مان جو ڪڇ چوان ٿو، سو بلڪل نڪ آهي، ليڪن پٽا مونکي آڱيا ڏني هئي، چوڏهن ورهيه اندواس ۾ رهي، وري اڻوڏيا ۾ اچي، هن وٽ سڄو راج مان پوت کي ڏيان ٿو. تنهن ڪري منهنجي هوندي پٽا هي راج ٽوڪي ئي ڏيو هيو ان جو راج مونکي ڏنو اهي ۽

کي روکي اها ڳالهه سهندس، آءُ ڪتري رگهونش ۾ ايندا ليل ڪيئن ڇڏي رهان؟ آءُ رامچندر جو قسم کائي چوان ٿو ته ڀلي مهادر مدد ڪران ٿو ته انهن ٻنهي ڀائرن کي سڀنا سميت لڙائيءَ ۾ ماريندس. ايمان انهن ٻنهي ڪيائين ته آڪاش واڻي ٿي ته هي ناکا! پنهنجي شڪتيءَ ۽ ٻارن کي نٿو ڇڏي، پر اهو يا ڀلو جيڪو اس ڪم ڪجي سر ٻڏي سونڀي وڃي ڪجي ته فائدو ٿيندو، جيڪڏهن ٽڪڙ ڪري ڪم ڪبو ته ٻيوءَ ٻڌو پوندو. اها آڪاش واڻي ٻڌي لڄوڻ ڏاڍو اچي ٿو ته مات ڪري وڃي رهيو. سري رامچندر ۽ سڀنا لڄوڻ کي ماري ڏسي ان جي ساراهه ڪر چوڻ لڳا هي لڄوڻ ٿو جو ڪڇ اس ڇير آهي، سر سڀ سچ آهي. راج مد ۾ منڇس سڀ ڪڇ ڀلائي ٿو ڇڏي پر هي لڄوڻ! آءُ پرف جهڙو ٻاءُ ٻوليءَ تي نه ڪو ٿو ۽ نه ڪو ٻڌوئي اٿم، هي راج نه ڇڏو پر ارغما و مهيش جو ڪٽي ٻڌ ملهس ٿڏهن به مون کي وشواس آهي ته هن کي ڪڏهن ايمان نه ٿيندو ۽ ڪڏهن به ڪوڙو قدم نه کڻندو. پرف کي ڏور مارو. پوري ڄاڻ آهي، هو وري اهو ٿرمانا آهي!! اهڙيءَ طرح لڄوڻ شڪ کي نه صرف ڪرڻ لاءِ سري رام هن کي گيان ڏنو ته جيئن لڄوڻ مان سنسو ۽ شڪ مڻجي وڃي.

ٿرمانا پوءِ سري رام جي اها وارثا ٻڌي لڄوڻ شرم ۾ شانت ٿي و هڏانهن پرف سڀنا سان ڌاري ڌاري هلندو اچي شري رامچندر جو آشرم وٽ پهتو، اتي پرف اندر وڃي ٿو ته شيام سوار ۽ وشال نين جتا جو مڪت ۽ مڻي ويس ۾ سورج سمان ٽپج روپ سري رامچندر اراجھ آهن جو سڀنا ڏي ٺهاري رهيو هو ۽ لڄوڻ جهڙي چرطن ڪملن جي ش ڪري رهيو آهي. ان کي ڏسي پرف ٻوڙي خوشيءَ ۽ غم ۾ ڀريل وڃي ر جي چرڻن تي ڪري پيو، وڏن ٻانهن واري سري رامچندر پنهنجي ٻنهي ٻانهن سان ان کي اڏاري هردي سان لڳا، و ۽ ان کي گرد ۾ وهاري پير ۽ آنسون وهائي پرف کي پنهنجي کلي سان لڳا، و، تنهن کانپوءِ جيئن پيسا ڪانءِ جهڙيءَ طرح ڀاڙيءَ طرف ٻوڙندي آهي، انهيءَ وانگر ڪوشليا ۽ ٻيرا مانائون رگھونات کي ڏسڻ لاءِ تمام جلدي آيون، شري رامچندر پنهنجي ماڻ کي ڏسي ان کي چوڻ وندنا ڪئي. مانا تمام دک وڃان اڪين مان آنسور وهائي پير کي هردي سان لڳا، و، اهڙي طرح شري رامچندر ٻن مانائون کي ٻوڙام ڪيو ۽ مڻي وشست کي ايندو ڏسي ان کي ٻوڙام ڪيو ۽ چوڻ لڳو ته اوهان ڏٺو آهيو! اوهان ڏٺو آهيو! پوءِ رگھونات سڀني کي

سڀني جو سڀنيو لهڻ ۽ پوت جو ماڻاڻن سميت پهچڻ

هيڏانهن سڀني رات جو جيڪو سڀنيو لڏو هو سو رامچندر کي ٻڌائڻ لڳي،
 تہ هي ناڪ! ڏسان ٿي تہ پوت سڀني وٺي آيو آهي ۽ سندس سرار، ٺوهان
 جي وڇوڙي ڪري ڳري ڪڍيا ٿي ويو آهي ۽ ننگرواسي به سڀيئي اداس
 آهن ۽ سسڻ کي تہ ماڳهين وڌوائڻ جي ويس ۾ ٿي ڏسان، رامچندر سڀني جي
 سڀني واري ڳالھ لچھڻ کي ٻڌائي چوڻ لڳو تہ اڄ ڪلياڻ ڪونهي۔ ضرور
 ڪو اچي اري خبر ٻڌائيندو، اڃا ائين پئي ويچار ڪيائون۔

لچھڻ جو پوت بابت اڃاڻو وهڻ

ايتري ۾ ڪي ماڻهو اچي پهتا، جن پوت جي اچڻ جي اچي خبر ٻڌائي،
 جو ٻڌي رامچندر ڏاڍو خوش ٿيو ۽ من ۾ ويچار ڪرڻ لڳو تہ سڀني سميت
 هٿ جو آيو آهي؟ اڃا انهيءَ ويچار ۾ هڻو تہ لچھڻ ويٺي ڪري چوڻ
 لڳو، هي ٻارو! مان ڪڇ چوڻ چاهيان ٿو، تنهن لاءِ معاف ڪجو، ٺوهين
 جيتوڻيڪ سرويياڪ انٽريامي آهيو ۽ سڀني جي دل جو حال ڇاڻو ٿا ۽ سڀ
 ٺوهان سمجهو ٿا تہ جيئن ٺوهين شد ۽ پوئو آهيو، تيئن هرڪو هوندو۔ پر
 ڪي مورڪ ماڻهون موه ۾ ڦاسي تہ ڪرڻ جهڙا ڪرم ڪري ٿو، جيتوڻيڪ
 پوت ٿورم ٺهتيءَ تي ٻورو ۽ سڀاڻو آهي ۽ ٺوهان سان تمام ٻليم اٿس، پر
 تنهن هوندي به راڄ بد حاصل ڪرڻ لاءِ ٿورم جي ٺهتي مراددا ٿوڙي آيو هجي،
 هو من ۾ ڪهڙو رڪي وقت ڏسي اسان کي ان ۾ اڪيلو ڇاڻي راڄ ڦاسم
 ڪرڻ لاءِ سڀني وٺي آيو آهي، ڀلا! من ۾ دغا نه هجيس ها تہ ٻار جيڪر
 هيٺو گهڙو هائي ۽ رت وٺي اچڻ جو ڪهڙو ضرور؟ سچ آهي، تہ وڏائي
 مارڻ ڪري جڳت جي ماڻهن کي ايمان ٿيو پوي، ٻار انهيءَ ۾ پوت جو ڪهڙو
 قصور؟ راجا نهش اراهمڻ کان ڏولي ڪڍائي پاڻ ان ۾ چڙهي ويٺو ۽ چندرما
 پنهنجي گروءَ جي پٽيءَ سان پوڳ ڪيو، وين راجا لوڪن ۽ وادن کان
 اي مک ٿي ويو، جنهن جهڙو نيچ دنيا ۾ نه ٿيو، سهر ٻاهر اندر ۽ ٽوشڪر
 ڏسو راج جي لالچ ڪري ڪنهن کي ڪلڪ ڪين لڳارو؟ واه، جو پوت
 اباڻ سوچيو آهي، چوڻي آهي تہ دشمن ۽ قرض کي هڪ ٻل به وڌيڪ ٽرسڻ
 نه ڏجي، ڀلي آيو۔ فڪر نه آهي ڏس تہ پاڻيهي ٺاڙيءَ ۾ اڃا ڪارا ظاھر
 ٿي پوندا۔ ائين چئي ڀڳوان کي چوڻ لڳو، هي دٻا جا ساگر! مهنجو چوڻ
 دل ۾ نه ڪجو۔ پوت پنهنجي مارڻ لاءِ ڪو گهٽ اباڻ ڪرڻ سوچيو آهي پر
 جيستائين ٺوهان ساڻ آهيو ۽ ڏنل مهنجي هٿ ۾ آهي، ٻار ڪيستائين

ڏن بدواسين سان ملي ان جو راج تلڪ ڪري ارڙها وٺي ويدس ۽ داسن جو به داس ٿي ان لڪشمي پتيءَ جي شيوا ڪندس. مديشور ڀرت جا اڙها وٺي ڀرتل وڃن ٻڌي ڀرت کي گلي لڳائي ان جي ساراهه ڪرڻ لڳو ۽ ڀرتا ڳو هي پترا مون پنهنجي گمان وارن نيتن سان مان انهن سمجھو ٿي، انهن نوڪ نه ڪر، تون نه اچڻ جي اراڻو رام جو پڳس آهين، هي ڀرت مان سينا سميت پنهنجو آڏو پاءُ ڪرڻ چاهيان ٿو، توهان اڄ سينا سميت هتي ڀرتن ڀرتن ڪريو، سڀاڻي رام وٽ وڃو. تنهن ٿي ڀرت چيو ته جيڪا ارمان جي آڳا هوندي انهن ٿي ڪنداسون. تڏهن مديور آچمن ڪري شانت ڀرت سان بگير شالا ۾ ويٺو، اُتي ويهي مديشور سيني ڪامائن کي بدورن ڪرڻ واري ڪامڊيو جو سمجھ ڪيو، تڏهن ان ڪامڊيو مرضي موجب انهن ڦسمن جا مال تيار ڪري ڇڏيا، انهيءَ سينا سميت ڀرت جي سيني مدرولن کي اهڙيءَ طرح پورائي ڪئي جو سڀيئي کائي پوسن ٿي ويا، پوءِ ان ارڪهراج شاستر نيتيءَ موجب اول مٺي وشست جي ڀرجا ڪئي ۽ تنهن کان پوءِ سينا سان گڏ ڀرت کي به پوسن ڪيو، اهڙي طرح ان سرڳ سمان آشرم ۾ هڪ ڏينهن رهي صبح جو مديشور کي پراڻام ڪري ان جي آڳا وٺي سينا سميت ڀرت شتروگهن رامچندر ڏانهن هلڻ لڳا.

ڀرت جو رامچندر وٽ اچڻ

چترڪوٽ جي واهجو ٻهجي سينا کي پري ايهاري ڀرت شتروگهن کي ساڻ وٺي رام جي درشن ڪرڻ لاءِ اڳتي هليا هيڏانهن ڀرت شتروگهن سمتر ۽ گهر سان سيني لهسون جا آشرم ڳولي ڳولي وري موٽي آيا، پر انهن کي سري رامچندر جي ڪٺيا هٿ نه آئي، تڏهن انهن وڻن ۾ مڏليءَ کان ٻڌو ته سينا ۽ اچڻ سميت رگھونات ڪٿي رهندو آهي، انهن چيو ته سامهون واري ڀرت جي پاسي کان مڏڪيءَ ٿڌيءَ جي ڪناري اتر پاسي ٻڌايل رام جي سندس رڻيگ ڪٺيا آهي جا ڦلن سان ڀرتل انهن جا وڻ ڦٽس ۽ ڪڍي ڦل ۽ ڪپلي جي وڻن جي قطارن سان ڀرتل انهن جي چڻي پاسي ڪيترا ڇوڪر ڪچنار ۽ ناگ ڪيسر جا وڻ به سرپا ڏيئي رهيا آهن، منهن جي ايتري قدر ٻڌائڻ ڪري ڀرت پوسن ٿي منترن کي ساڻ وٺي سيني کان اڳ ۾ رگھونات جي ڪٺيا ڏانهن هليو، اڳتي هلڻ وقت پاءُ سان گڏ ڀرت پري کان ڏٺو ته وڻ جي ٿاريءَ ۾ مٺيءَ جا وسر ۽ مرڱ ڇلا نڪيل هئا جو رامچندر جي رهڻ لاءِ سندس رڻيگ پوڻ هو.

هوڏو مان ان کي جلدي وٺڻ لاءِ اٿي ويندس.

ڀرت ۽ مٺي ڀارڊ وڃ

نشاد راج گه. انجو من ٻوڙي ڏسي مٺي ٻاڻيءَ ۾ چير، هي راجن! توهان جي سري رام سڀتا ۽ لڇهڻ ۾ اهڙي سڄي پڳتي آهي تنهنڪري تون ڏن آهين، شري رامچندر سڀتا لڇهڻ سان گڏ چترڪوٽ ڀرت جي ڀرسان مڊاڪي ٺڌيءَ جي ويجهو منهن جي آشرم ۾ رهي ٿو، اٿي ڄاڻڪيءَ سميت ڀڳوان رام آندو ۽ سکر سان ٻراجمان آهي، هلو! جلدي اسين به اوڏانهن هلون، پهرين هتان توهين سڀيئي گنگا جي پار ڪريو، ائين چئي سڀتا سميت ڀرت کي مها ٺڌي گنگا پار ڪرڻ لاءِ پنج سؤ ڀڙاون گهرايون ۽ ڀاڻ هڪ راجاڻي سندو ٻيڙي وٺي آيو ۽ ان ۾ ڀرت شتروگهن رام جي مائا ڪوشليا ۽ وشست کي چاڙهيو ۽ ٻيءَ ٻيڙيءَ ۾ سميترا ۽ ڪيڪئي ۽ ٻين عورتن کي وهاريو، اهڙيءَ طرح جلدي گنگا جي پار ڪري ڀارڊ وڃ مٺيءَ جي آشرم ڏانهن هليا اٿي پنهنجي وڏي سڀتا کي آشرم کان پري نرسائي ڀاڻ ڀرت شتروگهن سان گڏ آشرم ۾ ويو، اٿي رشي ڀارڊ وڃ کي آشرم ۾ ويٺل ڏسي پڳتي ۽ ٻريم سان پوڻام ڪيو، رشي ڀارڊ وڃ کي جڏهن معلوم ٿيو ته هو دشرت جا پٽ ڀرت ۽ شتروگهن آهن ڏڏهن رشي هندن جو ٻريم سان آدرڀاءُ ڪيو ۽ انهنکي مٺي ويس ۾ جهڻون ٻڌل ڏسي آندو ڪش پڇڻ لڳو پاڻي ڀرت جو راج حڪومت ڪندي به اچ هيءَ مٺي ويس ڏاريو اٿو ۽ هت رشين منهن وقت به ۾ چاچي لاءِ آيا آهيو؟ ڀارڊ وڃ جا اهي وچن ٻڌي ڀرت اکين ۾ آنسون اٿي چيو، مٺي ٺاٺ! توهان سڀ ڄاڻو ٿا، ڇو ته توهان سروانترامي آهيو، وري به توهان جو پڇي رهيا آهيو، اهاڻي مونتي توهان جي ڪرڻا آهي، ڪيڪئي سري رامچندر جي راج ٿلڪ ۾ وڃن وڌو، ۽ بدواس جي ٻاري ۾ جو ڪڇ ڪم ڪيو هئو، هي مٺي سرشت! توهان جي چوڻن کي ساڳي ڪري ڇوان ٿو ته مونکي ان جي ٻاري ۾ ڪڇ به خبر نه هئي. ائين چئي ڀرت منجهيل من سان ڏکي ٿي مٺيءَ جا چوڻ جهلي ڇوڻ لڳو هي منجهو! توهان ڀاڻ ڄاڻي سگهو ٿا، ته مان دوشي آهيان يا نرندوش؟ هي مهاڻا! مهراج رامچندر جي رهڻ ڪري مونکي راج سان گهڙو مطلب؟ مان ته سدائين شري رامچندر جو داس آهيان، تنهن ڪري هي مٺي ٺاٺ! سري رامچندر وقت وڃي ان جا چوڻ ڪمل جهلي هيءَ ساري راج ٿلڪ جي سامهڙي ان کي سونهي ڇڏيندس ۽ گورو وشست ۽ ٻين

نشاد راج کي خبر پيئي ته پوءِ وڏي سينا وٺي آيو- آهي! شڪ آهي مٿان
رامچندر کي لڳو ته سڀيت مارڻ لاءِ ويندو هجي؟ مونکي ان وقت وڃي ان
جي خبر لڳو گهرجي ته گهڙي ڀاؤنا سان آيو آهي، جيڪڏهن انجي ڀاؤنا
سڄي آهي، تڏهن ته ڀلي ٻار لنگهي وڃي، نه ته ان جي خلاف اٻاءُ ڪرڻ
پوندو، منهنجي سينا هٿيار پنهوار کڻي هر شياري سان چٽي پاسن کان ٻاهر
ڏيئي رهي آهي ۽ سڀني ڀيڻن کي چڱي کنگنديءَ جي وچ ۾ ٻاهري
ڇڏيو، اهڙي طرح سڀني کي اکيا ڏيئي ڇڏي ڀاڻ نشاد راج انيڪ نهن
جي پيٽا کڻي هٿيار بند ذات ڀائرن سان پوءِ وقت آيو، اتي سڀ سامهري
وئي هيڏانهن هوڏانهن ٺهاري ڏنو ته شيام ورن ڀرپور وستر ۽ جتانرن
ٻڏي ننڊي ڀاءُ ۽ منتران سان گڏ ويندو آهي ۽ رام رام جو جاپ ڪري رها
آهن اهو ڏسي سر نرائي پوءِ کي ٻوڙ ڪري چيو ته مان نشاد گهر آهيان.
ڀرپور گهر، جو آڏو ڀاءُ ڪير ۽ آسڻ ڏيئي وهايو ۽ آندو ڪڍل ڀڄي مٺي
واٽي سان چوڻ لڳو ڀائي تون هتي سري رامچندر سان گڏ رهيو هئين ۽
نومل هوندي واري شري رام نيتون ۾ جل آڻي تنهنجو آڏو ڀاءُ ڪير هو؟
تو سينا ۽ لڳو سان گڏ ڪمل نهن رام سان وائورو ڪير آهي. تنهنڪري
تون ڏٺو آهين، تنهنجو جهون سڦلو آهي هي نشاد مونکي اتي وٺي هل،
جتي هو سينا ۽ لڳو سان گڏ ترسيو هئو؟ اهو ئي هنڌ هلي ڏيکار، تون
رام جو ڀيڻو شيرڪ ۽ پڳت آهين، اهڙي طرح وار وار رام جي نالي ڳڻي
سان پوءِ جي اکين ۾ ڳوڙها ڀرجي آيا، ۽ اهو ۾ وياڪل پوءِ گهر، سان
گڏجي انهيءَ استان تي آيو جتي رام جي وقت سري رام ترسيو هئو،
اتي وڃي ڪن ۽ ٻين جي سڃا وارو استان ڏسي پوءِ جي من ۾ دڪ ٿيو
۽ چوڻ لڳو او هو! ڇا ڪل واري جانڪي دلاوي سينا راج محل ۾ رهن
ڄڻاڻ ٻلنگ تي نرم بستري تي سري رگهيات سان گڏ سمهندي هئي، اها
ئي منهنجي دوش کان سري رامچندر سان گڏ ڪن ۽ ٻين جي سڃا تي
ڪيئن نه ڏکيو سهي هوندي! مونکي ڏيکار آهي جو مان بساب ٻچ سمان
ڪيڪي جي ڪپ مان پيدا ٿيو آهيان، ها منهنجي ڪري ئي ڀڳوان رام
کي اهو دڪ سهڙيو، آها! مها ما لڳو جو جو سڦلو آهي، جو ڀڳوان رام
جي ننڍڙو رهڻ وقت نه سدائين ٻرسن چٽ سان انهيءَ جي شيرا ڪري ٿو،
نه منهنجو جو سڦلو ئي ٻري، انهيءَ ۾ ڪوئي شڪ نه آهي. ڀائي جيڪڏهن
تو کي معلوم هجي ته اهو مونکي ٻڌاء ته رام ڪٿي آهي؟ هو جتي ڪٿي

ماڻا ڪيڪي ۽ جي درشن ڪرڻ ڪري ۽ ڪشٽي ۽ جي سمان منهنجي هوندي ۾ دهڪو وڌو آهي، تنهنڪري هاڻي مان شايد جلدي راج ڀاڳ ڇڏي ان ڏانهن ويندس جنهنجي مٺي مڙر وائي ٻڌڻ سان من ۽ پوسن ٻيو ٿئي ان راءِ ۽ سڀني جي نٺ پوئس سان وڃي مان شيوا ڪندس.

شري مهاديڙو چوڻ لڳو هي ٻاروئي! هڪ ڏينهن ٻه ماڻا جي سمان منهنجي سان آسڻ تي ويٺل مٺي وشت ۽ شتروگهن سميت ڀرتي ڪي راج ٺاڪ جي ٻاري ۾ چور هي راجن! توهانجي پٽ جي چوڻ موجب اڄ اسين توکي راج گدي ڏيڻ چاهيون ٿا؟ چوڻ ڪيڪي ۽ تنهنجي لاءِ راج ٺاڪ گهريو هو، جو راجا ستيوالي هئو، جنهن ڪري ستير وڃن ڪرڻ لاءِ هن ائين ئي ڪيو تنهن ڪري مٺين جي منتر اچ-ارڻ ڏٺا ان اڄ تنهنجو راج ٺاڪ ٿيڻ گهرجي؟ اهو ٻڌي ڀرتي چوڻ لڳو، هي مٺي نٺ! راج سان منهنجو مطلب آهي! راجا نه مهارج شري رامچندر آهي، مان نه ان جو داس آهيان سڀاڻي صبح جو رامچندر کي وٺي اچڻ لاءِ مان جلدي ان ۾ ويندس، مان ۽ توهان سڀئي ۽ ڪيڪي ۽ ڪشٽي ۽ کان سواءِ ٻيون سڀ ماڻا انهن سان ۾ هلنداسون، مان ڇا ڪريان؟ مان هن نالي ماڻا ڪيڪي کي هينئر جو هينئر ئي ماري ڇڏيان؟ پر شري رامچندر مون عورتن هٿياري ڪي معاف ڪين ڪندو، تنهن ڪري ڪڇ نه ٿي پري سڀاڻي صبح ٿيندي توهان هلو يا نه هلو مان نه شتروگهن سان گڏ پيرن پيادو ٿي ان ۾ ٿي هليو ويندس، هي مٺي! جهڙي طرح رامچندر ويو آهي، تهڙي طرح جيسين رامچندر نه موٽندو تيسين مان نه شتروگهن سميت مٺي ويس ڌاري جتان ٻڌي ڪندو مل ٿل کائي زمين ٿي ٿي سمهي پوندس. اها ٻڪ ڪري ڀرتي چپ چاپ ڪري ويهي رهيو، ٿڌهن سڀئي ماڻهو هنجي ساراه ڪرڻ لڳا، پوءِ ڀرتي منترن کي گهرائي چيو نه راج ٺاڪ جي سڀ سامگري تيار ڪرائي ان ۾ کڻي هلو نه منهن جي هٿان رامچندر کي ٺاڪ ڏيون. فقط آڳا ڪرڻ جي دٻر هئي جيئن نه سڀ ڪڇ تيار ٿي ويو، صبح ٿيڻ کان پوءِ ڀرتي تيار ڪرڻ وقت هاڻي گهرڙن سان سڄي سڀني ان سان گڏ هي مٺي وشت پنهجي استري اڀرندي سان گڏ هو، پٽيان ٻه ماڻا جن ٿولون هيون انهن جي پٽيان ننگروسي انيڪ رت سينگاري هليا، ۽ سڀ کان پٽيان راڻيون هيون، جن جي پٽيان ڀرتي ۽ شتروگهن پيرن پيادا هليا، ڪوشليا جڏهن اهو حال ڏٺو سو ان کين سمجهائي رت ۾ چاڙهيو پوءِ نه هليو هليو پٽ ڪندا شرنڪ پور جي واهو گنگانديءَ جي ڪناري تي ترسي پيا ڀرتي جي اچڻ جو ٻڌي

وشست ۽ پرت

انهيءَ وقت پورف جي اچڻ جو ٻڌي منترين سميت ڪرو وشست راج ڏان
 ۾ آيو ۽ پورف کي روڻندو ڏسي ڏيرج ڏيئي چيو: اءِ هيراج دشمن وڏو
 گيانِي ۽ ستيواديءَ ۽ ٻراڪرمي هئو، هو مدش جبر جا سميتي ڪرڻ لڳو
 اشميت بگير ڪري ارهمن کي گهڻي دکشتا ڏني ۽ پڳوان جو پڇن ڪري
 شري رامچندر روپ ۾ ساڪيام وشنو پڳوان کي پت روپ ۾ معامل ڪيو
 انت ۾ سوڳ لوڪ ۾ وڃي دبراج اندر جي ان آسڻ جو انڪاري ٿيو، اهو
 سچ ٻچ موڪل جي لائق آهي، انجي لاءِ نون اجار شرڪ ڪري رهيو آهين،
 آتما ته نت ابداسي ۽ جلم درڻ کان رهت آهي، هيءُ سرير
 جڙ گندو ۽ ناشوان آهي. جيڪڏهن ڪوئي پتا يا پت مري
 وڃي ٿو ته دور ڪم ٿي ان جي لاءِ چاتي پتي روئن ٿا، جڏهن
 جڳت ۾ جنهن جلم ورتو آهي ته انجي هرتيو به ضرور ٿيندي.
 پنهنجي ڪرم انوسار سڀني پراڻين جو جلم درڻ ٿئي ٿو. جهڙي
 طرح منس پراڻا ڪپڙا لاهي وري نوان ڪپڙا پائي ٿو، انهيءَ
 طرح ديهه ڌاري منس پراڻي سرير کي ڇڏي نئون سرير
 ڌاري اچي ٿو، اهڙي طرح آتما جو سڄو گيان حاصل ڪري
 ڀوسن ٿي ڪارڻ ڪرم ڪر، هي ڪل نندن پورف پنهنجي پتا جو
 سرير ٿيل سڳنديءَ مان ڪڍي منترين ۽ اسان سڀني دشمن سان گڏ ان جو
 وڏيءَ انوسار انت ۾ سنسڪار ڪراون، تڏهن ڪو به چوڻ موجب اول
 راجا جي سرير کي ويد وڌيءَ سان سڌان ڪرائي هڪ سٺو چرندول ٺهرائين
 ۽ ماڻائن کي سٺي ٺيڪ کان روڪيائين. پوءِ اگني هوٽر جو انت ۾ سنسڪار
 ڪرائي سوان هزارين ارهمن کي پوڄن ڪرائي ۽ گهڻي ڌن وستر ۽ هيرا
 دنن کانن دان ڏيئي ڀوسن ڪري روانو ڪيو، پوءِ سري رامچندر جو سمرن
 ڪندي ڪرو وشست ۽ پورف پاڻ شتروگهن ۽ منترين سان گڏ پنهنجي گهر ۾
 رهڻ لڳا.

پرت جو رامچندر وٽ بن ۾ وڃڻ

گهر ۾ رهڻ ڪري من ٿي من ۾ پرت ويچار ڪرڻ لڳو، ته جيڪڏهن
 مهاراڻي سينا ۽ لچمڻ سميت شري رامچندر جي پيڳر ان ۾ وڃڻ ڪري

سئي جيان ڇهڻ لڳا ۽ ڪروڙ ۾ پئجي جلندي ڇڏو ”اڙي ڀاڙن ! توسان
 ڳالهائڻ به ڌرم نه آهي، اڙي هڪاري تون پنهنجي پتيءَ جي
 هڪا ڪرڻ واري آهين ! ور گهرڻ ههڻ تنهنجي هـيءَ ڇپ
 ڇو نه سڙي ؟ ۽ تنهنجي وات ۾ ڪيئن ڇو نه پيا ؟ راجا تو
 ڪپتن تي وشواس ڪيئن ٿي ڪيو ؟ اڙي ڀاڙي ! تنهن جي
 ڳرپ مان پيدا ٿيڻ ڪري مان به مهاڀاڙي ٿيس مان پاڻ ڪم
 يا تم باهم ۾ جلائيئس يا زهر کائي آپ گهاٽ ڪندس، هي
 دشتن ! هي ڀرت جي گهاٽن تون به گهور نرڪ ۾ ڀولڻ ڏينءَ !“
 اڃا ايترو چئي بس ڪيائين ته هـوءَ گڪي منٿرا لهي ڇڏي ڪهڙا لٽا پائي
 آئي جنهن کي ڏسي ڀرت ڪروڙ ۾ پوڄي منٿرا کي اهڙي لس هنيائين، جو
 هـوءَ وڙيون ڪندي ڀرت پڙ وڃي زمين تي ڪري، مٿو ڦاٽي پيس ۽ ڏندن
 پڇي پوڄ ڪري وام مان رڻ ٻلا ڪري وهڻ لڳس ۽ ڇـوڙ لڳي هي
 ورڏاڻا ! مون ڪهڙو ڏوهه ڪيو، جو هيءُ دڪ تي سهان؟ ڇا پلائيءَ جي
 بدلي اوائلي ٿي ملير؟ شتروگهن هڪي چرئيءَ کان وٺي گهاٽ ٿي ڇاهيو،
 پر ڀرت ان ئي دٻا آڻي ڇڏي ڏنو.

ڪوشليا ۽ ڀرت

وٽس اتي انهيءَ ڪري هڪ لڳائي ڏاڍا وڙلاپ ڪرڻ لڳا، پٽ هاءِ پٽ ڪري چوڻ لڳا پٽ اسان کي پاڻي ڏي اڃ پاڻي چو نه ٿو ڏين؟ پوءِ هڏن مون کي چيو راجن جلدي ڇڪيا بڻاءِ مون جهڙو پٽ ڇڪيا ناهي، ڏڏهن اهي ٿيڻي جڳا ان تي چڙهي ويٺا ۽ ٻاهر ڏيڻ کانپوءِ ان ۾ پسر ٿي سرڳ ٺوڪ هليا ويا ان وقت شروع جي پٽا مون کي چيو ته تنهنجي لاءِ ائين ٿي ٿيندو تون به منهنجي وڃن سان پٽ جي شوڪ ۾ مرندين، اُهو ئي سڙاپ جو ڦل هيندڙ منهنجي ساهون آيو آهي ائين چئي راجا دشرٽ ٺامر درد ڀريل وڙلاپ ڪرڻ لڳو هاءِ پٽر رام هاءِ سميتا، هاءِ لڳهڻ ٽوهانجي ئي ويو ۽ ڪيڪي جي رڳيل ڪهت ڪري مريو ڪي پرايت ٿيو آهيان، اهڙي طرح هاءِ رام هاءِ رام چرندي راجا دشرٽ پراڻ ٿياڳي سرڳ ٺوڪ هليو ويو.

راجا دشرٽ جو هڙ ۽ پٽ جو اچڻ

رهيا هوندا. اهو منس جو آواز ٻڌي مان ٻپ ۾ ويڪل لي ٿوري ٿوري وڃي ان کي چير هي دٻاڙو! مان دشرت آهيان مون ان ڇاڻائي کان مٿي ٻاڙ ڇڏو آهي هي منور منهنجي رڪيا ڪراڙ! ائين چئي مان ان جي ڇوڙن تي ڪري پيس، ٿڌهن شروڙ ڪمار مرنڪي چير هي راجا ٻج نه ٿو ڪري اهرم هتيا ڪاڏ لڳندي ڇاڪاڻ ته مان ٿيسيا ڪندڙ وٽس آهيان منهنجا ماءُ ۽ پيءُ بک ۽ اُڃ جي ڪري منهنجي وٽ ٿسي رهيا هوندا، ٿڌهن ڪري ڪري ٻيا ڪنهن ويچار جي جلدي انهن کي پاڻي ڏيئي اچ نه ته جهڪڻ منهنجا ماءُ پيءُ ڪروڙ ۾ آيا ته توکي پيس ڪري ڇڏيندا، تون انهن کي پاڻي ڏيئي نمڪار ڪري پنهنجو سچو حال ڪري ٻڌائج مرنڪي تمام اڪيٽ لي رهي آهي ۽ منهنجي سرور مان ٻاڙ ڪيو ۽ مان ٻاڙ لياپيندس، شروڙ ڪمار جي ائين چوڻ ڪري مون جهت هٿ وجهي ان جي سرور مان ٻاڙ ڪڍي پاڻيءَ جو گهوڙو کڻي جتي شروڙ جا ماءُ پيءُ هئا اتي ويس، ان وقت هـر امام چيئا ۾ ويڪل ٿي رهيا هـئا ۽ ائين چئي رهيا هـئا ته اسان تمام ٻڌا ۽ اکين کان لاچار آهيون ۽ بک اڃ کان لاچار ٿي رهيا آهيون، ڪهوڙو سبب آهي جو رات جي وقت اسانجو پٽ اڃان تائين پاڻي کڻي ڪونه موٽيو آهي، اسانجو ٻيو ڪوئي سهارو نه آهي، پوءِ هن منهنجي پٽن جو آواز ٻڌي شروڙ جي پٽا چير پٽ اڃ ته اڀڙي ڌار چير لڳائي؟ سگهو چل کڻي آءُ جلدي پاڻي ٺهاري ۽ تون نه پيءُ، ان جي ائين چوڻ تي مان ٻڌندو ٻڌندو انهن وٽ ويس ۽ چوڙن ۾ ٻڙڻام ڪري نمرتا پاڙ سان چير، مان توهان جو پٽ نه آهيان پر اڀڙا جو راجا دشرت آهيان مان پاڻي رات جي وقت جانورن جي شڪار لاءِ باقي قريس جيئن ته مان ان وقت پاڻيءَ جي ڪناري کان ٻري هوس پير پاڻيءَ ۾ آواز ٻڌي جانور سمجهي ان کي مارڻ لاءِ ٻاڙ وهائي ڪڍيم جڏهن مون منس جو آواز ٻڌو هاءِ مار جي ويس! اهو ٻڌي مان ٿسي ٻپ کان ان جا چوڙ پڪڙي چير رکيا ڪراڙ! وڪيا ڪراڙ! ائين چوڻ لڳس ٿڌهن ان ٿيسويءَ مرنڪي چير ٻج نه توکي اهرم هتيا نه لڳندي، تون منهنجي ماءُ پيءُ کي پاڻي ڏيئي ٻڙڻام ڪري ڇڏيو ڏان وڃي گهر مٽي ڪمار جي ائين چوڻ تي آءُ گهاٽو توهان جي شرن آيو آهيان توهان منهنجي رکيا ڪراڙ. اهڙي دڪ ٻري ڪهاڻي ٻڌي پٽ جو ڏاڍو دڪ ٿيو ۽ روئندي اسان کي وٺي هل. ٿڌهن جتي اهر شروڙ ڪمار ٻيو هئو اتي ٻنهي کي وٺي

اهي ڪرڻ، ڪاڏا ڦٽل ڀر سان هڪ لڳائي ڇڏي ڏنا، تنهنڪاڻپوءِ رگههات راجا ڪه، ڪان اڙ ڪر ڪهرائي پنهجيون ڇٽائون مڪت بڻاين ۽ مونکي پاڻ ڇيائين سميت، ماما ۽ پتا کي ڇڏجانءِ ته منهنجي لاءِ چنتا نه ڪري اسانکي ان ۾ اڀڙيا ڪان به وڌيڪ سڪا آهي مهراج کي دلداري ڏج. تنهن کانپوءِ اکين ۾ آنسون آڻي ڪڇ رام ڏي نهاري سڀيتا دک ۾ ڀريل ڀرسان ئي مونکي ڇڏو! پنهجي سس جي چوڙ ڪملن ۾ منهنجي نمستي ڇٽجائين ڇڏي ڪڇ سر جهڪائي روئندي اتان هلي ويئي. ان کان پوءِ نيتر ۾ جل ڀريل پٽي ۽ ۾ ڇڙ هيا جيسين گنگا پار ڪن تيسين مان اتي پيو هوس، پوءِ اتان هلي تمام دک وڃان هڪ پهتو آهيان. ٿڌهن ڪوشليا راجا کي روئندو ڏسي چوڙ لڳي پراڻا ٺاٺ توهان جڏهن ڀرسان ئي ڪري پنهجي پياري ڪيڪڙي کي ور ڏنو ته پاي هن پنهجي پٺ کي راج ڏنو ليڪن منهنجي پٺ کي ديش نيڪالي ڇو ڏنو؟ پنهجي پاڻ سڀ ڪرڻ ڪري پوءِ رڻو ڇو ٿا؟ ڪوشليا جا اهي وڃن پڙي راجا دشت جي اهڙي حالت ئي ڇو ته زخم ئي باهه لڳي هجي، ٿڌهن مهراج دشت اکين ۾ غم جا آنسون آڻي ڪوشليا کي ڇو نه مان پاڻ ئي دک ۾ مري رهيو آهيان پوءِ ائين ڇڏي دل ڇو ئي دکائين، انهيءَ مان ڪهڙو فائدو، شايد منهنجا هٿ پراڻا ڇڏن ڪرڻ وارا آهن.

ڪٿا شرون ڪمار جي

گهڻو وقت اڳي منهنجي مورڪٿائي جي ڪري مونکي هڪ منهنجي سراب ڏنو هو، اها ڪٿا هن ريت آهي.

هڪ ڏينهن جوانيءَ جي مستيءَ ۾ راس جو شڪار ڪرڻ لاءِ ڏنل پاڻ ڪٽي هڪ گهر ۾ ان ۾ سرجهو ٿي جي ڪناري تي گهمي رهيو هوس. ته آڏيءَ راس جي وقت ڪنهن نوجوان چوڪري منهنجو نالو شرون ڪمار هيو ۽ ان جا ماما پتا انڌا هئا جنکي اڄ لڳل ڪري پاڻيءَ جو گهڙو ڪٽي ٿي پيو آيو هو جيئن ئي گهڙو پاڻيءَ ۾ اندر وجهي پرايائين ئي جيئن ان وقت ان جو آواز وڌو ٿيو، ٿڌهن مون ويچار ڪري سمجهيو ته هن انڌري راس ۾ ڪوئي هائي پاڻي پي رهيو آهي، پوءِ مون ان آواز طرف پاڻ ڇاڙهي ڇرت ڇڏيو ۽ جلدي مش جو آواز ٻڌم، هاءِ مار جي ويس! مون ته ڪنهنجو به ڏوھ ڪونه ڪيو هو پوءِ مونکي ڪنهن هاريو؟ هاءِ منهنجو اٿو ماما پتا اڃايل پاڻيءَ جي آڻڻ لاءِ راهه ڏسي

استان بڏاڀر آهي. ليڪن توهان جو خاص روپ پر سڀيتا سان گڏ رهڻ مير
استان پڇيو آهي. سو هي ٻارو! مان توهان کي جو مقرر ليل گهر آءِ-ي سر
بڏاڀان ٿو، جو ڌرم ۽ اڌ رم پنهي کي چڱي جو هميشه، نه هجڻ ۾ ڪري
ٿو، هي رام! ان جي هردي مندر پر سڀيتا سان گڏ توهان آندو ٻورو ڪر
ٿا، جو شانت روپ سردوشي سميت جيون سان برابر پاڻ ۽ بنا اچا جي ۾ جن
ڪري ٿو، ان جو هر دو توهان جو مکيه رهڻ جو استان آهي، ۽-ر توهانجي
منتر جو چاپ ڪري ٿو ۽ توهانجي شرط پر شانت ڇت سان ٻرسن رعي ار
ان جو هر دو توهان جو سندرو مندر آهي. جو دک پر ڪڏهن رنج نٿو ٿئي ۽
سک پر ڪڏهن خوش نٿو ٿئي (اهو ٻونڊ سڀ مايا ڪري ٿي -ر) ائين
نشو ڪري جو توهانجو ڀڄن ڪري ٿو، ان جو من ٿي توهانجو گهر آهي. ۽-ر
ندين سمان ندين هميشه سمند کي ڀريندئون رهن ٿيون سو توهان الي وڃي
براجمان ٿيو انهن ڀڳتن جي هر دن پر جن جا کن هجن سمند سمان ۽-ي
مدجهن توهان جي ڪٿا واري ندين ٻورو سان به ڀرجن. نه ته ڇترڪوت ٻوس
ٿي وڃي رهو، ائين چئن ششن سان وينل مينور والهيڪ لڇمڻ سميت گنگا
نديءَ ۽ ڇترڪوت ٻوس جي وچين ڀاڱي پر وڃي ڀڳوان رام ۽-ي رهڻ اءِ
سندر وڏي شالا نهراڻي انجي اوڀر، اولهه ۽ اتر ڏکڻ اهڙا به سندر گهر بظاها
ويا انهيءَ ڀُون پر جانگيءَ سان گڏ سري رام لڇمڻ آندو سان رهڻ لڳا.

سمنتر جو دشوت کي رام جو احوال ٻڌائڻ

شري مهاديو چوڻ لڳو، هي ٻاروئي ! هيڏانهن شام جي وقت سمتر
ڪهڙي سان منهن ڏيکي اکين ۾ آنسون اُٿي اڀرڻ ٻاروئيءَ ۾ آڻڻ، رت کي
ٻاهر ٻهاري راجا کي ڏسڻ لاءِ مڪل ۾ اچي راجا کي ٻوڙڻ ڪيو، سمتر
گڏ رام ڪٿي آهي؟ نورام کي ڪٿي ڇڏيو؟ مون ٻاڻيءَ لاءِ انهن ڇا چيو؟
سيتا لڳل ۾ مون ٻاروئي لاءِ ڇا چيو آهي؟ هاءِ رام! هاءِ لڳل! هاءِ سيتا!
ڇا مونکي دک جي سمندر ۾ ٻڌندو نه ڏسندو! اهڙيءَ طرح تمام ڊار ٽائين
ورلاب ڪندي راجا دک جي سمندر ۾ ٻڏي ويو، مهراج کي اهڙي طرح
روئندو ڏسي منڀري هٿ جوڙي چوڻ لڳو، مهراج! مان رام سيتا لڳل
کي رت ۾ وهاري وئي آيس اهي سرنگهڙ جي ويجهو گنگا نديءَ جي
ڪناري تي وڃي لڪيا، اتان نشاد راج گهٽ ڪڍڻ ڦل ڦول کڻي آڻڻ لڳو

جو ٻيٽ رام لڇهڻ سڀني سان گڏ ٻاهر ٻيٽر آهي رگهنداڪ جو اهو وڃڻ ٻڌي
 ٻرهه چاري هڪدم مٽيءَ وٽ وڃي پوٽام ڪري چيو ته ڀڳوان رام سڀني لڇهڻ
 سميت آيا آهن ۽ آشرم جي ٻاهران بيٺا آهن، رام جي اچڻ جو ٻڌي مٽيءَ
 پار دواج ڀرسڻ تي اٿيو ۽ رام وٽ اچي ڏنڊوٽ پوٽام ڪيو. شري رام ڇنڊر
 سڀني لڇهڻ کي ڏسي وڌيڪ موجب چوڻ وٺندا ڪري پوڄا ڪئي ۽ چوڻ
 لڳو، هي رام! هي ڪمل نين رگهندن اچڻ اچي پنهنجي چوڻن جي ڏوڙ
 سان منهنجي ڪٽيا کي پوٽر ڪراڻ ائين چئي ٿيئي ڪي پنهنجي ڪٽيا ۾
 وٺي آيو ۽ انهن کي آسٽ ڏيئي وهاريو ۽ ڪارائي پيماري آڏو ستڪار ڪري
 منڊور چوڻ لڳو هي رام! اڄ توهان جي دوشن ڪرڻ سان منهنجي ٽپسيا
 ٻڙن ٿي ويئي. هي ڀڳوان توهان کي ڄاڻان ٿو ته تون ساڪيات پرماتما آهين
 ۽ ڪارڻ ست ڪرڻ لاءِ مايا سان منهن جو روپ ڌاريو اٿو جنهن جي ڪري
 اوهان کي بنداس مليو آهي ۽ جو ڪڇ اڳتي ڪندا سو سڀ توهانجي ڀڳتيءَ
 ۽ تارن گمان ڏرڻي سان ڄاڻان ٿو منهنجا وڏا ڀاءُ آهن جو توهان ساڪيات
 پاڻ اچي ڏرڻ ڏٺو آهي. ڀڳوان مٽيءَ جا وڃڻ ٻڌي ڀرسڻ ٿيو ۽ اهو ڏينهن
 اٿي رهي ٻئي ڏينهن اٿان سڀني لڇهڻ رام ڇنڊر مٽيءَ کي پوٽام ڪري هلڻ
 لڳا. شري رام ڇنڊر جي وڃڻ ڪري رڻين منهن جي ٽهيل ٻيڙيءَ ۾ چڙهي
 ڄمنا ندي پار ڪئي ۽ منڊور جي ٻڌائڻ موجب اهو رستو چترڪوٽ جبل
 ڏانهن ويندڙ هو، جتي والميڪ جو آشرم هئڻ ان ۾ رشي گلن سان ڀريل اٺيڪ
 هرڻ ۽ پکين سان ڏٺل ۽ سڀني ڦلن ۽ گلن سان ڀريل والميڪ آشرم ۾ اچي
 سري رام ڇنڊر ڏٺو ته مٽيءَ والميڪ ويٺو آهي تڏهن رام لڇهڻ سڀني سميت
 سر نوازي مٽيءَ کي پوٽام ڪيو تڏهن شري والميڪ سندس ڪمل جي سامان
 ڄڻا مڪت ڌاري ترلوڪ موهن لڪشمي ٻئي سري رام ڇنڊر کي سڀني لڇهڻ
 سان گڏ ڏسي مٽيءَ اٿي ٻيئي رهيو ۽ ڀڳتي پاڻ سان آشرم ۾ آڻي آسٽ ڏيئي
 وهاري ٻوڙ سان آڏو ستڪار ڪري منا منا ڦل مڙسول ڪند ڪٽي ڪارائي
 پيماري ڪش ملڪل پچو لڳو تنهن تي شري رام ڇنڊر ٺهڻا سان هٿ جوڙي
 شري والميڪ کي چيو، ”مانا پتا جي آڳيا مڃي ان ۾ آيو آهيان توهين سڀ
 ڪڇ ڄاڻو ٿا، ٻوڙ مان توهان کي هنجو ڪارڻ ڄا ٻڌايان هاڻ توهين مڙنڪي
 ڪوئي اهڙو آستان ٻڌايو جتي مان آندڻ سان رهي سگهان توهان جي ٻڌايل
 آستان ۾ سڀني سان گڏ ڪڇ وقت گذاريان.“ رگهنداڪ جي اهڙي طرح چوڻ
 ڪري منڊور کلي چوڻ لڳو، هي رام! سڀني جيون ۽ ٻڙاڻين جو ٿو ٿئي
 رهڻ جو اٽل آستان آهي هي رگهندن اهڙيءَ طرح مڙن توهانکي رواجي

پر چلندي ٻار ٻهڙاءُ جو نه ڏار ٿي ويئي آهي. آها! جهنگ جو نار ڪو
 ٻهڙو سان منڊس سنڌار ساگر ٻار ٿورو وڃي ۽ جڏهن وقت وامن اڙار ڌارن
 ٿيئي لوڪ ٻير کان ننڍا ڪري ڇڏيا هئا سو ڏيار ٻيڪت رس ٿي ٻنهن
 ٻيون ڌنارن جي راهه ڏسي رهيو هو. شري رامچندر جا اهي وڃن
 ، مهاڻو پاڻي کڻي آيو ۽ تمام سڪ ٻنهن سان ٻيڪرڻ جا ٻئي چوڻ ڏنائين
 و چوڻا اميرن سڄي ڪٽنب کي ٻياري آڻي ۽ ٻه ٻاڻين سينا کي ڇاڙهائين
 شري رامچندر چڙهيو ۽ تنهنڪا ٿورو لڳهه ڇڙهي ويلو ۽ ٻيڙي ۽ ٻيڙ
 لوڇهي ٻيڙي هلائڻ لڳو جڏهن وقت ٻيڙي ٻيڙي ٻيڙي ٻيڙي وڃي وڃي آئي
 ن سينا گنگا کي پار ٿي ڪئي هي ديوي گنگا مان توکي ٻوڙام
 ڪريان ته بدواس مان هوڻدي مان لڳهه سميت تنهنجي
 جا ڪنڊيس هي مانا منهنجو ملوڙت پورو ڪجانءِ سينا جا
 ڙا هئا وڃن ٻڌي جل مان آواز آيو هتي ٻياري سينا تنهنجو
 پورٽ لوس پورو ٿيندو. شري رامچندر کي ٻار ٻهڙا ٻنهن، رامچندر
 ٻهڙي دل ۾ خيال ڪيائين ته هن کي ڪڇ ڏاڍ ڪهرجي. ٻيءَ سينا ٻيڙي
 ي من جي پاڻا ڇاڻي هڪ مان منڊي لاهي رامچندر کي ڏني رامچندر
 ا منڊي کڻي مهاڻي کي ڇو هان وٽ هيءُ تنهنجو پاڙو، تنهنجي مهاڻو
 ون ٻيڙي چوڻ لڳو، هي ٻيڪرڻ! اڄ منهنجي اهڙي شيءِ ڪهڙي آهي،
 ا نه ملي، اڄ منهنجا سڀ ٻاپ ڏک ۽ غم ٻيڙو ڏور ٿي وڃي گهڙو وقت محنت
 ڪري ٽڪر هوس سو اڄ اهو ٽڪر منهنجو ترهان مٽائي ڇڏيو، سو هي ڏيار
 دهان جي ڏيا سان ٻيڙو ڪجهه نه ٿو ڪهرجي، مون ٿي اچڻ وقت جيڪي ٻيڙ
 دهان ڏيندو سو اکين تي رکندس. رام ۽ لڳهه گهڙي ڏور ڪيس ٻيڙو اڪل
 ، ڊرٽائين ٿڌهن ٻيڪرڻ ڪيس پڳڻيءَ جو ور ٿيڻي وٺو ڪيو.

والميڪ ۽ پارڊواج آشرم ۾

شري رامچندر اها رامت اتي ئي گذاري صبح جو ڪنڀاريءَ ۾ سنان
 ڪري شو جوڙو ٻيڙي ڪري نمسڪار ڪيو ۽ اڳتي هلي لڳا، ٻئي ڏينهن
 ٻيڙي ۾ آيا شهر جي روڻ ڏسي رام سينا لڳهه ڏاڍو ٻيڙو ٿيڻ کان
 ٻيءَ پارڊواج منيءَ جي آشرم وٽ پهچي ٻاهر پهچي رهيا، اتي هڪ ٻهڙي
 ڏسي شري رامچندر ان کي ڇو هتي پهچاڻا منهنجو ڪي وڃي ڇو نه دشمن

طرح سه چهار چدهن تي هره چورڻ لڳي، هي ٻاراڻا ٺاڻا! ٺوهين نه وڏا گيانِي
مهاڀرش آهيو، ٻلا! سرار کي ڇڏي ٻاڇو ڪيئن جدا ٿي سگهندو؟ مان اوهان
کان جدا رهِي ڪيئن سگهنداس؟ سمتر ڏي ٺهاري چورڻ لڳي! اوهين نه
بتا ۽ سهري سمان آهيو! ترهين ٻاراڻا سهجھي سگهو ٿا ۽ مان به ڄاڻان ٿي،
نه ٻلي بتا جي گهر پر سوڳه جا سڪ موجود نه هجن ۽ سهري وٽ ٻلي سڄي
سمنار جا سڪ موجود هجن. پر انهن سڀني کي مان پٽيءَ بنا ٽيچ ڪري
سهجهان ٿي ۽ هن بن جا ڏک ڏاکڻا سڀ پٽيءَ جي هوندي مون کي مٺا پيا
لڳن. تنهن ڪري منهنجي ٻاران سهرڻ کي پيري پئي دلداري ڏيئي ڇڏيوس
نه منهنجي لاءِ ڪا به چيٽا نه ڪري ڇو جو آءٌ هڪ بن به ڏاڍي خوش آهيان،
سمتر ڪوئي ڪرڻش ڪئي ليڪن سڀ اجاڻي ويئي. لاچار ٿي پئتي موٽيو.

سری رام چندر ۽ (کیوٹ) مھاٹو

هيڏانهن اچڻ ۽ پسن ۽ پسن جي سڃاڻ ٺاهي جنهن تي فقط سڀني سميت
شري رامچندر واهي ٿي سگهيو. بهرپاڻين جيئن اڀريا ٻوريءَ جي مٿل ۾
سڀني سان گڏ پلنگ تي سمهيو ٿي تهڙيءَ طرح ٻين ۽ پسن جي ٺهيل سڃاڻ
ٿي سمهي پيو ۽ اچڻ ڏٺس پاڻ کڻي ساري رات بهرو ڏيڻ لڳو، جڏهن
صبح ٿيو تڏهن رامچندر اُٿي ڪرڻا ڪرم ڪري وائڻو ٿي سڀني اچڻ ڪري
پاڻ وٺي گنگانديءَ جي ڪناري وٽ آيو اتي اچي (ڪيوٽ) مهاڻي کان
پڙهي گهري، پر هن ڏيڻ کان انڪار ڪيو ڇو جو هن چيو ته مون ٻڌو آهي
۽ اها ڳالھ ظاهر آهي ته ترهانجي ڇوڙن جي رڃ ۾ اٿڻي ڪا شڪتي آهي
جو فقط ڇهڻ سان ئي اها شيءِ مدح بڻجي پوي. ڀلا! جنهن جي پير لڳو
سان پٿر جي شلا (چپ) بدلي سڙي سڙي ٿي پئجي، پوءِ هن ڪاٺ
جي پڙيءَ ۽ پٿر جي شلا ۾ ڪهڙو فرق آهي، پڙي نه پٿر کان ڪيترا ڀاڱا
ارم آهي پوءِ جيڪڏهن هيءَ پڙي نه استري بڻجي پوي ته پوءِ مون غريب
جي ڪمائي ڪٿان ٿيندي ڇو نه انهيءَ پڙيءَ جي آسري نه سڄي ڪٽنب
جي پالڻا ٿو ڪريان هي ٻيرو! ترهان هروڀرو پڙيءَ ۾ چڙهي ٻار وڃڻ چاهيو
ٿا ته ڇڙهڻ کان اڳ بهرپاڻين پنهنجا ڇوڙ ڏوٽ ڏيڻ، مان اوهان کان
پاڙو ڪونه وٺندس، ڀلي ته اچڻ ڪاوڙجي ماري ڇڏين پر مونکي ترهان
جو قسم آهي ائين ڪرڻ کان سواءِ ڪڏهن به پاڻ نه وٺي هٽندس. مهاڻي جا
اهڙا منا پير پير وڃن ٻڌي سري رامچندر سڀني اچڻ ڏي ٺهاري
ڪيو ۽ معاملو ڪيو، جيئن ڇڏي ڇڏيو ۽ سڀني سمهڻ ٿي

ڪري سنان ڪير ۽ پوءِ رامچندر وٽ جي ڇاڙ ۾ واهي لڪ ڀڳائين. ان وقت
نشادر اچ ڳهه ماڻهن جي واٽان رام جي اچڻ جو ٻڌو. سو شش، سرامي رامچندر
کي لُٽ لاءِ پرسن ٿي پڳتيءَ پاڻ سان ڦل ماڳي پشپ اٿي کڻي آيو ۽ اهي
پيشا رکي پرڳام ڪري رامچندر جي چوٽن تي ڪري پيو، لڏهن سري رامچندر
ان کي اٿاري کلي لڳايو ۽ خوش خبري ڀڄڻ لڳو. ڳهه هڪ ڇوڙي پيو،
هي ڀڳوان مهندڄا ڏن ڀاڳ آھن جو اڄ مهندڄر نشاد ڏانھن ۾ جبر واهڻ سڻل
ٿي ويو. هي رڳهندن ٿوهان جي سنگ ڪري موٽي وڏو آندو ملير آهي
هي پريو ٿوهان جي داس جو هيءُ نشاد راج ٿوهان جو ٿي آهي، انهيءَ
ڪري هي ڀڳوان ٿوهان هٿ رهي اسان جيون جي رکيا ڪريو ۽ مهندڄي
گهر هلاو هلي پريو ڪريو. هي پريو ٿوهان جي لاءِ مون جو ڪڇ ڦل ۽ دل
ڳڏ ڪري رکيا آهن انهن کي سواڪار ڪريو. هي رام مان ٿوهان جو داس
آهيان موٽي ڪريا ڪريو. اڏهن رامچندر پرسن ٿي راجا ڳهه کي ڇوڙي
مٿي ٻڌ مان چوڏهن ورهين ٽائين ڪنهن نه گهر يا گاڙ ۾ وڃي ٿو سگهان
۽ نه ڪنهن جا ڏنل ڦل ڪاٿي سگهان ٿو هي مٿر لهندڄر هي سهرور راج
مهندڄر ٿي آهي ۽ ٽون مهندڄو پيارو سک آهيان، تنهن ڪري چوڏهن ورهين
ان ۾ رهي مان هٿ وري ايندس، مان جو ڪڇ چوان ٿو سو سچ ٿو چوان.
رام جي ڳالهه ڳڏهن ڪوڙي نه ٿيندي، انهن چئي رام ڳهه کي دلداري
ڏيئي ان کي گلي لڳائي روانو ڪيو، لڏهن ڳهه ڏاڍي مشڪل سان گهر موٽيو.
تنهن کانپوءِ رامچندر اچڻ جو ڪير گهرائي لهندڄر سميت چڱيءَ طرح جتانئون
لاهي ٻڌيون، جو لُٽي سميت سهي نه سگهند ۽ اکين ۾ آنسون آڻي چوڻ
لڳو. سرامي راجا موٽي اوهان کي ان ڪهڙائي ٿي وئي اچڻ لاءِ ڇوڙي
سو ٿوهان هي ڪهڙو انداز ٿا ڪريو؟ تنهن تي رامچندر چوڻ لڳو، تسم
شهيءَ دڙيچ رشيءَ ۽ هوشچندر ڌرم لاءِ ڪيترا دڪم سٺا ۽ ريت
ڏيو ۽ ٻلي راجا بي شمار سلڪت پوڳيا، ستيم سمان ٻيو ڌرم
ڪونهي جنهن جي تياڻ ڪري ٿوهي لوڪن ۾ بدنامي ٿئي
ٿي، تنهن ڪري ٽون پتا کي هٿ ڇوڙي ويٺي ڪجهه نه مهندڄي ڪاه
ڇڏيا نه ڪري، تنهن تي سميت وري چيو هي رام! جنهن نموني سينا موٽي
ايرڏا هلي انهن ڪرڻ ڪهڙي نه آهه ڪهڙي منهن سان موٽي ويندس ۽
راجا کي ڪهڙو جراب ڏيندس، پوءِ سينا کي جتي وٺيس اتي رهي. ڪهڙس
پڪي رهي، ڪهڙس نه ساهري، پتا جو ٿا پير رامچندر سينا کي ٻڌائي چڱيءَ

اڳي ٺڏهن راجپندر ان ڪهڙن کي ڪڍي سڀتا جي ڪهڙن مٿان وڙهي ڇڏيو. ٺڏهين مهراج دشرٽ سمندر کي ڇڏو هي سمندر! رت وٺي اچ، اڄ بدواسين جو پيارو رام لڇهڻ ۽ سڀتا رت تي ڇڙهي ان ڏانهن ويندا راجا دشرٽ ائين ڇڻي سڀتا ۽ لڇهڻ کي رام سان گڏ ڏسي دک ۾ وباڪل ٿي زمين تي ڪري پيو ۽ اکين ۾ آنسون آڻي رونڻ لڳو، ٺڏهن راجپندر ڏسندي ڏسندي جلدي سڀتا رت تي ڇڙهي ۽ رام مانا پيا کان موڪلائي رت ۾ ڇڙهيو ۽ ان جي پٺيان ۾ ڏنڻ ۽ ٽرڪش ڪڍي لڇهڻ اٿس. رت ۾ ڇڙهي ويندو ۽ سارئيءَ کي رت هڪلڻ لاءِ ڇڏيو! ٺڏهين راجا دشرٽ ڇڏو لڳو سمندر ٽرسو! ٽرسو! لکن راجپندر ڇڏو هلو هلو ڇڻي جلدي هڪلڻ لاءِ ڇڏو انهيءَ ڪري سمندر رت هڪائي ڇڏيو، رام جي پري نڪري وڃڻ ڪري مهراج دشرٽ مورچيت ٿي زمين تي ڪري پيو، تنهن کانپوءِ انگرواسي ٻاڪ پيدا جوان رشي مٺي هي رام ٽرسو اٿس وڃو انهيءَ طرح ٻڪار پيدا رت جي پٺيان ڪاهي پيا، راجا دشرٽ گهڙي دٻر تائين روندو رهيو پوءِ پنهنجي شيوڪن کي ڇڏو مونکي رام جي مانا ڪرڻا جي گهر وٺي هلو.

هيڏانهن سري رامچندر تمسا لڏي ۽ جي ڪناري وٽ پهچي اتي رهي پيا ۽ رات جي بنا ڪاٺ جي جل پي سیتا سان گڏ وڻ جي هيٺان سمهي پيو ۽ سمتر سان گڏ لچمڻ ڏنڻ ٻاڻ ڪڍي انهن جي رکيا لاءِ پهرو ڏيئي رهيا هئا ۽ انهن جي پوسان ننگرواسي اچي سمهي پيا ۽ لڪ سببان ننڊ ڪڍي ويا. هنن هڪ ڪري ڇڏي هئي ته اسين يا ته رام کي اهوڏيا موٽائي وٺي هلنداسون ته ته اسين به هنن به هليا هلنداسون. سري رامچندر هنن جي دل جو حال ڄاڻي ويڙهي من به ڇيو ته مان اهوڏيا موٽندس هرگز ڪين هتي اچان ته به دڪ سهندا تنهنڪري پڳوان مانا ٿلهائي، هنن کي گهريءَ ننڊ به ٿي سمتر کي گهرائي ڇيو ته سمتر تون رات وٺي اچ مان هيٺ هلندس. سري رامچندر جي آڱيا ٻڏي سمتر رات به گهوڙا چوڻي ڇڏيا ٿڌهن رام سیتا لچمڻ رات به چڙهي غلڻ لڳا ۽ سڄ اڀرڻ کان اڳ ڪڍي جو ڪڍي وڃي رسيل، صبح جو سونو ٿيڻ بعد ڇڏهن ننگرواسي جاڳيا، رامچندر کي ته ٿي رام رام ڪري پڪارڻ لڳا، ڇڏهن پتر ڪونهن ٿڌهن انڙس ڪڍا اهوڏيا چوڻي ويا.

سری رام چندر ۽ راجا گہم

۱۰۸
۱۰۹

۱۱۰

۱۱۱

۱۱۲

۱۱۳

۱۱۴

۱۱۵

۱۱۶

۱۱۷

۱۱۸

۱۱۹

۱۲۰

۱۲۱

۱۲۲

۱۲۳

۱۲۴

۱۲۵

۱۲۶

۱۲۷

۱۲۸

۱۲۹

۱۳۰

۱۳۱

۱۳۲

۱۳۳

۱۳۴

۱۳۵

۱۳۶

۱۳۷

۱۳۸

۱۳۹

۱۴۰

۱۴۱

۱۴۲

۱۴۳

۱۴۴

۱۴۵

۱۴۶

۱۴۷

۱۴۸

۱۴۹

۱۵۰

۱۵۱

۱۵۲

۱۵۳

۱۵۴

۱۵۵

۱۵۶

۱۵۷

۱۵۸

۱۵۹

۱۶۰

۱۶۱

۱۶۲

۱۶۳

۱۶۴

۱۶۵

۱۶۶

۱۶۷

۱۶۸

۱۶۹

۱۷۰

۱۷۱

۱۷۲

۱۷۳

۱۷۴

۱۷۵

۱۷۶

۱۷۷

۱۷۸

۱۷۹

۱۸۰

۱۸۱

۱۸۲

۱۸۳

۱۸۴

۱۸۵

۱۸۶

۱۸۷

۱۸۸

۱۸۹

۱۹۰

۱۹۱

۱۹۲

۱۹۳

۱۹۴

۱۹۵

۱۹۶

۱۹۷

۱۹۸

۱۹۹

۲۰۰

۲۰۱

۲۰۲

۲۰۳

۲۰۴

۲۰۵

۲۰۶

۲۰۷

۲۰۸

۲۰۹

۲۱۰

۲۱۱

۲۱۲

۲۱۳

۲۱۴

۲۱۵

۲۱۶

۲۱۷

۲۱۸

۲۱۹

۲۲۰

۲۲۱

۲۲۲

۲۲۳

۲۲۴

۲۲۵

۲۲۶

۲۲۷

۲۲۸

۲۲۹

۲۳۰

۲۳۱

۲۳۲

۲۳۳

۲۳۴

۲۳۵

۲۳۶

۲۳۷

۲۳۸

۲۳۹

۲۴۰

۲۴۱

۲۴۲

۲۴۳

۲۴۴

۲۴۵

۲۴۶

۲۴۷

۲۴۸

۲۴۹

۲۵۰

۲۵۱

۲۵۲

۲۵۳

۲۵۴

۲۵۵

۲۵۶

۲۵۷

۲۵۸

۲۵۹

۲۶۰

۲۶۱

۲۶۲

۲۶۳

۲۶۴

۲۶۵

۲۶۶

۲۶۷

۲۶۸

۲۶۹

۲۷۰

۲۷۱

۲۷۲

۲۷۳

۲۷۴

۲۷۵

۲۷۶

۲۷۷

۲۷۸

۲۷۹

۲۸۰

۲۸۱

۲۸۲

۲۸۳

۲۸۴

۲۸۵

۲۸۶

۲۸۷

۲۸۸

۲۸۹

۲۹۰

۲۹۱

۲۹۲

۲۹۳

۲۹۴

۲۹۵

۲۹۶

۲۹۷

۲۹۸

۲۹۹

۳۰۰

۳۰۱

۳۰۲

۳۰۳

۳۰۴

۳۰۵

۳۰۶

۳۰۷

۳۰۸

۳۰۹

۳۱۰

۳۱۱

۳۱۲

۳۱۳

۳۱۴

۳۱۵

۳۱۶

۳۱۷

۳۱۸

۳۱۹

۳۲۰

۳۲۱

۳۲۲

۳۲۳

۳۲۴

۳۲۵

۳۲۶

۳۲۷

۳۲۸

۳۲۹

۳۳۰

۳۳۱

۳۳۲

۳۳۳

۳۳۴

۳۳۵

۳۳۶

۳۳۷

۳۳۸

۳۳۹

۳۴۰

۳۴۱

۳۴۲

۳۴۳

۳۴۴

۳۴۵

۳۴۶

۳۴۷

۳۴۸

۳۴۹

۳۵۰

۳۵۱

۳۵۲

۳۵۳

۳۵۴

۳۵۵

۳۵۶

۳۵۷

۳۵۸

۳۵۹

۳۶۰

۳۶۱

۳۶۲

۳۶۳

۳۶۴

۳۶۵

۳۶۶

۳۶۷

۳۶۸

۳۶۹

۳۷۰

۳۷۱

۳۷۲

۳۷۳

۳۷۴

۳۷۵

۳۷۶

۳۷۷

۳۷۸

۳۷۹

۳۸۰

۳۸۱

۳۸۲

۳۸۳

۳۸۴

۳۸۵

۳۸۶

۳۸۷

۳۸۸

۳۸۹

۳۹۰

۳۹۱

۳۹۲

۳۹۳

۳۹۴

۳۹۵

۳۹۶

۳۹۷

۳۹۸

۳۹۹

۴۰۰

۴۰۱

۴۰۲

۴۰۳

۴۰۴

۴۰۵

۴۰۶

۴۰۷

۴۰۸

۴۰۹

۴۱۰

۴۱۱

۴۱۲

۴۱۳

۴۱۴

۴۱۵

۴۱۶

۴۱۷

۴۱۸

۴۱۹

۴۲۰

۴۲۱

۴۲۲

۴۲۳

۴۲۴

۴۲۵

۴۲۶

۴۲۷

۴۲۸

۴۲۹

۴۳۰

۴۳۱

۴۳۲

۴۳۳

۴۳۴

۴۳۵

۴۳۶

۴۳۷

۴۳۸

۴۳۹

۴۴۰

۴۴۱

۴۴۲

۴۴۳

۴۴۴

۴۴۵

۴۴۶

۴۴۷

۴۴۸

۴۴۹

۴۵۰

۴۵۱

۴۵۲

۴۵۳

۴۵۴

۴۵۵

۴۵۶

۴۵۷

۴۵۸

۴۵۹

۴۶۰

۴۶۱

۴۶۲

۴۶۳

۴۶۴

۴۶۵

۴۶۶

۴۶۷

۴۶۸

۴۶۹

۴۷۰

۴۷۱

۴۷۲

۴۷۳

۴۷۴

۴۷۵

۴۷۶

۴۷۷

۴۷۸

۴۷۹

۴۸

لوهان جي ڪاٺڪ ڪانهو پڇندا اهيئي منهنجي لاءِ امرڻ سمان ٿيندا اهيءَ
 ۾ ئي سنڌوش ڄاڻي آندو سان رهنديس انهيءَ ۾ ڪڇ شڪ نه آهي لوهان
 سان گڏ گهمندي ڦرندي منهنجي لاءِ ٻيپ ڪندا ۽ گلن جي سڀڄا اڀار آڻن
 مان ترهائڻي ڪنهن به قسم جو ڪشت نه ڏينديس. هي ٿاڪ! لوهان ڏور
 وڪيڪ دٻالو آهيو ڀرڻ پنهجي ٿوروش پتيءَ کي پاڻ سان گڏ ڇو نه ٿا وٺي
 هلو. هي پاڻ ٿاڪ! لوهان کان سواءِ مونکي سرڳ جا سکر به ٿرڪ سمان آڻن،
 هيءُ سنسار ڏک روپ آهي. هي ٿاڪ! جڏن پاڻ ٻڌا سرير ۽ جل ٻڌا
 ٺڌي آهي ٺڏن ڀرڻ ٻڌا استوري آهي. هي سواهي لوهان جي
 چورن کي ڏسي رستي جو ڏک پلائي ڇڏينديس ۽ لوهان جي
 شيرن ڪرڻ جو چڱو وجهه ملندم ۽ وڏن جي ڇانو هيلان ويهي
 لوهان کي هـوا ڪري آرام ڪرائينديس ۽ لوهان جي چورن
 کي زور ڏينديس پنهنجا هٿ سڦلا ڪنديس ۽ توھان جو ڏک
 به دور ڪنديس تنهن ڪري اهر وڃاري مونکي پاڻ سان وٺي هلو، به
 جيڪڏهن مونکي ڇڏي هليا ويندا ته مان لوهان جي سامهون پنهنجا پاڻ
 ٿياڻ ڪنديس. اهڙيءَ طرح سميتا جو ٻڪو نشور ڏسي رامچندر ڇوڻ ٻڪر
 هي سميتا! جيڪڏهن منهنجي به هلڻ جي مرضي آهي ته جلدي ٿيار ٿي اچ
 (ان ۾) پتي ڏار جا اهي وڇن ٻڌي سميتا من ۾ اوسن ٿي سر کي ٻاري
 پئي موڪلائڻ لڳي جنهن آشورواد ڏنيس. هيڏانهن لڳو پنهجي ماءُ سميتا
 کي ڪوشليا سان گڏ رهائي پاڻ هٿ ۾ ڏنڻ پاڻ کڻي رام جي سامهون اچي
 اهڙي رهيو ٿڏهن رام لڳو ۽ سميتا موڪلائڻ لاءِ پنهجي پتا دشرت جي
 مهل ۾ آيا.

رام جو بن ۾ وڃڻ

مهل ۾ اهڙي رامچندر بنا ڪنهن روڪ ٽوڪ جي پتا جي مهل ۾ آيو ۽
 لڳو سميتا، سميتا اتي اهڙي ڪيڪئي ڪسي ڇو مانا لوهان جي چوڻ
 موجب اسين ٿيئي ڇڻا ان ڏانهن وڃڻ لاءِ ٿيار ٿي آيا آهيون هاڻي جلدي
 پتا اسانکي آڻيا ڏئي، رام جي ايتري ڇوڻ تي ڪيڪئي پاڻ اتي رام لڳو
 ۽ سميتا کي الڳ الڳ بهاسي ڪوڙا ڏنا، ٿڏهن رامچندر راجاني ڪوڙا لاهي
 بهاسي ڪوڙا پانا لڳو به انهن ڪوڙن ليڪن سميتا انهن کي پاڻي نه ڄاڻندي
 هئي تنهن ڪري اهي ڪوڙا هٿ ۾ کڻي اچ وڃان رامچندر ڏانهن ٺهاري

کي ابدش ڏيئي آشيرواد ڏئي ۽ وڃڻ جي موڙ ڏنائين .

راهچندر جو سڀتا کي ٻن ۾ وٺي وڃڻ کان روڪڻ

نهن ڪالهرءِ پگوان رام سڀتا کي سمجهائڻ لاءِ هليو ۽ سڌو پنهنجي محل ۾ آيو. لڏهن ڪلمڪ سڀتا پتي ديو کي آيل ڏسي هڪ سوني اڙڻ ۾ چل ڪڍي پڪتيءَ پير سان ان جا چوڙ ڌوڻيءَ سواميءَ ڏانهن ٺهاري پڇيو، هي ديو! هن وقت سڀتا ڪان سواءِ ٺوهان ڪيئن آيا آهيو ٺوهان صبح جو سڌو ڪيڏانهن ويا؟ ٺوهان جو اچو ڇت ڪٿي ۽ ٻاجن جو وڃڻ ڇو بند ٿي ويو آهي.

اهڙي طرح سڀتا جي پڇڻ تي سري رامچندر کلي چوڙ لڳو، هي سڀتا! پتا مون کي بدواس جو سڄو راج ڏنو آهي تههڪري جلدي ان جو ٻالڻ ڪرڻ لاءِ اوڏانهن ويندس مان اڄ ئي ان ڏي راجاڻي ڪرڻ لاءِ ويندس. تون پنهنجي سس سهري وٽ رهي ان جي شيوا ۾ رهه رامچندر جي اها ڳالهه ٻڌي سڀتا ٻپ وڇان ڇيو، ”ٺوهان جي مهاڻا پتا ٺوهان کي ان جو راج ڇو ڏنو آهي؟“ لڏهن رامچندر ڇيو هي سڀتا مهاراج پوسن ٿي ڪيڪڙي کي ور ڏيئي ڀرت کي راج ۽ مون کي بدواس ڏنو آهي. ڪيڪڙي منهنجي لاءِ چوڙهن ورهين تائين ان ۾ رهڻ لاءِ ور گهرو سو ستيرادي ديارو مهراج ڏيڻ قبول ڪيو، تههڪري مان جلدي اوڏانهن ويندس. پتيءَ جا اهي وڃن ٻڌي سڀتا پوسن ٿي ڇيو ته مان به ٺوهان سان گڏ هلندس هي سوامي مون کي ڇڏي ٺوهان کي ان ۾ وڃڻ مناسب نه آهي لڏهن رامچندر پوسن ٿي ڇيو، ”مان توکي انيڪ شينهن ۽ جهنگلي جانورن سان پُرڻ ان ۾ ڪيئن ساڻ وٺي هلاڻ اٿي ماڻهن کي ڪاڻڻ وارا خوفناڪ راکش رهن ٿا ۽ سڀي پاسي شينهن بگهڙ ۽ ٻيا ڪيئن قسم جا ڇيو ڦرن ٿا. اٿي پوڄن جي لاءِ ڪوڙا ۽ ڪٽا ڦل ملن ٿا، پر اهي ڦل به سدائين ڪونه ٿا ملن، ڪنهن ڪنهن وقت ڪٿي ملن ٿا، انهيءَ ان ۾ ڪٿي ڪٿي نه ڏوڙ ۽ ڪنڊن سان پڪيل رستو به ڏسڻ ۾ نٿو اچي ان ۾ انيڪ غفائون ۽ ڪڏا آهن، اهري ان ۾ ٿڌي هوا ۽ گرميءَ جي وقت اُس ۽ بهران پٽ به هڻڻ پوي ٿو. مون کي شڪ آهي ته تههڪري ان ۾ راکشن جي خوفناڪ شڪل ڏسي ساهه نڪري ويندءِ انهيءَ ڪري سڀتا تون چوڙ مڃي گهر ۾ ئي رهه. مان وري جلدي موٽي ايندس. رام جا اهي وڃن ٻڌي سڀتا وياڪل ٿي ڪڇ ڪروڙ مان ڇپ ڏڪندي ڇيو ته مون پتور ٿا ڌرمپتيءَ کي ٺوهان گهر ۾ ڇو ڇڏي وڃڻ چاهيو ٿا؟ هي پراڻ پتي ان ۾ به ٺوهان سان گڏ رهڻ ڪري منهنجو ڪوئي ڇا بگاڙي سگهندو؟ جو به ڦل مول ڪند

دلداري ڏيئي سمجھائي پيري پئي. موڪلايو مانا ڪوشليا آشيرواد ڏيئي ۽ ٻيس
 نه تنهنجي انندي وهندي گهمندي ۽ سهندي گندرو سميت ارهما وشتار ۽
 مهيش ۽ ٻيا سڀئي ديوتائون تنهنجي سدائين رکيا ڪندا رهندا ائين پئي
 هردي سان لڳائي مانا ڪوشليا رام کي موڪل ڏني.

رام لچمڻ سنوادل

لچمڻ جڏهن ٻڌو ته رام ان ۾ وڃڻ جي تياري ڪري رهيو آهي سر ڏاڍو
 وباڪل ٿي پوڙندو اچي رامچندر جا چوڻ پڪڙي انهي رهيو ۽ اکين مان
 پريم جا آنسو وهڻ لڳس ۽ من ۾ ويچار ڪرڻ لڳو ته هاءِ ٻا ٻيڙ هو ۽ ٻا
 ئي ٻيو هاڻي رامچندر وٺي هلندو يا نه. جيڪڏهن مونکي ڇڏي ويندو ته
 منهنجو جيئن هٿ مشڪل ٿي پوندو. شري رامچندر هن جي من ۾ حال
 ڄاڻي کلي سان لڳائي مٺي واڻيءَ ۾ چوڻ لڳس پيارا لچمڻ! ڇو نه، ڇوڏڻ
 سال ڄاڻ نه گذريا سر منهنجي صلاح مڃي مانا پتا جي شيوا ڪندو رهڻ
 جيڪو مانا پتا گرو ۽ سواهيءَ جي آڳيا مڃي ٿو سر سدائين
 سڪي رهي ٿو، هن وقت پتا جي ارڙاوستا آهي ۽ گهر ۾ پرف
 شتروگهن به ڪنهن ۽ وري منهنجي وڃڻ ڪري سڀ ڏکي ٿيندا جيڪڏهن
 توکي پاڻ سان وٺي هلندس ته ارڙها سڄي ۽ اي آرام رهندي جنهن راجا
 جي راجا ڏکي آهي اهو راجا توکي ۾ وڃي ٿو تنهن ڪري تون سمجهه رک ۽
 ائين رهي پئي. رامچندر جا اهي وڃڻ ٻڌي اکين ۾ آنسو آڻي لچمڻ مٺي
 واڻيءَ ۾ چوڻ لڳو. هي رام مان توهان جو داس ۽ توهين منهنجا سوامي آهيو
 توهان نه مونکي ڏاڍي سٺي سکيا ڏني پر آڻهه مونکي جو ڪجهه سمجهه ۾ ٿي
 اٿس اچي جي سڄ پيو ته آڻهه مانا پتا گرو کڻي ڪونه سڃاڻان آڻهه نه فقط
 توهان کي ئي سڀ ڪجهه ڪري ڄاڻان ٿو. مان توهان جي شيوا ڪرڻ لاءِ
 پٺيان پٺيان هلندس توهان انهيءَ لاءِ آڳيا ڏاڍو. هي پري مون تي ڪر ٻا
 ڪريو ڇو ته توهان کان سواءِ منهنجو جيئن مشڪل ٿي پوندو. پاڻ جا اهڙا
 پري پري وڃڻ ٻڌي رامچندر کڻي ڪنٺ لڳايس ۽ ڇيس نه جلدي مانا کان
 موڪل وٺي اچ نه هليون. رامچندر جا اهي وڃڻ ٻڌي لچمڻ خوش ٿيندو
 مانا وٽ آيو ۽ پيري پئي سڄي حقيقت ڪري ٻڌائي. لچمڻ جا اهي وڃڻ
 ٻڌي مانا سمجھو ته ڇو ڪا آفت اچي پئي پر وري نه تيرج ڌاري
 چوڻ لڳي پير جيڪڏهن تنهنجي به اها مرضي آهي ته پلي وڃ پر سڀني
 مانا سمان ۽ رامچندر کي پتا سمان ڄاڻي شيوا ڪندو رهڻ اهڙي طرح پير

توهان جي چوڻ وٺندا ڪري پوسن ٿي ان ۾ وڃان ٿو. انهن چئي ماما ڪوشليا وقت ويٺو، ان وقت ماما ڪوشليا رام جي راڄ ٺاڪ جي خروشيءَ ۾ شري وٽس ڀڳوان جي پوڄا ڪري رهي هئي بهرامڻ هون ڪري ارهمن ڪي ڪوٺڙ ٿي دان ڏيئي ڀڳوان جي ڏيان ۾ لڻن ٿي ويئي ۽ رامچندر کي به نه ڏٺائين اڃا سڌ به ڪانهه هيس.

شري مهاديو چوڻ لڳو هي ٻارولي! ٺڌهن مهاراڻي سمجھتا رام کي آيو ٺسي مهاراڻي ڪوشليا کي مٺي آواز سان چيو، ”هي ڀيٽ! رام آيو آهي.“ رام به وٺو ٻڌندڙي ڪوشليا پوسن ٿي اٿي رام کي اڳيان ايندڙ ٺسي گلي لڳائي ڪوڏ ۾ وهاريو ۽ چيو هي رام! ٻڪر لڳي هوندءِ ڪڇ مٺائي ڪاءُ؟“ تنهنجي رام چوڻ لڳو ماما مونکي پوڄن ڪرڻ جو وقت ڪونه آهي ڇاڪاڻ ته اڄ مون هن وقت اسن ۾ وڃڻ جي ستم ٻرلڳيا ڪئي آهي ۽ نه پٽ، ماما ڪيڪڙيءَ کي به وڌيڪي ڀرت ڪي راڄ ڏياريو ۽ مونکي بدواس ڏنو آهي، اُتي مٺيءَ جي ويس ۾ چوڏهن ورهيه رهي، هي ماما! مان جلدِي موٽي ايندس، تون ڪنهن به قسم جي چٽا نه ڪڇ. ههڙي خروشيءَ جي وقت ۾ اهڙي اڇانڪ ڳالهه ٻڌي ماما ڪوشليا جي اکين ۾ آنسون پرجي آيا ۽ ٿر ٿر ڏڪڻ لڳي، بهر پوءِ ڏوڄ ڌاري رام ٺي ٺهاري چوڻ لڳي. هي رام راجا توکي پيارو پٽ ڄاڻي ڪري راڄ ٺاڪ ٿي ڏٺائين پوءِ نه راجا ۽ ڪيڪڙي جو ڇا بگاڙيو آهي؟ راجا راڄ ڀلي وڃي پوسن کي ڏسي ليڪن ٿو جهڙي پياري پٽ کي بدواس جي آڱيا چو ٿي ڏئي وڃي. پوءِ هيءَ ڪهڙي ڏوهه جي سزا آهي؟ ماما ڪوشليا ڏاڍو من ۾ ڏکي ٿي چو نه هڪ پاسي ڌرم ۽ ٻيو وچوڙو ٻنهي مٿ ۾ مڃهائي ڇڏيس، جي هٿ ڪري مرڪل نٿي ڏئي نه ڌرم ٿو ناس ٿئي ۽ جي موڪل ٿي ڏئي نه وچوڙو وڏو ڏک ٿو ڏئي نيٺ سڀاڻي گيانوان هئي سو استرڻ جو ڌرم ويهاري ڀرت ۽ رامچندر کي هڪ سمان ڄاڻي هردي ٿي پٿر رکي چوڻ لڳي هي رام! آءُ قربان وڃان ٿو، ٿو تمام چڱو ڪم ڪيو آهي، چو پٽ جي آڱيا سر تي رکي سويڪار ڪيم. راجا توکي راڄ ڏيڻو ڪري وري ان ٿو مرڪلي سر مونکي ڏرو به خيال ڪونهي. پر توکان سواءِ تنهنجا پٽ ۽ پڇا ڪيئن رهي سگهندي؟ راجا جي هن وقت ٻڌ اوسٽا آهي تنهن کان سنڀاليو ڪونه ٿيندو، هاڻ ايترو ڪجهه مونکي وساري نه ڇڏج. انهن چئي من جهلي نه سگهي اکين ۾ ڳوڙها پرجي آيس ۽ روئڻ لڳي پوءِ شري رامچندر ماما کي

آهي جو چوڻ تي به ٺٽو ڪري اهو پٽ وٺڻا جي سمان آهي.

پر پتا جي ڪچ نه مون لاء آگيا ڪئي آهي ان کي مان ضرور ٻورو ڪندس
تون سچ ڪري ڄاڻ رام به ڳالهين ڪڏهن نه ڇڏندو، رام جا اڙا وڃن
ٻڌي ڪيڪي هن طرح چوڻ لڳي هي رام! ڇهڪا سامگري ٺههجي راج
تڪ لاء گڏ ڪئي ويئي آهي سا ڀرت کي ئي راج تڪ ڏندو وڃي (امر
منهنجو هڪ ور آهي) ٻئي ور موجب پتا جي آگيا سان اڄ مني واس به
جنا ڌارو ڪري ان به هليو وڃ، اتي دشمن منهن جي لائق نه وڃن ڪائي
ڇوڏهن ورهين تائين من به ره (بس ٺههجي پتا جو اهو ئي ٻڌو ور آهي)
هر ٽوڪي ڪرڻ گهرجي ليڪن راجا هنن سڀني ڳالهين لاء ٽوڪي ڇڏي به
شروعاتي ٿي. ٺههجي شري رامچندر ڇيو مانا ڀرت پلي آندو سان هيء راج
ڪري ۽ مان به هاڻي ڏند ڪارڻ اندواس وڃان ٿو ليڪن انهيء جي سبب
علوم ٺٽو ٿئي نه مهراج مونکي ڇو نه ٿو ڇري، رام جا وڃن ٻڌي ۽ رام کي
مامهون وٺڻ ڏسي دک به ٻڙيل ڏکي دشرت چوڻ لڳو. ”هي رام!“ مون
ستري ٻروس ئي اتي رستي پاپ آتما کي ٻڌي هي راج ور اندر انهيء به
وڪي ڪوئي پاپ نه لڳندو. هي رڳهندن ائين ٿيڻ ڪري مونکي ڪرڙو
ٻڙو نه ٻڌندو ائين چئي راجا ڏکي ٿي وڙلاپ ڪرڻ لڳو. هاء رام، هاء
مگرنات، هاء ٻارڻ ٻيوار، مونکي ڇڏي تون گهرو من به وڃڻ ڪيئن ليڪ
منهنجي رهيو آهين؟ ائين چئي رام کي گلي لڳائي روئڻ لڳو، ٺڏهن رام
ٺٽ به ٻاڙي ڪٽي پتا جا آنسون اڳها ۽ کيس ٻاڙي ڏيئي دلداري ڏيئي
هوڻ لڳو، هي پتا ڇهڪڏهن منهنجو ننڍو ڀاء ڀرت راج ڪندو نه ان به دک
هي ڪهڙي ڳالهه آهي؟ مان به هن وڃن جو پالن ڪري وري توهان وٽ
ارڙها مڙي ايندس، هي راجا! ان به رهڻ ڪري مونکي راج کان نه ڪروڙين
مک ٿيندا، هن به توهان جي سٽه جي رکيا ٿيندي دهرائون جو ڪارج ٻورو
ٻورو ۽ ڪيڪي جو به ٻورو ٿيندو تنهن ڪري هي پتا! ان به رهڻ ڪري
ر طرح جو لاپ آهي.

رام جو مانا ڪوشليا کان هوڪلاڻ

هي پتاجي مونکي خوشيء سان آگيا ٿيو نه مان توهان جي ڏنل وڃن
به سچو گران چڱو مان هاڻ جلدي وڃڻ چاهيان ٿو. ڪيڪيء جو ڪرڙو
شانس ٿي ويندو. راج تڪ جي سامگري الڳ رکي وڃي، مان مانا
ڪوشليا کي دلداري ڏيئي ۽ جانڪيء کي سمجهائي هيٺ اچان ٿو ٻورو

هيڏانهن سڄ اڀرندي ئي راج لڪ ڇون سڀ ٿياراون ٿي وارن، پر راجا اڃا ڪوڙ آيو. ان وقت منٿري سمندر اهو ويچار ڪري راجا جي محل ۾ ويو، پوڻام ڪري راجا کي ڏکي ڏسي ڪيڪئي کان پڇيو، هي ڏاوي! ٻڌاء ته مهراج اڄ غمگن ڇو ٿو ڏسڻ ۾ اچي تنهنجي ڪيڪئي ڇيو. هي منٿري! اڄ مهراج کي راج ڇو نٿو آڻي سڄي راج ۾ جو چئن ڪندي راج ۾ ڇو رهيو هو. اهڙيءَ طرح ڇاڳا ڪري نٿو ڀڃڻ ۽ سست ڏسڻ ۾ اچي ٿو، مهراج دشت راج کي هتي ڏسڻ چاهي ٿو، ڇهن ڪري ٿو جلدي راج کي ڪڍي اڄ تنهنجي منٿري ۽ ڇيو ته مهراج جي آڳاٽا بنا مان ڪيئن وڃان، منٿري ڇو اهو وڃن ٻڌي راجا دشت ڇيو هي سمندر مان مدد ڇوڙي راج کي ڏسندس ٿو ان کي جلدي وٺي اچ، راجا جي انهن ڇوڙ ڪري بنا ڪنهن روڪ ٽوڪ جي اندر وڃي راج کي ڇيو ڪم ٿين راج ٿو جلد مونسان گڏجي پتا وٺ هل مهراج ٽوڪي ڏسڻ ٿو چاهي اهو ٻڌي راج عجب ۾ پئجي هڪدم راج تي ڇڙهي هليو سارڙي ۽ لڳو سان پگوان راج وڃين ڏرواڙي وٺ اوجمان گرو وشست ڇو فقط ڏرشن ڪري آڏو ستڪار ڪري جلدي پتا وٺ بهجي انهي ڇوڙن ۾ سر ٽوڙي پوڻام ڪيو ان وقت راج کي گلي لڳائڻ لاءِ جيئن ئي اٿي هڪ وڏاڻين ائين ائين وڃ ۾ ڏک مان هاءِ راج ڇڏي ڪري پيو ٿڌن راج ڇڏي هاهاڪار ڪري جلدي ان کي گلي لڳائي پنهنجي گود ۾ وهاريو. مهراج کي بهروش ڏسي محل ڇوڙ راج ٿوڻ لڳوڻ اهو روڊن ٻڌي وشست به اندر هليو آيو. پگوان راج ڪيڪئي کان پڇيو ته مهراج جي ڏک ڇو ڪارڻ ڪهڙو آهي؟ راج جي پڇڻ ڪري ڪيڪئي ڇيو هي راج مهراج جي ڏک ڇو ڪارڻ ٿو ئي آهين، ٽوڪي انهي ڏک کي شانت ڪرڻ لاءِ انهي وڃن کي ٻورو ڪرڻو ٻوندء. ٿو سست وڃن پائيدار آهين مهراج کي ستيوادي بڻاء هن پوسن ئي مونکي به وڏا آهين جنهنجي سڻا تنهنجي هڪ وس آهي ۽ مهراج ٽوڪي ڇوڙ ۾ حجاب ٿو ڪري پر ٿو ستي ٿي قائم رهي پنهنجي پتا جي ضرور رکيا ڪر، ڇاڪاڻ ته پتر لفظ ڇو اڻ ٻڌو آهي، ڇو پتا کي ٽرڪ کان بچائي، ڪيڪئي جي ڳالهه ٻڌي راج ڇوڙ لڳو هي مانا مونسان اهڙي ڳالهه ڇو ئي ڪرڻ؟ پتا جي لاءِ مان هيءَ جان ڏئي سگهان ٿو ليڪن زهر به ڇوڙن ته پتا جي خاطر زهر به پي سگهان ٿو ۽ سينا ڪوشيا سميت سڄو راج به ڇڏڻ لاءِ تيار آهيان. جو پت پتا جي آڳاٽا بنا ئي اُنجو مشڪل ڪم ڪري ٿو اهوئي اُتر سڀاڻر آهي. جو پتا جي ڇوڙ تي ڪري ٿي اهو وڇولو سڀاڻر

ٿيل سامگريءَ مان راج ٽڪ ڏنو وڃي ۽ ٻيو ور جلدِي رام ڏڻ
 ڪارڻ بن ڏي هليو وڃي ۽ اتي جڏاڻون ڌارڻ ڪري ڪنڊ
 هول ڦل ڪاٽي هليءَ جي ويس ۾ چوڏهن ورهيه بن ۾ رهي
 اُن کان پوءِ پنهنجي مرضيءَ سان چاهي ايوديا ۾ موٽي اچي
 يا سندس مرضي بن ۾ رهي، پر شري رام چندر سڀاڻي سويل
 ٿي ضرور بن ۾ هليو وڃي، پر جيڪڏهن هن مان ڳالهه ۾ ڪڇ
 ڏيو ڪندو ته مان پنهنجو پاڻ کي هاري ڇڏينديس، توهان
 پنهنجا وڃن سڃا ڪريو، بس اهڙي منهنجو پيارو ڪم آهي.
 ڪيڪي جا اهڙا دل ٽوڙيندڙ ڪنور وڃن ٻڌي مهراج دسرت مورچا تي
 ڪري پيو، جڏهن هوش ۾ آيو پوءِ ٿوري ٿوري اکيون کولي آنسرن اٽڪي
 من ۾ چوڻ لڳو ته ڇا؟ مون هي ڏک سڀني ۾ ڏٺو آهي يا منهنجي من ۾ ٻيو
 ٿي پيو آهي هن وقت پنهنجي سامهون شينهن وانگر ويٺل ڪيڪي ڪي
 ڏسي چوڻ لڳو هي دشت! منهنجي پاران کي ٿاس ڪرڻ واري تون اڄ
 ڪهڙا وڃن چئي رهي آهين، شري رام چندر پنهنجو ڪهڙو ڏوه ڪيو
 آهي. تون ته منهنجي سامهون رام جا ڪٺا ڳانڍي هڻينءَ تون ته اڳي
 چوڻدي هڻينءَ ته رام مونکي ڪوشليا جي سمان ڄاڻي سدائين منهنجي شيوا
 پيو ڪري، پوءِ هن وقت تون اهڙي آلتِي ڳالهه ڪيئن چئي رهي آهين،
 تون پنهنجي پٽ جي لاءِ راج وٽ پر رام کي گهر ۾ ئي رهڻ ڏي. هي
 راڻي تون مون تي دبا ڪر. رام مان توکي ڪوئي ڊپ ڪونهي ائين چئي
 دسرت اکين ۾ آنسرن آڻي ڪيڪي جي پيرن تي ڪري پيو، تڏهن
 ڪيڪي ڪروڙ ۾ پرجي چيو هي راجن ڇا تون پنهنجو وڃن ڪروڙ ڪرڻ
 چاهين ته باد رک جيڪڏهن پنهنجي وڃن جو پنگ ڪندين ته توکي نرڪ
 ڀرڻو ٻوندء. پر جيڪڏهن سڀاڻي سوار بنواسي ڪهڙا پاڻي رام اسن ۾ نه
 ويندو ته مان پنهنجي سامهون قاسي لڳائي يا زهر کائي مري وينديس. تون
 سسار ۾ سڀني راجائن ۾ سترادي آهين ۽ تو ڇو هو ته منهنجي سب پرنگيا
 آهي، ائين چئي ماڻهن کي ڏوڪي ۾ رکڻ چاهين ٿو، هاڻ تون رام جو قسم
 کائي وڃن ڪروڙ ڪري رهيو آهين تنهنڪري توکي نرڪ ۾ ئي وڃڻو پوندو.
 سمندر ۾ ٻڏي وارو ۽ مورچا تي ڪري پيو، انهيءَ ڏک جي ڪري ان لاءِ
 ڪرڻ ۾ ورهيه سمان ٿي گذري!

ڪهڪڙي ڪي نه ڏسي وائڙو ٿي وار من ٿي من ۾ ڇوڙ لڳو! ڪهڙو سبب آهي جو بهرپالين محل ۾ گهڙندڙي سدائين ڪلندي منهنجي سامهون ايندي هئي اها سلڇڻي اڄ ڏسڻ ۾ نه ٿي اچي پنهنجي چپ ۾ ڏڪڻ چاڻي ويچار ڪري داسين کان پڇيو اڄ توهانجي سلڇڻي راڻي ڪٿي آهي ۽ اڄ پٺان پياري منهنجي سامهون ڇو نه ٿي اچي تنهن ٿي داسين چيو هئي ڏار! ڪارڻ نه معلوم نه آهي پر هوءَ ڪو پيون ۾ ويئي آهي توهان اتي پاڻ وڃي سڄو حال معلوم ڪريو. داسين جي اها ڳالهه ٻڌي راجا ڊپ وڃان ان وقت وار ۽ اتي وڃي انجي سرار ٿي ڌاري ڌاري هٿ ڦيري ڇوڙ لڳو. هتي پٺان پياري اڄ بلنگن ۽ پينگهن کي ڇڏي ڇو هن حالت ۾ ڌوئي ۽ ٿي سمهين پئي آهن! تون مونسان ڳالهائين ڇو نٿي، انهيءَ ڳالهه جو مون کي عجب ٿي لڳي جو سڀئي زار لاهي ميرا گندا ڪهڙا ٻائي ڌوئي ۽ ٿي ڇو پئي آهن! توکي جيڪي ڪهرجي سر گهر مان پنهنجو وڃن پورو ڪندس، تنهنجو هتيءَ اهو حال ڪير ڪرڻ وارو آهي؟ اهو زال هجي چاهي مڙد مان ان کي ضرور سزا ڏيندس ليڪن ان کي هٿ جي سزا نه ڏئي ڇڏيندس، هي پياري جنهن ۾ تون راضي ٿين سو مون کي ضرور ٻڌاء پر ڪهڙو به مشڪل ڪم هوندو تڏهن به هڪ ٻل ۾ پورو ڪندس تون منهنجي سپاءَ کي چاڻي ٿي، مان توکي پٺيان کان پيارو تنهنجي پير جي وس ۾ آهيان پوءِ تون مون کي ڇو هيران ٿي ڪرين، تنهنجو اهو خيال اجايو آهي. ٻڌاء تون سان ڀارو ڪرڻ واري ڪنهن ڪنگال کي مان ڏٺوان ڪري ڇڏيان ۽ تنهنجو اهو حال چاهيندڙ ڪنهن ڏنهيءَ کي هڪ ٻل ۾ ڪنگال ڪري ڇڏيان هي پياري هن ٻاري ۾ وڌيڪ ڇا چوان مان توکي پنهنجي جان نه ڏيڻ لاءِ تيار آهيان شري رامچندر مون کي پٺيان کان وڌيڪ پيارو آهي مان انهيءَ جو قسم کائي نه ڇوان نه تون جهڙن ڇوڙينءَ مان ٿيڻ ڪندس.

دشرت جو ڪيڪڙي کي ور ڏيئي رامچندر کي بدواس ڏيڻ
 مهاراج دشرت جڏهن رام جو قسم کائي اهڙي طرح ڇوڙ لڳو تڏهن ڪيڪڙي ڌيري ڌيري پنهنجا آنسون اڳهي راجا کي ڇيو. راجا! جيڪڏهن توهان سڄي دل سان رام جو قسم کائي ڇوڙ نه ڇو ڪڇ ڪهران ٿي اهو ڪم پورو ٿيڻ گهرجي. ياد آڻو گهڙو وقت اڳي ڏيو ۽ ڏيئين جي لڙائيءَ ۾ مون توهان جي رکيا ڪئي هئي. ان وقت توهان پٺس ٿي مون کي نه ور ڏيڻ لاءِ ڇو هئو ۽ مون اهي پئي ور توهان وٽ امانت ڪري رکيا هئا. هاڻ ان مان هڪ ور جلدي منهنجي پياري پٽ پوٽ ڪري هن ڪڍي

راڻي پتيءَ جي پواڻن جي وکيا ڪرڻ ڪري نون تمام گهڻي دٻر لائين ڏک. سهي ۾ ان سورخ مان هڪ ٻاهر نه ڪڍيو جڏهن سڀني دلين کي ماري ڇڏڻ کان پوءِ مهاراج دشرت توکي ڏٺو. اهڙي طرح توکي ڪندو ڏسي اٿڪي ڏاڍو عجب لڳو ۽ ڏاڍو خوش ٿي توکي کلي لڳائي ڇيو ته مان توکي ور ڏيان ڇاهيان ٿو، توکي ڇيڪا اڃا هجي سا گهري وٽ هاڻي اهي ۾ ور هڻس وٺي سگهين ٿي. راجا جي ائين چوڻ تي ٿو چيو هو. راجن! جيڪڏهن مون کي سڪ ۽ پوٽ سان به ور ڏيان ڇاهيو ٿا ته هي پتي دٻر هٿن وچين کي نوهان فلل پاڻ وٽ امانت ڪري رکو جڏهن وقت موقعو ڏسندس تڏهن وقت اهي پتي ور ڏئي ڇڏجن. تڏهن راجا تمام چڱو چئي توکي چيو هي راڻي غار ڳهر هلون. هي مهاراڻي اها سڄي ڳالهه مون اول توکان ٻڌي هئي، جا هن وقت مونکي ياد آئي آهي. هي راڻي نون جلدي چل وٺ ڪري پنهنجا سڀئي زور لاهي هيڏانهن هوڏانهن پکيڙي ڇڏ ۽ وار ڇوڙي غصي ۾ رهڻ جيستائين راجا وڃن جو پالڻ نه ڪري جيستائين چپ چاپ ٿوريءَ لسي پئي رهڻ. ڪيڪڙي مٿس جي ڳالهه ٻڌي ڪسنگ وس مٿل ڪم ٿي وڃڻ ڪري دشت ڪيڪڙيءَ ان وقت مٿس جو ڪيل وڇيل سڀ سچ ڪري هڃو ۽ مٿس کي چيو ته تون اهڙو مٿل ڪٿان آيسو اڙي ٻانگي سندري مان توکي اهڙي سياڻي نه سمجهندي هيس. جڏهن منهنجو پيارو بت پوءِ راجا ٿيندو ته مان توکي مالامال ڪري ڇڏيندس، تون ته مونکي پواڻن کان به پياري آهين. ائين چئي ڪيڪڙي چل ڪري ڪوپ ۽ ٻيون ٻوليءَ پنهنجا سڀ زور لاهي هيڏانهن هوڏانهن پکيڙي ڇڏيا ۽ ميرا ڪپڙا پاڻي وار کولي ٻرو حال ڪري زورن تي اونڌي پئجي رهي ۽ چوڻ لڳي اڙي ڪپڙي ٻيٽ جيستائين ران به نه ويندو هيءُ پراڻ پلي نڪري وڃن تيسين مان اهڙي طرح پئي هونديس ته پئي مٿس اهڙو چاڻي ڇيس ته هي ڪلياڻي نون ايشڪ ائين ئي ڪڇ انهيءَ ۾ اوس ته پيو ڪلياڻ ٿيندو. مٿس پنهنجي ڳهر هلي ويئي ۽ ڪيڪڙي به ائين ئي ڪيو، انهيءَ ڪري سدائين دشت روشن جو سڱ ڇڏڻ ڳهرجي ڇاڪاڻ ته ڪسنگي پيش جي هن راج ڪيا ڪيڪڙي وانگر ٻڌ ملڻ ئي وڃي ٿي.

ڪيڪڙي جو ڪوپ ڳهر ۾

سري مهادير چوڻ لڳو هي ٻاروئي! جڏهن وقت مهاراج دشرت رانچندر جن راج لک جي سامهون ۽ آند منگل منائڻ جي ٿياري ڪرڻ لاءِ راجا ۽ مٿين کي آڳيا ٺهڻي پيشن ئي پنهنجي محل ۾ آيو اتي پنهنجي پياري

وقت آئي، ان وقت ڪهڪڙي اڳاٽي ۾ هلڻ لڳي ويلي هئي، ان کي
 مٿس اچي چوڻ لڳي هن مهاراڻي، اڳوڻا! مورڪ ڪيئن سمجهي پئجي آهين
 تنهنجي لاءِ وڏو ڀاري سڪت اچڻ وارو آهي، هي مٿس چال واري
 ٺوڪي پنهجي سڌرڻا جو گهمندو آهي. انهيءَ ڪري ٺوڪي ڪنهن ڳالهه جي
 سڌ ڪانه ٿي ٻوي. ڏس مهاراج جي ڪرپا سان رام جو راج لڪ ٿيڻ وارو
 آهي، اهو ٻڌي ٻيڙ ۾ مڳهن ٿي ڪهڪڙي اٿي ويهي رهي ۽ مٿس کي
 هنن چراغرن سان چڙيل سونو هار ڏئي چوڻ لڳي اڙي چري اٿائين ته وڏي
 خوشيءَ جي ڳالهه آهي، ان ۾ سڪت اچڻ وارو ڪيئن چئي رهي آهين،
 رام نه مونکي پُرس کان وڌيڪ پيارو آهي، جنهنجي مٺي مڙ واري آهي
 هو ڪوشليا ٺوڙي مونکي هڪ سمان پاڻ سان ڏسي لڏي ۽ سدائين منهنجي
 شيوا ڪندو رهي ته اڙي مورڪ ٽرن ٻڌاءِ ٺوڪي رام مان ڪهڙو پڻ لڳر آهي؟
 اهو ٻڌي بنا سبب جي وار ڪرڻ واري مٿس مڪر ڪري چوڻ لڳي هي
 داري منهنجي ڳالهه ٻڌ، تنهنجي لاءِ وڏي مصيبت پئي آهي، راجا ٺوڪي
 دلداري ڏيڻ لاءِ سدائين مٺيون ۽ وڻندڙ ڳالهيون ٻڌائين رهي هئي خوش ٿو
 ڪري، هو وڏو ڪامي ڪوڙو اڪوادي آهي ٺوڪي اهڙي طرح ڳالهين ۾
 ئي دل خرس ڪري رام جي ماءُ جو ئي ٻورو ڪم ٿو ڪري. هن پنهجي
 من ۾ ويڙهي تنهنجي ننڍي پٽ شتروگهن سان گڏ پُرس ڪري ته ناٺاڻي
 موڪلي ڇڏيو انهيءَ ڪري سمورا جي لاءِ ته سڀ ڪجهه ٺيڪ ٿي ايندو
 ڇاڪاڻ ته لڪشمڻ رام جو ساٿي آهي انهيءَ ڪري اهو راجاڻي ماڻهندو
 ليڪن پُرس کي يا نه رام جو داس ٿي رهڻو پوندو يا نه هن کي ٺيڪ مان
 جلدي ڪڍيو ويندو نه ته انهيءَ کي مارائي ڇڏيندو ۽ ٺوڪي داسي ٿي
 ڪوشليا جي شيرا ڪرڻي پوندي. اهڙي طرح ماڻهيءَ ماءُ جي بي عزت ٿي رهڻ
 کان مٿس پلو آهي. انهيءَ ڪري هاڻ ٽرن جلدي پُرس ڪري راج ٽڪ ۽ رام
 کي چوڏهن سال بدواس ڏيڻ جو اڀاءُ ڪري هي راجاڻي ائين ٿيڻ ڪري تنهنجو
 پٽ بنا ڪنهن ڪهت جي راج ڪندي ٿي ويندي، انهيءَ لاءِ جو مون بهرڻائين
 سرچي ڇڏيو آهي اهو اڀاءُ ٺوڪي ٻڌايو آهي. گهڻو وقت اڳي دوتائن ۽ ڏيئرن
 جي لڙائي جي وقت پاڻ ٿاندر اچي مهاراڻي راجا دشرت کي سهائتا لاءِ ٻارڻا
 ڪئي هئي. هي ساڻس ان وقت سينا سان گڏ راجا ٺوڪي اوڏانهن وٺي هليو
 هئو. جنهن وقت مهاراجا دشرت راکشن سان سڌ ڪرڻ ۾ مشغول هئو
 ان وقت نه معلوم رت جي ڌريءَ مان ڪلي پڇي ڪري پئي. تڏهن ٺام
 ڏٺو، ته پنهجو هٿ ڪليءَ واري ٽنگ ۾ وجهي ڇڏيو هو. هي

پاڙن جو جهڙو، ڪاٺ پيٽو، سمهڙو ۽ چٽيا پالو ۽ واه سڀ گڏ ۽ هڪ ئي وقت پئي ٿيا آهن. تنهن ڪري اهو ٺڪ ٿي آهي ته ٻين پاڙن کي ٻڌي رڳو مونکي ئي راج گديءَ تي وهاريو وڃي ٿو، ٻارءِ رامچندر وشست جي چوڻ موجب صبح جو جلدي اٿي پتا جي محل ۾ وار هيڏانهن مٺي وسست ۽ راجا دشرت وقت اچي جو ڪچ ڪيو هئو سو سڀ ٻڌار، جنهن وقت مهراج دشرت وشست کي رامچندر جي راج تلڪ بابت چيو ٿي ان وقت جنهن پرش اهو سماچار ٻڌي سڄي ننگر ۾ ٻڌائي ڇڏيو ۽ رام جي ماءُ ڪرشلپا سميت ڪي به اها خبر ڏني پئي مائٽون اها ڳالهه ٻڌي ڏاڍيون خوش ٿيون ۽ قيمتي هار لاهي ان کي ڏنائون، تنهن کانپوءِ رام جي ماما ڪرشلپا است سڌيءَ لاءِ لڳي ڏياريءَ جو پرچن ڪيو. ستيوادي راجا دشرت جهڙي ڳالهه مشهور آهي ۽ هو پنهنجي پرڳڻا جو پالن ڪري ٿو، ليڪن هر ڪامي ڪيڪڙي جي پرام وس ۾ آهي سو اهڙي اوستا چا هو هن پرڳڻا کي ٻورو ڪري سگهندو.

منٿرا ۽ ڪيڪڙي

انهيءَ چيٽا ۾ وياڪل ٿي هره درگا پوريءَ جي پوڄا ڪرڻ لڳي، ان وقت ديتائن سروسئي ديويءَ کي سمجهائي ڇڏيو ته ديوي ٽيون ڪوشش ڪري مونءِ لوڪ ۾ ايرڙيا ۾ وڃ ۽ اتي برهما جي آڳاٽا سان رامچندر جي تلڪ ڏيڻ ۾ وڳهن وجهڻ جو اُٻاءُ ڪر. بهريائين ته ٽيون منٿرا ڪئي ۽ جي من ۾ واسو ڪر ۽ پوءِ ڪيڪڙي جي من ۾ واسو ڪج هي ديوي اهڙي طرح وڳهن پوڻ کان پوءِ ٽون وري سرڳ لوڪ ۾ موٽي وڃڻ تنهن ئي سروسئي تمام چڱو چئي ائين ئي ڪيو. بهريائين منٿرا ۾ وڃي واسو ڪيو، ٿڌهن ٽنهي هنڌ اها ٿيڌي اها ڪهڙي منٿرا محلاف ۾ مٿي چڙهي هن ڏٺو ته ننگر سڀني پاسن ڇاڙهن سان جڙيل چهارون ڇمڪي رهيون آهن ۽ سڀني پاسن کان خوشيون ٿي رهنديون آهن اهو ڏسي عجب ۾ پئجي هيٺ لهي آئي ۽ اتيءَ داسيءَ کان اچي پڇيائين هي ڇو اچ ننگر کي ڇو سينگارڻو ويو آهي ۽ مهاراڻي ڪرشلپا به انيڪ نمونن جون خوشيون منائي رهي آهي ۽ پرسن چيٽ سان برهمڻن کي ڪهڙا زور دان ڇو ڏئي رهي آهي. ٿڌهن اتي داسي چوڻ لڳي هي منٿرا ڇا لوڪي خبر نه آهي سڀاڻي سري رامچندر جو راج تلڪ ٿيندو. انهيءَ ڪري اچ سڀني پاسي ننگر سينگارڻو ويو آهي. اهو ٻڌي منٿرا جلدي ڪيڪڙيءَ

ڀاڙ وٺي آئي رڪو. راڄ تلڪ ڏيڻ واري جاءِ تي اٺيڪ رشي مٺي (ڪڇا) ڊپ ڪٽي ٻيهن اٺيڪ ٺاڇ واريون مڪي مڪي ڳاڻڻ واريون، سرنڊا ساز وڄائيندڙ ۽ سريلا ٻاجي وڄائڻ وارا مهراج دشرٽ جي اڳڻ ۾ اچي ڳائين وڄائين ۽ راڄ تلڪ جي ٻاهران هاڻي گهرڙا رت ۽ چترنگي سينا هٿيارن ٻاهرارن سان ٺيار ٿي اٿهي ۽ ننگر ۾ جيڪي مندر آهن انهن سڀني ۾ اٺيڪ قسمن جي ٻه ٽا ڪٽي اچن. سمندر کي اهڙي طرح اڳيا ڏئي شريمان وشست پاڻ رت تي چڙهي شري رامچندر جي محل ۾ وار ٻئي ڏاڪا چڙهي وري هيٺ لهي آيو پر ڪر اوهه هٿ ڪري بنا روڪ ٽوڪ جي اندر هليو ويو. ان وقت گروهه کي آبل ڏسي شري رامچندر اٿي آڏو ستڪار ڪيو ۽ ڀڳتي ڀاءو سان ڏاڍو وقت پوڻام ڪيو، ان وقت سينا سڙي اوتڻ ۾ پاڻي ڪٽي آئي ٽڏهن سري رامچندر گروهه کي رتن جڙيل سنگهاسن تي ويهاري ان جا چورڻ ڏوٺي سينا سميت ان چوڻا اميرت کي ٻارن سان ٻڌهجي سر ٿي. رڪي چور هي مٺي توهانجي چوڻا اميرت وٺڻ ڪري مان ڏاڍو غرش ٿيو آهيان، شري رامچندر جي. ائين چورڻ ڪري مٺي وشست کلي چورڻ لڳو، هي راجا توهانجي چوڻا اسٽر کي مستڪ تي لڳائي پاروئي حيرت ۾ پئجي ۽ شڪر ڏني ڏني ٿي ويو ۽ منهنجو پتا اوهه به توهانجي چوڻا اميرت جي پيٽ سان نشاپ ٿي ويو. هن وقت فقط توهان سنسار کي اهو اڀدش ڪرڻ لاءِ نه گروهه سان ڪهڙي طرح وهندڙ ڪڇي سر توهان هن طرح سڄو اڀدش ڪري رهيا آهيو، مان چڱي طرح ڄاڻان ٿو ته توهان اچي سميت پرگهت ٿي ساڪياص پرماتما وشو آهيو هي رگهندن مان ڄاڻان ٿو ته ٻڌهجي ڊورٽان چو ڪارج سڌ ڪرڻ لاءِ ڀڳتن جي ڀڳتي سڦل ڪرڻ لاءِ ۽ وائڻ کي ٺاس ڪرڻ لاءِ مان هن ڳجهي پيد ڪي ظاهر ٿيو ڪريان. هي ٻارو! جهڙي طرح مايا آسري توهان سڄي ڪارج ڪندا، تهڙي طرح توهين شش ۽ مان ڪرو آهيان اٿهيءَ سميت موجب مان به وهندڙ ڪندس، ايڪن هي ڏيو حقيقت ۾ توهان ٿي ڪون جا ڪرو آهيو، هي رامچندر سڀاڻي مهراج دشرٽ توهان کي راڄ تلڪ ڏيڻ جو پڪو ويچار ڪيو آهي. اڄ توهان سينا سميت وڏيءَ موجب اڀواس رڪي ساوڌان رهجو، رامچندر اهو ٻڌي عجب ۾ پئجي ويو ان وقت رامچندر ڏٺو ته پاسي کان اچو هٿ جوڙي ايندو آهي تنهنڪي ڳرائڙي ٻائي شري رامچندر چورڻ لڳو هي ٻائي ٽون ته منهنجو سڄو شيوڪ آهين ٽون عولسان ڪڍڻ هن ٻاروئيءَ ٿي. راڄ ڪر منهنجو جهون ۽ راڄ ٻڌهجو ٿي ڪري سمجهه مرنڪي ارمان فقط اهو آهي ته ٻارا ڀائر پوت شتروگهن هتي. نه آهن اسان چئجي

راجا دشرت جو رامچندر کي راج گدي ڏيڻ

شري مهاديو چوڻ لڳو، هي ٻاروئي! هڪ ڏينهن اڪانٽ ۾ ويٺل راجا دشرت من ۾ ويچار ڪري ڏاڍو پرسن بڻجي نيو ته سامهون ٽنگيل آريءَ تي هنجي نظر وجهي بڻجي ان وقت ڇا ٿو ڏسي ته وار سڀ اڃا اي ويا الر جو چوڻ نه پڌايو جو اڀريش ڏيئي رهيا آهن. ته هي راجا نئون هائي پڌو ٿيو آهين تنهن ڪري هيءَ راج گدي پٽ رامچندر کي ڏيئي اتي راندي ٻارڙيءَ جي ٻچن ۾ گذار. اهو ويچار ڪري پنهنجي گروهه وشست کي متل ۾ گهرائي چيو هي گروهه! سڀئي ٽنگرواسي ويدن جي واکيان ڪندڙ پڌا پڌا ۽ مئٽري رام جي پراڪرم ۽ ڳڻن جي واکاڻ پيا ڪن انهيءَ ڪري هي گروهه! منهنجي مرضي آهي ته پنهنجي پراڪرمي ۽ ڳڻران وڏي پٽ ڪهل نهن رام کي جيتري ئي راج گدي ڏيئي ڇڏيان ڇاڪاڻ ته هن وقت منهنجي اوستا ۾ وڏي آهي ۽ ڀرت به شتروڪهن سان گڏ نانائڻي ويل آهي تنهن ڪري مان چاڌي سڃاڻي رام جو راج تلڪ ڪرڻ چاهيان ٿو، انهيءَ ٻاري ۾ ترخان آڳيا ڏٺو. راجا دشرت ڇا آهي وڃن ٻڌي مٺي وشست پرسن ٿي چوڻ لڳو، هي راجن! منهنجي به اعائي مرضي آهي ته جلد به جلد مهاپراڪرمي ۽ ڳڻران رامچندر کي راج گديءَ تي وهاريو وڃي ۽ راج تلڪ جي سامگري اڄ ئي ڪٺي ڪرايو. راجا، گروهه جي اها راءِ ٻڌي ڏاڍو خروش ٿيو ۽ گروهه کان هڏوس ڪڍائي راج تلڪ بڻجي ڏينهن ئي مقرر ڪيائين. رامچندر جي راج تلڪ جو ٻڌي ايرڌيا ۾ وڏي زور سان باجا وڃڻ لڳا، رامچندر ۽ سيتا جي سرور جا شپ آئند ڏيندڙ انڪه ٽڙڪڻ لڳا آهي سوڻ ڀرت جي اچڻ جي خبر ڏيئي رهيا هرل راجا وشست کي گهرائي سکيا ڏيڻ لاءِ رامچندر وٽ مرڪاڻيو. اوڏي مهل راجا سمندر وٽار کي گهرائي آڳيا ڏئي ته سڃاڻي رگهندا کي راج تلڪ ڏيندس ان جي لاءِ مٺي وشست چيڪا به سامگري چوري اها سڀ آڻي گڏ ڪرايو.

راجا دشرت جي آڳيا ٻڌي سمندر پرسن ئي مٺي وشست کي چيو ته مان ڇا ڪريان؟ تڏهن گيانوان مهاڻيجسوي وشست چيو سڃاڻي سرور وڃين دروازي وٽ سڌن ڏارن ۽ سٺن ڪوڙن سان سينگاريل سورنهن ڪڍائون اجهارون وڃن ۽ سون ۽ رتن جواهرن سان ڇڙيل ٻاڪي ۽ اٻراوس هائي چئن ڏندن وارو ۽ سڀني ٿيڻن جي جل سان ڀريل هڪ هزار سون ڪلش گهرايا وڃن ئي نهن هرڻ جون ڪلون آڻي رکو ۽ مڪنامڻي سهڻو رتن جهڙا، هڪ ٻيو چٽ ڪڍي اچو ۽ انيڪ عجيب ماڻا.

ڪيان جو اڀياس ڪرڻ گهرجي توهانجي چوڻ ڪمڻ جي ڀڳتي. ڪندڙ ڀرڻ
 ڪي ئي ڪيان جي پراڻي ٿئي ٿي. جو ڀرڻ توهانجي ڀڳتيءَ ۾ لهن آهي
 اهڙي مڃڻ ۾ مڪتيءَ جي لالچ آهي. هي ڀرڻو مان توهانجي ڀڳتن
 جو ڀڳت ۽ انهنجي ڀرڻ ڀڳتن جو داس آهيان توهان مونکي ڀرڻو ڪري دها
 ڪرايو. هي ڀرڻو توهانجي ناپٽ ڪمڻ مان ڀندا ليل ڀرڻو مڃيو پتا آهي،
 تنهن ڪري مان توهانجو ڀرڻ، آهيان، مون ڀڳت جي رکيا ڪرايو اهڙي طرح
 چئي وار وار ڏسڪار ڪري اکين ۾ ڀرڻ جا آڻون آڻي ڇوڙ ڳڙ هي
 رڳهندن مونکي ڀرڻ توهان وٽ موڪليو آهي، توهان جو اوتار راوڻ جي
 مارڻ لاءِ ورتو آهي، ليڪن توهانجو پتا دسرت توهان کي راج ٿڪ ڏيڻ
 وارو آهي. جيڪڏهن راج ۾ موهت ئي توهان راوڻ کي نه ماريندا ته ڀرڻيءَ
 جو بار لاهڻ لاءِ جو توهان ڀرڻيا ڪئي آهي، انجو ڇا ٿيندو؟ تنهن ڪري
 هي ڀڳتان توهان ان کي سڄو ڪندا. ڇاڪاڻ ته توهان ستير ڀرڻيا تي
 هلندڙ آهيو. نارد جا اهي ڀڻ ڀڻي رامچندر کي چوڻ لڳو، هي نارد!
 ڀڻ، ڇا اهڙي ڪاٺي ڳالهه آهي جنهن کي مان نٿو ڄاڻان. ڀرڻن جو ڪڇ
 مون ڀرڻيا ڪئي آهي سا بنا ڪنهن ڪارڻ جي ڀوري ڪندس، ليڪن
 ڪرم اوسار ڇڏي ڀرڻ ڀڻ ڪهڙو ٿيندي ويندي، انهن ڏسڻن ۽ ڏيٽن
 کي ماري ضرور ڀرڻيءَ جو بار لاهيندس. راوڻ کي ناس ڪرڻ لاءِ مان
 سڀاڻي ڏند جو ڪارڻ بڻائي ڇوڏهن ورهين لاءِ مٺي ويس ڏاري ان ڏي
 هليو ويندس ۽ ان ڏسڻ کي سڀا ڀرڻ جي ويس ۾ سان ڪٽب سوڌو
 ناس ڪندس. رامچندر جي اهڙي طرح ڀرڻيا ڪرڻ ڪري نارد مٺي
 ڏندو ڀرڻ ٿيو ۽ ڏندو ڀرڻ ڪري ڀڳتان کان آڻيا وٺي آگاه
 رستي ڏندو ڀرڻ هليو وڃو.

هڪ ڏينهن ڙاڻي ڪيڪي جو ڀاءُ ڀڳت راجا دسرت وٽ آيو ۽
 اچي چيائينس ته منهنجي پتا ڪيڪي جي ديس ۾ هڪڙي وڏي راکش
 گرهڪ نالي راج ۾ تباهي مچائي ڏني آهي جنهن ڪري لاچار ڀر ڪو ڇاڙهو
 نه ڏسي. مونکي مدد وٺڻ لاءِ پتا توهان وٽ موڪليو آهي. ڀوءِ وسست مٺيءَ
 ڳالهه ويڃاري راجا کي همٿايو، ڀوءِ راجا دسرت ڀڳتي ڀڳتي ڀڻن ڀرڻ
 شتروگهن کي لشڪر ڏيئي مٺي سان گڏ موڪليو جن وڃي ڙاڻي ڪري
 راکش کي ماري ڇڏيو ۽ نالي کي راج وٺي ڏنو ۽ ديس ۾ شائتي قائم
 ڪرڻ لاءِ ڪجهه وقت اتي رهي پيا.

روپ اڇا ڇاڙها ۽ ڪارا رنگ ورڻا پرڃا انهن ڪري ئي، هندن ٺهڻي ارڪن جا روپ وڏي گهر جو گرهستي ٺوهان کي ڇيو وار آهي، ٺوهان پڪڙان وٺڻر آهيرو ۽ جانڪي لڇمي آهي، ٺوهان شو آهيرو ۽ جانڪي پارولي آهي، ٺوهان اوهما آهيرو ۽ جانڪي سوسوئي آهي، ٺوهان سورڊ ڌار آهيرو ۽ جانڪي ڀرڀا آهي، ٺوهان چندرما آهيرو سلڇڻي سڀتا روھڻي آهي، ٺوهان ڀندر آهيرو ۽ سڀتا بلور جي ڪنڀا سوڇي آهي، ٺوهان اگني آهيرو ۽ سڀتا سراها آهي، ٺوهان سڀ جا ڪال روپ ڄم آهيرو ۽ سڀتا سڀمڻي آهي، هي جڳت نامت ٺوهان سائوڪي آهيرو ۽ جانڪي نامسي آهي، هي رام ٺون ورڻا ڌار آهيرو ۽ سلڇڻي جانڪي پرڪرو جي ڪنڀا واروڻي آهي، ٺوهان هرا آهيرو ۽ سڀتا سدانگي آهي، هي رام ٺوهان ڪڇير آهيرو ۽ سڀتا انڇي سڀ سمهڻي آهي، ٺوهان لوڪ ڄو ناس ڪرڻ وارا روڊر آهيرو ۽ سڀتا روڊر راڻي سڏائي ئي، ان ۾ شڪ نه آهي هي پڪڙان ٺهڻي لوڪن ۾ ٺوهان سڀمڻي ڪان وڏا آهيرو ٻيو ڪو نه آهي. ٺوهانڇي شڪتيءَ مان پرگهت ٿيل اڳيان ماها سان ڊڪيل آهي انهيءَ مان وڏو ٿو، وڏي ٿو مان سوٺر آما (هرڻي ڪرپ) ۽ سوٺر آما کان سر آما لنگ ڏيه، انهن ٿئي ئي، اعدڪار ٻڌ ٻڌج ٻارڻ ۽ ڏھ اندرون انهن سڀني کي گيان ٻوش جنم مرڻو ۽ سڪ ڏک ۽ ٻيا ڌرم وارا لنگ ڏيه، ٻڌائين ٿا اهي لنگ ڏيه، اڳيان چيئن آما جڳت ۾ ٽن منجهه رهندڙ جهڙ ٺالي سان ظاهر آهي ۽ نه ڇوڙ جهڙا وڃن. مودڪڙ هن جهڙ ڄو ڪارڻ ابادي آهي، شڏه چيئن ڄو اسٽول سوڪيم ۽ ڪارڻ اهي ئي اڳاڏون آڻن انهن اڳاڏن سان موهت هڻڻ ڪري جيو سڏائي ٿو ۽ انهن کان ڇڏل پرميشور ڇو وڃي ٿو، هي رگهندن جاڳڻ، سون سرشميت، اهڙي جا ٽن قسمن جي سرشتي آهي. انهيءَ کان ٺوهان (ٻري) اڻ ڄاڻ آهيرو انڇي چيئن روپ ۾ ساڳي آهيرو. هيءُ سڄو جڳت ٺوهان مان ئي پيدا ٿيو آهي ۽ ٺوهان ۾ ئي قائم آهي ۽ ٺوهان ۾ ئي لين ٿي وڃي ٿو انهيءَ ڪري ٺوهان ئي سڀني جو ڪارڻ آهيرو، نوڙيءَ ۾ نانگ ڀرم ڪري پاڻ کي ڇو مڃڻ ڪري مدش کي ڊپ ٿئي ٿو پر ڇڏن انهن سمجهي ٿو نه مان پوما آهيان ٺڏهن سڀني ڏان ۽ دکن کان ڇڏي وڃي ٿو ڇاڪاڻ ته نشان مائر ڄولي سروب پاڻ تي سڀني جي هرڊي ۾ قائم ٿي ڪري انڇي ٻڌيءَ کي روشن ڪري رهيو آهي، انهيءَ ڪري ٺوهان ئي سڀني جي آما آهيرو. نوڙيءَ ۾ نانگ ڀرم وانگر اڳيان ڌوي ئي پاڻ ۾ سڄي جڳت جي ڪلهن ڪڍي ويندي آهي سر ٻڌجڻ کيان ٿيڻ ڪري اهر سڀ ليم ٿي وڃي، ٺه.

اڀڙيا ڪالڊ (۲)

—ولي لاس شڙ جي ساڄي پاسي ۾ ويٺل ٻارولي مڻي لي ڪنگاڄي،

مستڪ لي ٻيڄ جو ڀڄڻ، ڪلي ۾ نازڪ چون

وڙهيل مالهاڻن ڪهڙي لڙ سوڀا ڏيئي رهيا

آهن، سڀا ۾ سينگاريل دٻائڻن ۾ سراشت،

پندي جو سرامي سدا هڪ رس سرور ٻاڪ ۽

چندرما جهڙو صاف ڪلياڻ روپ شڪر پگڙان

گيان ورتا ۾ چهر هـي ٻارولي! هڪ ڏينهن

شري رامچندر ٻيهنجي مختلف جي اڳ ۾ رڻ

جڙيل سنگهاسن ئي آندڙ سان ويندو هو ۽ سڀتا

جواهرن سان جڙيل چور جهولائي رهي هئي،

آندڙ ۽ خروشيءَ ۾ لڙي رهيو هئو، اهڙي طرح آندڙ ۽ خروشين ۾ ڪافي

وقت گذري ويو، جڏهن سڀتا ارڙهن سالن جي ۽ رامچندر ستاويهن سالن

جو ٿيو تڏهن رامچندر ۾ن ۾ خيال ڪيو ته هاڻي دٻائڻن جو ڪم ڪرڻ

گهرجي اڃا انهيءَ ويچار ۾ هئو ته ان وقت پگڙان جو درشن ڪرڻ لاءِ ديووشي

لارڊ آڪاش مان لٿو، پگڙان اوچتو ديو مورلي ٺارڊ کي آيل ڏسي، رامچندر

سڀتا سميت اٿي ٻيهي ٻوٽر پگڙيءَ سان هٿ جوڙي پرڻام ڪيو ۽ چوڻ لڳو

ته هي ميهورا! مون جهڙي گرهستي ۽ سنساري مڏش کي ٺوهان جو درشن

ملڻ ڏکيو آهي سر اڄ ٻوٽ جو ڀڄ ڪلڻ ڪري مونکي ٺوهانجو درشن

ٿيو آهي ڇاڪاڻ ته ٻڄ ڪلڻ ڪري سنساري پرش کي سمجھ ٻڙاٽ ٿئي

ٿو. مان اڄ ٺوهانجو درشن ڪرڻ سان ئي پرسن ٿيو آهيان. هاڻ آڳيا ڪراو

جو منهنجي لائق ڪم هجي ته ٻيا ڪنهن شڪ جي ٻورو ڪندس، تڏهن

ٺارڊ مڻي چوڻ لڳو، هي پگڙ وٺل پگڙان! هي رام! ٺوهان پاڻ کي مڏش

جي برابر ڪري مونکي ڇو حيران ڪري رهيا آهيو، هي ٻوٽو! ٺوهانجو ائين

ڇيو ته مان سنساري آهيان سر نيڪ ئي آهي ڇو ته ٺوهان سڄي سنسار جو

مول ڪارڻ آهيو اها مايا ٺوهانجي گرهڻي آهي. هي ٻوٽو! ٺوهانجي ڌري

ماتر ئي ان مايا مان ٻه ۽ سڀ ٻڙا اهن ٿئي ٿي ۽ ستر رڃو ٿي ٿي

گڻن جي مايا ٺوهانجي سهار سان ڏيکاري ڏيئي ٿي، سڌا گڻ بي مثال

وئي ۽ جتي ڪٿي سهڻا چونڪ ٺاهيا ويا ازار اهڙي نه سهيگاري وائي جو
 چورڻ کان ٻاهر آهن منجهس درن اڳيان ڪمانون جهنڊا جهنڊارن ۽ نبر
 لڳي ويا ڪيترا اڀرڻا پري ۽ جا وائي راجا جي آجيان ڪرڻ آڻا هئا ۽ غريب
 ڏام ڏور سان راجا کي شهر ۾ وٺي آيا راڻيون پٽن جي ڪنوارن سميت اچڻ
 جو ٻڌي ڏاڍيون خوش ٿيون مهلا ۾ اچڻ سان گل جي رومن موجب
 ساڻ سون ڪري گهوڙن ۽ ڪنوارن کي اندر آندائون ۽ آڻي وغيره ڪري
 هٿائن گهوڙون گهوڙا لڳا. غريب غرا ڀاڙي پيا جي راجا ۽ راڻين کي آسپا
 ڪندا پئي ويا ابرهمڻ جي پوڙ ڏسي راجا راڻيون خوش ٿيون ۽ پنهنجو وڏو
 ڀاڳ سمجهڻ لڳا راجا سڀني ابرهمڻن کي آدر ستڪار ڪري وهاري سڀني
 جا پهر ڏوئي ڀرجا ڪري ڀرجڻ ڪارار ۽ من گهريو دان دڪشڻا ڏنائون جو هر
 ارسن ٿي آسپائون ڪندا هليا ويا. پوءِ راڻين آڻا مهمانن مت هٿن سهڻين
 ڀاڙين پئي ۽ پٽن وارن کي گهوڙائون ۽ سندن مرضي موجب ڪهڙا ڏنائون
 لاڳ وارن پنهنجي لائق ۽ موجب سڀ لاڳ ورتو ۽ شروع ٿي راجا به کين
 سندن مرضي ۽ موجب لاڳ ڏنا هئا تنهن کانپوءِ هرڪو پنهنجي پنهنجي گهر
 روانو ٿي ويو.

مهالو چونڊ اڳوڻي ٻاروئي تون ڏٺي آهين جو شري رامچندر جو چرار
 من ڏيئي ٻڌي رهي آهين.

اهڙي طرح شري رامچندر روڻي مانسروور جو ڪلچڪ جي سڀني ٻارن جو
 ناس ڪندڙ ۽ نرمل ڪيان، وڙاڻ ۽ سنترش ڏيندڙ آهي پنهنجو شري ڪوسراي
 المهداس جو ٺاهيل ٻال ڪانڊ روڻي بهارن ڏاڪو ٻورو ٿيو.

۱- ڪام ڪروڙ مد لوڻ ڪي، جب ٽڪ من ۾ کان،
 اب لنگ پنڊف م-روڪ، تلسي ايڪ سمان.

۲- تلسي يا سنسار ۾ سڀ سي ملي ڪانه،
 نا جاني ڪا پيش ۾ نارائڻ مل ڄاڻ.

۳- رام رام دشوت جانڪي لکن ڏاهني اوو،
 ڏيان سڪل ڪلياڻ ۾، سر سر تلسي سرور.

انهي ڪل جي ڪرڻ وڌي ٻڌي ٿي ڪهوت ۽ ڪنوار کي ٻارن ٿيڙا ڏياري سڀ
 رسمن ٻارن ڪيون. پوءِ وشست مٽيءَ جي آڱيا سان ڪهوت ۽ ڪنوار
 سڀڪاسن تي اچي ويٺا. پوءِ راجا جڏڪ وشست مٽيءَ جي آڱيا وٺي وهائڻ
 جو سڀ ساڄ ٺاهي مانڊوي - سرڻ ڪهوت ۽ ارڙا انهن انهي ڪميائن کي
 ڪورائي ورتو. ٻهراڻين ڪش ڪيترو جي ڏي مانڊوي سهڻي سندر جا
 سڀني ڳڻن جي ڪارڻ پُرت سان پُرتائي - بي سينا جي ننڍي ڀيڻ ارڙا جا
 سندر سرهه ٿي اها لڳهه سان پُرتائي ۽ ٽين جڏهين نالو سرڻ ڪهوت ٿي هڻو
 جا سندر ۽ ڳڻن جو پندار هڻي سا شتروگهن سان پُرتائي، جيڪا شري رامچندر
 جي وهائڻ جي ريت ٻڌائي ويئي آهي ساڳي ريت سڀني راجڪمارن جو
 وهائڻ ٿيو ۽ راجا اڏو وڏو ڏاڍو ڏٺو جو ڪجهه ڇڏي نٿو سگهجي - سون ۽
 جواهرن سان مڊڊ ٻار پيو هڻو - ڪرم ڪهڙا ڪيترن ئي قسمن جا قيمتي
 ريشمي ڪهڙا، هائي ڪهڙا رت داس ۽ داسيون ڪامڊيري جهڙيون گانيون
 سينگاريل ڪيترن شين جڏهين بيان نه نٿو ڪري سگهجي. پوءِ راجا جڏڪ
 پاڻ سان گڏ هٿ جوڙي مٽيءَ جي ڇوڙ ٺاهي ٻه ڇوڙ ٺاهي ڏنا مان ٺهرا ۽
 وڏائي ڏيڻ سان راجا دشت ۽ سڄي ڇڄ جو آڏو ڪري خوش ٿي مها مڊن
 جي مڊاي کي ٻيهر سان نمسڪار ڪري سر نرائي ڏيوائن کي باد ڪري
 راجا جڏڪ سڀني کي هٿ جوڙي ڇوڙ لڳو نه ڏيوائن ۽ سڄو پُرش مڊهجي
 ٻيهر پاڻ کي ڏسن ٿا نه جيڪي مونڪان قلن مٿ ٻڌي آهي ۽ جيڪو ڏٺو اٿم
 سو سڀ پتو پشپ سمجهجو. هاڻي هن سڄي راج پاڻ سرتو ٺوهين مونڪي ٻه
 ملهه گڏل شيوڪ ڇاڻو. هي ڪرپالو راجا دشت هنن ڪميائن کي پنهنجون
 شيوڪائون ڇاڻي پالجو. راجا دشت نه ڇوڙي وڙائي ڏنس. پوءِ راجا دشت
 موڪل گهري جا جڏڪ گهڻي ويٺي ڪانهو مس مس قبول ڪئي - سينا نه
 ماءُ کان موڪلائڻ لڳي - ماڻس آشيرواد ڏيئي هن ريت اڀرائڻ ڏيڻ لڳي - شل
 سدائين پنهنجي پٽيءَ کي ٻياري هڻين شل سهڻو ڇوڙ هڻي سس سهري
 ۽ گرو جي شيرو ڪڇ پٽيءَ جو رخ ڏسي ان موجب آڱيا ٽي هلچ ائين ڇڏي
 ڇائي. سان لائي سڀني ڪنوارن کي ٻيهر سان سمجهايو. پوءِ ڪين پالڪن
 تي چاڙهي داسين ۽ نرڪرن سان روانو ڪيائون. ڇڄ نغارا وڇائيندي هلي
 وڃ وڃ ۾ سنيون منزلون هڻندا ۽ رستي جي ماڻهن کي سک ڏيندا هڪ
 ٻيتر ڏينهن تي ڇڄ اڀڙيا جي ويجهو پهتي - سڀ اڀڙيا پريءَ جا ماڻهو
 ڇڄ جي لڳو جو ٻڌي خوش ٿيا ۽ سڀني پنهنجا پنهنجا گهر هٿ
 رستا چونڪ ۽ شهر جا دروازا سينگاريا سڀني گهٽين ۾ سڳندي ڇڏي

لڳي. جنهن گهوڙي تي شري رامچندر اراجمان هو انجي چال ڏسي ڪرڙ ۽
 لڳي ئي ٿيو. مٿس ڏين پئي اٿڪي جنهن تي مڙين مڙين ماڻڪن جي
 جڙت ڇڪاڻ پئي ڪيو ۽ من موهيندڙ گهنگهرون ۽ سهڻي لغام کي ڏسي
 دوتائون ۽ مٺي ۽ ٺڳجي ٿي ويا. پوءِ دوتائون خوش ٿي رگهرڪل مٽي
 شري رامچندر جي جڙ هڃي جڙ هڃي چڙي ڇڙي ڳلن جي ورڪا ڪرڻ
 لڳا. اهڙي طرح ڇچ کي ايندو ڏسي گهٽائي باجا وڃڻ لڳا ۽ راتيون سهانڻن
 کي ٽهرائي آڻي ۽ واسطي منگلڪ شيون ٺاهي هائيءَ جي چال وارن آڻ
 استريون آڻي ڪرڻ لڳيون. آڻي ڪري هنن ٿلڪ ڏٺو ۽ پوءِ شري رامچندر
 کي منڊپ ڏانهن وٺي وڃي آسڻ ٿي وهاريانواس، ان وقت حجام پنٺالي
 پٽ ۽ ٺاڇو شري رامچندر جون گهوڙون وٺي خوش ٿي مٿر ٺاهي آهڻون
 ڏيڻ لڳا. راجا جنڪ ۽ راجا دشرٽ پاڻ ۾ ڏاڍي سک پريم سان گڏا پوءِ راجا
 جنڪ راجا دشرٽ کي ۽ منڊپ ۾ وٺي وڃي سنگهاسن ٿي واريان ان کانپوءِ
 پنهجي گروه وشت جي پوڄا ڪري ويٺي ڪٿي جنهن تي گروه آهرواد
 ڏئي. راجا جنڪ ساري ڇچ جو دل سان ويٺي ۽ مٺيءَ واسطيءَ سان آڏو
 ڪيو. اوهما وندو مهيش دگمال سورج ۽ ٻيا دوتائون رامچندر جي پرتاب
 کي جن ڄاڻو ٿي ٽن اوهمن جو گهٽ ويس ڌاري تمام ڇپ ڇپ ۾ رونشو
 ڏنو ٿي، راجا جنڪ دوتائن کي اوار ڇاڻي پوڄي ٿي ۽ بنا سڃاڻ جي سڏو
 آسڻ ڏنائين. وقت ڏسي وشت مٺيءَ شتاند (راجا جنڪ جي پروهت)
 کي آڏو سان گهرايو. هو سڏ ٻڌي آيو وشت مٺيءَ جي چوڻ تي ۽ هاڻي
 وڃي ڪنوار کي وٺي اچو. پروهت آڳيا مڇي خوش ٿي راجا جنڪ جي
 ٺهر وار ۽ اچي واسطيءَ کي ڇيو ۽ سينا جي وٺي اچڻ جي آڳيا ملي آهي سو
 سينا کي جلد تيار ڪرايو. پوءِ شري رامچندر جو وواهه ڏسڻ لاءِ دوتائن
 جون استريون ۽ ويس ٻڌائي پوءِ جو درشن ڪرڻ لاءِ ريشمي سهڻا ۽
 سڃاڻ ۽ ڳا پائي سڀني ڙالن جي وچ ۾ سوڀيا ڏيئي وهيون هيون ۽ بنا
 سڃاڻ جي ڪن آڏو ڏٺو وارو واسطي پروهت شتاند جا وڃن ٻڌي گل
 سونگار ڪرائي سينا کي آڏو سان وٺي هليون مس هائيءَ جي چال وارن
 سڀني سدوان سان گڏ سينا منڊپ ۾ آئي. - ميسور خوش ٿي مٿر اچوڻ
 ٿي ڪرڙ پڙائي ۽ ڪٽيس جي پوڄا ڪرائڻ لڳا دوتائون ظاهر ٿي پوڄا وٺڻ
 لڳا ۽ آهرواد ڏيئي خوش ٿيا، پوءِ گهٽ ڪنوار جو هٿ هٿ ۾ ڏيئي

رامچندر ۽ سندس ڀائرن جو وواھ

هي رگھوڪل جا جھنڊا شري رامچندر توهانجي جڻ هجي، جڻ هجي، ائين چئي ٻر شرام بن ڏانهن ٽهسيا ڪرڻ هليو ويو انهيءَ وقت ڪرنا راجا ارن پنهنجي ڏپ ۾ ڊجي ويا ۽ ڪانڊر هيڏانهن هوڏانهن ڀڄڻ لڳا. انهيءَ وقت ديوانن نڱارا وڄائي ٻريوءَ تي گلن جي ورڪا ڪرڻ لڳا شهر جا نر نار ارن سڃڻي ٻرسن ٿيا. راجا جنڪ جي خوشيءَ جو بيان ڪرڻ کان ٻاهر آهي سينا، ۽ ڏپ ڇڏي ڏاڍي خوش ٿي. راجا جنڪ وشرامتر کي ٻرڻام ڪري ڇوڻ لڳر نه توهان جي ڪرڻا سان عزت سان رهجي آهي ۽ مهنجو ڪنڊ مٿي ٿيو هاڻي جيڪا مناسب ڄاڻي سٺي صلاح ڏيو. وشرامتر مٺيءَ چيو ته راجا وهانڙ جو مدار ڏنڻ ڀڄڻ سان ٿي چڪو، ته ۽ هاڻي ڪل ريت، رجب وڃي ڪر ۽ اوتڙيا قاصد موڪلي راجا دشرٽ کي گھرايو ته، ڇڄ وٺي اچي. راجا جنڪ قاصد سڏائي کيس چئي ڏيئي اوتڙيا موڪليائين. راجا شهر ۾ حڪم ڪيو ته ازاراڻون، جاڙون، مندر ۽ شهر کي چڻدي طرفن کان سينگارار. راجا ٻيو پنهنجي عملدارن کي سڏايو ۽ چيائين هڪ سهڙو پندڊال تيار ڪرايو، حڪم ملڻ شرط ڪارڊگرن کان هڪڙو سهڙو من موهمندڙ مڊڊ تيار ڪرايو. وار جهن جي سونهن ڏسڻ وٽان هئي. هيڏانهن قاصد پند ڪنڊو اچي راجا دشرٽ جي درٻار ۾ پهتو ۽ راجا جنڪ جي چئي آڻي ڏنائين. دشرٽ چئي پڙهي ڏاڍو ٻرسن ٿيو ۽ اهو شپ سماچار سڀني درٻارين کي پڙهي ٻڌايو جي ٻڏي ڏاڍو خوش ٿيا. هيڏانهن ٻرڻ ۽ شتروگهن مٿن سان جتي راند ڪري رهيا هئا اتي کين خبر پئي جي ڪوڙن ۾ نه ٻيا ماڻهن راجا قاصد کان ڀڄڻ لڳر نه پئي ٻار خوش نه آهن قاصد ٽڏهن کلي چيو توهان جا پٽ نه ڀڄڻ کان ٻاهر آهن جو شينهن جهڙا مڙس آهن جو سينا جي سواميو ۾ هڪ پئي کان وڌيڪ بهادر راجا ۽ هارائي ويا. شو شڪر جو ڏنڻ ڪيو، ٿورڙي ڪو نه سگهو ۽ جيڪي هٽيلا پڙڏا هئا تن سڀني جي طاقت ڏنڻ ڀڄي ڇڏي. هي راجا ٻڌو اتي رگھونش مٿي رامچندر بنا ٽڪليف جي ڏنڻ ڪي ائين ٻر شرام ڪاوڙ جي آيو ۽ گھڻن ئي نمونن سان اڪ ڏيکارايائين، ٻر رامچندر جو ال ڏسي پنهنجو ڏنڻ ڏنائينس. رامچندر جي استتي ڪري گھر ڏانهن هليو ويو. ٻيو راجا دشرٽ آئي وشست مٺيءَ کي چئي ڏني ۽ سڄي ٻاله ڪروءَ کي ڪري ٻڌائي جو ٻڏي ڏاڍو ٻرسن ٿيو ۽ راجا کي وواھ جي تياري ڪرڻ لاءِ آڳيا ڏني. ڇڄ تيار ڪرائي جلدي هلو رهي ڪروءَ جا وچن

[illegible]

ڪراڙ سو مونکي پنهنجو داس سمجهي ڪراڙ، جيئن لوهانچر غصو لهي، جلد
 ٻڌار؟ نه اهو اڀاءُ ڪجي. پر شراب ڇو نه هي رام ڪاوڙ! — ڪيئن رهي؟
 اڃان به پنهنجو پاڻ هرڪٿي نموني ناهاري رهيو آهي، هن جي ڳڻتيءَ تي
 ڪهاڙو نه هيم نه مون ڪروڙ ڪيو ڇا لاءِ جهن ڪهاڙي جي بهيڪر ڪرائي،
 ڇو ٻڌي راجائن جي راجن جا گرپ ڪري پوندا آهن ان ڪهاڙي جي
 هوندي مان دشمن راجڪمار کي جيئرو پيو ڏسان. هڪ به هليئي نٿو بهايي
 ٻئي ڪروڙ ۾ سڙي ۽ ڪهاڙي جي ڌار به مڏي ٿي پيئي آهي سڀاءُ بداهي
 پيو اٿم نه نه منهنجي اندر به دبا ڪٿان اچي. اهو ٻڌي لڳو سر نرائي ڇو
 نه توهين جيڪي ڳالهائو ٿا سا ڇو ڳال جي ورکا ٿي ٿئي جهڪڻ ڪرڻ
 ڪرڻ سان مٽيءَ جو من چلي ٿو نه ڪروڙ ڪرڻ سان نه ڳڙهان ان سرار کي
 رکي وٺي ٿو. پر شراب ڇو ڏس ڇو ڏس! هن ٻالڪ جو هٿ هٿن مورو ڇو
 ڇو پوي ۽ هر ڪرڻ تي مرضي آهي. هن کي ڇوڻ ٿا منهنجي اکين کان
 پاسيرو ڪراڙ! لڳو ڪلي مٽيءَ کي ڇوڻ. اکين بند ڪرڻ سان ڪرڻ ڪٿي
 نظر نه ايندو. پر شراب هيڪاري ڏاڍو ڪروڙ ڪري راجندر کي ڇوڻ لڳو
 هي مورو شوجيءَ جو ڏنڻ پڇي هاڻ مونکي سمجهائڻ آيو آهي منهنجي تي
 ڪري ڪڙا وڃن پيو ڳالهائي ۽ تون وري ڪهڙي هٿ ڇوڙي ٿو ويهين
 ڪرڻ هاڻ ٿڙائي ڪري منهنجو من شانت ڪر نه ٿو رام ڇوڙاڻ ڇڏي ڏي.
 هي شو جا ٻوڙهي! ڪهت ڇڏي جنگ ڪر نه ٿو پاڻ سميت ٽوڪي ماريندس
 پر شراب ڪهاڙو کڻي ٻڪ ٻڪ ڪري رهيو هو شري راجندر سر نرائي اندر
 به ٻئي ڪليو ۽ دل ۾ چيائين اڀاءُ لڳو ڇو ۽ غصو مٽي؟ ڇا سڀني سڌي
 هاڻ ۾ به وڏو ڏوهه آهي؟ ڏنگي کان سڀڪو ٻڃي ٿو، هي منور غصو نه
 ڪراڙ هٿ ۾ ڪهاڙو اٿو ۽ اڳيان هيءُ سر آهي جهڙيءَ طرح لوهانچي ڪاوڙ
 لهي ٿيئن ڪراڙ. ڀلا ڪڏهن سوامي ۽ داس جي پاڻ ۾ ٻڌ ڪيئن لڳندي؟
 لوهانچر ٻيڪ ڏسي هن ڪجهه ڇو آهي؟ ڇوڪري جو ڏوهه ڪونه آهي،
 لوهان کي ڏنڻ لاءِ ۽ ڪهاڙو ڪڍندو ڏسي ۽ سرور سمجهي ڇوڪري کي
 به ڪاوڙ آئي؟ لوهان کي نه سڃاڻائين، پنهنجي ڪٽري سڀاءُ موجب هن جواب
 ڏنو آهي، جهڪڻ توهين مٽيءَ وانگر اچو ها نه هي گسائين، هي ٻالڪ
 لوهانچي پٺن جي ڏوڙ مٽي ٿي رکي ها، هاڻ اڻڄاڻ جي ڀل معاف ڪراڙ،
 اڃان جي هڙدي ۾ جهجهي ڪرڻا هڻ ڪئي، هي ٿاڻ! منهنجي ۽ لوهان
 جي وچاري ڪيئن ٿي سگهندي؟ ٻڌار نه ڪٿي پيو ۽ ڪٿي مٿو منهنجو نه
 خط نٿو ٿاڻو رام آهي ۽ لوهانچر پرش سان مليل وڏو ٿار پر شراب آهي.

لکيس ته سڄي آهي | اوهانجي وارا لوڪ پرڏي آهي ڇو مانا ڇو سر نه اٿئي ۽
 ڪهاڙي سان ڪاٿيو هڙو لڙائي پر ڪو بهادري ڪر نه ڪڍار سو ڏسجڻو. مانا
 بنا جي مرض کان چڱيءَ طرح آجا آيا آهيو. هاڻي ڪرو ڇو مرض رهيل اٿو
 جهڙوڪ دل پر وڌو ويچار اٿو مان به اوهان سمجهي ٿو ڇڏي ڏهان. اهي
 ڪڙا وڃن ٻڌي پوئرام ڪهاڙو سڌو ڪيو ۽ سڄي سڀا پر هاسڪار مڃي ويا
 اڏهن شري رامچندر ٻائيءَ وانگر ناريدڙ وڃن چيا هي ٿاڪ ٻاڪ لي
 ڪريا ڪريو، اڃان هڪڙو ڪري ٻياڪ مڪر آهي ۽ ڪاوڙ نه ڪريو ڇو ڪڏهن
 اوهانجي پرناب کي ڪجهه ڄاڻندو هجي ها. اي سمجهو، وانگر ڪيئن
 برائي ڪري ها ڇو ڪڏهن ٻار ڪا اڙهڪائي ڪندو آهي ته ڪرو بنا ۽ مانا
 من پر شري نهندا آهن. هن کي اچو ۽ شيرڪ ڇڏي ڪريا ڪريو ڇو ته اوهان
 سر درشي ڏهه ڏهاڙن ۽ ڪيائي آهيو، رامچندر جا وڃن ٻڌي پوئرام ڪجهه
 ٺاهيو پر اچمڻ وري ڪجهه چئي کلي ڏار، هن کي ڪندو ڏسي پوئرام کي
 انهن کان وٺي ڇڏي ٿاين ڪاوڙ وٺي وٺي ۽ چيائين، هي رامچندر! نههڙو
 پاڻ ڏاڍو ٻاڏي آهي، هن جو بدن ڪورو پر من ڇو ڪارو آهي. هن جو واس
 ڏور وارو نه آهي پر موٽار ڏهر سان پوئل آهي. هي مرنڪي ڪال ڪري
 سمجهي نٿو. اچمڻ لڏهن کلي ڇو، ”هي مڻي! ٻڌ ڪروڻ ٻاڏ ڇو مول
 آهي جهن جي وس ٿي ڪري ماڻهو اجر ڪم ڪري ٿا وڃن ۽ سسار
 جي خلاف ٿي ڀون ٿا هي مڻي مان اوهانجو شيرڪ آهيان هاڻي ڪاوڙ ڇڏي
 ڏيا. ڪرو ڏانڻ پڳو سر غصي ڪرڻ سان ڪين ڳنڍيو اوهان وهر اوهانجا پير
 لڳا هوندا جي هيءَ ڏنڻ پيارو اٿو ته ڪا تجربو ڪرو ڪنهن وڏي ڪاروبار
 کي گهرائي ڳنڍايونس.“ اتي وري اچمڻ جي ڳالهائڻ ٿي راجا ڇڏڪ ٻو
 ٿي ۽ چيائينس مات ڪر. پوئرام غصي پر پوئرامچندر ٿي ٿڌو ٿورو رکي
 چوڻ لڳو ته مون اوهانجي ڪري نههڙي ٿيڏي پاڻ ڪي پئي ڇڏيو آهي
 هڪڙو من ملين آهي ۽ سراسر سندس اٿس ڇو ته سوني گهاگهر وڪ سان پوئل
 آهي. اچمڻ اهو ٻڌي وري کليو پر شري رامچندر اڪر جي اشاري سان منع
 ڪيس پوءِ هو شڪجي اهو سمجهو ڳالهائڻ ڇڏي ڪرو وٽ هليو ويا. شري
 رامچندر پئي هڪ چوڙي ويٺي ڪري منهن وڃن پر ڇو هي ٿاڪ ٻڌو
 توهان ڪيائي آهيو، سر ٻاڪن جي وڃن تي ڪن لائار ڪرو، ٻاڪ پوئل
 ڪندڙ جو هڪڙوئي سڀا ٿيندو آهي سمجھن ڪي ڪڏهن ڏوهه نه
 ڏيندا آهن هن نه ڪو ڪم نه ٻڌايو آهي، هي ٿاڪ! مان ٿي توهان جو
 گهگار آهيان، هي سائين! ڪريا ڪريو! ڪروڻ ڪريو! مارو يا جهڪي

۽ وڏو ڪروڙي ۽ سنسار ۾ مشهور ڪترين جي ڪل جو واري آسمان. اهاون
 جي اڀ سان هن پوڙهيءَ ڪي راجائن کان خالي ڪري مون ڪئين ٻهرا اها
 ارهڻن کي ڏي آهي. سهرسراهر جي اهاون ڪوڙ وارو آهيان اي راجڪمار
 منهنجو هيءُ ڪهاڙو ڏس! پنهنجي ماءُ جيءُ کي ڏکڻ ۾ نه وجهه. ڪرڻ ۾
 رهندڙ ٻين جو به ناس ڪندڙ منهنجو هي ڪنور ڪهاڙو آهي. وري لڳندڙ
 کائي مٽيءَ وائيءَ ۾ چيو ته توهان منيشور وڏا ايماني سورما آهيو. مون کي
 وري وري ڪهاڙو ڏيکاري ڦوڪ سان ٻهاڙ ڪي اڏائڻ لا گهرڻ توهان جو
 ڪهاڙو ۽ ڏنڻس باڻ ڏسي مون ڪجهه ايمان سان ڳالهائڻ آهي، توهان کي
 پرڳڻو ڪل جو ڄاڻي ۽ توهان جو ڄڻو ڏسي جيڪي ڇٽو لا سر ڪاوڙ روڪي
 سهان ٿو، ڇو ته اسان جي پيءُ ۾ توهان ڏيولائن ستن سڌن کي نه مارڻو
 آهي ڇو ته اهاون کي مارڻ ڪري پاپ ۽ ننڍا ٿئي ٿي. توهان جي ماربندي
 نه توهانجي ڇوڙن تي پونڊس توهانجا ڪنور وڃن ٿي ڪوڙن ٻن ڪهاڙن جهڙا
 آهن ٻه اهو ڏنڻس باڻ ڪهاڙو نه اڃا ٻو ٿا رکو؟ هي توهان مٺي توهان کي
 ڏسي مون جيڪي غير واجب چيو آهي سو معاف ڪندا. هيءُ ٻڌي پرڳڻو
 وٺس پرشرام غصي ۾ چيو، هي وشوامتر ٻڌ هي پاڪ خراب ڪرڻو ۽ ڪال
 جي وس پنهنجي ڪل جو ناس ڪندڙ آهي مان وري نه ٿو چوان ٻهه مون
 کي ڏوهه نه ڏجو. توهين منهنجي اڀ ۽ ڪروڙ بابت هن کي ٻڌائي هتان
 اري هتارو، تنهن تي لڳندڙ چيو هي مٺي توهانجي مهما جو توهانجي هوندي
 ڪو بيان ڪري ۽ انت پائي سگهي پنهنجي ئي مک سان پنهنجي ڪرڻي
 ڪئين ٻهرا گهڻن تي نمونن سان ٻڌائي اٿو، جي ستروش نه ٿيو هجي ته اڃان
 نه ڪجهه ڇڏو ۽ ڪاوڙ روڪي سهر کان ٻاهر ڏک نه سهر توهين سورمن جي
 رهڻس وارا توهان جو غصي کان آجا آهيو. گارڻن ڏيڻ سان سونهون ٿيا.
 سورمن کي جيڪي ڪرڻو هوندو اٿن سو جنگ ۾ ئي ڪندا آهن ۽ چئي باڻ
 ڪوڙ ڄاڻائيندا آهن. ڪاٿر دشمن کي لڙائيءَ ۾ بيمل ڏسي واکا ڪندا
 آهن، لڳندڙ جا اڙو سخت وڃن ٻڌي پرشرام ڪنور ڪهاڙي کي ٺاهي هٿ
 ۾ کنيو ۽ چيائين هاڻي ماڻهو مونکي ڏوهه نه ڏين ڇو ته ڪڙو ڳالهائيندڙ
 والڪ مرڻ جي لائق آهي هنکي ٻار ڏسي مون گهڻوئي کيس ڇڏو هاڻ نه
 ڇڏيس تنهنجي وشوامتر چيو ته اڀاڙو ڪميا ڪريو پاڪن جي چڱين لڳائڻ کي
 ساڌو نه وڃائيندا آهن. تنهنجي پرشرام چيو هي وشوامتر پنهنجي سپاءَ ڪري
 هن کي بنا مارڻ جي ڇڏي ٿو ڏيان ته هن ڪهاڙي سان هنکي وڃي
 ٿوري لڪيف سان ٺڪر ٺڪر ڪري ڇڏيان. تنهنجي لڳندڙ طعنو هڻي ڇوڙ

پروشام جو رامچندر تي ڪو پ

ن ئي سگهي من ۾ چوڻ لڳي ته جيڪڏهن تن من ۽ وچمن سان مڏهندڙي پاڻا
 سڄي آهي ته سڀني جي هردي ۾ رهندڙ ڀڳوان مونکي سري رامچندر جي
 داسي بڻاء. ڪرپانڌان رامچندر سڀ ڄاڻو ٿي، سڀيتا ٿي ٺهاري شري رامچندر
 ڏنڻ ڏانهن ٺهاريو. لڪشمڻ جڏهن ڏٺو ته رامچندر شرعيءَ جي ڏنڻ کي
 ٺهاري رهيو آهي تڏهن هر ٻيو سان ڌريءَ کي ڊاٻي ڪڍ ڪڍ ٿي چرڻ لڳو
 هي ڏسان جا هائي! هي شيش نانگ!! هي وراهه!!! سڀني ڌار ڌار ڌريءَ
 کي سرڪهو جهليو آهي جيئن اها ڏڏڻ نه لڳي، رامچندر شرعيءَ جو ڏنڻ ٻيڻ
 چاهي ٿو، رامچندر سڀني ماڻهن کي ڏٺو ته سڀ مورتن وانگر ڇٽيل ۽ ڪ
 ٺڪ ٻيٽل ڏسڻ ۾ آيس. پر پوءِ سڀيتا ٿي ٺهاري ڄاڻو ته هوءَ ڏاڍي واکل
 ٿي پئي آهي. پر پوءِ دل ۾ ويچارو جي اڃا ايل پاڻيءَ کان سواءِ سراسر ڇڏي
 ڏئي ته مٿي کان پوءِ هن کي اميرت جو تلاءُ ڇا ڪندو، ڪيتيءَ جي سڪي
 وڃڻ کان پوءِ ارسام گهڙي ڪم جي، واپس هٿن مان وڃائي پوءِ ڀڄتاڻ مان
 ڇا ورتو؟ پوءِ من ٿي من ۾ گروءَ کي نمسڪار ڪري هڪدم ڏنڻ ڪٽي
 ورتو ڏنڻ کي ڪٽندو ٿو ڇاڙهي ڇڏي ۽ زور سان ڇڪيندو ڪنهن نه ڪونه.
 ڄاڻو ڇيٽوڻيڪ سڀني اڻٺي ٺهاريو. اهو سڀ اڪر ڇڏي ۾ ٿيو انهيءَ دير شري
 رامچندر ڏنڻ کي وچ مان ڀڄي ڇڏيو سڄي جڳت ۾ گهر گهڙاهت جو آواز
 پڄي وارو. اوهما آڏي ڊوٽاڻون سنڌ منيشور پوءِ جي مهما ڳاڻڻ لڳا ڪن
 جي ورکا ٿيڻ لڳي ڪنر منا گيت ڳاڻڻ لڳا ساري جڳت ۾ جڙ جڙ جي
 واڻي پڄي ويئي، راجا جيڪو جي ڳڻتي مڃي ويئي هاڻي ڏاڍو خوش ٿيڻ
 لڳو. راجائن جي سروييا اهڙي طرح ناس ٿي ويئي جيئن ڏينهن جو ڏينهو
 بي سونهون لڳندو آهي. پوءِ سڀيتا رامچندر ڏانهن ويئي، وڃي شري رامچندر
 جي شڪل ڏسي سنڌ ٻڌ ڀڄي ويس سڀيتا جڻ ڇٽيل مورتن وانگر اٿهي رهي.
 اهو ڏسي سڪين سمجهائي ڇيس ته اها سندر مالها شري رامچندر کي بهراءِ.
 ئي وڃن ٻڌي سڀيتا ٻڌي هٿن ۾ مالها ڪڍين، اهڙي سروييا ڏسي سڪيون
 ڳاڻڻ لڳيون ۽ سڀيتا نه ورمالها شري رامچندر جي کلي ۾ وجهي ڇڏي. پوءِ
 ته سڀيتا کي ڏسي راجائن لالچي ويا ڪو چوي ته سڀيتا ڪسي وٺونس
 بهي راجڪمارن کي جهلي قيد ڪريون جيڪڏهن راجا جيڪو ڪجهه مدد
 ڪرڻ نه انهيءَ کي نه بهي ڀائرن سونڌو ٿاڻيءَ ۾ جيتي وٺن اهو ڪوڙ ٻڌي
 سڀيتا ٻڌي ويئي ۽ سڪيون هڪدم واڻيءَ وٽ وٺي ويس، شري رامچندر
 کي اڃا خبر نه آهي ته ڇا ڪرڻو آهي، لچمڻ مورڪ راجائن جا لفظ ٻڌي
 ڏاڍو پوري ٻيو ٻار رامچندر جي ٻو کان نه ٿي ڪڍيائين.

۱. مراکي اوعانجي آکيا ملي ۽ عن ارعماند کي کيموڙي وانگر ڪري ڪٿان،
 ڪرو ٻاڙ کي مروت۽ وانگر ٺوڙي لو سگهان. هي ٻکران اوعانجي ٻرلاب جي
 موما سان هيءَ واپارو ٻراڻر ڏاش ڇا آهي؟ هي ذات ائين ڄاڻي آکيا ڏيو
 ۽ جڏڪو ڪيل ڪرمان - در ۽ ڏور، گل جي ڏانديءَ وانگر ڏاش کي ٻاڙ ۽ ميانس
 ۽ - ٿو جو ڪن لائين ڪٿي ڏوڙانس ۽ جيئيءَ جي ڪاڻي وانگر اچي رکان جي
 ائين ۽ ڪرمان ۽ اوعانجي ڪوڙن جو قسم اٿم ۽ ۽ وري ڏاش کي ڪٽ ۽ -
 لائينس. اچي ڇوڏن ڪٽي ۽ اهي وڃن ڇوڏا، ڏنن ڏولي ڏنن لکي سڀي
 ماڻهو ۽ راجاڻون ڏيئي وٺا سستا کي ۽ -ن ۽ شوشي آي ۽ راجا جڏڪ شڪي
 ٿيو، ڪرو وشرامتر، شري رامچندر ۽ ٻيا مٺي من ۽ ٻوسن ٿيا. - شري رامچندر
 اشاري سان لڇوٽا کي ڪٽارو ۽ ٻيٽ سان ٻوسان واراڻائينس وشرامتر ڇڏو وقت
 ڄاڻي پيار ۽ ملي وائيءَ ۽ ٻيٽ، ”هي رام! اڙي شڪر ڪو ڏنن پڇ
 ۽ هي پيارا! راجا جڏڪ جي ڳڻتي مٽاءِ!

گروء جا وڃن ٻڌي رامچندر ڇوڙن تي سر نواڻي اڻي کڙو ٿيو. ان وقت
سيتا جي ماءُ پريم ۾ وياڪل ٿي ڇوڙ لڳي اهڙو ڪو آهيو ڪونه جو راجا
جڏڪ ڪي وڃي سمجهائي ڇوري نه هئي ٻار آهن. جڏهن ڏنڻ ڪي راوڙ ۽
ٻاٿار اٿس. ڇو هي ڪين سگهيا ۽ سڀئي راجائون هٿ رکي هارائي موٽيا اهو
ڏنڻ راجڪمار جي هٿن ۾ ڏنو ٿو وڃي سو هي عيس جو ٻالڪ ڪيئن مڏاڇل
پوئس ڪهي سگهندو. راجا کان سياڻپ موڪلائي وئي آهي. تنهن ئي سکين
چيس! هي راڻي! هي نهچ وارو آهي هن کي گهٽ نه چاڻ ڪيڏانهن اگست
مدي ۽ ڪيڏانهن اٿاه. سمندر! جڏهن جي سڪاڻ سان هنجي سڄي سنسار
۾ واکاڻ آهي. سروج مڊل ڏسڻ ۾ نٿو اچي پر انجي ايرڻ سان ٽنهي
لوڪن جي اوندهه ناس ٿئي ٿي، منتر امام نٿو ٿئي جهنجي جاپ ڪرڻ
سان اوهه! وشڻ مهيش ۽ ٻيا ديوتائون وس ۾ ٿيو. ٿا هي ڊاري! ائين چاڻي
سڀو نه ڪر. هي راڻي! ٻڌ رامچندر تي ڏنڻ پڇندو. هيڏانهن سیتا رامچندر
کي ڏسي ڊپ ڊاءُ ۾ هردي ۾ ديوتائون کي مڃائڻ لڳي ۽ من تي من ۾ ٻاراڻا
ڪرڻ لڳي نه هي ٻاروئي مڏتي ڪرڻ ڪراو ڏنڻ جي ڳرواڻ متاڙو؟ سیتا
رامچندر ڏانهن ڄڻ ٺهاريو ٿيڻ اڪين ۾ پريم جا ڳوڙها پرجي آس ۽ سوار
ڪڍ ڪڍ ٿيڻ لڳس ۽ ديوتائون کي کي آراڻا ڪرڻ لڳي نه هي شو جا ڏنڻ
بهمجي ڳرواڻ لوڪن مٿان اچي ٿون شري رامچندر کي ڏسي هلاڪو ٿي پيو.
پر پوءِ ڏي ٺهاري وري ڏريءَ ڏي پئي ٺهاري پر لڄ کان ڪجهه ڪهي

چوڻ لڳو ته هي سڀ راجائون ٻڌو! جيڪو جو ٻون آهي ته جيڪو ٻانهن جي ٻل سان شريءَ جو ڏنڻ ڏرو ۽ سخت آهي، جنهن کي راول ۽ رانائو جهڙا سرور ما ته هيءُ ڏنڻ ڏسي مڙني هليا ويا آهن! اهو ئي شريءَ جو ڪنور ڏنڻ راج سڀا ۾ اچ جيڪو ڀڄندو تنهن سان گڏ سڀتا ٻا وڌار ڪرڻ جي ان کي ئي پتي ڪندي. (ان سان شادي ڪندي).

اها پرڻگيا ٻڌي سڀني راجائن جي دل سرڪي ۽ ڪمر ڪشي اليا ۽ پنهنجي اشت دٻو کي سر نرائي هليا. هر ڪروڙ ۾ گهرو ٺهاري شز جي ڏنڻ کي جهڙو لڳا. گهڻوڻي زور لڳائيندي ته اهو ڪڇي نه پيو سگهي. جن راجائن جي من ۾ ڪجهه ويچار ٿيو اهي ڏنڻ جي ويجهو نه نه پئي ويا سڀني راجائون دل هاري پنهنجي پنهنجي جاءِ تي وڃي ويٺا راجائن کي ائين ڏسي راجا جيڪو وياڪل ٿي چڻ غصي ۾ ڳالهائڻ سڀني ڏانهن جا ڪيترائي راجائون پنهنجي ڪيل پرڻگيا جو ٻڌي آيا آهن. ديوتائون به منهن ڏوڍ ڌاري آيا آهن ۽ ڪنهن ٻيا نه جيڪي بهادر ٻڌا آيا آهن. هر هن مدرهر ڪماري سندس ڪيترائي حاصل ڪرڻ وارو ۽ ڏنڻ کي ڀڄندڙ چڻ نه وڌا ڪر پيدا ٿي ڪونه ڪير آهي.

رامچندر جو ڏنڻ ٽوڙڻ

هن شڪر جي ڏنڻ کي ڪنهن مٿي نه ڇڏيو آهي. هي ٻارو ڇاڙو ۽ ڀڄڻ نه پري رهيو! پر ڪو ئي جيترو نه ڏوٽيءَ کان چوري نه سگهو آهي. هاڻي ڪو نه ايمان سرور ڪروڙ نه ڪري مون ڇاڻي ورتو ته ٻاري سورن کان ڇالي آهي. هاڻي اميدون لاهي پنهنجي پنهنجي گهر وڃو ڇو ته وڌاڻا جانڪيءَ جو وهائڻ ٿيڻ لکيو ٿي ڪونهي، جي پرڻگيا ٽوڙڻ سان ته سڀ ٻچ ناس ٿا ائين ۽ ڪنهن به ڪماري ٿي رهجي وڃي ڇا ڪرڻ! هي ٻارو جي مان ائين ڇاڻان ها ته ٻرڻي سورن کان سواءِ آهي ته پرڻگيا ڪري ڪل نه ڪرڻ! ها! راجا جيڪو جا اهي وڃن ٻڌي سڀني استروان ٻوش سڀتا کي ڏسي ڏاڍو ڏکي ٿيا. ڀڄڻ اهي وڃن ٻڌي ڪاوڙ ۾ ٻرون ٿيڻ کي پيس چپ ٽڙڪڻ لڳس اکيون غصي ۾ پوري لعل ٿي ويس شري رامچندر جي ٻڙ کان چڻي نه پيو سگهي، جيڪو جا وڃن چڻ نه پيو وانگر ٿي لڳس سو رامچندر جي چرڻن تي سر نرائي ڇو! رڳو ڏسڻ مان جتي ڪو به هجي انهيءَ سماج ۾ ڪو به ائين نظر ڳالهائي سگهي ۽ توهان کي وينڊ ڇاڻي جيڪو ئي راجي اکر چيا آهن مان سڀاويڪ طرح چوڻ ٿو ۽ ٺڪي ايمان سان!

پورو ان ٺهندون جو پئي ٻڌي ڏاڍو خروش ٿيا، ان وقت راجا جنگ شتاند وڙهڻ کي گهرائي جلد وڙهائڻ مٿي وقت موڪليو هن راجا جنگ جي وينتي ٻڌائي، جنهن خروش ئي ڇڏي هنن ٻنهي ڀائرن کي راجا گهرايو آهي. شتاند کي پوڻا ڪري شري رامچندر ڪروڙ وٽ وڃي ويٺو مٿي ٿڌهن ڇير هي پيارا هارا راجا جنگ گهرايو آهي. هلي سڀتا جو سولمبر ڏسجي ٻيءَ شري رامچندر مٿين جي مڊلين سهيبت ڏانڊ جي بگهه شالا ۾ ڏسڻ هليو جتي ماڻهن جي وڏي ٻڙ لڳي پئي هئي. راجائن جي سماج ۾ هي سندر ڀائر ائين سر پيا ڏيئي رهيا هئا جيئن ٿارن ۾ ٻه پورٽماسيءَ جا ڇند هجن. جنگي هردي ۾ جهڙي ڀارنا هئي تن کي پگوان جي مروت ٺوڙي ڏسڻ ۾ ئي آئي. راجائن هنکي جنگ ۾ وڏو وار ٻارن ڏنڊ ٿي ڪپڙي ڏيٺ جيڪي راجا جي ويس ۾ ويٺا هئا، تن پگوان کي ساڪيات ڪال وانگر ڏٺو ۽ جنگ ٻريءَ جي ماڻهن ٻنهي ڀائرن کي ماڻهن جا سڀگار ۽ اکين جا ٺار ڪري ئي ڏٺو. ودوانن کي پگوان وراڻ روپ ڏسڻ ۾ آيو. راڻي ۽ راجا جنگ کين ٻارن وانگر اهڙي ٻريم سان ٿي ڏٺو. روگين کي هو ٻرم ٿڌو روپ وارا شانت پوڻو سامان ۽ سڀاويڪ پوکاشران ڏسڻ ۾ آيو. هريءَ جي پگتن ٻنهي ڀائرن کي پنهنجي اشت ڏار وانگر سڀي سڪن جو ڏيڏڻ ٿي ڄاتو. سڀتا رامچندر کي جنهن پاونا سان نهاري رهي هئي اهو ٻريم ۽ سڪه چوڻ کان ٻاهر آهي مطلب جنهن جي هردي ۾ جهڙي ڀارنا هئي انهيءَ اهڙيءَ طرح شري رامچندر کي ئي ڏٺو. جڏهن راجا وڙهائڻ کي ڏٺو سو اڳڀرو وڃي مٿيءَ ۽ رام لڳهڻ کي وٺي اچي هڪڙي سهڻي ۽ سندر ڪرڇ ٿي وهاريو. ٻريءَ کي ڏسي سڀي راجائن جي دل هارجي ويئي. ڇو ته سڀي کي پڪ ٿي ته رام ڏنڊ پڇندو ۽ شڪر جي وڏي ڏنڊ پڇڻ کان سواءِ نه سڀتا رامچندر جي گلي ۾ مالها وجهندي تنهنڪري هي ڀائي اهو ويچار ڪري پنهنجو جس پرتاب ٻل ۽ ٽيڇ اٽيئي ڪوهي گهر وڃو. ٻيا راجائون جي اڳيان ٿڌ ايماني. هئا سي کلي چوڻ لڳا ته ڏنڊ پڇڻ سان نه اهو وهائڻ مشڪل ٿئي. هڪ ڀيرو ڀائي ڪال نه اچي ته سڀتا واسطي ان کي لڙائي ۾ جيتيمنداسون. اهو ٻڌي ٻيا راجائون جي ڌرمالها هئا تن مشڪي ڇڏي نه راجائن جو ايمان پڇي رامچندر ئي سڀتا سان شادي ڪندو. سڀتا کي جڳت جي مالا ڪري ڄاڻو ۽ شري رامچندر کي جڳت جو پٽا ڪري ڄاڻو ٻيءَ چڱر مهر ڀڄي راجا جنگ سڀتا کي گهرايو ۽ سندر سڳيون هنکي آڏو سان وٺي هليون. ٻيءَ پٽن کي گهرائي ڇڏي ته منهنجي پوڻگها جو ڀنڊورو ڏارو. پٽ هئيءَ سندر وڃن

کي ٻائيءَ سان اٿي ٻرڻ سان زور ڏيڻ لڳو انهيءَ ۾ ڏاڍو سڪڻي سمجهائن ڊري وري راجپندر ڇيس ٿي نه ٿي ٻاءُ وڃي سمجهو. پوءِ لڳو اهي ٻن ڪمل ڊولي ۾ ڌاري وڃي سمجهو. ٻرڻ وس ٿي ٻرڻو سڀ ڪڇ ڪري لوڪن تي سڪيا ڏيئي رهيو هو. صبح جو سونو اٿي ڪرڻ ڪري وڃي سڌان ڪيائون: نت نير سان ٻوڇا لاءِ گل ڇڏڻ لاءِ ڪرو ڪان آڏيا وٺي راجا جي باغ ۾ وٺڻ چئئي ٻارن کان ٺهاري مالهن کان ٻڌي خوش ٿي ٿي ٻار ڪل ڪل ٻڌا. انهيءَ وقت سڀ اٿي آئي ۽ ساڻس ٿڌ ٻن ۾ سڪون هون جي مدره گيت ڳائي رهنديون هيون. ماڻس سميتا کي ٻوڇا جي ٻوڇا لاءِ مدره ڪيو هوس. سميتا ٻوڇا جي مدره ۾ وڃي ٻرڻ سان ٻوڇا ڪري ٻڌي لائيءَ جهڙو ور ڪهڙائين. هڪ سڪي سميتا جو ساٿ ڇڏي ٺاراري ڏسڻ ويئي. تنهن ٻڌي ٻارن کي وڃي ڏٺو: ٻرڻ سان سميتا وقت اٿي ٻين سڪين هن کي خوشيءَ ۾ ڪڍ ڪڍ ڏسي ٻڌي لڳس نه ٻڌي خوشيءَ جو سبب ٻڌا! هو ڇوڻ لڳي ٿي سڪيون مان نه راجڪمار ڏسي آئي آهيان جي ڏل ٻيا ڇڏن. جي عمر ۾ ننڍا جوان ۽ سندر آهن هڪ سانورو ٻيو ڳورو آهي مان انهن جي ڪيڏي ساراهه ڪريان، هيءُ اهيئي راجڪمار آهن جي وشواهتر مٽيءَ سان گڏ ڪالهه آيا آهن جن ٻڌي سڌنهن جو جادو اڇلائي شور جي سيني استرمان روشن کي ٻڌي وس ڪري ڇڏيو اٿن. هنن کي ضرور ڏسڻ ڪهڙي ۽ ڏسڻ جهڙا آهن هنن جا وڃن سميتا کي ڏاڍا وٺيا. سميتا هن جي روشن لاءِ بهار ٿي پئي. هڪڙي ٻي سميتا ٻوڇا جي ٻوڇا ڪرڻ لاءِ مدره ڏانهن ٿي ويئي نه ناردمي گڏيس جنهن کي هڪ جوڙي پرڻام ڪيائين ۽ چيائين مهراج مان ڪوريءَ جي ٻوڇا تي ٿي وڃان تنهن تي ناردميءَ خوش ٿي آشورواد ڏيس نه ان ٻوڇا جي ٻاريءَ ۾ ٿي ٿو کي هي سميتا! ٻڌي سوامي گڏيو. تنهن تي سميتا ٻڌي نه مهراج مان هن کي ڪيئن سڃاڻندس؟ تنهن تي ناردمي ڇو نه هن باغ ۾ جنهن کي ڏسي ٻڌي من هرڪجي وڃي تنهن کي ٿي ٻڌي ڪري ڇڏي.

هيڏانهن ڪڍڻ گهڙن ۽ نرون جي ڇم ڇم ٻڌي شري راجپندر دل ۾ ويڃاري لڳو کي ڇو نه هيءُ ڇو ڪامڊو جا نغارا آهن جو ساري سرشتيءَ کي ڇيٽڻ جي منشا ڪندو ٻيو اچي. ائين ڇيئي انهيءَ پاسي ٺهاريو نه ڇا ڏسي سميتا جي ڇڏي ڇوڙي سندر منهن ۾ اڪيون ڇڪور وانگر لڳي ويس سندر اڪيون هڪ ٽڪ بهي رهيون. سميتا جي سونهن ڏسي راجپندر ڏاڍو خوش ٿيو ۽ ٻاءُ کي ڇوڻ لڳو هي لڳو هيءَ اهائي جڏڪ ڪماري آهي

مڻي وشوامتر جي بگيه جي رکيا ڪندڙ آهن جن ٻڌ جي ميدان ۾ راڪشمن
کي ماري ماف ڪيو هو. جنهن مارڻ سڃاڻو جو ٺڪر ٻيڪر هو سو سڪن جي
کاڌ ڪوشليا جو پٽ رام سندس نالو آهي هٿن ۾ ٿر ڪمان اٿس، ۽ جهڪر
پٺيان ٻيو اچيس سو سمترا جو پٽ لچمڻ آهي. ڪا ٻئي چوي نه هي ور
سيتا جي لائق آهي ڪا ٻئي چوي نه راجا هن کي ڏسي ٻرن ٿوڙي ٿوڙي
وهاڙو ڪرائي ڇڏي. ڪا چوڻ لڳي نه راجا هن جي سڃاڻپ ڪئي آهي
ٻون نه ٿوڙ بندو، ڪا چوڻ لڳي نه وڙڏاڻا چڱو آهي ۽ ٻڌار آهي نه سب
ڪنهن کي لائق ڦل ڏهندو آهي نه جانڪيءَ کي هيءُ ئي ور ملندو، هي
سڪي! ان ۾ ڪوبه شڪ نه آهي. ڪا چوڻ لڳي نه شوجيءَ جو ڌنڌ ڏاڍو
ڪندو آهي ۽ هيءُ سانورو ڪومل بدن ۽ ننڍي عمر وارو، تنهن ئي ايءُ
کلي ڇو ڪهڙيون نه مورڪ آهيو جنهنجي چوڙن ڪمن جي ڌوڙ ۽ هٿ سان
مهاپاڻي اهلپا ٿري ويئي سر شوجيءَ جو ڌنڌ لچمڻ کان سواءِ ڪيئن رهي
سگهندو. اڙي ڳهيليون! ڏسڻ ۾ نندا آهن پر پرتاب وارا آهن. جنهن وڏاڻا
سيتا کي ٺاهي سندس بظاير آهي تنهن ويچار ڪري سانورو گهروٽ بظاير آهي
هن جا آهي وڃن ٻڌي سڀيءَ خرش ٿيڻ، ۽ مڻي زبان ۾ چيائون نه ائين
ٿي ٿيندو.

سيتا جو باغ ۾ راهچندر کي ڏسڻ

هي ٻئي ڀائر اُڀرندي طرف ويا جتي ڌنڌ بگيه لاءِ ميدان ٺاهيو ويو هو
خراب ڊگهي ويڪري ۽ سهڻي چوڌاري ڏنل هئي. انجي وچ ۾ راتر ۽ سندر
ٺاهو سينگار ٿيار ڪيل هو چئني پاسن کان سونا ڪوچ تيار ڪري رکيا
ويا هئا جي راجائن جي ويهڻ لاءِ هئا. انهن جي پٺيان لڳو لڳو پاسن کان
ٻيا ڪوچ عام ماڻهن لاءِ پيل هئا ۽ سڀني کان مٿي وهڻ لاءِ رالن لاءِ استان
ٺهيل هو. پوءِ پوءِ بگيه شالا جي وچ ۾ ڏسي ڏٺو چاڻي گروءَ جو من ۾ ڊپ
ٿيڻ، اهو مزو ڏسي گروءَ ڏانهن هليا. پوءِ ٻئي ڀائر ڊپ مان ٻيڙي ۽ نمرتا سان
گروءَ کي امسڪار ڪري ويهي رهيا. رات ٿي مڻيءَ آگيا ڏني سڀني
سنڌ يا راجا ڪٿي ۽ پراڻن جون ڪٿائون ڪندي سمهڻ جو اچي وقت ٿيو
مڻي وڃي سمهڻ ۽ ٻئي ڀائر گروءَ جي پٺون کي زور ڏيڻ لڳس جنهن جي
چون ڪيڏان لاءِ واراڳي ڄاب ۽ جوڳ ڪن ٿا انهن ٻنهي ڀائرن کي چڻ ٻيڙي
ٺاهو ڪري ڇڏار آهي، هو سڪ سان گروءَ جي چوڙن کي زور ڏئي رهيا هئا.
وار وار مڻيءَ کين چيو ٿي تڏهن ٻئي وڃي سمهڻ ۽ لچمڻ ٻيڙيءَ جي چوڙن

يڪي جي رکيا ڪرڻ لاءِ اڀرڻا کان وٺي آيو آهيان. رستي ۾ اچڻ وقت مڻهجي ٻارڻا سان هن براڪرمي رڳو هڪ ئي ٻارڻ سان لاڻڪا کي ماري ڇڏيو. ٻيءَ مڻهجي آشرم ۾ اچي مڻهجي يڪي کي ڪنڊن ڪرڻ وارو سياهه ۽ ٻين راکشسن کي ماري ڇڏيو ۽ مارڻ جي سمند ۾ ڦٽو ڪري ڇڏيو. انکان ٻيءَ کنڊاڇيءَ جي ڪناري تي مهرشي گروم جي آشرم ۾ آيو اتي گروم جي استريءَ کي سلا پٿر ڏسي پنهنجي ڇوڻ ڪملن جي ڇهڻ سان ان کي مٿس روپ ڏنو. اهليا کي ڏسي رام انکي نمسڪار ڪيو انکان ٻيءَ نوهان وقت شڪر جو ڏنڻ ڏسڻ لاءِ آيا آهيون. مٺيءَ وشوامتر جون اهي ڳالهيون ٻڌي راجا وشوامتر ۽ ٻنهي ڀائرن کي ساڻ وٺي شهر ۾ آيو ۽ هڪ سهارو مٽاف هو جو سڀني موسمن ۾ سڪ ڏيندڙ هو تنهن ۾ هنن کي رهايو ويو ۽ سندن هر طرح سان شيوا ٻوڇا ڪري کائڻ موڪلائي راجا گهر ڏانهن ويو رشيءَ سان گڏ کائي ٻي آرام ڪري شري رامچندر جڏهن ڀاءُ سان گڏ ويٺو تڏهن لڇهڻ جي مرضي ئي نه ڄڻڪ پوري ڏسي اچڻي ۾ رامچندر جي پڙ ڪري ۽ ٻيو مٺيءَ جي ڪري نه ٻيو ڪڇي ٻن مان ٻيو مٺڪي. شري رامچندر هڪجي من جو حال ڄاڻي پڳت وڃڻا هردي ۾ اُڀري آيس ٻيو وشوامتر کي ويٺي ڪري ڇيو هي ڏاڏو! لڇهڻ کي شهر ڏسڻ جي مرضي ئي آهي ٻيو نوهانجي پڙ کان نٿو ڪڇي. هاڻ مونکي آڳيا ڏيو ته مان شهر ڏيکاري اچانس، وشوامتر خرس ئي ڇيو هي سڪن جي کان ٻئي ڀائرو ڀلي وڃي شهر ڏسي اچو. ٻيءَ ٻئي ڀائرو مٺيءَ کي سر نواڻي شهر ڏي هليا. ڪيترائي ٻالڪ هنن جي سونهن ڏسي ساڻن گڏجي هلڻ لڳا، ڇو نه بت ئي پيلو ٻيو ٻهرايل هٿن ۾ سمنڊ ڏنڻ ٻارڻ چاليءَ تي موٽين جي مالها پيل ۽ مستڪ تي سهارو ڇڏڻ جو ٿڪ ڏنل. اهڙي سانوري ۽ ڪوري من ڇڪيندڙ ٻنهي ڀائرن جي جوڙي هئي. شهر ۾ جهٽ پٽ خبر پئجي ويئي ته ڪي راجڪمار شهر ڏسڻ لاءِ آيا آهن. هو گهر جا سڀ ڪم ڦٽا ڪري سڀ نر نارون درشن ڪرڻ لاءِ ٻوڙي آيا.

والون هڪ ٻئي ۾ ٻولين سان ڳالهيون ڪري ڇوڻ لڳيون ته واڌ جي سونهن ڇڻن ٻانهن وارو وشهڻو، ڇڻن مهن وارو ارهما ۽ پنجن مهن سان ڪنور بيڪ ڌاري شرجي ۽ ٻيو ڪو به اهڙو ڌوڻا جڳت ۾ ڪير آهي جهن سان هي سڪي! هن سندن نانيءَ جي پيٽ ڪڇي. وري ٻي ڇوڻ لڳي هي سياڻيون ۽ ٻئي راجا دشرهه جا پٽ آهن. هيءُ

سر نرائي گنگا مانا کي نمسڪار ڪيو. گنگا مانا آشيرواد ڏنس ۽ چيائين: هي راجا هاڻي جلد وڃ هڪ رت وٺي اچ جهن ۾ گهوڙا پالا ۽ ٻيڙ ۽ ٻيو ٽن رت ۾ چڙهي هلندو هل مان تنهنجي پٺيان ايندس ٻيءَ ٻيڙي ۾. انهن ئي ڪيو، گنگا جو ٻيڙ وهڪرو ڏسي دشمن مٿن جو من پوسن اهر ۽ من لڳائي ڪناري تي ويهي سنان ڪري ڏهان سڌيا ڪرڻ لڳا. اها ڪهڙي نه ڪن چو نه وڃڻ نه ڇوڻ نه گنگا مانا جي درشن ڪرڻ سان باب ڪتب آيو وڃن ۽ دشت پاڻي ۾ سنان ڪري سسار ساگر مان ٿري ٿا وڃن. راجا پاڳيرت رت تي چڙهي هلڻ لڳو ۽ گنگا مانا ان جي پٺيان هليا لڳي. سندر ٻيڙن ۽ ٻين مان لنگهندي جڏهن هر دوار وٽ اچي پهتا تڏهن گنگا جي ڏاڍو خوش ٿي. هر دوار کان ٻيو پراڳ ۾ آيا ۽ پراڳ کان ٻيو ڪاٺي ۾ ان کان ٻيو سمندر وٽ پهتا جهن ۾ گنگا جي سمائجي ويئي. سمندر راجا پاڳيرت جي ڏاڍي تعريف ڪئي.

اهڙي طرح سگر جا سڀئي پٽ پسر ٿيل گنگا جي ۽ جي ۽ هڪ ڪري ٿري ويا. وشوامتر چيو هي رامچندر انهيءَ ڪري ئي پٺويءَ ئي گنگا جو اچڻ ٿيو ۽ گنگا کي پاڳيرت جي آڻڻ ڪري گنگا کي پاڳير ٿي. ۽ ڪري چرندا آهن.

رام لچھڻ جنگ پور ۾

گنگا جي اچڻ جو حال ٻڌي شري رامچندر ڏاڍو پوسن اهر. ٻيو پور سان ان ۾ سنان ڪري ارهڻن کي ٻن ڏناتين ۾ ٻيو وشوامتر ٻنهي پائرن کي ساڻ وٺي جنگ پور جي ويجهو پهتا اتي هڪ سندر عمدو باغ ڏنائون جهن ۾ آرام ڏيندڙ هنڌ گهڻا هئا جو رامچندر اهو آستان پسند ڪري اتي رهي پيا. جڏهن راجا جنگ کي سڌ پئي ته مهرشي وشوامتر آيو آهي سو پاڻ سان مٽري گرو ۽ ارهڻن کي ساڻ وٺي مٽيءَ جي درشن ڪرڻ لاءِ آيو، راجا جنگ اچڻ شرط مٽيءَ کي پيري پئي نمسڪار ڪيو، مٽيءَ کيس آشيرواد ڏني ۽ پوسن وهاري خوشخبري پڇڻ لڳا. اوڏي مهل پئي پائرن جي باغ ۾ اوسڻا ۾ جڏهن رام لچھڻ اندر آيا تڏهن سڀئي اُٿي ايندا. ٻيو وشوامتر کين پڇي واريو. مٽيءَ کان پڇڻ لڳو هي ٿاڻ! هيءُ پئي سندر بالڪ ڏوٽان جي سمان ڪنهن جا پٽ آهن. هي نه منهنجي من ۾ هن وقت نه ۽ نارائڻ جي سمان پيا ڏسڻ ۾ اچن. تنهنجي وشوامتر مٽيءَ جنگ راجا کي چيو ته هيءُ پئي پائرن رام ۽ لچھڻ راجا دشمن جا پٽ آهن مان هنن کي پنهنجي

۱. اترڙو ڪو اباڻ ڪر جو ٻرئويءَ تي گنگا اچي ۽ جڏهن گنگا وهی ايندي
 ۽ءِ جيڪي ندينجا ڏهه هزار ڀائر سڙي پسر ٿيل آهن، انهيءَ پسر کي جڏهن
 گنگا پهچندي تڏهن هي سڀئي ندينجا ڀائر جهيٽا ٿي ٻوند، ڪرڙ جي صلاح
 انشومان کي ڏاڍي پسند آئي. انهن چئي پئي ڪول مڇيءَ وٽ ويا ۽ وڃي
 سر نرائي نمسڪار ڪيو. ڪول مڇيءَ کين آشيرواد ڏنو ۽ گهوڙو به چوڙي
 ڏنائين. انشومان گهوڙو وٺي آڻي راجا سکر کي ڏنو ۽ سڀني پٽن جي پسر
 ٿيڻ بابت ۽ مڇيءَ جو سمورو حال ڪري ٻڌايائين. اهو ٻڌي راجا کي ڏاڍو
 دک ٿيو ۽ ويل گهوڙي اچڻ ڪري بگهه سماعت ڪيائين. ٻيءَ راجا ٻڌو
 اوسٿا جاڻي راج جو ڪاروبار انشومان کي ڏيئي ڀارڻ هن ڏي هليو ويو.
 انشومان جو پٽ دليپ ۽ دليپ کي ڀاڳورت نالي پٽ ٿيو، انشومان کي نه
 بک هئي نه جيسمن گنگا ٻرئويءَ تي نه ايندي تيسين سڀني ڀائرن جو
 موڪل نه ٿيندو. انشومان کان ٻوڙ دليپ ۽ دليپ کان ٻوڙ ڀاڳورت هن گنگا
 کي آڻڻ لاءِ ان پر وڃي ڪنن ٽپسيا ڪئي. ارهه هن جي اهڙي ٽپسيا ڏسي
 ٻوسن ٿي ڀاڳورت وٽ آيو ۽ اچي ور کهرڻ لاءِ چيائينس. تنهن ٿي ڀاڳورت
 هٿ جوڙي چيو هي ٻار ٻار به ور ٿورم هڪ نه سٺ سماج وڌي ۽ ٻيو
 گنگا ٻرئويءَ تي اچي، ارهه ڇو انهن ٿي نيندو! گنگا ٻرئويءَ تي اچي نه
 سهجن ٻوڙ هن کي ڌارڻ ڪيو ڪندو، ڇو جو هو چنڊڀاڻي هڪدم رسال
 ٿي ويندي هلي ۽ ٻيءَ ٻرئويءَ تي ڪانه ايندي سو منهنجو چورڻ مڇي
 مهادي وٽ وڃ جوڙ ڏاڍو ڏيار آهي ۽ انهي وڃي استوڻي ڪر، ٻيءَ ٻرئوي
 ٻوسن ٿي گنگا کي مستڪ ۾ ڌارڻ ڪندو. انهن چئي ارهه اتر ڏيان ٿي
 ويو. ٻوڙ ڀاڳورت وڃي مهادي جو ڏيان ڪري ٽپ ڪيو. جهن ٿي مهادي
 ٻوسن ٿي گنگا ڌارڻ ڪرڻ جو وڃن ڏٺائينس. جڏهن ارهم لوڪ ۾ گنگاچيءَ
 ٻڌو ته مهادي ٿو مرنڪي ڌارڻ ڪرڻ سو ويچار ڪرڻ لڳي ته مهادي سميت
 رسال هلي ويندس، هڪ ٻيل به نه ترسندس. انترامي شڪر پڳوان ڇا
 ڪيو جو پنهجنون جهٽائون کڻي ڦهلايائين. جهن ۾ سڄي گنگا سمائجي وئي.
 هڪ سال اتي رهي، هاڻي ڀاڳورت گنگاچيءَ کي ٻرئويءَ تي آڻڻ لاءِ شڪر
 پڳوان کي استوڻي ڪئي جهن ٿي پڳوان ٻوسن ٿي هڪ ڀاڻيءَ جي ٻوند
 ڪڍي جهن مان ٿي ڌارائون نڪتيون، هڪ وڃي آڪاش ۾ جهن جو نالو
 ديوتائن پاپ ناشي مڏائي رکيو ۽ ٻي جيڪا پاڻال ۾ ويئي تڪ هرن واري
 ٻرياولي نالي سڏجي ٿي، ۽ ٽين اها آهي جا سڀني ستن مهاتمان کي سک
 ڏيندڙ گنگا مانا سڏجي ٿي، گنگا کي آيو ڏسي ڀاڳورت ڏاڍو خوش ٿيو ۽

هو جنهن وقت وڃي دڪ ڀري حقيقت ٻڌائي، ڀرڳڙ وڃي راجا کي دڪي ڏسي
 - من ۾ ديا آڻي راجا کي ڀوسن ٿي چيو هي راجا ڪنهن چيٽا نه ڪر اڏي
 ڀڳونٽ جي ڪرڻا سان هڪ راڻيءَ منجهان هڪ پٽ ۽ ٻيءَ راڻيءَ مان ڏهه
 هزار ڪڙوان پٽ ٿيندا. راجا وڃي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ وڃي
 کي ڏنڊون ڀرڻا ڪري موٽي اڀريا ۾ اچي سڪ سان راج ڪرڻا لڳو. ڪنهن
 وقت کانپوءِ ڪيشني راڻيءَ مان اسمجس نالي پٽ ڄائو ۽ ٻيءَ راڻيءَ مان
 هڪ نجي پيدا ٿي، ان ۾ وڃي ڇوڙ ۾ وڃي ڏهه هزار پٽ ڪرا. انهن
 جي پيدا ٿيڻ جو ٻڌي راجا ڏاڍو خوش ٿيو ۽ خوب دان ڀڄ ڪيائين، ٻالڪن
 جڏهن وڏا ٿيا تڏهن انهن مان جيڪو اسمجس ساماڻو سو ٺاهڻ ٻاڻي ۽ اچي ٺهيو.
 شهر جا جيڪي به ٻالڪ ٺهڻ ٿي سٺان ڪرڻا ويندا هئا، تن سڀني کي
 نديءَ ۾ ڀڙي ڇڏيندو هو، ويچارا مائٽ دڪي ٿي روئندا پئيدا راجا وقت
 دانهن ويندا هئا، ته هي راجا ٻرجا ٻالڪ! توهان جو پٽ اسان جي ٻالڪن
 لاءِ ساڪيات ڪال ساماڻو آهي، سو جيڪڏهن اهو حال آهي ته اسان کي
 شهر ڇڏي وڃڻو پوندو. راجا ٻرجا کي ڏٺو ۽ پنهنجي ڪهاڻي پٽ کي
 شهر ٺيڪالي ڏئي ڇڏي.

هن کان پوءِ پٽ جيڪو انشومان نالي ٿيو سو ڏاڍو ڪڙوان هئو، جو راجا
 کي ڏاڍو ٻيڙو هئو. هڪڙي ڏينهن راجا پنهنجي وڏي اوستا ڏسي هڪ
 وڏو بگهه ڪرايو ۽ پنهنجو گهوڙو چڻن تي طرفن ڦيرايو، اندر کي ڏٺو.
 انهن گهوڙي کي لڪ ڇوريءَ غائب ڪري ڪهل مٽيءَ جي آشرم ۾ بهارار
 ماڻهن وڃي اڻوقت راجا کي ٻڌايو ته گهوڙو غائب آهي. پوءِ راجا پنهنجي
 پٽن کي گهوڙي جي ڳولها لاءِ موڪليو جن کي ڳولهي پڙهي ٺيڪ
 مٽيءَ جي آشرم ۾ پتو پيو، آشرم ۾ اچڻ شرط ڪوڙ ۾ ڀڄي مٽيءَ کي گهٽ
 وڌ ڳالهائڻ لڳا. اهو ٻڌي ڪهل مٽيءَ جي پٽن ٺاهارو نه ٿي جو اتي سڀ
 سڙي پير ٿي ويا.

گنگاجيءَ جو ڀڙوئيءَ تي اچڻ

شرامتر چيو هي رامچندر! هنن ٻن ڪنهن سوچ ويچار جي ايمان وس
 ٿي ڪوڙ ڪيو، تنهنجي ڦل ترٺ ملين. ڪيترن ڏينهن کان پوءِ پٽن کي نه
 آيو ڏسي، راجا پنهنجي ٻيڙي پٽ انشومان کي موڪليو. هي ويچارو سڀاءُ
 جو سنو ۽ نمرو پاڙ وارو هو جتي به ويو ٿي اتي نمرو پاڙ سان ڏس پتو
 پئيدو پئي ويو وقت ٿي هن کي مامس گرو ڳڏيو. جنهن کيس سمورو حال
 سڀڻس ٻارڻ جو ڪري ٻڌايو جو انشومان کي ٻڌي ڏاڍو دڪ ٿيو. پوءِ گرو صلاح ڏنس

هي رام اردن اوهما جي پٽريءَ کولم جي پٽيءَ اهليا جو اڏڻ ڪر. مني
وشوامتر ائين چئي رگهنداڪ جو هڪ جهلي انهيءَ اڪر ٽپ ۾ ويٺل اهليا
ڏيکاري، ٺڏهن سري رامچندر پنهنجي چوڻن جي ڏوڙ ان شلا ڪي ڇهائي
ايسوني اهليا کي ڏٺو ۽ ان کي پڳڙان رام چيو! مان رام آهيان ائين چئي
پڙڻام ڪيو. ٺڏهن اهليا سري رامچندر کي رشمي پيٽالمر پيل ٽسي ۽ چار
ٻانڊون، سکر، چڪر، ڪڍا ۽ پدم سويياوان هڻو ۽ ڪڍڻ تي ڏنڻ باغ رکيل
هڻو ۽ ساڻا لچمڻ به هڻو ان جي مڪر ۾ مسڪراھت نيتر ڪمل جي سمان
پنهنجي نيل مڙي ۾ جهڙو شيام جو ڏهنئي ڏسان ڪي روشن ڪري رهيو
هڻو. رامچندر کي ٽسي اهليا جا نيتر خوشيءَ ۾ کڻي پيا ان وقت کولم جو
چوڻ باد ڪري ان کي ساڪيام لارائو ڇاڻي ان جو پوڄي ڪري اڪن ۾
پوڄ ۾ آئون آڻي ڏنڊون پڙڻام ڪيو. پوءِ اتي بهي ان ڪمل نين پڳڙان
رام کي ٽسي مٺي وائيءَ ۾ انجي استوڻي ڪري چوڻ لڳي هي جڳتولاڪ
نرهان جي چوڻ ڪمل جي ڏوڙ لڳڻ سان اڃ مان ڪرلاڪ ٿي ويس، جنهنجي
چوڻ ڪملن جي ڏوڙ کي سونڊون ۾ ڳولهندون رهن ٿيون، جنهن جي نام
سان ائين ڪمل جي گل مان اوهما پڳهت ٿيو آهي جنهنجي نام امرت جو
پڳوان شڪر رسڪ آهي. هي پوڄ مان مدرڪ اڳيائي استري ڏانڊ پلا
اوهان جي پيد کي ڇا ڇاڻان هي رام مان پوڄ سان نرهان کي سؤوار نمسڪار
ٿي ڪرڻ، مان جتي ۽ ڪٿي به رهان اتي نرهانجي چوڻن جو ڏان من ۾
سدائين جڳندو رهي، هي پڳت وٺل نرهان ڪي نمسڪار آهي، هي
رشميڪيش نرهان کي نمسڪار آهي، هي لارائو نرهان کي واروار نمسڪار
آهي، اهڙيءَ طرح سامهون بهي ساڪيام سري رامچندر جي استوڻي ڪري
۽ پڳوما ڏيئي وٺندا ڪري هوءَ پڳوان جي آڳيا سان پنهنجي پٽيءَ وٽ
هلي وئي.

سگر راجا جو ورقانت

هن کان پوءِ وشوامتر رام ۽ لچمڻ کي ساڻ وٺي پنڌ ڪندا ڪندا اچي
ڪنگاچيءَ وٽ پهتا اتي پنهنجي ڀائرن ڪنگاچيءَ کي نمسڪار ڪيو ۽ منيءَ کان
ڪنگا جي ائين ٿيڻ جو حال پڇيو. تنهنجي وشوامتر چوڻ لڳو ته نرهان جي
ونس ۾ سگر نالي هڪ راجا ٿي گذريو آهي جنهن کي ٻه راڳيون هيون هڪ
جو نالو ڪيشني ۽ ٻيءَ جو نالو سمتي هڻو. راجا کي سڀ ڪجهه هرندي
۾ هڪ سبتان نه هڻو. جنهن جي چمتا ۾ پنهنجي زال کي وٺي سبتان پراپت
ڪوڙ لاءِ ٻن ۾ ٽهيا ڪوڙ لاءِ وٺو، انهيءَ ٻن ۾ هورشي پوڳو رهندو

آشرم جو تمام سندر وڻڻڪ ۽ پوٽو ڏسڻ ۾ اچي. اڌ سو ڪنهن جو آئي، تن
جو سڄو حال چڱيءَ طرح ڪري ٻڌايو. شري وشراعتز چيو. هي رام تن آشرم
جو پورو پورو دستار ٻڌ، پهرائين هن آشرم ۾ مهارشي گرو جي اوسيلا دوارا
شري هريءَ جي آراڌنا ڪندو رهندو هو، ان جي اهرم پيارو کان سندرش
ئي ڪري پوهما هن جي شيوا لاءِ اهليا نالسي هڪ سهڻي سندر ٻڌهتي
ڪنيا ڏئي جنهن سان گڏ ٻي جي پڙياڻو سان گرو ان اهليا سان مٿي رمان
لڳو، هيڏانهن دبرواج ٻڌو اهليا جو روپ ڏسي مومنت ٿي پيو ۽ روزانو ان
سان سڄوڳ ڪرڻ لاءِ موقعو ڏسڻ لڳو. هڪ ڏينهن منيور گرو پاءُ وٺي
ڪري، پاڻ گرو ۾ روپ ڌاري اهليا سان ڀرڳ ولاس ڪري جلدي مٿان
هلي لڳو ته انهيءَ وقت مٿي ٻه اتان موٽي آيو، هن کي پنهنجي روپ ڌاريل
ڏسي رشي گرو ڪروڙ ۾ پڙجي پڇيو. هي دشت آتما اڙي بابي منهنجي
روپ ڌارڻ وارو تون ڪير آهين سچ سچ ٻڌاءِ ته مان توکي هينئر جو عيسر
پسر ڪري ڇڏيندس. تنهن ئي ٻڌو ڇوڙ لڳو پڳران مان ڪار جي وس ۾
ڦاٿل دبرواج ٻڌو آهين منهنجي رکيا ڪرايو. مون بابيءَ وڏو باپ ڪير
آهي ٽڏهن گرو ڪروڙ ۾ پڙجي اڪيون ڳاڙهيون ڪري دبرواج ٻڌو ڪسي
سراپ ڏنو هي دشت تون منهن جي گهو پڳ (سوراخ) يا ڀرڳ، ڪرڻ جو
اسٿان) لاءِ آيو آهين انهيءَ ڪري تنهن جي سراز ۾ سون پڳ ٿيندا، اهڙيءَ
طرح دبرواج کي سراپ ڏيئي مٿي پنهنجي آشرم ۾ ويو ته ڏٺائين اهليا ٻڌو
ڪان ڏڪندي هڪ جوڙي ايتري آهي، ان کي ڏسي گرو چيو هي دشت
تون منهن جي آشرم ۾ شلا پٿر ۾ نراس ڪر. هتي تون بنا کاڌي رهي اس
چاڻو هئا ۽ اوساف کي سهدي ڏينهن رات اوسيلا ڪر ۽ اڪاڻو چت سان
هوندي ۾ ويل پوما رار جو ڌيان ڪر. اڄ کان وٺي هيءُ منهن جو آشرم
سڀني قسمن جي چيو جتن کان خالي رهندو اهڙيءَ طرح ڪئين هزار ورهيه
گڏ ٻڌو ۽ هتي دشت ٻڌو شري رامچندر جو پٺن جي پاڻ ڇڏڻ سان
تون پاڻ کان مڪت ٿي ويندين ۽ پڳي پاڻ سان شري رامچندر جو پڙجن
ڪري ان جي پڙڪما ڏيئي نمسڪار ڪري استرلي ڪرڻ سان سراپ کان
مڪت ٿي ويندين ۽ پوءِ منهنجي اچي شيوا ڪرڻ لڳيندين، ائين چئي گرو
رشي هماليه پوٽ تي هليو ويو. هي رگهڊاف انهيءَ ڏينهن کان وٺي هيءُ
اهليا هئا ڪانهندي ڪنور اوسيلا ۾ لڳي ۽ توهانجي چوڻ جي ڏروڙ لڳڻ جي
مرد سان اڄ ڏينهن تائين روشن جي نظر کان پري پنهنجي شپ آشرم ۾ رهي ٿي.

رامچندر جو سباهو ۽ ماريچ راکش کي مارڻ

شري مهادير چوي ٿو، هي ٻاروئي! ان کان پوءِ وشوامتر سان گڏ اهي ٻئي ڀائر هڪ رات مٺيءَ سان گڏ ان ۾ سندر ڪام نالي آشرم ۾ رهي صبح ٿيندي ئي اتان ڌاري ڌاري اڳتي هليا. پنڌ ڇڏي ڪندي ڪجهه وقت کان پوءِ ٻريان هڪڙو آشرم ڏٺائون جنهن ۾ وشرام ڪرڻ لاءِ اتي اچي رهيا. پوءِ شري رامچندر وشوامتر کي چيو ته هي مٺي توهان ڀلي وڃي لڳي ڪريو مرنڪي مٺا اهو ڏيکارڻو ته راکش ڪٿي ظلم مڃائين ٿا. تڏهن مٺيءَ ڇڱو ڇٽي ٻين مڊين سان گڏ لڳي ڪرڻ شروع ڪيو، ان پورن جي وقت ماريچ ۽ سباهو نالي ٻئي ڪام روپي راکش رت ۽ ماس جي عذبن جي ابرسان وسائيندا ڏسڻ ۾ آيا، اوڙي مهل بدتمنان رام به. ٻاڻ ڪٽي ڏنڻ ۾ ڇاڙهي اهڙو ته زور سان چڪي انهن ٻنهي راکشن تي لڳي. الڳ الڳ ٻاڻ ڇڏيا جو انهن مان هڪ ٻاڻ ته ماريچ کي آڪاش ۾ ڦيرائي ڦيرائي هڪ سڙ پوڄن ٻاري ڪان سمند ۾ ڪيرائي ڇڏيو. اها هڪ حيرت ۾ وجهندڙ ڳالهه هئي، پوءِ اگني ٻاڻ جو سباهو کي لڳي ۽ ڪن ۾ ساڙي پسم ڪري ڇڏيو. ۽ جيڪي انهن جا ٻيا ساٿي هئا سي لڳمڻ رت تي ماري ڇڏيا هئا. ان وقت ديوتائن لڳمڻ ۽ شري رامچندر جي مٿان گلن جي ورڪا وسايائون. وشوامتر شري رڪھماڻت جو چڱي طرح پوڄن ڪيو ۽ انهن کي گود ۾ وهاري اکين ۾ ٻار ڄا آڻيون آڻي گلي لڳايو. پوءِ لڳمڻ سميت رام کي ٻڪل ڦل آڻي ڪارايائين. اهڙي طرح اتي رهي انهن کي اتهاسي مٽر ڪٽائون ٻڌائيندي ٿي ڏينهن گذري ويا ڇوڙين ڏينهن وشوامتر رام کي چيو، ”هي رام مهاتما جيڪو جو وڏو ڀاري لڳي ڏسڻ لاءِ اسان سڄي جيڪو پور هلنداسون. اتي شري مهادير جو ڌروهر جي روپ ۾ رکيل هڪ مها ڀاري ڏنڻ آهي. ان مضبوط ڏنڻ کي تون ڏسدين ته مهراج جيڪو سوهان چور چڱيءَ طرح آدر ڪندو.“

اهليا اڏار

اٺين ڇٽي وشوامتر، ٻين مڊين ۽ رام لڳمڻ کي ساڻ وٺي گنگانديءَ جي ويجهو گوتر رشيءَ جي پوٽو آشرم ۾ آيا. جو اٺيڪ وڻ پوٽو ڦلن سان ٻريل هئا، جتي اهليا ٽپ ڪري رهي هئي، سري رامچندر ان آشرم کي هرڻ ٻڪي ۽ اٺيڪ قسمن جي جيون کان خالي ڏسي مٺيءَ کي چيو ته هي منڍر هي وڻ ٻن گلن ۽ ڦلن سان ٻريل آهن ۽ جانورن کان خالي آهن هيڏو وڏو

ليء ڏهن پگوان جهڙا ائين ئي ايندو. انهيءَ ڪري هيءُ وڻڻو پگوان ۾
وقت رام روپ ۾ ٺهڻ جو امت آهي ۽ ان جي شيرا ڪرڻ لاءِ شهرن لائڪ
لچهن روپ ۾ پرگهت ٿيو ان جو سالي آهي پگوان گذاري سکر ۽ ڪڪر
پرڻ ۽ شروڪهن جي روپ ۾ اولاد ورتو آهي ۽ پرڻ ماها انجي ڌاري سٺا
پرگهت ئي آهي هن وقت وشوامتر رام جو سڀيتا سان سڌرڻ ڪرڻا لاءِ آيو
آهي، اهو پيد تمام ڳوڙهو آهي هن کي ڪڏهن ظاهر نه ڪندڙ. عاڻ سڄو
پيد توکي معلوم ئي ڇڪو آهي هاڻ ٿون راضي غرضيءَ سان وشوامتر مٽيءَ
جو سڌار ڪري شري لڪشمي يعني شري رگهونات ڪي اچهن سڌو ۽ هن
سان گڏ موڪلي ڇڏيو.

رام جو راکش ڪي مارڻ

وشست مٽيءَ کان اهڙي حقيقت ٻڌي راجا دشمن ان وقت هاڻ ڪي
خرش نصيب سمجهيو ۽ من ۾ ارسن ئي ٻولي سان هي رام آهي رام آهي
لچهن ائين چئي پڪارڻ. انهن ٻنهي جي اچڻ ڪري انهن کي ڄاڻي سان
لائي وشوامتر مٽيءَ کي ٻنهي جي ٻانهن ڏني، ڏهن وشوامتر ڏاڍو خروش ٿي
ان کي آشرواد ڏئي تعريف ڪئي پوءِ ڏنڻ هاڻ، راکش ۽ عييارن سميت
رام ۽ لچهن کي ٿمار ٿيل ڏسي ٻنهي کي ساڻ وٺي اتان هاڻ لڳو. ارڙو
ٻري رڃي وشوامتر پڳتي پاڻ سان رام کي سڏي هن کي ۽ وڏا ٿون ميڪارڻ
جهڙي ڪري هنن ڪي پرڻ ۽ اڄ جي پرواهه نه رهي ۽ سرڻ ۾ اٿل ال ۽
نيچ وڌي. تنهن کان پوءِ گنگا جي پار ڪري ٿانڪا ان ۾ آيا، ڏهن وشوامتر
شري رامچندر کي ڇڏو ۽ هتي هڪ ٿانڪا ٺاهي پنهن جي مرضيءَ موجب
روپ ڌارڻ واري راکش رهڻ لڳي جا هن سڀني ڏسواسين کي دک پهچائي
ٿي. ٿون بنا سرڇ وڃياري جي هن کي ماري ڇڏو. تنهن ئي رامچندر تمام چڱو
ڇڏي ڏنڻ ۾ هاڻ ڇاڙهي ٿيڙ رفتار ۾ ڇڏيو. جنهن جي آواز سان سڄو من
ڪومانجي ويو. ان آواز کي ٻڌي ٿانڪا روپ واري راکش ٿانڪا ان کي
- ٻڌي ۽ ڪوڙ ۾ پوي چران وانگر گرجندي ارسات وانگر اڏامندي
رام ڏانهن ٻوڙي. پگوان رام بروقت ان جي سڀني ۾ هڪ اسان مارڻ. ان
هاڻ لڳو شرط راکش ٿي رست ڳاڙهندي ان ان ۾ ڪري پئي ۽ سراب وس
بهاڇڙي روپ ۾ اها ٿانڪا سري رامچندر جي ڪرڻا سان سراب کان مڪمل
ٿي پور سڌري پڪشڻي ٿي پئي ۽ شري رامچندر کي پوڪرما ڏئي پوڪرما
ڪري ان جي آڳاٽا سان سرڻ ٿوڪ ۾ هلي وئي. ڏهن وشوامتر رامچندر جو
ٻوڙن پوڪرما ڏسي تعجب ۾ پئي ويو.

ڪمل نه وڃي ڏسان ۽ ويٺي ڪري ٻنهي ٻائرن کي وٺي اڃان. اهو ويچار ڪري راج درٻار ۾ آيو، راجا مٺيءَ کي آيل ڏسي ڏٺوڻ ڪري آڻي آڻي ٺاهيو ۽ مٺيءَ جا چورن ڏٺي پوڄا ڪري کيس پوڄن ڪرايو ۽ چوڻ لڳو ته مون جهڙو ٻائون وارو اڄ بهر ڪونه هوندو. جو توهان چوڻ گهمائي منهنجي گهر کي پوڄيو ڪيو. راجا چئن ئي پتن کي مٺيءَ کي پيري پوڻ لاءِ چيو ۽ پوءِ مٺيءَ کي ويٺي ڪيائين ته توهان جو اچڻ ڪيئن ٿيو آهي هن کان اڳ ڪڏهن نه آيا آهيو سر ضرور ڪنهن ڪم سان اڃ آيا آهيو. هاڻي ڪرڻا ڪري جيڪا منهنجي پوڄي ڪئي هئي سا فرمايو ته بنان ڏيو ڪئي وڃي، راجا جا اهڙا ملڻا وڃن ٻڌي مٺي چوڻ لڳو، هي راجا مون کي ڏيڻ سڀئي ستائين آيا سو مان توهان کان گهر ڪرڻ آيو آهيان ته شري راجندر جي ٻانهن اچڻ سميت ڏيو ته راکشن کي هلي ماريان ته مان ڪولارٽ ٿيان. انهيءَ ۾ توهانجو جس ۽ ڪلياڻ آهي. انهيءَ واري ۾ وشست کيس چيو ته جيڪڏهن توهانجي نه مرضي هجي ته توهان مون کي ٻنهي راجڪمارن جي ٻانهن ڏيو. اهو ٻڌي راجا چمتا ۾ پئجي ويو ۽ ايڪائيت ۾ وڃي گروه کان پڇيو، ”هي گروهجي گهڻن سالن گذرڻ کانپوءِ وڏن ڪششن ۽ ڪشالن سان مون کي هي ڏاڍائون سمان چار پٽ ملڻا آهن انهن مان رام مون کي ڏاڍو پيارو آهي. سر هاڻ مان ڇا ڪريان؟ منهنجو پٽ رام کي اکهن کان پري ڪرڻ لاءِ تيار نه آهي. جيڪڏهن رام هتان هليو ويندو ته منهنجو انجي ڏسڻ کان سواءِ جيڪو مشڪل ٿي پوندو.“ دل ۾ چيائين جيڪڏهن مان هن کي رکو جواب ڏيو ته ڏيان ته پڪ اٿم مٺي مون کي سراپ ڏئي ڇڏيندو. هاڻ اهو ٻڌايو ته منهنجو پٽو ڪيئن ٿيندو. جيئن منهنجو وڃن ڪوڙو نه ٿئي. تنهن ئي وشست مٺي چوڻ لڳو، هي راجا ڏاڍائون کان گججهي وڌڻ واري ڳالهه ٻڌو. هن کي ڪنهن به حالت ۾ ظاهر نه ڪرڻ گهرجي. هيءُ رام مدش نه آهي ساڪياڻ پريشوار پرماتما ٿي پنهنجي ماڻا مان هن روپ ۾ برگهت ٿيو آهي، هي راجا پورو ڪال ۾ پوڄي ٿي ان ٻار لاهڻ لاءِ اوهما پڳوان کي پوڄي هڻي، ان کي پورو ڪرڻ لاءِ پرميشور تروٽ اچي ڪوشليا جي گريپ مان جدم ورتو آهي. پورو جدم ۾ تون اوهما جو پٽ پوڄائي ڪميشپ هڻين ۽ ڏاڍو مانا ڪوشليا آڏي هڻي، ان وقت توهان ٻنهي چئن سڀ ڪچ ٿيڻي ڪنن سالن تائين پڳوان وڌندو جي پوڄا ڪئي ۽ تنهن سان ڏيان (پڳائي ڪنن ٿيسيا ڪئي ٿي ڪڏهن پڳوان پڳيت وٺڻ توهان ٻنهي ئي پارسن ٿي چيو ته ور کان اهو ئي ور گهر ٿي. هي نونجڻ تون منهنجو پٽ

پروار کي سڄو ڏيندڙ سڀ ڀائر وڏا ٿيا ۽ گهرو ۽ اچي سندن منڃل ٺهرايو ۽
 ابراهمن کي به گهڻي ڏکڻا پرايٽ ڪئي. هر ٻارو من وچمن ۽ ڪوسن ڪري
 اندر کان پري آهي اهو ئي ٻارو دشرڪ جي انگ ۾ گهڻي ٿري ٿي. راجا
 کاڌي وقت سڏ ٿو ڪرڻس ته ٻارن جو ميڙ ڇڏي ٿو اچي ڪرڻا ڇڏي
 سڏ ٿي وڃيئس ٿڏهن ڀڳوان ناز سان اچي ويٺو تههڪي مانا ٻوڙي ڪرڻا
 جو هٿ ٿي ڪري. ڀڳوان جو دست مٿي ۾ ڀريل ۽ چرو آهي ۽ راجا کائي ۽
 ۾ وهاري ٿو ڀڳوان چنچل من سان ٻيو کاتو کائي ۽ ڪهڙنهن ڪرڻنهن وڃي.
 وٺي ٿو ۽ ڪڇي مڏهن ۾ لڳائي ٻيا وڃيئس ته واکا ڪندو اچي ٿي وار
 ڀڳوان جي پال ڇرو کي شيش نانگ ۽ شڪر ۽ شاسترن ٻن سان ٻارو آهي
 ڇڏهن ڀائر ڪمار ڏيئگرات ٿيا ٿڏهن گرو ۽ مانا پتا کين ڇڏو ٻاراڻو،
 شري رامچندر ۽ ڀائر گرو ۽ ڀائر ٻڙهڻ ويا ۽ ٿوري وقت ۾ سڀ وڏا ٿي
 ٻاراڻن، چارئي ويد سپاويڪ سواس آهن سو ڀڳوان ٻڙهڻ وڃي سا ڪهڙي
 وڏي عجب جي ڳالھ آهي، وڏا، ٿورا شيلتا جي ڳڻن سان ٻارو سڀئي
 راجائي ٿوري جا کيل ڪرڻ لڳا. هٿن ۾ تيرڪمان ڏاڍو ٻيو سرنهي ۽ سندر
 روپ ٿسي سارو سندسار موھت پئي ٿيو. شري رامچندر ڀائرن ۽ سنگتين کي
 گهرائي روز وڃي شڪار ڪندو هو. دل ۾ ويڄاري ٻوٽر جانورن کي ماريندو
 هو ۽ اهي ٿڏاڙي آڻي راجا کي ڏيکاريندو هو جيڪي جانور شري رامچندر
 جي تير سان مرندا هئا اهي سرور ڇڏي سرڳ ۾ ويندا هئا. سري رامچندر
 ننڍن ڀائرن ۽ سنگتين سان گڏ پوڄن ڪندو هو ۽ مانا پتا جي آڳيا، وڃي
 هلندو هو. ويد پراڻن ۾ لڳائي ٻڌندو هو ۽ ڀائرن کي پاڻ سمجهائي ٻڌائيندو
 هو. رامچندر امرت واپي جو اٿي مانا پتا کي مٿو ٿيڪيندو هو ۽ پوءِ آڳيا
 واپي شهر جو ڪم ڪندو هو. راجا اها همت ٿسي من ۾ ڏاڍو ٻرسن ٿيندو هو.

وشوامتر جو رام ۽ لچمن کي وٺي وڃڻ

مهامي وشوامتر جو ڪيانوان مٺي هو سو ان ۾ ڪوڙڳڙو آشرم ٿسي رهندو
 هو. جتي مٺي جپ، تپ، يگي، جوڳ ۽ اڀاس ڪندا هئا. اتي هو مارڻ ۽
 سپاهر نالي راڪش کان گهڻو ٻڃندا هئا ڇو ته يگي، ٿسندڻي راڪش ٻوڙي
 ايندا هئا ۽ اچي وڳهن وڃهندا هئا جڏهنڪري رشي مٺي ڏاڍو ڏکي ٿيندا
 هئا. انهيءَ ڳالھ جي وشوامتر کي ڏاڍي چنٽا هئي. ته هيءَ ٻاڻي راڪش
 ڀڳوان کان سواءِ ٻئي جي هٿان نه مرندا. مڏشو من ۾ ويچار ڪيو ته ڀڳوان
 ٿريءَ تي ٻار لاهڻ لاءِ اوتار ورتو آهي. انهيءَ ٻهائي سان ٻوڙ جا چرن

پر ڇهائينس ڪڇ نه ڪين. رام اوڙي مهل ٻارن وانگر ڌاري ڌاري روتل لڳو،
 لڏهن ان کي ڏپ ۾ واکل ڏسي ڪوشليا ان کي چاليءَ سان لائي پيار
 ڪيو اهڙي طرح جڳت کي آندو ڏيندڙ ڀڳوان (مايا) سان ٻال روپ ڌاري
 دسوت ۽ ڪوشليا کي آندو ڏيڻ لڳو. سري رام جو سائورو سروب ٻير جي
 اُڙن ۾ وڃر ۽ اڙون جو ڇم ڇم مين جو من موهجي ٿي وارو. ڇيله ۾ گهنگهرن
 جي مالا ٻڌل. گهڻن ڳوٺن سان ڀريل وڏيون ٻانهرون، چاليءَ ۾ مٿين جو هار پيل.
 همري جي سوييا. پرڳڙ ٻوهڻ جي ٻير جو نشان، ڳچي سنڪ. جهڙي، کاڌي
 تمام سندر، مهن جي ٻي شمار سندرنا ڳاڙهن ڇهن جي اندر به به ڏند ۽
 نڪ کان مٿيرو لڪ جي سوييا، سندر ڪن، شريپڪ ڳل آهن. ٻولي تمام
 وڻندڙ مٺي ٿولي آهي مانا هڃا سڀيا گهڻيدار نيلا ۽ گهاٽا وار ڏاڍو ٺاهي
 سنواريا آهن. سري تي پيلو چولو بهراڻ ۽ گردن ۽ هٿن جي وسيلي سندس
 پنڌ ڪرڻ مونکي موهي ٿو ڇڏي. جو ڀڳوان سڪ، دڪ، ۽ اڳيان کان ٻري جو
 گمان وائي ۽ اندرين کان ٻري آهي سو راجا ۽ راڻيءَ جي ڏاڍي پريم وس
 ٿي پوءِ ٻال چرتر ٻير ڪري. مانا ڪوشليا ڪڏهن هنڪي هڃ ۾ کڻي
 ڪوڏاڻو ٿي نه ڪڏهن پينگهي ۾ وجهي لڙڏاڻو ٿي اهڙي طرح پريم ۾ مگهن
 ڪوشليا کي ڏينهن رات گذرندي پتر ٿي نٿي پيو. هڪڙي ڏينهن مانا
 ڀڳوان کي سنان ۽ سينگار ڪرائي پلنگ تي سمهاري ۽ پاڻ وڃي پنهنجي
 گل اڻت دٻر ڀڳوان جي ٻوڙا ڪرڻ لاءِ سنان ڪري پوءِ ٻوڙا ڪيائين ۽
 پوڄ ڳاڙيائين. ۽ پاڻ جتي ڀڳوان ٺهيا رکيا هئا اتي ويئي. وري اتان مانا
 هلي آئي ته پٽ کي پوڄن ڪندو ڏٺائين مانا پوءِ ٻالڪ وٽ پهچندي ويئي
 ۽ ڏٺائين ته پوٽر ٻالڪ سمهيو پيو آهي. وري اچي ساڳيو ٻالڪ ڏٺائين ته
 پوڄن ويندو کائي، اتي دل ڏڪڻ لڳس ۽ تارچ ڇڏائي ويس. هتي ۽ هتي
 به ٻالڪ ڏٺائين. دل ۾ چوڻ لڳي ته مڻهجا حوصلا گم ٿيا آهن ڪن ٻي ڪا
 خاص ڳالھ آهي. شري رامچندر مانا کي واکل ڏسي ڀڳوان مرڪي کلي
 ڏنو، انهيءَ کڻ ۾ پنهنجي مانا کي حيرت جهڙو ابھاسي روپ ڏيکارايائين.
 جنهن ۾ ڪروڙين ارهمانڊ، ٻي شمار سج، چنڊ، شؤ ۽ ارهما هئا. ڪئين ٻهڙا،
 نديون، سمنڊ، ڌرتيون ۽ جهنگل لڳا پيا هئا. ڪال، ڪرم، گڻ، اوگڻ جو
 ڪڏهن نه ٻڌو هوائين. مانا ڪوشليا پريءَ جي ٻرڻل مايا ڏسي هٿ جهڙي
 گد گد ٿي ڀڳوان جي چرترن تي کڻي سر ٽوڙايائين. مانا کي حيرت ۾ ڏسي
 ڀڳوان وري ٻالڪ جو روپ ورتو. ڀڳوان ٻال چرتر گهڻي نمونن جا ڪيا
 ۽ پنهنجي داسن کي گهڻو آندو ڏنو. ڪجهه وقت گذرڻ کان پوءِ سڄي

کي دان ۾ ڏٺا، ٻڌ نالي ڪڍڻ جو وقت ڄاڻي گرو وشست کي ٺهراي ۽ ٻڌ
 ل هندن جي نالن جو ويچار ڪيو. نهن ئي مٺي چوڻ لڳو ته من جا ٿاڻا
 انڪ آهن. جو آند جو سمنڊ ۽ سکن جي کاڻ آهي ۽ جهنڊي داسا جي
 ڪڙڪي سان ٺيڪي لوڪ سڪي ٿين ٿا. انهيءَ سکن ڌار جو ٺاڻو رام آهي
 ٻڌ جيڪي ساري سنسار کي ڀري ٿو ۽ پاڻي ٿو ٺهيندو ٺاڻو ڀرتا ڇڏي ٿو
 ٿيون جنهن جي سهرڻ سان دشمن ناس ٿا ٿين ٺهينڪي وٺن ۾ شتروڪهن
 ڪونهي ٿو ۽ چوڻون لڄن جو گهو ۽ راجا جو ٻيڙو ۽ جڳم جو آڌار ۽ ڪو
 آهي ٺهيندو گروءَ وشست اتر ٺاڻو لڄم رکيو، گرو هردي ۾ ٺاڻا وڃاري
 ٺاڻا رکيا ۽ ڇو هي راجا نهن جا چارئي پٽ وٺن جو سار مٿين لاءِ سمورن
 خزانن آهن ۽ ٺهيندو ۽ لڄم جي ڇوڙي، پوءِ شتروڪهن جي ڇوڙي اي رعنا
 لڳي. لڄم ٻاراڻي اوستا ۾ شري ۽ ٺهيندو کي ٻهن جو ٻار ڪندڙ سرامي
 ڄاڻي هن جي چوڻن ۾ ٻڌت وڪي، پوءِ ۽ شتروڪهن انهن ٻنهي ٻارن ٻاڻ
 کي پورو جو داس ڄاڻي ٻڌو. لڄم سان گڏ ڪيليندي ۽ ٺهيندو ٻڌن
 سال ليلائون ۽ مٿيون ٻڌون لائون ٻڌي مالا پتا کي آند ٻڌن لڳا جنهن
 جي لالت تي لڳل سونو پور جو پٽن ۽ گلي ۾ موئين جي مالها سرپا پئي ٻڌي
 ۽ لڄم کي وٺن ڇڏڻ ٻڌو لڳي رهيا هئا. سونا ٻاڄو بند هن جا اندر
 ٺيل هئيءَ جا موئين جهڙا ٻڌن مشڪندڙ مڪو واري ٻاڪ کي راج ٻڌن جي
 اڳ ۾ گيان جي وڇڙي جي پٺيان سڀني کي ٻوڙندو ٻڌي مهاراج ٻڌن ۽
 مالا ڪوشليا ٻڌو خوش پئي ٿيا. ٻوڙ سان هو هر ان رام کي ٻڪارو ٻڌي.
 ڇڏن وار راند ۾ ڪيليندي ٻڌي آيو ته ڪوشليا کي ٻڪڙي وٺي اچڻ لاءِ ٻڌي
 ڇڏو ويو سا مڪندي ٻوڙندي وڃي ان الڪڪ سرپا واري ٻاڪ کي
 ٻڪڙ لڳي. مالا ڪوشليا رام جي جهر ٻڌن رام کي چڱيءَ طرح ڪهڙا ۽
 آڀرڻ (ٻوڙ) پائي انڪ نمونن جون مٺيون ٻڌائي رام جو جهر ٻڌن الو
 مٺايندي هئي. هڪ ٻڌن رام ماءُ وٽ ويو ۽ چوڻ لڳو مالا جي مونکي
 ڪڇ کائڻ لاءِ ٻڌي ليڪن گهر ۾ وٺل هڪ ڪري ڪوشليا نه ٻڌو. ٻڌن رام
 ڪاوڙ جي ٻڌو ڪڍي سڀني ٻڌن کي ٻڌي ڇڏو ۽ چڪي ۾ رکيل ڪير مڪڻ
 ٻڌو ڪيرائي ڇڏو ۽ باقي ٻڌل ڪو ٻڌي مڪڻ لڄم پوءِ شتروڪهن کي
 ورهائي ٻڌائين. رسوئي ڪرڻ واري وڃي مالا ڪوشليا کي ٻڌو اوڏي مهل
 مالا ڪوشليا ڪندي مشڪندي رام کي ٻڪڙ لاءِ ٻوڙي، ماءُ کي ٻڌو
 ٻڌي اهي سڀئي ٻاڪ اٿي پڳا. مالا ڪوشليا به انهن جي پٺيان ٻوڙڻ
 لڳي، پر هوءَ وڪ وڪ اي ڪڪڻ لڳي ٿي نيت رام کي ٻڪڙي ورتائين

نه ٻڌندي ته ٻڌو ٿا ۽ نه ڏسندي نه ڏسندڙ آهيون. ڀڳونتي سرتي ته ڇڏي
 ٿي نه نوهان پراڻ ۽ من کان رهت ۽ پوئو آهيون، نوهان سڀني پراڻين ۾
 هڪ سمان قائم آهيون. جنهنجي انهن ڪرڻ اڳيان انڌڪار سان ڀڳيل آهي
 ان کي نوهان ڏيکاري ٿا ڏسون. نوهان جو ساڪياف درشن ڳيانوان پيش ٿي
 ڪن ٿا. هي ڀڳوان نوهانجي ديهه ۾ ڪڏهن اوهانڊ جو نري مائر ڏسڻ ۾
 اچن ٿا. نوهانجو منهنجي پيت مان جنم ورتو، ائين جو لوڪن ۾ ظاهر
 ڪري رهيا آهيون. انهيءَ مان مون اڄ نوهانجي ڀڳت وٺس ٿا. هي پوڻو
 سمان نوهانجي مايا ۾ موهيت ٿي سنسار ساگر ۾ ٻڌل آهيان. پتيءَ پٽ ۽
 ڌن جي چڪر ۾ پتي هٿس. جو اڄ وڏن پاڳن سان نوهانجي چرن ڪملن
 جي شرن آئي آهيان. هي دهر نوهانجي منور مورت تي سدا منهن جي
 هردي ۾ اوجمان رهي، ۽ نوهانجي وشو موهني مايا مونکي نه موهي هي
 وشونات نوهان الوڪڪ روپ کي لکائي، ڀرم آندو ڏي-ڻ وارو ڪومل
 بال سروب سربار ڌارڻ ڪريو. جنهنجي ڪري دڪ سڪ. کي پار ڪري ۽
 انهنجون منا ٻول منهن پوليون ۽ لائون ٻڌي مان گهور انڌڪار کي نه
 پار ڪري ڇڏيندس.

شري ڀڳوان چوڻ لڳو هي مانا جو تون چاهين ٿي ائين ٿي ٿيندو. ليڪن
 بدرب جنم ۾ مون کي پوئو ۽ جو پار لاهڻ ڪري اوهان نه پراڻا ڪڍي
 هڻي ۽ وارو ۽ ٻين پائين کي مارڻ لاءِ مون منس روپ اوتار ورتو آهي.
 هي مانا! دشرت سان تو به مونکي پٽ روپ ۾ حاصل ڪرڻ لاءِ ٽهسيا
 ڪري ور گهرارو، تو پنهنجي ٽهسيا جي ڦل ڪري ٿي منهنجو هيءَ وراڻ
 روپ ڏنو آهي، منهنجو درشن مڪتي موڪل ڏيڻ وارو آهي. ائين چئي ڀڳوان
 بال روپ ٿي روٺل لڳو. ان جو بال روپ ته اندر ٺيل مٽيءَ سمان شپام
 ورڻ وڏن نيترن وارو ۽ تمام سندر بال سروج جي سمان تپسوي هئو.
 جڏهن مهاراج دشرت پتن جي چوڻ جي خوشخبري ٻڌي تڏهن ڏاڍو خوش
 ٿيو ۽ چوڻ لڳو جنهن جي نالي ٻڌڻ سان ڪلهاما ٿين ٿا، اهو پوڻو منهنجي
 گهر ۾ آيو آهي ان وقت پنهنجي گروه وشت کي ساڻ وٺي راج ڪل ۾ ويو
 اتي اچي ڪل نئن رام کي ڏسي پريز ۾ مگهن ٿي ويو ۽ خوشيون ملهائڻ لڳا
 گهر گهر ۾ واڌاڻ جا وڇا وڇا لڳا. جيئن نه سڪن جي ڏيڻ وارو پوڻو هرگهت
 ٿيو هو. تنهن کانپوءِ ڪيڪي مان پري جو جنم ٿيو ۽ سمورا مان پرون چنڊ
 سمان به بالڪ انهن ٿيا. ان وقت راجا دشرت خوشيءَ وچان هائي، گهرڙا
 هيرا. انڪ قسم ها ڪيا ڪيترو سون انيڪ وٺڻ ۽ سنيون گاڏيون اراهمڻ

پت ڪامنا واسطي ٻوٽو پڳي ڪرايو مٽيءَ ۽ اوار پڳتيءَ سان آخري ڏٺي ۽ اڳن ڏيونا هٿن ۾ پڳي جو پرشاد کڻي پوڳهت ڪيو اڳن ڏيونا ٻوٽو ۽ رانائو ۽ هيءُ ڏيونا ٿي جو بظايل پتر ڏيونا وارو پرشاد وٺي ۽ پرشاد جي ڪري اڄ ساڪيات ٻرمانا کي پت جي روپ ۾ حاصل ڪيائين هي پرشاد الائي ۽ راجا هروڪمهن کي حصا ڪري ورهائي ڏئي. ائين چئي اڳن ڏيونا انٽرڊاج ان وٽ راجا خوش ٿي اهو پرشاد کڻي پنهنجي استران کي ڏيونا ۽ ٻين مان ان حصو ڪوشليا کي ڏنائين ۽ ان حصو ڪيڪئي کي ڏنائين. ايتري ۾ سمورا ۱۰ ائي اچي پهتي ان وقت ڪوشليا پنهنجي حصي مان ان سمورا کي ڏنا ۽ ڪيڪئيءَ ۱۰ ٻين سان ان حصو سمورا کي ڏنو. اهڙي طرح پرشاد کائي ٿيئي رانائون ڪرپ وٺيون ٿي پيون، اهي ٿيئي رانائون راج محل ۾ اوار سان ڏيونا ٿي سمان سويچا پاڻڻ ٻڌيون. پڳوان جڏهن ڪرپ ۾ آيو تڏهن کان وٺي لوڪن ۾ سڪ سمهڻي ٿي ويئي. اهڙي طرح ڪجهه وقت سڪ سان گذريو ۽ ٻوٽو جي پوڳهت ٿيڻ جو وقت آيو، لوڪ لکن ۽ ڪرپ ڏيئون ٿي سڀا ٻي ٻڌيا ۽ سڪن جو مول سري راجندر جي جهر ٿيڻ ڪري سڀئي آندڙ ۾ اچي ويا. پوري ڏهين مهيني ڪوشليا جي ڪرپ مان هڪ سندر ان ٻرمانا ڪر جو جهر ٿيو. ڇهت مهيني شڪل پڳي ٺهڻيءَ جي ڏيئون ڪرڪ لکن ۾ اڄيٽ نڪستڙ جي وقت جڏهن پنهنجي ڪرپ اوچي اسٽان ۾ سورج ميڪ واس ۾ هڻو تڏهن ٻن ٻورن سان ٻرمانا جو اچڻ ٿيو ان وقت آڪاش مان کڻ جي ورکا ٿيڻ لڳي. جو نيل ڪمل جي سمان شام ورتو هڻو. بيتائينر ٻڌل چار ٻانهن وارو. ڪنن ۾ ڪنڊل پيل. هزارن سورجن جي اوار انڊر نيچ روپ هڻو. جنهنجي مٿي تي سهڻو مڪ ٻيل ۽ هٿن ۾ سڪ ڇڪر ڪڍا ۽ ٻڌڻ، گلي ۾ مالا پيل هئي جنهن جو مک ڪلاب جي گل وانگر ٿڙيل، ٻا سان ٿڙيل ٿيڻ سويچا ٿيڻي رهيا هئا. اهو پڳوان پت جي روپ ۾ پوڳهت ٿيل، ان ٻرمانا کي ٽسي ڪوشليا حيرت ۾ پئجي اڳين ۾ پوڻ جا آسون وهائي هٿ جوڙي نمسڪار ڪري چوڻ لڳي ”هي ڏيونا توهان کي نمسڪار آهي. هي سڪ ڇڪر ڏناري تون اچت اڀاسي سرور ٻاڪ ٻورن ٻرمانا آهين، توهان کي وڌڻ ۽ شاسترن، من وائي ۽ وڃڻ سان وڃڻ، توهان ٿي ڪن سان هٿ ڏيونا ٿي پنهنجي ماڻا سان ستو سنگهار ڪريو ٿا، جيتوڻيڪ توهان سڌا ترمل ٿيا ٻڌڻ ۾ قائم آهيو. توهان ڪرنا نه ڪندي ۽ ڪندڙ معلوم ٿيو ٿا. نه هلندي ۽ هلندا ٿيڻ ۾ اچو ٿا.

هي سڀ سماچار راوڻا جي ڪن ئي ٻيو ٿڌن چوڻا لڳو. سرورجڻي
 ۾ سڀ مڻهجي ناني ۾ آهن سرورجڻي جا ڪري سگهندا. جڏهن دلپ
 راجا ٿيو ٿڌن راوڻا مڻهجي ٻل ٿڌن کان اڳهه جو روپ ڌاري مڻهجي
 بدل ۾ وڌو جتي راڻين کيس اڳهه سمجهي آڏو ڪار ڪيو. پوءِ وري
 ٿڌي راوڻا پنهنجو اصل روپ ڏيکارڻ جو ٿڌي راڻيون ڏسي اندر اچي
 ويون. راوڻا اٺن سورج واريءَ تي آيو ٿڌي ۾ دلپ کي مٿس پڙهي ڇانور
 ٻيو ٿڌيءَ ۾ اچائي، ماڻهن جي ڀڃڻ تي جواب ڏنائين ته. ڪڙو شينهن
 ڪڙو ڪي مارڻا ٿي چاهي سرورجيءَ ڇانور سوڙ ٻاڻا ئي شينهن کي لڳندا جنهن
 ڪري هن کي ڇڏي ڏيندو، راوڻا هيءَ ڳالهه ٻڌي عجب ۾ پئجي وڌو
 ٿڌي ۾ برابر هڪ شينهن ٻاڻن سان گهايل مٿو ٻيو آهي اهو حال ٿڌي
 راوڻا ڪور ڏانهن هليو وڌو، دلپ جڏهن ڪور آيو ٿڌن اچڻ شرط راڻيءَ راوڻا
 جي اچڻ جي سموري حقيقت ڪري ٻڌائي راجا کي ڏاڍو غصو آيو ۽ جهٽ
 اهو مٿس پڙهي ٻاڻيءَ ڇڏيو هينان جنهن مان ٿڌو لڪو ٻاڻا پڙجي لڏڪا
 کي ٺاهڻ ڪرڻا لڳا پر مٿو ڌريءَ جي معافي وٺڻ ڪري اهي ٻاڻا واپس
 موٽي آيا.

ان کانپوءِ رڪور راجا پيدا ٿيو جنهن مان پوءِ دشرٽ انهن ٿيو راوڻا دشرٽ
 کان ٻيل گهري. دشرٽ ٻون استر موڪلي راوڻا جي گهر جا سڀ دروازا بند
 ڪري ڇڏيا، راوڻا گهڻائي مٿا هڻيا پر دروازا نه کليا پوءِ جڏهن مٿو ڌريءَ
 نيزاري ڪئي ٿڌن هن مس ۾ ڇوڪرو ٿيس. هاڻي راوڻا اڏاس ئي وڃي
 ٽپ ڪيو جنهن تي اوهما راضي ٿي وڃي گهرڻ لاءِ چيس. هن ور گهرايو ته
 دشرٽ جي واري مان ڪو پٽ پيدا نه ٿئي، اوهما انهن ئي ٿيندو چئي هليو وڌو.

رام جنم ۽ پال لڳا

مهادر چوڻا لڳو هي ٻاروئي هاڻي هره ڳالهه ٻڌڻ جا وڃ تي ڇڏي هيم
 نه اڀڙيا پريءَ ۾ راجا دشرٽ وڏو ڌرماتما گهڻن جي کان ۽ گيان ٿي جو
 پڳوان جو ٻوم پڳت آهي کيس ڪوشليا، سمورا ۽ ڪيڪئي نالي ٽي راڻيون
 هيون جن جي هلست وڻندڙ ۽ ٻوڙ هئي ۽ پٽيءَ ۾ اٺل ٻوڙ رکندڙ ۽ ٻوڙ
 جي چورن ڪهڙن ۾ نمرتا پاءُ رکندڙ هيون. هڪ ڏينهن راجا کي من ۾ دڪ
 ٿيو ته مونکي سندن آهستي ڪونه سو پنهنجي گروه جي گهر وڃو ٻار ٿام ڪري
 ويندي ڪيائين هي سوامي مونکي ٻڌايو ته سلڇڻا ۽ سڀاڻ پٽ ڪهڙي نموني
 ٿي سگهن ٿا ۽ بنان پٽن جي هيءَ سڄو راج مونکي دڪ روپ لڳي ٻيو ٿين
 ٿي وڻندڙ چوڻا لڳو هي راجا ٿوڪي چار پٽ ٿيندا جي ٽنهي لوڪن ۾
 مشهور ۽ پڳتن جا دڪ لاهيندڙ ٿيندا. ڪرو وڻندڙ سرنگي رشيءَ کي گهرائي

ڪلياڻ ڪندڙ ٻوڙو لڪشمي جا پيارا پتي ۽ دڻيٽن جا شترو
 تنهنجي جهڻ هجي. توهين ديوتائن ۽ پرتويءَ کي ٻالو ٿا،
 عجب توهانجي لاءِ آهي جهنگو ڪوبه پيد ٿيو ڄاڻي توهين
 ڪرڻالو ۽ دين ديالو آهيو اسانتي اها ڪرڻا ڪريو. هي ابناسي
 سڀني گهڻن جا واسي ۽ پرهاند روپ توهان جي جهڻ هجي.
 سڀني ملي پريم سان رات ڏينهن تنهنجو سهرن ڪن ٿا توهين
 سنسار جي پڻ ڏاس ڪرڻ وارا هي پريو اسين ديوتائون هن،
 ڪرم، وچن ۽ واڻيءَ سان سڀاڻپ ڇڏي توهانجي شرن ۾ آيا
 آهيون. هي پريو سڀئي ديوتائون ڏاڍي ٻپ ۾ وياڪل ٿي
 توهانجي چرڻن کي لمسڪار ٿا ڪن. ”ديوتائن ۽ پرتويءَ کي ٻپ
 ۾ وياڪل ٿي هنن جا پريم پوئل وچن ٻڌي ڏک ۽ سسي کي ناس ڪندڙ
 ڪنڀر آڪاس واڻي ٿي. هي منير توهين ٻپ ۾ ڪريو توهان جي
 لاءِ مان منس سرور ڌاريندس سورم وڻس ۾ منس اوتار وٺندس.
 ڪيشپ ۽ آدتيءَ ڏاڍي تپسيا ڪئي آهي تنکي هون اڳيئي
 ور ڏنو آهي اهي دسرت ۽ ڪوشليا جي روپ ۾ آيوڌيا جا
 راجا راڻي پرگهت ٿيا آهن، انهن جي گهر ۾ چاريئي پائر
 رگهوڪل جا سرور ٿي اوتار وٺنداسين، نارد جا وچن مان سڄا
 ڪندس ۽ پرم شڪتي سوڌو اوتار وٺندس. پرتويءَ جو سهورو
 بار لاهيندس توهين سڀ ديوتائون بي ٻپ ٿيو. آڪاس مڃهان
 ڪن سان اها ارهم واڻي ٻڌي سڀئي ديوتائون هردي ۾ ڏسرج ڌاري
 جلدي مڙيا، ارهما پره پرتويءَ کي سمجهار پره هوءَ بي ٻپي ٿي وئي هلي،
 ارهما ديوتائن کي هيءَ سکيا ڏئي ارهم لوڪ ڏانهن روانو ٿيو ته توهين ڌرتيءَ
 تي ااندرون جي ديهه ڌاري وڃي هريءَ جي چرن ڪمان جي شيرا ڪراز
 ٿي ويا. ارهما جيڪا آگيا ديوتائن کي ڏني هئي تنهن تي خوش ٿيا. هنن
 ڌرتيءَ تي ااندرون جي ديهه ڌاري ۽ مڃهن وڏو ٻل ۽ ٻولاب ٿيو هنن
 سڀني سرورن جا هٿيار جبل وڻ ۽ نهن ٿيا ۽ هو ديوتائون پرتويءَ جي رات
 نوار بدرا رهيا.

پڪن ڪنڊون ڪنڊون ۽ نالڪن جون ڪيائون ۽ ٻيون ڪيترن سندر
استرايون کڻي اچي انهن سان وهان ڪيائين. راوڻا ميڱههات کي جيڪي
ڪجهه چور سر چٽا آهن انهن ۾ ڪري ڇڏيو هو، پهرائين جن کي آڳا
ڏاڻي ڇٽائين تن جا چروا ٻڌو. هي ڏيٺ پايي، دٻرائن کي دک ڏيڻ وارو،
جڏهن اندري ڌرم جي پاڙ بڻجي، جنهن جنهن ڏيس ۾ گڏو اراهن ٿي ڏٺائون
ان ايتي، نگر (ڳوٺ) ۾ پريءَ کي ٻاهر ٿي ڏٺائون. ڪٿي به چڱي رعت
ڪانڊ هئي ۽ ڪنهن به دٻو اراهن ۽ گروءَ کي ڪوڙ ٿي مڃيو ۽ نه ڪٿي
جوريءَ جي پڪي، بکي، چپ ۽ دان هڻو ۽ نه ڪٿي سڀني ۾ نه وڃڻ ۽ پراڻ
ٻڌڻ ۾ ئي آڙ اٿڙي سنسار ۾ پوشت رهڻي ٿي جو ڌرم جو نالو به نه ٿي
ٻڌڻ ۾ آيو. ڳوٺاڻي چور، جاري بدعاش وڌي ويا پراڻ ڏن ۽ پراڻن
استرايون لڪڻ لڳا. مانا بنا ۽ دٻو کي ڪنهن به نٿي مڃيو ۽ ساڌن کان
پنهنجي ٺول ٿي ڪرايائون.

شري شر ڀڳوان چري ٿو نه هي پاروي ڇڏن اهڙا ڪڪرم راکشن
ڪيا ۽ ڌرم جي حاجي ٿيڻ لڳي ٿڌن پٿري پاپ جي ڀرجه ڪري ڊڄڻ
لڳي ۽ سڀ ڪنهن ڏاڙ ٿي نه ڌرم جي ايتڙ ٿي رهيو آهي پر راوڻ جي
ڊپ کان ڪڍي نٿي سگهيا. پٿري ائين ويچار ڪري ڪانڊ جو روپ ڌاري
دٻرائن ۽ رشين جي مڊليءَ ۾ ويئي. روئي وڃي پنهنجو دک ٻڌائين پر
ڪنهن به حدت کان ڏيکاري. نيٺ دٻرائون مڊي ۽ گندريپ سڀ پاڻ ۾
گڏجي اوهما جي لڙڪ ڏانهن ويا ساڻن ڪانڊ جو روپ ڌاري پڻ ۽ دک ۾
وياڪل پٿري به هلي، اوهما انهن کي ايندو ڏسي سڀ سمجهي ويو ۽ من
۾ ويچار ڪيائين ته منهنجو ڪو به وس نه هليدو ۽ پٿريءَ کي چيائين ته
جنهنجي نون داسي آهين اهو اباسي منهنجي ۽ پنهنجي سهائتا ڪندو.
پر دٻرائن ويهي ويچار ڪيو ته ڪٿي پٿريءَ کي گڏ جون. ڪو چوڻ لڳو
ونڪت هلجي ڪو چوڻ لڳو ته ڀڳوان ڪو سمڊ ٿي رهي ٿو.

”هي پاروي! مان انهيءَ سهار ۾ هيس وجهه وٺي مون به هڪ ڳالهه چئي،
پٿر سڀ هنڌ هڪجهڙو وياڪ آهي ۽ مون کي خبر آهي ته پٿر ڪو
سان پرگهت ٿئي ٿو. منهنجا وچن سڀني کي وڻيا ۽ برهما به ٻڌي پٿر ٿيو
۽ ڀڳوان کي هٿ جوڙي اُستوتي ڪوڻ لڳو، هي ديوتائن جا
سوامي، هي داسن کي سڪ ڏيڻ وارو، هي سرن پٿي جي
رڪيا ڪندڙ اوهان جي جڳم هجي، هي گڏو ۽ براهمڻن جا

گروءَ جا وڃڻ سٺ ڪري ڪم شروع ڪيائون. هر ڪهڙا مڏي زمين مان
گهڙو لڪڻو جنهن ۾ رشيءَ جو ڇرون هر جڏهن مان هڪ سندر رشيءَ مان
پيدا ٿي ۽ راجا ان کي کڻي وڃي ڏي ۽ سمان ڪهر انڇر پالڻ اوشن ڪهر،
۽ انهي شيوا ۾ ڇڻ ٿي پالن کان چار سڪهون مورو ڪب ڪهڙن انهن
هيون ۽ وچ ۾ چانڪي ويٺي هئي. چانڪيءَ جو اهڙو ايج روي سندر ڏسڻ
راجا کيس روپ بدلائي لاءِ ويٺي ڪئي جنهن ٿي ڏاريءَ اهر سرور
بدلائي مٿس روپ ۾ ٿي پئي ۽ ان وقت پنهنجي سڪيءَ کي ڏسي ڏٺو
پارڻ وانگر روڊن ڪرڻ لڳي.

پوءِ رائيءَ ان ٻاڪ کي هنج ۾ کڻي ڏاڍي لاڏ ڪرڻ سان ٻالڻ ۽ سندس
نالو چانڪي رکيائون پر ڏار ڏمڻيءَ هنج نالو مٿان سڀيتا رکيو. ڏار ڏمڻي
چوڻ لڳو، هي راجا هن جو واه پگهران وڌو سان ٿيندو. اها ٻڪ چانڪي
جڏهن سڀيتا وڏي ٿي تڏهن هن کي پڙهڻ واه پگهران ڏار ڏمڻي وٽ
اندر وڌيا پڙهي هر شيار ٿي.

ڪڙي ڏهن راجا جنگ وڃار ڪري ڪنن ٿيسا ڪئي. جڏهن ٿي
شڪر پگهران راضي ٿي ور گهرڻ لاءِ چيس، راجا جنگ اهر ور گهرڻ لاءِ
وڌ جنهن کي ”ڏيئي ڏيئي“ ڪري پگهران ٿا آڻڻ انڇر ڏسڻ ڪرڻ
چاهيان ٿو، تنهن ٿي شڪر پگهران هڪڙو ڏنڻ ڏسڻ ۽ چاهيائين ”سي
راجا! هن جي پير سان پڇا ڪندين ته پنهنجي مڙ ڪامدا پوري ٿيندي،
راجا خوش ٿي اهو ڏنڻ کڻي گهر آيو ۽ لت ٿيم سان انهي شڙڏا ۽ پير سان
پڇا ڪرڻ لڳو. هڪ ڏينهن سڀيتا وائڻ ڪيليندي پڇا ڪهر انڇر گهڙي
ويٺي ۽ راند ڪندي اهو ڏنڻ کڻي ڪڍيائين. راجا جنگ اهر اچڻ ڏسي
واڙو ٿي وار ۽ انهيءَ وقت اها ڪن پڙهيا ڪيائين ته جيڪو مهاڀار جي
ڏنڻ کي ڪندو سوئي منهنجي ڪنيا جي لائق ور ٿيندو، پوءِ جنگ
پني راجائن کي سڀيتا جي سويمر لاءِ پتر موڪليا. پتر ملنديئي ڪنن
راجائن اچي گڏ ٿيا.

راڻو ڇڻ هڏ هارڻو پتر نه هٿ نه پگس سو لڪا ۾ اچي وري نه
ڏيوائڻن کي ستائڻ لڳو اهرما جي سڄي سرشتيءَ ۾ جيڪي اهر ڏاهه ڌاري
هي سڀ استرڻن توڙي پڙش راڻو جي آڏن هئا. سڀئي ڏهندي هن
آگيا پاليندا هئا ۽ نيزارڻن ڪري اچي ٿت پهرين پوندا هئا. پنهنجي
ٻانهن جي اڀ سان سنسار کي جيتي ڪنهن کي نه ڇڏيائين ۽ سڀئي سڀاڻ
هر سرور ٿي رائي راڻو پنهنجي ماضيءَ موجب ڪاروبار هلائيندو، ڏيوائڻن

ڪپڙ جي ٺڌن آهي ٺڌن ڪري من ۾ ڏاڍو پڇتارو ۽ ان کي اتي ئي ڇڏي
لڻڪا پويءَ روانو ٿي ويو.

جڏهن قسمت ڦٽندي آهي ٺڌن سڀني پاسي ٿي ڏاڏيون ٻارنڊيون آهن،
اڻوشي ڏاڍي چٽا ۾ واکل ٿي سڄي حقيقت اچي نل ڪپڙ کي ڪري
ٻڌائي جنهن ٻڌندي ڪروڙ ۾ پري سراب ڏٺو ته راولا ٺهڻجو سڄو وٺڻ
ناس ٿيندو.

راول ڪي ويٺي ويٺي ڳالهه ياد آئي ته رشين کان اڃان تائين ڀل ڪانه
ملي آهي، سو ڪروڙ ۾ پري وڃي ڏوٽن کي آڳيا ڏني، ته وڃو رشين کان ڀل
وصول ڪري اچو. ڏوٽ آڳيا وڃي اڏانهن ويا.

رشين ڏوٽن جي ڳالهه ٻڌي ويچار ڪيو ته راول جي راڄ درٻار ۾ نه آهي
ليا ته آهي ايتي ۽ نه آهي سٺ سماج، ٺهڻڪري سواءِ ڀل ڏيڻ جي
ڳالهه مان ورندي ڪي ڪين. پوءِ پنهنجي سربر مان خرن ڪڍي هڪڙي
گهڙي ۾ وڃي ڏوٽن کي ڏني چيائين ته راجا کي هيءُ گهڙو وڃي ڏيو ۽
چئوس ته هن جي ڪولڻ سان ٺهڻجو سارو وٺڻ ناس ٿيندو.

ڏوٽ اهو گهڙو وٺي راول جي درٻار ۾ کڻي آيا. گهڙو ڏسي راول
ڏاڍو غش ٿيو پر جنهن مهل ڏوٽن جي حقيقت ٻڌائين، ٺڌن ڏوٽن کي
حڪم ڏنائين ته هن کي اتر دشا ۾ اهڙي هنڌ وڃي ڏيئين ۾ پوري اچو جو
ان ڳالهه جي ڪنهن کي به ڪل ڪانه پوي.

ڏوٽ حڪم ٻڌي جنگ ٻار جي راجهر آيا اتي هڪڙي ٻئيءَ ۾ کڏو
کڻي ان ۾ پوري ڇڏار انهيءَ ڪري جو هڪ ڏنعي مهادر جي سڀا ۾
راول، راجا جنگ کان هارائو هو ان ڪار هڪڙي جي ڪري ائين ڪيو هوائين.

راجا جنگ

هيڏانهن راجا جنگ جي ديس ۾ اچي ڏڪار پيو ارسا به ڪانه پئي
۽ سورج جي لپٽ ۽ گرميءَ ڪري ڪو به ٺاڻ نڌيون سڀ سڪي ويا. ماڻهن
۾ حراس پئجي ويا، اهڙي طرح ٻارنهن سال گذري چڪا ۽ ويچارن ماڻهن
جا ڏاڍا برا حال ٿي ويا. راجا به ڏاڍو وياڪل ٿيو. پوءِ ڪو چاڙهو ته ڏسي
ڪروءِ وٽ ويو ۽ اچي ڏکي حال ظاهر ڪيائين. ڪروءِ چيس ”ٻچا! چٽا نه ڪر،
جلد ئي سڪيو وقت اڳئين ڏسندڙن ۾ هڪڙو بگيه شروع ڪر ته پوءِ ان ۽ جل
جهڙو ٿي پوندو. پر شرط اهو آهي ته بگيه لاءِ انهن کون پنهنجي استريءَ سان
هه ڪهڙي ان پيدا ڪر.“

لڳو هي راوڻ نون گهر هليو وڃ، جو جو مون هر وقت لهندڙي عار جي عار
 ٻڌي آهي. راوڻ ٿڌن نه نه سمجهيو، انهن ٻالي ڪروڙن ۾ اڃا اهو نه
 مرونو ٿيڻي راوڻ کي ڪڪر ۾ ٻڌي ڇڏيائين جتي به هو. مهينا ٻئي سزار، ٻالي
 کان انهيءَ ڳالهه جو خيال لهي ويو هو.

وڃاوي راوڻ ڇڏائڻ لاءِ ڏاڍا هٽا هلايائين پر وڃا ڪج نه ڪيائين، ڇڏائڻ
 بگهر جي ڪري ڪڪر ۾ اچي ٿاڏي هائس ٿي ۽ راوڻ سهي نه سگهيو انهن
 ڏنڊن سان ڪرائي اچي ٻاليءَ جي اڳيان بيٺو، اي شور وري نه ڪرڻ لڳو،
 ٻالي وري نه ٻڪڙي وئي انگڊ جي حوالي ڪيو. انگڊ ڇا ڪيو جو ڪيڏي
 پنهنجي پليڪر سان اهڙو سوگهو ڪري ٻڌائينس جتي ڏاڍا دن رڙيون وائڻا
 ڪرڻ لڳو ۽ ٿڪ ٿڪ لڳو، تارا نالي راکش ٿي هن کي سڃاڻندي هئي جڏهن
 کيس ڇڏائي ڇڏيس ته هي لڏڪا جا راجا جلد هتان پڇي هليو وڃ، جيڪڏهن
 ٻالي ٿسي وٺندڙ نه اچڻو حال ڪندڙ.

راوڻ اٿان ڇڏي اُٿي پڳو ۽ اٿي آيو جتي سهرسرباهو (هزارين ٻالون وارو)
 پنهنجن سڄي استر سان سميت جل ڪراڙا ڪري رهيو هو.

راوڻ کي اهو استان ٿاڏيو پسند آيو ۽ اڇانڪ شو جو درشن ڪيائين ته
 نه ناسي ڏل ڪل جا ڦول ٻيٽل پٿر ۽ ڪيترائي گل آندائين ۽ شو جو سهرڻ
 ڪري مٿس جهڙ لڳو، اهڙي شرط ويهن ٻانهن جي زور سان ٻالي روڪڻ
 لڳو، جنهنڪري سڄي ٻڏڻ لڳا. تنهن ئي سهرسرباهو ڪروڙ ڪري چوڻ
 لڳو ته اڄ منهنجي برابر ٻيو ٻالي ڪهڙو آهي؟

سهرسرباهو وڃي ڏٺو ته راوڻ ٻالي روڪي بيٺو آهي اما ڪ به ڪڙي
 گهوڙن واري ڪڙهه ۾ ٻڌي ڇڏيائينس جتي پوءِ ڪئين ماڻهو زالون اڪ
 بچر مڪ ٿي هڻڻ لڳس. سهرسرباهو گهڻي پڇيس پر راوڻ پنهنجو نالو
 ڪونه ٻڌايو.

هڪڙي ڏينهن ڀليستيم رشيءَ راوڻ تي دٻا آڻي اچي راوڻ کي ڇڏاريو.
 اٿان ڇڏڻ کانپوءِ اڳتي هلي لڳو رستي ۾ هن هڪ سهڻي سندس استري ٿلي
 جا شو پڳوان جي پوڄا لاءِ هٿ ۾ ڇڏڻ پشپ ۽ پوڄا جي سامگري کڻي
 پئي وئي. ان جو نالو اروشي هو، هوءَ هنکي ٿسي لڄ وڃڻ ٻاڻ ڪرڻ
 لڳي. راوڻ مرقعو ٿسي هن کي چوڻ لڳو، ”هي سندري! تون ڪير آهين
 ۽ هن وقت ڪيڏانهن پئي وڃين؟“

پر هن شرم جي ماريل، راوڻ کي ڪو نه جواب نه ڏنو. هن مورو ٻيا سوچ
 وڃاڻ جي ڪار وس اُٿي هن سندريءَ کي زوريءَ جهليو، پر پوءِ ڏٺائين

کان ڇوڀي آڪاش ۾ اڏائي تمام مٿي وڃي ڦيرائي ڦيرائي ڪٽي سمنڊ ۾ ڦٽو ڪيائينس. راوڻ اي هرس ئي سمنڊ جي اندر پاتال ۾ هليو ويو، پر اهو ما جي ور ملڻ ڪري مڙو ڪين. اتان سمنڊ مان نڪري هرو راجا ٻليءَ جي لڙڪ ۾ آيو جو دهرائون جو ڪٽر دشمن هو، ٻليءَ هڏجي گهڙي خاطري ڪئي ۽ ڪائيس اچڻ جو سبب پڇيو. راوڻ چيس تون نه پوئويءَ ئي هلي پنهجي دشمن وامن کي پڪڙي راج وٺ. ٻليءَ ورندي ڏٺس ته پهرائين هيءَ هرنيسڪشپ جا آپوش (زور) جيڪي نڪر دور ڪرڻ وارا آهن سي ته ڊڪ. پوءِ سڀ ليڪ ئي پوندو.

راوڻ واپاري گهڙائي زور ڏنائين پر هڪڙو نه ڪٽي ڪن سگهيو تڏهن ٻلي شرماني لکس ته ڇا انهيءَ ڀل سان پاڻ جيتيديدسون جن پوڏن اهي آپوش پهريا هئا، اهي نه هڪڙي ڪن ۾ مري ويا تنهن لاءِ بهتر ائين نه گهر جو رستو وٺ، راوڻ ڏاڍو ڦڪو ٿيو ۽ جلد اتان روانو ٿيو.

واهن-پڳوان راوڻ کي اهندو ڏسي خيال ڪيو ته هن ناردمنيءَ جو ايمان ڪيو آهي. تنهن رستي ئي راند ڪندڙ بالڪن کي پنهجي سموري طاقت ڀل ڏيئي ڇڏيو، ڇرڪن جو راوڻ کي ڏٺو سو پڪڙي شهر ۾ وٺي ويس، هن جا ڏهر سو ۽ ويهه ٻانهون ڏسي نر نارادن سڀني هنڪي ڏسڻ لاءِ آيا ۽ کيس تنگ ڪرڻ لڳا، راوڻ ڏاڍو پڇڙو ٿيو، پر پنهجو نالو نه ٻڌائين.

ڪرپانڌان وامن جڏهن ڏٺو ته هاڻي راوڻ جي گهڙي اي عزلي ئي آهي تڏهن هنڪي اچي ڇڏيائينس. پوءِ اتان روانو ٿي موروڪ راوڻ نرلچ ۽ نرلڙي، جهن رامچندر کان بي مڪر ٿي ان کي جهٽڻ گهرو ٿي، سو جتي اهو ملڻ دهرائون ڏسي ائي انهن کي پيو ستائي. اتان اهو نالي نريءَ ۾ ويو جتي بانڊرن جو راجا ٻلي رهندو هو. اتي هڪڙو نلڪ ڏنائين جهن جو چار ڏسي رشي مدي نه هيران ٿي ويو هئا. ان هنڌ ٻلي راوڻ کي ڏسي ڪليو، ايڪن راوڻ کي گرجندو ۽ ٻانهون ٺوڪيندو ڏنائين تڏهن به ڏورج ڌاري ڪرڻ نه ڪيائين. تنهن ئي راوڻ ڪاوڙ ۾ پوڄي چيس، اڙي موروڪ بانڊر تنهنجو نالو ٻڌي آيو آهيان، اتي ٻڌ ڪر. مونکي جهٽڻ لاءِ ڌيان ڪرڻ سڀ اجايو آهي. ٻليءَ وري مرڪي چيس ته سچ آهي ادا موروڪ راوڻ پنهجي ڀل بابت ٻڌو آهي پر ڪرپا ڪري نورو نرس نه سوڄ پڳوان کي ارڳ ڏئي وٺان پوءِ تون مون کي مارج.

ٻليءَ جو اهو جواب ٻڌي راوڻ گرجندو ٻليءَ کي مارڻ لاءِ اڳتي وڌيو، ٻليءَ ڏٺو ته شو جي ور ملڻ ڪري هيءَ مارڻ سان مرندو ئي ڪين سو چوڻ

انڪ مھلاڪ ائي اڏيا ۽ ان جو نالو لڌڪا پوري رکيو. راڻو سڄو شهر گهمي ڏٺو چنٽا مڙجي ويس ۽ غرض ئي پنهنجي راجڌاني ڪئي. سڀني کي لائقي آهر گهر ورهائي ڏنائين ۽ سڀني راکشن کي سڳي رکبانن ۽ ڪڙي پيري ڪپڙي ڏي ۽ ڪاهي ويو ۽ هنڪي جيتي پشپ وٽان ڪڍي آيو.

هڪڙو ۽ راڻو پاڻ ٻڌلن هو پيو ته سڀا زور واري وري هر ڪپڙي ڪپڙو جهڙو ٻڌلن پاڻ هيس جنهن جهڙو سورمو چڱو ۾ پيدا نه ٿيو ۽ دلدار ۽ شراب پيئندو هو ۽ ڇو مهيا نٿو ڪندو هو ۽ ڄاڻندو هو ته ٿوري لڳن ۾ ڏسي پئجي ويندي هئي ليڪن هو جو ڏهاڙي کاڌو کائي ها ته سڄي دنيا ۾ ڪر جلدي خلاص ٿي وڃي ها وري مينگههات جو هو دنيا جي ٻڌن ۾ ٻڌلن نه ٿو ڳڻيو هو ٻيا به انڪ ڳڻ ڪان ٻاهر سورما ائي هئا جو اڃا موجب روي ڌاري سگهيا ٿي ۽ سڀ ڄاڻوڪي ڄاڻندا هئا هنن کي سڀني ۾ به ڌور نه ڪانه هئي. اهو سڀ لشڪر ڏسي سپاويڪ ايمان ڀري راڻو ڪروڙ ۽ لڪر سان ٻڌل هي لفظ چيا. اي سڀ راکشوا ٻڌو. هيءَ سڄي دنيا ۾ جي سماج اسانجي دشمن آهي هو سامهون ٿي ٿٽا وڙهن، هنن جو مرن ۽ ڪڙي نموني ۾ ٿيندو، اهو توهان کي هيئر سمجهائي ڇڏن ته جي ارحمن ٻڌن بگهه هوم ۽ شران ٿيندو هجي ائي وڃي توهين سڀني جي روڪ ڪراو (انڪ وجهو) پوءِ اهي ديوتائون اکر ۾ ٻاهر ٿي سولائيءَ سان اچي پيش ٻڌا. پوءِ مينگههات کي گهرائي هنن کي ديوتائون جي ڌاري ۾ ڇڏائين هي ٻت جيڪي به ديوتائون ٻڌلن آهن ۽ ٻڌ ۾ ڏيهران ۽ ڪوڏيا هجن انهن کي جيتي ٻڌي وٺي اچ.

مينگههات پيءُ جي آڳاٽا مڙجي ائي هليو، پوءِ پاڻ گدا هڪ ۾ کڻي اڪثر. راڻو جي هلق سان ڌرتي ڏٺو لڳي ۽ هنجي گجڪار سان ديوتائون جي استرڻ جا گرپ ڪرڻ لڳا. جڏهن ٻڌائون ته راڻو ڪروڙ ٿيو ڪندو اچي تڏهن ديوتائون وڃي سمورو ٻهاڙ جي غار جو آسرو ورتو.

هڪڙي ڏينهن رشي نهار ڏي وڃي ويس جنهن کي مشڪي ڇڏائين هي مندر ۾ ڪٿي آهن تنهن جا ديوتائون ڏيکارين ته سڄي. نارد کي انجو چوڻا ٺيڪ نه لڳو، تنهن سو پٽ ديب ديس جو ڏس ڏس.

راڻو ائي ويو ته ڇا ڏسي ته انڪ استراون پيئيون آهن، انهن کي ڇڏائين ته اوهين وڃي پنهنجي پٽين کي موڪليو ته اهي مون سان لڙائي ڪن. پوءِ انهن کي جيتي توهان کي پنهنجي مھلاڪ ۾ کڻي هلا، اهر ٻڌي ڪڙي ۽ ٻڌي ڪي ڪاوڙ لڳي. سا امانڪ ٻوڙي وڃي سندس پيرن

اراهه ۾ ڇڏي رهي راجا پاوي مٽي لٽي جيتوڻيڪ لهندو ڏهر نه آهي
لڏهن نه ارهه ۾ جو ڏنل سراب ڪوڙو ٿي نه سگهندو، ائين چئي ارهه ۾ هليا
ويا. شهر جي ماڻهن خبر پئجي ويئي اهي به چنبا پر پئجي وڌاڻا ڪي ڏهر
ڏيڻ لڳا.

ڪهڙي راکش بروعت ڪي گهر پهچائي، سارو حال وڃي پهريءَ سان
ڪيو، هن دشت چيڏانهن ٿيڏانهن چنڊون موڪليون ۽ سڀئي راجائون لشڪر
سڀرائي نغاوا وڃائي اچي شهر کي گهرو ڪيو ۽ لڙائي لڳي لڳي سڀئي ٻوڏا
لڙائيءَ ۾ مري ويا ۽ راجا به ڀاءُ سميت مارجي ويا ۽ ستير ڪيتر راجا جي
ڪل مان ڪري نه سگهيو. هي پارديواج ٻڌ ٻڌ هن وڌاڻا ڪنهن جي خلاف
ٿو ٿئي، هن لاءِ مٽي به ٻهاڙ ٿيو ٻري پتا ڪال ٿيو ٻري ۽ ان لاءِ ٺوڙي
به نانگ وانگر ٿيو ٻري.

هي مدي ٻڌ. سڄي پاڻي اهر راجا ڪل سڌو وڃي راکش ٿيو هن کي
ڏهر سر ۽ ويهه ٻانهون ٿيون جو راوڻ نالي ٻلي سرور ٿيو. راجا جو آرڙون
نالي ٿيو ڀاءُ ٻل جو ڌام ڪهڪڙ ٿيو ۽ هڪڙو باقي ڌرم رچي نالي وڙو
سو هڪڙو مائي جو ٿيو ڀاءُ ٻه ٻه ٻه ٿيو هو وڌو جو پڳت ٿيو. راجا جا باقي
ٻت ۽ شيرڪ وڃي دشت پاڻي ڇڏي ماريندڙ ۽ دنيا کي ڏکي ڪندڙ راکش
ٿيا. راوڻ ۽ سندس ٻنهي ڀائرن گهڻن ئي قسمن جي اهڙي ڪنن ٿيسيا
ڪٿي جو ارهه هڪڙي ٿيسيا ڏسي ويجهو وڃي ڇڏي هي ٻارا مان توهان
ٿي ٻرسن ٿو آهيان ور گهرو! راوڻ ڇوڙ ڇولي ويٺي ڪٿي هي ڇڏي ٿو
ٻڌو ماڻهن ۽ ٻانڊرن انهن ٻن ڌارين کي ڇڏي مڙڪي پيو ڪو به ماري نه سگهي.
ائين ئي ٿيندو ارهه ڇڏي وري ڪهڪڙ وٽ ويا ۽ هن کي ڏسي من به
ڇوڙ لڳو جي هيءُ دشت روز کاڌو کائيندو نه سڄي سرشتي اچڙ ٿيندي تنهن
ڪري سرسوتي کي چئي هڪڙي مٽ ٿوري ڇڏيائين ٻوڏ هن ڇهن مهينن جي
ٽنڊ گهري ورتي، وري ٻه ٻه وٽ ويا ۽ چيائينس ته ٻت ور گهر هن پڳرنت
جي ڇوڙ ڪڍان پر ٺرمل پريست گهري، انهن کي ور ڏيئي ارهه انٿرڌيان
ٿي ويا. ۽ هر غرض ٿيندا پنهنجي گهر ويا. ۽ ڏانڊو ڏيئس جي ڏي
مڏو وري نالي تمام سندر هئي جا راوڻ کي پرڻائي ڏني وئي، ٻوڏ راوڻ
پنهنجي ٻنهي ڀائرن کي پرڻائي ڇڏيو.

سمند جي وچ ۾ هڪڙو ٽرڪوٽ نالي ٻهاڙ هو جنهن کي ارهه ٻاڙو هو
تمام وڏو قلعو هو ان کي ۽ ڏانڊو ڏيئس ٺاهي ٺوڪي سون ۽ مٽين سان ڇڙيل

ڪي ٻڌائين. جنهن تي راکاش خورش ٿي چوڻ لڳو ته ڏاڍو ڏاڍو ڪم آهي. لڳو آهي پوءِ فڪر نه آهي مان ڪل سوڌو دشمن جي پاڙ ٻئي ڏانهن اچي توکي گذاس. انهن چئي راکاش پرتاب پاڻوءَ کي گهوڙي سڏو ڪن به گهر پهچائي راجا کي راليءَ وقت سمهاري ۽ گهوڙي کي اسيان به وڃي ٺاهي ٻڌائين پوءِ راجا جي پروھت کي ڪٿي پنھنجي ماما سان بهروش ڪري جبل جي غار ۾ رکيائينس پوءِ پاڻ پروھت جو روپ بڻائي هن جي سڌر سڀڻ ٿي وڃي سمهي پيو.

راجا صبح ٿيڻ کان اڳ اٿيو ۽ پنھنجو مڪان ڏسي ڏاڍي اوج ۾ پيو. اها مٺيءَ جي مھما ڄاڻي عجب ۾ پئجي اٿي انهن علير جيئن راليءَ کي سڏ نه پوي، پوءِ انهيءَ گهوڙي تي چڙهي جهنگل ڏانهن نڪري وڃي ان ڳوٺ کان پوءِ راجا موٽي گهر آيو ۽ گهر گهر ۾ خوشيون ۽ باجا وڄڻ لڳا. راجا جڏهن پروھت کي ڏٺو ته ڏهن مٺيءَ جي ڪم جي يادگيري ڪري عجب ۾ اچي لڳو ٿي ڏينهن راجا کي ڇڏي اڃا گذريا. وقت ڄاڻي پروھت راکاش اچي راجا کي سڀڻي صلاحون سمجھائي ٻڌايون.

راجا گروهه کي سڃاڻي جلدئي سؤ هزار ارمھڻن جي ڪٽنب سميت ماڻھو موڪلائي. هن ڪپڙيءَ ۽ رسوئي ڪئي، ايترا ته مال تيار ڪيا جو ڳڻي به نه سگھجن طرحين طرحين جانورن جو ماس وڌائين. هن دشت ٽنهن ۾ ارمھڻن جو ماس ملايو، پوڄن لاءِ سڀني ارمھڻن کي گهرائي هنجڻ پهر ڏوٽي کپن آڏو سان وهاريائون. راجا جنهن وقت پوڄڻ لڳو، ٽنهن وقت آڪاس واڻي ٿي؟ ”نه هي ارمھو؟ اٿو! اٿو! گهر وڃو، هي ان نه ڪاڻ، هيءَ رسوئي ارمھڻ جي ماس مان ٺهي آهي.“ اها آڪاس واڻي ٻڌي، ارمھڻ وشواس ڪري اٿي کڙا ٿيا. پاريءَ وس راجا جي مٿس اڳيان کان منجهي ڏيئي ۽ هن کان اکر نه واپس مان نه اڪليو، پوءِ ارمھڻن اهو ڪرم راجا جو ڄاڻي ڪروڙ ۾ ڇڏي هي نيچ راجا نو سڀني ارمھڻن کي گهرائي انهن کي پورار سان گڏ پوڙڻ ٿي گھرو، ايشور اسانجو ڌرم رکيو ۽ ٽون وڃي ڪٽنب سڏو راکش ٿي ٽنهن جو ناس ٿيندو ۽ گل ۾ پاڻيءَ ڏيڻ وارو ڪونه رهندو. راجا سراپ ٻڌي ڏاڍو ڏپ ۾ پئجي ڏاڍو وياڪل ٿيو ۽ وري آڪاش واڻي ٿي ته ”ارمھڻن، توهان سڀ سراپ وڃاڻ ڪري نه ڏنو آهي، راجا جو ڪوڏ ڏوڏ ڪونه آهي، اهڙي آڪاش واڻي ٻڌي سڀ ارمھڻ عجب ۾ پيا ۽ راجا جو جتي پندارو هو اتي ويا اتي نه هو پوڄن نه هئو ارمھڻ رسواري راجا پوءِ سمورو حال ارمھڻن کي ڪري ٻڌايو ۽ چئتا ۾ وياڪل ٿي ڏريءَ ٿي ڪري پيو.

شهر ۾ هلائي ٿي نه سگهندو. جڏهن کان آءٌ پيدا ٿيو آهيان تڏهن کان اڄ
 ڏينهن تائين ڪنهن جي نه گهر ۽ شهر ۾ نه وڃو آهيان، پر جي نٿو وڃان ته
 ڪم نٿو ٺهي اهڙي اڄ مونجهارو آهي.

اهڙو ٻڌي راجا مليءَ وائيءَ ۾ ڇو نه ڪيئن نه ڪري مون لاءِ اها
 تڪليف سهو.

راجا کي پنهنجي وس ۾ ڄاڻي ڪهڙي سياڻي ٿيسريءَ ڇو نه هي راجا
 ٻڌو. مان ٺهندو ڪارج اوس ڪندس، ڇوڳهه ڇڏي ٿيسيا منتر جو پرتاب
 لڏهن ڦل ڏيندو جڏهن ڳجهه رکبو آهي، هي راجا مان جي رسوئي ڪرڻ
 ۽ ٽون ٻائي ڏيان ۽ مونکي ڪو نه سڃاڻي نه جيڪو نه انهيءَ ان جو پوڄن
 ڪندو سو پنهنجي آڳيا مڃيندو. انهن جي گهر جيڪي پوڄن ڪندا سي نه
 پنهنجي ئي وس ٿيندا ۽ ٽون وڃي اهو اها ڪر ۽ سال تائين ائين ڪرڻ
 جو سڪلپ ارادو ڪر ٿو ته هزار ابراهمن کي ڪتب سونو ڪاراءِ.
 مان پنهنجي سڪلپ لاءِ ڏينهن جو رسوئي ڪندس، انهن ٿوري تڪليف
 سان سڀ ابراهمن پنهنجي وس ٿيندا، ابراهمن هوم بگهه ۽ پوڄائون ڪن ٿا
 سوئي انهن جي ڪري ديوتائون به سولائي سان وس ٿي ويندا، پر نه مان
 هن ويس ۾ ڪڏهن نه ايندس. پنهنجي پروهت کي مان پنهنجي مايا سان
 ڪڍي ايندس پنهنجي ٿيسيا جي ٻل سان هن کي پاڻ جهڙو ڪري هنجو
 ويس ڌاري سڀ طرح ٿين جا ڪارج سونو ايندس. هي راجا هاڻ رات
 گهڙي گذري آهي ٿين ڪري هاڻي نند ڪر ٿين ڏينهن ٺهندو ۽ منهن
 جو گڏوگڏ ٿيندو مان ٿيسيا جي ٻل سان ٽوڪي گهرڙي سميت نند ۾ گهر
 پهچائيندس. مان انهيءَ ويس ۾ ايندس جڏهن ايڪائيت ۾ گهرائي سڀ حال
 ٻڌايان تڏهن مونکي سڃاڻج، راجا آڳيا مڃي سمهي پيو ۽ هو ٿڳهه وڃي آسڻ
 تي ويندو. راجا کي ٿڪ جي ڪري نند اچي ويئي. پر هن ڪهڙيءَ کي
 چنڊا جي ڪري نند ڪانه آئي. ڪال ڪيٽوءَ نالي راکاس جنهن
 راجا کي سوڻو بڻجي پلايو هو سو اُتي آيو. هو ٿيسيا راجا جو گهر
 دوست هو ۽ گهڻي ڇل ڀل مان واقف هو. هڪ سو پٽ ٺهه پائر جي دشت
 ديوتائن کي ڏکڻ ڏيندڙ هئا ۽ جن کي جيتوڻ ڏکيو هو سي، ديوتائن ابراهمن
 ۽ ستنن کي ڏکڻ ڏسي راجا پهرائين جنگ ۾ ماري ڇڏيا هئا. هن دشت
 اڳيون وڃي ڏکڻ ٿيسو راجا سان ملي صلاح ڪئي ۽ اهو اها ڪيائون
 جيئن دشمن ناس ٿئي. پاويءَ وس ٿي راجا کي پتو نه پيو. ٿيسو پنهن
 جي سنگتيءَ کي ڏسي هن سان خوش ٿي گڏو. سڄو حال پنهنجي سنگتيءَ

ٻي ٿي آهي تنهن جو نالو ايرتاب پانڊ آهي ۽ تنهن جي پتا جو نالو ستر
ٿيو آهي. گروه جي ڪرپا سان مان سڀ ڪجهه ڄاڻان ۽ ان ۾ ٻيو پڻ
ٻنهن نه ڄاڻي ۽ مون ڪجهه ڇو نه ٿي مان هاڻي ڪرپي ٻنهن آهيان ۽ راجا
کي جيڪي دل چاهي سو ڪور.

راجا اهي سندر وڃن ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ چوڻ لڳو ٿي ڏهاڙو مون
او وڃ ٿو ۽ منهنجو سرور ٻڌائي ۾ مون جي ڏک کان پتل رهي ۽ اڃا
ڪو نه ڄيئي نه سگهي هڪڙو ئي شهشاهه ٿي رهان. دشمن کان آڇو رهاڻ
سو ڪاڻ (چار سو جڳن) ٽائين منهنجو پڙسريءَ ٿي راج رهي. اهرى
ٻيو نه راجا! ائين ئي ٿيندو، پر ان ۾ هڪڙو ڏکير سبب آهي اهو ته
جا هڪڙو اوهن کان سواءِ خود ڪال نه تنهن جي ٻنهن ٿي سو نواندو.
سڀا جي ٻل ڪري اوهن سڌائين طاقت وارا رهن آيا. انهن جي ڪرپ
ن ڪو نه رکيا نه ڪو ڪري سگهي. هي راجا جيڪڏهن اراهنن کي وس
ڪن ته اوهن وڌو مهيش نه تنهن جي وس ٿي پوندو. هي راجا مان ڪرپي
ڇو نه چوان ته اوهن جي سراپ کان سواءِ ڪڏهن نه ٿون نه موندن.

راجا هسڻ ڇا وڃن ٻڌي ڏاڍو خوش ٿيو ۽ چوڻ لڳو ٿي سڀا اراهن
ي ڪرپا سان منهنجو سڌائين ڪلياڻ ٿيندو.

ائين ئي ٿيندو ڇي وري ڪهڙي ۽ ڪرپي مٽيءَ ۽ چوڻ نه مونس ڪڏهن
ڇهنگ ۾ منهنجي بابت پڇڻ ڪنهن کي نه ٻڌائجي ٿي ٻڌائيندي آهي
منهنجي ڏهر نه آهي. منهنجي ڳالهه سڄي آهي. جي ڪنهن جي ڪن اها
هي ٻهئي ته ٿون ناس ٿيندين. پوءِ ٻلي ڪڍي وڌو مهيش من ۾ ٿري ڪارڙين.
راجا مٽيءَ جا چرن جهلي ڇو هي ٿاڪ ٿين سڄ ڪا پڇو پر ٻڌاو نه
من ۽ گروه جي ڪرپ کان ڪير اچائي سگهي ٿو.

تنهن ئي مٽيءَ ڇو نه وڌانا ڪرپ ڪري نه ڪرو اچائي سگهي ٿو ۽
ڪرو ڪارڙي نه ڪو نه سڀار ۾ رکيا نٿو ڪري سگهي. جي مان اوهانجي
ٿا ٿي نه هئدس ته ناس ٿي وڃڻ جو مون کي وڃار نه ٿيندو پر ڪرپي
کان منهنجو من ڏکيو ته اوهن جو سراپ ڏاڍو ڪرڙو آهي، هي دن
او اهو ٻڌائو ته اوهن ڪهڙي طرح وس ٿي سگهندا.

مٽي چوڻ لڳو هي راجا ٻڌو. دنيا ۾ اڀاءُ نه ڪهڙائي آهن پر اهي ڪرپ
آهن ۽ وري ٿاڻن ٻن يا نه هڪڙو تمام سولو اڀاءُ آهي پر انهيءَ ۾
۽ مشڪلات آهي انهيءَ جو اڀاءُ منهنجي وس ۾ آهي پر منهنجو منهنجي

پاڻ پرتاب جي ڪاڻ ۽ لڙائيءَ ۾ سور ۾ هو جنهن پنهنجي طاقتن سان سڀني راجائن کي جهٽي ڇڏيو هو. پوءِ ڏاڍي سڪي هئي. ڌرم وزير جو پگوان ۾ ڏاڍو ٻرندو هو ۽ راجا به سدائين گرو، ديوتائن، سندن ارهمن کي پوڄيندو هو. هڪڙي ڀيري راجا سٺي گهوڙي تي چڙهي شڪار لاءِ ولڏاڇيل ٻهاڙ جي گهاٽي ۾ ويو ۽ ڪيترائي جانور ماريا. جهنگ ۾ گهمندي راجا هڪڙو سوئر ڏٺو جو ان ۾ اڪوئي. انهيءَ خوفناڪ سوئر کي ڏسي راجا گهوڙي کي اڙي هڻي نڪو هليو ڇو ته هڪڻا کانسواءِ ٻيو ڇاڙهو ڪونه هوس، گهوڙي کي تمام تيز ايندو ڏسي سوئر هرا وائڻو اٿي پڳو راجا به تيزيءَ سان تيز ڇوڙو ٻو تيز ڏسندڙي هو ڌرتيءَ ۾ پيهي وارو راجا به هن تي لڪي لڪي تيز هلايا پر سوئر به چل ڪري پنهنجو سڙو پئي اڇاريو. اهڙيءَ طرح هو اڪندو ۽ ظاهر ٿيندو رستي ۾ پڇيندو پئي وارو راجا به غصي ۾ ساڻس گڏ هلندو پئي ويو، سوئر به پري گهاٽي جهنگ ۾ لنگهي وارو جتان گهوڙو لنگهي آيو، ته سگهي راجا جيتوڻيڪ اڪيلو هو ۽ پير ان ۾ ڪشت ڪهڙا هوا ٽڏهن به جانور جو پيڇو ٿئي ڇڏيائين، سوئر راجا کي ڏسي جبل جي هڪ اونهيءَ غار ۾ پيهي وارو راجا اتي پهچڻ ڏکيو ڄاڻي ڏاڍو پڇتايو، جيئن ان مان ئي موٽو ٿيڻ رستو هٿ نه آيس، پوءِ راجا گهوڙي سميت لڪجي ٿڌجي هڪ اڃ کان وياڪل ٿي پاڻيءَ جي تلاش لاءِ ان ۾ ڦرندي هڪڙو آشم ڏٺو جنهن ۾ هڪڙو راجا ڪپڙي مٽيءَ جو بيڪ ڌاري ويٺو هو، هي اهوئي راجا هو جنهن جو ملڪ پرتاب پانءِ ڪٽيو هو ۽ هو لڙائيءَ ۾ لشڪر ڇڏي پڳو هو نه گهو ۽ نه پيش پيو تنهن ڪري ان ۾ آشم ٺاهي لڪي ويهي رهيو هو. جڏهن راجا ان جي ويجهو وارو نه هن ڄاڻو ته پرتاب پانءِ آهي، راجا اڃايل هو، سو هن کي نه سڃاڻائين ۽ هينجو سندر به ڏسي مها مٽي ڪري سمجهائين. راجا گهوڙي تان لهي کيس پرتاب ڪيو. پر جيئن ته تمام سياڻو هو تنهن ڪري پنهنجو نالو ڪس نه پڇيائين. راجا کي اڃايل ڏسي هن کي سندر لاءِ ڏيکاريا ٿين راجا خوش ٿي گهوڙي سوڌو سنان ڪيو ۽ پاڻي پيتو سڀ لڪ لهي وڃڻ تي راجا پوسن ٿو ۽ پوءِ مٽي پنهنجي آشم تي وٺي آيو. سڄ لهندو ڏسي آسم تي وهاريائين ۽ پوءِ مٽي منن وچن سان چوڻ لڳو ته تون ڪير آهين ۽ ڇو تون ان ۾ اڪيلو ڦري تون سهڻو جوان ٿي حياتيءَ سان ڇو تون ڪيلن، تو ۾ ڇڪروڙيءَ جا اچڻ ڏسي تون مون کي ڏاڍي دٻا ٿي اچي.

راجا چيو هي ميسور ٻڌو! پرتاب پانءِ نالي راجا جو مان وزير آهيان،

سڀڀو منو ۽ شڪت روپا جن مان هيءَ منهن جي سندر سرشتي پيدا ٿي آهي ٻنهي زال مڙس جي وهڪ ۽ ڌرم آتم هو. ههڙو پٽ راجا اتان پاڪ ٿيو ته ههڙو وري هريءَ جو ڀڳت ڌڙ نالي پٽ ٿيو ته ٻي پٽ سڀڀو منو جو نالو پراڻو ورت هڙ ۽ ڌيءَ جو نالو ديو هتي هو ڄا ڪردم مڏيءَ جي پياري ستري هئي. ديو هڙي جي گريپ مان ڀڳوان ڪول ديو جو روپ ڌار ڪري جنم ورتو انهيءَ ڪول ديو سان ڪي شاستر ورطن ڪيو آهي انهيءَ منو ڪهڙي وقت تائين پوري ٿي راج ڪيو. هڪڙي ڏينهن پور آس ل افسوس هي جنم منهنجو هريءَ ڀڳتيءَ بنان اڃا پري ويو سو ڪردم راج جو بار پست ڪي سڙهي پاڻ استريءَ سميت هن ڏي روانو ٿيو ۽ پنڌ ڪندي ڪندي ٺهر شارٽي نالي وڏو ٿيڙو هو اتي وڃي پهتو. اتي رشي مڏي ساڌن جـون ٺولون گڏجي ويس جتي جتي سندر ٿيڙو هو اهي سڀ رشين پريم سان هنن کي ڏيکاريا. اتي رهندي هنن جو سرور ڏورو ٿي ويو هو. پوءِ هڪ هنڌ رهي. ”اوم نامو ڀڳواني واسدواي“ جو منتر پريم سان چوڻ لڳا ٻنهي زال مڙس جو من ڏاڍو لڳي ويو ۽ ڏاڍي ڪئن ٽپسيا ڪيائون. انٽراي پڳوان هنن جي اهڙي ٽپسيا ڏسي راجا راڻيءَ کي پنهنجو پڪو داس ڄاڻي آڪاس واڻيءَ ۾ چيو، نه ور گورو ور گورو؟ آڪاس واڻي ٻڌي خوش ٿي ٽپسڪار ڪري راجا راڻي چوڻ لڳا هي شيرڪن لاءِ ڪلپ برچ پريو! جي من تي پريم اڏو نه پوسن ٿي من کي اهڙو ور ڏيو ته جيڪو توهان جو سروپ شوڄي ۽ جي من ۾ وڃي ٿو اهو ئي روپ اسين راج ڏينهن پنهنجي هڙي ۾ ڏسندا رهن. پڳوان کي راجا راڻيءَ جا وڇن تمام پيارا لڳا ۽ سرشتي جو آڌار ڀڳت وڃل ڪرپانڌان پريو ساڪيات اچي ڪين درشن ڏنائين. پڳوان جو روپ ٺيلي ڪل جهڙو سانوري صروف پوزن ماسيءَ جي چنڊ اوارو سندس شڪل جهڙي سرهن آهي. سندر ڳل ۽ ڳاڙها چپ سهڻا ڏند ۽ سندس مشڪل چنڊ جي ڪرڻن کي لڳائي ٿو. اهو پڪو سروپ ڏسندا رهيا پريو نه پريو ٿيڻ خوشيءَ وچان هنن کي پنهنجي سرور جي سد به نه رهي ۽ پريو جا چرون

ٺٽي جيئن ته مان توهان جو داس آهيان۔ تن ڏاڍو ٺٽو پنهنجي ماڻا جي
وڏي پرتاب کي ڏسي کلي دل ۾ چيو۔ هي ٺاڙو جهن رات پنهنجو ٻار
ڪلياڻ ٿيندو مان انهن ڪنڊس ۽ نه پيء طرح۔ پنهنجو وڃن ڪرڙو نه ٺهندو
آهي انهن چئي پورو انٽرڊيان آي ويو۔ ماڻا جي وس ٺاڙو مٽيءَ جي مٽ
منجهي ويئي ۽ پڳوان جا ڳوڙها وڃن سمجهي نه سگهو، ٺاڙو مٽي جلد ٻڙ
اتي ويو جتي سريهر جي سڀا ٺاهي ويئي هئي۔ راجا اڻڻ گهڙي لاه لاه
سان پنهنجي پنهنجي جڳهين تي ويٺا هئا۔ ٺاڙو مٽي مٿن ۾ ڏاڍو دوش
هو ته منهنجي ڏاڍي سهڻي شڪل آهي ۽ مون کي ڇڏي هوءَ ٻڙجي نه پئي
کي ور ماڻا نه پهريندي۔ پوءِ مٽيءَ جي پلي ڪاڙ هن کي اهڙي سرتاب
شڪل ڏئي هئي جا چوڻ کان ٻاهر هئي انهيءَ قصي جي ڄاڻ ڪنهن کي
نه ڪانه پئي پر ٺاڙو ڄاڻي سڀني کيس نمسڪار ٿي ڪيو۔ اتي شڪر جا
ٻه گڻ ويٺا هئا انهن سڄو پيد ڄاڻو ٿي هو ته رولشي جا ڪوڏيا هئا ۽ ارهمن
جي ويس ۾ آئي آيا هئا ۽ ٺاڙو جي پوسان واهي منڃراڻ ڪرڻ لڳا۔ ٺاڙو
جو ٻاٽو جهڙو منهن ۽ ڀڄ ڏيندڙ ٻاهر رڳو راجڪماريءَ کي ڏسڻ ۾ ٿي
آئي ۽ اهڙو آدمي راجڪمارن جي پوسان ويندڙ ڏسي من ۾ ڏاڍو ڪروڙ
آيس۔ پوءِ راجڪماري پنهنجي گڻ جهڙي هٿن ۾ ور ماڻا کڻي سڀني
راجائن کي ڏسندي پئي هلي جهن پاسي ٺاڙو مٽي هئو تنهن پاسي هن
ٺهاريو ته ڪن هيڏانهن مٽيءَ هر گهڙيءَ واپاڪل ٿي پئي واهاريو۔ اها حالت
ڏسي شو جي گڻن پئي مشڪيو۔ ڪوٺاڻو پڳوان راجا جو روپ ڌاري آئي
ويو ۽ راجڪماريءَ خروش ٿي کيس ور ماڻا وڌي۔ ڪنوار کي وشنو پڳوان
وٺي هليو ويو۔ ٻيا سڀ راجائن ٺراس ٿي ويا۔ ٺاڙو مٽي ڏاڍو واپاڪل ٿيڻ
لڳو۔ پوءِ شڪر جي گڻن مشڪي چيس ته پنهنجو منهن نه وڃي آوڻي ۽ ۾
ڏس انهن چئي پئي ڇڏا ڀڄ ۾ اٿي پڳا ۽ ٺاڙو مٽيءَ پاڻيءَ ۾ ٺهاري ڏنو۔
پنهنجي شڪل ڏسندي ڏاڍو ڪروڙ آيس ۽ هنن ٻنهي گڻن کي سرتاب
ڏنائين ته اڙي پئي ڪهڙي ۽ پاڻي وڃي راکش ٿيو مون تي ٺٽو ڪٿي اهو
منهنجو سرتاب آڻو۔ وري پاڻيءَ ۾ ٺهاريائين ته ساڳيو روپ ڏنائين۔ پر تڏهن
ان ۾ شائبه نه آيس ۽ جلدي انهيءَ پئي پڳوان ڏانهن ويو۔ هن پنهنجي
جڳهه ۾ کل ڪرائي آهي تنهن ڪري يا ته سرتاب ڏيندو سانس يا ته پاڻ
مرندس انهن سوچيندو ويو ته وڃ پند ٿي ڏيئين جو شترو پڳوان گڏجي ويس
جهن سان انهيءَ ۽ اها راجڪماري ساڻ هئي۔ ٺاڙو پڳوان کي ڏسي چوڻ
لڳو۔ ارهمن پئي جي سکر کي سهي ٿي سگهو ۽ ڏاڍو ڪهڙو ۽ حسد اٿس

۽ من ۾ ڏاڍو پسند آيس. اتي ڪنهن ٻي ڏندون ۽ جهنگل ڏسي وڃڻ ۽ پڳڙن ۾ لٽو لڳي ويس پر پوءِ جو سمون ڪندي هن جي ساهه جي اچ وڃ بند ٿي وئي ۽ سهاويڪ نرمل من هٽ ڪري سماڏي لڳي ويس. مٺيءَ جي اها حالت ڏسي ڏندڙ اچي ڏندو نه نارد منهنجي ڏندڙ آڻڻا ڇاهي ٿو، پوءِ ڪامڊو کي گهرائي آدرستڪار ڪري ڇهائيندس نه منهنجي ڀالا ئي ڪار بهنجهي مددگارن سان نارد وٽ وڃ، ڪامڊو من ۾ غرض ئي علمو. انهيءَ اسٽان ٺٺسي اچي بهنجهي مايا سان بسنت رت ٻڌا ڪيائين طرحين طرحين جا وڻ گهٽيئي رنگه به رنگي گلن سان پرچي ويا ۽ ڪام ڪلا به خوشيار سرڻ جون اڇوڙون نرجوان سهڻيون ڳاڙهي ۽ ناچ ڪرڻ لڳيون ڪامڊو بهنجهي مددگارن کي ڏسي خوش ٿيو ۽ طرحين طرحين جا اڀاء هلايا پر مٺيءَ ئي ڪام ڪلا جو ڪرڻ اٿڻ ڪرڻ ٿيو. اٿڻ ڪامڊو پاڻي بهنجهي پٽ ۾ اچي ڏار پوءِ بهنجهي هار مڇي ڪامڊو نارد مٺيءَ جي چوڻن تي ڪري پيو ۽ معافي ورتي. نارد جي من ۾ ڪجهه به غصو نه آيسو ۽ مٺا وڃڻ چئي ڪامڊو کي ڏار وڃ ڏنائين پوءِ ڪامڊو نمسڪار ڪري موڪل وئي بهنجهي سائين سرڻڙ اٿان روانو ٿيو. نارد مٺي پوءِ شو پڳڙن وٽ ويا ۽ جيئن نه ڪامڊو جيتو هوائين اهو من ۾ ايمان پرچي آڻڻ هرس سو ڪامڊو جو قصو سڄيءَ کي بيان ڪري ٻڌايو. شڪر هن کي تمام پيارو ڄاڻي سمجهائي چيو هي منڍور مان توکي دري وري عرض ٿو ڪريان نه جيئن ٿو هيءَ ڳالهه مون سان ڪئي آهي تيئن اها وڃڻ پڳڙن کي ڪڏهن به نه ٻڌائجي جي ڳالهه کڻي نڪري آهي. دل ۾ رکج، شري شوشڪر جيڪو فائدي وارو اڀڻيس ڪيو سو نارد کي نه وڻيو ۽ ارغور لوڪ ڏانهن هليو وڃو. هي ڀاروڻاڻا هائي جو ڪل ٿيو سر ٻڌو پڳڙن جي اڇا ٻارن آهي.

جڻم ۽ وڃيم کي سراپ

هڪڙي ٻاري هٿن جي ٺٺيءَ ۾ سندر وڻا کڻي ۽ هريءَ جا ڪڻ ڳائيندو نارد مٺي ڪير سمند تي ويٺو، جتي ويدن جو مستڪ روپ اڪشميءَ جو پتي وڃڻ پڳڙن نارد کي ايندو ڏسي خوش ٿي هن سان مليو ۽ رشيءَ سان گڏجي آسڻ ٺٺسي ويٺو. ساري سرشتيءَ جو پوڙو کڻي چوڻ لڳو هي منڍور گهڻن ڏينهن کان پوءِ هٿ اچڻ جي دٻا ڪئي آڻو. نارد ڪام کي جيتو جي سڄي ڳالهه ڪري ٻڌائي. جيتوئيڪ شو پڳڙن اڳڙت ٺٺي جهلي ڇڏيو هوس پر راجندر جي مايا ڏاڍي ٻارن آهي. اهڙو ڪير سمسار ۾ ڄائو آهي جنهن کي

ڪرڻا سان اهڙو ڏور مڻجي وڃي ٿو، اهو ڪرڻالو رامچندر ٿي آهي هجڻ آ. ۽ اٽڪ ڪنهن به نه پائڻ آهي. پر ويد به همن چوڻ ٿا ته هن کي ٻاهر نه آيو. نه هلي ٿو. ڪن نه اٿس نه به ٻڌي ٿو. هڪ نه اٿس نه ٻه ڪيترا ڪ ڪري ٿو. مگر نه اٿس نه به سڀ سوان وٺي ٿو. زبان نه اٿس نه به ڳالهائڻ ٿو ۽ وڏو. پوڻي آهي. جهنگلي ويدن ۽ ڳالهائڻ انهيءَ نموني ڳالهيءَ آهي. جو مٿي ڏيان ڪن ٿا. اهوئي دسرم جو پٽ ڀڳتن جو هڪڙو آهي اڀرڻا. ٺاڪ رامچندر ڀڳوان آهي. هي پوڻي اهوئي پرماتما سري رام آهي. دل اهڙا سڀا آڻڻ سان اڳيان ۽ ٻا سڀ اوڳڻ ناس ٿين ٿا.

شري شڪر جا اهڙا ڏور ٺوڙهندڙ وڃن ٻڌي پوڻيءَ جا سڀ ڪرڻا وهر مڻجي ويا ۽ چوڻ لڳي هي پوڻو پهرائين نرمان کان چيڪو پڇڻو ڪر سو ٻڌايو، جيڪڏهن سري رامچندر ڀار پهرم ايتاسي سڀ کان پري ۽ سڀني هي هردي ۾ رهندڙ آهي پوءِ منس شري ڪهڙي ڪارڻ ڌارڌر ڪر؟ مهاديو اُتر ڏنو: هي ٻاروئي! هي رام چوڻ هائس جي آتم ۽ ٻه ڪٿا ٻڌ. هيءَ ڪاڪ پيشند چڱي هئي ۽ پڪن جي راجا گرڙ ٻڌي هئي هي اما! سا ڏيان ڏيئي ٻڌ. هريءَ جا ڳڻ ۽ نالا اٻار آهن. هنجي ڪٿا ۽ نمونا به اڻ ڳڻيا ۽ اٿاه آهن. مان پنهنجي ٻڌيءَ اوسار چوان ٿو.

جڏهن جڏهن ڏورم جي هاڻي ٿئي ٿي ۽ نيسچ ايمالي راکش وڌي وڃن ٿا ۽ ايڏو ظلم ڪن ٿا جو چڱي ٺٽو سگهجي ۽ برهمڻ گڏن ديوتائن کي پڙا پهچائڻ ٿا تڏهن تڏهن طرحين طرحين سربر ڌاري ڪرپائڻ ڀڙو ڏيئرن کي هاري ديوتائن جي رکيا ڪري ٿو ۽ پنهنجي ويدن جي هريادا قائم ڪري ٿو ۽ جڳت ۾ پنهنجو جس پڪيڙي ٿو، اهوئي رامچندر جي جلد جو ڪارڻ آهي. هي ٻڌيمان پوڻي انهن مان پڪوان جي هڪ ٻن جنهن جو ڪارڻ مان هڪ بيان ڪريان ٿو سو نون ڏيان ڏيئي ٻڌ.

هڪڙا به ڀار جڳ ۽ وجه نالي پڪوان جا دواربال هئا انهن پهرن جي سرب ڪري پنهني پائرن وڃي ڏيئرن جي ڏيهه پائي، هڪڙي جنسو ٺالو هرواڪه پئي جو ٺالو هرن ڪيشور ٺيو. هر جنگيون ڪندڙ ۽ وڏا سورما هئا. انهن مان هڪڙي هرواڪه ڏيئس سڄي پوڻي وڃي سمند ۾ اٽڪائي جهن کي وسندو پڪوان وارو اوتار ڌاري هرواڪه ڏيئس جو ناس ڪيو ۽ پوڻيءَ جو

پاڇي وار ڇڄيم ته اهو ٻڌايو.

ٻاروئي جا اهي وڃن ٻڌي ڀڳوان شڪر ڏاڍو بخش ٿيو ۽ ڀڳوان رامچندر

جو جهون چوٽو هن ريت ورتل ڪيو.

سرگڻ ۽ نرگڻ ۾ ڪراڻ ٻڌند. آهي ويد پراڻ رشي ۽ ودوان ائين چون

ٿا نرگڻ روپ کان نيارو الڪ ۽ اجروئي جو ئي آهي سروي ڀڳت پرام جي وس

ٿي سرگڻ روپ ٿئي ٿو، جيئن پاڻي ارف ۽ ٻاڦ جدا جدا نه آهن تيئن

سرگڻ ۽ نرگڻ پرم ۾ تفاوت نه آهي، پرم روپي اونڌو لاء سروج سمان آهي.

سڪ، دڪ، ڪيان، اڳيان ۽ ايمان اهي چيو جا ڌرم آهن. رامچندر کي نه سچو

ڇڳت ٿو ڄاڻي، هو نه ويا ڀڳ پرم پرماتما روپ پرميشور ۽ سبتان آهي جيئن

سيپ ۾ چاندي ۽ سروج جي ڪوٽن ۾ جل جو پرم، جيئن سڀني ۾ ڪنهن

جو سر ڪڇي وڃي ته ڄاڳڻ کانسواءِ اهو دڪ نٿو لهي، هي پوانا! جدهڄي

ورڏاڻا جا انگ ميهجي سگهندا اڃا پوءِ ڪلڪ نه ڪيا. اها ڳالهه ٻڌي ۽ ماڇل ناردمي ۽ ستن رشتن کي وٺي گهر آيو ٿڌن نارڊ اچي سڀني کي سهڻو ۽ اڳين ڪٿا وارن ٻڌائي ته هي مڃا مڃا سڃا وڃن ۽ ٻڌي ۽ لڏي ۽ ڏي ۽ ڄڻ جي مانا پراڻي آهي ۽ هيءَ سڌا شو جي اڌ سرور ۾ رهڻ واري سرشتيءَ جي پيدا ڪندڙ، پاليندڙ، ناس ڪندڙ ۽ پنهنجي اڃا ۽ لڳل موجب سرور ڌاريندڙ آهي. مٿان کان وٺي سڄي ڳالهه نارڊ ڪين ڪري ٻڌائي. نارڊ جا اهي وڃن ٻڌي سڀني جو سنسو مڙهي ويو ۽ سڄي شهر ۾ اها ڳالهه مڃا وئي. پوءِ مڃا ۽ هماچل آندڙ ۾ اچي ويا ۽ وري وري ٻاروئيءَ جي ڌارن کي نه سڪار ڪيائون. نيٺ جيڪا وهانڙ جي ريت وڌڻ ۾ پهتل آئي اها ئي مها مين ڪرائي شڪر جو هٿيار ورتل ٿڌن سڀ ارهه ۽ رندر آڏي هردي ۾ پوسن ٿيا. مينشور وڌڻ جا منتر اچارڻ لڳا ۽ ڌرتائنون شڪر جي ڄڻ مائڻ لڳا. پوءِ مڃا اما کي گهرائي هڃڻ ۾ وهاري کيس هيءَ سندر سکيا ڏنائين. هي ڏي! تون سدائين شڪر جي چرلن جي شيوا ڪڇ. ڇو ته استويءَ جو ڌرم آهي پتيءَ کي ديوتا سمجهڻ. ائين چئي چائيءَ سان لائينس. پوءِ شرعي ٻاروئيءَ کي ساڻ وٺي ڪيلاس ڏانهن روانو ٿيو ۽ ڌرتائنون پنهنجي پنهنجي گهر هليا ويا.

شو شڪر ڀڳوان پنهنجي گڻن سان ڪيلاس ۾ رهي طرحين طرحين جا پوک وڻ ۽ ڪرڻ لڳا. شو ٻاروئي آندڙ ۾ گذارڻ لڳا. اهڙي طرح ڪهڙو وقت گذري ويو ٿڌن کان پوءِ ڪڙان ڇهن مڪن واري ڪمار جو جنم ٿيو جنهن ٻڌ ڪري نارڪ ٿيڻ کي ماري ڇڏيو. ڪڙان جي جنم ڪرم جي ڪٿا وڌڻ ۽ شاسترن پراڻن ۾ مشهور آهي.

شڪر جا سندر و سيلڻ چرڻ ٻڌي ٻاروئي مڃي ڏاڍو پوسن ٿيو. ڪٿا ٻڌڻ جي هن کي گهڻي سک ٿي هن جو اهڙو پير ٿي ٻاڪيولڪ مڃي خوش ٿيو ۽ چيائين هي مڃي مون پنهنجي گڻن کي ڄاڻي ورتو. هاڻي شري رامچندر جي لڳل جو ورڻ ٿر ڪريان سو ٻڌ، رامچندر جا چرڻ تمام بي شمار آهن سو ڪروڙ شيش نانگ نه هيءَ چئي ٿا سگهن. ٿڌن نه وڃي جي پتيءَ هٿن ۾ ڏنڻ ڌاريندڙ پريو رامچندر کي سمري چيئن مون ٻڌو آهي ٿڌن ٻڌايان ٿو.

ڪيلاس نالي هڪ ڏاڍو سندر پوس آهي، جتي سدائين شڪر ۽ پراڻي رعن ٿا. هڪڙي پيري شڪر وسرام ڪرڻ لاءِ اڙ جي وڻ هيٺان ڇانوڙ ۾

جي سهڻي شاخ ٿي تنهن تي ڪامڊو ايمان سان چڙهي ويو ۽ بدهنجي کان جي ڏنڻ ۾ ٿير وجهي ڏاڍي ڪروڙ ۾ لکي، ڪن ٺاڻن ۽ ڪهائين اهڙو نه نڪر ٿيو اڇلايائين جنهن جي هڙدي ۾ لڳل سان شڪر جي سماڙي ٿي پئي ۽ هو سڃاڻ ٿيو. ڀڳوان جي من ۾ ڏاڍو ڪروڙ ٿيو ۽ اکيون کولي سڀني پاسي ٺهاريائين. انب جي ٻن ۾ لکي ويٺل ڪامڊو کي سر ڏٺو ۽ ڪروڙ ۾ ٻڙجي ويو جنهن ڪري ٿي لڳل لڳا پوءِ نه شو جي ۽ ٽين اڪڙي ڪامڊو کي چٽائي ٺهاري سان هو سڙي رک ٿي وارو. جڳت ۾ ڏاڍو هاهاڪار مچي وارو. ديوتائون اچي ڏنا ۽ ڏيڻ غرض ٿيا. عياشي منڻ ڪام جي سڪ کي ياد ڪري شرڪ ڪرڻ لڳا. سڌ ۽ ٻوڙي انسان اي ڏنا ٿي ٽپسيا ڪرڻ لڳا. هيڏانهن ڪامڊو جي استري رتي پئي ۽ جي اها حالت ٿي مورو ٿي ڪري پئي هـ غرض ۾ اچڻ بعد روئندي نيزارادن ڪندي شڪر ڀڳوان وٽ آئي ۽ ڏاڍي ٻوڙ سان ويٺي ڪري هڪ جرڙي ساهون ٻيهي رهي، ڏنا جو پندار شو شڪر اڀلا کي ٿي چوڻ لڳو. هي رتي جڏهن ٻوڙي جي ٻار لاهڻ لاءِ ٻاڏون جي ونس ۾ شري ڪرڻ ڀڳوان اوتار ڌار پندو ٿڏهن ٽههجو پئي شري ڪرڻ جو پٽ ٻوڙي ٽههجو پئي ٿيندو. رتي شڪر جا اهي وڃن ٻڙي هلي وئي.

ديوتائن کي جڏهن اها خبر پئي ٿڏهن ارهڻا ۽ وشو ۽ ٻيا سڀ ديوتائون ساڻ وٺي وٽڪ ۾ شو وٽ آيا سيڪهن جدا جدا استوي ڪئي، جنهن تي شڪر ڀڳوان ٻرسن ٿيو ۽ چوڻ لڳو هي ديوتائون ٻڌايو نه ٽههه ڪهڙي ڪارڻ آيا آهيو. ارهڻا تنهن تي چيو هي ٻوڙو ٽههه انٽريامي آهيو ٿڏهن نه پڳتيءَ جي وس ٽههه کي عرض ڪريان ٿو ته ”هي ٺاڻ! سڀني ديوتائن جي اندر ۾ ڏاڍو چاهه آهي ته اسين بدهنجي اکين سان ٽهههجو وهان ٿسون. هي ڪرڻا جا ساگر ٽههه ڪامڊو کي ساڙي وئيءَ کي ور ڏنو سو تمام چڱو ڪيو هاڻي ٻوڙي اٻار ٽپسيا ڪئي آهي، هاڻي هن کي انگيڪار ڪرايو.“ ارهڻا جا وڃن ٻڙي ٻوڙو راجندر جا وڃن ياد ڪري شڪر ٻرسن ٿي چيو ته ائين ئي ٿيندو.

ديوتائن ٻڙي ڏاڍو غرض ٿيا اتي ٻوڙو وقت جاڻي ست رشي نه آيا. جن کي ارهڻا هماچل جي گهر موڪليو. هماچل ڏاڍو ٻرسن ٿيو ۽ شپ ٿيڻهن گهڙي ٿي مهروم ڪيائون ۽ مهروم جو لڳن پتر ستن رشين کي ڏنائين. سڀني ديوتائن بدهنجي طرحين طرحين جا واهن ۽ واهن کي سينگارڻ لڳا.

۽ ٿس جو سڄو آهي ۽ سڀني کي پاڻ جهڙو ڪرڻ او چاهي. هن جي وٽس
 ٽي وشواس ڪري ٿون اهو پتي جو نوڪڻ نرلچ ٻري ٻيڪ وارو ڪو ٻارون پائيندڙ
 اڳهاڙو بنا گهر بنا ڪل وارو، لانگ پائيندڙ آهي، اڌاء ۾ هلا اڙي پتي ۽
 هوندي ان مان ڪهڙو سکر پائيندين؟ ٿون ڀل هن لڳ جي پهلان اي ٻلجي
 وڃ. نوڪي جاڳ هڻ ڪوي نه شوجي ۽ پهرين ستي ۽ سان وهانز ڪير. پوءِ
 انهيءَ کي مارائي ڇڏيائين. ٿون اڃا نه اسان جو چوڻ هج اسان او لاءِ چڱي
 ور جو ويچار ڪيو آهي جو تمام سندر پوٽر سکر ڏيندڙ ۽ سٺل آهي اهڙو
 ور نوڪي آهي ملائينداسون. ٿڌهن پراڻي کلي چوڻ لڳي، توهين - ڇڏا چوڻ
 نه هيءُ سرور جبل جي پيدائش آهي جو منهنجو هٿ نٿو ڇڏي، پوءِ ڀل
 منهنجي دهر چٽي وڃي. سون نه نه پٿر مان پيدا ٿيندو آهي جو باءِ ۾ وجهڻ
 سان نه پهنجو اصل سڀاءُ نه ڇڏيندو آهي. نارد جي وچين کي مان ڪين
 ڇڏيندس پوءِ منهنجو گهر وسي يا اڄڻ ٿئي مونکي اهر ٻپ ڪونهي. جهن
 جو ڪروءِ جي وچين ٽي وشواس نه آهي انهيءَ کي سکر سڀني ۾ نه حاصل نه
 ٿيندو. مهادي ڀلي ڪڍي اوگڻن جو پندار هجي، وشدر ڀلي سڀني ڪن جو
 گهر هجي پر جهن جو من جهن ۾ لڳل آهي انهيءَ جو ان سان ٽي ڪم
 آهي. هي منهنجو جي توهين پهرين گڏ جو هان نه توهان جي سکيا مڃان
 ها. هاڻي نه مون جنم شو پڳوان جي پٺيان وڃايو آهي، پوءِ هن جي ڪن ۽
 اوگڻن جو ڪهڙو ويچار ڪريان. هينئر ڪروڙن جنمن تائين اهوئي منهنجو
 هٿ آهي نه پتي ڪريان نه شڪر ڪي نه نه ڪنداري ٿي رهندس پر نارد
 جو اُپديش ڪين ڇڏيندس. پوءِ ڀلي شو پڳوان پاڻ سو پيرا چوي، پوءِ پارولي
 چوڻ لڳي هي رکيشورو مان توهان کي پيري ٿي پوان توهين ڪهر وڃو
 توهان کي ڪهڙي دهر ٿي ويئي آهي.

اهڙو ٻريم ٿسي گمانوان رشي مني چوڻ لڳا نه هي جڳس جي مانا پراڻي
 منهنجي جڳ هجي. ٿون مانا آهين ۽ پڳوان شڪر آهي. ساري دنيا جا
 توهين مانا پتا آهيرو. ائين چئي سر نرائي رکيشور روانا ٿي ويا ۽ وڃي
 هماچل کي روانو ڪيو جو ويستي ڪري پاروليءَ کي گهر وٺي آيو. رشي
 منهنجان پوءِ شڪر وٺ آيا ۽ پاروليءَ جي سڄي ڪٿا ڪري اڏاٽائون.
 پاروليءَ جي ٻارم جو حال ٻڌي شو ڏاڍو خوش ٿيو. پوءِ رشي ٻرسن ٿي گهر
 روانا ٿي ويا ۽ شڪر پڳوان من کي اسٽس ڪري سري رامچند جو زبان
 ڪرڻ لڳو.

ان وقت تارڪانا ڏٺي پيدا ٿيو هو جهن ڪي ڏاڍو ٻانهن جو ڀل.

ٿا اٿس ۽ ٻڌندو ٻرئريءَ تي گهمڻ لڳو ڪٿي ميمشورن کي ڪيان اڀدڻس ٻيو
 ڏٺي ۽ ڪٿي رامچندر جا گڻ ٻڌو ڳاڙي. انهيءَ ريت هن کي ڪوٺو وٽس
 ٽڙي وارو. اٺ ٽن رامچندر جي چرٽن ۾ اڀرڻ وڌندي رهيس. ٽڙهن
 ڏر شڪر جو اهڙو ٽير ۽ ٻارڻ ڏسي هن جي هردي ۾ پڳتيءَ جون نشانين
 ڏسي، روپ ۽ سيل جي ڪاٺ ۽ اٻار لڳ وارو ڪرپارو پڳوان پرگهت ٿيو ۽
 شرجيءَ کي ساراڻي ڇڏي نه توکانسواءِ اهڙو وٽس ڪير ٺاهيندو ٻيو گهڻوئي
 سهڻائي ٻاروئيءَ جي جهر جي ڳالهه ڪيائينس. سري رامچندر ٻوڙائيءَ جي
 ٻوٽر رهڻيءَ جو دستار ڪري ٻڌايس. هي شڪر هاڻي جيڪڏهن ٺهيندو
 ۽ نٿو ٻڌي ته هيءَ منهنجي ريتي آهي سا ٻڌي؟ تون وڃي گرڇا ٻوڙائي
 سان وهاڙو ڪر اها مهر مان توهان کان گهري ٿو وٺان تنهنجي شڪر چوڻ
 لڳو ته جيتوڻيڪ مون کي ائين ڪرڻ واجب نه آهي ته به هي نات توهانجو
 وڃن مٽي نه سگهيو. توهانجي آڳيا هڻڻ ٻوڙ ٿرم آهي، ماءُ پيءُ ڪرو
 سراءِءَ جا وڃن بنا ويچار جي ڇڱا ڪري مڃجن. توهان منهنجو ٻيو ڪندڙ
 آهيو، هي نات توهانجي آڳيا منهنجي سر تي آهي. شڪر جا اهي وڃن
 ٻڌي رامچندر پرسن ٿي چوڻ لڳو ”هي شرجي! توهان جي پوڻگيا پوري ٿي
 چڪي. هاڻ جيڪي مون ڇڏي آهي سو دل ۾ رکجو.“ ٻوڙو رامچندر ائين
 ڇڏي انٿر ڌيان ٿي ويو. شڪر اها مورتي هردي ۾ ڌاري رکي، تنهنڪن
 ٻوڙ سٺ رشي شرجيءَ وٽ آيا جن کي هن ريت چيائون ته توهين ٻاروئيءَ
 وٽ وڃي هن جي پوڻگيا وٺو. هاڻ ڪي ڇڏي گهر موڪليو ۽ سسرو
 مٽاپوس. رشي ٻوڙ جلدي ٻاروئيءَ وٽ ويا ۽ ان جي حالت ڏسي حيرت
 ۾ پيا رهي اٿي ڏسن ته گروڙي ٿوسيا جي چوڻ مورو وٺي آهي. رشي
 چوڻ لڳا هي پٿري ڪهڙي سبب کان تون ايڏو ڀاري ٽپ ڪري رهي
 آهين؟ تون ڪنهنجي ٿي ڌيان ڪرين؟ ۽ ڪيڏي ڇا؟ اسان کي سڄو حال
 ڇو نه ٿي ٻڌائين؟ ٻوڙي رشين جا وڃن ٻڌي چوڻ لڳي هي رشيو منهنجو
 من هٿ تي ٻيٽو آهي ۽ ڪنهن جي سکيا نٿو ٻڌي. پاڻيءَ مٿان ڀٽ ٿو
 اٿڻ چاهي ۽ نارد جي چوڻ کي سڄو ڇاڻي بنا ڪنهن مان اڏامڻ ٿي چاهيان.
 ڏسو منجهو! مان ڪهڙي نه بي سمجهه آهيان جو مان سدائون کي پنهنجو پٽي
 ڪرڻ ٿي چاهيان. ٻاروئي جا اهڙا وڃن ٻڌي رشي کلي چوڻ لڳا ته منهنجو
 سربو جبل جي پيداش آهي ته توکي عقل به اهڙوئي هوندو. ٻڌاءُ نه نارد جو
 اڀدڻس ٻڌي نه ڪنهن پنهنجو گهر وسايو آهي، نارد جي سکيا جيڪي به
 پوڻ يا استرڻ ٻڌن ٿا سي گهر ڇڏي ٻيو ٿين ٿا ڇو ته هو من جو ڪهڙي

اٺين ڇٽي ٺارڻ ۾ اهرم لڙڪ روائو ٿيو. ٻٽيءَ کي ايڪائٽ ۾ ٺٺسي مڃيا ڇوڻ
 لڳي هي سرامي مونکي ٺارڻ مٽيءَ جا وڇن سمجھ. ۾ ڪن آيا جهڪڻ
 ڪو اڇو گهر ور ۽ گل ملي ٿو پنهنجي سندر ڪيا جو وهانز ڪڇي ٺار
 ڪيا ٻلي ڪناري ويٺي هجي. هي ٺاٺ مونکي ٺار آما ٻارن کان ٻياري
 آهي، ٺهن ٺي هماچل ورندي ٺٺس، ٻيو سوچ ڇڏي ٻڙکان کي
 باد ڪر. جيڪڏهن ٺوڪي پنهنجي ڏيءَ ٻياري آهي ٺار وڃي سڪيا ٺٺس
 ٺار اهڙي ٺٺسيا ڪري ٺار وڃي شوڄيءَ سان ملي ٻيو ڪنهن ابر طرح سان
 ڏڪر مڇوڇو جو ڪرڻي. ٻٽيءَ جا اهي وڇن ٻڏي وري ڏيءَ رت آئي
 ڇاڻيءَ سان لائي خوشيءَ وڇن ڪمٽ مان ڪجهه ڇڏي ٺار ٻٽي سڪهي. جيڪم
 جي مانا ڇاڻي ڇاڻو هار پوراني پنهنجي مانا کي ملن وڇن سان ڇوڻ لڳي،
 هي مانا مون هڪ سندر لڏو آهي سر ٺوڪي ٻڏايان ٺي هڪ سندر ۽ ڪوري
 رنگ جي آما اهرهه مونکي هيءُ اپديش ٺٺو ٺار هي آما ٺارڻ جهڪي ٺوڪي
 ڇوڻ سر سوچ ڇاڻي ٺٺسيا ڪر پنهنجي ماءُ ٻيءَ کي اها صلاح وٺي آئي ڇو
 ٺار سڄي سرشڻي آپ جي آڌار ٺي هلي ٺي اٺين ڇاڻي وڃي ٺٺسيا ڪر اها
 ڳالهه ٻڏي ڇوڻ ۾ ٻٽي وٺي ۽ هماچل ڪي سڏائي سڀني واري ڳالهه
 ٻڌايائينس پوءِ گهڻي نمونن سان مانا کي سمجهائي آما ٻرن ٺي آپ ڪرڻ
 لاءِ هلي ان وقت ماءُ ٻيءَ وياڪل ٺٺو لڳا ۽ ڪجهه ڇڏي ٺار ٻٽي سڪهيا.
 پوءِ آما پنهنجي ٻوان ٻٽيءَ جا چوڻ هردي ۾ ڌاري وڃي ٻن ۾ آپ ڪرڻ
 لڳي، هتي تمام ننڍي ٻار سرار آپ ڪرڻ جي لائق ٺار هوس، ٻار ٻٽيءَ جي
 چران جي يادگيري ڪري سڀني سڪن جو نياڳ ڪري ڇڏيائين. هزار ورهين
 تائين مول ٺل کاڌائين ڪڇ ٺٺهن پاڻيءَ ٺي گذاريائين. ڪڇ ٺٺهن سخت
 اهواس ٺي رکيائين پوءِ ٺن هزارن ورهين تائين ڏوٽيءَ ٺي ڪرڻ سڪل وٺن
 جا ٻن کاڌائين پوءِ سڪل ٻن ٺار کاڻو ڇڏي ٺٺائين جهن ڪري آما جو نالو
 اٻوٺا پيو آما ڇو سرار ٺٺسيا ڪري هيٺو ٺيل ٺٺسي آڪاش ۾ گهٽيو اهرم وائي
 ٺي هي هماچل جي راجڪماري ٻڌ پنهنجا مڙوٽ سڦل ٺيا اهي سڀ اڄ
 سوچ جهڙا ڪيالا هاڻي ڇڏي ٺي ٺوڪي شو ڀڳوان ملندو، جڏهن پنهنجو
 ٻٽا ٺوڪي سڏو اچي ٺڏهن هٿ ڇڏي گهر وڃي. جڏهن ٺوڪي سٺ رشي
 ڪڏجن ٺڏهن اها آڪاش وائي سڄي ڇاڻج اها آڪاش وائي ٻڏي آما
 ٺاڏي ٻرن ٺيٺ لڳي.

هاڻ شڪر جي ڪٺا ٻڏو جڏهن کان وٺي سٽيءَ وڃي سرار ٺياڳو،
 ٺڏهن کان شوڄيءَ جي من ۾ واراڳ پيدا ٿيو ۽ سڏائين راجندر جا ڳو

وٽر پٿر کي روانو ڪيو. جنهن سڄو پکي ناس ڪيو ۽ سڀني دٻائڻن کي
پورو ڀرڻ وٺو ڇڪايو. ڏکي جي جڳهه ۾ جهڪا سري حالت ٿي سا ڳجهي
ڪاٺي. شڙ پکڙڻ کان اڳ مڪر ٺهڻ جو اهو نتيجو آهي. ستيءَ مٿي وقت
شدڪر کان اڳ وٺڻ ڪورڊو هڻڻ جهر جهر ۾ منهنجي نوهان جي چوڻن ۾ ڀرپس
ٿي ٻڌڻ ڪري ٻاروڙي وڃي هماچل جي ڪور جهر وٺو.

ستيءَ جو پٽي جهر ۾ ٻاروڙي ٿي مهاديو سان وواهم؟

جڏهن کان وٺي اما هماچل جي ڪور پيدا ٿي ٻڌڻن کان سڀني سڌون
۽ سهڻاڙن الڳ ڇانڊجي وڃڻ جتي ڪٿي دشمن منهن سندر آشر ٺاهيا
۽ هماليه جبل ۾ انهن کي ڀوري ڀوري جڳهه ڏني. نارد کي جڏهن اها خبر
پئي سو هماچل جي ڪور وارو هماچل هن جو گهٽار آڏو ڪيو هماچل پنهنجي
استريءَ - هيٺ نارد مٽيءَ جي چوڻن ٿي سر نواڙو پوءِ ڏيئي کي گهرائي مٽيءَ
جي چوڻن ٿي مٿو ٽيڪارو ۽ چوڻ لڳو عي منهنور نوهان سرورگيائي آهيو منهن
جي ڏيئي جا کڻ دوش ٻڌايو. رشي کلي چوڻ لڳو ته نوهان جي ڏيئي سڀني
ڳڻن جي ڏاڍا آهي ۽ سندس نالو اما يا اميڪا ڀواني آهي ۽ پنهنجي پٽيءَ
کي بيماري ٿيندي. هن جو سهڻو سڌائڻ اچل رهندو هن جي ڪري مانا پتا
جس ٻائيندا. هن کي - چور سندس پرچيندو. هي هماچل! پنهنجي ڏيئي
- لڳي آهي عالمي جيڪي چار کڻ آهن سي ٻڌ ٺوڳ سان رعب ماءُ پيءُ کان
- داءِ اداسي ۽ سڀني سمن کان چٽل جوڳي جتاڌاري من ۾ ڪامدا کانسواءِ
اگهاڙو ۽ بيڪ ڌاريندڙ اهڙو پٽي هن کي ملندو ڇاڪاڻ ته هٿن ۾ اهڙيون
ليڪون پيل آهن نارد مني جا اهي وچن ٻڌي انهن کي ڏک ٿيو، پر ٻاروڙي
پوسن ٿي. نارد مني ۾ اهو پند سهي نه ڪري سگهيو سڀني ڄاڻو ته نارد
مٽيءَ جا وچن ڪوڙا نه ٿيندا، پر اما اهي وچن اٿڻ ۾ سانڍي رکيا، پوءِ
زال هڻس ۽ سڪيون ويچار ڪرڻ لڳيون ته نارد رشي نارد جا وچن ڪوڙا نه
ٿيندا. پوءِ هردي ۾ تارچ ڌاري هماچل چيو ته هي نالت گهڙو اهاڻ ڪجي
- سو چئو. نارد مٽيءَ چيو ته هماچل ٻڌ جيڪي وڌاڻا لالت ۾ لکي ڇڏيو آهي
ٻڌڻن کي ڪوئي به مٽي نٿو سگهي، ۽ جيڪي مون هن جي پٽيءَ جا دوش
ٻڌايا آهن اهي مان سڀ شوق ۾ سمجهان ٿو جيڪڏهن هن جو وهانڙو شدڪر
سان ٿيو ته هن جي دوشن کي سڀڪو ڳڻ ڪرايندو ڏور اٿڪ ملي سگهن ٿا
پر شدڪر ڪسان سواءِ هن لاءِ ٻيو ڪونهي انهن چئي نارد پکڙڻ ۾ - سمرڻ
ڪري اما کي آسيس ڪئي ۽ چيائين ”هي هماچل“ هارڻ سڀ ڪلياڻ ٿيندو،

دڪيه ڪي وڏي بدوي ملڻ ڪري ايمان ٿيس هڪ ڏينهن سڀني مڊن ڪي
گهراڻي وڏو بگيه ڪرڻ لڳو جيڪي به بگيه ۾ ڀاڳ وٺندڙ هئا تن سڀني ڪي
ٺٽو ڏياري موڪليائين. سڀ ديوتائون استرڻ سميت هليا. شر وشدو ارعما
کان سواءِ ٻيا سڀ ديوتائون پنهنجا پنهنجا وارا تيار ڪرائي هليا. آڪاش
۾ طرحن طرحن جا سهڻا وارا ويندا ڏسي سٽيءَ شڪر پڳران ڪان پڇيو
جڏهن ئي شو پڳران دڪيه جو سمورو حال ڪري ٻڌائين، سٽي ٻڌا جي بگيه
ڪرڻ جو ٻڌي ڏاڍو خوش ٿي دل ۾ چوڻ لڳي ته سڀني مڊن ڪي
ڏٺي نه ڪڇ ڏينهن انهيءَ بهاني سان وڃي اتي رهان اهو واپار ڪري
هٿ ۾ وڙي شو پڳران ڪي چوڻ لڳي ته ٻڌا جي گهر ۾ وڏو سر آهي ته
جيڪڏهن سڀني سڀني جي آڳاٽا هجي ته هي ڪرڻا سڀني مان اهو آدر سان
ڏسڻ وڃان. تنهن ئي شڪر پڳران چيو ته هي سٽي هن اسان ڪي نزل ۾
ڪونه موڪليو آهي سا ڳالهه لائقه جي نه آهي دڪيه پنهنجي ٻين سڀني
ڏينهن ڪي گهرايو آهي، پر منهنجي وار ڪري ٺوڪي وساريو آهي. دڪيه ارعما
جي سڀا ۾ مڊن سان رنج ٿيو هو. سو اڃان نر آدر ڪندو پيو اچي. پر جي
ڪڏهن مون ڪوئاڻ ڪانسواءِ ويندس ته ”هي ڀرائي“ عرف نه رهندي.
شڪر پڳران هن ڪي گهڻوئي سمجهاريو پر پاويءَ وس من ۾ ڪيان نه آيس.
لاچار شو جيءَ هن ڪي پنهنجا مکيه گڻ ساڻ ڏيئي موڪل ڏني ڀرائي جڏهن
پنهن جي ٻڌا جي گهر ويئي ته دڪيه جي ڏپ کان ڪنهن به هن ڪي آدر نه
ڪيو هڪ ماءُ سا هنڪي ٻار سان گڏي پر پيڙيون فقط مشڪيدون مليس.
دڪيه راضي خوشي به ڪانه پڇيس ٺٽو سٽيءَ ڪي ڏسي ساڙو ٿيس. سٽيءَ
بگيه استان ۾ وڃي ڏٺو ته شو پڳران جو حصو ڪٿي ڪونه ڏٺائين. تڏهن جيڪو
شو پڳران چيو هو سو باد آيس ۽ سڀنيءَ جو ايمان ڇاڻي ڇاڻي سڙڻ
اڳس ۽ ڏاڍو ڪروڙ آيس ماڻس گهڻوئي ٻر ٻرڻ ڏٺس پر سٽيءَ کان شو جو
ايمان سنو نه ٿيو ۽ سڀني ڪي ڪروڙ سان هيءَ وڃن ڇڏيائين. هي سڀا ۾ اراجمان
منڃورو ٻڌو جن به ٺٽو مان شڪر جي ننڍا ٻڌي ۽ ڪٿي آهي تنهن جو
ڦل ڇلدي سڀني ڪي ملندو ۽ ٻڌا به چڱيءَ طرح پڇتائيندو پوءِ هردي ۾ شري
ڇڏيان ٿي، انهن چڱي پنهن جي ڏاڍي ڀوڳ ڪئي ۽ ٻه ساڙيائين ۽ سڄي بگيه
۾ هاڪار مڇي وارو سٽيءَ جي مڙ جو ٻڌي شو شڪر پڳران جا گڻ
بگيه ڪي پرشت ڪرڻ لڳا. بگيه ڪي پرشت ٿيندو ڏسي ڀرگومني انجي رکيا
ڪرڻ لڳو. هيڏانهن جڏهن شڪر ڪي سڌ پيئي تڏهن هن ڪروڙ ڪري

مر دل ۾ وڃان ٿو لکڻ، جي هاڻي ٿو ستيءَ سان ڀرپٽ رڪان نه ڀڳتيءَ جو
 رستو اڻ چٽ ٿئي ۽ اڀيٽ ٿيندي ستي تمام ڀرپٽر آهي هن کي ڇڏي ا
 اٿو سگهجي ٻي جي ڀر ۾ ٿو ڪجي ته به وڏو ڀاپ ٿو لڳي. ظاهري شو شڪر
 ڪجهه نه لٿي ڇهه نه ا هردئي ۾ ڏاڍو دک هرس. پوءِ شو جي پاڙ پوءِ جي
 بهرسان ۾ سر اواراڻ راءِ چندر جو سمون ڪندي وڃار آيس ته ستيءَ جي سرار
 سان منهنجو ميلاپ ٿي ڪون سگهندو اهو سڌڪلپ من ۾ ڪري راءِ چندر جو
 سمون ڪندڙ پنهنجي اسٽان ڏانهن هليو ويو وات تي ويدي آڪاش واڻي
 تي هي هميش لهندي ڄڻ هجي اهڙو ڀرڻ ٿو ڪانسرءِ ٻيو ڪير ڪري. ٿون
 راءِ چندر جو ڀڳت سمون ڀڳران آهين، اهڙي آڪاش واڻي ٻڌي ستيءَ جي
 من ۾ سوچ ٿي ۽ شڪجي شو کان حال پڇيائين. هي ڪرپالو نرهان ڪهڙو
 ڀرڻ ڪيو آهي. سو ٻڌايو؟ ستيءَ گهڻائي پيرا پچو ته به شڪر ڪيس نه
 ٻڌايو. ستي ڄاڻي وئي ته مون جيڪو ڪهت ڪيو آهي سو ڀڳران شڪر
 انهيءَ آهي جو منهنجو حال ڄاڻي ورتو اٿس. ستيءَ کي هردئي ۾ ڏاڍو
 خيال ٿي پيو. پواني شڪر ڀڳران جو رخ ڏسي هردئي ۾ وياڪل ٿي ته پوءِ
 مونکي تياڳو آهي. پنهنجو ڀاپ سمجهي ڪجهه چئي نه سگهي. ستيءَ کي
 سوچ ۾ پيل ڄاڻي شو ڀڳران رستي ۾ هن کي سڪ ڏيندڙ ڪٿائون ٻڌائيندو
 پنڌ ڪندو اچي ڪيلاس ٿي پهتو. اتي شروعات پنهنجو ڀرڻ ڪيل وڃاري
 اڙ جي عيinan ڪمل آسڻ لڳائي اکڊ سمادي ۾ اچي ويو. ستي ڪيلاس
 ۾ رهي پر هن لاءِ هڪ ڏينهن به ورهيه سمان ٿي پئي گذريو، ستي من ۾
 چوڻ لڳي ته مون سري رام چندر جو ايمان ڪيو ۽ وري پتيءَ جي وچن
 کي ڪوڙو ڄاتو. انهيءَ جو ڦل وڌائا برهما مونکي ڏنو. پوءِ شري رام چندر
 جو ڏيان ڪري چوڻ لڳي، هي ٻيو! جي ڪڏهن ٿون اسان ڏيان ڏيان ٿو
 چوانين ۽ ويد توکي ڏيکڻ پڇن چون ٿا ته مان هڪ چوڙي عرض ڪريان ٿي
 ته هيءَ منهنجي دهر جلد چئي، هي سمان درشتي وارا ٻيو پيرا! جيئن عرب
 منهنجو بيان ٿڪليف ٿئي اهڙي طرح ستي ڏکي ٿيڻ لڳي. جڏهن ستاسي
 هزار ورهيه گذريا تڏهن اباسي شڪر پنهنجي سماديءَ مان اٿيو. جڏهن
 ستيءَ کي خبر پئي ته منهنجو سوامي جاڳيو آهي تڏهن اٿي وڃي مهادي
 جي چوڻن تي ڪري پئي ۽ هڪ ٻڌي نه سڪار ڪيو شڪر ڀڳران ستيءَ
 کي آدر سان سامهون وهڻ لاءِ آسڻ ڏنو ۽ پوءِ هڪ ڪٿا چوڻ لڳو.

دکيم جي يگيم ۾ ستيءَ جي ديهه ٿياڳڻ

انهيءَ وقت ڏکيم، ٻرجاڻي ٿيو. برهما هن کي لائق ڏسي ٻرجاڻي ڪيو.

هردي ۾ ويڃاري سري رامچندر کلي ملي وڃس ۾ چوڻ لڳو ۽ هڪ جوڙي
 نمسڪار ڪيو ۽ پتا سميت پنهنجو نالو ڄاڻايو. پوءِ وري پراڻيءَ کان پڇيو
 تہ شري شوجي ڪٿي آهي ۽ تون ڇو ان ۾ اڪيلي پئي گهمين؟ رامچندر جا
 منا وڃن ٻڌي سٽيءَ کي ڏاڍو من ۾ ويڃار لي پيو. اهو ويڃار ڪري ٻپ
 ۾ ڀرجي شو پڳوان ڏانهن وڃڻ لڳي. سٽي واٽ تي خيال ڪرڻ لڳي تہ مون
 شڪر ڇو ڇيو تہ مڃيو ۽ پنهنجو اڳيان رام ٽائين آندو. هاڻ مان شو ڪسي
 ڪهڙو جواب ڏيندس. انهيءَ ڪري هردي ۾ ڏاڍي آند مانڌ لي پيس.
 سري رامچندر ڏٺو تہ سٽيءَ کي دڪ پيدا ٿيو آهي. سو انهيءَ جي سسئي کي
 چڱيءَ طرح مٽائڻ لاءِ پنهنجو پاڻ ڪجهه ظاهر ڪيو يعني اڳيان رامچندر
 کي سينا ۽ لچمڻ سان گڏ ڏٺائين. وري پٺيان ٺهاريائين تہ اتي تہ رامچندر
 کي لچمڻ ۽ سندر ويس ڌاري سميتان سان گڏ ڏٺائين. پر جنهن پاسي ڪٿي
 ٺهاري تنهن پاسي رامچندر کي اچڻ پئي ڏسي جنهنجي اڳيان سڌ ملي پيا
 شهرا ڪن. ڪئين شو، وشو ۽ ارهما ڏٺائين جن جا پرتاب هڪ پئي ڪان
 وڌيڪ هئا. انهن رامچندر جي چوڻن کي ٻڌ جدا جدا ويسن ۾ ڏٺو ڪئين
 ستون پاڻ جهڙيون ڪئين برهمڻيون ڪئين اندراڻيون جي اي حد سندر
 روپ وارون هيون. جنهن ويس ۾ ارهما آڏڪ دوتائون آهن تنهن تنهن
 سرار ۾ سڀني کي ڏٺائين. اتي جنهن تنهن هڻڻ جيترا سري رامچندر ڏٺائين
 اونائي انهي سامهون سڀ دوتائون شڪتين سڌا ڏٺائين. جيترا تہ سڄي
 سنسار جا ڇو ۽ اڇو ڇو آهن سي سڀ انيڪ نمونن ۾ ڏٺائين پر ڏاڍي ٻپ
 ۾ پوڄي وئي. سٽيءَ جو هرڏو ڏڪڻ لڳو ۽ سرار جي سڌ تہ رهيس ۽ اکيون
 بند ڪري رستي ۾ ويهي رهي. وري اکيون کولي ٺهاريائين تہ سٽيءَ کي
 ڪجهه تہ نه ڏسڻ ۾ آيو پوءِ سري رامچندر کي وري وري سر ٺرائي، جتي
 شر پڳوان ويندو هو اتي وٺي جڏهن ويجهو وٺي ٽڏهن شڪر پڳوان کلي پڇڻ
 لڳس تہ ڪهڙي نموني پريڪيا ورتي سڄي ڳالھ ڪري ٻڌاء؟ سٽي رامچندر
 جو پرتاب ڄاڻي ٻپ کان شر پڳوان کي ڳالھ، ٺاهي ٻڌائڻ لڳي، تہ مون ڪا به
 پريڪيا ڪانه ورتي رڳو ٺهان وانگر نمسڪار ڪري آيس جيڪو ٺهان ڇيو
 سو ڪوڙو ڪونه ٿيندو منهنجي من ۾ اهو پڪو پروسو آهي. پوءِ شڪر
 پڳوان تنهن تي ڌيان ڪري ڏنو ۽ جيڪو سٽيءَ چوڻ ڪيو هئو سو سڀ
 ڄاڻائين ۽ رامچندر جي ماڻا کي سر ٺايو ۽ جنهن ڳالھ ڪري سٽيءَ کانئس
 ڪوڙ ڳالهايو تنهن ڪري من ۾ ويڃارڻ لڳو تہ هريءَ جي اڃا پراڻ آهي. سٽيءَ
 جو سينا جو ويس ڪيو هو. تنهن ڪري شو پڳوان جي اندر ۾ ڏاڍو ٽڪ ٿيو.

هو بنا شڪر وانگر سڀ ڪجهه ڄاڻندڙ آهي سو ڪيئن اڳيانين وانگر استريءَ کي ڳولهي. مرد ڪيان جو ڌام لڳهيءَ جو پتي ۽ ڏٺين جو شترو آهي وري شو ڀڳوان جي واڻي ۽ ڪوڙي نٿي آي سگهي جيئن ته سڀڪو ڄاڻي ٿو ته سو ڄاڻي ڄاڻهار آهي. اهو سندس سٽيءَ کي ڏاڍو ئي پيو گھڙوئي ٻاڻ کي سمجهايائين ته سو سمجهه ۾ نه آيس جيتوڻيڪ ٻاهران پوڻي ڪجهه به نه چيو ته به انٿرپامي شڪر ڀڳوان سٽيءَ جي دل جو حال ڄاڻي چوڻ لڳس ته سٽيءَ ٻڌ ٺهندو استريءَ سپاءُ آهي ٿون اهڙي قسم جو سندس دل ۾ نه ڪر جهن جي ڪٿا اڪستيم، منيءَ چڱي ۽ جهڻجي ڀڳتيءَ بابت مون منيءَ کي ٻڌايو ۽ جهن جي اڀاسنا سدائين ڌار جوان منيءَ ڪن ٿا اهو ئي منهنجو اشت ڌار سري رامچندر آهي. رشي منيءَ هن جو ڌيان ڪن ٿا ويد پراڻ ۽ شاستر هن جا ڪٿ ڳائين ٿا. تنهن سرور واپاڪ اوهه شري رامچندر رکهوڪل ۾ ڀڳتن جي پلي لاءِ اوتار ورتو آهي. جيتوڻيڪ شوجيءَ گھڙائي پيرا پوڻيءَ کي سمجهايو پر اهو اپدبش دل سان نه لڳس. هريءَ جي ماما پربل ڄاڻي شڪر ڀڳوان کلي کيس هيئن چيو، جيڪڏهن توکي من ۾ ايترو سندس آهي ته چو ته ئي وڃي پريڪيا وٺن مان نيسٽائين پڙ جي وٺ جي ڇانو هيٺان ويهي ٿو رهان جيئن ٿون مڙي اچين. جيئن ٺهندو هيءُ پاري اڳيان مان پهتا ٿيل پور منهنجي وڃي. اهو اهاڻ ٿون وڃي ويڃاري ڪر. شڪر جي آڳيا وٺي سٽيءَ اتان هلي ۽ ويڃارو لڳي ته پائي آءُ ڇا ڪريان؟ ائين چئي سڪدام ڏانهن ويهي. شو ڀڳوان من ۾ خيال ڪيو ته سٽيءَ جو هيٺ ڪاٺ ڪونهي. جڏهن منهنجي سمجهائڻ تي اهو هنجو سندس نظر منهنجي ٽڏهن پانڊجي ٿو ته ورڏانا برخلاف آهي. ان ۾ پلائي نه آهي. بلندي اهائي جا رام وڃي ڇڏي هوندي پوءِ ڪلهيائون ڪري ڪير چنڊا وڌائي. اهو ويڃارو ڪري شڪر ڀڳوان هري نام جهڻ کي لڳي ويو.

سٽيءَ جو شري رامچندر کان پريڪيا وٺڻ ۽ شو جو پور

سٽيءَ وري وري ويڃارو ڪري سيمان جو روپ ڌاري چتان منهن جو راجا رامچندر آيو پئي انهيءَ رستي ۾ اڳيان ٿي ايندي. لجهڻ پوڻي جو اهو ويس ته سي خيٽ ۾ پئجي ويو ۽ ان ۾ گھڙو سندس پهتا. ايس ۾ گھير سپاءُ هڻڻ ڪري ڪجهه چئي نه سگهيو. ڌار جوان لجهڻ پوڻيءَ جي وڌائيءَ کي ڄاڻو ٿي ڪونه. سٽيءَ جي ڪهت کي ڏٺائين جي پوڻيءَ رامچندر ڄاڻي ورتو ڇاڪاڻ ته هو سڀ ڄاڻندڙ انٿرپامي هو سٽيءَ ان سان چوڪل ڪرڻ چاهيو، ته سو نه استريءَ جي سپاءُ جو ڪهڙو پرياءُ آهي. منهنجي ماما جي بل کي

پوءِ مٽيءَ کان موڪلائي ٻوڙيءَ سان شوهي پنهنجي گهر آيو. ان وقت ٻوڙيءَ جو ٻار لاهڻ لاءِ ڀڳوان رکھونش ۾ اولاد ورتو هو ۽ پٽا جي آڳاٽا ٻالڻا لاءِ راج ڇڏي انساني ٻوڙو راج ڇڏي ان ۾ لهي ويا. ان ڪري راج ڇڏي. سو ٻوڙو ۾ اهو ويچار ڪندي پئي وڃي ته ڪهڙي طرح سري راج ڇڏي ڇو درشن ٿيندو. سو شو شڪر جي دل ۾ ڏاڍي آندڙ ماڻڙ هئي. پر سٽيءَ کي ان ڳالهه جي خبر نه هئي. تلسيداس چوي ٿو ته شو جي من ۾ درس جو لوپ هو اڪيون لاهڻ جي رهيو هئس ۽ دل ۾ ٻڌ ٻڌ هئس. راج ڇڏي پنهنجي مڙ ۾ منس جي هٿان گهرو هو. ٻوڙو ٻه ماڻهو جي وچن کي سڇو ڪرڻ گهرو ٿي. سري شڪر دل ۾ ويچارڻ لڳو ته جي ٻوڙو وٽ هاءِ ٿي وڃان ته اندر ۾ پڇڻاڻ رهجي ويندو ڪهڙي دفعي وڃڻ جي ڪوشش ڪيائين. اهڙي طرح شو ڀڳوان سوچ ڪندو رهيو ته. انهيءَ وقت ڏهه سئو راج ٻوڙو ٽيچ مارڻ وٽ وڃي هن کي پاڻ سان شامل ڪيو ۽ جلد ئي اهو ڪهت جو هٿ ٻڌو. مڙ ۾ راج ٻوڙو ڇڏي ڪري سڀني کي ڪٽي وڌو. ٻوڙو جي اهڙي خبر کان هيس. جو هٿ کي ماري پاڻ سهيبت سري راج ڇڏي موٽي آيو ۽ آخر ڪاٺي ڏسي اڪيون ۾ پاڻي ڀرجي آيس. سري راج ڇڏي راجي منس وانگر وڃڻ لڳو ۽ وياڪل ٿي ويو پئي ڀائر جهنگ ۾ ڳولهيڏا رهيا. جنهن ٻوڙو کي ميلاپ وڃڻو ڪڏهن به نٿو ٿئي تنهن کي ظاهري وڃڻ لڳو جي ڏک ۾ ڏاڍو وڌو. سري راج ڇڏي جا عجيب چرتر آهن جي ڪيائي ٻڌڻ چاڻي سگهن ٿا. اڪيون ٻوڙو ڪڇ سمجهن ٿا. شو ڀڳوان انهيءَ وقت راج ڇڏي کي ڏٺو ۽ هردي ۾ ڏاڍو آندڙ آيس سندن جي سمب سري راج ڇڏي اڪيون ٻوڙي ٺاهيائين. پر اهو وقت ڏسي پاڻ نه جاتائين ۽ ڇوڙ لڳو هي جهنگ جا ٻوڙو ڪندڙ سڃاڻيندڙ ٻوڙو ٽههائي ڇڏي هئي ائين ڇڏي ڪامڊو کي ناس ڪندڙ شڪر ڀڳوان اچي هليو. ڪرپاڻڙن شو سٽي سڙو پئي وڌو ۽ وري وري پئي گڏ ٿيو. سٽي اها حالت شڪر جي ڏٺي ۽ هردي ۾ وڏو سندس پيدا ٿيس. دل ۾ ويچارڻ لڳي ته شڪر جهنگ جو ايشور آهي ۽ سڀڪو کيس نمسڪار ڪري ٿو. سڀ ديوتائون، منس ۽ رشي به هن کي سر نمائين ٿا. تنهن جو راجڪمارن کي نمسڪار ڪيو ۽ هن کي سڃاڻيندڙ ٻوڙو ڏام ڪري ڪوٺيو هجي سڙنهن ڏسي مگهن ٿي ويو آهي ۽ اڃان به هجي ٻوڙي کي هردي ۾ روڪي نٿو سگهي. جو ٻوڙو سڙو وياڪ آهي ۽ جو ماڻا، جنم، ڪلا، اڇا، پند کان نيارو آهي. جنهن کي ويندڙ ٻوڙو ٽههائي سگهن سو ڪيئن ڏيڻ ڌاري منس ٿيندو. جي ٻوڙو وڌو. ديوتائون ڪاٺ منس ڏيڻ ڌاري هجي هان ته

جنهن جي بطن سان، سي سڀني کي گهٽائي ڇڏيو. هڪڙي پيري تريتيا يگ، ۾ شوجي اگست، مديءَ وٽ ويو جتي يواني ستي به ساڻس هئي. رشيءَ هنکي سيني جو انشور جاڳي انهن جي چڱيءَ طرح پوڄا ڪئي. پوءِ منيشور، شري رامچندر جي ڪتا چئي ٻڌائي، جا ڪتا ٻڌي شوجي ڏاڍو ٻوسن ٿيو. تنهنڪانپوءِ رشيءَ اُنهر هيءَ پڳتيءَ باهت پڇيو ۽ شري شنڪر مهاديو هن کي اڌڪاري ڏسي ٻڌايو، شري رامچندر جي ڪتن جي ڪتا ٻڌائڻ ڪري شري شو پڳوان اتي ڪجهه ڏينهن رهـي پيو.

واريءَ پوٽر گنگانديءَ جي ارار ڏنگي ڦنگي وهڪري واري آهي ۽ پوٽر جي مها هٿ ڪري سڄڻ پُرش کي اهڙي پياري ۽ موهيندڙ لکيندي آهي، جهڙن شري شڪر کي اڳل مساڻي جي پيرن ۽ ٿنڀن لڳي آهي ۽ باد ڪرڻ سان پوٽر ڪري ٿي. سنسار سمند جي ٿرڻ واسطي آتم پيڙيءَ روپ آهي، مان چئن ٿي ويدن کي نمسڪار ٿو ڪريان. جنکي پوٽر رامچندر جو جس ورن ڪندي سونهي ۾ ۱۰ تڪليف نٿي ٿئي. سر جهن رامائڻا روپي مانسرو جي پاڻيءَ ۾ سنان ٿي ڪيو آهي، اهي اڃا ايل جيو سنسار سمند روپي مرڪه. ترشنا جي جل پليان پٽڪندا ٿا ٿڙن ۽ ڊڪر ٿا ٻانين ڪري پنهنجي ٻڏيءَ انوسار رامائڻا روپي مانسرو جي پوٽر جل جي گڻن جو ورن ڪري ان ۾ پنهنجي من کي سنان ڪرائي شوق ۽ پارواي جو سمن ڪري سندر ڪتا کي شروع ڪريان ٿو. هاڻي سري رامچندر جي چرنن کي هردي ۾ ڌاري ۽ انجي ڪرڻا حاصل ڪري ٻن منيشورن جي گڏ ۽ پاڻ ۾ سندر ڪيان وارا جو بيان ڪريان ٿو جو ڌيان سان ٻڌندا.

ڪتا شروع

پارديواج مني پرياج ۾ رهندو هو، هن جو سري رامچندر جي چرنن ۾ ڏاڍو پريم هوندو هو. مانگهه مهيني ۾ جڏهن سنڪراف ٿي ٿڏهن دوتائون ڏيٺ ڪم ۽ منشن جون ٿوليون سڃيئي نيرن ٿي اچي ٿروپي نديءَ ۾ سنان ڪرڻ آيون، اهي اتي ماڏوءَ جي چرڻ ڪمل جي پوڄا ڪري ۽ اڪي بت کي جهي ڏاڍو خوش ٿي ٿيا. اتي پارديواج منيءَ جو تمام رطبيڪ ۽ مدين جي من کي وڌندڙ آشرم هو، نيرن ٿي جيڪي راجا پرياج ٿي سنان ڪرڻ وڃن ٿا تن لاءِ اتي مهائائن ۽ رشين جون سڃائون ٿين ٿيون ۽ سڃي اهرت واپي جو اتساه سان سنان ڪن ٿا، ۽ پاڻ ۾ گڏجي هريءَ جا گڻ ٿاين ٿا. اتي ماڻهو برهم جو ويچار ڌرم جي ريت ۽ نيتو جو ڪيان ڏڪر ڪن ٿا، ۽ اڻ ڪيان ۽ ويچار سان پرياج هريءَ پڳتيءَ جو ورن ڪن ٿا. اهڙي طرح سڄو مانگهه جو مهينو اتي سنان ڪرڻ لاءِ اچن ٿا تنهنڪري مڪر راس ۾ سنان ڪري سڃي مهائائون مرن ٿا. هڪڙي مانگهه مهيني جو سنان ڪري منيشور پنهنجي آشرم ۾ روانا ٿي ويا. انهن ۾ يادگولڪ مني جو تمام ويچاروان هو تنهن کي پيرن تي سر نوائي پارديواج پاڻ وٽ اُڪاريو. پارديواج پريم سان هن جا چرن ڪمل ڏوئي تمام پوٽر آسڻ تي وهاري هڃي پوڄا ۽ ساراه ڪري تمام منن وڃن ۾ ڪيس ويٺي ڪئي. هي ناڪ ! مونکي هڪ وڏو سندو ٿي پيو آهي. سڄي ويدن جو نيتو ڪيان توهانجي هٿن جي ٿريءَ تي

آهي. تڏهن ۾ سڀني عيسائي ٻڪريءَ وانگر گڏ رولي ڪير بي وڪار رولي ٻاڙي
 اڇلائي ٿا ۽ ٿان. ايشور ڇڏي اڇڙو ڪيان ٿي ٿڏهن هيءُ جيو اوتڪڙي ڪي
 ڇڏي ٿڏن ڪي ڪرهن ڪري، ڪرمن جي سڀاء ڪري ڇڏا انسان ۾ پلجي
 وڃن ٿا. انهن ڪي هيءُ جا پڳت سڌاري ٿا ڇڏين. دست ۾ ڇڏن جي
 سڳت ۾ اچي ڇڏائي ٿا ڪن ٿا پر انهنجو نثر سڀاء جي ملهتا مٽجي نٿي.
 جڳت ۾ ڪي ٻائي ڪڍي آهن جي ساڌو جو ويس ڌارن ڪري رهن ٿا ان
 بيڪ جي برتاب سان لوڪ انهن کي پوڄن ٿا پر پڇاڙيءَ سندن ڪهت ظاهر
 ٿيو پوي. چوندا آهن ته ”سڱ ناري ڪسڱ ٻوڙي.“ جيئن ٿوڙ هو سان
 گڏ ڄڻ ڪري آڪاس ۾ ڇڙهي ٿي وڃي ۽ هيٺ ٻاڙيءَ سان گڏ ڄڻ ڪري
 گپ ٿيو پوي. اهو ئي دنونهن ڪسڱ سڱمان رک ٿيو پوي ۽ اهو ئي دنونهن
 اٽل ٻاڙ لڪڻ لاءِ سڱي مس ٿي ڪم اچي ٿي. اهو ئي جل هوا ۽ هاءِ جي
 ميلاب سان جياپو ٿيندڙ ڪڪر ٿئي ٿو. سڱا ماهر اهو ڄاڻن ٿا ته ڪرهن،
 دوائن، ٻاڙي، هوا ۽ ڪڙن کي ڇڱي يا پري سڱو ڳچو اچڻ ڪري اهي ڇڱا
 ۽ شراب ٿين ٿا. سسار ۾ جيڪي به ڇڙ ۽ ڇيٽن جو آهن انهن سڱي کي
 رام جو سروب ڄاڻي مان ٿيسيداس سڱي جي چرن ڪملن کي سدائين هٿ
 جوڙي نمسڪار ٿو ڪريان. تڏهن سڀ مونکي پنهنجو شيو ڪ ڄاڻي ڇل
 ڇڏي مون تي ڪرڻا ڪريو. مونکي ٻڌي ۽ ٻل جو پورس نه آهي تڏهن ڪري
 سڱي کي ويٺي ٿو ڪريان. مان رام ڪندو جا چوڻ ورنن ڪرڻ ٿو گهران
 پر اهي چوڻ ٿا. آهن ۽ منهنجي ٻڌي تمام گهٽ ۽ اڃا ٿاڍي سڱي آهي.
 گهران ٿو اٽل ٻوڙ جڳت ۾ مون لاءِ ٻاڙي ۾ ڪونه آهي. منهنجا سڱ، مون
 ٻالڪ جا وچن من لائي ٻڌندا جيئن ڪو ٻار طوطيلي زبان ۾ ڪجهه ڳالهائي
 ٿو. مانا پتا اهو خوشيءَ سان ٻڌن ٿا. منهنجو ڀاڳ نديو ۽ ڪامنا وڏي آهي.
 پر هڪڙو ويچار اٿم ته سڱي سڱو هي رام چوڻ ٻڌي سگه ٻائيندا. جڏهن
 ڪٿا ٻڌڻ ۾ پريم آهي پر رام چوڻ ۾ سڱي نه آهي انهن لاءِ هي ڪل جهڙي
 وچا نه سگه ٿيندڙ آهي ۽ جيڪي اڳيان آهن، جڏهن پريو ۽ جي چوڻ
 ۾ پريم نه آهي تن کي هيءُ ڪٿا ٻڌڻ سان ٿڪي لڳندي. پر جيڪي
 وشدو شڪر جا پڳت آهن ۽ اڃا به بخش مان نه ڄاڻن، انهن کي هيءُ رام
 ڪٿا مٺي لڳندي آهي، اٽل جهڙين سڱنديءَ وارن شين جي ميلاب سان
 دنونهن پنهنجي سڱاويڪ ڪوڙاڻ ڇڏي ٿو ٿئي، جيئن منهنجي واڙي
 جيتوڻيڪ سادي آهي ته، به هن ۾ اٽل وشدو جهڳ ڪلياڻ ڪندڙ رام ڪٿا
 ڇڱيءَ طرح ورٿن ڪيل آهي جيئن ڪاڇو جي پائڻ ڪي ناس ڪرڻ

جي مهيا روپي ڇڏي لاءِ راهو ۽ ٻين جي اراڻيءَ ۾ سهڻو ٻاهر جوڙا
 سور ما آهن جي ٻين جي اوڳڻن ڏسڻ ۾ هزارين اکين وارا لي ٿا وڃن ۽
 ٻين جي ڀلائيءَ ڏانهن ڇڏي من اهڙو آهي جيئن ڪيهر ۾ مک - انهن کي ٻاهر
 وانگر نيج ۽ ڪروڙ ڪال سمان ۽ پاپ ۽ اوڳڻن جي ڌن سان ڪٻر وانگر
 شاهوڪار آهن جو ٻين جي اراڻيءَ ۾ ائين پنهنجو جيءُ وڃائين ٿا، جهڙن
 ڳوٺا ڪيٽيءَ کي ناس ڪري ڳري وڃن ٿا. مان انهن دشتن کي وري
 نمسڪار ٿو ڪريان جيڪي ڪاوڙيل شيش نانگ وانگر آهن ۽ هزارن مڪن
 سان ٻين جا دوش ورنن ڪن ٿا وري انهن کي پوڙ پراج وانگر نمسڪار ٿو
 ڪريان جي پورا پاپ ٿهه هزار ڪن سان ٻڌن ٿا. مان انهن کي لاندر جي
 اوار جاڻي هٿ ٿو جوڙيان. جن کي ڪوڙا وڃن سدا پيارا آهن ۽ هر ٻين
 جا ڏوهر هزار اکين سان ٿا ڏسن. دشتن جو اهو سپاءُ آهي، جو ٻين جو
 پلو ٻڌي پيا جلندا. مون پنهنجي طرفان نه هنن کي پوار ٿا ڪري ڇڏي
 آهي. هو پنهنجي پاران ڪڏهن به نه مڙندا. ڇو نه ڪاڙو کي ڪيڏو به پيار
 سان پالجي ٿڏهن به، هو مانس کانڻو بنا نه رهندو. هاڻي مان سڌن
 ۽ دشتن کي بهي جي چوڻن کي نمسڪار ٿو ڪريان. ٻئي دڪ ڏيندڙ آهن.
 سنس جو وڇوڙو ساهه ڪڍي ٿو ڇڏي ۽ دشت جو ميلاب ڏک ٿو ڏئي. جيئن
 ڪمل جا گل ۽ جروون ساڳئي ٿلاڙ ۾ ڪڏ پيدا ٿيندا آهن، تيئن سڌو ۽ دشت
 به اهرڻ ۽ شراب وانگر سمندر روپي پيا مان پيدا ٿيا آهن. چڱا ۽ اراهن
 سنسار ۾ پنهنجي ڪرمن موجب جس اڀس، پائين ٿا. سڌو امير، چندرمان
 ۽ گنگا جي اوار آهن. ارا انسان زهر ۽ ٻاهر وانگر آهن. گڻ اوڳڻ سڀڪو
 چاڻي ٿو جهن کي جيڪي رڻي ٿو ان کي ٺيڪ ٿو سمجهي. ٻلي کي ڀلائي
 ۽ وري کي اراڻي ملي ٿي اهرڻ جو سپاءُ امر ڪرڻ ۽ زهر جو سپاءُ آهي
 مارڻ. دشت پاڻن ۽ اوڳڻن جا ۽ سڌ ڪڻن جا اٿاهه سمند آهن. ڪنهن کي
 چاڻو ڪانسراءِ ڪڻن کي گرهڻ ڪرڻ، ۽ اوڳڻن کي ٽپاڳ ڪرڻ ٿي نٿو سگهي.
 ڀلا ارا سڀ ورڏا پيدا ڪيا آهن. پر ويدن ٿن جا گڻ دوش ثابت ڪيا آهن. ويد
 پراڻ چون ٿا نه سرشتي گڻ اوڳڻن سان پورل آهي. دڪ سڪه پاپ ۽ پڇي، ڏينهن
 ۽ رات، سڌو ۽ دشت، ڏاڍ ۽ ڪڏاڍ، دٽين ۽ ديوتا، اوچ ۽ نيچ، اهرڻ ۽
 زهر، جيئڻ ۽ مړڻ، مايا ۽ برهم، شاهوڪاري ۽ غريبي، ڪنگال ۽ راجا،
 ڪاشي ديش، مڳد ديش، گنگا ۽ ڪوم ۽ ناسا نديون، هماليه وڏيا. اراهمڻ ۽ ڪٽو
 ماس کانهندڙ، سرڳ ۽ ٺڳ، پيار ۽ ترسڪار ڪڻن ۽ دوشن جو پند ويدن ۽ شاسترن
 ۾ چيل آهي جو ۽ چيئن ڪڻن ۽ دوشن سان پورل هيءَ سرشتي ڪرڻا ٺاهي

ڪيائون، پر مڊون مدرڪ ڪرم عيظ کان وار ڇوڙ ڇاڇي وار؛ ايترو نالو-
مرا مرا باد رهيو، پر اهو ايترو نالو برابر سان جهوندي جهوندي آءُ هن ٻڌ
ڪي بهتو آهيان جو- عيتر اوهان سا ڪيائيف يار ارحم ارحم! منهنجي ڪور اچي
چون ڪمل ڪوما يا اڻو اس اهو ئي پر لکڻ ڦل آهي سندن جي شرن وٺڻ جو.

ديو رشي ٺارڊ بيهڻجو جهڙن ٻين طرح ٻڌارو. هي ٻڪران! مان اصل هڪ ڏاسيءَ جو پٽ آهيان مڙهڻجي مالا ساڌو ستن ۽ مهاڻان جي ڏاڍي شيرا ڪندي هئي. پورن اڻهن کي پوڇن ٿا اهي ڪارائيندي هئي ۽ پوءِ پاڻ ڪاٺيندي هئي. پر جڏهن پوڇن ته اچندو هو ته ساڌو مهاڻان جو اچيل جوڙو پوڇن کائي پيٽ پاليندا هواسون. تن جو اڻهن مهاڻان جي سنگ پر رهڻ ڪري ۽ اڻهن جو جوڙو پوڇن کائڻ جي برتاب سان مان اچ مڃي ٺارڊ سڏجان ٿو.

مھارشي اڪستيه مهادوق کي ڇوڙ ٺڳڙ - هي ٻڳڙان! ڪڏهن منهنجي
پٽا کي هڪ سندر غروبصوف رميا اڀرا ڏسڻ ڪري من ۾ اڃا ئي ۶ ڪار
وس بڻجي واريه ڪيرائي ڇڏيو. ان واريه کي هن هڪڙي دلي ۾ وجهي
وڪي ڇڏيو ان واريه جي ڪري منهنجو انهيءَ دلي مان جنم آيو. اهڙي
نيمچ نموني ۾ جنم ٿيڻ ڪري سٺ سنگ جي پرياءُ سان آءٌ هاڻي ڇڳيءَ
گتيءَ کي پراپت ٿيس.

سٺ سنگ کان سواء گيان ٿيو اچي ۽ رام جي ڪرڻا کان سواء ست سنگ
سولڻو ٿيو ملي. جيئن پارس کي ڇهڻ سان لوهه سون جهڙو ٿئي وڃي ٿو تيئن
سٺ سنگ ڪرڻ سان موروڪ سڌري وڃي ٿو. جيڪڏهن پاويءَ جي وس
ٿي چڱو انسان وڃي ڪنهن ڪسنگ ۾ پري نه جيئن نانگ ۾ مڙي ڇمڪاڻ
ڏئي ٿي تيئن ڪسنگ ۾ وڃي نه پنهنجي ڳڻن موجب هلي ٿو. وڌو وڌن جا
وڃن نه ساڌن جي مهما ڪرڻ ۾ شڪيا آهن. جيئن اڻ ڄاڻ مڙي جي ڳڻن
کي ٻڌائي نٿو سگهي. تيئن مان نه ان جو ورنس ٿيو ڪري سگهان، جيئن
ٻنهي هٿن ۾ رکيل گل هڪ جهڙي خوشبوءِ پري ٿا ڇڏين. اهڙن سمان
چنب وارن کي چنڊو مٿر شترو نه آهي. ان کي مان نمسڪار ٿو ڪريان.
هي جڳت جا هٿڪاري سبتو منهنجي سپاءِ ۾ پريم ڄاڻي مون ٻالڪ ٿي
ڪرڻا ڪري رامچندر جي چوڙن ۾ پريم ٿيو. مان سڄي پاوٺا سان انهن
ادشتن کي نمسڪار ٿو ڪريان جي اها ڪارڻ چڱائيءَ ۽ بدائي اڻائي
ٿين ٿا. ٻين جي فائدي ۾ گهائي ٻوڙ ڪري پنهنجو لاپ سمجهن ٿا ۽ ٻين
حالا ٿيڻ ۾ آئند ٿو اچن ۽ آباد ٿيڻ ۾ رنج ٿو ٿين جي وشدو ۽ شؤ

سري رام جيء رام - جيء جيء رام بـال ڪانـب

ديومدي ٺارڊ اگستيم رشي ۽ والميڪ سدواد

والميڪ ٺارڊ ۽ اگستيم رشي پهرين ڪير هئا ۽ پوءِ ڪهڙن رشي ٻڌي
بهتا جن جي ڪٿا هيٺ ڏنل آهي سا ڏيان ڏني ٻڌو.

جنهن وقت سري رامچندر رشي والميڪ جي آشرم ۾ پهتو، ان وقت
والميڪ سري ڀڳوان رامچندر جو آدرستڪار ڪيو ۽ پنهنجو جيون ڇڏي هن
رست ورتن ڪري ڇوڙ لڳو. ”هي ڀڳوان! آءٌ هڪ لٽيرو شڪاري هوس
جو ويندڙن مسافرن کي ڦرلٽ ڪري ماري انهن جو ڌن مال ڪٽي پنهنجي
ڪٽنب جي پالڻا ڪندو هوس. هڪ ڏينهن منهنجي ڀلي ڪرڻ لاءِ ڪي
مهاٿما سب رشي اتي اچي نڪتا ۽ مان پنهنجي نيم موجب انهن کي ڦرمار
ڪرڻ لاءِ تيار ٿي ويس. جنهن وقت رشين وقت پهتس ۽ ڦرڻ لاءِ ويجهو
ويس ته انهن ستن رشين مان هڪ رشيءَ مونکي چيو ته هي ڀائي، تون جو
هي ڪوڙو ڪم ڪرڻ شروع ڪرڻ جي لاءِ ٿو ڪرڻ؟ تهن ئي مون کيس
جواب ڏنو ته ”منهنجو ڏندو ئي اهو آهي“ انهي ڪري ئي مان پنهنجي
ڪٽنب جو گذران ڪرڻ ٿو. تنهنجي رشيءَ چيو ته انهن گهرو ڀائرن جو
ڀاڳي ڪير ٿيندو؟ تون يا اهي تنهنجا ڪٽنبي؟ جن جي لاءِ تون هيءَ ڪوڙو
ڪم ڪري رهيو آهين، سي انهيءَ گهرو ڀاڳ ۾ ڀائوار ٿيندا؟ مون جواب
ڏنو ته ضرور منهنجا ڪٽنبي مونسان شامل ۽ ڀائوار ٿيندا، ڇو ته انهن جي
ڪري ئي مان ڀاڳ ڪرڻ ٿو. تهن ئي رشيءَ چيو ڇڱو ڀلا گهر وڃي ڀڄي
پڪ ڪري اچ. رشيءَ جي اها ڳالهه، ٻڌي مان ٻوڙ ٺڌو هڪدم گهر ويس
۽ سمورو حال اچي گهر ڪري ٻڌائين تنهنجي ڪٽنبي ڇوڙ لڳا ته انهيءَ
ڀاڳ ۾ اسان ڪم ڦل جي ڀڳڻ ۾ شامل ڪرڻ ٿينداسين. تنهنجو فرض آهي
ته اسانکي ڪمائي ڪارائڻ، ڇاهي محنت ڪري ڪارائين ڇاهي ڇوري ڪري
ڪارائين انهيءَ ڳالهه سان اسانجو ڪوئي به واسطو نه آهي. انهنجو اهو جواب
ٻڌي ڏاڍو ناراض ٿيس ۽ موٽي رشين وقت آيس ۽ پهرين ئي ڪري واپسي
ڪري ڇوڙ لڳس ”هي سب! ديارو موٽي ڪرڻا ڪريو. مون اڄ ڇاڻائيءَ
۾ گهڻائي ڀاڳ ڪيا آهن جنهن لاءِ مونکي معاف ڪريو.“ مهاٿما منهنجي
نماڻي ويهتي ٻڌي مون تي دٻا درشتي ڪري رام اهر جو منتر ڏنو ۽ ابدش

پر وڃن نڀون انهيءَ جي ٻڌڻ سان سڀ طرح جو آئند آهي، پنهنجي ڌرم ۾ اٿل وڃڻ سان به ٻڌڻ جو ڪم ٿيڻ ۽ چڱا ڪرم ٿيڻ راج جي سماج آهي. اٿڻ به ڪڙو جهونو ۽ جهونو به سڌائڻ قائم هڪڙو رڳو آهي جنهن جو ٻاڙي درشن ڪرڻا وڃي ٿو. هي سڌائڻ جي سماج رويي ٿيڻ راج سڀي کي سڌائڻ ۾ سڀ هٿ ڏيڻ سان ملي سگهي ٿو، هن ۾ شڙڏا سان وڃڻ ۾ سڀ ڏک ناس نٿو ٿي. هن ٿيڻ راج يعني سڀ سنگ جي ٻڌڻ ۽ اڪٽ ڪوڪ آهي ۽ سندس قل جلد ملي ٿو ۽ ٻڌڻ ظاهر آهي. ساڌ سماج رويي ٻڌڻ ۾ وڃي اڀڻاڻ کي ٻڌڻ ۾ سان ٻڌڻ، سهڻو ۽ سڌائڻ ڪرڻا يعني هٿيڻا سان هن گهرندا چار ٽي ڦل جيئن ٿو ڌرم، اٿڻ، ڪام ۽ موڪل هن سڌو هوندي حاصل ٿي ٿا.

ايشور استتي

شري رامچندر ڀڳوان جي ڪمل چرڻ ۾

- ۱- ڇڏي آسرو سڀ جو وٺ رام جي اوت،
ٿا پاڻ سڌا ڪوت ڪري ٻڌي اٿڻ ۾.
- ۲- هر ڳوڙهيءَ هر ويل سمر سمر سري رام،
ٿا پاڻ اچي ستنام سولي ڪندڙ سڳهه ۾.
- ۳- ٿاڻو مٺي رام جو هڪ ٻل نه وسار،
جيئن ٿو ٻڌڻ ٻار ٿا سان رڳو ٻڌڻ جي.
- ۴- رام کان سواءِ ٻي واه نه ڪر وائي،
ٿا ٿيڻي سڌائي اچي ٻڌڻ ٿو سان.
- ۵- شون وٺ رام جي ڇڏي ٻي سڀ ڪار،
وقت پنهنجو گهار ڇڏي ٿاڻو ٿاڻو جو.
- ۶- دنيا هيءَ فاني ادا ڪجهه نه هلدڻ ساڻ،
پنهنجو پاڻ سڄاڻ نه مڪتي مليڻي موت ۾.
- ۷- جي چاهين ڇڏي ٻڌڻ ڄم مرڻ کان،
ٿا رڳو سري رام سان ٻڌڻ ٻڌڻي پنهنجي.
- ۸- ڪم ايندڙ ڪينڪي دوست پٽي ٻار،
ڇڏي سڀ وهڻو ٿاڻو ٿاڻو ٿاڻو رام جو.
- ۹- ڇڏڻ ٿاڻو رام جو آهي سڌائي،
ٻڌڻ ڇو ڪرڻ ڪاڻي ڪرڻ ٻي سنسار ۾.

ڀڙائي جو پتي ڪرڻا لڌن ٿي ٿيڻهن رڳو وارو ۽ ڪامدار ڪي پسر ڪرڻا وارو سري شوجي مونتي ڪرڻا ڪري. ڪرڻا جي ساگر ۽ مدش ديو. ڀڳوان روپ پنهنجي گروءَ جي چرن ڪڍڻن ۾ مان سر ٿو نمايان. جڏهن گروءَ جو وڃڻ پيانڪ اڳيان روڙي انڌڪار ڪي ناس ڪرڻ لاءِ سورج جي ڪرڻن جي سمور وائڳو آهي، گروءَ جي چرن ڪڍڻ جي ٿوڙ ڪي مان ٻڙنار ٿو ڪرڻا جا شذر ڀاڙا جي سڳند ۽ ٻيڙ سان ڀريل اميرت روڙي ڀڙي جو چورڻ آهي ۽ سنسار جي سڀني روڳن جي ٻوڙ ڪي ناس ڪندڙ آهي، اها ٿوڙ سندر منگل آندڙ ٿيندڙ شو مهراج جي سرور جي نول ۽ ٻيتر رڪ جي ازار آهي ۽ ڀڳتن جي من روڙي سندر آرسيءَ جي ميل مڙاڻ واري آهي ۽ هن جو ٿڪ ٿيڻ ۾ سڀ گڏ هڪ اچن ٿا. شري گروءَ جي نهن ۾ سڀني مڙن جي جوت وسي ٿي. جنهن جي سمرڻ سان هودي ۾ انيڪ ٻوڙ ڪاش ٿي اچي ۽ اڳيان جي انڌڪار ڪي ناس ڪرڻ لاءِ اهي چورن سورج جهان روشني ٿيندڙ آهن ۽ جنهن جي هودي ۾ وسن ٿا، سو وڏيائي آهي. انهيءَ سان هودي جون صاف اکيون کلن ٿيون ۽ سنسار جا دڪ ۽ ٻاپ مٽجن ٿا. شري رامچندر جي چورن روڙي موليٰ ۽ ماڻڪ جي جتي ڪاٺين ۾ اڪل يا ظاهر هوندا سي نظر ۾ ايندا. جهڙي طرح ساڌڪ سڌ ۽ ڪيائي اکين ۾ اتر سروي پاڻ سان ٻهڙن، جهنگلن ۽ ٻوڙيءَ ۾ اڪل وڏن خزائن جو مزو ڏسن ٿا شري گرو ڀڙو جي چورن جي ٿوڙ اکين جي ٻياري ٿاڙو وارو سندر ڪرڻ ۽ اميرت جهڙو سرمو آهي. جنهن سان پنهنجي ويچار روڙي اکين ڪي صاف ڪري سنسار جي ٻنڌن کان ڇڏائڻ واري شري رام چورن جو مان ورنن ڪرڻ ٿو. ٻهڙن ٻهڙن جي چورن ڪي انسڪار ٿو ڪرڻا جن جي ڪري اڳيان مان ٻيڊا ٿيل سڀ سنسار مڙجي وڃن ٿا ۽ ٻوڙ ساڌن جي سماج جا سڀني گڏن جي ڪاڙ آهي ٿيڻن ڪي ٻيڙ ۽ مڙي واڙيءَ سان انسڪار ٿو ڪرڻا. ساڌن جا چورن ڪهه وائڳو ٻيتر آهن جيئن ڪهه ۾ ڪو سوان ٿيڻدو آهي ته به سندس قل ڪهڙن شڌ گڏن ڏاڳن سان ٻيتر آهن ڇاڪاڻ ته پاڻ ڪشت سهي به ٻين جي اگهاڙپ ڏي ٿو. جن جڳت ۾ جس پاڻو آهي سي ته ٻوڙ لائق آهن. ساڌن جي سماج سندر ۽ آندڙ ٿيندڙ ٻيتر راج ٻيڙاڻ آهي. جتي رام ڀڳت روڙي گنگا جي ڌارا ۽ ٻيتر ويچار جي ٻيچار ڪرڻ ڪورجن يا نه ڪرڻ ڪورجن ٿيندڙ ورڻن جڏا جي ازار آهي. اهي ٿي مڙي ٿوڙي ۽ نديءَ وائڳو وشنو ۽ شو ڀڳوان جي ڪٿا روپ هڪڙي ۽ ڌاڻا

شري گطيشايه لمهر

مدگلا چرط

کوسواهی تلسیداس پوری نو ا آئ سینی برکارن جی مدگلکاران جی
 اذشتا سري سوسولی ء شري گطيش کی مان نمسکار نو کران . شرذا ء
 وشواس روپی پوانی ء شکر کی مان سر نو زراہان جن جی کرہا سان
 بوکی نہ بھنچي هردي بر ویدل برمالما جو درسن بائی نثا سکھن . ان گیان
 سروپ انت شکر روپی گروء کی نمسکار نو کران . جدهن شکر جی
 آری ونط کري بیج جو نیدو چندرمان سپ عتد بر چچی نو . سیتا ء رام
 جی گطن جی سوهہ . روپی پواتر بن بر عوج ونندڑ آلم گیانی کویشر مہارشی
 والہیک ء باندر جی سوامی ہدومان کی سر نو نمایان . سوشتی ء جی پیدا
 کرط . استت کرط ء ناس کرط واری ء دکن کی ٹڑ واری ء سین جی
 سکن ڈیٹ واری ء سري رامچندر جی پیاری ء سري سیتا کی مان نمسکار
 نو کران . ہی سچو سنسار ء اوهما آدک دیوتائون جہن جی مایا جی وس
 ہر آہن ء جہن جی ستا سان ہی ء کوڑو سنسار نوڑی ء بر نانگ جی پوم
 وانگر پلیر پیر آہی ء سنسار ساگر کرط جی خواہش رکندڑن لاء جہن جا
 چرط ٹی پوڑی آہن . انہی ء سمہورط کارٹن کان پوی رام نام واری وشو
 روپ بر پور کی مان نمسکار نو کران . انیک ہراٹ نگم ائم آدک وارٹائون
 جی رامائو والہیکی بر بہن گرٹن بر ہن سان لاگاسو رکندڑ آہن سی مان
 تلسیداس بھنچي اندر جی سک واسطی بھنچي منی ء دیسی ء بولی ء بر
 ورٹن کران نو جہن جی سہرن کرط سان سدی حاصل ٹی ٹی . جو
 گطن جو سوامی سندر ہائی ء جی مک وارو ء جو ہتی ء جی کاٹ ء چگن گیتن
 جو پیدار آہی . اھڑو شري گطيش جی مونتی کرپا کري . جہن جی کرپا
 سان گونگر گالھانٹ لگی نو ء پنگلو ڈکیو پھاڑ چڑھی نو وچی . سو کلیگ
 جی سیمی باہن کی ناس کرط وارو دیالو مونتی دیا کري . نیلی کدول
 جی گل وانگر جہن جو سائرو بدن آہی ء تازی گاڑھی گل جھڑن اکین
 وارو ء کیر سمب ٹی سمہو وارو پگوان وشو مہنچي هردي مندر ہر سدائین
 واس کوي . کد جی گل جھڑو ء چندرما جی اوار سندر شرار وارو

مهاپرش جو چوڻ آهي سچ کي گهرڻ ڪجي ۽ ڪوڙ کي ٺاهڻ ڪرڻ گهرجي. سچ ئي سچڻاڻند سروب جو ساکياف درشن آهي. ڪنهن ٺاهڻي جو وڌاءُ ڪرڻ اهو آهي. سچ اهو آهي جهڪي ڏسڻ سر ٻڌاءِ ٻڌهتو مصالح نه ملهه. جهڪو ٻڌڻ سر ٻڌاءِ جهڪو آهڻ سر ٻڌاءِ سچ ئي وسواس ڪرڻ آهي سچي نارائڻ جو جاپ. سچڻاڻند سروب جي شرڻ اچڻ چاهڻ نه سچي شاسترون جو اڌياڻ ڪر، ست پرشن جو سنگ ڪر. ست اڀرڻ سن، ست مارڻ هلڻ ۾ سک.

پاپ کي پاپ چئجي ٿو، پر پاپ کي لڪائڻ آهي مهاپاپ، سچر ماڻهو ڪڏهن نه پاپ نه ڪندو آهي، پر جي ڪندو آهي ته ان جي ڏند کان ڏڪندو آهي. ۽ دل ۾ پڇتاءُ پيو ڪندو آهي، هڪ ڪوڙ کي سچي ٻڌائڻ لاءِ سو ڪوڙ ڳالهائڻ پون ٿا ان ڪري پهريائين سچي ڳالهائڻ گهرجي. ڏند ٽوڪي ٿر ڏڪائي، نه ته ڏڪڻ ٿون ڇو پلا ٻوه ٽوڪي ٿر ٻڌاري، نه ته ٻڌڻ ٿون ڇو پلا انهيءَ ڪري سچ جي هميشه جڻ آهي.

سچي ڪا اول والا جهڙي ڪا منهن ڪالا.

پڇڻ

ٿل- مون کي نه تار ٿون پڳوان، ڪنهن نه ڪنهن بهاني

ٿي وڃي منهنجي مڪتي، تنهنجي نام ڳائڻ سان

۱- ڪونهي ڪوئي دنيا ۾، مڙن جهڙو پاڻي

ٿئي ٿو ڪيئن ڏک تنهنجو، زبان تي نام آڻڻ سان

۲- هزارين ويا ٿري پاڻي، هزارن بهانن سان

ٿري جهڙن ويئي گنگا، طوطي کي پڙهائڻ سان

۳- نه ساڌو هو نه ڪوئي شي، هٿو ڏاڪو جو مهاڻو

وڏو سرڳ ڏام هو تنهنجي، ٽوڪي اڙي ۾ ڇڙهائڻ سان

۴- ٻئي هٿي سلا پٿر جي، هٿي سا تار گوتم جي

وٺي سرڳ لوڪ ۾ هڪدم، چوڻ جي ڏوڙ پائڻ سان

۵- اجاميل هڪ هٿو پاڻي، مگر دنيا ڏاڪو ٿون ان ڇو

ٿي مڪتي نام تنهنجي سان، تنهنجي پٽ کي پڪارڻ سان

۶- تپسيا ڪير ڪندي هئي، پلا هو ۽ پيلڙي ان جي

مگر هوءَ ٿري وٺي، ٽوڪي ٻيو جوڻا ڪارائڻ سان

۷- رهيو آه هڪ ٻيو پاڻي، هيءُ داس اي پڳوان

”امر“ کي نه تار ٿون پڳوان، ڪنهن نه ڪنهن بهاني سان

آهي، نس ناريءَ ۽ روڊ کان رهت آهي، جا نراڪار رستر آهي اها ساڪار
 ئي نه سگهندي. ايشور ساڪار جهڙو جو مالڪ آهي. پر عمر هن ارهيند جي
 اندر ٻاهر آهي. پرمالما اٿس باب آهي. آتما سو پرمالما ائين چوڻ غلط آهي.
 جهڙو آتما جا لڪشڻ آهن. اڃا دويش پڻ ڇڏي. سڄي دنيا ۽ ڪيائون آتما، پرمالما
 جهڙو اٿس ناهي آتما جي سٺا پرمالما کان الڳ آهي. آتما سو پرمالما جهڙو اٿس
 آهي ڇهين سرار جهڙو هلائيندڙ آتما آهي ائين ارهيند جي هلائيندڙ ارهيند آهي.
 پرمالما جي سٺا اکين آهي، اکين جهڙو ڪنڊ يعني حصو (ڪرو) جهڙو يا اڻڌو
 ڪڏهن به ئي نه ٿو سگهي. آتما ۽ پرمالما جي سڙو ۽ پيدا آهي آتما اٿس ۽
 ڪڏهن آهي مگر پرمالما آڪاس وانگر واپس آهي.

ستين تي وڏو ڪرڻ آهي ستين ناران جو جاپ.

ڪيائون ست آهي ۽ پرهر تي اٿس آهي، سڄي جو ئي اول بالا آهي.

سڄي آهي روشني ۽ ڪوڙ آهي اونڌو انڌڪار، جن وٽ سڄي ڪونهي

انهن وٽ روشني ڪانهي، ايشور جهڙو نالو ستين آهي.

سڄي ٿو ٽوڪي ڪلائي، نه نه ڪلين ٽون چو پلا

ڪوڙ ٿو ٽوڪي روتاري، نه نه رولين ٽون چو پلا

انهيءَ جي اڀاسا ڪرڻ تي ٻرم ٿرم آهي. اڄ مڏس سڄي کي ڇڏي ڪوڙ
 ۽ ڪهڙو ڪاهي پيا آهن. اڌر جا لڪ به ٿيندا رڪ، ٿرم جا سڙ به ٿيندا لڪ.

پاپ ٿو ٽوڪي ٽڪائي، نه نه ٽڪين ٽون چو پلا

ٿرم ٽوڪي ٿو اڏائي، نه نه اڏين ٽون چو پلا

سڄي جو مطلب آهي من وڃن ۽ ڪرم به هڪ جهڙو رهڻ. سڄي سدائين

هڪ جهڙو رهندو آهي. ائين بدلجندو رهي ٿو. پرمالما ٿيندي ڪالڻ به ستين

آهي. پر ڪونهي جو به ناس نٿو ٿئي، پر ڪونهي پنهجي روپ بدلائيندي رهي

ٿي. ستين روپ پرمالما کي اهڙي ٻائي سگهي ٿو جو ستواڏي سڄي مڃيندڙ

۽ سڄي ئي هلندڙ هوندو. سڄي ايشور جو ٻيو روپ آهي.

نيڪي ٽوڪي ٿي نچائي، نه نه نچين ٽون چو پلا

ٻڏي ٽوڪي ٿي ٻڪائي، نه نه ٻڪين ٽون چو پلا

سڄي جو رستو اهو آهي نه پرمالما جي پيدا ڪيل جهڙو پراڻين تي نياڻ ۽

دنيا جي درستي رکجي. سڄي کان وڌيڪ ٻيو ڪو به ٿرم ڪونهي، سڄي نه ٻيو نه

ڪوڙ ڪڍي ڇڏي من مان، نه نه ٽڪ ڪائيندڙ درٻار به

سڄي ائين سڀني اندر، جو ساڪون پراڻ سندس به

ٻڌائڻ واري کي نه چئو. تلسيداس رامائڻ جي ڀات سان هڪ عجيب
 تماشو ڪري ڏيکاريو. هڪ دفعي دراوڙ ۽ ڪاشيءَ جا راجائون ڪجهه وقت
 پاڻ ۾ هڪ هنڌ گڏ رهيا، پاڻ ۾ سندن ڏاڍو ڀرڻ ٿي وار، ٻنهي جون
 زالون گريون هيون. دراوڙ جي راجا ڪاشيءَ جي راجا کي ڇو نه اسان
 ٻنهي جون استريون گريون آهن - جيڪڏهن اسان مان هڪ کي ڏيءَ ۽
 ٻيءَ کي پٽ ڄائو ته ٻنهي جي شادي ڪرائي جنهن ڪري اسان جو ڀرڻ
 هميشه لاءِ هلندو ايندو، انهيءَ ڳالهه لاءِ ٻنهي چئن قسرن کڻي اڇاڻ ڪيو،
 ائين چئي هڪ ڪو پنهنجي راجڌانيءَ ڏانهن هليو ويو. دراوڙ به راجا
 پنهنجي راڻيءَ کي ڇو نه جي ٻنهي طرفن ڏيئون آهن انهن ٻن مان
 آپگهات ڪندس. ڀڳوان جي مرضي اهڙي ٿي جو ٻنهي کي ڏيئي ڇڏيون،
 پر دراوڙ جي راڻيءَ وڌائين جي ڏپ کان راجا کي ڇڏائي موڪليو ته پٽ
 ڄائو آهي. نوڪرن ڇاڪون اراهمڻن جو لشڪر کي لالچون ڏئي سمجهائي
 ڇڏيائين ته بالڪ جا اهڙا گرھ ٻڌائين ته ٻارهن ورهين تائين ٻيءَ جو منهن
 ڏسڻ بالڪ ۽ پتا لاءِ نقصانڪار آهي. ڪاشيءَ جي راجا کي به ڇڏائي
 موڪليائين ته دراوڙ راجا کي پٽ ڄائو آهي، ٻارنهن ورهيه ڀورا ٿيا ته
 ڪاشيءَ جي راجا رهائو جي گهر ڪئي. ڇڄ سنڀري هلي ڪاشيءَ ۾ پهتا
 ته پيد کلي ٻيو سڀني کي خبر پئجي ويئي ته دراوڙ جي راجا جو پٽ سچ
 پچ ڌيءَ آهي. ڪاشيءَ جو راجا پنهنجي اهڙي ئي عزتي سمجهي دراوڙ
 جي راجا کي مارڻ لاءِ سنڀريون ڏاڍو ڳوڙ شر مڇي ويو. هيڏانهن دراوڙ
 جي راڻي ٻيو ڇارو نه ڏسي تلسيداس جي شرط ويئي. تلسيداس ٻنهي
 راجائن کي شانت ڪرائي دراوڙ جي راجا جي ڌيءَ کي پاڻ وٽ گهرائي
 رامائڻ جو نون ڏينهن جو ڀات کيس وڌيءَ موجب ٻڌايو. سڀني عجيب ۾
 پئجي ويا جو رامائڻ جي ڀرتاپ سان اها ڇوڪريءَ مان ڇوڪرو ٿي پيو.
 سڀني جي گهر ۾ آندو منگل ڄاڻجي ويو. اهڙي طرح رامائڻ جا اٺڪ
 عجيب ڇوڙ آهن پر سڀ هنڌ شردا ۽ وشواس ضرور هئڻ گهرجي، ڇو ته
 ڀڳوان فقط هڪ ئي آهي توهان ان جي اڀاسا ڪريو ته لڪشمي توهان جي
 در تي ٻاڻهي هلي ايندي. نراڪار جي صورت نه ٿيندي آهي. نراڪار
 جي صورت ڪهڙو ڪلاڪار ٻڌائي سگهندو. ٻڌو ۽ ڇڏو ڇڏو ڇڏو آهي.
 ارمابڊ ڪيڏو وڌو آهي اهو ڪير نه ٻڌائي سگهيو آهي نه ڪرڻي ٻڌائي
 سگهندو. اهرم ساري سنسار جو چڪر هلائي رهيو آهي، هو سرور شڪتيران
 آهي. سڄي سرشتي ان جي وس ۾ آهي. هو پنهنجي نج سروپ ۾ نراڪار

آهن دودھا نندڙون ٿا راون آهن ۽ چوڀاريون پڻ آهن. سور ٿا پڻ ۽ ٿاران کي ملائڻ وارا سندن، ڇند ڇڻ نه مڪڙيون آهن، رامائڻ جا اکر ۽ ويجهن سندس بشب آهن جن جي عجيب سرهاڻ آهي، انيڪ قسمن جا اوت سندس ٿل آهن جن سوانن کي اڏامان سمجهو ٻڌندڙ ۽ ٻڙعدڙ چڱي - ڪڏهن ٿا، ڀڳتي ڪيئن ۽ ويراڳ، سندس رس آهي. نرگس ۽ سرڪڻ ان جا ٻج آهن. پوران ڪاڪ پشند مٺي ۽ مهادر هي رام چرلر ٻاڙو - برءِ سسار جي ڪلياڻ لاءِ تلسيداس ظاهر ڪيو. ڇيڪڏهن تلسيداس هن ڪرنت جي رچنا نه ڪري ها ته ڪلچر جي بابي جيون ڇو ڪير اڌار ڪري هاڻ؟ رامائڻ ڪامندڙ ڪو جي سمان سڀيئي مدرت سڏ ڪندڙ آهي، چيتامڻي وانگر سڀيئي ڪامنائون ٻڙيون ڪندڙ آهي. رامائڻ هڪ عجيب ٿلواڙي آهي جنهن ۾ شري رامچندر روڻي پٽرو سڳند وٺندو ٿو رهي. جنهن گهر ۾ رامائڻ هوندو اتي پلجي، جن ڀرت ڀرت ڇو واسو نه، ٿيندو ۽ نڪي ڪنگاڻڙو اتي رهندو، مهاوير هومان سدائين اتي ڦيرو پائيندو آهي.

سسار هڪ مها ساگر سمان آهي ان کي پار ڪرڻ لاءِ رامائڻ هڪ جهاز جي مثل آهي، ڀڳتن کي آندڙ ٻڻ لاءِ رامائڻ سرڳ جي هڪ ڏاڪڻ آهي. مدرڪ ماڻهو رامائڻ جو آسرو وٺي مها ودوان ٿيا آهن، مدر جي اونڌي کي ناس ڪرڻ لاءِ رامائڻ سورج جي سمان آهي. ٺيڄ ٿوڙي اوچ جيڪي - مڊس آهن تن کي رامائڻ لاپ ٿر پھچائي ۽ نرڙن کي ڏن، بنا سبتان واري کي سبتان ٿر ملي.

هڪ مها بابي انهيءَ رستي کان اچي لنگهيو جتي رامائڻ جي ڪٿا پئي ٿي، اتي ويهي ڪٿا ٻڌڻ لڳو، جڏهن ڪٿا سماپت ٿي ته اتي اڳتي هاڻ لڳو، هلندي هلندي رستي ۾ اڇانڪ ڪري پيو ۽ مري ويو. پر جا دروت ڪيس جڏهن وٺڻ آيا ته ڏسن ته وشدو جا پارشڊ اڳيئي اتي ايندا آهن، جن کين هڪدم ڏڪاري ڪڍيو، پر جي دوٽن اهو سماچار پنهنجي سوامي ڌرمراج کي اچي ٻڌايو ته اسان جنهن نه پراڻيءَ کي ترهان وٺڻ لاءِ ٿا وڃون، اتي اڳ ۾ ئي وشدو جا پارشڊ ايندا آهن ۽ اسان کي ڏڪاري ٿا ڪڍن، ڪٿي ڪٿي مهاپينڪر هومان جي شڪل جو بانڊر پيندو آهي سو اسان کي اندر اچڻ نٿو ڏئي، تلسيداس نالي ڪو ويراڳي سبت ٿيو آهي جنهن جي ڪرنت رامائڻ جي پرتاپ ڪري اهو سڀ ڪچ ٿي رهيو آهي، هاڻ ٻڌايو ته اسين ڇا ڪريون؟ ڌرمراج تنهن تي آڳيا ڪئي ته جتي رامائڻ جو پير آدر سان پات يا هري ڪهڙن ٿيندڙ هجي اتي توهين پريش نه ڪريو ۽ ٻڌڻ ۽

مختصر تلسي گرنٽ رامائڻ جو مهاڻم

شري گڻيشاھ نہہ.

شري وشڻر پڳوان شري شدڪر پڳوان شري گڻيش، سرسواي ۽ گورسواي
 تلسيداس جو سمون ڪري آءٌ سڪر جي پندار رامائڻ جي مهال جو ورنن ۽
 ڪربان جو مدش رامائڻ سان پريم ٿو ڪري انهيءَ جهڙو ٻاڏن وارو ٻوڏ ڪون.
 آهي. رامائڻ جو پهريون ٻال ڪانڊ ڏاڍي رس سان پرايل آهي جنهن ۾
 پڳوان راجندر جو جنم، ٻال ليلا ۽ وهانو ورنن ڪيل آهي. ٻوڏ ٻڌا ڪانڊ
 آهي جنهن ۾ پتا جي آگيا پالي راجندر ان ڏانهن وڃي نرو. نون آرڻي
 ڪانڊ آهي جنهن ۾ راجندر دشمن سان ٿو ملي ۽ سڀني ڇوڙاڻي ٿي وڃي.
 ڇوڙن ڪشڪندا ڪانڊ آهي جنهن ۾ همدومان ۽ سڪراڻو جي مٿي جو ورنن
 ٿيل آهي. پندرون سندر ڪانڊ آهي جنهن ۾ همدومان سڀني جي ٻولا ڪري
 راجندر کي سندس سمورو سماچار ٿو ٻڌائي. ڇهون ڪانڊ آهي جنهن
 ۾ راون کي ماري پڳوان راجندر اڳواڻي ۾ راج ٿو ڪري ۽ اڳوڻي جو
 اٺ ڪانڊ آهي جنهن ۾ پڳوان راجندر اڳواڻي ۾ راج ٿو ڪري ۽ اڳوڻي جو
 ورنن ڪيل آهي. هي بي مثل گرنٽ آهي - گرهستي جهڙو راج ٿو ڪري،
 ڪنهي حياتي، پتو ڪو ٿو ڪري ۽ پرائي پريم جا آدرش استادن ڪري پڳتي
 ڪيان ۽ واراڻي ۽ سڌاچار جي سکيا ڏيڻ ۾ هن جهڙو ٻيو ڪو گرنٽ ملي نه
 سگهندو. انهيءَ کان سواءِ رامائڻ آشرवाद سان پرايل آهي، هن جي هڪ هڪ
 ٻڌ کي شردالو پيش پوئتر مٿي ڪري سمجهندا آهن انهيءَ ڪري هن گرنٽ
 جو شردا سان پات ڪري مڃهس ڏنل اڀرڻ ٿي ڪري ۽ پڳوان جي مدوهر
 ليلائن جو ڏيان ۽ ڪيترن ڪرڻ ڪري موڪل جي پراپتي ٿئي ٿي. ان کان
 اڳ وڌيڪ پراپتي جي پريم پڳتيءَ جي پراپتي سولائيءَ سان ٿي ٿئي. جنهن
 گرنٽ جي وچ ۾ تلسيداس جهڙي اني پڳت ڪئي آهي ۽ جنهن پڳوان
 سهارام جي ڪرڻ سان انهن دويءَ ليلائن جو پرمڪم ٿيو ڪري بشارت روپ
 ۾ ورنن ڪيو آهي ۽ جنهن کي ساڪيانءَ روشن ڏيئي پڳوان شري گوري
 شدڪر گرنٽ لکڻ جي آگيا ڏني ۽ جنهن گرنٽ ٿي پڳوان گوري شدڪر
 ”ستيم شوم سندرم“ لکي ٻڌندي هت سان صحيح ڪئي آهي
 انهيءَ گرنٽ جو اهڙو عجيب پراپتي ٿئي تنهن ۾ ڪا به عجب جي ڳالهه نه
 آهي. ڪوئن رامائڻ جي پيمت ڪلپ ۾ سان ڪئي آهي. ڇوڪر رامائڻ
 دويءَ ڪلپ ۾ ڪلپ جي ڇاڇا ۾ اچي ٿو انهيءَ جا سهڻي پڙ
 ٿو ۽ ڪنگالو ناس ٿي ٿا وڃن. ست ڪانڊ ڇڻ ست وڏن ٿا وڃن

هي مندر ۾ رامائڻ جي ڪرڻن ٻڌڻ سان نيم واري ڦل جو ٻورو ورن ٿيو
 ڪري سڳيان، مان توکي انجو ٿورو مهل ٻڌايان ٿو. ٻورو ڪال ۾ مونکي سڻ
 سکر پڪوان جو نه ڏيان ٿي ٻڌ جو پرش پير سان انجو ٻاٺ ڪري ٿو ان
 کي اندر ميٺي ڪري ڦل ملي ٿو، جو پرش آلس ٻڌي نيم ۽ پير سان رامائڻ
 جي ڪٿا ٻڌي ٿو ان جا سڀئي باب ناس ٿي وڃن ٿا جو چٽ لڳائي ٿو
 ٻڌي ۽ وڃي ان کي نه سگار ٿو ڪري اهو به سڀئي ڏيوانن ڪري
 پوڄي جو ڦل ٿو بڻي. جو پرش تلسي رامائڻ جو سڄو بستڪ لڪي راءِ پڳتن
 کي ٿي ٿو ان کي جيڪو ڦل ملي ٿو، اهو وڌيڪ جي پڙهڻ ۽ شاسترن جي
 پرچار ڪرڻ سان به سسار ۾ ملڻ ڪنن آهي. جو پرش راءِ پڳت اڪادشي
 جو ابواس ڪري سڀا ۾ ويهي تلسي رامائڻ جي ڪٿا ٻڌائي ٿو، هي ويشت
 شست ان پڇ جو ڦل ٻڌايان ٿو. هن جي هڪ اکر پڙهڻ سان ڪاٺي جي
 ڪرڻ جي سمان ڦل ملي ٿو. جو پرش راءِ نومي جو ٿيڻ جو وره رکي
 راءِ جو جاڳو ڪري پير سان رامائڻ جو ٻاٺ ٻڌي يا پڙهي ٿو. هاڻ مان
 توکي ان جو ڦل ٻڌايان ٿو، ڪروڪيتر ۽ سڀني ٿيڻن ۽ سورج گرھ ۾ انيڪ
 پيرا وياس جي سمان برهمڻ پنهنجي برابر ڏن ٿيڻ سان جو ڦل ملي ٿو ان
 ۾ ڪوئي شڪ نه آهي جو پيرن چٽ سان رامائڻ جا ڪٿا ڳائي ٿو انجي من
 جون آڻائون ڏي اندر ۽ ڏيوانن پورائون ڪن ٿا.

تلسيداس جا دوه

- ۱- تلسي تلسي کي چئون، تلسي ان جو گھاس
 ڪريا ٿي رگھو ٿي جي، ٿي پير تلسيداس.
- ۲- ديا ٿو دم ڪا مول هئي، نرگ مول ايمان
 تلسي ديا نه چوڙ ٿي، جب لڳ گھت ۾ پراڻ.
- ۳- جهان ديا تھان ٿو دم هئي، جهان لڙپ تھان ٻاپ،
 جهان ڪروڙ تھان ڪال هئي، جهان ڪميا تھان آپ.
- ۴- جو سڪ ڪو چاهي سدا، شرط راءِ کي ليهي،
 ڪھ نانڪ سن ري مٺا، دل ٻي ماڻش ڏيهي.

ٻورو ڪندس. پرهما جو اهو وڃڻ ٻڌي نارڊ چوڻ لڳو، هي ڏاڍو سرشت!
 مونکي هڪ ئي ڳالھ پڇڻي آهي. جيڪڏهن مون ئي توڙاڻجي ڪرڻا آئي،
 مونکي ٻڌايو. هاڻ گهور ڪاڇڳ. اچڻ تي مدش پڇ ڪرم ڇڏي ڇڏيندا. سڄ
 ڳالهاڻ کان اي مڪ ئي پائڻ ڪرڻ ۾ لڳي ويندا ۽ ٻين جي ڪا ڪرڻ
 لڳيندا، ٻين جي ڏن آڪڻ جي آس رکي ويندا ۽ ٻارن استرڻ سان من
 لڳائيندا، ٻارائي هسا ڪندا. اهي مورڪ ٻڌ ڏي، ۾ ئي آڻر ٻڌ وارا ناستڪ
 ٿي ويندا. انهن جي ٻڌي پسون ۽ سمان ٿي ويندي ۽ اهي ڪار جا غلام
 ٿي استرڻ جا پڳت ۽ مانا پتا جا ڏڪياري ٿيندا. ارهڻ لڙي ڪور ڪرعتي
 ويند وڪڻي پنهنجي زندگي گذاريندا. اهي ڏن پيدا ڪرڻ لاءِ وڌيا جو
 اڀياس ڪندا. وڌيا ارهڻ جي ڪرڻن ڪري عزت نه رهندي. ڪري ۽
 وٺڻ پنهنجي ڌرم کي ڇڏي پنهنجي ذاتي ڪرم کي ڇڏي ٻين کي لڳڻ
 لاءِ تيار ٿيندا. اهڙيءَ طرح جيڪي شرور ٿيندا اهي به ارهڻ جي آڻار ۾
 گڏ ٿي ويندا. ان کان سواءِ استرڻ وڃاڙن ۽ پنهنجي پٽيءَ جو امان
 ڪري عزت نه رکنديون. نثر ۽ اي ٻيون رهندون. پنهنجي سس - هري
 سان ڏوه ڪنديون. انهن نشت ٻڌيءَ وارن جو ٻولڪ ڪهڙي طرح سڌون
 انهيءَ چنڊا ڪري منهنجو چت سدائين وياڪل آهي. هي ڏاڍا ڪنهن به
 سولي آڻاڻ سان انهن جو ٻولڪ سڌري سگهي اهو توهان ڪرڻا ڪري ٻڌايو
 ڇاڪاڻ ته توهان سڀ ڪڇ ڇاڙو ٿا. ڏاڍو رش ٺارڻ جو هي وڃڻ ٻڌي
 ڪل جي آسڻ تي ويٺل پرهما چوڻ لڳو هي ساڌو! سو ٺامر سڏي ڳالھ.
 پڇي آهي. مان ٺوڪي ٻڌايان ٺو ٺون پور سان ٻڌ. پورو ڪال ۾ پڳت وٺڻ
 پاروئيءَ سري رار ٺت جي پيد بابت پڳوان شڪر کي وينتي ڪري پورن
 پڇڻ لڳي تنهنجي مهادر پنهنجي پياريءَ کي چيو جنهن هن ڳوڙهي پيد کي
 مون ورتن ڪيو هئو اهو اٽل پراڻ تلسي رامائڻ نالي گرامت مشهور آهي. هاڻ
 جيڪت جندي پاروئي انجو پوڄن ڪري رات ڏينهن انجو پات ڪري آند
 ۾ خوش رهي ٿي. جنهن وقت قسمت سان ان جو لوڪ ۾ پڇاڙ ٿيندو
 تڏهن ان وقت ان رامائڻ جي پات ڪرڻ سان لوڪ پائڻ کي ناس ڪري
 شپ کڻي پائي ٿو. سنسار ۾ اوهم هتيا ٻيا پاپ تيسين ٿاين رهندا جيسين
 ٿاين رامائڻ جو آڌر سڻڪار نه ٿيندو تيسين ڪاڇڳ ۾ مها سڏڪت رهندو
 جيسين سنسار ۾ رامائڻ ظاهر نه ٿيندو. يراج جا سور واپر دوتف اي ٻيا ٻيا
 ڦرندا ۽ سڀني ساسترن ۾ پراچن ڪتا تيسين رهندي جڏهن مهاپوش پڳوان
 رار جي سروب جي ڄاڻ نه رهندي جيسين سنسار ۾ تلسي رامائڻ نه ڇهڻدو.

انارا ٿيندا ويا. اهڙيءَ طرح رامائڻ جو پاڇاڙ ڏيهون ڏيهون وڌندو رهيو. پٺڻن کي ڄڻهن ۾ ڪو اهاڻ نه سمجهيو ٿڏهن هنن سرامي ۽ ٽنڊن سرسڙي کي ويٺي ڪئي ۽ تلسيداس جو گرنٽ نظر مان ڪڍي پنهنجو راءِ ڏار. شري مڌسودن سرسڙي پستڪ پڙهي ڀوسن ٿيو ۽ هٿيون راءِ ڏانهن هن ڪاشيءَ روپي آندو ان ۾ تلسيداس هڪ گهمندڙ ڦرندڙ تلسيءَ جو ڀرڻ آهي، سندس ڪو پٽ جو پور ڏاڍو سندس آهي، جنهن تي شري رامچندر پورو اچي واس ٿو وٺي. پٺڻن کي انهيءَ تي به آرام نه آيو. بستڪ جي ٻيڪيا جو هنن ٻيو هڪ اهاڻ سوچيو. ڀڳوان وشوڻات جي مڙهيءَ جي سامهون سڀني کان مٿي پوريائين واند، ويد جي هيٺان شاستر، شاستر جي هيٺان ڀاڙ، ۽ سڀني جي هيٺان تلسيداس جو گرنٽ رامائڻ رکيائون. راءِ جو مڌسودن بند ڪيو ويو. صبح جو ڄڻهن مڌسودن ڪوليرو ويو نه ماڻهن ڏار نه رام چرمف مانس رامائڻ سڀني جي مٿان رکيل هئو اهو ڏسي پنهنجي ڏاڍو لڳي ٿيا ۽ اچي تلسيداس جي شرن پيا ۽ اڳتي لاءِ وار وروڻ ڇڏي ڀرڻ ۽ سڪ سان هلڻ لڳا.

سنبت ۱۶۸۰ ۾ سائوڻ مهيني جي ڪرشن ڀڪي جي ٽيڇ تي چنڊر ڏيهن تلسيداس، ڀڳوان رگهوڻات جو سم-رڻ ڪندو ڪنگا ٽڏيءَ جي ڪناري تي تلسي گهاٽ وٽ هيءُ چولو ڇڏي ڀرڻ رامچندر جي چوڻن ۾ هميشه لاءِ لين ٿي ويو. تلسيداس رامائڻ کانسواءِ ٻيا به انيڪ گرنٽ لاهيا آهن جن ۾ ڀڳوان جي ڀڳتي ڀريل آهي، جيڪي به ڀڳوان جي لاڳاپي ۾ آيا تن جو اڏار ٿيو.

سنبت سورهن سو آسي، آسي ڪنگا جا ٺهر
سائوڻ ٽيڇ ڀڪي ۾، تلسي ڇڏو سرسڙي

ڀڄڻ

ٺل - اڄ منگل وار آهي مهاڻر جو وار آهي،

سڄي دل سان جيڪو ڏيکاري ٻيڙو ان جو پار آهي..
۱- ڇيت چانڊوڪي ڀرڻ منگل جو جنم ويو ٿو ڏارو هو،

لال لنگر ٿي ڪڏا هٿ ۾ سر تي مڪٽ لڳاڻو هو
شڪر جو اولار آهي، - مهاڻر جو وار آهي، - سڄي دل سان..
۲- ٻرهما کان ٻرهم ڪيان جو ٻل به ٿو ٻارو آهي،

رام ڪاريءَ شو شڪر جي ٻانڌو روپ بڻايو آهي
ڀڳتيءَ ۾ پندار آهي، - مهاڻر جو وار آهي، - سڄي دل سان..

شيام واد وانگر قلداڪ ٿيندي. ايترو چڱي شر پاريتي انتر زبان ئي ويا. تلسيداس شر ڀڳوان جي آڳيا سان ڪاشيءَ مان ايرڙيا هليو ويو. سبت ۱۹۳۱ شروع ٿيو انهيءَ سال رام انهيءَ اهڙي لڪن ۾ ئي جهڙي تربيتا جڳ ۾ ڀڳوان رام چندر جي جنم وقت. انهيءَ ڏينهن ۾ ياف جي وقت تلسيداس پنهنجي گرنٽ شري رام چرٽ مانس ”رامائڻ“ جي رچيا ڪرڻ شروع ڪئي. ۱۰ سال ست مهينا ڇوڀو، ڏينهن لاءِ گرنٽ سماپت ڪيو. سبت ۱۹۳۲ جي ٺاهري مهيني شڪل پڪي ۾ رام جي وهانز جي ڏينهن ست ڪانڊ سماپت ڪيائين. تنهن کان پوءِ ڀڳوان جي آڳيا سان تلسيداس ڪاشيءَ ۾ آيو. اتي هن ڀڳوان وشونات ۽ مانا ان ڀرنا کي پنهنجي گرنٽ شري رام چرٽ مانس ”رامائڻ“ پڙهي ٻڌايو. رات جو شري وشونات جي مندر ۾ گرنٽ رکيو ويو. صبح جو جڏهن دروازا کليا ته پستڪ آي مٿان ”ستيم شوم سندرم“ اهي لفظ سونوري اڪرن ۾ لکيل هئا، هيٺان ڀڳوان شڪر جي صحيح پيل هئي. اتي ان وقت ٻين ماڻهن ”ستيم شوم سندرم“ جو آواز به پنهنجي ڪنن سان ٻڌو. ڪاشيءَ جي ٻنڌن جڏهن اها ڳالهه ٻڌي تڏهن تلسيداس جي مهما سهي نه سگهيا ۽ کين حسد ساڙو وئي ويو. انهن هڪ مشهور ٽائٽرڪ بيمشور کي تلسيداس جي ماري لاءِ تيار ڪيو، ان ٽائٽرڪ پنهنجي منتر نتر جي سڌيءَ سان هڪ ڀينگر پيڙو ٻيڏا ڪري تلسيداس جي مارڻ لاءِ موڪليو پر جڏهن پيڙو تلسيداس وٽ آيو ته ڏٺائين ته بچر-نگ ٻلي هيرمان گدا ڪيو ٻيڙو آهي جنهن کي ڏسي پيڙو پوئين پير ڀڳو ۽ بيمشور ٽائٽرڪ کي اچي ماري ڇڏيائين. ان کان پوءِ به ٻنڌن جو دڪ وڌو لڳو، ٽوليون ٺاهي تلسيداس جي ننڍا ڪرڻ لڳا ۽ پستڪ کي ناس ڪرڻ لاءِ ڪوشش ڪرڻ لڳا. پستڪ کي چورائڻ لاءِ هنن به چور موڪليا. چورن ڏٺو ته تلسيداس جي ڪٿيا جي چوڌاري به بهادر پيش ڌنڌا ٻار هت ۾ ڪميو پهرو ڏئي رهيا آهن. هو پئي سونهن جا سرمور سانوري ۽ گوري رنگ جا هئا. چورن کي جڏهن انهن پهريدارن جو درشن ٿيو تڏهن سندن ٻڌي شد ٿي پيئي. پوءِ ان ڏينهن کان وٺي چوري ڪرڻ ڇڏي ڏنائون. پوءِ تلسيداس جا شش ٿي پيا ۽ ڀڳوان رام چندر جو ڀڄڻ ڪرڻ لڳا. تلسيداس کي جڏهن خبر پيئي ته منهنجي خاطر ڀڳوان کي اهڙي تڪليف وڻي پيئي آهي، سو ڇا ڪيائين ڪٿيا جو سڀ سامان ۱۰ هٿيءَ غريبن کي ڏيئي ڇڏيائين ۽ پستڪ پنهنجي متر نوڌر مل وٽ ٿين. پستڪ جو هڪ نقل تلسيداس پاڻ ڪيو جنهن تان پوءِ پيا

جهون تہ پنهنجي محل ۾ هندوان پنهنجا چوڙا گھوما آھن تہه ڪري سون پنهنجي محل ۾ هندوان جو مندر ٺهراءَ ۽ سون پنهنجي رهڻا لاءِ اندر محل جوڙاءَ بادشاهه ائين ئي ڪيو. پوءِ تلسيداس موٽي ڪاشيءَ ۾ آيو. اوتڙ مل گنگا جي ڪناري تي اسي گھاٽ تي تلسيداس جي رهڻ لاءِ هڪ جڳهه ۽ گھاٽ ٺهرائي ڏنو. جيڪو گھاٽ اڄ به ڪاشيءَ ۾ نلسي گھاٽ جي نالي سان مشهور آهي. انهن ڏينهن ۾ تلسيداس جي هاڪ پڙهاري پکڙجي وئي هئي ۽ پري پري جا ماڻهو سٺ مهائون هن جو نالو ٻڌي درشن ڪرڻا ۽ سٺ سنگ ٻڌڻا ايندا هئا. سورڊاس ڪري به گسائين وقت آيو ۽ کيس سرور ساگر مان به ٽي ٻڌ ڳائي ٻڌايائين، پڪيت سندس ڏاڍي وادائين ڪئي، ميران ٻائي به تلسيداس جي وقت ۾ ئي گذري هئي. ميران ٻائيءَ کي ڪنهن جڏهن سندس پگتيءَ ۾ وڌهن وجهندا ۽ تنگ ڪندا هئا تڏهن ميران ٻائي تلسيداس کي ڪي شڪائون لکي ميراڙ جي سڪوال ۾ هڪ ڇٽان پئي تلسيداس ڏانهن موڪلي تہ گھر وارا ڀڄن جي منع ڪري رهيا آهن ان لاءِ ڇا ڪجي؟ جواب ۾ تلسيداس ميران کي هڪ ڪويتا ٺاهي موڪلي تہ ڀڄن جي ڀڄڻ لاءِ جي مٿن مائٽن کي به تياڻڻ پوي تہ انهن کي به ڇڏي ڀڄن ڪرڻ گهرجي. گسائين جي ان ابدش موجب ميران ٻائي گھر ڇڏي بندران ۾ اچي گرڙ گرڙال جي پار ۾ لهن رهڻ لڳي.

سنبت ۱۶۲۸ ۾ هندوان جي آگيا موجب تلسيداس اوتڙا پوريءَ ۾ وارو. انهن ڏينهن ۾ پراڳهه ۾ مانگهه جو ميلو هو جنهنڪري اتي ڪجهه وقت رهي پيو، ميلي کان ڇهه ڏينهن پوءِ هڪ اڻڙ جي وٽ هينان کيس باڪيراڪ ۽ پرنواج رشيءَ جو درشن ٿيو. اتي انهيءَ وقت اهائي ڪتا ٿي رهي هئي جا تلسيداس وارا ڪيتر ۾ پنهنجي گروهه کان ٻڌي هئي. اتان هو ڪاشيءَ هليو وار جتي ٻه لک گھاٽ ٿي هڪ ٻه لک جي گھر ۾ رهڻ لڳو، اتي هن کي من ۾ ڪويتا ٺاهڻ جي شڪتي جاڳي ۽ سنسڪرت ۾ ڪويتا ڪرڻ لڳو، پر ڏينهن جو جيترو ٻڌ ٺاهيندو هئو سي سڀ رات جو گهر ٿي ويندا هئا. ائين هر روز ٿيندو رهيو. نيٺ ائين ڏينهن هڪي سوي ۾ شڪر ڀڳوان درشن ڏنو. جنهن کيس آگيا ڏني تہ پنهنجي ڪويتا هندي پاشا ۾ ڪر. تلسيداس جي هڪدم ليد ڪلي پئي ۽ هو ويهي رهيو. ان وقت ساڪيات ڀڳوان شڪر ۽ پاروئي سندس سامهون اچي ايندا، تلسيداس هٿ جوڙي ٻڙام ڪيو. پوءِ شڪر ڀڳوان کيس چيو تہ تون وڃي اوتڙا ۾ ره ۽ پنهنجي ڪويتا هندي پاشا ۾ ٺاهه منهنجي آشيرواد سان پنهنجي ڪويتا

۱۰- اڄ ڏسي بدران جا ماڻهو السيداس جي جهون ٺٺي ڪري پيا ۽ اڃا به عام السيداس جي مڙهي سان ورتن ۾ ٽٽائي وئي. ڏک ڏهون ڏهائيءَ جي بادشاهه کي السيداس جي درشن ڪرڻ جي من ۾ پوڻا ٿي ٺهڻ ٻهڻجي وڙو کي بارس ڪاشيءَ ۾ پور پگت السيداس کي وٺي اچڻ لاءِ موڪليو. جڏهن وزير ڪاشيءَ ۾ پهتو تڏهن السيداس کي ٺٽو پيا سان بادشاهه جو نياڻو ڏٺو. السيداس دل ۾ چوڻ لڳو ته بادشاهه جو مون ۾ ڪهڙو ڪم آهي؟ جو مونکي ڪهڙو انس، مان اتي ڇڏي ڪڍيس. پر وري دل ۾ ويچار آيس ته جيڪڏهن مان نه وڃان ته بادشاهه کي منهنجي درشن لاءِ هٿ اچڻ پوندو. جهڙڪري رستي ۾ بادشاهه کي ڏاڍي اڪليف ٺهڻدي ٺهڻڪري اڪيلو منهنجو وڃڻ ٺيڪ آهي. ائين چئي وزير سان گڏ ڏهائي ويو. بادشاهه سندس آدرستڪار ڪري سنگهاسن تي وهاريو ۽ چوڻ لڳو ته مون ٻڌو آهي ته تون پرميشور سان وڃي مليو آهين جهڙڪري مونکي ته ان پار اهر سڃاڻندو جو درشن ڪراءِ يا ڪرامت ڏيکار. السيداس جواب ڏنو ته مان هر وقت رام روپي نام جهڙي منهنجو پيٽ پوندو آهيان. بادشاهه اهو جواب ٻڌي چيس ته تون ڪو وڏو ايمان آهين، رڳو ڪڙي وڏائي سنسار ۾ ٽهلائي اٿئي. بادشاهه ڪاوڙجي وزير کي حڪم ڏنو ته السيداس کي وڃي قيد ۾ وجهوس، ڏسون ٿا ته پگوان ڪيئن ٿو سهائتا ڪريس. پرم پگت السيداس کي اڄوڪي جيل ۾ وڌو ويو. پوءِ السيداس جيل ۾ پون ڪمار هڏمان کي ياد ڪري پڪارڻ لڳو.

سارو ڪ

سڪت مڇن آهي نام ٺهڻجو، ڄاڻي سڄو جهان
سڪ جو ساگر تون سڌا، سڀ جو ڪرڻ ڪلياڻ
بي گناهه هن قيد ۾، پيو آهيان اڄ ڄاڻ
دبا ڪري اچي داس ٿي، مڪت ڪريو هڏمان.

جڏهن هڏمان کي سهائتا لاءِ السيداس وينتي ڪري پڪارڻ لڳو ان وقت مهاوير هڏمان اڻيڪ بانڊون سان اوچتو اچي پرگهت ٿيو ۽ سڀني سپاهين کي ماري السيداس کي قيد مان ڪڍي راجا جي محل ۾ ڪاهي پيا. محل جا شيشا مڇرڏانهن پڇي راجا جي ڪٽنب کي هڻڻ لڳا. تڏهن بادشاهه سڀني بيگمن سميت اچي السيداس جي شرڻ پيو. پوءِ السيداس هڏمان کي وينتي ڪري چوڻ لڳو ته هاڻي بادشاهه پڇتايو آهي. پگت جي چوڻ تي هڏمان بانڊون سميت انٽرڊيڻ ٿي ويو. پوءِ السيداس بادشاهه کي

پوءِ تلسيداس سڌو ڪاشيءَ ۾ آيو ۽ اچي سندن کي ٻڌايو ۽ ٿورو جهون ٻڌائي ۾ تلسيداس وٽ خرب ٽن ڪٺو ٿيو ۽ رات جو ڪن چورن تلسيداس کي ڦرڻ جو ويچار ڪري سندس جاءِ تي آيا ته ڇا ٿيڻ لاءِ هڪ شيار ورتل هٿ ۾ ڏنڻ ٻاڻ ڪڍي بهرو ڏيئي رهيو آهي ان کي ڏسي چور مرندي ويا. وري ٻئي ڏينهن رات جو آيا تڏهن به ساڳيو شيار ڏٺائون. جڏهن ٽيون ڀيرو آيا تڏهن به ڏٺائون ته ساڳيو ئي شيار ورتل بهرو ڏيئي رهيو آهي. جڏهن صبح ٿيو چور مهاتما وٽ اچي چوڻ لڳا ته هي مهاتما اهو ڪهڙو شيار سندن ڏنڻ ڌاري ٺوڪر رکيو اٿو جو رات جو بهرو ٻه ڏئي. تلسيداس اها ڳالهه ٻڌي عجب ۾ پئجي ويو ۽ سمجهي ويو ته رامچندر هوندو. پوءِ هن ۾ ويچار ڪرڻ لڳو ته منهنجي ڪري رام کي ايترو ڪشت سهڻو بهرو آهي سو هڪدم جيڪو مال متاع رکيل هوس سو ڪجهه چورن کي ۽ ارغمن کي ڏيئي ٻاڻ وٽ فقط هڪ ڪرمڊل ۽ انگور جو رکيو.

هڪ ڏينهن تلسيداس کي دل ۾ ويچار ٿيو ته جيڪر بندران جو درشن ڪجي. اهو ويچار ڪري بندران آيو ۽ اتي اچي شري ڪرشن جي پوڄا ڪئي. ناپاڇيءَ سان مليو جنهن هن جو ڏاڍو آدرستڪار ڪيو. بندران به شري ڪرشن جي پوڄا ۾ تلسيداس کي ڏسي هر ڪنهن جي وائڻ وڌي ڪرشن وڌي ڪرشن جو شبد ٺڪري رهيو هئو تڏهن تلسيداس هن ۾ هيئن چوڻ لڳو:

واڌي ڪرشن سڀڪو چوي، رام نه چوي ٿو ڪير
تلسي ٿو بوج ۾ چوي، رڪي رام سان ويو

هڪ ڏينهن ناپاڇي ڪرشن پڳت پوڄا ۾ ڪي ساڻ وٺي تلسيداس سان گڏجي واڌي ڪرشن جي مندر ۾ درشن ڪرڻ لاءِ ويو، جتي تلسيداس کي شري ڪرشن پڳوان جي مڙيءَ ۽ اڳيان مستڪ نه نمايندو ڏسي سڀ اينٽل ماڻهو سندس ننڍا ڪرڻ لڳا. تلسيداس تڏهن چوڻ لڳو:

ڇا ورن ڪريان مورف شام جي، سهڻي ٻڌي آه نات
تلسي مستڪ تڏهن نهي، جڏهن ڏنڻ ٻاڻ ڪٽو هات

تلسيداس جو ايترو چوڻ ۽ ڪرشن پڳوان پنهنجو ويس ٻڌائي رام روپ ڌاري ڏنڻ ٻاڻ هٿ ۾ ڪڍي سامهون ٿيو جنهن کي ڏسي گوسائين چوڻ لڳو:

سلوڪ

مڙي مٽڪ ٻڌي ڪري، هٿ ۾ ڪڍي ڏنڻ ٻاڻ
شيرڪ جي پٺ رکڻ لاءِ، ڪير نات ٿو ڪلياڻ.

اندي سندس ڪار ڪرڻا ٿا وڃن. پوءِ آيسيا نوهان جي ڪهڙي ڪم جي نه ٿي سگهي ٿي ڇوڪري ڏي. هان ٻههجي وڃن کي سڄو ڪرڻ. ” اهر ٻڌي سڀني ماڻهو عجب ۾ پئجي ويا. پوءِ تلسيداس ٻههجي وڃن سڀني ڪرڻ لاءِ شري رامچندر جي استرلي ڪري مڙدي جي واهر وڃي لڙي مان پاڻيءَ ڏرو عت ۾ کڻي مڙدي جي مڪ ۾ وڌو. اوڏي مهل پست پاون شري دهرماندن جي ڪرڻا سان اراهن ٿي کڙو ٿيو، اهرمڻي ٻههجي پئي ٿي ڇوڪرو ڇاڇندو ڏسي ڏاڍو خوش ٿي ۽ تلسيداس جي چرڻن تي ڪري پئي. اهر اسرار سڀني ماڻهو ڏسي تلسيداس جي پڳتيءَ جي واکاڻ ڪرڻ لڳا. ان ڏينهن کان وٺي هن جو جس ڪيڙي ٺاهوس وڌندو ويو. تلسيداس ٻههجي ڏارس ٻڌي هڪدم ڪاشي شهر ڇڏي رڻ ڪرڻ نڪتو. گهمندي گهمندي اچي ساعري ڏر اچي زور سان الڪه ڳوڙ ڳوڙ لڳو. سندس استري رٿاوالي جا اڱڻ ۾ ويٺي هئي تنهن آواز سڃاڻي ورتو ۽ اندر وٺي آيس ۽ رٿاوالي ڏسي ته مار جو پتي ڪجهه وقت اڳي ڪام جي چمبي ۾ ڇوڪرو ٻڌو پيو هو سو هيٺو ٻوڙ وٺائي ٿي پيو آهي. پوءِ سندس استري پڇڻ لڳي ته مهراج ڇا ڪائيندا؟

ٻوڙ پڳت هن کي نه سڃاتو ۽ چوڻ لڳو ته رسرني پاڻيهي ٻڌائيندس فقط سڏو ملو گهرجي، رٿاواليءَ انهن تي ڪيو. پوءِ انهيءَ رسرني ڪرڻ لڳو. ٻه چار دفعا ڳالهائڻ ڪري رٿاواليءَ کي سورهن آنا پڪ ٿي ته هي اراتر تلسيداس آهي. هنجي رام پڳتي ڏسي ڏاڍو من ۾ پوسن ٿي. پاڻ کي نه ڄاڻائي چوڻ لڳي مهراج! مڇ ڪهڙو؟ هن جواب ڏنو ته مون وٽ جهوليءَ ۾ پيا آهن. وري پڇيائينس ڪٿان آڻيان؟ تلسيداس وري ٻه ساڳيو جواب ڏنس. رٿاوالي وري ٻه چيس ڪرڻاڻا! پوڄا لاءِ ڪپور کڻي اچان؟ تلسيداس وري ٻه اهرئي جهوليءَ وارو جواب ڏنو. جڏهن رٿاوالي ڪنهن ڪم سبب ٻاهر ويئي تڏهن مهانما مرقعو ڏسي هليو ويو. ٿوري دير کان پوءِ جڏهن رٿاوالي موٽي اچي ڏٺو ته تلسيداس آهيئي ڪوٺ، سو هڪدم ان جي ڳولڻ لاءِ پٺيان پئي. نيٺ ڳولهي پئي چمن ٿي جي ڪناري تي آئي. اچي ڏسي ته تلسيداس پڇن ڪري رهيو آهي. جڏهن پڇن کان وازدو ٿيو تڏهن سندس استري کيس پاڻ سان وٺي هليو لاءِ عرض ڪيو. مهانما چيس ته تون گهر ۾ آسرو وٺي آهين ۽ اسان ڏر ڏر پيا گذران ڪريون. هان تون نه وڃي ڳوڙن جو پڇن ڪر. پر گهڻي چوڻ تي به تلسيداس نه هيو تڏهن رٿاوالي موٽي ٻههجي پئي آئي.

دوهو

چتر ڪرڻ جي گهات ٿي هئي سمن جي ٻڙ

تلسيداس چندن گهسي لڪ ڏئي رڳو ڀر

ايترو چوڻ ٿي ۽ تلسيداس جو ڌيان اڏانهن ڪين وارو. ٽڏهن همدان وري ۽ انهيءَ سلوڪ کي ٻڙهڻ لڳو. پر ٽڏهن ۽ هن کي ڪجهه بهال ٿي رهيو. پوءِ ڀڳوان شري رامچندر پاڻ چوڻ لڳس ۽ بابا جي مان ٿي اڏي د رشن ڪرايان. ائين چئي ڀڳوان پنهنجن هٿن سان چندن کڻي تلسيداس جي مستڪ ٿي لڳايو. لڪ لڳائڻ مهل ڀڳوان رامچندر جون آنڙون هڏڪي تيجسوي ڏسڻ ۾ آيون. هيڏانهن طوطي روئي همدان وري ٿيون ٻيرواڻو ساڳيو ٿي سلوڪ اڇاريو جو تلسيداس ٻڌي ورتو. طوطي جو ۽ اهو آواز ٻڌي تلسيداس جا نيت ڪليا ۽ گيان آيو ۽ ڏاڍو سک ٻر ٻر ٻر جي ڪڍ ڪڍ ٿي مرادا پورو ڪم نيتو ڀڳوان شري رامچندر جو ساڪياڻ د رشن ڪري هريءَ جا چوڻ ڪم ٻڪڙي استتي ڪري چوڻ لڳو. هي ڀڳوان جون ڪي پيچ موريءَ جو د رشن ڪرايو. پوءِ ڀڳوان ساڪياڻ د رشن ڏيئي ٿا استو چئي ايترو ڌيان ٿي ويو ۽ تلسيداس ڪاميا گهات ڏانهن آيو ٿي واهي شري رامچندر جو ڌيان دل ۾ ڌري ٻوٽ سان شري رامچندر جو ڀڄڻ ڪرڻ لڳو. ان وقت سينا پتي شري رامچندر د رشن ڏاڻ لاءِ تلسيداس وقت آيو ۽ چئن پاسن کان عجيب قسم جي روشني ڦهلائي ويئي ۽ بيشمار هائي گهوڙا ڏسڻ ۾ آيس ۽ اٺڪ رشي مٺي سمن مهاڻا سڀئي وڏي آواز ۾ شري رامچندر جي ”جيءَ جيءَ“ مٺائڻ لڳا. سري رامچندر لڳو ڀرڻ شتر گهن وچ ۾ سينا مائا رت ۾ ويٺل ڏسڻ ۾ آيس ۽ همدان رگهناڪ جي آڻي ڪري رهيو هو. پوءِ شري رامچندر ڏک هڻڻ ٻڌو هڪ تلسيداس جي مٿي ٿي گهمايو. جهڙڪري تلسيداس جا نيت ڪليا ۽ رات ڏينهن رام نام جو جاپ ڪرڻ لڳو.

هڪ ڏينهن ڪاشيءَ ۾ تلسيداس گنگانديءَ تان جل جي آڻي ڀري پاڻ ٻوڙا لاءِ پنهنجي استان ڏي وڃي رهيو هو ته رستي ۾ هڪ اوهڻ جو مڙو ڪي ماڻهو کڻي پئي ويا ۽ سندس استري پٺيان ستي لپڻ لاءِ وڃي رهي هئي. جڏهن انهيءَ استريءَ تلسيداس کي ڏٺو ٽڏهن سندس چوڻ ٿي ڪري نمسڪار ڪرڻ لڳي. تلسيداس هن کي آڻيو ٽڏهن ٿي ”سدا سهاڳڻ هجين“ مٺي اهي لفظ ٻڌي واڙي ٿي ويئي ۽ چوڻ لڳي، ”هي مهاڻا! سهاڳڻ وري ڪيئن؟ پتي ته منهنجو هي مڙو آهي.“

صبر جو تلسيداس ان ۾ گهمڻ وارو نه ٿو ٿي هڪڙي اسٿان تي ٿاڏي ڏام ڏور سان رام لپلا ٿي رهي آهي جتي رامچندر سميت ۽ اڪشمڻ راجمان آڻن ۽ لڌڪا جيتي پيشڻ کي راج تلڪ ڏئي رهيا آهن. اها لپلا ڏسي ڪري، جڏهن پنهنجي اسٿان ڏانهن موٽيو ته رستي ۾ هڪ ٻرهمڻ گڏيس، تلسيداس ان کي رام لپلا جي ڳالهه ڪري ٻڌائي. ٻرهمڻ ٻڌي عجب ۾ پئجي ويو ۽ چوڻ لڳو ته ڇو ٻرهمڻ نه ڪونه ٿيو آهين، جو هن وقت رام لپلا؟ رام لپلا ته اسوء واري مهمدي ۾ ٿيندي آهي. تلسيداس چيس هل ته هلي ڏيکارين ۽ ٻوڙ ٻرهمڻ سان گڏجي انهيءَ جاءِ تي پهتا جتي تلسيداس رام لپلا ڏسي آيو هو، اتي نه لڌڪا هئي رام لپلا نه ڪو هئو. پڪي، تڏهن تلسيداس اچرچ ۾ پئجي ويو ۽ هندومان واري ڳالهه ياد آيس تڏهن ڏاڍو لڳي ٿيو، ٻرهمڻ هن کي ڇو ٻرهمڻ سمجهي هليو ويو، ٻوڙ تلسيداس پنهنجي اسٿان تي اچي هندومان کي ياد ڪيو. مهاوير پگت ڪي وياڪل ڏسي وري اچي درشن ڏنائينس. تلسيداس هندومان کي نمسڪار ڪري چيو هندومان! مون نه اها رام لپلا ڪري سمجهي مون ائين نه ڄاتو ته ساڪيات پڳوان جو درشن ڪري رهيو آهيان، مونکان وڏي پل ٿي هاڻي توهان ڪر يا ڪري مونکي ضرور درشن ڪرايو. هندومان تلسيداس جا اهي ٻنهي ٻوڙا وڃن ٻڌي ڌار ڌار ڇوڙ لڳي ڇوڙ لڳو ته هي ٻنهي پگت مان وري توکي ٿيون ٻيو شري رگهند آندو ڪند شري رامچندر جو درشن ڪرائيندس، مون سڀاڻي رام گهاٽ تي وڃ اتي ضرور توکي شري رامچندر جو درشن ٿيندو. ائين چئي هندومان انتر ڏيان ٿي ويو.

مهاوير جا اهي وڃن ٻڌي تلسيداس پئي ڏينهن رام گهاٽ تي ويو پئي ڏينهن سمنبت ۱۶۰۷ جي موني اماس ٻڌ ڏينهن وري پڳوان رامچندر تلسيءَ کي درشن ڏنو. هن دفعي جيئن تلسيداس سنان ڪري چندن گهسڻ لڳو ان وقت هڪ ستن جي منڊلي اٺان لنگهڻ لڳي جنهن ۾ ٻه راجڪمار هڪ شيام ۽ ٻيو گورو بالڪ جي روپ ۾ تلسيداس وٽ آيا. جنهن وقت تلسيداس پوڄا لاءِ چندن گهسي رهيو هو انهن ٻالڪن اچي تلسيداس کي چيو ته بابا چندن اسان کي ڏيو ته گهي ڪري اسان توکي تلڪ ڏيون. مهاٿما انهن کي چندن گهي ڏنو ۽ پاڻ پرماتما سڃڻائيند ٻار ٻنهي شري رامچندر تلڪ ڏيڻ لڳس، تڏهن هندومان سوچيو ته هيءُ موقعو نه ائين ٿو تلسيداس جي هٿان وڃي سو-طوطي جو روپ ڌاري زور سان پڪاري ڇوڙ لڳو:-

ايترو بل ۽ ٻاڪرم هجي ها ته مان هن نيچ جوڻ ۾ ڇو ٻيو هجان عام هائي
 ٻڌ هڪڙو اڀاءُ توکي ٻڌايان ٿو، جنهن ڪري توکي جلدي سري رڳهندن
 شري رامچندر جو درشن ٿيندو، هتي ڪوڻ گهات تي رامائڻ جي ڪٿا
 ٿيندي آهي، اتي سري ٻال جتي همدان هڪ ڪوڙهي روڳي ۽ ٻار روپ
 ڌاري روز ايندو آهي. سڀني کان پهريائين ايندو آهي ۽ سڀني جي پٺيان
 اچي ويندو آهي، سڀني کان اڳ ايندو آهي ۽ سڀني کان پوءِ ويندو آهي، ڪو
 کي هڪ ڦاٽل پراڻو ڏيئي ٻڌل هوندو اٿس ڇاڪاڻ ته همدان کي رامائڻ ٻڌڻا
 مان ڏاڍو پريم رس آندو ايندو آهي جنهن ڪري پاڻ اڪائي روز ايندو
 آهي. تون جهڙڪڏهن ان جي شرن وٺين ته هو توکي ضرور شري رامچندر
 جو درشن ڪرائيندو. اهو شپ سماچار ٻڌي تلسيداس پريم کي نمڪار
 ڪري سڌو ڏال نشان موجب ان جاءِ تي آيو. اچي ڏٺائين ته اٺار هڪ
 ڪوڙهو روڳي منڇ سڀني جي پٺيان ويندو آهي. جڏهن ڪٿا ٻڌي ۽
 سڀ گهر وڃڻ لڳا تڏهن اهو شخص همدان جو ڪوڙهڙي جي روپ ۾ اتي
 هلڻ لڳو، تلسيداس ان جي پٺ ورتي. جڏهن شهر کان ٻاهر نڪتا تڏهن
 تلسيداس اڪيلو ڏسي ان جا چوڻ پڪڙي پيرن تي ڪري پيو. تنهنجي
 همدان پڇيس تون ڪير آهين، مون کي ڇو ٿو پڪڙين، مان ڪجهه نه، نه
 ڄاڻان، مونکي ڇڏ. پر تلسيداس هن جي چوڻن کي نه ڇڏيو ۽ چوڻ لڳو ته
 مان پوءِ جو سيڪاريل آهيان جيسين مونکي شري رامچندر جو درشن نه،
 ڪرائيندائين تيسيتائين توهان جهڙي ڪرپاڻڌان کي نه ڇڏيندس. پوءِ همدان
 تلسيداس جو رامچندر جي چوڻن ۾ پڪو وشواس ڏسي پنهنجو اصلي روپ
 ڏيکارايائين ۽ سڙو منتر جو اڀدش ڪري چيائينس ته ڇتر ڪوت وڃي پريم
 پاڻ سان پگهي ڪر ۽ منتر جو ڇاپ ڇپ.

هڪڙي ڏينهن جهنگل ۾ ايتري رڻن ڪيائين ته ڇا ٿو ڏسي جو شاعر ۽
 گورو ۽ سندر راجڪمار گهوڙي تي سوار ڏنڻس پاڻ هٿ ۾ کڻي هڪ هرڻ
 جي پٺيان گهوڙا ٻوڙائيندا پيا اچن. انهن جو مٿوڙي روپ ڏسي تلسيداس
 پريم وس اڇڙج ۾ پئجي ويو. تڏهن به تلسيداس هنن کي سڃاڻي نه.
 سگهيو. هن سمجهيو ته ڪي راجي راجڪمار آهن. نوري ڏار کان پوءِ
 همدان اچي چيس ته ڪيئن شري رامچندر جو درشن ڪيئ جو هتان ٻئي
 راجڪمار رامچندر ۽ لڪشمڻ لنگهي ويا. تلسيداس همدان جا اهي وچن
 ٻڌي من ۾ پڇتائڻ لڳو. تنهن ئي همدان دلداري ڏئي چيس ته وري
 صبح جو ٻيهر درشن ٿيندو. ائين چئي همدان اتر ڏيان ٿي ويا.

عجب ۾ ٻڌجي بتيءَ کي چوڻ لڳي تہ اوهان ڪهڙي رستي کان مٿي چڙهي آڏيءَ رات ۾ آيا آهيو جو سڀيئي رستا بند آهن. تڏهن سنسار ۾ قابل تلسيداس چوڻ لڳو تہ او جا نوڙي ٻڌي ڇڏي آهي تنهن جي وسيلي مان هليو آيس. بتيءَ جي واٽان اهي لفظ ٻڌي واڙي ئي وئي ۽ اڪدم اتي ڇا ٿي تہ ٻي لڳي نانڪ نوڙيءَ وانگر لنگير پير آهي. اهو اسرار ٿي بتيءَ کي چوڻ لڳي تہ ٻاراڻا نات!

لڄ نہ آيو. پاڻ توکي، نوڙي آئين اڌ رات
ڌڪار آه. اهڙي پريم کي، ڇا چوان توکي نات
رست ٻوٽو ڀرل سرور سان، جيترو تنهنجو پيار آه.
اڏو پريم رکين سري رام سان، تہ پڙو تنهنجو پار آه.

استريءَ جا اهڙا پاڻ روپي وڃن ٻڌي تلسيداس جي هردي ۾ اهڙو گهاٽو ڪري ڇڏيو جو هڪ لـ اڳيئي ودوان ۽ ڪيان وان پڊت هو، وري جو استريءَ جي مک مان ڪيان ۽ واراڻو روپي شبد ٻڌائين سر اڪدم واراڻو لڳي ويس ۽ پنهنجي استريءَ کي ”تنهنجو چورو ستير آهي“ ائين چئي سڌو وشنات جي ننگر ڪاشيءَ هليو ويو. جتي وڃي رات ٽينهن انهيءَ پرم پتا جگدبشور سري رامچندر جو ڀڄن ڌيان ڪرڻ لڳو ۽ هر وقت شڪر پڳوان کي اهاڻي ويٺي ڪندو هو تہ هي پڳوان مون داس کي انهيءَ سڄڻاند شري رگهنندن جو درشن ڪراء. بس رات ٽينهن اهاڻي ناست وائي رات هوندي هيس، اهو من ۾ پريم رکي روز جتي جتي رامائڻ جي ڪٿا ٿيندي هيئي اتي پريم پاوسان وڃي ڪٿا ٻڌندو هو. انهيءَ وچ ۾ وارا ڪيتر ۾ وڃي هڪ ڪرو ڪيائين. ان جي خراب ٿيل شيوا ڪري اڌاتم رامائڻ پڙهيائين. وري ڪاشيءَ ۾ وڃي رگهنات جي پڳتيءَ جو رس پيئڻ لڳو. روزانو صبح جو جڏهن جهنگل ۾ ويندو هو ۽ موٽڻ وقت جيڪو ڪرمبندل ۾ پاڻي ٻڄندو هوس سر هڪ ٻيڙ جي وٽ هيٺان هاري ايندو هو. هڪڙي ٽينهن پاڻي ٻڄائڻ وسري ويس. جڏهن ان وٽ وٽ پھتو تڏهن ٽايو دڪ ٿيس ۽ ٻڙي ۾ پڄي وٽ ويهي رهيو، تہ ايتري ۾ وٽ مان هڪ پريم چوڻ لڳس تہ مان هر روز تنهنجو چاڙهيل جل پي ڪري پياس مٿائيندو آهيان. جيڪڏهن هڪ ٽينهن پڄي وٽن تہ حرڪت نہ آهي! مان ٽوٽي ٽايو پارسن ٿيو آهيان، تنهنڪري مان خوش ٿي چوان تہ جيڪي توکي گهرڻو آهي سو بلاشڪ گهر. تڏهن پرم پڳت واراڳي تلسيداس چوڻ لڳو تہ مونکي شري رامچندر جو درشن ڪراء. اهو وڃن ٻڌي پريم کلي چوڻ لڳو تہ مون ۾ جيڪڏهن

ارڪين واري مهيني ۾ راجاپور ۾ دن پٽو نالي اهو هڪ ڪتب
جمنا ۾ سنان ڪرڻ لاءِ آيو. جهنم تلسيداس کي ڪٿا ڪندو ڏسي
ويچار ڪري پنهنجي ڪنيا ڏيڻ جو پڪو ارادو ڪيو. پهرئين لاءِ
س نئي مڇيو پر پوءِ دن پٽو جي زور ڀرڻ تي ايت ئي قبول ڪيائين.

بت ۱۵۸۳ جيئن مهيني شڪل پڪي جي لهرس وٺوس جي ڏينهن
س جو وهائڻ پڏينف دن پٽو پارڊوار جي ڏي ۽ رٽاولي سان آيو.
ي تمام سندر ۽ گوان هئي ۽ پتورف ڌرم پالڻ لاءِ سچو وقت پنهنجي
هي شيوا دل وڃان سان ڪندي هئي. هن کي هڪ بت ڄاڻو. جهنم
تاک رکيو. تلسيداس جو زال سان ايترو نه پير ئي وارو هڪ ٻل
کي اکين کان پري نه ڪندو هو. ڪيترا ڀيرا سندس ساهري گهران
ٿيس. ٿڌهن ۾ پورم پڳت جهنمي ڪامدار پنهنجي چنبي ۾ چٽو ڪندو
پڏيو هو سو ڪڏهن ۾ موڪل ڪين ڏيندو هوس.

ڪ ڏينهن سندس سارو پنهنجي پيڻ کي وٺڻ لاءِ آيو مگر تلسيداس
نه ڏٺيس. جڏهن ڪنهن ڪر سبب تلسيداس ٻاهر وار ٿڌهن سندس
ڇا ڪيو جو پنهنجي پيڻ کي پڪي وٺي هليو وار. جڏهن تلسيداس
ٺهر آيو، اچي ڏسي ته زال ٺهڻي ڪانه. ٿڌهن ڏاڍو وباڪل ٿيو ۽
مهل آڏي ۽ رات جو ساهري گهر ڇڏي ورتائين. ڪام جي اندر
تلسيداس ائين نه پٽ کي چيريندو ويو. جيئن ڪنهن سان ڪو لڙائيءَ
۾ مهل فقط اچي جو خيال ڪندو آهي ۽ پوئتي ٺهاري ٿي نه آهي
تلسيداس پٽ ڪندو اچي ڄمائي ۽ جي ڪناري ٿي پٽو، ٿڌهن
۾ چري نه اچ نه لڳان ٿڌهن ڪڏهن لڳان. سو تمام حيران ٿي ندي
ڀرڻ لاءِ سوچڻ لڳو ته ايتري ۾ هڪ مڙو نديءَ ۾ لڙهندو پئي آيو.
۽ پورم پڳت تلسيداس هڪ مڇو سمجهي ڪدم ان تي سرار ٿي
جي ٻار وڃڻ لڳو. جڏهن نديءَ جي ٻار پٽو ٿڌهن سڌو ساهري
۾ اچي ڏسي ته مار سڀ ڌر بند پيا آهن ۽ سڀئي نند ۾ اي اونا ٿي
پيا آهن. ٿڌهن دل ۾ خيال ڪيائين ته هن وقت ڪنهن کي نه نند
ڳائڻ نيڪ نه آهي. پوءِ مٿي نريءَ ڏانهن ٺهاري لڳو. ڇا ڏسي ته
ڪ نورڙي ٺنگي پئي آهي. نورڙي ڏسي تلسيداس ڏاڍو خوش ٿيو.
۽ نورڙيءَ جي وسيلي چڙهي مٿي بنگلي ۾ ويو ۽ وڃي پنهنجي
، جاڳائڻ لڳو. تلسيداس جي جاڳائڻ تي رٽاولي هڪ ڪو.

وٽ اتي پنهنجي هٿن سان پوڄن ڪارائيندي هئي . اهو ڏسي لوڪن کي عجب لڳندو هو ته هيءَ استري ڪير آهي؟ اهڙي طرح ٻه سال گذري ويا . ٻار وٺيءَ جي اڃا مهينا ڏسي شڪر پڳران پنهنجي هڪ ٻياري پڪت ۾ ڇري سرائيءَ کي آڻيا ڏئي ته هراپور وڃي ان ٻالڪ جي وڊا ۽ ٻالڻ جو بددوست ڪر . شڪر پڳران جي آڻيا ٻالي نر هري ساڌو هري ٻار ۾ آيو ۽ ڳولا ڪري ٻالڪ کي پنهنجي استان تي وٺي ويو اتي وڃي ٻالڪ جو نالو رام ٻرا رکيو . اتان هن کي ارڙها پوريءَ وٺي ويو جتي سنبت ۱۵۶۱ مانگهه . پنهنجي جي سڪل پڪي جي پنهنجي نڪ شڪروار ڏانهن تلسيداس کي جڳڻو ٻار ويو . رام ٻرا بنا سيڪارڻ جي گائيتري مٿر جو شڌ اچارڻ شروع ڪيو ، جو ڏسي سڀ حيرت ۾ پئجي ٿي ويا . نر هري سواڻي وشدوءَ جي پڳتن جا پنج سنسڪار ڪري رام ٻري کي تلسيءَ جو چرڻ اميرت ڏئي رام نام جو مٿر اپدبش ڏيئي سندس نالو تلسيداس رکيو . ارڙها ۾ رهي کيس وڊا پڙهائي ۽ سڄي رامانڻ جي ڪٿا ٻڌائي . جا هن جي هردي تي اڪري ويئي . هڪ ته سندس وڊا سان اڳيئي چاهه هو سو تمام شوق سان ٿوريئي وقت ۾ گروهه جي ڪرڻ سان ويد شاستر ۽ سنسڪرت پڙهي وڏو هوشيار وڊوان پندت ٿي پيو جو سندس وڊا جي خوشبوءِ سندس وڇيل رامانڻ ۾ بهڪي رهي آهي . جيئن گلاب جو گل پنهنجي خوشبوءِ ٻالڻ ظاهر ڪندو آهي . جو اڄ تائين رامانڻ ساري پارٽ ورش ۽ سنڌو ديش جي هر هڪ گهر کي سويماوان بڻائي رهيو آهي . تلسيداس وڊا ته پڙهي ٻار دنوي وهندو ۾ قاسمي پيو . تڏهن گروهه کان موڪل وٺي پنهنجي ڳوٺ ۾ آيو . ان وقت سندس پٽا جو مڙيو ٿي چڪو هو . سندس ڪٽنب جو ڪو به پائي حياص ڪونءِ هو . اتي رهي هن پنهنجي پٽا جو ۽ ٻين جو پند تر ٻڌ ۽ شراڻ ڪيو . پوءِ پنهنجي رام نام جو پڄن ست سنگ ڪيو . ماڻهن کي هر روز شام جو پڳوان رامچندر جي ڪٿا ٻڌائيندو هو . هر ڪو سندس ڪٿا ٻڌي آندو پورو ڪر ٻار ۾ گد گد ٿي ويندو هو ۽ رام نام جو جس ڳائيندو هو .

سلاوڪ

تلسي جو آيو جڳ ۾ جن نه چيو سري رام
 کانڻ پيٽڻ ۽ ٻائڻ ، ٽن جو سڀ حرام
 ڪام ڪروڙ ۽ لوپ جي ، جيسين من ۾ کان
 پندت ۽ مورڪه ، ٻئي هڪ سمان .

شري گوسوامي تلسيداس جو جيون چرتر

تلسي هن سنسار ۾، سڀ کي ڄاڻو هڪ سمان

نه ڄاڻي ڪنهن واس ۾، ملي اچي ۽ ڳوٺان.

گوسوامي تلسيداس جنهن ڪلچر جي سمي ۾ مٿس جي اڌار ڪرڻ لاءِ ۽ سنسار ساگر پار ڪرڻ لاءِ هڪ سندر امولڪ رمانڻ جي رچنا ڪئي، جنهن جو نالو ڪنهن به پڙهيل پڙهڻ يا ڳڻپ کان ڳجهو نه هوندو، پر اعڙو عمدو ڪر ورتي ٿيندو جنهن کي سندس رچيل رمانڻ جي سڌ نه هوندي، اهر ڪي ماڻهو اهڙا ڳهڙا هوندا، جن کي گوسواميءَ جي جهون چرتر جو ڳيان نه هوندو. پر رام پڳت تلسيداس سرور پار پڻ ڏاڻو ڪرڻ جو ارادو ڪيو. سندس پٽ ۽ ڌارو آمارام ۽ مانا جو نالو هلندي هو. هن پڳت شروع ڪرڻ جو جزم ڪيو ۽ انهيءَ جي ڪناري تي پراڻو جي ويجهو ٻانڌا ضلع ۾ راجاپور نالي ڳوٺ ۾ سنبھ ۱۵۵۴ وڪرم ۾ ٿيو. ايشور جي مهما اڀرڻ اڀار آهي جو اعڙي سلچڻي ۽ پراڻي پڳت جو جنم مول نڪشتر جي بهرن چرتر ۾ ٿيو. اعڙي نڪشتر ۾ ٻالڪ جو جنم ٿيو مانا پٽا لاءِ نقصانڪار سمجهيو ويندو هو، وري جو ڪنهن وقت عام طرح جي، ”اوٺان، اوٺان“ جي بدوان ”رام، رام“ اچار پئي نڪتا. ان وقت شڪل اٽڪل پنجن سالن جي ٻالڪ جيان پئي لڳي ۽ واپس ۾ پٽهه ڏند ٿي موجود هئس. اهر اسرار ڏسي سندس مانا پٽا گهٽرائجي ويا.

پراچين سمي ۾ هندستان ۾ جيڪڏهن ڪنهن جي گهر ۾ مول نڪشتر جي بهرن چرتر ۾ پٽ جو جنم ٿيندو هو ته شاسترن جي نيم موجب ان جا ماءُ پيءُ ۽ ٻار کي پنهنجي گهر کان ٻاهر ڪڍي ڇڏيندا هئا. ڇاڪاڻ ته چننام آدي ڪرڻن ۾ ڄاڻايل آهي ته ڇو ٻالڪ انهيءَ مهورف ۾ پيدا ٿئي ٿو ته سندس مانا پٽا ان سالن تائين ٻالڪ جو منهن به نه ڏسن ۽ گهر کان ٻاهر ڪڍي ڇڏين. جنهن وقت سنسار ساگر پار واري رمانڻ جي ڪو پٽ ڪي مانا پٽا ڏهين ڏينهن واپس جو مانا هلندي چنبا داسي کي پنهنجا سڀ ڌر ۽ ڌارو لاهي ڏنا ۽ پنهنجو نئون ڄاول ٻار سونهي کيس راتو رات لڪائي روانو ڪيو، ۽ پئي ڏينهن ڪيائين جي ڏينهن هلندي ٻار ٿي چنبا داسي چنبا ان ٻالڪ کي کڻي پنهنجي گهر هڻيو ڳوٺ ۾ آئي جتي ٻالڪ کي ڪانءِ جو ڪير پياري ٻالڪ جو ٻالڻ پوڻ ڪيو. جڏهن تلسيداس ساڍن پنجن سالن جو ٿيو، تڏهن چنبا به اڄل جو شڪار ٿي وئي. هاڻ تلسيداس هڪ اناث ٻالڪ ٿي پيو ۽ ڌر ڌر پٽڪڻ لڳو. هن هونهار ٻالڪ ٿي جيڪو چنبي ٻار وٺي ڪي دبا آئي، جا هڪ اراهمڻي جو ويس ڌاري هر روز تلسيداس

جيتوڻيڪ ۽ اڌ ۾ رارو سڄي سينا ۽ ڪنڊ سميت ناس ٿي ويا. انهيءَ وقت هڪ ڪري ان لپٽي ۾ لپٽي ٿيو پوي. سندس ڀاءُ سمان ٻيو ڪو هٿڪاري نه آهي. استري پتي ٽن دولت سڀ ڪجهه ملي سگهن ٿا، پر ڀاءُ نه ٿو ملي سگهي.

هي تلسي داس جو راءِ ماڻا ميا جي موٽ ۽ ڪنڊ جي چار ۾ ڦاٿل مدد جو اڌار ڪري ٿو ۽ لاپل ڪي موڪل جي راءِ ڏيکاري ٿو ۽ پري سڪ رکڻ واري ڪي پگتيءَ جو مارڪ ڏيکاري ٿو. آشا آهي ته هن راءِ ماڻا جو نٺ هر روز پري سان پات ڪريو. جنهن جي پڙهڻ سان ٻيا پڙهي ڪڙهڻ سان شري رام چندر ان ٿي پوسن ٿي من جون مرادون پورا ٿي ڪري ٿو.

۱- ماڻا ڪو ماڻا ملي- ڪر ڪر لپي هات

تلسي داس غريب ڪي- ڪوئي نه پڇي هات

۲- تلسي جهڙو ۾ آڱ ڪر- ڪر لپي ٿو ڪو ڪام

دبي ڪو ٽڪڙا پلا- لمبي ڪو هري نام

دبا ٽرم ڪا مول هيءَ- پاپ مول ايمان

تلسي دبا نه چوڙهي- جب لڳ گهٽ ۾ پراڻ

پڇڻ

ٿله- سري رام سري رام سري رام چٽ- دنيا جي دڪن کان لنگهي پار پٽ.

(۱) سري رام جو نالو منڊر اٿئي- چڪي جن پريمين سو ڏٺو اٿئي

چوي وٺ ٽهنڪي سو سٺو اٿئي- وڃي شرن پنهنجي ٿون هڪوار پٽ- سوام

(۲) سڄي دل سان چيڪو سڀرام چئي- سڪي سو دنيا ۾ دڪي ٿا رهي

چڱن ڪي چڱو ڦل سڀرام ڏئي- مني ٻول وائي ڪڙو ڪين پٽ.....

(۳) سڄي نام ڪي جو ڪري ياد ٿو- دڪي دل پنهنجي ڪري شاد ٿو

ڪري من عيمن کان آزاد ٿو- ڪر پڻ پگتي رک من ۾ پٽ.....

(۴) چو ”اٺ“ موٽ ماڻا ۾ پيو ٿو منجهن- دڪن ۽ غمن ۾ پيو ٿو رجهن

گهڙي پل نه چيڪو ٿون واندو هجن- چڱي ڪم ڪوٺا سڄو رستو له.

سلوڪ

رام جهڙو ٿي آسي، پڇڻ ٿي هوشيار

تلسي اهڙي چيو ڪي، بار بار ٽڪار.

سلوڪ

رام نام جو گهر دور آهي- جيئن ٻگهي ڪجور

جو چڪي پري رس- ڪري نه چڪما چور.

ٿي سا ٻههڇو لوڪ ٻارڪ ٻارڪ ٿي. ڪٿي به هن کسي سڪ ٿيڻ مٿي.
مثال سڀني کي ان ۾ هلاڻ کان راجندڙ ڪيتري قدر سمجهاءُ ۽ ذور ٿي
بدائي ٿي سڀني جو ذور سڀني کان اوچو رهيو، سڀني راجندڙ کي ان وٽ
ڇا ٿي چري؟ هي ٻارڪ ٿاڻ! نوهان کان سواءِ دنيا جا سڀئي ٻارڪ مٿي
روڻ ٻارڪ آهن ۽ هي ڏور ڏور ۽ هيءُ هار سڀڪار ۽ مٿل ماڙون نوهان کان
سواءِ مٿي مٿي سمان آهن. جيئن ساهه ٻا سوار ۽ ٻائيءَ ٻا سڀني،
ٿيڻ هي ٿاڻ! ٻارڪ کان سواءِ استري آهي. آڻ ٻائي ٿي رڃان مٿي ٻي،
نوهان جوڳي ٿي رهو ان ۾ ڇا نوهان ٻارڪ ٻارڪ، مان ٻارڪان ٻارڪ؟

سڀني اهو ثابت ڪري ڏيکارو ته سڀني ٻر وڌي ٻر وڌي مٿل مٿي
سڀني جي اڳيان ڪڇ ٻه نه آهي. جيئن سڀني هڪ خطرناڪ راند جي ٻي
ٻر هٿ ڪري ٻه، جنهن راند کان سڄو سڀني ٻر وڌي رهيو آهي، انهن
راند کي هن اڳيان ٻه هٿ ٻڌي جيڪا ٿي ٿي راند راند ٿي وڌي
هي سو ان مان ائين ڄاڻجي ٿو ته استري اڳيان هوندي ٻه ٻهڇي سڀ ڏور
ٿي قائم هيءُ دنيا جي ڪار هستي ان کي جهڪائي ٿي سگهي. ٻه
جڏهن هن ٿي ڪوڙو ڪلڪ لڳو ڪري کيس گهر مان ٻاهر ڪڍي ٻهڻو
هو ان وقت سڀني ٻهڻي هوندي ٻه هٿ نه هاري. ايترو اڳيان هٿ ڪري
ٻه ٻهڇي ٻي ۽ ٻه جي مدائي نه ٿي ڪرڻ چاهي. سڀني ٻهڻي ٻه ڪري
ٻن کي شورو وڌا ۽ وڌا ٻهڻي وڌا ٻهڻي ٿي. جيڪي استريون اهڙا ٻهڻو
ٻهڻيون، اهي سڀني مانا وانگر ٻهڇي ڏور ٿي قائم رهنديون ۽ ٻي ۽ کي
ٻهڻيون ڪري ٻهڻيون، ٻي آڳيا کي ٻهڻون جي آڳيا ڪري سمجهنديون
۽ ان جي درشن سان ٻهڻي ٻهڻي سڄا ٻهڻون ڪنديون. هر ڪنهن استريءَ
جو فرض آهي ته سڀني وانگر ٻهڇي ٻي ۽ ٻه سڄو ٻهڻو رکي جهڪي
لوڪ ٻارڪ ٻهڻن سڪ پائينديون.

گهر جي قوت

جنهن جنهن گهر ۾ قوت آهي، استري ٻي ۽ جي آڳيا ٿي مڇي ۽ پٽ
ٻه جو دشمن آهي، اهو گهر جلد ئي ناس ٿي وڃي ٿو. ساڳيو مثال راند
جي گهر ۾ ٿيو. راند جڏهن ٻهڻي استري کڻي آيو ٿيڻ پيش ڪي ٻه
ٻه، جنهن ٿي پيش راند کي گهڻو ٿي سمجهاءُ ٻه راند ٻه ڪروڙ ٻه
ٻه ٻهڻي ٻه ٻه ۽ پيش ڪي ٻهڻن هٿي گهر کان ٻاهر ڪڍي ٻهڻو،
ٻه جو سمورو ٻهڻو ٻهڻو ٻهڻو. انهيءَ قوت ڪري اهڙو ٻهڻو ٻهڻو ٻهڻو

جي من ٿن سان سڄي شيوا ڪئي جڏهن جو اڄ ٿينهن ٿاين ٺارو پيو ڳالهي .
سڄو شيوا ڌرم

هڪ سڄو شيواڪ رامچندر جو همدان هئو. پنهنجي ڌرم ٻالڻ لاءِ همدان جي آدرش مان سکيا ورتي، ڇاڪاڻ ته ٻڌا ڪنهن لالچ ڪپٽ جي ڀڳوان جي چوڻ ڪمڻ جي شيوا ڪندو رهندو هو. جيڪڏهن رامچندر کڻي هڪ ڪم چوندو هوس ته شيواڪ هڪ جي بدنامي ۽ ٽي ڪم ڪري ايندو هو. مثال: همدان لڌڪا ۾ جڏهن سڀني جي ڳولڻ لاءِ وڃو هو، ان سان گڏ راول ڪي سمجهائي آيو هئو ۽ راکشن جي طاقت ٻل جو پٽو لڳائي آيو هئو ۽ دشمن جي دلين تي دهڪو ڄمائڻ لاءِ اشوڪ باغ اڃاڙي لڌڪا ڪي جلائي آيو هو. همدان شري رامچندر جي من سان سڄي شيوا ڪندو هو ۽ سدائين ان جي پڳتيءَ ۾ لڳو رهندو هو. سري رامچندر ڀڳوان ڪي سڄو شيواڪ ڄاڻي هن ڪي هميشه لاءِ رنگ ۾ رنگي ڇڏيو، جو رامچندر سان گڏ گهر گهر ۾ همدان جي پوڄا ٿي رهي. لکشمڻ ۽ سڀني سمان همدان ڪي ۽ رامچندر جي ويڙهي ڪري مڃيو وڃي آهي جيئن هرڪو چوندو آهي:

”رام لکشمڻ جانڪي، جڏهن ٻولر همدان ڪي.“

مٿو ڇو ڀوڄ

سڄا مٿر اهي آهن جيڪي مصيبت اچڻ وقت ٻانهن ٻيلي ٽي ٻنهن ۽ مٿو ڪهڙي طرح ٺاهجي، پنهنجو مثال رامچندر ۽ سڳريو جي مٿو ڇو آهي. رامچندر جي ٻل سان سڳريو هڪ رلندڙ ٻانڌر سان شڪتيوان وڃا ٿيو. سڳريو پنهنجي مٿو جو فرض ادا ڪرڻ لاءِ مٿر جو ڌڪ، پنهنجو ڌڪ ڄاڻي جان ڇوڪي ۾ وجهي راول ڪهڙي ٻليءَ سان سامهون ٿيو، سڳريو مٿر جي من سان سهائتا ڪئي. سري رامچندر به هن جو ڪلام ڪري ڇڏيو. سڄي مٿو سڪ آندو ڏيڻ واري آهي. منڇ جا سڀ ڌڪ دور ڪرڻ واري آهي. هي ڪليش ۽ شترو ۽ ٻپ جي ناس ڪرڻ وارو آهي. ٻوڙ وشراس جو آڌار آهي، من ۽ نهترن جي سڪ جو ڪارڻ آهي. هيءُ ئي هڪڙو قيمتي ٻوڙن آهي جو ڌڪ سڪ ان ۾ پئي سمائي وڃن ٿا. مٿر اهو ئي جو اوکي ويل ڪم اچي. جيئن ٿلهيداس چيو آهي ته:-

”ڌيرج ڌرم مٿر ۽ ناري- آڀد ڪال ۾ پرڪڻ اهي چار ئي“

مٿو ڇو ڀوڄ

سنسار ۾ استرڻ جو ڌرم اهو ئي آهي جو پنهنجي پٽيءَ جي ٿن من ڌن مان سڄي شيوا ڪن. جا سهاڳڻ، منڇ سرڻر جو اهڙو موقعو هٿن مان وڃائي

ڪوئي ديس ڏسڻ ۾ نٿو اچي جتي مڊوڪي پيارو ۽ ماءُ ملي سگهي. ڏهن مهنهجو ڀاءُ بن لاءِ منهنجي پٺيان آيو هو ڪيئن مان به هن جي پٺيان نه اوترو ويندس، اچوڪ به پوئين وس پنهجي استري ۽ ماما کي ڇڏي متالان جي سڪن کي نوڪر هڻي رامچندر سان گڏ هن ڀروڙ ڦيرل ڪيو. وري پري ۾ پراڻي پوئين ڏي ڏيان ڪڇي آيو ڏهن هن جي تعريف ڪرڻ شروع ڪئي. رامچندر کي اڀڙيا هن به ڏسي پري ڇڏيو ٿي پري ۽ سارو جڳو به هن نه رهيس ۽ ڪروڙ به اچي پنهجي ماما کي ڪڍي آيو. ڀروڙ ڦيرڻ لفظ چئي ڏنائين.

”اڙي، ڪمڻي اچڻ وقت تون ڪيئن به ٿئي! جڏهن ڪنڊر وڃي گهرندي پنهجي واپس ۾ ڪيئن به ٿئي پها.“ اڙيا پها به لفظ هن جي واپس مان نڪتا جنهن جي ڪري سندس چارو ٿي ڪلڪ ٿيڪي آيو. ٺٽي ۽ نياڻ اٺسار چوڻ کيس چٽائي ٿو ڇڏي. پري هن به وڃي رامچندر کي واپس آڻڻ لاءِ هر طرح جي ڪوشش ڪري ٿو. پر جڏهن هو واپس نٿو اچي ڏهن پاڻ به سڀ راجاڻي پوک ڇڏي جيترا سال رامچندر سان رهيو اوترا سال پري به اڀڙيا جي وڃهه ان ۾ جهڙي ٺاڪي ۽ جڏاڻي ۾ کاڌو پيئو ۽ سروي ڪرڻ ڇڏي ڏنو. ڦل ڦل ڪاٺي ڪيڙو ڪهڙا ٻائي مڪت جي اڍان جٽائون رکيائين ۽ رام جو شيرڪ ٿي راج جي رکيا ڪندو هو، اهو پري ٿي هو جنهن سنسار ۾ سداس ۽ ڪرم جو اڏيس ميل ڪري ڏيکاريو. هندو آدرش موجب ٺٽي ۽ راجا هڪ وقت ڪيئن ٿي رهجي. هڪ ڀاءُ ان ۾ رهي ڏک پوکي ۽ پيو ڀاءُ سڪ سان ڪيئن رهي؟ جيڪڏهن سڀئي اهڙو آدرش پڙهي ۽ ان موجب ڪرايو نه گهر گهر ۾ چيڪر پوئين جي گنگا وهي. جيڪڏهن ڪو ڀاءُ ڪو ڀاءُ جو ڏک وٺي نه جتي ڪٿي سڪ شائبي ڏسڻ ۾ اچي.

ماما پٽا جي شيوا ۽ آگيا پالڻ

رامچندر پنهجي پٽا جي آگيا اٺسار چوڻ ڏهن ورهيه بدواس وڃڻ لاءِ آگيا جو پالڻ ڪيو. وڃڻ مهل ماما کي ڪڍي ڪي چيو، ”هي ماما! اهڙي وڏي ڀاڱي پٽ آهي، جو ماما پٽا جي آگيا جو پالڻ ڪري ٿو. مان پنهجي پٽا لاءِ زهر پيئڻ، سمند ۾ ٽپڻ ۽ باهه ۾ گهڙڻ، سڀ ڪجهه ڪرڻ لاءِ تيار آهيان، ماما پٽا جي آگيا پالڻ کان وڌيڪ ٻيو ڪو به ڌرم ڪونهي.“

راماڻي ۾ پيو به هڪ مهال آهي، شروعات ڪمار جو جنهن پنهجي ماما پٽا کي ڪاٺي ٿي چاڙهي ڪلهي ٿي کڻي سڀ ٺٽي ڦيرڻ ڪرائي ۽ انهن

قائم رهڻ لاءِ ڌار ڌار ٿي چيو ته ڪر نه آهي، مان توکي خوشيءَ سان آڳيا ڏيان ٿي! توڻي پاي وڃ، پر ائين نه ٿئي جو پتا جي آڳيا کي پڇي ڇڏين، جيئن لوڪ ۾ بدنامي نه ٿئي. ڌن ڌن آهن ڪوشليا جهڙيون مانائون جن پتيءَ جو وڃن سٿي ڪرڻ لاءِ ڪيڪئيءَ وانگر هٿ نه ڪيو ۽ نه وري بهاج ڪيڪئيءَ سان ڪو وڻر پاءُ رکيو. وري جهڪي وڃن سمورا پنهنجي پٽ لڪشمڻ کي رام سان گڏ بدواس وٽ مهل ڇڏا هئا سي به ساراهه ڪرڻ لڳا آهن. اهي هي آهن: هي پٽ لڪشمڻ هيءُ وڏو ڀاءُ رام ڀيءُ سمان ۽ سيتا کي ماءُ سمان ڪري ڄاڻج، جتي به رام سيتا رهن ان کي ابوڏها ڪري ڄاڻج، جنهن ابوڏها به رام سيتا نه آهي اتي توکي رهڻ واجب نه آهي. اهڙا وڃن هر ڪنهن جي ماءُ کان چوندي. سمورا چڱيءَ طرح ڄاڻو ٿي ته ٻن جا ڪشت ڪشالا تمام ڏکيا آهن. پر هرءَ مائيجي ماءُ ئي ڪري به، رام کي لڪشمڻ کان وڌيڪ پائيندي هئي، تنهن ڪري انهن ڏک ڏاکڻن کي هن ڪجهه به ڪري نه سمجهو.

ڀائرن جو ڀويم

رام، لڪشمڻ، ڀوم ۽ شترگهن چئني ڀائرن جو ڀاڻ ۾ اڏو ڀوڻم هو جو ڄڻ نه چئني جي برابر ۾ هڪ ئي آتما وسي رهي هئي. رامچندر جو ڀاءُ لڪشمڻ ڏاڍو آڳاٽا ڪاري هو. هن ڀاءُ کي صاف چيو ته هي رامچندر! آءٌ گرو ۽ پتا مائا نروهان کي ئي ڄاڻان ٿو، منهنجو ٿوڻ ئي هڪڙو سوامي آهي، مان به ڪنهن کي به ڪونه سڃاڻان. هو رامچندر جو سڪ ڏسي ڀاڻ کي سڪي سمجهندو هو ۽ هن جي دڪ ۾ ڀاڻ کي دڪي سمجهندو هو جنهن وقت رامچندر ڪٿي به وهڻ جي مرضي ڏيکاريندو هو ته هڪدم ڌرتي صاف ڪري پنهنجو اوچڻ وڇائي ڏيندو هوس ۽ سمهڻ وقت رامچندر کي زور ڏيندو هوس ۽ رات جو ڏنڻ ڀاڻ کڻي پهرو ڏيندو هو، لڪشمڻ جو سپاءُ لڪو هڪڙو ڪري ٿورو ئي ڪجهه چورڻ سان ڪروڙ ۾ پوڄي نيت لال ٿي ويندا هئس ۽ ڪي جو ڪي چئي وٺندو هو به رامچندر جي اشاري سان شانت ٿي ويندو هو. جڏهن راج جي بدوان رام کي بدواس مليو تڏهن رام چورڻ لڳو ته وڏي خوشيءَ جي ڳالهه آهي جو منهنجي پياري ڀاءُ کي راج گدي ملي، مان پنهنجي ڀاءُ لاءِ سڀ ڪجهه تيار ڪرڻ لاءِ تيار آهيان. راج، استري، ماءُ، ڌن دولت سڀ ڪجهه تيار ڪرڻ لاءِ تيار آهيان. جنهن وقت پٽ ۾ لڪشمڻ مورچيت ٿيو تڏهن رامچندر هي سندس وڃڻ چيا هئا ته زال مٿي وري به ملي سگهن ٿا، ليڪن مون کي

ڪنهن ڪنڊ ۾ پئي هونداس، انهيءَ ساڙ پچ جي اڪي، ساڙي سچر ڪور ستيا ناس ڪري ڇڏيو. مٿين ڳالهين مان اها نصيحت ماني آي ته ڪوٺڻيون زالون پورو ٿيڻ ڪري گهر جي ستيا ناس ڪرڻي آهي ۽ ڌر ر سائڻ جي آڱيا جي وروڌ آهي.

مانا جو پرير

شري رامچندر جي پٽ ۽ مائا ۾ جيتري بربر پگتي هئي ان جيتري پئي ڪنهن ۾ نه هوندي. اها چڱيءَ طرح ثابت ڪري ڏيکاري آي ته ڪنهن وقت ڪيڪڙي رامچندر کي بدواس جو سماچار سڏايو هو، ان وقت رامچندر ڪنهن مٿن ۽ مٿو وڃڻ ۽ ڏاڍي نمونا سان چوڻ لڳو هي مائا، بدواس ۾ وڃڻ مون لاءِ ڏاڍو لاڀڻاڪ ٿيندو ۽ ڇاڪاڻ ته انيڪ رشين مٿين جو درشن ٿيندو ۽ منهنجي پياري ڀاءُ پرت کي راج ملندو ۽ پٽ جي آڱيا جو پالڻ ٿيندو، انهيءَ ۾ منهنجو به جس ٿيندو، سو اهڙو موقعو هٿان وڃائي ڇڏڻ ارباب کي ڇڏي زهر پيئڻو ٿيندو. پر ڪو پٽر هجي ها ته اهڙو موقعو ڏسي مٿي مارائي کان سواءِ راجائي ڪين وڃائي ها، اهڙي سڌڪت اچڻ ڪري ته ڏوچ ڪرڻ سولي ڳالهه نه آهي. سڳيءَ ماءُ سان بربر ڪندڙ پٽ لبي نه ٿوڻ پر مائيليءَ ماءُ سان ايترو بربر ڪرڻ وارو ڪو ورتلي ٿيندو. پڙهندڙن کي انهيءَ ڳالهه مان نصيحت پرائڻ گهرجي ته مائا پٽ جي شيرا ٽهل ڪرڻ ۽ آڱيا پالڻ ڪهي. شري رامچندر وانگر غرض ڄاڻي مائا پٽ جي شيوا ڪرڻ گهرجي ڇو ته هن سندس ۾ مائا پٽ جي شيوا ڪرڻ پٽ جو مڪيه ڌر آهي.

مانا جي همت ۽ ڌيرج

استريان جا ڏاڍا سندس برمسار ڏال آهن، جنهن وقت ڪوشليا مائا پنهنجي پٽ جي راج ٿلڪ ڏيڻ جون خوشيون منائي رهي هئي ۽ پٽن پالن کان آندڙ منگل لڳا پيا هئا. راڻي ڪوشليا راج ٿلڪ ڏيڻ جو وقت ويجهو ڏسي ڏيو ڏيوانن کي منائي رهي هئي. جيئن ته خوشيءَ ۾ نه پئي سمائي، ان وقت شري رامچندر مشڪندو ٽڙيل مک سان مائا ڪوشليا جي ويجهو اچي پٿرين پئي هٿ جوڙي چوڻ لڳو، ”هي مائا جڏي! پٽ مون کي راج ڪڍي جي بدوان ڇوڏن ورهه بدواس وڃڻ جي آڱيا ڏني آهي ۽ سر نئون به راضي ٿي خوشيءَ سان آڱيا ڏيندو.“ ڪوشليا لاءِ اها ڌر ۽ پٽ جي وچ ۾ جنگ هئي. اهڙي خوشيءَ جي وقت ۾ دل ڌار بندڙ وڃڻ ٻڌي ته ڪوشليا همت نه هاري ۽ رامچندر کي ڌر تي

گوسوامي تلسيداس جو جيون چرتر

هيءُ سنسار مهان ساگر آهي، نه، ڇاڻي
سگهي ٿو ڪوئي هن جو انت. هن سنسار ۾
منش ڪرم جي انوسار جوڳيون پيو وٺي
جيئن سمد ۾ پاڻيءَ جي اوند سمانجي وڃي
ٿي. يا ڪمل جي گل تي ماڪ جي اوند جو
اس ڪرڻ سان ڏسندي ڏسندي ڪم ٿي
ويندي آهي، اها ساڳي ماڪ واري ٻرند
ڪمل جي گل واري ڇڱي مهوڙت ۾ سڀ
جي اندر وڃي ٿي. سا اوند مٽجي ڦهلي
مڙي ٿيو پوي. اهو موتي جواهران وٽ

اچو ڦهلت ڪري ۽ راجائن جي مڪتن ۾ وڃي واسو ڪري، اعڙي نه رهي
ڪنهن وڏا راجائن ۽ مهاراجائن هن سرشتيءَ تي ٿي گذريا آهن. پر اڄ
انهن راجائن جو نام نشان به ڪونهي، ڳولهن سان به پتو ڪونه ٿو پوي ته
ڪهڙو ڪاڏي ويا ۽ ڇا ڇا ڪري ويا. پر جيڪي منش پنهنجو وقت
ڀڳوان جي ڏيان سمون ۾ لڳائي سڦارو ڪري ويا آهن، انهن جو نالو اڄ ڏينهن
تائين سنسار ۾ هرڪنهن ٿر ۽ ٺاريءَ جي زبان مان نڪري رهيو آهي.

سنت تلسيداس ڪو راجا يا سيداڻي ڪونه هو، نڪو ڪو ڪنهن راجا
جو چالاڪ وزير هو. پر تلسيداس هڪ بيڪاري پيو اراهن ۾ جو بالڪ هو.
بالڪ اوسٿا ۾ ٿي وڌيا پڙهڻ جو ڏاڍو شوق هوس، اڄ ڏينهن تائين هن جو
نالو سنسار ۾ مشهور آهي. جنهن اوسٿا ۾ بالڪ پنهنجو وقت راند وٺند
ڪرڻ ۾ وڃائي ڇڏيندا آهن، پر هن ڀڳت اهو وقت تمام شانت روپ ۾ گذارندو.
جنهن کي پڙهي هي ڇو لک ۽ ٻرلڪ ۾ جس پائي ٿو، اعڙيءَ طرح

- (۵) جهڙو سدائين مڻن ۾ رام، گري سڻن جو نالو ڪلياڻ
 ڪري سڻن جو ڀرڻ ڪام، ڄڻ مڻن ڄڻ، ڄڻ سڻن رام
 (۶) ڀڄ مڻ ڪو به ڀڄ مڻ رام، ڀڄ مڻ ڀڄي سڻن رام
 سڻن جو سڻڻي رام، ڏنن ڏنل ڏنل رام
 (۷) ”اٺر“ ئي ڪر ڪر رام، ڀڳتيءَ جو ئي مڻن وردن
 ڄڻ ڏسڻ نڌن ڄڻ سڻن رام، ڄڻ ڏک، ڀڄن سڻن رام
 (۸) رگههٽ راکهو راجا رام، ڀڳتيءَ لاءِ ڀاڻ سڻن رام
 ڄڻ رگههٽن ڄڻ گههٽي، ڄڻ ڀڳتيءَ لاءِ سڻن رام.

سلوک

- ڄڻ سڻن رام ڄڻ ڄڻ سڻن رام
 سلوک ۱- رام نام هردي ۾ ڀڄا، سڻن ڏنن ڏنن ڏنن
 ڪر ڀڳتي رگههٽ جي، سڻن ۾ ڏنن ڏنن
 ڄڻ سڻن رام ڄڻ ڄڻ سڻن رام
 سلوک ۲- رام نام جي سڻن سان، سڻن ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي
 ڄڻن سورج جي ڀڳتي سان، ڏنن ڏنن ڏنن ڏنن
 ڄڻ سڻن رام ڄڻ ڄڻ سڻن رام
 سلوک ۳- سڻن سڻن ڀڳتي ڪري، ڏک ۾ گري ڏک ڪو
 جو سڻن ۾ سڻن ڪري، ڏنن ڏک ڏک ڏک ڪو
 ڄڻ سڻن رام ڄڻ ڄڻ سڻن رام
 سلوک ۴- رام نام سڻن ڀڳتي ۾، لکيو ويڻن ڀڳتي
 رام ڄڻن ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي
 ڄڻ سڻن رام ڄڻ ڄڻ سڻن رام
 سلوک ۵- رام نام آهه هڪ، سڻن ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي
 ڏنن ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي، سڻن ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي
 ڄڻ سڻن رام ڄڻ ڄڻ سڻن رام
 سلوک ۶- سڻن ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي
 ”اٺر“ ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي، ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي ڀڳتي
 ڄڻ سڻن رام ڄڻ ڄڻ سڻن رام.

منڱلا چـرڻ

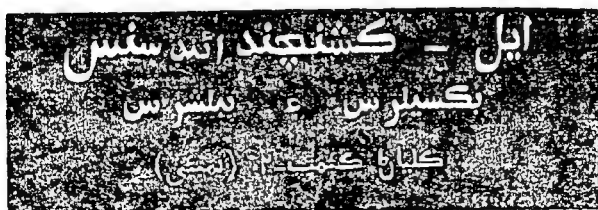
سمرڻ ڪري ڪرو ڏاڍو ڇو ، شري ڪٽيش ڇو ڌاري ڏيان
 ڪالي سمرڻان ڪلڪتي جي ، ڇاڙڏا جي ڪرڻان واکاڻ
 هڻڪلاج هردي ۾ وهاري ، من مان ڪڍي ڪمان
 ٽيڻيهر ڪروڙ ڏاڍائون سمرڻان ، ڪرڻان چوڻڪ ڀڙڪڻ جي واکاڻ
 ڇڪ ڏاڻي سمرڻان ڏرگا جي ، ٽن ڇو لڳاڻان لڪ ڏيان
 سم ڀڳ سمرڻان ستي سڙو ، دواڙو ۾ ڏاڍائون ڀڳڻان
 ٽرپنا ۾ سمرڻان ٻالهڪ ڪي ، ڪاڙو ۾ لسيڊاس مڃان
 ٽيو سهاڻ سڀيئي ڏاڍا ، ڪرڻان راماڻي جي واکاڻ
 هاڻ ڪيڏا شروع ٿو ڪرڻان ، ٻڌو ڌري سڀ ڏيان
 ٻيهر سان ٻڌندا جي سڄڻ ، ٽيندو ٽن جو ڪلياڻ
 هڪ ۾ طاقت ٺاه ڪا ، جو لکي سگهان ان جو بيان
 سنگو ٻنهنجي مهر سان ، ڏنو ايل ايتي ۽ گيان
 ڌري سڄي ڪاغذ بڻايان ، ست سمنڊ بڻايان مس
 سڀ وڻن جا قلم بڻايان ، ٻريو هو لکي نه سگهان هڪ جس
 اڙهو ۽ ٻڌو ”اُم“ ٻيهر سان ، وڪو نه من ۾ آس
 سري رام سڀ جا ٻورن ڪنڊن ، ڪاڙج سڀيئي واس .

ٻـڄـن

- (۱) جڏهن مراد ٻڌو ته جڏهن ڀڳوان، دنيا جا مالڪ ڏانا رام
 جڏهن ڏنڻ ڌاري جڏهن سري رام، جڏهن ڀڳتن جا هٿڪاري رام
- (۲) رڳو هٿ رانجهو راجا رام، پتي نه ٻاون سڀنا رام
 جڏهن رڳو هٿن جڏهن گهڻيهر، جانڪي وٺي سڀنا رام
- (۳) جڏهن ڀڳت وڃل جڏهن ڀڳوان، ٽون ئي سکن جو آهين ڌام
 گوتم جي ناري آهليا رام، ناري پل ۾ ٿو ڀڳوان
- (۴) ٻيهر جو ٻيهر آهين ڀڳوان، ٻيٺي جا چوٽا ٻيهر کاڌ رام
 ڪٽي ۽ جو ڪٽ لاهه رام، ڏٺو ڪيوت کي وٺي ڌام.

۳۲۳	ڪاڪ پشيدبي جو ورنن	۲۵۹	ڪيڪرڻ ۽ راوڻ سڌوڌ
۳۲۷	ڪلچر جو پرڻاءُ	۲۶۱	ڪيڪرڻ جو ٻڌ ڪرڻ
۳۳۰	گيان ۽ پڳتي	۲۶۲	وام جو ڪيڪرڻ کي مارڻ
۳۳۳	سٺ سڙال	۲۶۴	لڪشڻ ۽ ميگهناٺ ٻڌ
		۲۶۸	ميگهناٺ جو مرڻ
		۲۶۹	ميگهناٺ جي ٻانهن ڪهڙڻ
		۲۷۰	سارڇنا جو ٻانهن ٽڙي راوڻ وٽ اچڻ
		۲۷۲	سارڇنا جو سري رام وٽ اچڻ
		۲۷۵	راوڻ ۽ آهي راوڻ سڌوڌ
		۲۷۷	هڏومان جو سري رام کي ڳولڻ
		۲۷۹	هڏومان جو آهي راوڻ کي مارڻ
		۲۸۱	راوڻ جو پٽ نارائنتڪ
		۲۸۴	نارائنتڪ ٻڌ ڀوم ۾
		۲۸۸	نڌي ٻل جو نارائنتڪ کي مارڻ
		۲۹۲	راوڻ جي خراب حالت
		۲۹۷	راوڻ جو مرڻ
		۳۰۳	سيتا جي اگني پريڪيا
		۳۰۴	ڀون آگ جهري جلائي وئي (ڪوٽيا ۾)
			اُتر ڪانڊ - ۷
		۳۰۹	رامچندر جو اڀوڏا ۾ اچڻ
		۳۱۱	رامچندر جو تخت ٿي وهڻ
		۳۱۲	سري رام جو راڄ ورنن
		۳۱۴	سري رامچندر وٽ منين جو اچڻ
		۳۱۷	واڪشن جو راڄ استاپن
		۳۲۲	سنتن جا اچڻ ورنن

هر ڪنهن قسم جي ڪتابن لاءِ وڏي لسٽ هفت گهرايو.

سندر ڪاٺ - ۵

- ۲۱۲ ٽانگن جي مالا سرسا ۽ هڙمان
۲۱۴ هڙمان جي ويڻي سان ملائڻ
۲۱۶ راوڻ جو سڀا کي سمجهاڻ
۲۱۷ هڙمان ۽ سڀا سڌو
۲۱۹ هڙمان جو سڀا کي منڍي ڏيڻ
۲۲۱ هڙمان جو اڪي کي مارڻ
۲۲۲ هڙمان ۽ راوڻ سڌو
۲۲۳ هڙمان جي ٻچ کي ٻاهر ڏيڻ
۲۲۴ لڪا ساڙي هڙمان جو واپس آڻڻ
۲۲۷ هڙمان جو سڀا جو حال ٻڌائڻ
۲۳۰ مٽوڌري ۽ راوڻ جو سڌو
۲۳۱ ويڻي ۽ راوڻ سڌو
۲۳۳ ويڻي سري رام جي شرن ۾
۲۳۴ لڪشمڻ ۽ ويڻي سڌو
۲۳۵ راوڻ جو سڀو سگرار کي ٻڌائڻ
۲۳۶ سري رام جو سڀو کي سڏائڻ
لڪا ڪاٺ - ۶
۲۳۸ ٺل ۽ ٺيل جو سڌو ٺي ٺل ٻڌڻ
۲۳۸ مٽوڌري ۽ راوڻ کي سمجهاڻ
وام جو ٿير هڻي راوڻ جو
۲۴۱ مڪت ڪيرائڻ
۲۴۲ انگڊ ۽ راوڻ سڌو
۲۴۹ وام راوڻ ٻڌ
۲۵۱ ميگهناٺ ۽ لڪشمڻ ٻڌ
۲۵۲ لڪشمڻ جو مورچي ٺهڻ
۲۵۳ ڪال ٿير راڪش جو چل ڪرڻ
۲۵۶ سڄيئون ٻوٽي آڻڻ
۲۵۷ لڪشمڻ جي حالت خراب ٿيڻ
ٺسي رام پاء کي

ونو زار زار (ڪوٽا ۾) ۲۵۸

- ۱۵۶ رامچندر جو وراڏا راڪش کي مارڻ
۱۵۹ شرينگ رشي ۽ جي رامچندر ۾ ٻڌڻ
۱۶۰ مڻي ستيڪش جي رام ۾ ٻڌڻ
۱۶۱ سري رام اڪستم ۽ مڻي جي آشرم ۾
ٻڌو ٺي ۽ ٻڌڻ لڪشمڻ کي
۱۶۳ اپڊيش، جڻايو سان ملڻ
۱۶۴ ڀڳتي ۽ جو ورن
۱۶۵ شرورڻڪا جي ڪٿا
۱۶۸ شرورڻڪا ۽ راوڻ
۱۶۹ راوڻ ۽ مارڻ جو سڌو
۱۷۱ رامچندر جو سونڀي هڙڻ ڏانهن ٻوڙڻ
۱۷۳ راوڻ جو سڀا کي ڀڄائڻ
۱۷۴ راوڻ ۽ جڻايو جي ٻڌ
۱۷۵ سڀا کي ٺر ٺسي رام جا وولپ ڪرڻ
۱۷۶ رامچندر جو جڻايو کي مڪتي ڏيڻ
۱۷۸ ڪهنڊ جو اڏار
۱۷۹ رام ۽ شري ۽ جو سڌو
۱۸۱ ٺون ٻارڪارن جي ڀڳتي
۱۸۲ رامچندر ۽ ٺارڊ سڌو
ڪشڪٽا ڪاٺ - ۴
۱۸۵ هڙمان ۽ رام جو سڌو
۱۸۷ سگرار جو رام کي سڀا جو ٻڌو ٻڌائڻ
سگرار جو سري رام کي ٻڌهڻ
۱۸۸ ڄم ڪٿا ٻڌائڻ
۱۹۰ ٻائيءَ کي مٽنگ رشي ۽ جو سراپ
۱۹۱ ستن وڻن ڪري ٻائيءَ جو موت
۱۹۲ رام جو ٻائيءَ کي مارڻ
۱۹۸ سلوڪ ۽ ڀڄڻ
۱۹۹ سگرار جو ٻاندر سڀا ڪٿي ڪرڻ
۲۰۵ سماپتي ٻڪيراج ۽ انگڊ
هڙمان جو ڄم ۽ طاقت جو ورن ۲۰۸

فهرست

۱۰۹	رامچندر ۽ سندس ڀائرن جو وواھ	۹	مڱلا چرڻ
۲	ايوڌيا ڪاٺڀ - ۲		ڀڄڻ ۽ سلوڪ
	راجا دسرت جو رامچندر کي		گوسوامي نلسيداس جو جهون
۱۱۷	راج گڏي ڏيڻ		نلسيداس جا چو ٽي ڏوھا
۱۱۹	مٿرا ۽ ڪيڪي		نلسي ڪرت راءِ ڏيڻ جو مهاڻو ۽ رام ٺامر مهاڻا
۱۲۱	ڪيڪي جو ڪوٺ گھر ۾	۳۸	مڱلا چرڻ
	دسرت جو ڪيڪي کي ور ڏيڻي		بال ڪاٺڀ - ۱
۱۲۲	رامچندر کي انراس ڏيڻ		دبو مڏي ٺارڊ اگستيم رشي ۽
۱۲۵	رام جو ماٺا ڪوشليا کان موڪلائڻ		والميڪ سنواڊ
۱۲۷	رام لڪشمڻ سنواڊ	۴۵	ڪٿا شروع
	رامچندر جو سڀتا کي ان ۾ وٺي		ستيءَ جو شري رامچندر کان
۱۲۸	وڃڻ کان روڪڻ		پراڳيا وٺڻ ۽ شو جو ٻرڻ
۱۲۹	رام جو ان ۾ وڃڻ		دکيه جي بگيه ۾ ستيءَ جي ڏيھ ٿياڳڻ
۱۳۰	سري رامچندر ۽ راجا گھ		ستيءَ جو ٻئي جنم ۾ پارو ٿي ٿي
۱۳۲	سري رامچندر ۽ (ڪهوت) مهاڻو		مهاڏبو سان وواھ ڪرڻ
۱۳۳	والميڪ ۽ پارو وڃڻ آشرم ۾	۶۲	ٺارڊ جو ايمان ڪرڻ
۱۳۵	سمندر جو دسرت کي رام جو احوال ٻڌائڻ	۶۳	جڳ ۽ وڃي ڪي سراپ
۱۳۶	ڪٿا شروع ڪمار جي	۷۸	راجا جنڪ
۱۳۸	راجا دسرت جو مرڻ ۽ ڀرت جو اچڻ	۸۲	رام جنم ۽ بال ليلا
۱۴۰	ڪوشليا ۽ ڀرت		وشوامتر جو رام ۽ لڪشمڻ
۱۴۱	وشست ۽ ڀرت		کي وٺي وڃڻ
۱۴۴	ڀرت ۽ مڏي پارو وڃڻ	۷۹	رام جو راءِشن کي مارڻ
۱۴۵	ڀرت جو رامچندر وٽ اچڻ	۹۰	آئليا اڏار
۱۴۶	لڪشمڻ جو ڀرت بابت اڃا پڻ وھڻ	۹۲	سگر راجا جو ور تائين
۱۴۹	گرو وشست جو اپديش	۹۳	گڏياجيءَ جو پوٽو ٿي اچڻ
۱۵۰	ڪيڪي رام سنراڻ	۹۵	رام لڪشمڻ جنڪ پور ۾
	راجا جنڪ جو رامچندر جي	۹۷	سڀتا جو باغ ۾ رامچندر کي ڏسڻ
۱۵۱	سھائتا لاءِ اچڻ	۹۹	ڏنڻ ٿوڙڻ لاءِ راجائن جو زور آڻيائڻ
	ارڙيم ڪاٺڀ - ۳	۱۰۱	رامچندر جو ڏنڻ ٿوڙڻ
	ستي انسويا جو سڀتا کي	۱۰۴	پرشرام جو رامچندر تي ڪوٺ
۱۵۴	استري ڏور ٻڌائڻ		

اسانجي ويچار ۾ ڀارت دٻاش ۽ انسان ذات جي پلائيءَ جو هڪ ئي وسيلو آهي ۽ اهو آهي ”رام“. رام اي ڀارت جي ان ڀراڇين سڀيتا جو سرورپ (آدرش) آهي جا انسان ۽ سنسار جي سڀيڪ الهاس ۾ سڃي ۽ اوچ آهي. انڪري مها ٻارو شري رام کي آشت روپ ۾ دل ۾ ڌارڻ گهرجي. شري رام جي نالي جو جاپ ڪرڻ گهرجي ۽ شري رام جي چرित्र کي ڀڙڪ ۽ -وڃڻ گهرجي ۽ رامچندر جي چرित्र کي زندگيءَ ۾ آڻڻ گهرجي ۽ رام جي قدمن جي پيروي ڪرڻ گهرجي.

مٿئين مقصد کي حاصل ڪرڻ لاءِ ”سندونگر (مبئي) جي ايل - ڪشچند انڊس سس ” سنڌي لهيءَ ۾ شري رامايڻ چٽائي وڏي مدد ڪئي آهي. ان سان ان جي نذر جي سيرا جو وڏو ڀرمار ملي ٿو. اسين ان ئي ڏاڍا خوش ٿيا آهيون ۽ دل سان آشيرواد ڏيون ٿا ته مها ٻارو شري سیتارام جي انهن ئي دٻا روپي اميرت وسائي ۽ پنهنجي قدمن جو ڀار ڏئي جئن هرو وڌيڪ ۾ وڌيڪ نذر جي سيرا ڪري سگهن. مها ٻارو رام کي ٻارن ڏا ڪريون ٿا ته هيءُ ڇاڻو خوب گامياب وڃي.

شب ڀاڳ

شري رام درٻار

مضطر ننگر.

ڀومڪا !

شري لاسي ڪرم رامائڻ ڪر نئون ڪرنت ٺا، آهي جنهن جي اري ۾
وڌيڪ ڪڇ لکڻ جي ضرورت نٿي. هيءَ ٻارم پوتر ڪٿا ساڪيايف شوشڪر
پڳوان پنهنجي ٻياري پاروئيءَ کي ٻڌائي هئي جنهن ۾ سرڪڻ ساڪار پڳوان
جون ليلائون، سندس ڪڻ، پرياءَ رهسپ، اءِراڪ سڪيانئون ٽٽل آهن. هن ۾
رام چوڻ جو وزن ڪندي ٻڌ، ٻڌ ئي پوسنگ اچاري پگهي، ڪيان، اڀاسا،
نيتي، سڌاچار سڀيندي ۽ اڀدش ٽٽو ويو آهي. پڳوان سري رامچندر پنت
ٻاون جي چوڻ جي مهما ڪيستانين ورن ڪجي. ديسي ٿوڙي وڌيڪي
هن ڪرنت رامائڻ جي واکاڻ ڪن ٿا. سچ آهي ته سورج جو پارڪاش ڪهر ڪهر
ڪونه ٻهچانجو آهي، پر سورج جي اڀرندي ئي ساري اوهانڊ ۾ روشني
ٿهائجي ويندي آهي. ڪستوريءَ جي سڳند هر ڪنهن جي ٺڪ اڳيان ڪٽي
ڪاڙ، سنگهائي آهي ان کي ڪوليمندي نٿي سچو ڪهر خوشيءَ سان پڙجي
ويندو آهي. اهڙيءَ طرح هن رامائڻ ۾ رڳو سڀني ٽالين جي هندن،
جهين ٻڌ ٽرم وارن کي، پاڪ مسلمانن ۽ عيسائين کي، پنهنجي سڳند سان
مڳڻ ڪري وٺو آهي. هڪ دنگر جنهن هن جي رس چڪر آهي سو وري
ان لاءِ ٻيو چاهيا ڪندو. رامائڻ همدو ڄاڻيءَ جي مريادا ۽ چوڻ لاءِ سدائين
روشني ٽپندڙ چنڊ جهڙو آهي، هن چنڊ جي ٿاڻ، روشنيءَ جي ڇاڙا هيٺ
جهيڪي، ٻه چيو ٻراڻي آيا سي سڀيءَ ٿري ويا سچ ٻچ جهيڪر، منش هن
رامائڻ جو سچي ٻارم سان ڀاڻ ڪري ٿو ۽ ان ئي عمل ڪري ٿو سو ٻه
آدرش منش ٿيو پري. پڳوان رامچندر جي ٻارم ٿيڻ ڪري سنسار ۾ ڇا
مشڪل آهي؟ ٽسو ان جي ڪرڻا سان ٽيچ ٽام ۾ ٿيل ٻيلڙي ۾ موڪلي
ٻڌ پائي وٺي. سري رامچندر جي پڳهي مڪتيءَ جو هڪ ٽاڪو آهي انجي
ڪام ٽٽو روپ چوڻ ڪملن جي ٻارم پٽوڪ شيوا ڪراو ۽ شري شڪر
جي هردي ٽام ۾ سوڀيا پائڻ لاءِ شيام سروب پڳوان رامچندر جو ٻچن ڪراو.
اڄ به جتي جتي رامائڻ جي ڪٿا ٿيندي آهي اتي اتي هندوان جي پاڻ ساڪيايف
اچي براجمان ٿيندو آهي ۽ ٻارم سان پڳوان رامچندر جي ڪٿا ٻڌندو آهي.
منش جيسر سڦلي ڪرڻ لاءِ ضرور پڙهو وهان ڪو ٺٽ ٽلسي

ڪرنت رامائڻ.

شيو ۾

آتمچند شاستري

سلائن ڌرم جي ڄڻه
ﷺ
سلائن ڌرم جي ڄڻه

اصل وڌو

تلمسي گرت راسائين

ان ئي ڪاٺ پورا، رنگين مورتن سان سينگاريل
دوها، چوڀايون، ڀڄن سلوڪ ۽ آرتين سميت
ليکڪ: شريمان اُتھچند شاستري (جوڌ پور)

ڀيٽا ۱۵۰۰
ڇپائيندڙ جا حق واسطا قائم

ليل - ڪشيمبند اڻٽي سائين
بڪشير س ۽ پبلشر س
ڪيانا ڪمپنڊ (پبليڪيشن)